

Chronicon lib. 14

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Πολλοὶ μὲν τῶν ἔξω φιλόλογοι καὶ λογογράφοι ἱστορικοὶ τε καὶ ποιηταὶ καὶ χρονογράφοι τὰς τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰς ἀνέκαθεν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων τε καὶ τῶν ἐπ' εὐγλωττία καὶ δεινότητι λόγων καὶ στωμυλία διαθρυλλουμένων πράξεις καὶ ῥήσεις καὶ μέντοι καὶ τὸν τρόπον ἐνίοτε τῆς τούτων ἀποβιώσεως δι' ὑψηγορίας καὶ ἐπιτάσεως λόγου συγγεγραφοῦτες οὐκ εὐληπτά τε καὶ εὐκατά ληπτα καὶ εὐκρινῆ τοῖς πολλοῖς τὰς πραγματείας ἴατε δι' ἐπίδειξιν καὶ κρότον ἔσθ' ὅτε καὶ ἀνάρρησιν τοῦτο δεδράκασιν ἤκιστα πεφροντικότες τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα καὶ διηγήματα καὶ ἀνθρώποις ὠφέλιμα. ἡμεῖς δὲ πάμπαν οἱ τῶν ἔνδον ἀνά ξιοι δοῦλοι τῶν δούλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμέ τοχοι τῆς τῶν ἔξω φυσιολογίας καὶ τεχνολογίας ἐξ ἐπιμέτρου πέλοντες οὐ μόνον Ἑλληνικῶν καὶ παλαιῶν ἱστορικῶν, ἀλλὰ καὶ νέων καὶ πολὺ μεταγενεστέρων καὶ σεμνοπρεπῶν ἀνδρῶν ἐλλογίμων ἐξηγήσεις καὶ χρονογραφίας ἱστορίας τε καὶ δι' 2 δασκαλίας ψυχοφελεῖς ἐντετυχηκότες ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν καὶ περισσευόμενος ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ πίστει χρο νικόν, τοῦτο δὴ τὸ μικρὸν καὶ πανευτελὲς βιβλιδάριον, ἐξε θέμεθα τὰ πρὸς ὄνησιν ἐκ πολλῶν ὀλίγιστα συντείνοντα ποσῶς μετὰ πόνου συλλέξαντες καὶ συνθέντες, ὃ γε πᾶσαν μὲν ἀλήθειαν ἀκομψον καὶ ἀκατάσκευον σφόδρα περιέχον δραματουργίαν, ἀναγκαῖα δὲ πάνυ καὶ χρήσιμα λίαν οἶμαι δι' ἐπιτομῆς καὶ σαφηνείας ἐναργεστάτης ὑψηγούμενον ὅτι μά λιστα. κρεῖσσον γὰρ μετὰ ἀληθείας ψελλίζειν ἢ μετὰ ψεύδους πλατωνίζειν. οὐχ ὅταν γὰρ ὁ λόγος ῥεῖ καὶ ἔξω τῶν ὄρων φέρεται θαυμαστός ἐστίν, ἀλλ' ὅταν βραχὺς μὲν ἢ τῷ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀπαράλειπτον καὶ ἀτρεκές ἔχων τῶν ἀναγκαίων καὶ ὄνησι φόρων ὑπὸ τοῦ καιροῦ μάλιστα καὶ τῶν βασκανίας καὶ πάσης ἐθελοκακίας ἀπηλλαγμένων ψυχωθεῖς ζωτικώτερος ἀναδειχθῆ σεται. οἱ γάρ τοι πνευματικοὶ τὰ πνευματικὰ συγκρίνοντες καὶ ἀνακρίνοντες τε καὶ μεταλλεύοντες ὡς ἐπιστήμονες καὶ δόκιμοι τὰς ἱερολογίας οὐ λαμπρὰς καὶ γριφώδεις καὶ τε τορνευμένας λέξεις καὶ συντάξεις ἐντέχνους καὶ καλλιπείας, ἐν αἷς τὸ ψεῦδος πολλακίς διὰ τῆς δεινοτάτης μεθόδου καὶ κατασκευῆς ἐπικρύπτοντες οἱ δεινοὶ καὶ τοὺς ἀπερισκέπτως καὶ ἀβασανίστως ἀναγινώσκοντας ἐκλανθάνοντες ἐπιζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰς ἀληθεῖα λαμπρνομένας ῥήσεις, εἰ καὶ διὰ βαρ βαριζούσης καὶ σολοικίζουσας ἐκφωνοῦνται γλώττης. εὖροις τοίνυν ὃ γε πιστῶς καὶ νουνεχῶς τε καὶ ἀφθόνως ἅμα καὶ 3 ἀπεριέργως καὶ πάσης διπλῆς καὶ ῥαδιουργίας ἐλευθέρως ἐντυγχάνων ἐνταῦθα δι' ὀλίγων τὰς τῶν εἰδώλων εὐρέσεις καὶ ἀνατροπὰς ἐντέχνως καὶ ἐπιτετευγμένως, τὰς τῶν φιλοσόφων Ἑλλήνων ἐρεσχελίας καὶ μυθοπλαστίας καὶ θρησκείας ἔτι καὶ ἀσυμφώνους τερατολογίας, τὰς διαφόρων ἔθνῶν δόξας καὶ πολυθειῖας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀθεΐας καὶ κακονοίας, πῶς τε ἡ τῶν μοναχῶν ἡρξάτο διαγωγή καὶ τάξις ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ διὰ τῆς Χριστοῦ παναρίστου πολιτείας καὶ δι' δασκαλίας ὑψηλοτέρα καὶ φαιδροτέρα καὶ πλατυτέρα μάλα εἰκότως ἀναπέφηνεν, καὶ ἄλλα πλεῖστα καὶ διάφορα σωτη ρίαν ψυχῶν εὐγνωμόνων καὶ ὀρθοδόξων ὠδίνονται καὶ δι' δάσκοντα καὶ φωτίζοντα, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκφυλον καὶ θεοστυγῆ τε καὶ παμβέβηλον τῶν Μανιχαίων λύσαν, ἀφ' ἧς ὡσπερ ἕκ τινος λυσσῶντος κυνὸς τὴν αἰσχίστην τε καὶ κάκιστον μετεληφύια νόσον ἀνεφύη ἡ τῶν ἀλιτηρίων καὶ κακοσχόλων εἰκονομάχων ἐμβρόντητος αἴρεσις, καὶ ὅθεν ἀπήρξατο καὶ ποῦ κατέληξεν, ἧτις γε τοὺς προστάτας αὐτῆς καὶ συνίστορας ἀλλοτρίους ἐκ περιουσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καταστήσασα σὺν τοῖς ὁμόφροσιν

αὐτῶν ἐκδήλως ἅμα καὶ τὰ τούτων ληρήματα καὶ βληχήματα τῆς ἀδεκάστου δί κης ὑπευθύνους καὶ ἐνδίκους (ὡ τῆς ἀπάτης καὶ παρα πληξίας τῶν πεφενακισμένων καὶ ματαιοφρόνων) ἀπέφηνε κομιδῆ καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παρέπεμψεν, τὴν τε τῶν ἀτα σθάλων καὶ κακοφρόνων Σαρακηνῶν καταγέλαστον δόξαν καὶ τὴν κτηνώδη ζωὴν καὶ μέντοι καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοπλάνου ψευδοπροφήτου αὐτῶν καὶ ὅθεν κακῶς ἀναδέ δεικται, καὶ πρὸς τούτοις τὴν τοῦ γέροντος Θωμᾶ νεωτερι σθεῖσαν παιδοπρεπῆ ματαιοφροσύνην τε καὶ παράνοιαν καὶ τὴν ἀργαλέαν καταστροφὴν τοῦ παναθλίου καὶ ταλαιπώρου. 4 καὶ ταῦτα μὲν ἄλις. τῆς δὲ χρονικῆς πραγματείας τὴν ὑπὸ θεσιν ὡς ἐν τάξει τμημάτων διὰ τὸ εὐσύνοπτον καὶ εὐμνη μόνευτον πεποιήκαμεν. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ Ἀδάμ ἀρξάμενοι καὶ μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς ἐλθόντες ἐν συντόμῳ πάλιν ἀνάπαλιν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἔννοιαν δι' ἐπαναλήψεως τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς τῶν ἐφεξῆς καὶ τὰς πράξεις ὡς οἶόν τε διὰ βραχέων ἀπεμνη μονεύσαμεν ἕως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, εἶτα πάλιν διὰ συν τομίας τοὺς κριτὰς μέχρι τοῦ προφήτου Σαμουήλ, καὶ εἶθ' οὕτως αὐτίκα τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ Σαοὺλ ἕως Σεδεκίου καὶ τῆς ἀλώσεως Ἰερουσαλήμ, ἐν οἷς καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐκ παρόδου διὰ βραχυλογίας, ἔπειτα δὲ τοὺς Ῥωμαίων ἡγεμόνας, ὡσπερ δὴ καὶ τοὺς πάλαι Περσῶν καὶ Μακεδόνων Σελεύκων τε καὶ Ἀντιόχων καὶ Πτολεμαίων ἐν παρεκβάσει διεξελθόντες ἀρχὰς καὶ δυναστείας οὕτω καὶ τοὺς Ῥωμαίων ἐξ Ἑλλήνων καταγομένους καθολικοὺς βασιλέας ἅμα καὶ τὰς ἐργασίας καὶ τοὺς θανάτους ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος μέχρι Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν ἀνοσίων καὶ χριστομάχων, εὐθύς τε Κωνσταντῖνον τὸν εὐσεβέστατον καὶ πρῶτον βασιλέα τῶν χριστιανῶν καὶ τοὺς καθεξῆς ἕως τοῦ τελευταίου Μιχαήλ υἱοῦ Θεοφίλου, ὅστις μειράκιον βασιλεύσας τὴν ὀρθόδοξον αὖ πάλιν διὰ συνόδου θείας ἀνε κήρυξε καὶ κατώρθωσε πίστιν. τέλος δὲ λόγου τὸ πᾶν ἀκούειν σοφῶς ἡμῖν ὁ σοφὸς ἐγκελεύεται σαφῶς, ὡς μὴ κάλλεσι συν ταγμάτων προστετηκέναι τὸν ἀναγνώσει χαίροντα καὶ θελγόμενον, ἀλλ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ καὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου προ ερεθίζειν τὸ τῆς καρδίας ὄμμα. ἡ γὰρ τοῦ λόγου κατασκευὴ καὶ ποικιλία ταῖς φιλοκρότοις καὶ φιλοκόμψοις καλλιπεύειαις 5 οἶονεὶ μεταμορφουμένη λυμαίνεται πῶς τῇ προκειμένη θεωρίᾳ, κλέπτουσα λεληθότως τὴν αἴσθησιν καὶ πρὸς τὴν κατα νόησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπισκοτοῦσα τοῖς ἐντυγχάνουσιν. ἐκ λιπαρῶν δὲ γε τοὺς ἐντευξομένους φιλοθέους καὶ φιλολόγους ὑπερέυχεσθαί μου διὰ τὸν κύριον τοῦ ταπεινοῦ καὶ ὑπερλίαν ἀμαρτωλοῦ τε καὶ ἀλόγου. καὶ εἰ μὲν χρήσιμον καὶ ἀποδοχῆς ἄξιον ὀφθεῖν τὸ πανευτελὲς τουτὶ δραματούργημα, τῷ πάντων αἰτίῳ τῶν καλῶν ἀναθετέον, εἰ δὲ παρὰ τὸ προσῆκον ἀσυνάρτητόν τε καὶ περιττόν ὡς εἰκὸς διὰ τὴν ἀλογίαν ἡμῶν εὐρεθείη, συγγνωσθείημεν πρὸς τῆς ὄντως καὶ ἀρρήτου σοφίας, ἔτι μὴν καὶ παρὰ τῶν τροφίμων ταύτης θεοσόφων καὶ θεηγόρων τε καὶ φερρεσβίων, ὡς ἰδιῶται πάντως οὐ μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει. ἤδη δὲ λοιπὸν σὺν θεῷ τῆς ὑποθέσεως τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐμὴν ποιήσομαι δύναμιν.

6 ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΞ ΗΓΗΤΩΝ ΣΥΛΛΕΓΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

[Βιβλίον Α΄.]

[α΄. Περὶ Ἀδάμ.] Βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων, ἧ ἡμέρα ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἀδάμ ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς καὶ θυγατέρας δύο, τὸν

Καὶν καὶ τὸν Ἄβελ καὶ τὸν Σὴθ καὶ τὴν Ἀζούραν καὶ τὴν Ἀσουάμ. καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ κατὰ κέλευσιν θεοῦ ἐπέθηκεν ὀνόματα πᾶσι τοῖς τετραπόδοις καὶ πετεινοῖς καὶ ἀμφιβίοις καὶ ἔρπε τοῖς καὶ ἰχθύσι καὶ τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις. τὸ δὲ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἄγγελος κυρίου εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν Κάϊν ἔλαβε γυναῖκα τὴν πρώτην ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀζούραν, ὁ δὲ Σὴθ τὴν δευτέραν Ἀσουάμ. καὶ ὁ μὲν Ἄβελ παρθένος τε καὶ δίκαιος ὑπῆρχε καὶ ποιμὴν προβάτων, ἐξ 7 ὧν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ προσαγαγὼν καὶ δεχθεὶς ἀναιρεῖται φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κάϊν. ὁ δὲ Κάϊν γεωργὸς τυγχάνων καὶ μετὰ τὴν καταδίκην χειρόνως βιώσας πρῶτος μέτρα καὶ στάθμια καὶ γῆς ὄρους ἐπενόησεν. εἶτα κτίσας ἐν γῆ Ναῖν πόλιν κατέναντι Ἐδέμ ἐπωνόμασεν αὐτὴν Ἐνώχ εἰς ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώχ, καὶ εἰς ἐν συνελθεῖν τοὺς οἰκείους ἀναγκάσας εἰς πολέμους ἑαυτὸν ἀπασχόλει. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς οἰκίας ἐπ' αὐτὸν πεσοῦσης ἀπέθανεν. ὁ μὲν οὖν Ἄβελ τὰ πρωτότοκα θεῷ καθιερώων φιλόθεον μᾶλλον ἢ φίλαυτον ἑαυτὸν συνίστη. ὅθεν καὶ διὰ τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ προαιρέσεως προσεδέχθη. ὁ δὲ Κάϊν ἑαυτῷ μὲν δυσσεβῶς ἀπονέμων τὰ πρωτογεννήματα, θεῷ δὲ τὰ δεύτερα, εἰκότως καὶ ἀπεβλήθη. φησὶ γάρ· καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας προσ ἤνεγκε Κάϊν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. ὥστε διὰ τοῦτο Κάϊν ἐλέγχεται ὅτι μὴ τὰ ἀκροθίνια τῶν γεννημάτων προσ ἤνεγκε τῷ θεῷ, ἀλλὰ τὰ μεθ' ἡμέρας καὶ δεύτερα. καὶ ὁ μὲν Κάϊν ἐγέννησε τὸν Ἐνώχ, ὁ δὲ Ἐνώχ τὸν Γαϊδάδ, ὁ δὲ Γαϊδάδ τὸν Μαιήλ, ὁ δὲ Μαιήλ τὸν Μαθουσάλα, καὶ ὁ Μαθουσάλα τὸν Λάμεχ· ὃς καὶ δύο γυναῖκας ἀγόμενος, Ἐλδάν καὶ Σελλάν, ἐγέννησε τὸν Ἰωβέλ καὶ τὸν Ἰουβάλ καὶ 8 τὸν Θωβέλ. καὶ ὁ μὲν Ἰουβάλ κατέδειξε ψαλτήριον καὶ κιθάραν, ὁ δὲ Θωβέλ σφυροκοπίαν χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ ὁ μὲν κιθαρῳδίας καὶ τραγωδίας ἐν τοῖς διαβολικοῖς ἐπι τηδεύμασι προσεπενόησεν, ὁ δὲ ξίφη τε καὶ ὄπλα χορηγεῖν εἰς πολέμους ἐμηχανήσατο. τὸ οὖν Κάϊν γένος μέχρι τοῦ των ἀξιωθὲν μνήμης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πατέρων ἀποκρίνεται, ἵνα μὴδὲ τοῖς πρώτοις εἶη συνταττόμενος μὴδὲ τῶν ἐξῆς ἀφηγούμενος. Τὸ τοίνυν· πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν ἐπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει τοιαύτην ἔχει τὴν λύσιν. ἕκαστος μὲν τῷ ἑαυτοῦ ἀμαρτήματι ἀποθανεῖται, σὺ δὲ ὁ φόνου κατάρξας καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἀμαρτήματος ὑφηγητὴς γενόμενος ἐπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσεις, τοῦτ' ἔστιν ἐπταπλασίως τιμωρηθῆσθαι καὶ πάμπολλα. σύνηθες γὰρ τῇ γραφῇ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ πολλαπλασίονα κεχρῆσθαι, καὶ ἔστιν ἀδιορίστου πλήθους σημαντικόν, ὡς τό· ἀπόδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἐπταπλασίονα. καί· στεῖρα ἔτεκεν ἐπτὰ. καί· οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτὰ. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι τῶν ἐν βίῳ πονηρῶν ἐπάγει τὴν κατάπαυσιν, τὸ δὲ ζῆν ἐν φόβῳ καὶ λύπῃ μυρίους ἐπάγει τοὺς σὺν αἰσθήσει θανάτους. τρέμων οὖν καὶ στένων ὁ Κάϊν ὡσπερ δαίμονι κάτοχος ἐν ἐπιληψίᾳ πάντα τὸν ἐξῆς αὐτοῦ διῆγε βίον, τοῦτο πρὸς τὸ μὴ ἀναιρεθῆναι ὑπὸ τινος ἐκ θεοῦ λαβὼν τὸ σημεῖον. 9 Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασιλείος φησιν· ἐκδικούμενα δέ, εἴτε τὰ παρὰ τῷ Κάϊν ἡμαρτημένα λέγοις, εὐρήσεις ἐπτὰ, εἴτε τὰ παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ἐπ' αὐτῷ ὅρι σθέντα, καὶ οὕτως οὐκ ἀποτεύξει τῆς ἐννοίας. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρὰ τοῦ Κάϊν τετολμημένοις πρῶτον ἀμάρτημα φθόνος ἐπὶ τῇ προτιμῆσει τοῦ Ἄβελ. δεύτερον δόλος, μεθ' οὗ διελέχθη τῷ ἀδελφῷ εἰπὼν· διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. τρίτον φόνος, προσθήκη τοῦ κακοῦ. τέταρτον, ὅτι καὶ ἀδελφοῦ φόνος. πέμπτον κακόν, ὅτι καὶ πρῶτος φονεὺς πονηρὸν ὑπόδειγμα καταλιπὼν τῷ βίῳ. ἕκτον, ὅτι γονεῦσι πένθος ἐνεποίησεν. ἑβδομον, ὅτι θεὸν ἐψεύσατο. ἐρωτηθεὶς γάρ· ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; εἶπεν· οὐκ οἶδα. καὶ ταῦτα μὲν τοῦ Κάϊν τὰ ἐπτὰ ἀμαρτήματα. αἱ δὲ εἰς κόλασιν αὐτῷ παρὰ τῆς θείας δίκης ἐπενεχθεῖσαι τιμωρίαι εἰσὶν αὗται· πρώτη κόλασις· ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἀπὸ σοῦ. δεύτερα· ἐργᾶ τὴν γῆν. τρίτη· καὶ οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. τετάρτη μετὰ τῆς πέμπτης συνεζευγμένη μάστιξ· στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς. ἕκτη, ἢν αὐτὸς ἀπεκάλυψεν ὁ Κάϊν εἰπὼν· εἰ ἐκβάλης με νῦν ἀπὸ σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου

κρυβήσομαι, ἢ βαρυτάτη κόλασις ὁ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸς τοῖς σωφρονοῦσιν. ἐβδόμη τὸ μηδὲ κρύπτεσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ σημείω προδήλω πᾶσι προ κεκηρύχθαι διὰ τοῦ στεναγμοῦ καὶ τοῦ τρόμου. πᾶς οὖν, 10 φησίν, ὁ νῦν τὸν κατά σου φόνον ἀποτολήσας κακῶν σε τῶν κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀπαλλάξας τὴν κατά σου παραλῦει τιμωρίαν. διὸ δὴ φησιν· καὶ ἔθετο κύριος ὁ θεὸς τῷ Κάϊν σημεῖον τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτόν. Ὁ δέ γε Σὴθ πρῶτος ἐξεῦρε γράμματα Ἑβραϊκὰ καὶ σοφίαν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰς τροπὰς τῶν ἐνιαυτῶν καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἐβδομάδας, καὶ τοῖς ἄστροις ἐπέθηκεν ὀνόματα καὶ τοῖς πέντε πλανήταις εἰς τὸ γνωρὶ ζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνον. καὶ τὸν μὲν πρῶτον πλανήτην ἀστέρα ἐκάλεσε Κρόνον, τὸν δὲ δεύτερον Δία, τὸν δὲ τρίτον Ἄρεα, τὸν δὲ τέταρτον Ἀφροδίτην, τὸν δὲ πέμπτον Ἑρμῆν. μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Καϊνᾶν ὁ υἱὸς Ἀρφαξᾶδ συνεγράψατο τὴν ἀστρονομίαν εὐρηκῶς τὴν τοῦ Σὴθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων ὀνομασίαν καὶ τῶν ἀστέρων ἐν πλακί λιθίνῃ γεγλυμμένη. οἱ γὰρ τοῦ Σὴθ ἔγγονοι προμηθεύοντες ἄνωθεν τὴν μέλλουσαν γίνεσθαι φθορὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ ποιήσαντες δύο στήλας, μίαν μὲν λιθίνην, ἑτέραν δὲ πλινθίνην, ἔγραψαν ἐν αὐταῖς τὰ ἐκ τοῦ πάππου αὐτῶν Σὴθ ἐκτεθέντα οὐράνια πάντα λογισάμενοι ὅτι, εἰ μὲν δι' ὕδατος ὁ κόσμος καταφθαρή, ἢ λιθίνῃ στήλῃ μένει καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγλυμμένα, εἰ δὲ διὰ πυρός, ἢ πλινθίνῃ σώζεται πλεῖον πυρουμένη καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ἦτις στήλῃ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ Σίριδον ὄρος ἔμεινε καὶ ἔστιν ἕως ἄρτι, ὡς φησιν Ἰώσηπος. 11 [β'. Περὶ Νεβρώδ.] Μετὰ δὲ ταῦτα γέγονε τις γίγας τοῦνομα Νεβρώδ υἱὸς Χοῦς τοῦ Αἰθίοπος ἐκ φυλῆς Χάμ. ὃς κτίσας τὴν Βαβυλῶνα πόλιν καὶ πρῶτος καταδείξας μαγείαν καὶ κυνηγίαν Περσῶν ἐπρώτευσεν, διδάξας αὐτοὺς ἀστρονομίαν καὶ ἀστρολογίαν τῇ οὐρανίᾳ κινήσει τὰ περὶ τοὺς τικτομένους πάντα δῆθεν συμβαίνοντα. ἀφ' ὧν Ἕλληνες τὴν γενεθλιαλογίαν μαθόντες ἤρξαντο τοὺς γεννωμένους ὑπὸ τὴν τῶν ἄστρον κίνησιν ἀναφέρειν. οὐκοῦν ἀστρονομία καὶ ἀστρολογία τε καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο. οἱ γὰρ Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων προσαγορεύονται. οἱ γε τὸν Νεβρώδ λέγοντες ἀποθεωθέντα καὶ γενόμενον ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ καλοῦσιν Ὠρίωνα. περὶ οὗ φησι Μωϋσῆς ὅτι· γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ Χαλάνη ἐν γῆ Σενάαρ, ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεῖμ. [γ'. Περὶ Κρόνου.] Ἐκ δὲ τῆς φυλῆς τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Ἀσσοῦρ, ἀφ' οὗ Ἀσσύριοι, τῆς καὶ κρατησάσης τὴν Συρίαν καὶ τὴν Περσίδα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς ἀνεφάνη καὶ ἄλλος τις ἄνθρωπος γιγαντογενῆς ὀνόματι Κρόνος κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν μίαν τοῦ πλανήτου ἀστέρος. γενόμενος δὲ καὶ οὗτος δυνατὸς πάνυ καὶ πολλοὺς ὑποτάξας καὶ κυριεύσας πρῶτος 12 κατέδειξε τὸ βασιλεύειν καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ βασιλεύσας πρῶτος Ἀσσυρίας ἔτη νζ' ὑπέταξε πᾶσαν τὴν γῆν Περσίδος ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Συρίας. ἔχων δὲ γυναῖκα Σεμίραμιν, τὴν καὶ Ῥεάν καλουμένην παρὰ Ἀσσυρίοις, ἔσχεν υἱοὺς δύο καὶ θυγατέρα μίαν, καὶ τὸν μὲν προσηγὼν Ῥεῦσε Δία εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος, τὸν δὲ ἐπωνόμασε Νίνον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἥραν, ἣν καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Πῆκος ὁ καὶ Ζεὺς τὴν ἰδίαν ἀδελφήν. [δ'. Περὶ Νίνου.] Μετὰ δὲ Κρόνον ἐβασίλευσε Νίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη νβ'. ὃς γε τὴν οἰκίαν μητέρα Σεμίραμιν λαβὼν εἰς γυναῖκα, νόμος ἐγένετο Πέρσαις λαμβάνειν τὰς ἑαυτῶν μητέρας καὶ ἀδελφὰς διὰ τὸ καὶ τὸν Δία λαβεῖν τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφήν Ἥραν. ὁ δὲ Νίνος ἐπικρατῆς γενόμενος τῆς Ἀσσυρίας καὶ κτίσας ἐν αὐτῇ πόλιν μεγίστην σφόδρα σφόδρα, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν τριῶν, ἦν καὶ καλέσας εἰς ὄνομα αὐτοῦ Νινευὴ πρῶτος ἐν αὐτῇ βασιλεύει. ἐξ οὗ γένους ἐγένετο καὶ Ζωρόαστρος ὁ περιβόητος Περσῶν ἀστρονόμος, ὃς μέλλων τελευτᾶν ἠὔχετο ὑπὸ οὐρανοῦ πυρὸς ἀναλωθῆναι, εἰπὼν τοῖς Πέρσαις· ἐὰν καύση με τὸ πῦρ, ἐκ τῶν καιομένων μου ὀστέων λάβετε καὶ φυλάξατε, καὶ οὐκ ἐκλείψει τὸ βασίλειον ἐκ τῆς χώρας ὑμῶν, ἕως φυλάττετε τὰ ὀστᾶ μου. καὶ εὐξάμενος τῷ Ὠρίωνι ὑπὸ 13 ἀερίου

πυρὸς ἀνηλώθη. καὶ λαβόντες οἱ Πέρσαι ἐκ τῶν τεφρωθέντων ὀστέων ἔχουσι φυλάττοντες ἕως ἄρτι. [ε΄. Περὶ Θούρα.] Μετὰ δὲ Νίνον ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Θούρας τις τοῦ νομα ἔτη λ΄, ὃν καὶ μετεκάλεσαν Ἄρεα εἰς ὄνομα τοῦ πλα νήτου ἀστέρος. ᾧ τινι Ἄρει πρώτην στήλην ἀναστήσαντες οἱ Ἀσσύριοι καὶ ὡς θεὸν μέχρι τοῦ νῦν προσκυνοῦντες κα λουσι περσιστὶ Βάαλ θεόν, ὃ ἐστὶν Ἄρης πολέμων θεός. οὗ καὶ Δανιήλ μέμνηται ὡς προσκυνουμένου ὑπὸ Περσῶν καὶ λατρευομένου. [ζ΄. Περὶ Λάμη.] Μετὰ δὲ Ἄρεα ἐβασίλευσε Λάμης ἔτη κ΄. [ζ΄. Περὶ Σαρδαναπάλλου.] Μετὰ δὲ Λάμην ἐβασίλευσε Σαρδανάπαλλος ὁ μέγας ἔτη λε΄ καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Περσέως. οἱ δέ γε κόλακες καὶ μιμηταὶ τῆς ἐκείνου φιλοσαρκίας καὶ γαστριμαργίας τε καὶ οἰστρηλασίας ἐπέγραψαν ὡς ἐξ αὐτοῦ δῆθεν ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ τοιάδε· τόσσ' ἔχω, ὅσ' ἐφύβρισα, ἔφαγόν τε καὶ ἔπιον 14 καὶ μετ' ἔρωτος τερπνοῦ ἐπολιτευσάμην, παθόντα δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια πάντα λέλειπται. καὶ γὰρ νῦν σποδὸς εἰμι Νίνου μεγάλης βασιλεύσας. ἀλλ' οὖν γε ψευδῶς οἱ γεγραφότες ἐπέγραψαν τοῦτο πάντως. οὐ γὰρ ἔχει ὁ τελευτήσας ἄπερ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ἀλλ' εἰς τὴν δυσώδη φθορὰν ἐκεῖνα πάντα κεχώρηκεν. ἔχει δὲ μόνον τοῦ παρανόμου βίου τὴν δυσ οδμίαν, ἣτις διηνεκῶς τὴν ἐμπαθῆ καὶ ἀθλίαν ψυχὴν ἀλ γύνει καὶ ἀνιᾶ συνειδυῖαν ἑαυτῇ τὰ κάκιστα καὶ μεμνη μένην ὧν παρανόμως καὶ ἀκολάστως ὁ τάλας εἰργάσατο. [η΄. Περὶ Περσέως.] Μετὰ δὲ Σαρδανάπαλλον ἐβασίλευσε Περσεὺς ὁ υἱὸς Πήκου τοῦ καὶ Διός, ὃς γε πολεμήσας καὶ νικήσας τοὺς Λυκάονας καὶ πόλιν κτίσας ἐκεῖ καὶ τὴν ἑαυτοῦ στήλην στήσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Εἰκόνιον ἐκ τοῦ ἰδίου ἀπεικονίσματος. ὑποτάξας δὲ καὶ τὰς ἄλλας χώρας καὶ πρὸς τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν ἐλθὼν καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου κατελθὼν καὶ πῆξας τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς ἐν τῇ γῆ, ἐν ἣ καὶ πόλιν κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν Ταρσὸν ἐκ τοῦ οἰκείου ποδός. καὶ ὀρμήσας κατὰ Ἀσσυρίων καὶ Σαρδανάπαλλον φονεύσας ὑπέταξε καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν ἔτη νγ΄. ὃς καὶ ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ Πέρσας ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἀφελόμενος ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν τε βασιλείαν καὶ τὴν προσηγορίαν. ἐδίδαξε δὲ αὐτοὺς καὶ τὴν μυστράν τελετὴν καὶ μαγείαν τῆς λεγομένης Μηδούσης, ἐξ ἧς καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ὠνόμασε Μηδείαν 15 ἀπὸ τοῦ μισθοῦ μαθήματος. ἐφ' οὗ καὶ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατήλθεν ἐν Περσίδι, καὶ θαυμάσας, ἐξ οὗ καὶ ἀνάψας καὶ κτίσας ἱερὸν ἔθηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ καλέσας τὸν ναὸν πυρὸς ἀθανάτου. καταστήσας δὲ ἄνδρας εὐλαβεῖς διακονεῖν αὐτῷ καὶ φυλάττειν ἄσβεστον ἐκάλεσεν αὐτοὺς μάγους. ὅπερ ἕως ἄρτι ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχοντες οἱ Πέρσαι πυροσολατροῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν Περσέως. οὐκοῦν πρώτη μὲν ἐστὶν ἡ τῶν Ἀσσυρίων εἴτ' οὖν Βαβυλωνίων βασιλεία, δευτέρα δὲ ἡ τῶν Περσῶν, ὁμωνύμως Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι καὶ οὗτοι κληθέντες. [θ΄. Περὶ Σώστρου.] Μετὰ δὲ Περσέα καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους καὶ βασιλεῖς ἐβασίλευσεν Αἰγυπτίων πρῶτος ἐκ φυλῆς Χάμ ἄνθρωπος τις πανοῦργος ὀνόματι Σώστρης ἔτη κ΄. ὃς καὶ πολεμήσας Ἀσσυρίου ὑπέταξεν αὐτοὺς καὶ τοὺς Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλώνας, ὡσαύτως καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Σκυθίαν ἐκπολεμήσας ὑπέταξεν. ἐφ' οὗ ἦν Ἑρμῆς ὁ τρισμέγιστος, ἀνὴρ Αἰγύπτιος καὶ θαυμαστός παρ' Ἑλλήσιν ἐν σοφίᾳ. [ι΄. Περὶ Φαραῶ.] Μετὰ δὲ Σώστρην ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου Φαραῶ ὁ καὶ Ναραχὼ καλούμενος ἔτη ν΄. ἀφ' οὗ πάντες οἱ Αἰγυ 16 πτίων βασιλεῖς Φαραῶ προσηγορεύθησαν. ἐν δὲ γε τοῖς προειρημένοις τοῦ Πήκου Διὸς χρόνοις ἀναφαίνεται τις ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἐκ φυλῆς Ἰάφεθ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων τοῦνομα Ἴναχος, ὃς καὶ πρῶτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ ἐβασίλευσεν, ἐν ἣ καὶ πόλιν εἰς ὄνομα τῆς Σελήνης κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἰόπολιν. Λιβύη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Πήκου Διὸς συναφθεῖσά τινι ὀνόματι Ποσειδῶνι ἔτεκε τὸν Βῆλον καὶ τὸν Ἀγήνωρα. καὶ ὁ μὲν Βῆλος ἀπελθὼν εἰς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν γυναῖκα ὀνόματι Σίδα καὶ γεννήσας υἱὸν ἐκάλεσεν αὐτὸν Αἴγυπτον, ἐξ οὗ καὶ ἡ Αἴγυπτος τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὃς καὶ ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσεν. ὁ δὲ Ἀγήνωρ ἐπὶ τὴν Φοινίκην ἐλθὼν καὶ γυναῖκα λαβὼν

τοῦνομα Τύρω καὶ κτίσας πόλιν εἰς ὄνομα αὐτῆς, εἰς ἣν καὶ ἐβασίλευσεν, ἐγέννησε δὲ υἱοὺς τρεῖς καὶ θυγατέρα μίαν, τὸν Φοῖνικα καὶ τὸν Σύρον καὶ τὸν Κίλικα καὶ τὴν Εὐρώπην, ἣν Ταῦρος ὁ Κρήτης βασιλεὺς δορυάλωτον εἰληφῶς καὶ πρὸς τὴν Θράκην τὴν ἰδίαν χώραν ἀπαγαγὼν παρθένον οὖσαν καὶ εὐπρεπῆ ἔσχε γυναῖκα, προσαγορεύσας ἐκεῖνα τὰ μέρη εἰς ὄνομα αὐτῆς Εὐρώπια. μέλλων δὲ τελευτᾶν Ἀγῆνωρ διετάξατο πᾶσαν ἣν ὑπέταξε γῆν μερίσασθαι τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν Φοῖνιξ λαβὼν τὴν Τύρον καὶ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν ἐκάλεσεν αὐτὴν Φοινίκην, ὁ δὲ Σύρος τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτῷ χώραν ὠνόμασε Συρίαν, ἀφ' οὗ Σύροι μετωνομάσθη 17 σαν οἱ πρώην Ἰουδαῖοι καὶ Παλαιστῖνοι καλούμενοι, καὶ Συρία ἡ Ἰουδαία κέκληται, ὁ δὲ Κίλιξ τὸ ἐπελθὼν αὐτῷ κλίμα ἐκάλεσε Κιλικίαν, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα ἕκαστος τὰς χώρας προσαγορεύσαντες. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ Φοῖνικος ἦν Ἡρακλῆς ὁ Τύριος καὶ φιλόσοφος καὶ τῆς κογχύλης ἐφευρετής. ἔωριζόμενος γὰρ ἐπὶ τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου εἶδε ποιμενικὸν κύνα ἐσθίοντα τὴν λεγομένην κογχύλην. καὶ τοῦ ποιμένος νομίζοντος αἰμάσσειν τὸν κύνα, λαβὼν πόκον ἐρίου ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ ἐκμάξαντος τὸ καταφερόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός, καὶ βαφέντος τοῦ πόκου, προσέσχεν ὁ Ἡρακλῆς μὴ εἶναι αὐτὸ αἷμα, ἀλλὰ βάμματος πρόξενον. ὃ καὶ θαυμάσας ὡς μέγα δῶρον τοῦτο προσήγαγε τῷ βασιλεῖ Φοῖνικι, ὃς καὶ μᾶλλον ἐκπλαγεὶς ἐκέλευσεν ἀπὸ κογχύλης ἔριον βαφῆναι καὶ γενέσθαι αὐτῷ περιβόλαιον, καὶ οὕτω πρῶτος φορέσας ἐκ πορφύρας ἱμάτιον, πάντες ἐθαύμασαν τὴν ξένην ταύτην ἐσθῆτα, ἣν καὶ ἐθέσπισεν ὁ Φοῖνιξ μηδένα τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τολμᾶν φορεῖν, εἰ μήτι αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν βασιλεῦσοντας τῆς Φοινίκης πρὸς τὸ γνωρίζεσθαι τὸν βασιλέα τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ πλήθει ἐκ τῆς τοιαύτης ἐσθῆτος. πρώην γὰρ οὐκ ἐγίνωσκον οἱ ἄνθρωποι βάπτειν χροιάς ἱματίων, ὅθεν οὐδὲ ῥαδίως ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐγνωρίζετο. 18 [ια'. Περὶ Πέλοπος.] Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ βασιλέας ἐβασίλευσε τῆς Ἑλλάδος Πέλωψ ὁ Λυδός, ὃς καὶ κτίσας πόλιν ἐκεῖσε προσηγόρευσε αὐτὴν Πελοπόννησον, ἀφ' ἧς καὶ Πελοπονῆσοι κέκληνται οἱ Ἑλλαδικοί. [ιβ'. Περὶ Κύρου.] Ἐβασίλευσαν τοίνυν Ἀσσυρίων Κρόνος καὶ Νίνος καὶ Σαρδανάπαλλος καὶ οἱ καθεξῆς ἕως Μαροδάχ. εἶτα Ναβουχοδονόσωρ, μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσωρ καὶ Οὐλεμαροδάχ καὶ Βαλτάσαρ υἱὸν αὐτοῦ καὶ Δαρείον ἐβασίλευσε Περσῶν Κύρος ὁ Πέρσης ἔτη λβ' καὶ ἐσφάγη ἐν Περσίδι. ἐφ' οὗ καὶ Κροῖσος Λυδῶν βασιλεὺς ἐπαρθεὶς διὰ τὸ ὑποτάξαι τὰς πλησίον αὐτοῦ καὶ τὰς πόρρωθεν τοπαρχίας δημοῖ Κύρω, ἢ παραχωρῆσαι αὐτῷ τὴν βασιλείαν Περσῶν ἢ δέξασθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν πολέμῳ. ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας ταῦτα καὶ πάνυ φοβηθεὶς καὶ θυμωθεὶς καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους παραλογισάμενος καὶ ἀποπεμπάμενος ἠβουλήθη φυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν χώραν. ὅπερ μαθοῦσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· τί οὕτως ἀθυμεῖς καὶ ἀπορεῖς καὶ ἀβουλήτως τοῦτο πράξαι θέλεις; ὁ δὲ φησιν· καὶ τίς μοι εἰς τοῦτο βουλευσάμενος ἐτέρως ὠφελήσειεν; καὶ ἀποκριθεῖσα εἶπεν 19 αὐτῷ· ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου μου ἀνδρὸς ἦν τις Ἑβραῖος προφήτης ὀνόματι Δανιήλ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὃν ἐν πολλῇ τιμῇ Δαρεῖος ἔχων καὶ βουλευτὴν μεγάλως ἠδδοκίμει· ὅστις γεγενηρὰ κὼς ἄρτι εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἰδιάζει χώραν. οὗ καὶ αὐτὸς ἐπακούσας τῆς βουλῆς καλῶς ποιήσεις. καὶ τοῦτο Κύρος ἀκούσας ἔπεμψεν εὐθύς τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἵνα μετὰ τιμῆς αὐτὸν ἀγάγωσιν. φιλεῖ γὰρ ἐν ἀνάγκαις πολλάκις τὰ γυναῖκα σπουδαιότεροις κεχρηῆσθαι τῶν ἀνδρῶν μηχανήμασι καὶ ταῖς πρὸς θεὸν καταφυγαῖς γνησιώτερον ἄπτεσθαι καὶ θερμότερον. ὁ δὲ Κροῖσος μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Κύρον ἀποσταλέντων ἔπεμψεν εἰς τὸ μαντεῖον ἄνδρας πιστοὺς ἐρωτῆσαι διὰ τοῦ μιερέως τὴν Πυθίαν, εἰ ἐξελθὼν κατὰ Κύρου νικήσει τοῦτον. καὶ εἰς ἐλθὼν ὁ μιερεὺς καὶ εὐξάμενος ἔλαβε χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας οὕτως· Κροῖσος Ἄλυν ποταμὸν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει, ὃνπερ καὶ γράψας ἐν χάρτη

δέδωκε τοῖς ἀποσταλεῖσι πρὸς Κροῖσον. τοῦ δὲ θεοῦ Δανιήλ ἐλθόντος πρὸς Κῦρον, εἶπεν αὐτῷ Κῦρος· λέγε μοι, σοφώτατε, εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν ἄρπαγα καὶ ὑπερήφανον. καὶ φησι Δανιήλ· θάρσει, ὅτι νικᾷς τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτὸν αἰχμάλωτον. περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· οὕτω λέγει κύριος τῷ χριστῷ Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς ἐπ' ἀκούσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὴν βασιλέων διαρ 20 ρήξω. αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει, εἶπε κύριος Σαβαώθ. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας Δανιήλ φάσκων· ζῆ κύριος ὁ θεός σου. ἐγὼ ἀπολύσω τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς μου, ἵνα λατρεύσωσι τῷ θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ ὀπλισάμενος παρετάξατο Κροῖσω. ὁ οὖν Κροῖσος ἀκούσας τοῦ χρησμοῦ τὴν ἀπόκρισιν ὥρμησε κατὰ Κύρου μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ διαβάς τὸν Ἄλυν ποταμὸν καὶ συμβαλὼν τῷ Κύρῳ χειμῶνος ὄντος μεγάλου ἠτήθη. ἠβουλήθη δὲ φυγεῖν μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ποταμοῦ πλημυροῦντος οὐκ ἠδυνήθη περᾶσαι. τούτου ἕνεκεν ἐλήφθη αἰχμάλωτος, καὶ ἀπώλετο τὰ πλήθη αὐτοῦ χιλιάδες υ', τοὺς δὲ περιλειφθέντας ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν αἰχμαλώτους ὁ Κῦρος. τὸν δὲ Κροῖσον ἀναρτήσας ἐπὶ ξύλου δεδεμένον καὶ θριαμβεύσας αὐτὸν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καταγαγὼν καὶ ἀπαγαγὼν ἐν Περσίδι θανάτῳ παρέδωκε τὸν τὰ ἀλλότρια καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἐφιέμενον καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἴδια προσαπολέσαντα διὰ πολλὴν ἀπληστίαν, τοὺς δὲ υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντας εὐθέως μετὰ Ζοροβάβελ ἀπέλυσεν ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ οὕτω τῶν Λυδῶν κατελύθη ἡ βασιλεία ὑπὸ Κύρου διαρκέσασα ἕτεσι σλβ'. [ιγ'. Περὶ Καμβύσου.] Μετὰ δὲ Κῦρον ἐβασίλευσε Δαρεῖος υἱὸς αὐτοῦ ὁ καὶ Καμβύσης ἔτη η'. 21 [ιδ'. Περὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος.] Μετὰ δὲ Καμβύσην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων λεγόμενος ἔτη κ'. ἐφ' οὗ ἦν τις ἐν Ἰταλίᾳ ἰθύνων ἐπαρχίαν μίαν ὀνόματι Πάλας, ὃς κτίσας οἶκον μέγαν πάνυ, οἶον οὐκ εἶχεν ἢ περιχώρος ἐκείνη, ἐκάλεσεν αὐτὸν Παλάτιον. ἐξ οὗ τὸ βασιλικὸν κατοικητήριον παλάτιον προσαγορεύεται. [ιε'. Περὶ Ῥώμου καὶ Ῥήμου.] Μετὰ δὲ ταῦτα ἐβασίλευσε Ῥώμος ὁ κτίσας τὴν Ῥώμην καὶ Ῥήμος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. οἵτινες ἀνεπέωσαν καὶ προσώκοδόμησαν τὸ λεγόμενον Παλάτιον τὸν βασιλικὸν τοῦ Παλατίου οἶκον, καὶ ναὸν μέγιστον τῷ Διὶ κτίσαντες ἐπὶ νόμισαν αὐτὸν Καπετώλιον Ῥώμης, ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖστὶ κεφαλὴ τῆς πόλεως. ἐν δὲ τῷ βασιλεύειν εἰς ἔχθραν ἐλθόντες, καὶ φονεύσας Ῥώμος τὸν Ῥήμον ἐβασίλευσε μόνος. εἶτα πληρώσας τὰ τεῖχη καὶ κοσμήσας τὴν πόλιν καὶ τῷ Ἄρει ναὸν κτίσας καὶ ἐν τῷ Μαρτίῳ μηνὶ τοῦτον ἐγκαινίσας ἐκάλεσε καὶ τὸν μῆνα Μάρτιον τὸν πρὶν λεγόμενον Πρίμιον, ὃ ἐστὶν Ἄρεως, ἥνπερ ἑορτὴν οἱ Ῥωμαῖοι κατ' ἔτος ἐπιτελοῦντες ὀνομάζουσι τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως Μάρτις ἐν Κάμπῳ. ἔκτισε δὲ καὶ ἵππικὸν θέλων διασκεδάσαι τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων, ὅτι στασιάζοντες ἐπήρχοντο αὐτῷ διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ. καὶ ἐπετέλεσε πρῶτος ἵπποδρόμιον ἐν Ῥώμῃ εἰς ἑορτὴν, φησὶν, τοῦ Ἡλίου καὶ εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς, ἀέρος, πυρός τε καὶ ὕδατος, καὶ 22 προσηγόρευσε τὸ μὲν πράσινον, τὸ δὲ λευκόν, τὸ δὲ ροῦσιον, τὸ δὲ βένετον, ὑποθέμενος αὐτοῖς ὡς εὐτυχῶς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς φέρονται πρὸς τοὺς πολέμους τιμῶντες τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα. καὶ λοιπὸν οἱ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες εἰς τὰ μέρη ταῦτα διαμερισθέντες καὶ ἀντιποιοῦμενοι ἐκάστου στοιχείου καὶ ἐν τούτοις ἀσχολούμενοι καὶ ἀμιλλώμενοι, ἐδόκει μικρὸν τὸν στασιασμὸν παῦσαι. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ ταῦτα Ῥώμος ἐπενόησεν, οὐκ ἐπαύσατο πᾶσα ἢ πόλις Ῥώμη σειομένη καὶ οἱ δῆμοι αὐτῆς κατ' αὐτοῦ στασιάζειν ἐξότε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀνείλεν. ὅθεν ἀπορήσας καὶ εἰς τὸ μαντεῖον ἀπελθὼν καὶ ἐπερωτήσας, δι' ἣν αἰτίαν ὁ διηνεκὴς γίνεται σεισμός, ἐρρήθη αὐτῷ παρὰ τῆς Πυθίας οὕτως· εἰ μὴ συγκαθίσῃ σοι ὁ ἀδελφός σου ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, οὐ μὴ παύσῃ τοῦ σειεσθαι ἢ πόλις ἐν ταῖς ἡμέραις σου, οὔτε ὁ δῆμος ἡσυχάσει τοῦ στασιάζειν. καὶ ποιήσας χρυσοῦν στηθάριον ἐκτύπωμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ θεῖς ἐν τῷ θρόνῳ, ἔνθα

ἐκάθητο πλησίον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ζῶν, ἔπαυ σεν ὁ σεισμὸς αὐτίκα καὶ ἠσύχασεν ἡ δημοτικὴ ταραχὴ. καὶ οὕτως ἐβασίλευσεν, συγκαθημένου αὐτῷ τοῦ χρυσοῦ ἐκτυπώματος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥήμου, καὶ εἶ τι δ' ἂν ἐκέλευσε θεοπίζων ἔλεγεν ὡς ἄφ' ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ἐκελεύσαμεν, ἐθεσπίσαμεν. Ὁ αὐτὸς οὖν Ῥῶμος καὶ τὰ λεγόμενα Βρουμάλια ἔπε νόησε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. φασὶ γὰρ αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ διδύμους ἐκ πορνείας τεχθῆναι καὶ ριφῆναι ἐν ἄλσῳδεϊ τόπῳ καὶ ὑπότινος ἀγροικικῆς γυναικὸς πρόβατα νεμούσης εὐρεθέντας ἀνατραφῆναι. ὄνειδος δὲ ὑπῆρχε παρὰ Ῥωμαίοις τὸ ἐξ ἀλλοτρίων ἐκτρέφεσθαι τινα. διὸ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ἕκαστος τὸ ἴδιον βρῶμα καὶ πόμα κομίζων καὶ εἰς τὸ κοινὸν τὰ πάντα παρατιθέμενοι ἦσθιον τὸ ὄνειδος ἐκ φεύγοντες μὴ ἀκούειν ἀλλοτριοφάγοι. οὗ δὲ χάριν ἐπενόησε Ῥῶμος τὰ Βρουμάλια εἰρηκῶς ἀναγκαῖον εἶναι τρέφειν τὸν βασιλέα τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον ὡς ἐντίμους ἐν τῷ χειμῶνι, ὅταν ἡρεμοῦσιν ἐκ τοῦ πολέμου, καὶ ἤρξατο καλεῖν τοὺς ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἔχοντας ὄνομα καὶ ἀκολουθῶντας ἕως τοῦ ῶ, κελεύσας καὶ τὴν σύγκλητον καλεῖν τῷ αὐτῷ σχήματι καὶ ἐκτρέφειν τὸν στρατὸν ἅπαντα. ὅθεν οἱ στρατιῶται εἰς τοὺς οἴκους ἀπιόντες τῶν καλεσάντων αὐτοὺς ἐπ' ἀρίστῳ ἄφ' ἐσπέρας ἠΰλουν καὶ ἐχόρευον πρὸς τὸ γνῶναι πάντας ὅτι παρ' αὐτῷ αὖριον τραφήσονται. τοῦτο οὖν πεποίηκε Ῥῶμος, ὡς εἴρηται, πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς ὕβρεως ἑαυτοῦ, καὶ λέσας τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου ἐκείνου Βρωμαλιούμ, ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖστὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τραφῆναι. ἡ δὲ θεία δίκη τοῦτον μετὰ ταῦτα διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀναίρεσιν μετῆλθεν, καὶ αὐτὸς ἀναιρεῖται μεληδὸν κατατμηθεὶς ἐν τῷ τῆς Ῥώμης βουλευτηρίῳ βασιλεύσας ἔτη λζ'. [ις'. Περὶ Μαλίου.] Μετὰ δὲ Ῥῶμον συνέβη τὴν Ῥώμην ὑπὸ ὑπάτων διοικεῖσθαι καὶ στρατηγῶν ἔτη υξζ'. ἐξ ὧν γέγονε τις στρατηγὸς ὀνόματι Μάλιος, καὶ φθονηθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ὑπότινος συγκλητικοῦ τοῦνομα Φευρουαρίου, παρεσκεύασε τοὺς συγκλητικὸς ἐκδιώξαι τῆς πόλεως τὸν Μάλιον. εἶτα ἐπελθόντες οἱ Γάλλοι παρέλαβον νυκτὸς τὴν Ῥώμην καὶ πολλοὺς κατέσφαξαν τῆς εἰκάδι τοῦ λεγομένου Σεξιτιλίου μηνός. οἱ δὲ συγκλητικοὶ γνόντες τὴν παράληψιν τῆς πόλεως καὶ φυγόντες προσκαλοῦνται πάλιν μετὰ παρακλήσεως τὸν στρατηγὸν Μάλιον εἰς ἐπικουρίαν. ὃς καὶ συναγαγὼν πλῆθος στρατοῦ καὶ παραλαβὼν τοὺς Γάλλους ἀνεῖλε πάντας. καὶ κρατήσας αὐθις τῆς Ῥώμης ὁ Μάλιος καὶ λυπηθεὶς διὰ τὴν παράληψιν αὐτῆς ἐν τῷ Σεξιτιλίῳ μηνὶ ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας τοῦ μηνός ὡς δυστυχοῦς γενομένου τῆς Ῥώμης, ἀποχαράξας τὸ ὄνομα αὐτοῦ μηκέτι λέγεσθαι οὕτως. κατασχὼν δὲ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Φευρουάριον καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα καὶ γυμνὸν ἀποδύσας καὶ περιειλήσας ψιὰ θιον θρύϊνον καὶ σχοινίον περιζώσας ἐκέλευσε τοῖς ῥαβδούχοις τύπτειν αὐτὸν καὶ λέγειν· ἔξελθε Φευρουάριε. καὶ οὕτως ἀτίμως ἐκβληθεὶς τῆς Ῥώμης ἀνηρέθη, τὸν δὲ Σεξιτιλίον μηνᾶ Φευρουάριον ἐκάλεσεν ὡς ἀξίου ὄντος τοῦ δυστυχοῦς μηνός τὸ ὄνομα Φευρουαρίου καλεῖσθαι. [ιζ'. Περὶ Χόου.] Μετὰ δὲ τὸν προειρημένον Ἀρταξέρξην βασιλέα Περσῶν ἐβασίλευσε Χόος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς πολεμήσας Αἴγυπτον παρ' 25 ἔλαβεν αὐτὴν πᾶσαν καὶ ἀπώλεσεν, βασιλεύοντος τῶν Αἰγυπτίων τότε Νεκταναβῶ τοῦ ποιήσαντος λεκανομαντείαν καὶ γνόντος τὴν παράληψιν τῆς Αἰγύπτου. ἔφυγε δὲ μόνος εἰς Μακεδονίαν ἀλλάξας τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, καὶ δὴ φαντασίας τινὰς καὶ μαγείας Αἰγυπτιακὰς ἐνδεικνύμενος καὶ προαγορεύων τὰ μέλλοντα γνώριμος ἐντεῦθεν Φιλίππῳ καὶ Ὀλυμπίადι γυναικὶ αὐτοῦ γίνεται καὶ εἰσοικίζεται. καὶ οὕτω διὰ μαγγανείας Ὀλυμπίαδι μιγνύμενος ἔτεκε τὸν Ἀλέξανδρον. [ιη'. Περὶ Φιλίππου.] Τῆς δὲ Μακεδονίας βασιλεύσαντος Φιλίππου ἔτη κ' καὶ τὴν Θεσσαλίαν ὑποτάξαντος, ἐν ἧ καὶ πόλιν κτίσας ἐκάλεσεν αὐτὴν Θεσσαλονίκην. [ιθ'. Περὶ τοῦ Μακεδόνοιο Ἀλεξάνδρου.] Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐφ' οὗ καὶ Δαρεῖος Ἀρσάμου μετὰ Χόον βασιλεύων κατεκυρίευσεν πάντων. τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας

αὐτοῦ ἐξανέστησεν ὁ θεὸς τοῖς Ἀσσυρίοις καὶ Πέρσαις καὶ Μήδοις καὶ Πάρθοις Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδονίας βασιλέα, ὃς καθοπλισάμενος κατὰ Δαρείου βασιλέως Περσῶν καὶ ἔλθων εἰς Βύζου πόλιν τῆς Εὐρώπης καὶ κτίσας ἐκεῖσε τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ στρατηγήσας ἐκάλεσεν 26 αὐτὸν Στρατήγιν. κάκειθεν ἀπάρας ὀλίγον καὶ ἀντιπεράσας καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ διανείμας χρυσὸν πολὺν καὶ τὸν τόπον Χρυσόπολιν ἐπονομάσας ὥρμησεν ὡς πάρδαλις μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τὰς τῆς ἀνατολῆς χώρας καὶ πόλεις, καὶ τὴν Τύρον παραλαβὼν πρέσβεις ἀπέστειλε πρὸς Ἰουδαίους αἰτούμενος κατὰ Περσῶν συμμαχίαν. οἱ δὲ μὴ καταδεξάμενοι Δαρεῖον δεδοικότες ὡς ὑποχείριοι καὶ συνθήκας ἔχοντες μὴ πολεμεῖν αὐτῷ, θυμωθεὶς Ἀλέξανδρος ἐπήει τῇ Ἰουδαίᾳ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοὺς τὴν ἱερατικὴν ἐσθῆτα περιθέμενος κατὰ θεῖαν ἀποκάλυψιν πρὸς ἔκκληξιν καὶ πίστωσιν Ἀλεξάνδρου ἐξήλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ τοιαύτη στολῇ κοσμούμενος. ποδήρη μὲν ἠμφιέννυτο, τοῦτ' ἔστιν ἱμάτιον περικεχρυσωμένον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ ζώνη περιεζώννυτο ἐκ πορφύρας καὶ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένη καὶ περικεκαλλωπισμένη. περὶ δὲ τὰ κράσπεδα ῥοῖσκους εἶχεν ἐρραμμένους καὶ ἀναμεταξὺ αὐτῶν χρυσοῦς κώδωνας. καὶ ἐποίησαν, γὰρ φησὶν, κάτωθεν τοῦ ὑποδύτου λώματα ὡς ἐξανθούσης ῥοᾶς ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου καὶ βύσσου κεκλωσμένης, καὶ ποιήσαντες κώδωνας ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ ἐπέθηκάν αὐτοὺς ἀνὰ μέσον τῶν ῥοῖσκων ἐπὶ τὰ λώματα τοῦ ὑποδύτου κύκλω. ἐπενδύετο δὲ καὶ ἄλλον χιτῶνα ἐκ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου καὶ χρυσοῦ καὶ παντοίων χρωμάτων περιωρα 27 ἴσμενον καὶ καθυφασμένον καὶ μέχρι τῶν μηρῶν κατερχόμενον καὶ ζώνη ὁμοία τῇ πρώτῃ κατασφιγγόμενον, ὅπερ ἐπωμὶς καὶ ἐφοῦδ προσηγορεύετο. διὸ καὶ Ἀκύλας ἐπένδυμα αὐτὸ κέκληκεν, ἐν ᾧ καὶ ἐπεπόρπων σαρδόνυχες καθ' ἑκάτερον τῶν ὤμων χρυσοῦ δοκίμω περιεχόμενοι, καὶ ἄλλοι ἰβ' λίθοι μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες καὶ ἀνθρώποις δυσπόριστοι, οἵτινες ἐπὶ στίχων δ' ἑκατέρωθι προσκείμενοι καὶ ὡς αὐτως χρυσοῦ διακρατούμενοι καὶ τριάδα λίθων τοὺς στίχους ἔχοντα θαυμάσιόν τι χρῆμα τοῖς ὁρῶσιν ἐξεφαίνοντο. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος στίχος εἶχε σαρδόνυχα, τοπάζιον, σμάραγδον, ὁ δὲ δεύτερος ἄνθρακα, ἴασπιν, σάπφειρον, ὁ δὲ τρίτος λιγύριον, ἀμέθυστον, ἀχάτην, ὁ δὲ τέταρτος χρυσόλιθον, ὀνύχιον, βηρύλλιον, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις πατριαρχῶν ἐγκεκόλαπτο τὰ ὀνόματα, ἐκάστου λίθου ἴδιον ἔχοντος ὄνομα φυλάρχου. συνῆν δὲ τῷ ἐφοῦδ περίτμημα σπιθαμῆς μὲν τὸ μῆκος καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος τετράγωνον περὶ τὸ στήθος, τοῖς αὐτοῖς δὲ οἷς καὶ τὸ ἐφοῦδ κάλλεσι διηριθμισμένον, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸ ἐβραϊστὶ μὲν ἐφοῦδ καὶ φώεσσι ὠνομάζετο, ἑλληνιστὶ δὲ λόγιον καὶ δὴ λωσις προσηγορεύετο, δι' οὗ ὁ θεὸς μέλλουσι πολεμεῖν νίκην πρόδηλον προέλεγεν. τσαύτη γὰρ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λίθων ἀπ' ἐστιλβεν αὐγῆ, μήπω τῆς στρατείας κεκινημένης, καὶ μάλιστα 28 τοῦ ἀδαμαντίου λίθου σημασίας ποιούντος, ὡς τῷ πλήθει τυγχάνειν γνῶριμον τὸ παρεῖναι τὸν θεὸν εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῖς. ἐν μέσῳ γὰρ εἶχεν ὡσπερ ἀστέρα ὀλόχρυσον καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ σμαράγδους ἔχοντας ἀνὰ ἕξ ἐγγεγραμμένας τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῶν δύο σμαράγδων λίθον ἀδάμαντα. ἠνίκα γοῦν ἔμελλεν ὁ ἱερεὺς ἐπερωτᾶν τὸν θεόν, ἐδέσμευε αὐτὸ ἐν τῇ ἐπωμίδι κατὰ μέσον τοῦ στέρνου καὶ ὑποτιθῶν τὰς χεῖρας ὑποκάτωθεν εὐρίσκετο ἐξηπλωμένον ταῖς παλάμαις αὐτοῦ καθάπερ πυξίον. ὅθεν φησὶν ὁ Σαοὺλ πρὸς τὸν ἱερέα βουλόμενος εἰς τὸν πόλεμον θάττον παρατάξασθαι· συνάγαγε τὰς χεῖράς σου καὶ ἄρον τὸ ἐφοῦδ. καὶ οὕτω λοιπὸν ἀφορῶν εἰς τὸ ἐφοῦδ ἠρώτα τὸν θεὸν τὸ ἐρώτημα προσέχων ἀκριβῶς τε καὶ μᾶλλον εἰς τὸν ἀδάμαντα λίθον, ὃς ἐναλλάττων τὴν χροιάν ἐκ θείας μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως ἐδήλου προφανῶς τὰ τῷ λαῷ ἐσόμενα. μέλας μὲν γὰρ γινόμενος θάνατον, ἐρυθρὸς δὲ σφαγὰς, λευκὸς δὲ διαλλαγὴν τοῦ θεοῦ προεσήμαινεν. καὶ πρὸς

τούτοις ἦσαν καὶ γράμματα ἐκ χαλκοῦ καθαρωτάτου πεποιοημένα καὶ ἐκτετυπωμένα ἐκάστου στοιχείου τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἀλφαβήτου, ἅπερ δὴ προσάγων ὁ ἱερεὺς τῷ κυρίῳ καὶ ἐπὶ τιθῶν ἐν τῷ ἐφοῦδ καὶ οὕτω διερωτῶν, εὐθὺς ἀνωρθοῦντο θεία κινήσει τὰ στοιχεῖα δηλοῦντα σαφῶς τὴν ἐπίνευσιν τοῦ 29 θεοῦ ἢ τὴν ἀνάνευσιν. οἶον, εἰ μὲν ἦν τὸ ἐρώτημα καὶ τὸ πρᾶγμα κατὰ γνώμην θεοῦ, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ δηλοῦντα τὸ ναί, εἰ δὲ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἐτύγχανεν, ἀνωρθοῦντο μόνα τὰ σημαίνοντα τὸ οὐ. ὡσαύτως γε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποκρίσεων τοῦ κυρίου τῶν διὰ τῶν δήλων γινομένων προ δήλως καὶ διαφόρως συνέβαινεν, εἴ γε πάντως εὐδόκιμοι αὐτῷ ὑπῆρχον· εἰ δὲ ὠργισμένος ἦν αὐτοῖς, οὐδὲν αὐτοῖς διὰ τῶν δήλων τούτων ἀπεκρίνατο οὔτε μὴν διὰ θείων ἀποκαλύψεων ἢ προφητειῶν. ὅθεν φησὶν· εἶδε Σαοὺλ τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐφοβήθη, καὶ ἐξέστη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἐπληρώθη διὰ κυρίου, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ κύριος καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις καὶ ἐν τοῖς δήλοις καὶ ἐν τοῖς προφήταις, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ. καὶ τότε εἶπε Σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ζητήσατέ μοι γυ ναῖκα ἐγγαστρίμυθον. ἐπὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφόρει τελαμῶνα χρυσόνημον ἦτοι μίτραν καὶ κίδαριν λεγομένην, ἐν ἧ πέταλον χρυσοῦν ἐπέκειτο πρὸς τὸ μέτωπον αὐτοῦ, ἐν ᾧ γράμμασιν ἱεροῖς τοῦ θεοῦ ἢ προσηγορία ἐντετύπωτο, καθὼς αὐτὸς ἐδήλωσε τὴν θεϊὰν ὀνομασίαν ταύτην πρὸς Μωϋσέα λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν. τοῦτο δὲ παρ' Ἑβραίοις ἄφραστον μὲν ὄνομα μάζεται, ἀπείρηται γὰρ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γλώσσης προφέρειν, γράφεται δὲ διὰ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὅθεν καὶ τετρά γραμμον αὐτὸ λέγουσιν, καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαρεῖται μὲν 30 ἰαβέ, Ἰουδαῖοι δὲ ἀειά. τῆς οὖν ἱερατικῆς ἐσθῆτος ἡ τετράριθμος χροιά σύμβολον τῶν τεσσάρων ἐτύγχανε στοιχείων, ἐξ ὧν τὰ πάντα συνέστηκεν, ἅπερ ὁ ἀρχιερεὺς μυστικῶς τε καὶ συμβολικῶς περιβαλλόμενος καὶ εἰς τὰ ἅγια εἰσερχόμενος δι' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κόσμου τὸν τοῦ παντὸς δημιουργόν τε καὶ κύριον ἐξίλειοῦτο. ἡ μὲν γὰρ βύσσος ἀντὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ ὑάκινθος ἀντὶ τοῦ ἀέρος, ἡ δὲ πορφύρα ἀντὶ τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ κόκκινον ἀντὶ τοῦ πυρός. καὶ ἦσαν ἄλλα μὲν τὰ φαινόμενα, ἄλλα δὲ τὰ νοούμενα. καὶ μέντοι καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν χρυσίῳ περικεκαλυμμένη τὸν ὄροφον εἶχεν ἐξ ὑφασμάτων ποικίλων καὶ ἐκ διαφόρων κατασκευασμένων χρωμάτων. τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀλουργόν, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοβαφές, τὸ δὲ ὑακίνθω προσεοικός, ἡ δὲ βύσσος τὴν λευκὴν εἶχε χροίαν. ἅπερ δὴ τῶν τεσσάρων ἦν στοιχείων, ὡς ἔφην, αἰνίγματα. ὁ μὲν γὰρ ὑακίνθος τῷ ἀέρι προσέοικεν, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς ἢ κοκκοβαφές τῷ πυρί, τὸ δὲ ἀλουργόν δηλοῖ τὴν θάλασσαν (ἐκείνη γὰρ τρέφει τὴν κόχλον, ἐξ ἧς τὸ τοιοῦτον γίνεται χρῶμα), ἡ δὲ βύσσος τὴν γῆν· ἐκ ταύτης γὰρ φύεσθαι λέγεται. ὁ μέντοι θεὸς τοῖς ἱερεῦσι παντοδαπὸν περιτέθεικε κόσμον τὸν μὲν λαὸν κατα πλήττοντα τῷ διαφόρῳ τοῦ σχήματος, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱερέας διδάσκοντα, ὅπως χρῆ τὴν ψυχὴν ὠραΐζειν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς κόσμον περιτιθέναι. 31 Οὕτω τοίνυν καὶ μετὰ τοιαύτης στολῆς τε καὶ δόξης μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους ἱεροπρεπῆ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἔθνων ποιησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον ἐπίσημον ἔστη, ἔνθα μάλιστα ἡ περικαλλὴς τοῦ ναοῦ πρόσοψις ἐξεφαίνετο. καὶ τὸ μὲν πλήθος πόρρωθεν ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν λευκαῖς στολαῖς, τοὺς δὲ ἱερεῖς προεστῶτας ἐν βυσοῖναις μετὰ πολλῆς εὐταξίας καὶ σεμνότητος, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν ὑακίνθῳ καὶ διαχρῦσῳ κόσμῳ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν ἔχοντα καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα ἐπεγέγραπτο, καθὼς εἴρηται, καὶ ἐπὶ τῇ ξένη θεᾷ καταπλαγεῖς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπὸ τοῦ ἄρματος εὐθὺς καταπηδήσας καὶ προσελθὼν μόνος προσεκύνησε τὸ θεῖον ὄνομα καὶ τὸν ἀρχιερέα ἠσπάσατο· ὃν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι μιᾶ φωνῇ σὺν τῷ ἀρχιερεῖ γνησίως ἀντησπάσαντο. τῶν δὲ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν καταπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν Ἀλεξάνδρου ὑπειληφόντων, καὶ Παρμενίωνος τοῦ στρατηγοῦ μᾶλλον θαυμάσαντος καὶ ἀγανακτῆ

σαντος διότι καθάπερ τις τῶν ὑπηκόων πεσὼν προσεκύνησεν, εἶπεν Ἀλέξανδρος· οὐ τὸν ἀρχιερέα προσεκύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ θεὸν τιμώμενον κάμοι τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων ὑποσχόμενον. ἡνίκα γὰρ τὴν κατὰ Περσῶν διενοούμην στρατείαν καὶ οὐκ ἐτόλμων διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ὥφθη μοι κατ' ὄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως ὁ θεὸς καὶ θαρρεῖν μοι παρεκελεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχεσθαι λέγων· εἰς σὲ καταλήξω τὴν Περσῶν δυναστείαν. διὸ τοῦτον θεασάμενος ἐν τοιαύτῃ στολῇ καὶ τῆς κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπομνησθεὶς ὄψεως εἰκότως προσεκύνησα. καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸν οἰκειακὸν Παρ 32 μενίωνα καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξιωσάμενος, τῶν ἱερέων παρ επομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ παρεγένετο μετὰ πολλῆς τῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων δεχθεὶς εὐφροσύνης. οἱ δὲ γραμματεῖς τὴν βίβλον τοῦ Δανιὴλ προσκομίσαντες τὴν προφητείαν αὐτῷ διηρμήνευον, ἣν ὁ προφήτης προηγόρευσεν, ὡς δεῖν τινα τῶν Μακεδόνων τὴν βασιλείαν Περσῶν χειρώσασθαι. ὃς ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον ἦσθεις καὶ περιχαρῆς γενόμενος καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθὼν θύει μὲν τῷ θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς τιμήσας καὶ λαμπροῖς καὶ μεγίστοις ἀναθήμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ Περσῶν ἐκίνησεν. Ἰουδαίων δὲ τινὰς πρὸς συμμαχίαν λαβῶν, ἐν οἷς ὑπερέχων ἦν τις ὀνόματι Μοσόμαχος ἄριστος κατὰ ψυχὴν καὶ τοξότης εὐστοχώτατος, ὃς βαδιζόντων αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδόν, καὶ μάντεώς τινος ὀρνιθευομένου καὶ πάντας ἐπέχοντος, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς παραμονῆς τοῦ λαοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ μάντις δεικνύων τὸν ὄρνιν λέγει· ἐὰν μὲν ἀσάλευτος μείνῃ, προσμένειν συμφέρει πᾶσιν, ἐὰν δὲ ἀναστάς εἰς τοῦμπροσθεν πέτηται, προάγειν, εἰ δὲ ὀπισθεν, ἀναχωρεῖν αὐθις. καὶ ταῦτα Μοσόμαχος ἀκούσας παρὰ τοῦ μάντεως καὶ λάθρα τόξον ἐλκύσας βάλλει τὸν ὄρνιν. ἐφ' οἷς ὁ μάντις χαλεπήνας καὶ οἱ τῇ πλάνῃ ταύτῃ δεδουλωμένοι, λαβῶν εἰς χεῖρας νεκρὸν τὸν ὄρνιν τοιάδε ἔφη· τί μοι 33 μέμφεσθε, κακοδαίμονες; πῶς γὰρ οὗτος μὴ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προγινώσκων τὸ ὑμέτερον συμφέρον προανήγγειλεν; εἰ γὰρ ἠδύνατο προειδέναι τὸ μέλλον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦλθε φοβούμενος μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνῃ Μοσόμαχος. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ κατησχύνθησαν σφόδρα. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀντιπαραταξάμενος Δαρείῳ ἐν Ἰσοπόλει τῆς Κιλικίας καὶ τοῦτον χειρωσάμενος καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατασφάξας παρέλαβε πᾶσαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ Πάρθων καὶ Βαβυλωνίων χώραν καὶ μέντοι καὶ τὰ Ἰνδικὰ μέρη πάντα καὶ τὰ βασίλεια αὐτῆς δίχα τῆς βασιλείας Κανδάκης τῆς χήρας βασιλευούσης τῶν ἐνδοτέρων Ἰνδῶν, ἧτις καὶ συνέλαβεν αὐτὸν οὕτως. Ἔθος γὰρ εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν πεμπομένων ὑπ' αὐτοῦ πρεσβευτῶν πρὸς τοὺς ἐναντίους βασιλεῖς συνεισερχεσθαι σχήματι στρατιώτου καὶ ὁρᾶν ὁποῖός ἐστιν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος. ἡ οὖν Κανδάκη τοῦτο μαθοῦσα περιειργάσατο, ὁποίας ἐστὶ θεᾶς καὶ τί ἔχει σύσημον, καὶ μαθοῦσα ὅτι χθαμαλὸς ἐστὶν ὁδόντας ἔχων μεγάλους καὶ φαινομένους καὶ τὸν ἕνα μὲν ὀφθαλμὸν γλαυκόν, τὸν δὲ ἕτερον μέλανα, παρεσημειώσατο καθ' ἑαυτὴν ταῦτα. καὶ δὴ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὴν ἅμα τοῖς πεμφθεῖσι παρ' αὐτοῦ πρεσβευταῖς καὶ γνωρίσασα ἐκ τῶν συσσήμων συνέσχεν αὐτὸν λέγουσα· Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον ἔλαβες, καὶ γυνὴ σὲ παρέλαβεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· διὰ τὸ πανοῦργον καὶ περίεργον τῆς φρονήσεώς σου ἀβλαβῆ σε καὶ τοὺς υἱοὺς σου καὶ τὴν βασιλείαν σου διαφυλάξω καὶ λήψομαί σε γυναῖκα. ἦν καὶ λαβῶν 34 καὶ εἰς Αἴγυπτον ἐλθὼν καὶ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὸ ἴδιον κτίσας ὄνομα πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, ἐν ἧ καὶ τελευτᾷ ὑπάρχων ἐτῶν λβ', βασιλεύσας ἔτη ιβ'. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυρία τρόπαια καὶ δυσδιήγητα καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. καὶ διὰ τοῦτο πτηνὴν πάρδαλιν ὁ προφήτης αὐτὸν προβλέπει, τὸ τάχος καὶ σφοδρὸν καὶ τὸ πυρῶδες καὶ τὸ ἄφνω διαπτῆναι τὴν οἴκου μένην μετὰ τροπαίων καὶ νίκης προὑπεμφαίνων.

λέγεται δὲ ὅτι καὶ φιλοσόφου τινὸς ἤκουσεν εἰπόντος, ὅτι ἄπειροι κόσμοι εἰσὶν· καὶ μέγα στενάξας ἔφη· εἰ ἀπείρων ὄντων μηδὲ ἑνὸς ἐγὼ κεκράτηκα. οὕτως ἦν μεγαλόφρων μεγάλο ψυχὸς τε καὶ γενναῖος. ὅθεν καὶ πανταχοῦ ἦδeto καὶ ἔθau μάζeto μάλιστα διὰ τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ καὶ σύνεσιν καὶ πολλὴν ἀγχίνοιάν τε καὶ φιλοσοφίαν. Ἀριστοτέλει γὰρ μαθητευθεὶς πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐπαιδεύθη. πολεμικώτατος δὲ καὶ τολμηρότατος ὑπάρχων καὶ ἰδὼν ὁμῶ νυμον αὐτοῦ νεανίσκον τινὰ δειλῶς μαχόμενον εἶπε πρὸς αὐτόν· ἢ τὸν τρόπον ἄλλαξον, ἢ τὴν κλῆσιν. ἐπεὶ οὖν σωφροσύνη πολλὴ διεκοσμεῖτο ἐκδηλοτέραν πᾶσιν ἐποίησε 35 ταύτην μετὰ τὴν νίκην. καὶ γὰρ αἰχμαλώτους λαβὼν τὰς θυγατέρας Δαρείου μαρτυρουμένας ἔχειν κάλλος ἀξιοθαῦ μαστον οὐδὲ προσιδεῖν ἠξίωσεν, αἰσχρὸν καὶ λίαν ἄτοπὸν τε καὶ καταγέλαστον εἶναι φήσας τὸν ἄνδρα ἀνδρείως χειρὸν σάμενον ὑπὸ γυναικῶν ἀθλίως ἠττηθῆναι. Ὅς γε καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτάτων Ἰνδῶν καὶ τοῦ κυκλοῦντος πᾶσαν τὴν γῆν ὠκεανοῦ μεγάλου ποταμοῦ καὶ τῆς μεγίστης νήσου τῶν Βραχμάνων φθάσας, ὧν καὶ τὸν θαυμάσιον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων θεὸν εὐσέβειάν τε καὶ λατρείαν μεμαθηκῶς ἐξεπλάγη πάνυ καὶ ἠγάσθη τῆς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀκροτάτης φιλοσοφίας. ἐν ᾧ τόπῳ καὶ στήλην στήσας ἐπέγραψεν· ἐγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τούτου. ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ νήσῳ κατοικοῦσιν οἱ λεγόμενοι Μακρόβιοι. ζῶσι γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν περὶ τὰ ῥυῖ ἔτη διὰ τὴν πολλὴν καθαρότητα καὶ εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος καὶ ἀνεξερευνητον θεοῦ κρίμα, ἐν ἧ ἄλλοι οὐδέποτε ὀπώρα παντοῖα λείπει τὸν ὅλον χρόνον, ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταύτῳ ἢ μὲν ἀνθεῖ, ἢ δὲ ὀμφακίζει, ἢ δὲ τρυγᾶται, καὶ γε καὶ τὰ μέγιστα Ἰνδικὰ γίνονται κάρυα καὶ τὰ δυσπόριστα ἡμῖν καὶ πανεπέραστα ἀρώματα καὶ ὁ μαγνὴ της λίθος, οἱ τοίνυν Βραχμᾶναι ἔθνος ἐστὶν εὐσεβέστατον καὶ βίον ἀκτῆμονα σφόδρα κεκτημένον καὶ τὸν κλῆρον τοῦτον ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ κριμάτων κληρωσάμενον καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ παροικίαν, ἐν γυμνότητι φυσικῶς διαζῶν ἀεὶ τὸν θεὸν 36 δοξάζει. παρ' οἷς οὐδὲν τετράποδόν ἐστιν, οὐ γέωργιον, οὐ σίδηρος, οὐκ οἰκοδομή, οὐ πῦρ, οὐ χρυσός, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος, οὐχ ἱμάτιον, οὐ κρεοφαγία, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰς ἐργασίαν συντελούντων ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν συντεινόντων, ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν καὶ γλυκὺν καὶ εὐκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα καὶ πάσης ἀρρωστίας τε καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον, καὶ μικρᾶς ὀπώρας καὶ διειδεδεστάτου ὕδατος ἀπολαύοντες σέβονται γνησίως τὸν θεὸν καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχονται. καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς τὸ μέρος τοῦ ὠκεανοῦ ποταμοῦ παροικοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ἐντεῦθεν εἰσι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου τοῦ παραρρέοντος εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐπὶ τὸ μέρος τῆς Ἰνδίας. οἱ οὖν ἄνδρες περῶσι πρὸς τὰς γυναῖκας Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ μηνί, παρ' οἷς ὑπάρχουσι ψυχρότεροι, τοῦ ἡλίου πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς βορρᾶν ὑψὺ θέντος, οἱ γε καὶ εὐκρατότεροι γινόμενοι πρὸς οἶστρον αὐτοὺς κινεῖν λέγουσιν. ὅπερ δὴ καὶ τὸν Νεῖλόν φασι οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις ποταμοῖς πλημμυρεῖν καιρὸν, ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον, ὡς τοῦ γε πάντως ἡλίου τὴν βορειοτέραν διαθέοντος ζώνην, καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν παρενοχλοῦντος ποταμοῖς καὶ σμικρὸν νοντος, τούτου δὲ πλεῖστον ἀπέχοντος. καὶ ποιήσαντες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἡμέρας μὲν ἄλλοι ἀντιπερῶσιν. τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδιά γεννησάσης οὐκέτι ὁ ἀνὴρ ἀντιπερᾶ 37 πρὸς αὐτήν, οὔτε μὴν ἐκείνη πρὸς ἕτερον πλησιάζει παντελῶς διὰ πολλὴν εὐλάβειαν. εἰ δὲ συμβῆ στείραν ἐν αὐταῖς εὐρεθῆναι, μέχρι πενταετίας διαπερῶν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ συγγινόμενος αὐτῇ, ἐὰν οὐ τέκη, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ ἄλλοτε, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπός ἐστιν αὐτῶν ἢ χώρα διὰ τὴν ὀλιγοδείαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκράτειαν. καὶ αὕτη μὲν ἢ τῶν Βραχμάνων πολιτεία καὶ διαγωγή. τὸν δὲ ποταμόν φασι δυσπεραιότατον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον ὀδοντοτύραννον. ζῶον γὰρ ἐστὶν ἀμφίβιον μέγιστον λίαν ἐν τῷ ποταμῷ διαιτῶμενον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν ὀλόκληρον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ

μεγέθους. ὃς ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖ νων ἀφανῆς γίνεται κατὰ θεῖαν πρόσταξιν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἔρημοτέροις τόποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα, ὡς πηχῶν ἑβδομήκοντα τὸ μῆκος καὶ τὸ πάχος πολὺ τε καὶ φρικωδέστατον, καὶ τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ καὶ δόξαν φαινόμενοι προφανῶς ἐκδιηγοῦνται. καὶ οἱ μὲν σκορπίοι πάλιν εὐρίσκονται πηχυαῖοι, οἱ δὲ μύρμηκες παλαιστιαῖοι. διὸ καὶ δυσδιόδευτοί εἰσιν οἱ ἔρημικοὶ τόποι ἐκείνοι καὶ ἀοίκητοι διὰ τὰ φοβερῶτατα θηρία τε καὶ ἰοβόλα. ἑλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας πλεῖστοι ὡς καὶ ἀγελῆδόν παραπορευόμενοι βόσκεισθαι. Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ μέγας Καισάριος ἀδελφὸς τοῦ με 38 γάλου Γρηγορίου διαφόρων ἔθνων καὶ ἠθῶν καὶ τρόπων τε καὶ νόμων ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ τοιάδε φάσκει· ἐν γὰρ ἐκάστη χώρᾳ καὶ ἔθνεσιν ἐν τοῖς μὲν ἔγγραφος νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ ἢ συνήθεια. νόμος γὰρ ἀνόμοις τὰ πάτρια δοκεῖ. ὧν πρῶτοι Σῆρες οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες νόμον ἔχουσι τὸ πατρῶον ἔθος μὴ πορνεύειν ἢ μοιχεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φονεύειν ἢ κακουργεῖν τὸ σύνολον. νόμος δὲ καὶ παρὰ Βακτριάναις ἦτοι Βραχμάναις καὶ Νησιώταις ἢ ἐκ προγόνων παιδεία τε καὶ εὐσέβεια μὴ κρεοφαγεῖν ἢ οἶνο ποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παντοίαν κακίαν διαπράττεσθαι διὰ πολὺν φόβον θεοῦ καὶ πίστιν, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν μαιφονούντων, οἰνοφλυγούντων, αἰσχροπρα γούντων ἐμμανῶς τε καὶ ὑπερφυῶς, ἐν δὲ τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποβοροῦντες καὶ τοὺς ἐπιξενουμένους ἀναιροῦντες μάλιστα κατεσθίουσιν ὡσπερ κύνες. ἕτερος νόμος Χαλδαίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις μητρογαμεῖν, ἀδελφοτεκνοφθορεῖν καὶ μαιφονεῖν καὶ πᾶσαν θεοστυγῆ πρᾶξιν ὡς ἀρετὴν ἀποτελεῖν, κἂν πόρρω τῆς χώρας αὐτῶν γένωνται. ἄλλος δὲ παρὰ Γηλαίοις νόμος γυναῖκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ προνεύειν ὡς ἂν βούλωνται μὴ κωλυόμενα παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἢ ζηλούμενα. ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ πολεμικώταται καὶ θηρῶσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων. ἄρχουσι δὲ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν καὶ κυριεύουσιν. ἐν δὲ Βρεττανία πλεῖστοι ἄνδρες 39 μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναικὴ καὶ πολλὰι γυναῖκες ἐνὶ ἑταιρίᾳ ζονται ἀνδρί, καὶ τὸ παράνομον ὡς νόμον καλὸν καὶ πατρῶον πράττουσιν ἀζήλωτον καὶ ἀκώλυτον. Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἅπαξ τοῦ ἔτους περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν ὑπερόριοι γίνονται καὶ μίγνυμνοι τοῖς γειννῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ με γάλην ἑορτὴν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἠγοῦνται. ἐξ ὧν καὶ κατὰ γαστροδὸς συλλαβοῦσαι παλινδρομοῦσιν οἴκαδε πᾶσαι. τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκνήσεως τὸν μὲν ἄρρενα φθειροῦσιν, τὸ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ τιθηνοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσιν. [κ'. Περὶ τῆς μετὰ θάνατον Ἀλεξάνδρου πολυαρχίας.] Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν εἰς πολλὰς ἀρχὰς ἢ βασιλεία αὐτοῦ διηρέθη. καὶ Ἀρινδαῖος μὲν ὁ ἀδελφὸς Ἀλεξάνδρου, ὁ καὶ Φίλιππος, Μακεδονίας ἀφηγεῖται, Ἀντίπατρος δὲ Εὐρώπης ἐβασίλευσεν, Αἰγύπτου δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λαγοῦ, Φοινίκης δὲ καὶ Κοίλης Συρίας Σέλευκος, Κιλικίας δὲ Φιλώτας, Ἀσίας δὲ Ἀντίγονος, Καρίας δὲ Κάσανδρος, Ἑλληςπόντου δὲ Λεωνᾶς, Παφλαγονίας δὲ Εὐμενῆς, Θράκης δὲ Λυσίμαχος. καὶ οὐ διέλιπον αἰεὶ κατ' ἀλλήλων ἐπανιστάμενοι, ἕως οὗ ἢ Ῥωμαίων ἀρχὴ τὰς τοπαρχίας πάσας κατέλυσεν. Τούτων δὲ οὕτω καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εἰρημένων δεῖν ὥθηται μὲν ἐπανάληψιν ποιήσασθαι καὶ ἀπὸ Ἀδάμ πάλιν ἀρξάμενοι καὶ ἐκάστου τῶν ἐπισήμων καὶ ἀναγκαίων ἀνδρῶν τοὺς τῆς ζωῆς χρόνους διὰ βραχέων ἐπισημνάμενοι καὶ μέντοι καὶ 40 τοὺς καθεξῆς ἄρχοντάς τε καὶ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἐπιτομῇ ἀπομνημονεύσαντες οὕτως αὐθις τὴν ἀκολουθίαν τῆς χρονικῆς πραγματείας ἐπισυνάψαι. τὴν δὲ γε ἀπαριθμησιν τῶν χρόνων κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆν ποιησώμεθα, τὸν καὶ προγενέστερον καὶ ἀληθέστερον καὶ σοφώτερον τῶν παρ' Ἑλλησιν ἀρχαίων πάντων σοφῶν τε καὶ συγγραφέων εἰκότως ἀναφανέντα. πρῶτος γὰρ σοφὸς Μωϋσῆς ἀναδέδεικται, ὡς ἱστορεῖ Εὐπόλεμος, καὶ πρῶτος

γράμματα τοῖς Ἑβραίοις παρέδωκεν, ἅπερ ὁ θεῖος Ἀβραάμ ἀπὸ τῶν Χαλδαίων ἐκόμισεν. λέγει γὰρ Ἰώσηπος, ὅτι πρῶτος Ἀβραάμ δημιουργὸν τὸν θεὸν ἀνεκήρυξε καὶ πρῶτος κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίου ἐδίδαξεν. πρῶτοι γὰρ εὔρεται τούτων οἱ Χαλδαῖοι γεγέννηται, παρὰ δὲ τῶν Ἑβραίων ἔλαβον Φοῖνικες, ἀφ' ὧν ὁ μὲν Κάδμος ταῦτα μετέγαγεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ Ἡσίοδος εὖ μάλα συντάξας εὐφυῶς ἐξελλήνισεν. Ὁ μὲν οὖν Κλήμης καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανός, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰουστός κατὰ Ἰναχον, ἀκμάσαιτὸν θεσπέσιον Μωϋσῆν ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν. ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ Εὐσέβιος διακριβεστάτην τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος τοῖς χρόνοις μὲν Ἰνάχου τὸν ἱερὸν 41 Ἰακώβ εὔρε συνακμάσαντα, Μωσέα δὲ Κέκροπος. χρονικοῦ γὰρ κανόνος σύνταξιν ἐπινοήσας ἐκ παραλλήλου ἀντεπαρέθηκε τὸν παρ' ἐκάστῳ ἔτει δυναστεύοντα. συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων, τῶν πάσαις Κητιαίων λεγομένων Λατίνων, τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν καὶ Ἰταλῶν ἕκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν ἄλλοις προσαγορευθέντων καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου. καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας ἐκάστου ἔθνους τῶν βασιλέων συνέκρινε τοὺς χρόνους ἀντιπαρατιθεὶς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τῆς Ἀσσυρίων βασιλείας, τοῦτ' ἔστι τῆς Σεμίραμεις τοῖς Ἀβραάμ ἔτεσιν. κατὰ γὰρ τὴν Σεμίραμιν Ἀβραάμ ἐγνωρίζετο καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχον καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτον βασιλέα τῆς Ἀττικῆς Ἕλληνας ἱστόρησαν ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτερον, Ὀμήρου λέγω καὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν Τρωϊκῶν Ἡρακλέως τε καὶ Μουσαίου Λιδίου ἔτι καὶ Ὀρφέως καὶ Διοσκούρων Ἀσκληπιοῦ καὶ Διονύσου καὶ Ἑρμοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ 42 τελετῶν καὶ αὐτῶν τῶν Διὸς πράξεων. ὅθεν καὶ τινες τῶν παρ' αὐτῶν προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι. πάντες γὰρ οὗτοι μετὰ τὸν Κέκροπα γεγονάσιν, ὧν πολὺ Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποβεβήκασιν. οὗτός γέ τοι Μωσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητῆς γενόμενος καὶ τῆς ἀληθείας ὑψηλῆς θειότατος. τὴν γὰρ τῶν Αἰγυπτίων σοφίαν διαπτύσας ἄριστα περὶ τῆσδε τοῦ κόσμου διεξήλθε συντάξας ὑπ' αὐτοῦ δηλονότι τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ τε καὶ δημιουργοῦ πάσης κτίσεως ἐμπνευσθεὶς τὴν ἀλήθειαν. λέγει γὰρ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ πολλοὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν τὰναντία τούτων διεξιέναι τολμήσαντες εἰς βυθὸν ἀγνοίας καὶ ἀσεβείας κατηνέχθησαν. καὶ εἰκότως τὰ γὰρ ἐξ ἀνθρωπίνης διανοίας προφερόμενα δόγματα σαθρὰ τυγχάνει καὶ ἀνερμάτιστα. διόπερ οὐδεὶς παρ' αὐτοῖς ἔστηκε λόγος ἀκίνητος, αἰεὶ τοῦ δευτέρου τὸν πρὸ αὐτοῦ καταβάλλοντος, ὥστε μηδὲν ἡμῖν ἔργον εἶναι τὰ ἐκείνων ἐλέγχειν. ἀρκοῦσι γὰρ ἀλλήλοις πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνατροπὴν. οἱ γὰρ θεὸν ἀγνοήσαντες αἰτίαν ἔμφρονα προεστάναι τῆς γενέσεως τῶν ὄλων οὐ συνεχώρησαν, ἀλλ' οἰκείως τῇ ἐξ ἀρχῆς ἀγνοίᾳ τὰ ἐφεξῆς συνεπέραναν. διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ὑλικὰς ὑποθέσεις κατέφυγον τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις τὴν αἰτίαν τοῦ παντὸς ἀναθέντες, οἱ δὲ ἄτομα 43 καὶ ἀμερῆ σώματα καὶ ὄγκους καὶ πόρους συνέχειν φύσιν τὴν ὁρατὴν ἐφαντάσθησαν. νῦν μὲν γὰρ καὶ συνιόντων ἀλλήλοις τῶν ἀμερῶν σωμάτων, νῦν δὲ μετασυγκρινομένων τὰς γενέσεις καὶ τὰς φθορὰς ἐπιγίνεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν διαρκεστέρων σωμάτων τὴν ἰσχυροτέραν τῶν ἀτόμων ἀντεμπλοκὴν τῆς διαμονῆς τὴν αἰτίαν παρέχειν. ἀλλ' ὄντως ἰστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα γράφοντες, οἱ οὕτω λεπτὰς καὶ ἀνυποστάτους ἀρχὰς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης [ἀνοήτως] ὑποτιθέμενοι. οὐ γὰρ ἤδεσαν εἰπεῖν ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

[Βιβλίον Β΄.]

[α΄. Περὶ Ἀδάμ.] Ἀδὰμ τοίνυν κατὰ τὸν σοφώτατον καὶ θεῖον ὑποφήτην Μωϋσῆν γενόμενος ἐτῶν σλ΄ ἐγέννησε τὸν Σήθ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψ΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ΑΛ΄. ὃς λέγεται πρῶτος εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, ταφήναι, καὶ μνήμα αὐτῷ κατὰ τὴν Ἱεροσολύμων γεγενῆσθαι γῆν Ἑβραϊκῆ τις ἱστορεῖ παράδοσις, ὡς φησιν Ἰώσηπος. [β΄. Περὶ Σήθ.] Σήθ δὲ γενόμενος ἐτῶν σε΄ ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς καὶ μετὰ 44 τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψζ΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη Λιβ΄. περὶ οὗ εἴρηται· καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἧτοι τὰς ἀπὸ τοῦ Κάιν. θεὸν γὰρ αὐτὸν οἱ τότε ἄνθρωποι προσηγόρευον διὰ τὸ ἐξευρη κέναι τὰ τε Ἑβραϊκὰ γράμματα τὰς τε τῶν ἀστέρων ὀνομασίας, καὶ πρὸς τούτοις τὴν πολλὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ θαυμάσαντες. ὃς γε καὶ πρῶτος ἐπικαλεῖσθαι θεὸς καὶ ὀνομάζεσθαι λέγεται, καθὰ καὶ τῷ Μωϋσῆ λέγει κύριος· θεὸν δέδωκά σε τῷ Φαραῶ. καὶ περὶ τῶν ἐναρέτων καὶ πνευματικῶν καὶ τῶν κριτῶν ἔφη· θεοὺς οὐ κακολογήσεις καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κακῶς. εἰκότως οὖν οἱ τοῦ Σήθ καὶ Ἐνὼς καὶ Ἐνὼχ παῖδες υἱοὶ θεοῦ ἢ υἱοὶ τῶν θεῶν κατὰ Σύμμαχον νοεῖσθωσαν, οἵτινες ἀλόγους ἀκολασίᾳ πρὸς τὰς θυγατέρας Κάιν εἰσῆλθον, ἐξ ὧν οἱ τῆς ἀκαταλλήλου μαιγαμίας γίνονται γίγαντες, διὰ μὲν τὸν δίκαιον ἰσχυροὶ καὶ μέγιστοι, διὰ δὲ τὸν ἄδικον καὶ βέβηλον Κάιν πονηροὶ καὶ κάκιστοι. [γ΄. Περὶ Ἐνὼς.] Ἐνὼς δὲ γενόμενος ἐτῶν ρζ΄ ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψιε΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη Δε΄. [δ΄. Περὶ Καϊνᾶν.] Καϊνᾶν δὲ γενόμενος ἐτῶν ρο΄ ἐγέννησε τὸν Μαλελεήλ 45 καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψμ΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη Δγ΄. [ε΄. Περὶ Μαλελεήλ.] Μαλελεήλ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε΄ ἐγέννησε τὸν Ἰάρεδ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψδ΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ωφέ΄. [ς΄. Περὶ Ἰάρεδ.] Ἰάρεδ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξβ΄ ἐγέννησε τὸν Ἐνὼχ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ω΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη Δξβ΄. [ζ΄. Περὶ Ἐνὼχ.] Ἐνὼχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε΄ ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ς΄ καὶ μετετέθη ζήσας τὰ πάντα ἔτη τξε΄. [η΄. Περὶ Μαθουσάλα.] Μαθουσάλα δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξζ΄ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ωβ΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη Δξθ΄. [θ΄. Περὶ Λάμεχ.] Λάμεχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρπη΄ ἐγέννησε τὸν Νῶε καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη φξε΄ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ψνθ΄. δύο τοίνυν Λάμεχ ἢ γραφὴ μέμνηται, ἐνὸς μὲν τοῦ ἀπὸ Κάιν, ἐνὸς δὲ τοῦδε τοῦ πατρὸς Ἐνὼχ. γεγενῆσθαι γὰρ Νῶε διὰ Λάμεχ οὐκ ἐκ τοῦ ἀπὸ Κάιν, τοῦ καὶ πεφο νευκότος ἄνδρα τε καὶ νεανίσκον, ἀλλ’ ἐκ μεταγενεστέρου καὶ ἐξ ὁμωνύμου τοῦ ἀπὸ Σήθ. ἐκεῖνος γὰρ λέγει· ἄνδρα 46 ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. καὶ ὡς δύο φόνους πεποιηκῶς καὶ τῶν δύο τὰς γυναῖκας εἰληφώς, Ἑλδὰν καὶ Σελλάν, ἑαυτὸν καταμέμφεται ἑβδομῆ κοντάκις ἐπτὰ ἄξιον εἶναι κολάσεως, ὅτι ἐκ Κάιν μὲν, φησίν, ἐκδικεῖται ἐπτάκις, ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἐπτὰ. καὶ διὰ τί μειζόνως κολάζεται; διότι τῇ πτώσει τοῦ προημαρτη κότης οὐκ ἐσωφρονίσθη. ὁρᾷς πῶς τὸ πρὸ ἡμῶν τινὰς ἀμαρτεῖν αὖξει τὴν κόλασιν ἡμῖν τοῖς οὐδ’ οὕτω σωφρο νιζομένοις καὶ ἀσύγνωστον ποιεῖ τὴν τιμωρίαν. ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Λάμεχ οὗτος πέπονθεν. τοῦ δικαίου γὰρ Ἐνὼχ ἀδελφὸς ἀνεῖλε τοῦ πίστει διὰ τοῦτο προσευξαμένου μὴ ἰδεῖν τοιοῦτον θάνατον, καὶ ἀκουσθεὶς μετετέθη. ἦν δὲ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ δικαίου Σήθ, ἐξ οὗ Χριστὸς κατάγεται γενεαλογούμενος ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ὑπὸ Λουκᾶ ἕως τοῦ Σήθ καὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ θεοῦ. τὸ μὲν γὰρ κατὰ σάρκα ἐξ αὐτῶν, τὸ δὲ κατὰ πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ. πνεῦμα γὰρ ὁ θεός, ἐσπού δαζεν οὖν τῶν ἀσεβῶν τὸ σπέρμα τῶν δικαίων ἐξᾶραι τὸ γένος, ἐπειδὴ γὰρ βδέλυγμα ἀμαρτωλῶ θεοσεβεία. καὶ γὰρ τὸ γένος καὶ σπέρμα τοῦ μὲν Κάιν κατηράθη, τὸ δὲ τοῦ Σήθ ἠυλογήθη. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ θεὸς ἐπιμιξίαν γενέ

47 σθαι τῶν δικαίων τὸ γένος πρὸς τὸ τῶν ἀσεβῶν, ἀλλ' ἔξα λειφθῆναι. ἐπεὶ οὖν ἐφόνευον καὶ ἐλάμβανον τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἐξάϊσια τέρατα ἐτίκτοντο οἱ γίγαντες, δι' οὓς καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἐλθὼν καὶ πάντα ἄρδην ἀπολέσας, μόνος εὔρηται Νῶε δίκαιος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ. διὸ καὶ ἐφυλάχθη. [ί. Περὶ Νῶε.] Νῶε δὲ γενόμενος ἐτῶν φ' ἐγέννησε τὸν Σῆμ καὶ τὸν Χάμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. μετὰ δὲ ἔτη ρ' τοῦ τεχθῆναι τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ εἰσηλθεν εἰς τὴν κιβωτὸν ὑπάρχων ἐτῶν χ', καὶ γίνεται ὁ κατακλυσμὸς. καὶ ἐν τῷ ἐνὶ καὶ χ' ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐζήσεν ἔτη τν' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη λν'. τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ γενομένου ἐπὶ ἡμέρας μ', πᾶσα μὲν ἡ γῆ ἐκαλύφθη ἐπὶ ἡμέρας ρκ', παντὸς δὲ ὄρους ὑψηλοτάτου τὸ ὕδωρ ὑπεράνω γέγονε πῆχεις ιε'. τῆς δὲ κιβωτοῦ τὰ λείψανα ἕως ἄρτι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γεγενημένων δείκνυται ἐν ὄρει Ἀραράτ ἀνὰ μέσον τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Παρθικῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Διαβηνῶν γῆς. ἐκ γὰρ ξύλων ἀσήπτων ἦτοι κεδρίνων ἦν κατεσκευασμένη. φησὶ γάρ· καὶ εἶπε κύριος ὁ θεός· οὐ μὴ καταμείνη τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἔτη ρκ'. καὶ ἐπάγει ἡ γραφή λέγουσα· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Νῶε· καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἦκει ἐναντίον μου, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ 48 ἐγὼ καταφθείρω αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν. πλὴν οὖν εἰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν περιώρισεν ἐν ἔτεσιν ρκ', ἀλλὰ πλημμυροῦσαν τὴν ἀμαρτίαν ἰδὼν καὶ αὐξοῦσαν οὐκ ἀνέμεινε τὴν κυρίαν, ἀλλὰ τὴν προθεσμίαν συντεμὼν τῷ ρ' ἔτει πᾶσιν ἐπήγαγε τὸν κατακλυσμὸν. ὅθεν φησὶν· ποιήσον οὖν σε αὐτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων ἀσήπτων· νοσσιὰς ποιήσεις καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῇ ἀσφάλτῳ, καὶ οὕτω ποιήσεις τὴν κιβωτὸν τ' πηχῶν τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ ν' πηχῶν τὸ πλάτος καὶ λ' πηχῶν τὸ ὕψος. ἐπισυνάγων ποιήσεις καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν. τὴν δὲ θύραν ἐκ πλαγίων καὶ διώροφα καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν. Ἄλλ' οὖν γέ τινες τῶν Ἑλλήνων ἐπιλαμβανόμενοι τὸ ῥητὸν ἔφασαν, ὡς ἀδύνατον ἦν χωρῆσαι τὴν κιβωτὸν τὰ τοσαῦτα πολυειδῆ καὶ ἄπειρα γένη τῶν ζῶων πηχῶν τρια κοσίων οὔσαν καὶ μόνον. καὶ οὐκ ἴσασιν οἱ δῆθεν σοφοὶ καὶ ἀπερισκέπτως καὶ ἀμαθῶς τὰ θεῖα λόγια πολυπραγμοῦντες, ὅτιπερ ὁ συγγραφεὺς γεωμέτρης ὑπάρχων ἐξ Αἰγύπτου (ἐπαιδεύθη, γὰρ φησιν, Μωϋσῆς πάση σοφίᾳ Αἰγυπτίων) γεωμετρικὴν πῆχυν ἔφη, ἣτις ὀργυῖαν μεγίστην ἔχει. τὴν γάρτοι γεωμετρίαν Αἰγύπτιοι πρῶτοι, φασίν, ἐφεῦρον ἐκ τοῦ ἀπλέτου τῆς γῆς καὶ τῆς διαίρεσεως διδαχθέντες καὶ γράψαντες, ἀφ' ὧν ἕτεροι μετέλαβον. ὅθεν σοφοὺς ἄγαν καὶ φρονίμους αὐτοὺς ἀπεκάλεσαν διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐπὶ στήμην ταύτην καὶ σοφίαν. καὶ πρὸς τούτοις ἔστι καὶ ἄλλη 49 μαρτυρία εὐαπόδεικτος περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὡς φησιν Ἰώσηπος. ἕως γὰρ νῦν ἐφ' ὑψηλοτάτοις ὄρεσι καὶ δυσβάτοις γῆς καὶ θαλάσσης λείψανα εὐρίσκεται, κοιλίαι καὶ ὄστρεων κάλυφα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κηρύττοντα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο καὶ παγκόσμιον ναυάγιον ἐπὶ τοῦ δικαίου τούτου γενομένου καὶ πολλῆς ἀθυμίας καὶ λύπης κόπου τε καὶ περιστάσεως αἴτιον τούτῳ πεφηνότα. Περὶ οὗ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος φησιν· καὶ γὰρ δὶ καιὸς καὶ τέλειος ἦν καὶ πάντων διεφθαρμένων μόνος εὐηρέσσει τῷ θεῷ, τῶν ἄλλων πάντων προσκεκρουκότων. ἀλλὰ μυρίας θλίψεις ὑπέμεινε πολλὰς καὶ κακάς. ἐνιαυτὸν γὰρ ὅλον δεσμωτήριον ξένον καὶ φοβερὸν ὤκησεν οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐν μέταλλοις πιεζομένων διακείμενος. ἴνα γὰρ τὸ πλῆθος ἐάσω τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν, οἷς τοσοῦτον ἔζη χρόνον εἰς τοιαύτην ἀπειλημένον στενοχωρίαν, τί οἶε πάσχειν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατάγου τῶν βροντῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ψόφου τῶν ὑετῶν; ἄβυσσος γὰρ ἢ μὲν κάτωθεν ἀνερρήγνυτο, ἢ δὲ ἄνωθεν κατεφέρετο, ὁ δὲ ἔνδον ἐκάθητο μόνος μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. εἰ γὰρ καὶ ὑπὲρ τοῦ τέλους εἶχε θαρρεῖν, ἀλλὰ τῇ τῶν γινομένων σφοδρότητι προαποτεθνήκει τῷ δέει. ὅπου γὰρ ἡμεῖς οἰκίας ἔχοντες ἡδρασμένας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πόλεις οἰκοῦντες ὅμως, ὅταν ἴδωμεν κατενεχθέντα σφοδρότερον ὀλίγον

50 τοῦ συνήθους ὑετόν, καταπίπτομεν καὶ συστελλόμεθα, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν ἐκεῖνος ἔνδον ὦν καὶ τὴν φρικωδεστάτην ἄβυσσον ἐκείνην ἐννοῶν καὶ τῶν ἀποπνιγομένων τὰ διάφορα γένη; ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τὸ πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν ἐπικλυσθεῖσαν καλυφθῆναι τοῖς κύμασιν ἐκπλήξαι ψυχὴν, τὸ δὲ τὴν οἴκου μένην ἅπασαν τοῦτο παθεῖν οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν πῶς διέθηκε τὸν ἐν μέσῳ περιφερόμενον τῷ κλυδωνίῳ. τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τοσοῦτῳ συνείχετο δέει· ἐπειδὴ δὲ ποτε ὁ κατακλυσμὸς ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβος ἐνεδίδου λοιπόν, ἐπετείνετο δὲ τὰ τῆς ἀθυμίας αὐτῷ σφόδρα, καὶ τὸ προ φητικὸν ἔπασχεν, ὃ περὶ τῆς ἡμέρας κυρίου φησὶν Ἄμως· ὃν τρόπον ἐὰν ἐκφύγη ἄνθρωπος ἀπὸ προσώπου λέοντος, καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἀπερείσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφιν. καὶ γὰρ τῆς κιβωτοῦ προκύψαντα καὶ τῆς δυσώδους καὶ στενοχωρημένης εἰρκτῆς ἐκείνης ἀπαλλα γέντα χειμῶν ἕτερος διεδέχετο τοῦ προτέρου οὐχ ἥττων ὀρώντα τὴν πολλὴν ἐρημίαν καὶ τὸν βίαιον θάνατον ἐκεῖνον καὶ τῶν ἀναιρεθέντων τὰ σώματα τῇ ἰλύϊ πεφυρμένα καὶ τῷ πληῶ καὶ πάντας ὁμοῦ ἀνθρώπους τε καὶ ὄνους καὶ τὰ τούτων ἀτιμότερα γένη μιᾶ τῇ ἔλεινοτάτῃ ταφῇ [κατασχε θέντας, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν] καταχωσθέντας. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἦσαν ἁμαρτωλοὶ οἱ ταῦτα πεπονθότες, ἀλλ' ὅμως ἄνθρωπος ἦν ὁ Νῶε καὶ ἔπασχέ τι πρὸς τὸ ὁμόφυλον. ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ κατακλυσμοῦ τῷ πλήθει τῶν ὑδάτων συνεχόμενος, τῇ μονώσει, τῇ πρὸς τὸ ὁμόφυλον συμπαθείᾳ, τῷ ἀπείρῳ τῶν ἀπολωλότων, 51 τῷ τρόπῳ τῆς τελευτῆς, τῇ τῆς γῆς ἐρημίᾳ, πρὸ δὲ τούτων κακίας ἀβύσσῳ πάντοθεν συνείχετο, καὶ τῶν κυμάτων αὐτᾶ σφοδρότερον αἰ τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν ἐπιβουλαὶ προσερρή γυνυτο. μόνος γὰρ εἰς τοσοῦτον πλήθος ἀπολειφθεὶς μοχθη ρῶν ἀνθρώπων καὶ μιαρῶν πολὺν τὸν γέλωτα καὶ πολλὰ τὰ σκώμματα καὶ τὰς χλευασίας ἔφερεν ὁ δίκαιος, μάλιστα ὅτε περὶ τῆς κιβωτοῦ καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῖς διελέγετο συμφορᾶς καὶ πανωλεθρίας. ἐν ἔτεσιν ῥ' τῆς κιβωτοῦ τεκταινομένης, καὶ αὐτοῦ διαρρήδην καθ' ἐκάστην ἡμέραν βοῶντος, οὐδεὶς ἐπίστευεν. [ια'. Περὶ Σήμ.] Σήμ δὲ μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ γενόμενος ἐτῶν ρβ' ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξὰδ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη φ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη χβ'. [ιβ'. Περὶ Ἀρφαξὰδ.] Ἀρφαξὰδ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλβ' ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υγ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη φλη'. [ιγ'. Περὶ Καϊνᾶν.] Καϊνᾶν δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλζ' ἐγέννησε τὸν Σάλα καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη τλ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη υζζ'. 52 [ιδ'. Περὶ Σάλα.] Σάλα δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ἔβερ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη υγ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη φλγ'. [ιε'. Περὶ Ἔβερ.] Ἔβερ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλδ' ἐγέννησε τὸν Ἰεκτὰν καὶ τὸν Φαλέκ. ἐφ' οὗ ὁμοφώνου ὑπάρχοντος, ὡς φησὶν Ἰώση πος, τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, συνάγεται εἰς ἓνα τόπον λεγόμενον Σεναάρ, εἶτα πύργον ἕως τοῦ οὐρανοῦ οἰκοδο μεῖν ἐνενόουν καὶ περὶ αὐτὸν πόλιν τὴν Βαβυλῶνα, ὃ ἔστι σύγχυσις. ὦν τὸ ἔργον ἀτελὲς κατέρριπτο ματαίαν ἀνάβασιν ἐπικεχειρηκότων. οἱ γε καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ σαφῶς εἰδότες πρῶτοι ναῦς ποιεῖν καὶ ἐν τοῖς ὕδασι πλέειν ἐπενόησαν. τῶν δὲ πάντων ἐπὶ τὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς πόλεως ὀρμησάντων οἰκοδομὴν ἀρχηγούς ἐχόντων οβ', μόνος Ἔβερ οὐ συνέθετο τῇ τούτων ἀλογίστῳ ἐργασίᾳ. διὸ καὶ πάντων αἰ γλώσσαι συνεχύθησαν τῶν συντεθειμένων, καὶ εἰς οβ' γλώσσας διαιρεθέντων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν καὶ εἰς ἀνομοιογλωσσίαν ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐλαυνομένων καὶ διασπασθέντων, τούτῳ μόνῳ θεὸς οὐκ ἐστέρησε τὴν ἀρχαίαν φωνήν. ὅθεν ἀπο 53 μείναντες ἐν τῇ προτέρᾳ γλώσσῃ, Ἑβραῖς αὕτη ἐπωνόμασαι κατὰ τὴν τοῦ κρατήσαντος ἐπωνυμίαν εἰς τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, οἵτινες πατρωνυμικῶς τε καὶ φερωνύμως Ἑβραῖοι προσηγορεύθησαν. Ὅτι δὲ τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ ἐχρῶντο οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀβραάμ ἐκ τοῦ Νῶε καταγομένους καὶ χρωμένους, δῆλον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ τὸν

δεύτερον Ἀδὰμ Χριστὸν τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ κατὰ τὸν πρῶτον πάντως Ἀδὰμ χρώμενον, ὡς τὸ ἐφραθά, καὶ ταλιθὰ κούμη, καὶ λιμὰ σαβαχθανή, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἐναργῆς τεκμήριον τοῦ ταύτην εἶναι φωνὴν τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως. ἐφ' ὧν γὰρ κατ' οὐδεμίαν ἐστὶ γλῶσσαν τὸ σημαϊνόμενον ἐπιλύσασθαι, κατ' αὐτὴν τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται. οἷον τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῶν λοιπῶν αἱ προσηγορίαι δι' ἑτέρας οὐδεμιᾶς ἐρμηνεύονται, εἰ μὴ διὰ τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ μόνης. εἰ δέ τινες ἀμαθῶς ἀντιλέγουσιν, οὐ τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀλλὰ τὴν Συριακὴν πρῶτην εἶναι γλῶσσαν, ἀκου ἔτωσαν τῆς ἐρμηνείας τοῦ σοφωτάτου καὶ πολυμαθοῦς Ὁρι γένους εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰώβ, ἣ φησιν· οὕτως ἐρμη νεύεται ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου. καὶ φησιν· Συριακὴν ἔφη τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον, ἐπειδὴ γὰρ καὶ Συρίαν τὴν 54 Ἰουδαίαν καὶ Σύρους οἱ παλαιοὶ τοὺς Παλαιστιναίους ὠνόμαζον. Ὁ μὲν οὖν πύργος οἰκοδομηθεὶς ἐν ἔτεσι μ' ἔμεινεν ἡμιτελής μετὰ τὴν σύγχυσιν. ὁ δέ γε θεὸς ἀνέμω βιαίω τοῦτον ἀνατρέπει, καὶ ἔστιν ἀνὰ μέσον Ἀσσοῦρ καὶ Βαβυλῶνος εἰς ἔτι φυλασσόμενα τὰ ἴχνη αὐτοῦ. [15'. Περὶ Φαλέκ.] Φαλέκ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ῥαγαῦ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη σθ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη τλθ'. Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη #22βσξβ', καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς συγχύσεως τῆς πυργοποιίας καὶ τῆς τελευτῆς Φαλέκ, ὃ ἐστὶ μερισμός, ἔτη φλς'. καὶ γίνεται διαμερισμός ἤτοι διασπορὰ τῶν υἱῶν Νῶε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεννηθέντων. διὸ καὶ μέρορες ἐκλήθησαν ἀπὸ τε τῆς μεμερισμένης φωνῆς ἀπὸ τε τοῦ μερισμοῦ τῆς γῆς. Ὁ μὲντοι Σῆμ ἐγέννησε τὸν Ἐλὰμ καὶ τὸν Ἀσσοῦρ καὶ τὸν Ἀρφαξὰδ καὶ τὸν Λούδ, ὁ δὲ Χὰμ τὸν Χοὺς καὶ τὸν Μεσρέμ καὶ τὸν Φοῦδ καὶ τὸν Χαναάν, ὁ δὲ Ἰάφεθ τὸν Γάμερ καὶ τὸν Μαγῶγ καὶ τὸν Θήρα καὶ τὸν Ἰωῦαν καὶ 55 τὸν Ἐλισὰ καὶ τὸν Θωβέλ καὶ τὸν Μοσὸχ καὶ τὸν Μαδαή, ἀφ' οὗ Μῆδοι γενόμενοι καὶ τῶν Βαβυλωνίων κρατήσαντες, ἡ χώρα Μῆδεια προσηγορεύθη κυρίως καὶ φερωνύμως. Μετὰ γοῦν τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν τοῦ πύργου διάλυσιν μεταστέλλονται οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε πάντας τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους καὶ διδόντες αὐτοῖς ἔγγραφον τῶν τόπων τὴν κατανέμησιν, ὧν περ ἐκ τοῦ πατρὸς Νῶε παρειλήφασιν, καὶ τυγχάνουσιν ἐκάστω καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατριάς τόποι καὶ κλίματα καὶ χῶραι καὶ νῆσοι καὶ ποταμοὶ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἔκθεσιν. καὶ κατακληροῦται τῶ μὲν πρωτοτόκῳ υἱῷ Νῶε Σῆμ ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς καὶ Ῥινοκουρούρων τὰ πρὸς ἀνατολήν, τῷ δὲ Χὰμ ἀπὸ Ῥινοκουρούρων ἕως Γαδεύρων τὰ πρὸς νότον, τῷ δὲ Ἰάφεθ ἀπὸ Μηδείας καὶ ἕως Γαδεύρων τὰ πρὸς βορρᾶν. αἱ δὲ λαχοῦσαι χῶραι τῷ μὲν Σῆμ εἰσὶν αὗται· Περσίς, Βακτριανή, Ὑρκανία, Βαβυλωνία, Κόρδυνα, Ἀσσυρία, Μεσοποταμία, Ἀραβία ἡ ἀρχαία, Ἐλυμαίς, Ἰνδική, Ἀραβία ἡ εὐδαίμων Κοίλη Συρία, Κομμαγηνή, καὶ Φοινίκη πᾶσα, καὶ ποταμὸς Εὐφράτης. τῷ δὲ Χὰμ Αἴγυπτος, Αἰθιοπία ἡ βλέπουσα κατὰ Ἰνδούς, ἑτέρα Αἰθιοπία, ὅθεν ἐκπορεύεται ὁ ποταμὸς τῶν Αἰθιόπων, Ἐρυθρὰ ἡ βλέπουσα κατὰ ἀνατολὰς, Θηβαῖς, Λιβύη ἡ παρεκτείνουσα μέχρι Κυρήνης, Μαρμαρίς, Συρτίς, 56 Λιβύη ἄλλη, Νουμηδεία, Μασσυρίς, Μαυριτανία ἡ κατέναντι Γαδεύρων, ἐν δὲ τοῖς κατὰ βορρᾶν τὰ παρὰ θάλασσαν ἔχει, Κιλικίαν, Παμφυλίαν, Πισιδίαν, Μυσίαν, Λυκαονίαν, Φρυγίαν, Καμαλίαν, Λυκίαν, Καρίαν, Λυδίαν, Μυσίαν ἄλλην, Τρωάδα, Αἰολίδα, Βιθυνίαν, τὴν ἀρχαίαν Φρυγίαν, καὶ νήσους πάλιν ἔχει Σαρδανίαν, Κρήτην, Κύπρον, καὶ ποταμὸν Γηῶν τὸν καὶ Νεῖλον καλούμενον. τῷ δὲ Ἰάφεθ Μῆδεια, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ τε καὶ μεγάλη, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπόρη, Μαιώτις, Δέρβις, Σαρμάτις, Ταυριανίς, Βουταρνίς, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Δαλματία, Μολοσσίη, Θεσσαλία, Λοκρίς, Βοιωτία, Αἰτωλία, Ἀττική, Ἀχαΐα, Πελληνίς ἢ καὶ Πελοπόννησος, Ἀρκαδία, Ἠπειρώτις, Ἰλλυρίς, Λυχνίτις, Ἀδριακή, ἐξ ἧς τὸ Ἀδριακὸν πέλαγος. ἔχει δὲ καὶ νήσους Βρετανίαν, Σικελίαν, Εὐβοίαν, Ῥόδον, Χίον, Λέσβην, Κυθήραν, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην, Κέρκυραν, καὶ μέρος τι τῆς Ἀσίας τὴν καλουμένην

Ἴωνίαν, καὶ ποταμὸν Τίγγριν τὸν διορίζοντα μεταξὺ Μηδείας καὶ Βαβυλῶνος. 57 Τούτων οὖν οὕτω κληρωθέντων ὁ τοῦ Χάμ υἱὸς Χαναάν ἰδὼν τὴν πρὸς τῷ Λιβάνω γῆν ὅτι ἀγαθὴ τέ ἐστι καὶ εὖ φορος καὶ κατὰ πολὺ τῆς ἑαυτοῦ διαλλάττουσα γῆς, τυραννικῶς καθήρπασεν αὐτήν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Σῆμ κληρονόμους ἐξήλασεν, καὶ οὕτω πᾶσα γῆ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Χαναάν προσηγορεύετο. κάντεϋθεν τοίνυν ὁ δίκαιος κριτῆς μετὰ ταῦτα τοῖς ἐκ τοῦ Σῆμ υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπέδωκεν αὐτήν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καθὼς καὶ τῷ Ἀβραάμ προεπηγγείλατο. δίκαιος γὰρ ὁ κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν. [ιζ'. Περὶ Ῥαγαῦ.] Ῥαγαῦ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλβ' ἐγέννησε τὸν Σερούχ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη σζ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη τλθ'. [ιη'. Περὶ Σερούχ.] Σερούχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ναχώρ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ς' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη τλ'. ὃς πρῶτος ἤρξατο τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος διὰ τοὺς πάλαι γενομένους πολεμιστὰς ἢ ἡγεμόνας ἢ πράξαντάς τι ἀνδρεῖον ἀρετῆς καὶ μνήμης ἄξιον, οὓς καὶ ἀνδριᾶσι στηλῶν ἐτίμησεν ὡς ἀγαθὸν τι πεπραχότας. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι ἀγνοοῦντες τὴν τῶν προγόνων γνώμην, ὅτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν πραγμάτων ἐπινοητὰς ἐτίμησαν μνήμης καὶ 58 μόνον χάριν, ὡς θεοὺς οὐρανίους ἐτίμων καὶ ἔθουον αὐτοῖς καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπους θνητοὺς γενομένους. ὣν τὴν ἀσέβειαν Σολομὼν στηλιτεύων φάσκει· τὸν πρὸ ὀλίγου τιμῆ θέντα ἄνθρωπον νῦν εἰς σέβασμα ἐλογίσαντο. Σαφέστερον δὲ καὶ διεξοδικώτερον τὴν παράνοιαν τοῦ των καὶ ἀθεΐαν διελέγχων ὁ μέγας Ἀθανάσιος τοιαύτη φησίν· σαθρᾶς τοίνυν τῆς τοιαύτης αὐτῶν διανοίας φαινομένης, ἀνάγκη τὴν ἀλήθειαν διαλάμπειν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαγνώσεως. οὔτε γὰρ τὸ κακὸν παρὰ θεοῦ οὔτε ἐν θεῷ, οὔτε μὴν οὐσία τίς ἐστίν, ἀλλ' ἄνθρωποι κατὰ στέρησιν τῆς τοῦ καλοῦ φαντασίας ἐπινοεῖν ἤρξαντο καὶ ἅμα πλάττειν τὰ οὐκ ὄντα καὶ ἅπερ ἐβούλοντο. ὡς περὶ γὰρ ἂν τις ἡλίου φαίνοντος καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑαυτῷ σκότος ἐπινοεῖ καὶ λοιπὸν ὡς ἐν σκότει πλανώμενος καὶ περιπατῶν προσκόπτει πολὺ λάκισ καὶ κατὰ κρημνῶν ὑπάγων νομίζει μὴ εἶναι φῶς ἀλλὰ σκότος, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων καμμύουσα τὸν νοητὸν ὀφθαλμόν, δι' οὗ τὸν θεὸν ὄραν δύναται, ἑαυτῇ τὰ κακὰ ἐπενόησεν. γέγονε μὲν γὰρ εἰς τὸ ὄραν τὸν θεὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ φωτίζεσθαι· αὕτη δὲ ἀντὶ τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ τοῦ σκότους ἔργα ἐπεζήτησεν, καθὼς γέ γραπται ὅτι· ὁ θεὸς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ, αὐτοὶ δὲ ἐπεζήτησαν λογισμοὺς πολλοὺς. ἐπεὶ οὖν ὡς περὶ μανέντες οἱ ἄνθρωποι τὴν οὐκ οὔσαν κακίαν ἐπενόησαν, οὕτω καὶ 59 τοὺς οὐκ ὄντας θεοὺς ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο. ὡς γὰρ πάλιν εἴ τις εἰς βυθὸν καταδύς μηκέτι μὲν βλέπει τὸ φῶς μηδὲ τὰ ἐν τῷ φωτὶ φαινόμενα διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ κάτω νεῦμα καὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐπίχυσιν, μόνον δὲ τὰ ἐν τῷ βυθῷ αἰσθόμενος νομίζει μηδὲν εἶναι πλέον ἐκεῖ νων, οὕτω δὲ καὶ οἱ πάλαι τῶν ἀνθρώπων καταδύντες εἰς τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας καὶ φαντασίας κάντεϋθεν ἐπιλαθόμενοι τὰς περὶ θεοῦ ἐννοίας τε καὶ δόξας, τὰ φαινόμενα θεοὺς ἀνετυπώσαντο δοξάζοντες τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα. καὶ ὡς περὶ κατὰ τὸ προλεχθὲν παράδειγμα οἱ εἰς βυθὸν καταδυόμενοι ὅσον ἐπικαταβαίνουσι, τοσοῦτω μᾶλλον τὰ σκοτεινότερα καὶ βαθύτερα βλέπουσιν, οὕτω καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων πέπονθε γένος. οὐ γὰρ ἀπλῆν ἔσχον τὴν πλάνην καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν ἤρξαντο ἐν τούτοις διέμειναν, ἀλλ' ὅσον τοῖς προτέροις ἐνεχείριζον, τοσοῦτον ἑαυτοῖς καινότερας ἐφεύρισκον τὰς δεισιδαιμονίας μηδένα κόρον τῶν πρώτων κακῶν λαμβάνοντες. ἐπικαταβαίνοντες γὰρ λοιπὸν ταῖς ἐννοίαις καὶ τοῖς λογισμοῖς οἱ ἄνθρωποι οὐρανῶ καὶ ἡλίω καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄστροις τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνέθεσαν, εἶτα πάλιν τοῖς σκοτεινοῖς λογισμοῖς ἐπικαταβαίνοντες αἰθέρα καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι θεοὺς προσηγόρευσαν, προβαίνοντες δὲ τοῖς κακοῖς ἤδη καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τῶν σωμάτων συστάσεως, τὴν θερμὴν καὶ τὴν ψυχρὰν καὶ τὴν ὑγρὰν καὶ τὴν ξηρὰν οὐσίαν θεοὺς ἀνύμνησαν, οἱ δὲ γε τελεώτεροι

τὴν ἀσέβειαν καὶ ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας, τοὺς δὲ καὶ μετὰ θάνατον θεοὺς ἐκάλεσαν. καὶ οὐ μόνον εἰς ἀνθρώπους καὶ 60 κτήνη καὶ ἔρπετὰ χερσαῖά τε καὶ ἔνυδρα τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν μετήγαγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μηδ' ὄλως ὄντα ἢ φαινόμενα τὴν αὐτὴν δυσσέβειαν ἐξοκείλαντες ἐπεδείξαντο. λογικὰ γὰρ ἀλόγοις ἐπιμίξαντες καὶ ἀνόμοια τῇ φύσει ἐνείραντες ὡς θεοὺς ἐδόξασαν, οἷοί εἰσιν οἱ παρ' Αἰγυπτίοις κυνοκέφαλοι καὶ ὄφιοκέφαλοι καὶ ὄνοκέφαλοι καὶ ὁ παρὰ Λίβυσι κριοκέφαλος καὶ παρὰ τοῖς μύθοις τὰ λεγόμενα πλάσματα, ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις καὶ ὁ Ἴπποκένταυρος. ἐπιτείνοντες δὲ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἡδονὴν τε καὶ ἐπιθυμίαν θεοποιήσαντες, ἦν δὴ καὶ Ἀφροδίτην καλέσαντες προσεκύνησαν. καὶ μέντοι καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ἄρχοντας διὰ τιμὴν τῶν ἀρξάντων ἢ διὰ φόβον τῆς αὐτῶν τυραννίδος ὡς θεοὺς ἐτίμησαν, ὡσπερ ὁ ἐν Κρήτῃ Ζεὺς τετίμηται καὶ ὁ ἐν Ἀρκαδίᾳ Ἑρμῆς καὶ ὁ ἐν Ἰνδίᾳ Διόνυσος καὶ ὁ ἐν Αἰγύπτῳ Ἴσις καὶ Ὀσίρις καὶ ὁ νῦν Ἀδριανοῦ τοῦ Ῥωμαίβασιλέως παῖς Ἀντίνοος. ἐπιδημήσας γὰρ Ἀδριανὸς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τελευτήσαντα ἰδὼν τὸν τῆς ἡδονῆς αὐτοῦ ὑπῆρέτην Ἀντίνοον ἐκέλευσε θρησκέυσθαι τοῦτον, ἅτε δὴ καὶ μετὰ θάνατον ἐρῶν τοῦ παιδὸς δι' ὑπερβάλλουσαν ἀσέλγειάν τε καὶ οἰστρηλασίαν. καὶ γὰρ οἱ παρ' Ἑλλησι διαβεβοημένοι θεοί, Ζεὺς τε καὶ Ποσειδῶν καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἥφαιστος καὶ Ἑρμῆς καὶ ἐν θηλείαις Ἥρα καὶ Δῆμητρα καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρτεμις διαταγαῖς ἐκρίθησαν θεοποιεῖσθαι. διὸ δὴ ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας εἰδωλομανίας καὶ ἐφευρέσεις ἢ θεία γραφὴ 61 θριαμβεύουσα οὕτω φάσκει· ἀρχὴ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων, εὕρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς. οὔτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, κενοδοξία δὲ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. διὰ τοῦτο καὶ σύντομον αὐτῶν ἐπενοήθη τὸ τέλος. ἄωρὼ γὰρ πένθει τρυχόμενος πατήρ τοῦ ταχέως ἀφαιρέθentos τέκνου εἰκόνα ποιήσας τὸν ποτε νεκρὸν ἄνθρωπον νῦν ὡς ζῶντα ἐτίμησε καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια καὶ τελετάς. εἶτα χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος ὡς νόμος διεφυλάχθη, καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκέυετο τὰ γλυπτὰ, καὶ τοῦτο γέγονε τῷ βίῳ εἰς ἔνεδρον, ὅτι ἢ συμφορᾷ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθηκον. εἶθε τοίνυν καὶ οἱ τῶν τοιούτων ψευδοθέων κήρυκες καὶ μάντιες, ποιηταί τε καὶ συγγραφεῖς, ἀπλῶς εἶναι θεοὺς γεγραφήκασιν, ἀλλὰ μὴ καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀθεότητος καὶ αἰσχροποιοῦ πολιτείας ἀνέγραψον. καὶ γὰρ τοὺς ἀκολάστους ἔρωτας καὶ ἀσελγείας τοῦ Διὸς καὶ παιδοφθορίας καὶ τῶν ἄλλων ζηλοτυπίας πρὸς ἡδονὴν τῶν θηλειῶν καὶ φόβους καὶ δειλίας καὶ τὰς ἄλλας κακίας οὐδὲν ἕτερον ἢ ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν, ὡς οὐ μόνον οὐ περὶ θεῶν διηγοῦνται, ἀλλ' οὐδὲ περὶ σεμνῶν ἀνθρώπων. ἐκ μὲν γὰρ Διὸς τὴν παιδοφθορίαν καὶ τὴν μοιχείαν, ἐκ δὲ Ἀφροδίτης τὴν πορνείαν, καὶ ἐκ μὲν Ἑρέας τὴν ἀσέλγειαν, ἐκ δὲ Ἄρεως τοὺς φόνους καὶ ἐκ Διονύσου τὴν οἰνοφλυγίαν καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλα τοιαῦτά φασιν τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι. ἀλλ' οὐκ ἄδηλον τοῖς νοῦν ἔχουσιν, 62 ὅτι παρὰ γνώμην εἰρήκασιν τὰ τούτων πάθη καὶ τὰς αἰσχίους πράξεις. ἐπειδὴ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἀκοινώνητον προσηγορίαν καὶ τιμὴν τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς, ἀλλ' ἀνθρώποις θνητοῖς ἐσπούδαζον ἀναθεῖναι, τούτου χάριν καὶ ἄκοντες ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἠναγκάσθησαν τὰ τούτων ἐκθέσθαι πάθη πρὸς ἔλεγχον τοῦ μὴ θεοὺς αὐτοὺς εἶναι, ἀλλ' ἐμπαθεῖς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ φασιν οἱ τῇ πλάνῃ ταύτῃ δεδουλωμένοι· διὰ τοῦτο θεοὺς αὐτοὺς ἠγοῦμεθα, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις χρήσιμοι γεγονάσιν. Ζεὺς μὲν γὰρ λέγεται πλαστικὴν τέχνην ἐξευρηκέναι, Ποσειδῶν δὲ τὴν κυβερνητικὴν, καὶ Ἥφαιστος μὲν χαλκευτικὴν, Ἀσκληπιὸς δὲ ἰατρικὴν καὶ ὁ Ἀπόλλων τὴν μουσικὴν, καὶ Ἀθηνᾶ μὲν τὴν ὑφαντικὴν, Ἄρτεμις δὲ τὴν κυνηγικὴν, καὶ Ἥρα μὲν στολισμόν, Δημήτηρ δὲ γεωργίαν καὶ ἄλλοι ἄλλας. οὐκοῦν εἰ διὰ τὰς τῶν τεχνῶν εὐρέσεις θεοὺς αὐτοὺς ἄξιον ἀναγορεύεσθαι, δεῖον καὶ τοὺς τῶν ἄλλων τεχνῶν εὐρετάς οὕτως ὀνομάζεσθαι. γράμματα μὲν γὰρ Φοίνικες ἐφεῦρον, ποίησιν

δὲ ἡρωϊκὴν Ὅμηρος, καὶ διαλεκτικὴν μὲν Ζήνων ὁ Ἐλάτης, ῥητορικὴν δὲ Κόραξ ὁ Συρακούσιος, καὶ μελισσῶν μὲν καρπὸν ὁ Ἄρισταῖος, σίτου δὲ σπόρον Τριπτόλεμος, καὶ νόμους μὲν Λυκοῦργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, τῶν δὲ γραμμάτων τὴν σύνταξιν καὶ ἀριθμοὺς καὶ μέτρα καὶ στάθμια Παλα 63 μῆδης ἐφεῦρεν, καὶ ἄλλοι ἄλλα καὶ διάφορα τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἀπήγγειλαν χρήσιμα κατὰ τὴν τῶν ἱστορησάντων μαρτυρίαν. ἀλλ' εὐδῆλος ἢ τούτων παράνοια, ὅτιπερ οὐ μόνον ἀνθρώποις φθαρτοῖς προσῆψαν τὴν τοῦ θεοῦ τι μὴν τε καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ πετεινοῖς καὶ τετραπόδοις καὶ ἔρπετοῖς κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ μα νιώδη λύσσαν. περὶ ὧν φησι καὶ ὁ ἀπόστολος· ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδιά. φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἔρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. καὶ ὅλως τῶν ἐν εἰδώλοις μανέντων πάντων διὰ φορὸς ἐστὶν ἡ δόξα καὶ ἡ θρησκεία, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ παρὰ τοῖς αὐτοῖς εὐρίσκεται. καὶ εἰκότως· τοῦτο γὰρ οὐ μικρὸς ἔλεγχός ἐστι τῆς αὐτῶν ἀθεότητος. διαφορῶν γὰρ ὄντων καὶ πολλῶν κατὰ πόλιν καὶ χώραν θεῶν, καὶ τοῦ ἑτέρου τὸν τοῦ ἑτέρου θεὸν ἀναιροῦντος, οἱ πάντες παρὰ πάντων ἀναιροῦνται. καὶ γὰρ οἱ παρ' ἄλλοις νομιζόμενοι θεοὶ τῶν παρ' ἄλλων θεῶν λεγομένων γίνονται σπονδαὶ καὶ θυσίαι. Αἰγύπτιοι μὲν οὖν τὸν Ἄπιν βοῦν μόσχον ὄντα σέβουσι καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ τούτους ἄλλοι τῷ Διὶ θύουσιν, Λίβυες δὲ πρόβατον θεοποιοῦσιν, καὶ τοῦτο παρ' ἑτέρων εἰς θυσίαν σφάττεται, Ἴνδοι δὲ τὸν Διόνυσον θρησκέουσι συμβολικῶς οἶνον αὐτὸν ὀνομάζοντες, καὶ ἄλλοι τοῦτον σπένδουσιν. ἕτεροι δὲ ποταμοὺς καὶ κρήνας καὶ 64 πάντων μᾶλλον Αἰγύπτιοι τὸ ὕδωρ προτετιμῆκασιν καὶ θεὸν ἀνηγόρευσαν. ἐν οἷς καὶ τοσοῦτον ὑπερεπλεόνασεν ἡ εἰδωλομανία παρὰ τὰ ἔθνη πάντα, ὡς οὐ μόνον βόας τε καὶ τράγους καὶ κύνας καὶ πιθήκους θεραπεύσαι, ἀλλὰ καὶ σκόρδα καὶ κρόμμυα καὶ πολλὰ τῶν εὐτελῶν ἑτέρων λαχάνων θεοὺς ὀνομάσαι καὶ προσκυνῆσαι διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἀσεβείας. καὶ τὸ μὲν ὕδωρ τοῦ Νείλου ἐσέβοντο ὡς τὴν χώραν αὐτῶν ἀρδεῦον, τὸν δὲ βοῦν ἐθεοποιοῦν ὡς τὴν γεωργίαν ἐπιτελοῦντα καὶ τὴν τροφὴν πορίζοντα, τὸν δὲ τράγον καὶ τὰ πρόβατα διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν χρῆσιν, τὰ δὲ λοιπὰ βδελύγματα, κύνας τε καὶ πιθήκους καὶ κνώδαλα καὶ τὴν λοιπὴν ἀπρέπειαν τῶν ζώων τε καὶ τῶν λαχάνων, ἐθεράπευον καθότι πρόφασιν αὐτοῖς αἰεὶ περὶ ταῦτα χρεῖται γεγονάσι δῆθεν αἴτια σωτηρίας ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Φαραῶ πανωλεθρίας. ἡνίκα γὰρ ἐκεῖνος τὸν Ἰσραὴλ διώκων κατεποντίσθη, ἕκαστος περὶ ὃ ἀπησχολήθη μὴ ἐξακολουθήσας τῷ Φαραῶ καὶ περισθεῖς τοῦτο ἐθεοποίησε λέγων· θεὸς μου γέγονε σήμερον μάλιστα, δι' οὗ καὶ σωθεῖς οὐ συναπωλόμην τῷ Φαραῶ κωλυθεῖς διὰ τῆς τούτου προνοίας. ὑπὲρ χρόνον τοίνυν κατὰ περίοδον τινα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐγεννᾶτο βοῦς ἔχων σημεῖά τινα περὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὴν κέρκον, ἐξ ὧν ἐγνωρίζετο, ὅτι Ἄπις ἐστὶν ἡγεῖν θεός, ὅθεν καὶ ἐορτὴν ἐποίουν ὡς θεοῦ αὐτοῖς ἐνδημήσαντος, καὶ παρετιθέασιν τῷ βοῖ πανδαισίαν ἐν 65 τῇ φάτνῃ πολλὴν εὐωχοῦντες τὸν θεὸν αὐτῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τράγον σεβόμενοι Μένδην λεγόμενον κατὰ τὴν ἑαυτῶν γλῶτταν ὡς ἀνακείμενον ἔφασκον τῇ γονίμῳ δυνάμει, οὗ τινος τράγου καὶ ἱερὸν ὑπῆρχεν, ἐν ᾧ ἦν τραγοσκελὴς ὄρθιον τὸ αἰδοῖον ἔχων. ἔτι μὴν καὶ τοὺς κορκοδήλους καὶ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς αἰλούρους καὶ τοὺς ἰχθύας τιμῶντες ἐξ ἀλόγου τιμῆς ἀτιμίαν ἑαυτοῖς περιεποιούντο. ἤδη δὲ τινες εἰς τοσαύτην ἀσθένειαν καὶ παραφροσύνην ἐξήχθησαν, ὡς καὶ ἀνθρώπους τοῖς παρ' αὐτῶν ψευδοθεοῖς κατασφάττειν καὶ εἰς θυσίαν προσάγειν. ὅθεν οὖν προασφαλιζόμενος ἄνωθεν ὁ θεῖος λόγος τὸν ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης ἀπαλλαγέντα λαὸν ἔφασκεν· οὐ ποιήσεις ἑαυτῷ εἶδωλον οὐδὲ πᾶν ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. ὡς οὖν διαφορᾶς οὔσης μεταξὺ εἰδώλου καὶ ὁμοιώματος

εικότως εἶπεν· οὐ ποιήσεις ἑαυτῷ εἶδωλον οὐδὲ ὁμοίωμα. τὸ μὲν γὰρ εἶδωλον οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει, τὸ δὲ ὁμοίωμά τινός ἐστιν ἴνδαλμα καὶ ἀπείκασμα. ἐπειδὴ τοίνυν Ἕλληνες ἀναπλάττουσι τὰς οὐχ ὑφεστώσας μορφάς, τρίτωνας καὶ σφίγγας καὶ κενταύρους, καὶ Αἰγύπτιοι κυνοπροσώπους καὶ βουκεφάλους, εἶδωλα καλεῖ τὰ 66 τῶν οὐχ ὑφεστῶτων μιμήματα, ὁμοιώματα δὲ τὰ τῶν ὑφεστῶτων εἰκασματα, οἷον ἡλίου, σελήνης, ἄστρον, ἀνθρώπων, θηρίων, ἔρπετων, καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων. τούτοις δὲ κελεύων μήτε προσκυνεῖν μήτε λατρεύειν οὐχ ἀπλῶς ἀπαγορεύει ἀμφοτέρω, ἀλλ' ἐπειδὴ συμβαίνει τινὰς προσκυνῆσαι μὲν ἀμφοτέρω διὰ φόβον ἀνθρώπινον, οὐ μὴν δὲ λατρεύειν κατὰ ψυχὴν, ἐδίδαξεν ὡς ἑκάτερον ἀσεβὲς καὶ θεοστυγὲς καὶ λίαν ἀπόβλητον. Διὰ δὲ τοῦτο πάλιν, ἵνα μὴ τινες ὡς οὗτοι τῷ κάλλει τῶν κτισμάτων ἀποβλέψαντες οὐχ ὡς ἔργα θεοῦ, ἀλλ' ὡς θεοὺς τιμήσωσιν, ἐπάγει προσφόρως ἡ γραφὴ λέγουσα· καὶ μὴ ἀναβλέψῃς τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ πλανηθεὶς προσκυνήσῃς αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε κύριος ὁ θεὸς σου πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ἀπένειμε δὲ οὐκ εἰς τὸ εἶναι θεοὺς αὐτοῖς ταῦτα, ἀλλ' ἵνα τῇ τούτων ἐνεργείᾳ καὶ θεωρίᾳ γινώσκουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἔθνῶν τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ κύριον. ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς θεωρεῖται καὶ τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, καὶ οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει 67 τὸ στερέωμα, καθὼς γέγραπται. ὁ μὲν οὖν κτίστης θεὸς τέλειός ἐστι καὶ προτέλειος καὶ ἀνεκδοκῆς κατὰ πάντα τρόπον. τὰ δὲ κτίσματα λαβὼν τις οἷον ἥλιον μὲν καθ' ἑαυτὸν μόνον καὶ σελήνην, γῆν τε αὖ καὶ ἀέρα, καὶ τὴν θερμὴν καὶ ψυχρὰν καὶ ξηρὰν καὶ ὑγρὰν οὐσίαν διαιρῶν ἀπὸ τῆς πρὸς ἄλληλα συναφείας ἕκαστον ἐκλάβοι καθ' ἑαυτὸ καὶ ἰδίᾳ θεωρήσειεν, εὐρήσει πάντως μηδὲν ἰκανούμενον ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῆς ἀλλήλων χρείας ἐπιδεόμενα καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων ἐπιουρίαις συνιστάμενα. ἥλιος μὲν γὰρ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ συμπεριστρέφεται καὶ ἐμπεριέχεται, καὶ σκοτὸς τῆς ἐκείνου κυκλοφορίας οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, σελήνη δὲ καὶ ἄστρα μαρτυροῦσι τὴν παρὰ ἡλίου γινομένην αὐτοῖς φωταυγίαν. γῆ δὲ πάλιν οὐκ ἂνευ ὑετῶν τοὺς καρποὺς ἀποδιδούσα φαίνεται, οἱ δὲ ὑετοὶ χωρὶς τῆς τῶν νεφῶν χρείας οὐκ ἂν ἐπὶ τῆς γῆς καταβαῖεν, ἀλλ' οὐδὲ νέφη χωρὶς τοῦ ἀέρος. καὶ ὁ ἀήρ οὐχ ὑφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μὲν τοῦ αἰθέρος διακαίεται, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενος λαμπρύνεται. καὶ πηγαὶ μὲν καὶ ποταμοὶ οὐκ ἂνευ τῆς γῆς συστήσονται ποτε, γῆ δὲ οὐχ ὑφ' ἑαυτῆς ἐρήρυσται, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν ὑδάτων οὐσίας συνέστηκεν, ἐμπεριέχεται δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ μέσον τοῦ παντός συνδεθεῖσα, ἢ τε θάλασσα καὶ ὁ ἕξωθεν περιρρέων σύμπασαν γῆν μέγας ὠκεανὸς ὑπὸ ἀνέμων 68 κινεῖται καὶ φέρεται, ὅπου δ' ἂν αὐτὸν ἢ τῶν ἀνέμων προσρήξῃ βία. καὶ αὖ πάλιν οἱ ἄνεμοι οὐκ ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς περὶ τούτων εἰπόντας ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀέρα τοῦ αἰθέρος διακαύσεως καὶ θερμότητος ἐν αὐτῷ τῷ ἀέρι συνίστανται καὶ δι' αὐτοῦ πανταχοῦ πνεύουσιν. περὶ γὰρ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξ ὧν καὶ συνέστηκεν ἡ τῶν σωμάτων φύσις, τὴν θερμὴν λέγω καὶ τὴν ψυχρὰν ξηρὰν τε καὶ ὑγρὰν οὐσίαν, τίς οὐκ οἶδεν ὡς ὁμοῦ μὲν συνημμένα ταῦτα συνίστανται, διαιρούμενα δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ γινόμενα λοιπὸν καὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀναιρετικά. τὸ γὰρ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀναιρεῖται, καὶ τὸ ψυχρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀφανίζεται, καὶ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ξηροῦ ξηραίνεται. πῶς οὖν ταῦτα ἂν εἶεν θεοὶ δεόμενα τῆς παρ' ἐτέρων ἐπικουρίας, καὶ ἀλλήλοις μαχόμενα καὶ θεοὺς ἀναγορεύειν ἄξιον; πῶς δὲ πάλιν οἱ τὴν κτίσιν θεοποιούντες οὐχ ὀρώσιν ἥλιον μὲν ὑπὸ γῆν γινόμενον καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ὑπ' αὐτῆς μὴ ὀραῖσθαι συγχωρούμενον; σελήνην δὲ ἥλιος κρύπτει μεθ' ἡμέραν τῇ τοῦ φωτὸς λαμπηδόνι, καὶ γῆς μὲν τοὺς καρποὺς χάλαζα πολλάκις βλάπτει, τὸ πῦρ δὲ πλημμυροῦντος ὕδατος σβέννυται. εἴπερ ἦσαν θεοί, ἔδει τούτους μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἢ τᾶσθαι καὶ

ἐπικρύπτεσθαι, ἀλλὰ πάντοτε ἀλλήλοις συνεῖναι καὶ κοινὰς ἅμα τὰς ἐνεργείας ἐπιτελεῖν. ὅθεν εἰκότως οὔτε ἥλιος οὔτε σελήνη οὔτε μὴν ἄλλο τι μέρος τῆς κτίσεως, πολλῶν δὲ πλέον οὔτε τὰ ἐν λίθοις καὶ χρυσῶ καὶ ταῖς ἄλλαις 69 ὕλαις ἀγάλματα, οὐδ' οἱ παρὰ ποιηταῖς μυθολογούμενοι Ζεὺς καὶ Ἀπόλλων καὶ οἱ λοιποὶ εἶεν ἀληθῶς θεοί, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν μέρη τῆς κτίσεως ἐστίν, τὰ δὲ ἄψυχα τυγχάνει, τὰ δὲ μόνον ἄνθρωποι θνητοὶ γεγὼσιν ἢ ὑπάρχουσιν. εἰ τοίνυν τοὺς παρὰ ποιηταῖς λεγομένους θεοὺς οὐκ εἶναι θεοὺς ἀποδέδεικται, ἀνάγκη πᾶσα τούτων ἀναιρουμένων παρ' ἡμῖν λοιπὸν εἶναι τὴν θεοσέβειαν, καὶ τὸν παρ' ἡμῶν προσκυνούμενον καὶ κηρυττόμενον τοῦτον μόνον εἶναι θεὸν ἀληθινὸν καὶ πάσης κτίσεως δημιουργόν, τὸν ἐν τριάδι προσκυνούμενόν τε καὶ λατρευόμενον, ὃς καὶ καθόλου τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς περὶ τὰ εἶδωλα πλάνης καὶ ἀλόγου φαντασίας ἀπάγων καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θείαν γνῶσιν ἐπανάγων αὐθις φησιν· οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. καί· ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς σου κύριος εἷς ἐστίν. καί· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. οὗτος οὖν τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ καὶ δυνάμει πάντα συνέχων καὶ τὰς ἀρχὰς διαφυλάττων πάσης αἰσθητῆς οὐσίας, αἴπερ εἰσὶ θερμὴ καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, εἰς ἓν συγκεραννύων, σύμφωνον ἀποτελοῦσιν ἁρμονίαν, καὶ οὔτε τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ μάχεται, οὔτε τὸ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἀντιτάσσεται, ἀλλ' ὡς φίλα καὶ ἀδελφὰ τὰ καθ' ἑαυτὰ ὄντα ἐναντία συνελθόντα τε καὶ φαινόμενα ζωογονοῦσι καὶ τοῦ εἶναι τοῖς σώμασιν ἀρχαὶ γίνονται, καὶ οὕτως αὐτῷ πάντα πειθόμενα τὰ μὲν ἐπὶ γῆς ζωογονεῖται, τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς συνίσταται· καὶ ἡ μὲν θάλασσα πᾶσα καὶ ὁ μέγας ὠκεανὸς 70 ὄροις ἰδίους ἔχουσι τὴν ἑαυτῶν κίνησιν, ἡ δὲ ξηρὰ πᾶσα χλοηφορεῖ καὶ κομᾷ παντοίοις καὶ διαφόροις φυτοῖς ὑπεὶ κούσα τῷ θεῷ προστάγματι. τὴν δὲ γε δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν πᾶσαν κτίσιν πολλοὶ διαφόρως ἐξειλήφασιν, καὶ ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἠθέλησεν, οὕτω καὶ ὠρίσατο. οἱ μὲν γὰρ αὐτομάτως καὶ ὡς ἔτυχε τὰ πάντα γεγενῆσθαι λέγουσιν, ἐξ ὧν εἰσιν οἱ Ἐπικούριοι, καὶ τὴν τῶν ὄλων πρόνοιαν περὶ αὐτῶν οὐκ εἶναι μυθολογοῦσιν, οἱ δέ, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ περιβόητος παρ' Ἑλλήσι Πλάτων, ἐκ προϋποκειμένης καὶ ἀγενήτου ὕλης πεποιηκέναι τὸν θεὸν τὰ πάντα διηγοῦνται. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς ἀδικίαν ἐκτραπέντες καὶ παρανομίαν πᾶσαν ὑπερβάντες ἀκόρεστοι περὶ τὸ ἀμαρτάνειν γεγόνασιν. πόλεις γὰρ κατὰ πόλεων ἐπολέμουν, καὶ ἔθνη κατὰ ἔθνων ἠγείροντο, καὶ διηρεῖτο πᾶσα ἡ οἰκουμένη εἰς μάχας, ἐκάστου φιλονεικοῦντος ἐν τῷ παρανομεῖν καὶ πράττειν ἄθεσμα πρὸς λύπην θεοῦ καὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ διαβόλου. τοσοῦτον γὰρ ἠσέβουν, ὅτι καὶ δαίμονας ἐθρήσκουν καὶ θεοὺς λοιπὸν ἀνηγόρευον καὶ θυσίας αὐτοῖς δι' ἀλόγων ζώων καὶ ἀνθρώπων σφαγὰς προσῆγον, ὡς εἴρηται. διὸ καὶ μαγεῖται παρ' αὐτοῖς ἐδιδάσκοντο καὶ μαντεῖαι καὶ φαρμακεῖαι, καὶ μέντοι καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν καὶ πάσης πολιτείας τε καὶ συμβάσεως τύχη καὶ ἄστροις ἀνετίθουν, μηδὲν τῶν φαινομένων πλέον λογιζόμενοι. καὶ ὅλως ἦν πάντα παρα 71 νομίας καὶ ἀσεβείας ἔμπλεα, καὶ πανταχοῦ τῆς ἀπάτης τῶν μάντεων ἐπεπλήρωτο. καὶ γὰρ τὰ ἐν Δελφοῖς καὶ τὰ ἐν Δωδώνῃ καὶ τὰ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Λυκίᾳ καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ Καβείροις μαντεύματα καὶ ἡ Πυθία ἔθαυμάζοντο μὲν τότε παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῇ φαντασίᾳ. νῦν δὲ ἄφ' οὗ Χριστὸς ὁ θεὸς λόγος, ἡ τοῦ θεοῦ σοφία καὶ δύναμις, καταγγέλλεται, πέπαυται ταῦτα καὶ ἡ τούτων δαιμονιώδης μανία, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι λοιπὸν ἐν αὐτοῖς ὁ μαντευόμενος. καὶ πάλαι μὲν ἐφαντασιοκόπουν δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους προκαταλαμβάνοντες πηγὰς ἢ ποταμοὺς ἢ ξύλα ἢ λίθους, καὶ οὕτω ταῖς μαγείαις ἐξέπληττον τοὺς ἄφρονες, νῦν δὲ τῆς θείας ἐπιφανείας τοῦ θεοῦ λόγου γενομένης, ἠφάνισται τούτων ἡ φαντασία. καὶ πάλαι μὲν τοὺς παρὰ ποιηταῖς λεγομένους θεοὺς Δία καὶ Κρόνον καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Ἡρώας νομίζοντες οἱ ἄνθρωποι θεοὺς ὑπάρχειν ἐπλατῶντο σέβοντες, καὶ μὲν δὴ καὶ ἀλληγορικῶς τινὰς αὐτῶν ἐκλαμβάνοντες

προσεκύνουν, οἶον τὸν Ποσειδῶνα ὕδωρ καὶ τὸν Ἥφαιστον πῦρ καὶ τὴν Ἥραν ἀέρα καὶ τὴν Δήμητραν γῆν καὶ καρπούς καὶ τὸν Δία ὑέτον, ἄρτι δὲ ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώσθησαν ἄνθρωποι θνητοί, μόνος δὲ Χριστὸς ἐν ἄνθρώποις ἐπεγνώσθη θεὸς ἀληθινοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. οἱ τοίνυν ποιηταί, φησίν, εἰρήκασιν, ὅτι Ζεὺς ἐστὶν ὁ ὕων, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ πάλιν εἶπον, ὅτι μοιχὸς ἐστὶ καὶ παιδοφθόρος 72 καὶ πατραλοίας καὶ ἕτερα τούτων οὐκ ἐλάττονα ἐγκλήματα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, φησίν, ἀληθῆ. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὕειν. εἰ γὰρ ταῦτα δέχη, κάκεϊνά σε ἀνάγκη δέξασθαι, εἰ δὲ ἐκεῖνα ἐκ βάλλεις, καὶ ταῦτα μετ' ἐκείνων. εἰ δὲ ἀφείς τοὺς ποιητὰς ὡς πλαστολόγους ἐπὶ τὰς ἀλληγορίας δράμοις, ἐκεῖνό σε ἐρήσομαι· τί ποτέ ἐστιν ὁ Ζεὺς; ἢ ζέουσα, φησίν, οὐσία καὶ τὸ ὑπὲρ τὸν ἀέρα μέρος, ὃ καὶ αἰθὴρ λέγεται παρὰ τὸ ζέον καὶ καῖον. οὐκοῦν οὐκ ἔστι λογικὴ τις καὶ διακριτικὴ, ἀλλ' ἄλογος. ὅτι γὰρ ἢ τοῦ ἀέρος φύσις ἄλογός ἐστι παντί που δῆλον. εἰ γὰρ ἀήρ ἐστὶν ὁ Ζεὺς, ὁ δὲ ἀήρ ἄλογος καὶ ἀναίσθητος, κἀντεῦθεν ὁ μῦθος οἰχῆσεται. ὁ γὰρ ἀήρ οὔτε πατὴρ ἐγένετό τις οὔτε τινὰ ἔτεκεν οὐσίαν οἷαν ἀναπλάττουσιν οἱ μυθολόγοι καὶ μυθοπλάσται τὸν ἥλιον, ὃν καὶ Ἀπόλλωνα καλοῦσι καὶ υἱὸν αὐτοῦ λέγουσιν εἶναι. οὔτε γὰρ ἥλιος λογισμὸν ἔχει οὔτε διάνοιαν καὶ νοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ φυσικόν ἐστι τὸ ἔργον ἀγόμενον καὶ περιφερόμενον τῷ νόμῳ, ὃ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἔταξεν αὐτῷ ὁ θεός. ἄλλως τε οὐδὲ τὸ ὕειν τοῦ αἰθέρος ἐστίν, ἀλλὰ τῶν νεφελῶν δεχομένων τὸ ὕδωρ ἢ ἀπὸ τῆς θαλάττης ἢ ἄνωθεν τῶν ναμάτων τούτων φερομένων ἢ τῶν ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν ὑδάτων, ὡς ἢ ὄντως ἀλήθεια διὰ τῶν θείων προφητῶν ἔφη. καὶ ὡς περ οὖν ἡλίου φαίνοντος ἀπελαύνεται σκότος, οὕτω τῆς θείας ἐπιφανείας γενομένης ἀπελήλαται τῆς εἰδωλομανίας τὸ σκότος, καὶ πᾶσα ἢ τῶν φιλοσόφων πειθανολογία μωρία καὶ φλυαρία φανερώς ἀπεδείχθη, καθὼς γέγραπται. περὶ μὲν γὰρ τῆς τῶν εἰδώλων ἄρδην καταλύσεως· καὶ ἔσται, φησίν, ἐν 73 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκέτι αὐτῶν ἔσται μνεία. περὶ δὲ τῆς τῶν φιλοσόφων ματαιολογίας· ὁ δρασόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καί· κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν ὅτι εἰσὶ μάταιοι. καὶ πάλαι μὲν εἰδωλολατροῦντες Ἕλληνες καὶ βάρβαροι κατ' ἄλ λήλων ἐπολέμουν, ὡς εἴρηται, καὶ ὡμοὶ καὶ ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἐτύγχανον. οὐκ ἦν γὰρ τινὰ τὸ σύνολον οὔτε τὴν γῆν οὔτε τὴν θάλασσαν ἄοπλον διαβῆναι διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀκατάλακτον μάχην, καὶ ἀπλῶς πᾶσα ἢ τούτων ζωὴ καὶ διαγωγὴ δι' ὄπλων ἐγένετο, καὶ ξίφος ἦν αὐτοῖς ἀντὶ βακτηρίας καὶ παντὸς βοηθήματος ἔρεισμα. νῦν δὲ ὅτε εἰς τὴν τοῦ εἰρηνοποιοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν μεταβεβήκασιν, τότε δὴ τότε παραδόξως τῷ ὄντι κατὰ διάνοιαν κατα νυγέντες τὴν ὡμότητα τῶν φόνων ἀπέθεντο καὶ οὐκέτι πολέμια φρονοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ δαιμόνων τὸν πόλεμον διὰ τῶν ἀρίστων τρόπων καὶ τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων ἐτρέψαντο καὶ προδήλως ἀντεπαρετάξαντο. περὶ ὧν καὶ γέγραπται ὅτι· συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ τὰ ἐξῆς. Περὶ ὧν μέντοι καὶ Θεοδώρητος τοιάδε φησίν· εἰ τοίνυν Ἕλληνες ἀνέγνωσαν ἀκριβῶς τὰς Ἑλληνικὰς ἱστορίας, ἐγνώσαν δήπουθεν ὡς καὶ τὰς περιφανεῖς ἐπιστήμας καὶ τῶν τεχνῶν τὰς πλείστας παρ' Ἑβραίων ἐπαιδεύθησαν Ἕλληνες. 74 γεωμετρίαν γὰρ Αἰγυπτίους πρῶτους ἐφευρηκέναι φασίν, ἀστρολογίαν δὲ καὶ γενεθλιαλογίαν Χαλδαίων εὕρημα λέγεται, Ἄραβες δὲ καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν ἐπενόησαν πρῶτοι. καὶ θύειν θεοῖς Χαλδαῖοι μὲν ἐξεῦρον ἦτοι Κύπριοι (διφοροῦνται γὰρ ἔθνος Περσικὸν ὑπάρχοντες), τὴν δὲ ἀστρονομίαν ἐφευρηκέναι πρῶτοι λέγονται Βαβυλώνιοι διὰ Ζωροάστρου, ἐξ ὧν δευτεροὶ παρείληφον Αἰγύπτιοι, τὴν δὲ γεωμετρίαν Αἰγύπτιοι ἐκ τοῦ ἀπλέτου τῆς γῆς καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν χωρῶν προδιδαχθέντες καὶ εἶθ' οὕτω γράψαντες, ἕτεροι μετέλαβον. τὴν δὲ μαγειρίαν καὶ γοητείαν καὶ φαρμακείαν Μῆδοι μὲν ἐφεῦρον καὶ Πέρσαι,

διαφέρουσι δὲ πρὸς ἅλ λήλας. ἡ μὲν γὰρ μαγεία ἐπίκλησίς ἐστι δαιμόνων ἀγαθοποιῶν δῆθεν πρὸς ἀγαθοῦ τινος σύστασιν, ὡσπερ τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως θεσπίσματα δι' ἀγαθὸν γεγόνασιν. γοητεία δὲ ἐστὶν ἐπίκλησις δαιμόνων κακοποιῶν περὶ τοὺς τάφους εἰλουμένων ἐπὶ κακοῦ τινος σύστασιν, ὅθεν καὶ γοητεία κέκληται ἀπὸ τῶν γοερῶν καὶ τῶν θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους γινομένων. φαρμακεία δέ, ὅταν διὰ τινος σκευασίας θανατηφόρου πρὸς φίλτρον δοθῆ τινα διὰ στόματος. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς οἰωνιστικῆς τὸ μὲν ἐστὶν ὄρνεο 75 σκοπικόν, τὸ δὲ παλματικόν, τὸ δὲ οἰκοσκοπικόν, τὸ δὲ ἐν ὄδιον, τὸ δὲ χειροσκοπικόν. καὶ ὄρνεοσκοπικόν μὲν ἐστὶν, ὅταν ποτὲ μὲν τοῦδε ἢ τοῦδε τοῦ ὄρνιθος ἔμπροσθεν ἢ ὅπι σθεν ἢ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ νεύοντος εἴπωσιν· τότε συμβαίνει. παλματικόν δὲ τὸ διὰ τῆς πάσσεως τοῦ σώματος γνωρίζομενον, οἶον ἐπάλλη ὁ δεξιὸς ἢ ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἢ ὁ ὤμος ἢ μηρός, ἢ κνισμὸς ἐν τῷ ποδὶ ἢ πρὸς τὸ οὖς ἢ ἤχος ἐγένετο, τότε, φησὶν, συμβήσεται σοι. οἰκοσκοπικόν δέ, ὅταν τὰ ἐν τῷ οἴκῳ συμβαίνοντα εἴπη τις· τότε σημαίνει, οἶον ἐν τῇ στέγῃ ἐφάνη γαλῆ ἢ ὄφις ἢ μῦς, ἢ ἐκενώθη ἔλαιον ἢ μέλι ἢ οἶνος ἢ τέφρα, ἢ τρισμὸς ἐγένετο ξύλων ἢ ἄλλο τι, τότε προμηνύει. ἐνόδιον δέ, ὅταν ἐξηγήσεται τις τὰ ἐν τῇ ὁδῷ ὑπαντῶντα λέγων· ἐάν σοι ὑπαντήσῃ τοιοῦτός τις ἄνθρωπος ἢ τὸδε βαστάζων, τότε σοι συμβήσεται. χειροσκοπικόν δέ, ὅταν διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν διατεινόμενος εἴπωσιν· τότε αὐτῷ γενήσεται. καὶ τὰ μὲν γράμματα Φοίνικας εὐρηκέναι φασὶν Ἑλληνες καὶ τὸν Κάδμον ταῦτα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσει, ἱατρικῆς δὲ τὸν Αἰγύπτιον Ἄπιν ἔλεξαν ἄρξει καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν αὐξήσαι τὴν τέχνην. ὧν πάντων Ἑβραῖοι προγενέστεροι. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν 76 δογμάτων διαφερόμενοι διαφόρως ἐδογματίσαν. οἱ μὲν γὰρ τὰ ὀρώμενα γενητά, οἱ δὲ ἀγένητα καὶ ἐκ ταυτομάτου γε νέσθαι, καὶ οἱ μὲν ἔμψυχον εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἄψυχον ἔφασαν. Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Πυθαγόρας εἰς Αἴγυπτον ἀφι κόμενοι καὶ τοῖς Αἰγυπτίων καὶ Ἑβραίων αὐτόθι σοφοῖς προσομιλήσαντες τὴν περὶ τῶν ὄντων γνῶσιν ἠκουτίσθησαν, ὡσπερ δὴ μετὰ ταῦτα καὶ Πλάτων ἐμυήθη μᾶλλον, καθὼς ἐν τοῖς παραλλήλοις ἔφη Πλούταρχος. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ θεοὺς Αἰγύπτιοι πρῶτοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ὠνόμασαν καλέσαντες τὸν μὲν ἥλιον Ὅσιριν, τὴν δὲ σελήνην Ἴσιν. ἅτε οὖν ὄρωντες αὐτοὺς ἰόντας δρόμῳ καὶ θέοντας θεοὺς αὐτοὺς ἐκ τοῦ θέειν ἀνηγόρευσάν τε καὶ ἔθυσαν. καὶ τὸ μὲν πῦρ Ἥφαιστον, Δῆμητραν δὲ τὴν γῆν, καὶ τὴν ὑγρὰν οὐσίαν Ὠκεανὸν ἐπέθεσαν, καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν Ἀφροδίτην καὶ Ἔρωτα κέκληκασιν, Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν καὶ τὴν μέθην Διόνυσον τὴν τε κλοπὴν Ἑρμῆν καὶ τὴν φρόνησιν Ἀθηνᾶν, καὶ πάλιν Ἥφαιστον τὰς τέχνας ὡς πυρὶ συνεργῶ κεκρημένας. τοσοῦτον γὰρ ταῖς αἰσχυραῖς ἐδουλώθησαν ἡδοναῖς, ὡς καὶ τὸν τράγον διὰ τὴν περὶ τὰς μίξεις μανίαν θεὸν ὁμολογήσαι καὶ θῦσαι· Μενδήσιοι δὲ τοῦτον διαφερόντως ἐτίμησαν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις αἱ ἄλλαι πόλεις θεολογίας τινὰς ἀνέφερον. ἔσεβον γὰρ δὴ καὶ Μεμφίται τὸν ταῦρον καὶ Λυκοπολίται τὸν λύκον καὶ Λεοντοπολίται τὸν λέοντα καὶ Κυνοπολίται τὸν κύνα καὶ ἄλλοι 77 τὸν αἴλουρον καὶ ἕτεροι τὸν κορκόδηλον. οὐκοῦν πρῶτοι θεοὺς ὠνόμασαν Αἰγύπτιοι καὶ Φοίνικες, ἀφ' ὧν Ἑλληνες παρειληφότες ἥλιον καὶ σελήνην ἀστέρας τε καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ τᾶλλα στοιχεῖα προσκυνήσαντες ὡς θεοὺς ἐλάτρευσαν, χρόνῳ δ' ὕστερον καὶ τοὺς εὖ τι δεδρακότας ἢ ἐν πολέμοις ἀνδραγαθήσαντας ὡς τὸν Ἡρακλέα γενναῖον καὶ ἀνδρεῖον ἐθεοποίησαν Ἑλληνες, καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν διὰ τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην θεὸν τελευτήσαντα προσηγόρευσαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ἀγαθόν τι δράσαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσελ γείαις καὶ μυσαραῖς πράξεσιν ἀλόντας ἄνδρας τε καὶ γυναικας ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν. ἐξ ὧν Ῥωμαῖοι μεμαθηκότες τοὺς ἰδίους βασιλεῖς μετὰ θάνατον ἐθεοποίησαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ἐννόμως βεβασιλευκότας καὶ τοῦ δικαίου πεφροντικότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυραννικῶς καὶ ἀδίκως τε καὶ παρανόμως τὴν ἀρχὴν ἰθύναντας. καὶ γὰρ Νέρωνα πᾶσαν ἰδέαν ἀκολασίας καὶ παρανομίας

κατακόρως μετελη λυθότα καὶ Δομετιανὸν καὶ Κώμωδον καὶ γε καὶ ἄλλους μαιφόνους καὶ λαγνεστάτους ἄνδρας τῷ τῶν σφετέρων θεῶν καταλόγῳ συνέταξαν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τοὺς παμπονήρους δαίμονας ἐθεοποίησαν, παρ' ὧν καὶ τὰς τῆς γοητείας καὶ 78 μαγγανείας μεμαθηκότες πονηρὰς κακοτεχνίας θυσίαις καὶ τελεταῖς αὐτοὺς ἐτίμησαν, οὓς ἡμεῖς ἐκ διαμέτρου βδελυτ τόμεθα δικαίως ἄγαν ὡς θεομισεῖς καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως προξένους. Ἐπεὶ δὲ καὶ δαιμόνων ἐμνήσθην, προὔργου οἶμαι καὶ περὶ τούτων ἄγε δὴ δοξαζομένων παρὰ τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἀξίων διασαφῆσαι. τὸν γὰρ τούτων ἄρχοντα Σατανᾶν τὰ θεῖα προσαγορεύουσι λόγια (δηλοῖ δὲ τοῦνομα τὸν ἀποστάτην κατὰ τὴν φωνὴν τῶν Ἑβραίων), ὀνομάζει δὲ αὐτὸν καὶ διάβολον ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντοῦντα καὶ αὐτοῖς γε τοῖς ἀνθρώποις ἔριν πρὸς ἀλλήλους καὶ μάχην ἐμβάλλοντα. τοῦ τους ἡμεῖς οὐ πονηροὺς ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὄλων δημιουργηθῆναι φαμέν οὐδὲ τοιάνδε κακίστην ἕξιν λαχεῖν, ἀλλὰ τῇ παρατροπῇ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ἀμεινόνων εἰς τὰ χεῖρω πεσεῖν ἀθαιρέτως καὶ αὐτεξουσίως, καὶ τοῖς παρὰ τοῦ πεποιηκότος παρασχεθεῖσιν οὐκ ἄρκεσθέντας, ἀλλὰ μειζόνως ὀρεχθέντας, εἰσδέξασθαι μὲν τοῦ τύφου τὸ πάθος, ἐκπεσεῖν δὲ καὶ τῆς ἀρχῆθεν δοθείσης τιμῆς, εἶτα κατὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς εἰκόνι θεῖα τετιμημένων λυττῆσαι καὶ τὸν κατ' αὐτῶν ἀναδέξασθαι πόλεμον, τὸν δὲ ποιητὴν τῇ μὲν τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐπιστάσιᾳ φρουρῆσαι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὅπως μὴ βία καὶ τυραννίδι χρώμενος ὁ ἀοράτως 79 ἐπιὼν οὓς διὰ φθόνον ἐμίσησεν ἀδεῶς διαφθεῖρη. τὴν δὲ ἀγωνιστικὴν οὐκ ἐκώλυσε διαμάχην, ἵνα δείξη τοὺς ἀρίστους ἢ πάλῃ, καὶ γένωνται ἀνδραγαθῶν ἀρχέτυπα. οὗ δὴ εἵνεκα τὴν βιαίαν ἐκείνου προσβολὴν ὡς ὀλέθριον διακωλύσας τῇ τῶν ἀγγέλων φρουρᾷ τὴν τῶν λογισμῶν συνεχώρησεν ἄγω νίαν, ὅπως τοὺς ἀξιόνικους ἀποφήνη τῶν στεφάνων ἀξίου, οὐκ αὐτὸς ἐκείνον εἰς ἀντιπάλου τάξιν ἀποκληρώσας, ἀλλ' εἰς δέον τῇ ἐκείνου πονηρίᾳ χρησάμενος, ὥσπερ οἱ ἱατροὶ ταῖς ἐχίδναις εἰς ἀπαλλαγὴν νοσημάτων. Ἐπεὶ οὖν βαρβαροφώνους Ἑλληνες τοὺς ἀποστόλους καὶ ἡμᾶς ἀποκαλοῦσιν, ἴστωσαν ὡς καὶ ἡμῖν πάντες Ἑλ ληνες σκυθίζουσιν. τοῦτο γὰρ σαφῶς ὁ Παῦλος ἐδήλωσε φάσκων· ἐὰν γὰρ μὴ γνῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντί μοι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. τῷ ὄντι γὰρ ὥσπερ τοῖς Ἑλλησιν Ἰλλύριοι καὶ Παίονες καὶ ἄλλοι βαρβαρίζουν δοκοῦσιν, οὕτως ἐκείνοις καὶ τοῖς τοιοῦ τοῖς ὅσοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τεχνολογίας καὶ στωμυλίας ἐπαίειν οὐ δύνανται βάρβαροι δοκοῦσιν εἶναι. ὅτι δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει πᾶσα γλῶσσα διάνοιαν (μία γὰρ ἡ πάντων ἀνθρώπων φύσις) ἢ πεῖρα διδάσκαλος. ἔστι γὰρ εὐρεῖν καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ τὰς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίας ἐκ περιουσίας, ἔνιοι δὲ τοῦ των καὶ σοφώτερα τῶν Ἑλλήνων πολλάκις ἐφευρίσκουσι μηχανήματα καὶ λόχους ἀμείνους καὶ πανουργοτέρας ἐνέδρας, 80 εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὴν Ἑλλήνων παιδείαν καὶ πολυλογίαν βραχυ λογία νικῶντες. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ Πέρσαις μαρτυροῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς καὶ εἴ τις νῦν πρεσβεῦων ἢ στρατηγῶν ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιῶν ξυνεγένετο καὶ πεπεύρατο καλῶς τῆς ἐκείνων ἀγχινοίας καὶ πανουργίας. φασὶ γὰρ αὐτοὺς ὀξέως νοεῖν τὰς τῶν λόγων πλοκάς τε καὶ κλοπὰς καὶ ἐπικρύψεις καὶ ὀλίγα φθεγγομένους νικᾶν τοὺς προσ διαλεγομένους, καὶ γε καὶ ξυλλογιστικούς ἄγαν εἶναι δια βεβαιοῦνται καὶ διαλύειν ἱκανοὺς τὰ παρ' ἐτέρων πλεκόμενα ῥαδίως καὶ παροιμίαις κεχρησθαι σοφωτάταις καὶ αἰνίγ μασιν. οὐ γὰρ δήπου φιλοσοφικοῖς ἢ ῥητορικοῖς ἐνετρυ φησαν λόγοις, ἀλλὰ τὴν φύσιν μόνην ἔσχον διδάσκαλον. τοὺς δὲ γ' Ἰνδούς καὶ τούτων πολλῶ σοφωτέρους εἶναι λέγουσι καὶ ἐντρεχεστέρους. καὶ οἱ παρ' ἡμῖν δὲ νομάδες καὶ πρόσχωροι, τοὺς Ἰσμαηλίτας φημὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις βιοτεύοντας καὶ μηδὲν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐπι σταμένους, ἀγχινοία πολλῇ καὶ συνέσει τε καὶ πολυπειρία κοσμοῦνται καὶ διάνοιαν ἔχουσι καὶ

πανουργίαν ὀξυτάτην ὅτι μάλιστα ξυνιδεῖν τάληθές δυναμένην καὶ διελέγξει τὸ ψεῦδος καὶ διακρίνει τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος, περὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων περιττὸν οἶμαι λέγειν· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πρῶτοι κρεῖττους εἶναι τούτους ἔφασαν τῶν ὀνομαστοτάτων γεγενημένων παρ' Ἑλλησιν. Ῥωμαῖοι 81 δὲ καὶ ποιητὰς ἔσχον καὶ συγγραφέας καὶ ῥήτορας, ὡς φασιν οἱ ταύτην κάκεινην ἠσκημένοι τὴν γλῶτταν, καὶ πυκνότερα καὶ δεινότερα τῶν Ἑλληνικῶν εἶναι τὰ τούτων ἐνθυμήματα καὶ ξυντομωτέρας ἅμα καὶ βαθυτέρας τὰς γνώμας, καὶ ταῦτα λέγω οὐ τὴν Ἑλλάδα σμικρύνων φωνὴν οὐδὲ ἕναν τία γε αὐτῇ παραδείγματα παρέχων, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ ταύτῃ μεγαλαυχούντων συστέλλων τὴν γνάθον καὶ τὴν ὄφρυν κατα σπῶν καὶ διδάσκων μὴ κωμωδεῖν γλῶτταν ἀληθείᾳ λαμπρῶ νομένην μηδὲ βρενθύεσθαι μὲν ἐπὶ λόγοις κομψοτικῇ τέχνῃ πεποικιλμένοις, τῆς δὲ ἀληθείας γεγυμνωμένοις. Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν οἱ μὲν ἄτομά τε καὶ ἀμερῆ σώματα προσηγόρευσαν διὰ τὸ ἀπαθὲς ἢ σμικρὸν ἄγαν, ἅτε δὴ τομὴν καὶ διαίρεσιν δέξασθαι μὴ δυνάμενα. οὕτω γὰρ καλοῦσιν ἐκεῖνα τὰ λεπτότατα καὶ σμικρότατα σώματα, ἃ διὰ τῶν φωταγωγῶν εἰσβάλλων ὁ ἥλιος δείκνυσιν ἐν ἑαυτῷ ἄνω καὶ κάτω παλλόμενα. οἱ δὲ τύχην καὶ εἰμαρμένην ἐδόξασαν, καὶ τὴν μὲν εἰμαρμένην ἀναγκαστικὴν δύναμιν εἶπον εἶναι καὶ τῆς ὕλης κινητικὴν. τὴν δὲ τύχην ὁ Πλάτων αἰτίαν ἔφη κατὰ συμβεβηκὸς γινομένην ἢ ζύμπωμα φύσεως ἢ προαιρέσεως. καὶ γοῦν Δημόκριτος περὶ τούτων οὕτως εἶπεν· καὶ γὰρ τὰ μὲν ἐκ θεοῦ πάντες ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς εἰμαρμένης καὶ τύχης καὶ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων σωμάτων καὶ προδήλως φερομένων ἄνω καὶ κάτω παλλομένων καὶ περιπλεκόμενων τε καὶ διίσταμένων καὶ περιφερομένων ἐξ ἀνάγκης 82 κη. ἀφ' ὧν οὐ μόνον πλοῦτον καὶ πενίαν καὶ υἰείαν καὶ νόσον καὶ δουλείαν καὶ ἐλευθερίαν καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην διανέμειν, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀποκληροῦν ἔφησε καὶ πρὸς ἄλλους ἄλλα δοξάζοντας ἀντεπαρετάξατο διὰ τὸ ἀσύμφωνον καὶ ἀκατάλληλον τῶν τηνικαῦτα δογμάτων. καὶ πρὸς τὰς ἀλλήλων μαχησάμενοι δόξας εἰκότως καταλελύκασι ὡς ψευδεπιπλάστους, ἐπειδὴ τὸ μὲν ψεῦδος οὐ μόνον τῇ ἀληθείᾳ πολέμιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ πέφυκεν, ἢ δὲ ἀλήθεια ζύμφωνον ἑαυτῇ καὶ μόνον ἔχουσα τὸ ψεῦδος ἀντι κείμενον. ὅθεν οἱ μὲν αὐτοκράτορα τὸν νοῦν εἶπον εἶναι καὶ ἄγαν δύνασθαι καὶ κατ' ἐξουσίαν τὰ πάθη κυριεύειν, οἱ δὲ ἀνάγκης αὐτὸν καὶ εἰμαρμένης ἀπεφάνησαντο δοῦλον καὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιδινήσεως καὶ τῆς τῶν ἄστρον ξυνόδου τὰς τούτου πράξεις καὶ ἐνεργείας ἠρτῆσθαι. ὁ δὲ γε Πλάτων τὴν ἐναντίαν τούτοις περὶ ψυχῆς ἐξεπαίδευσεν δόξαν, ἐλευθέραν αὐτὴν καὶ δέσποιναν τῶν παθῶν εἶναι φήσας. ὅπερ δηλῶν ἐν τοῖς Νόμοις ἔφη· τὸ μὲν νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἠτῶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ αἰσχιστόν τε καὶ κάκιστον. ἴσμεν γὰρ ὅτι τὰ πάθη ταῦτα ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοι τινες ἐνοῦσαι 83 σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντία γε οὔσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μία γὰρ φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἔλξεων ἐπόμενον αἰεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις μέτροις ἕκαστον, ταύτην δὲ εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν. ἀπέδειξεν οὖν ὁ σοφὸς ὡς τῇ βουλῇ τῆς ψυχῆς ἀπένειμεν ὁ ποιητὴς τὴν τῶν κρεῖττόνων καὶ τῶν χειρόνων διαίρεσιν. καὶ ἀπλῶς ἔριν καὶ διαμάχην ἔχοντες, καὶ οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα πρεσβεύοντες ἐναντίαν δόξαν ὤδιον. οὐ γὰρ τάληθές μαθεῖν ἐπεθύμησαν, ἀλλὰ κενοδοξία καὶ φιλοτιμία δουλεύσαντες καινῶν εὑρετὰ κληθῆναι δογμάτων ἐπόθησαν. ὅθεν καὶ τὸν πολὺν ὑπέστησαν πλάνον, τῶν ὅστε ρον ἐπιγινόμενων ἀνατρεπόντων ἀναίδην τῶν πρεσβυτέρων τὰς δόξας. καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ὁ τάλας ἔτι ζῶντι Πλάτωνι προφανῶς τε καὶ ἀναισχύντως ἀντεπαρετάξατο καὶ τὸν κατὰ τῆς Ἀκαδημίας ἀνεδέξατο πόλεμον, καὶ οὔτε τὴν διδασκαλίαν ἐτίμησεν, ἥς φιλοτίμως ἀπήλαυσεν, οὔτε τοῦ πολυθρῦλλου ἀνδρὸς ἠδέσθη τὸ κλέος οὔτε τὸ ἐν λόγοις ἔδεισε κράτος, ἀλλ'

ὑπερφάνως καὶ ἀπερυθριασμένως ὁ ἐμβρόντη τος πρὸς αὐτὸν ἀντέστη οὐκ ἀμείνοσιν ἐκείνω ἀλλὰ πολλῶ 84 γε χεῖροσι χρησάμενος δόγμασιν. καὶ γὰρ δὴ τὴν ψυχὴν ἐκείνου φάντος τριμερῆ καὶ ἀθάνατόν τε καὶ θεοειδῆ, οὗτος θνητὴν ἔφη καὶ ἐπίκηρον, καὶ τὸν θεὸν εἰρηκότος ἐκείνου προμηθεῖσθαι τῶν πάντων, οὗτος τὴν γῆν, ὅσον ἦκεν εἰς λόγους, τῆς θείας κηδεμονίας ἐστέρησεν. τὰ γὰρ δὴ μέχρι σελήνης ἰθύνειν ἔφη τὸν θεόν, τὰ δέ γε ἄλλα ὑπὸ τὴν εἰμαρμένην τετάχθαι καὶ τύχην, καὶ τὴν βιαίαν ἀνάγκην ἐφίστησιν ἐκάστω, καὶ ταύτη παρὰ γνώμην ποιεῖν τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοιχωρύχους καὶ πόρνοους τὰ τῆς παρανομίας εἶδη. καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα πρὸς ἀνατροπὴν ὁ δεῖλαιος τοῦ διδασκάλου δυσσεβῶς τε καὶ τολμηρῶς ἑτερατολόγησεν. Ὁ τοίνυν σοφώτατος Πλάτων θεολογῶν ἔφη· τί τὸ ὄν μὲν αἰεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν αἰεὶ, ὄν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν αἰεὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν, τὸ δὲ αἰσθήσει ἀλόγῳ δοξαστὸν γιγνόμενον μὲν καὶ ἀπογιγνόμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. ταῦτα δὲ πάντα μέρος χρόνου τὸ ἦν καὶ ἔσται, ἃ δὴ φέροντες λαν θάνομεν ἐπὶ τὴν αἴδιον οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν γὰρ δὴ· ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται. τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει, τὸ δὲ ἦν καὶ ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν οὕσαν πρέπει λέγεσθαι, τὸ δὲ αἰεὶ καὶ κατὰ 85 ταῦτὸ ὄν ἀκινήτως οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον προσήκει λέγεσθαι. καὶ γὰρ τὸ αἰεὶ ὄν καὶ προὐν γενέσεώς ἐστὶν ἀπάσης ὑπέρτερον, τὸ δὲ γιγνόμενον καὶ ἀλλοιώσεις πολλὰς ἐπιδεχόμενον εἰκότως ἔφησεν οὐδέποτε εἶναι. καὶ πάλιν ὁ Πλάτων φησὶν· ἀγαθὸς μὲν ὁ θεὸς τῶ ὄντι γε καὶ λεκτέον αἴτιος τῶν ἀγαθῶν, τῶν δὲ κακῶν ἀπάντων ἀναίτιος. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τοῦ πεποιηκότος θεοῦ καὶ περὶ τῆς ἡμῶν αὐτεξουσιότητος ἐδίδαξε καλῶς ὁ Πλάτων φρονεῖν καὶ δοξάζειν, καὶ τοὺς κακῶν αἴτιον τὸν θεὸν λέγοντας ἐξελαύνειν ἐκέλευσε, καὶ ἀνόσιον εἶναι τόνδε τὸν λόγον φησὶ καὶ ἀξύμφορον ἡμῖν καὶ ἀξύμφωνον ἑαυτῶ. οὐκοῦν εἰ ἀγαθὸς ὁ θεός, ὡσπερ δὴ καὶ ἀγαθός, οὐκ ἄρα κακῶν αἴτιος ὁ ἀγαθὸς γένοιτ' ἂν. εἰ δὲ ἀναίτιος τῶν γιγνομένων κακῶν (κακὰ δὲ κυρίως ὀνομάζομεν οὐ τὰ παρὰ πολλῶν *ὀνομάζειν φίλον τισίν, ἀλλὰ κακίαν καὶ ἀκολασίαν καὶ τὰς ἄλλας παρανομίας ὑφ' ἡμῶν αὐτεξουσιῶς τολμωμένας) ἡμεῖς γὰρ ἄρα τούτων αἴτιοι, καὶ οὐχ ὁ τάναντία νομοθετήσας θεός. ὅπερ δηλῶν αὐθις ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις καὶ δεικνὺς ἡμῖν τὸν τῶν ὄλων πρῦτανιν τῶν τοῦ παντὸς οἰάκων ἐπειλημμένον φησὶν· ὁ μὲν δὴ θεός, ὡς καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν 86 ὄντων ἀπάντων ἔχων εὐθεία περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, τῶ δὲ αἰεὶ ζυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θεοῦ νόμου τιμωρός. ἥς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ζυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος, ὁ δὲ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφία ἅμα νεότητι καὶ ἀνοία φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς δὴ οὗτ' ἄρχοντος οὗτ' αὖ ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἰκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ, καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους λαβῶν σκιρτᾶ ταραττων πάντα ἅμα. καὶ πολλοῖς τισιν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον ὑποσχῶν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ ἑαυτὸν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν. διὰ τούτων ὁ φιλόσοφος καὶ τὸν τοῦ παντὸς ἔδειξε κηδεμόνα καὶ τὴν ἐπὶ τινῶν ἐσκόπει μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνοήτοις προσγιγνομένην λώβην καὶ τὴν εἰς ὕστερον αὐτοῖς ἐπιφερομένην πανωλεθρίαν. ἐν δὲ γε τῶ Γοργία καὶ τῆς τιμωρίας δηλοῖ τὰς αἰτίας λέγων ὡδὶ προσήκει δὲ παντὶ τῶ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένου ἢ βέλτιον γίνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι, ἢ παρὰ δειγμάτων ἄλλοις γίνεσθαι, ἵν' ἐκείνοι ὀρώντες πάσχοντα ἃ 87 πάσχει φοβούμενοι βελτίους γίνωνται. εἰσὶ δὲ οἱ ὠφελοῦ μενοὶ μὲν καὶ δίκην δίδόντες ὑπὸ θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων οὗτοι, οἱ ἂν ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνωσιν. ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίνεσθαι αὐτοῖς ἢ ὠφέλεια κἀνθάδε καὶ ἐν Αἴδου. οὐδὲ γὰρ οἶόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. οἱ δὲ, ἐὰν τὰ

ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι πάμπαν γένωνται, ἐντεῦθεν τὰ παρα δείγματα γίνονται, καὶ οὗτοι μὲν οὐκέτι ὀνίανται οὐδὲν ἄτε ἀνίατα ὄντα, ἄλλοι δὲ ὀνίανται οἱ τούτους ὀρώντες διὰ τὰς μεγίστας ἀμαρτίας καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας καὶ τὸν αἰὶ χρόνον ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρημένους. ταῦτα δὲ ἔοικεν ὁ φιλόσοφος ἐκ τῶν θείων σεσυληκέναι λόγων. ἤκουσε γὰρ πάντως τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ θεοῦ πρὸς τὸν Φαραῶ λεχθέντα· εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῆ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ. παμπονήρῳ γὰρ τοι γεγενημένῳ ἐκείνῳ παντοδαπὰς κολάσεις ἐπήνεγκεν ὁ θεός, οὐχ ὥστε ἀποφῆναι βελτίονα, (ἤδει γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸν νοῦν ἀντίτυπον καὶ τὸ πάθος ἀνήκεστον) ἀλλ' ὅπως τὰ περὶ ἐκείνου διηγήματα πᾶσιν ὠφελείας γένωνται παρα δείγματα. καθάπερ γὰρ αἱ πόλεις τρέφουσι τοὺς δημίους, 88 ὥστε τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοιχωρύχους καὶ τοὺς τᾶλλα παρανομοῦντας κολάζειν, οὐκ ἐπαινοῦσαι μὲν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λίαν μισοῦσαι τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν, ἀνεχόμεναι δὲ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διὰ τὴν χρείαν, οὕτως ὁ τοῦ κόσμου πρῦτανις οἷα δημίους τινὰς γενέσθαι συγχωρεῖ τοὺς τυράν νους, ὥστε διὰ τούτων ποινὴν τοὺς ἀσεβοῦντας καὶ παρα νομοῦντας εἰσπράττειν. ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὺς παραδίδωσι τιμωρία, ἐπειδήπερ οὐχ ὡς θεῶ διακονοῦντες, ἀλλ' οἰκεία πονηρία δουλεύοντες τὰ δεινὰ δεδράκασι ἐκεῖνα. οὕτως ἡμαρτηκότα τὸν Ἰσραὴλ τῇ τῶν Ἀσσυρίων ὠμότητι παρέδωκεν, καί, ἐπειδὴ δὲ τὸν τοιοῦτον οὐ διεγνώσαν σκοπόν, καὶ τούτων καταλύσας τὴν δυναστείαν ἑτέροις δουλεύειν ἠνάγκασεν, ὡς διαρρήδη οἱ προφηταὶ διδάσκουσιν. παρ' ὧν ὁ Πλάτων τὰς ἀφορμὰς κεκλοφῶς τοιάδε ἔφη τοὺς ἀνιάτως διακειμένους εἰς ὠφέλειαν ἑτέρων παιδεύεσθαι. Καὶ μέντοι γε καὶ περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν ὁ σοφώτατος ἐν τῷ Φαίδωνι πάλιν φησὶν· ὁ μὲν ἀτέλεστος καὶ ἀκάθαρτος εἰς Ἄιδην ἀφικόμενος ἐν βορ βόρῳ κείσεται, ὁ δὲ τετελεσμένος καὶ κεκαθαρμένος ἐκεῖσε μεταχωρήσας μετὰ θεῶν οἰκήσει. τὸν μὲν γὰρ δικαίως τὸν βίον διεληλυθότα καὶ ὀσίως ἐπειδὴν τελευτήσῃ εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονία κακῶν ἐκτός, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς κρίσεως τε καὶ δίκης δεσμοτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι καὶ οὕτω 89 γυμνὸν ἔπειτα κριτέον ἀπάντων τούτων. τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι, ἵνα δικαία ἢ κρίσις τοῦ κριτοῦ γένηται. οὕτως ὁ Πλάτων ἀκριβῶς ἐπίστευσε εἶναι τὰ ἐν Ἄιδου κριτήρια. ἐντυχὼν γὰρ Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ τῶν προφητικῶν λογίων ἀσπασίως ἤκουσε καὶ τὸν πυρὸς ποταμὸν ἔμαθεν, ὃν ὁ μέγας ἐθεάσατο Δανιὴλ, καὶ τοὺς Ἡσαίου τοῦ θειοτάτου μεμύηται λόγους, ἐν οἷς φησι περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν· ὁ σκῶ ληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. καί· τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν αἰώνιον τόπον; ὥστε οὖν Πλάτων ὁ τῶν Ἑλλήνων πάντων σοφώτερος καὶ ὑπέρτερός τε καὶ διαβόητος ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τοὺς φρονίμους καὶ σοφοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἀφίκετο πολυπειρίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκρι βεστέραν μαθησόμενος, ὡς ἱστοροῦσιν Ἑλληνες, ἔμαθε [δὲ] παρ' Ἑβραίοις καὶ θεολογίαν, εἰ καὶ μὴ σαφεστάτην καὶ ἀκραιφνή, καθὼς παρειλήφει διὰ τὴν προκατέχουσαν δεινὴν ἀθείαν καὶ χαλεπὴν ἔτι πλάνην ἀκμάζουσαν ἐξηγήσατο. καὶ γὰρ τὰ Μωσαϊκὰ σφετερισάμενος ἱερὰ πάμπολλα καὶ μετα φράσας λόγια, ταύτη τοι πειράται λεληθότως καὶ αἰνιγματω δῶς ποιεῖσθαι τὴν ὑφήγησιν, ὅθεν καὶ πρὸς τινα τοῦτο δὴ παρυσπεμφαίνων εὖ μάλα φησὶν· φραστέον δὴ σοὶ δι' αἰ νιγμάτων, ἵν' ἀντὶ δέλτου ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτύχαις πάθη, ὁ ἀναγνοὺς μὴ γνῶ. ὥδε γὰρ ἔχει περὶ τοῦ πάντων βασιλέως ὅτι πάντα ἐστὶ καὶ ἐκείνου γε εἵνεκα πάντα καὶ 90 ἐκεῖνό γε πάντων καλῶν αἴτιον, δεῦτερον δὲ περὶ τὰ δεῦτερα καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα. Καὶ ἀπλῶς ἵνα συλλήβδην περὶ τῶν αὐτῶν αἰθις κεφα λαιωδῶς εἴπω καὶ περιληπτικῶς δι' ἐπιτομῆς, πολλὰ μὲν οὖν καὶ παντοδαπὰ τῶν δυσσεβεῖν αἵρουμένων τὰ στίφη καὶ διάφορα τῆς βλασφημίας τὰ βέλη, πολυσχεδῆς δὲ καὶ ποικί λον τὸ ψεῦδος, ἀπλή δὲ

τῆς ἀληθείας ἢ χάρις. ἡ μὲν γὰρ ποιητικὴ φάλαγξ εἰς πολλὰ τὸ θεῖον τῷ λόγῳ καταμερίσασα καὶ τὸ ψεῦδος τῷ τερπνῷ τοῦ μυθώδους κεράσασα καὶ οἷόν τινα κυκεῶνα κατασκευάσασα τῆς πολυθέου πλάνης τοῖς ἀνθρώποις τὴν μέθην προσήνεγκεν. ἡ δὲ σοφιστικὴ ἐν τρί βωνι λευκῷ καὶ πώγωνι μακρῷ καὶ κόμη κεφαλῆς τὴν φιλοσοφίαν ὀριζομένη τῆς ποιητικῆς θεολογίας τὸ καταγέλαστον ὀρώσα ἐτέρας πλάνης ἐπενόησεν ἀτραπούς εἰς αὐτὸ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο βάραθρον ἀπαγούσας. οἱ μὲν γὰρ τῇ κομψείᾳ τοῦ λόγου καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων δεινότητι τῇ ποιητικῇ τὴν περὶ τῶν θεῶν αἰσχρολογίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐκάλυψαν. οἱ δὲ τοῖς πάθεσι τὴν θεῖαν προσηγορίαν ἀνέθεσαν καὶ τὴν μὲν ἡδονὴν, ὡς ἔφην, Ἀφροδίτην ὠνόμασαν, Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν, τὴν δὲ μέθην Διόνυσον, Ἑρμῆν δὲ τὴν κλοπὴν, τὴν δὲ φρόνησιν Ἀθηνᾶν καὶ τοιαῦτά τινα μετὰ ἀλαζονικῆς ὀφρύος καὶ τῆς Ἀττικῆς στωμυλίας τερατευόμενοι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς ἐτέραν εἶδους ἀπάτην μετήγαγον. καὶ οἱ φιλοσοφεῖν ὑπισχνούμενοι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σχῆματος τιμὴν παρὰ πάντων δρεπόμενοι καὶ τῶν παθῶν κρατεῖν ἐπαγγελλόμενοι προσκυνεῖν τὰ πάθη τοὺς ἀνθρώπους ἀνέπεισαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα νοῦν τῶν παθῶν καὶ ἡνί 91 οχον θύειν ἐπιθυμίᾳ καὶ θυμῷ καὶ κλοπῇ καὶ μέθῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πάθεσιν ἀνοήτως πεπεύκασιν. ἄλλοι δὲ πάλιν οὐδὲν ὑπὲρ τὰ ὀρώμενα νοῆσαι δυνηθέντες, ἀλλὰ τοῖς αἰσθητοῖς τὸν νοῦν ἐγκαθεύξαντες, τὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς θεωρίαν προκείμενα θεοὺς προσηγόρευσαν καὶ τὸ σεπτὸν ὄνομα καὶ φρίκην ἐμποιοῦν τοῖς ἀκούουσιν οἱ μὲν τοῖς στοιχείοις, οἱ δὲ μέρεσι τούτων ἐπέθεσαν, καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ταῦτομάτου γεγενῆσθαι τὸν κόσμον, οἱ δὲ πολλοὺς θεοὺς ἀνθ' ἑνὸς ἐφαντάσθησαν, καὶ οἱ μὲν μηδὲ εἶναι παντελῶς τὸ θεῖον, οἱ δὲ εἶναι μὲν, οὐδενὸς δὲ τῶν ὄντων ἐπιμελεῖσθαι, οἱ δὲ ἐπιμελεῖσθαι μὲν ἔφασαν, σμικρολόγως δὲ τοῦτο ποιεῖν, καὶ τῇ σελήνῃ περιορίζειν τὴν πρόνοιαν, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ κόσμου μέρος ὡς ἔτυχε φέρεσθαι τῇ τῆς εἰμαρμένης ἀνάγκῃ δουλεύειν βεβιασμένον. διὰ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σαφῶς ἔγνωμεν, ὡς οὐ μόνον ἀλλήλοις, ἀλλὰ γε καὶ σφίσι αὐτοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἐναντία γεγράφασι καὶ μεγίστην διαφωνίαν φιλοδοξία τε καὶ κακουργία πιεζόμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰργάσαντο καὶ τὴν οἰκουμένην ἐτάραξαν καὶ σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπώλεσαν. Τοσαύτη γοῦν πάλαι κατεῖχε πλάνη τὸν κόσμον. ἀλλὰ ταύτην ἄρδην ἠφάνισε καὶ πάμπαν ἐξήλασε προδήλως ὁ παρ' ἡμῶν προσκυνούμενος κύριος. καὶ μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, γῆ τε καὶ θάλασσα τῆς προτέρας ἀγνοίας καὶ δυσσεβείας ἀπηλλαγμένοι, πεπαυμένοι τῶν εἰδώλων ὁ πλάνοσ, τῆς ἀγνοίας ὁ ζόφος ἐληλαμένος, τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως αἱ ἀκτίνες τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσασαι, Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι καὶ βάρβαροι τὸν ἐσταυρωμένον θεολογοῦντες καὶ 92 ἀντὶ τῶν πολλῶν καὶ ψευδωνύμων θεῶν τῇ τριάδι μόνῃ λατρεύοντες, τὰ τῶν δαιμόνων τεμένη φροῦδα γεγενημένα, οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων ἐκ βάθρων ἀνεσπασμένοι, ἐκκλησίαι περιφανεῖς πανταχῇ δεδομημένοι, ἐν πόλεσι καὶ κώμαις, ἐν ἀγροῖς, ἐν ἐσχατιαῖς μαρτύρων καὶ ὁσίων σηκοὶ ἐξεργασμένοι, ἀσκητῶν καταγωγαὶ τὰς τῶν ὀρῶν κορυφὰς ἀγιάζουσαι. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ θεοπρεπὲς ἐπιδεικνύουσι κατόρθωμα, καὶ νῦν ἅπαντες τῶν φιλοσόφων τὰς ἐρεσχελίας καὶ ματαιολογίας καταλιπόντες τοῖς τῶν ἀλιέων καὶ ἰδιωτῶν ἐντροφῶσι μαθήμασιν. Διέμεινε τοίνυν ἡ παλαιὰ τῶν εἰδώλων πλάνη ἀπὸ Σερούχ ἕως τῶν χρόνων Θάρρα τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ. [10'. Περὶ Ναχώρ.] Ναχώρ δὲ γενόμενος ἐτῶν 90 ἐγέννησε τὸν Θάρρα καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη 90 καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη 90. [11'. Περὶ Θάρρα.] Θάρρα δὲ γενόμενος ἐτῶν 90 ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ναχώρ καὶ τὸν Ἄραν τὸν πατέρα τοῦ Λώτ, ὃς καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θάρρα, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησε Θάρρα 93 ἔτη 90 καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη 90. ἦν δὲ καὶ οὗτος ἀγαματοποιὸς ἀπὸ λίθων καὶ ξύλων θεοὺς πλαστοουργῶν καὶ πιπράσκων. περιέστη μὲντοι ὁ αἰὼν εἰς εἰκοστὴν γενεὰν ἕως

τούτου ἐτῶν #22γτλβ', καὶ οὐδεὶς πώποτε τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων φαίνεται υἱὸς πρὸ πατρὸς τελευτήσας, ἀλλὰ πατέρες πρὸ παιδῶν τοὺς υἱοὺς διαδόχους τῶν πραγμάτων αὐτῶν καταλιμπάνοντες. καὶ μὴ τις λεγέτω περὶ τοῦ Ἄβελ, οὐ γὰρ ἰδίῳ θανάτῳ τέθνηκεν, ἀλλὰ βιαίῳ. ἐξότε δὲ Θάρρα ἀντίζηλον τῷ θεῷ προεστήσατο διὰ τῆς οἰκείας πλαστουργίας τεχνησάμενος εἶδωλα τὰ ὅμοια οἷς ἔπραξεν ἐκ τῆς δίκης ἀπέλιφεν καὶ αὐτὸς παραζηλωθεὶς ἀπὸ τοῦ ἰδίου τέκνου. ἀπέθανε γὰρ ὁ Ἄραν ἐν τῷ ἐμπυρισμῷ ᾧ ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ [καῦσαι] τὰ εἶδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ εἰσελθεῖν Ἄραν ἐξελέσθαι αὐτά. διὸ καὶ θαυμάσασα ἡ θεία γραφή ἐπεση μήνατο λέγουσα· καὶ ἀπέθανεν Ἄραν ἐνώπιον Θάρρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὁ γὰρ Ἀβραὰμ ὑπάρχων ἐτῶν ιδ' καὶ τότε θεογνωσίας ἀξιωθεὶς ἐνουθέτει τὸν πατέρα αὐτοῦ λέγων· τί πλανᾷς τοὺς ἀνθρώπους διὰ κέρδος ἐπιζήμιον; οὐκ ἔστιν ἄλλος θεός, εἰ μὴ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁ καὶ πάντα τὸν κόσμον δημιουργήσας. οὕτω δὲ λέγεται τῆς θεογνωσίας ἀξιωθῆναι. ὁρῶν γὰρ τοὺς ἀνθρώπους πάντας κτισματολα 94 τροῦντας καὶ διαφόρους θεοὺς τὰ φαινόμενα προσαγορεύον τας καὶ προσκυνοῦντας περιήρχετο καθ' ἑκάστην ἡμέραν δια πονούμενος καὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐκζητῶν ἐκ φιλοθέου καρδίας. καὶ οὕτω βλέπων οὐρανὸν ποτὲ μὲν λαμπρόν, ποτὲ δὲ σκοτεινόν, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· οὐκ ἔστιν οὗτος θεός. ὁμοίως δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην τὸν μὲν ἀποκρυπτόμενον ἢ ἄμαυ ρούμενον πολλάκις, τὴν δὲ φθίνουσαν καὶ ἀπολήγουσαν ἔφασκεν· οὐδ' οὗτοί εἰσιν θεοί. καὶ μέντοι καὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν τε καὶ κίνησιν πολυπραγμονῶν (ἦν γὰρ ἀστρονόμος ἄκρως ἐκ τοῦ πατρὸς πεπαιδευμένος) καὶ μήτε διὰ τούτων μήτε μὴν δι' ἄλλων τινῶν ὀρωμένων εὐρίσκων τὸν τούτων δημιουργὸν ἐδυσχέραινε σφόδρα καὶ ἠθύμει. οὗ τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν εἰδὼς ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας καὶ συνιείς εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν ὠφθη αὐτῷ καὶ τὴν πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας πορείαν παρεκελεύσατο λέγων· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δεῖξω. καὶ δὴ παραχρῆμα λαβὼν τὰ εἶδωλα τοῦ πατρὸς καὶ τὰ μὲν κλάσας τὰ δὲ ἐμπυρίσας ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκ γῆς Χαλδαίων· καὶ ἐλθὼν εἰς Χαρρὰν ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν πάλιν ἐν λόγῳ κυρίου ἦλθε σὺν τῇ γυναικὶ Σάρρα καὶ τῷ ἀνεψιῷ 95 αὐτοῦ Λὼτ μετὰ πάσης αὐτῶν τῆς ἀποσκευῆς εἰς τὴν ὀφειλομένην γῆν Χαναάν, ἣν οἱ Χαναναῖοι τυραννικῶς ἀφελόμενοι ὤκησαν πολεμικῇ χρησάμενοι βία. Περὶ οὗ μέντοι γε καὶ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος καὶ σοφῷ τατός τε καὶ μαθητῆς Πέτρου τοῦ μεγάλου γνήσιος οὕτως ἔφη· λιμοῦ δὲ γενομένου καταλιπὼν Ἀβραὰμ τὴν Χαναναίων γῆν εἰς Αἴγυπτον ἀπῆει, οὗ τὴν γυναῖκα Σάρραν Ἀβιμέλεχ ἀρπάσας ὁ βασιλεὺς, αὐτίκα τοῦτον ὁ θεὸς ἐτάσας καὶ λίαν ἐκδειματώσας ἅμα καὶ πάρεσιν τῶν μελῶν ἐπάξας ἀπόδος, ἔφη, τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι προφήτης ἐστὶ καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ καὶ ζήσῃ. εἰ δὲ μὴ ἀποδῶς, γινῶθι ὅτι ἀποθανῆ σὺ καὶ τὰ σὰ πάντα. καὶ οὕτως ἀπολαβὼν Ἀβραὰμ τὴν Σάρραν ἀμίαντον καὶ προσευξάμενος, ἰάθη τῆς παρέσεως ὅ τε Ἀβιμέλεχ καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐκ τῆς θεηλάτου πληγῆς. ὅθεν δὴ λοιπὸν ὡς δίκαιον ἔκτοτε καὶ θεοῦ δοῦλον τιμῶν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ προσέχων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, διδάσκαλος εὐσεβείας καὶ πολυπειρίας Αἰγυπτίους ἐγένετο. Πρῶτος γάρ, ὡς φησὶν Ἰώσηπος, Ἀβραὰμ δημιουργὸν τὸν θεὸν ἀνεκῆρυξε καὶ πρῶτος κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίους ἐδίδαξεν, κάντεῦθεν 96 ἐπέραστος καὶ παγγέραστος γενόμενος, ἠξίωσεν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίας καὶ μαγείας ἅτε πολυτείρω καὶ Χαλδαίῳ τυγχάνοντι. ἀστρολογία γὰρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσαίων ἦτοι Περσῶν ἤρξατο· οἱ γὰρ τοὶ Πέρσαι Μαγῶγ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀνομάζονται. καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων, ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἐκαθέσθη, καὶ ἡσυχίας γενομένης ὁ Ἀβραὰμ ἔφη· μαθεῖν βούλομαι παρ'

ὕμων τῶν σοφῶν, εἰ δύναται γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι τινὰ ἢ ὦφε λῆσαι κατὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν. ἀφ' ὧν ἀποκριθεὶς Αἰ γύπτιος ἀστρολόγος καὶ μάγος εἶπεν· μεγάλων ἡμῖν καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἀγαθὴ πρόφασις, ὧ διδάσκαλε, γίνη, καὶ ἄξιόν ἐστι μηδὲν ἀποκρύψασθαί σε τῶν παρ' ἡμῖν ἀπορρήτων. πάντας ἴσμεν ἀνθρώπους γενέσει καὶ εἰμαρμένη δουλεύοντας· ἀδύνατον γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπον φονευθῆναι ἢ τελευτῆσαι παρὰ γένεσιν. ὁ δὲ Ἀβραάμ φησιν· ἡπατήτης ὄντως εἰπεῖν τοῦτο, μὴ εἰδὼς ὅτι ἐπὶ κριτοῦ βασιλέως ἔφη, ὃς ἀνθρώπων τὴν ἐξουσίαν ἔχει. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανακτῆ σας ἔφη πρὸς τὸν ἀστρολόγον· νῦν οὖν ἐὰν μεταπέμψωμαι τῶν ὑπηκόων ἀνθρώπων ἕνα, καὶ σκεψάμενος ἐφ' ἡμῶν εἵπης ζωῆς χρόνους αὐτὸν ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἐγὼ τούναντίον πρὸς τοῦτο ποιήσω γενέσθαι, οὐ σαφῶς ἐλήλεγξαι ψεύστης ὑπάρχων; καὶ γὰρ ἐὰν εἵπης αὐτὸν ἔτι χρόνους ἔχειν ζωῆς, εὐθὺς κελεύσω αὐτὸν ἀναιρεθῆναι, εἰ δὲ μὴ ἔχειν λέξεις αὐτὸν χρόνους λειπομένους πλην τὴν συνεστῶσαν ὥραν, αὐτὸν μὲν τῆς καταδίκης ἀπολύσω, σὲ δὲ παρευθὺς ὡς 97 ψευδολόγον τοῦ ζῆν προεκκόψω, ἵνα λοιπὸν ὁ θάνατός σου πείση πάντας αὐτίκα μηδεμίαν ἀληθείας ἔμφασιν ἔχειν τὸ περὶ τῆς ἀστρολογίας καὶ ματαιολογίας σου μυθολόγημα. ταῦτα δὲ τοῦ βασιλέως εἰπόντος, ὁ Αἰγύπτιος ἔντρομος γενόμενος ἔπεσε πρηνῆς δεόμενος ἐλέους τυχεῖν αὐτός τε καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ. καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ Ἀβραάμ χαρίζομενος ὡς διδασκάλῳ καὶ τὴν πλάνην ἐναργῶς φανερώσαντι δι' ἐπινοίας καὶ ὑπὲρ τῶν ματαιολόγων συνικετεύσαντι συνεχώρησεν αὐτοῖς ἐπὶ πλεῖον κωμωδῆσας τὴν ἄλογον αὐτῶν δόξαν ὡς ἀνίσχυρον καὶ λαοπλάνον. καὶ δὴ κελεύσας ἐξ ὑποβολῆς Ἀβραάμ ἀχθῆναι τινα τὸν προκαταδικασθέντα πυρίκαυστον γενέσθαι προσέταξεν ἐπὶ πάντων ἐρευνηθῆναι τὴν γένεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον, καὶ διασκεψαμένους εἰπεῖν τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. τῶν δὲ νουνεχῶς ἐπὶ πολὺ διασκεψαμένων καὶ εἰπόντων ὅτι· πυρποληθεὶς ἀποθανεῖται, τῆς γενέσεως ἐπαγούσης καὶ διαγορευούσης τοῦτο σαφῶς, ἀλλ' οὐ νῦν, ἔτι γὰρ χρόνους ἔχει ζωῆς, καὶ οὐπω ἐληλύθει ὁ χρόνος τοῦ θανάτου αὐτοῦ, φησὶν ὁ βασιλεὺς· ἐγὼ σὴ μερον ἀπαλλάξω τοῦτον τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου κελεύσας ὕδατι αὐτὸν ἀναιρεθῆναι, ἵνα ὑμῖν ἔργῳ παραστήσω προδήλως ὅτι δύναται τι παρὰ γένεσιν γενέσθαι. καὶ οὕτως ἤλεγξεν αὐτῶν εὖ μάλα τὴν περὶ τῶν χρόνων τῆς ζωῆς πρόρρησιν καὶ τῆς τελευτῆς ἀπόφασιν. ἡσυχασάντων οὖν πάντων ὁ Ἀβραάμ τοῦ λέγειν ἤρξατο· μέγιστε καὶ φιλαλη θέστατε βασιλεῦ, ἐπειδὴ ὁρῶ σε φροντίζοντα σφόδρα τῆς 98 προκειμένης ζητήσεως, τὸ ἀληθέστερον ἐγὼ σοι παρέξω δι' ἐπιτομῆς ἀληθεύων ἐν πᾶσιν ὡς τῆς ὄντως ἀληθείας δοῦλος. τοῦ δὲ βασιλέως εἰπόντος· μεγάλα μοι τοῦτο ποιήσας χαριεῖ, φησὶν ὁ Ἀβραάμ· οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα γενέσει ὑπόκεινται. οἱ μέντοι ἄνθρωποι ἔχουσι τι ἐν ἑαυτοῖς ἐλεύθερον γενέσει μὴ ὑποκείμενον καθότι τῆς γενέσεως ἐκεῖνο πρεσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν ἔννοια καὶ αὐτεξουσιότης, ἢ τις ἐκ θεοῦ δοθεῖσα ἡμῖν. ὅθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες καὶ κατ' ἐξουσίαν ἀναιρεῖν ἡμεῖς μὲν αὐτὰ πεφύκαμεν, ἡμῶν δὲ τῶν ἐξουσίαν αὐτῶν ἐχόντων σὺ πάλιν κρείττων ὑπάρχεις ἡμῶν ἔχων τὴν ἐξουσίαν. ὡς οὖν ἡμεῖς κατὰ τὸ λογικώτερον τῶν ἀλόγων ζῶων ἀμείνους ὄντες ἄρχομεν, οὕτως ἡμῶν σύ, βασιλεῦ, κρείττων ὑπάρχων κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, ὥσπερ δὴ καὶ σοῦ κρείττων οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεὸς ὁ ἀόρατος καὶ ποιητὴς πάντων καὶ δεσπότης, παρ' οὗ καὶ τὸ συμφέρον αἰτεῖσθαι προσήκει. πολλὰ δέ γε τοιαῦτα λέξας ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸν τῆς ἀστρολογίας σκοπὸν τῷ βασιλεῖ χαριζόμενος πολλοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἐπεσπάσατο πρὸς θεοσέβειαν καὶ τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν γνῶσιν καὶ παιδείαν περὶ ἀστρονομίας καὶ ἀστρολογίας τε καὶ μαγείας διορθώσατο φάσκων· πολλὴ τις, ὧ ἄνδρες, ἡ διαφορὰ ἐστὶν ἀληθείας τε καὶ 99 συνηθείας. ἡ μὲν γὰρ ἀλήθεια γνησίως ζητούμενη πάντως εὐρίσκεται, τὸ δὲ ἔθος ὁποῖον ἂν παραληφθεῖ εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψευδὲς ἀκρίτως ὑφ' ἑαυτοῦ κρατύνεται, καὶ οὔτε ἀληθεῖ ὄντι αὐτῷ

ἴδεται ὁ παραλαβῶν οὔτε ψευδεῖ ἄχθεται. οὐ γὰρ κρίσει ἀλλὰ προλήψει ὁ τοιοῦτος πεπίστευκε γνώμη τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπ' ἀδήλω τύχη τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκῶς ἐλπίδα. καὶ οὐκ ἔστι ῥαδίως ἀποδύσασθαι τὴν πάτριον περιβολήν, κἂν πάνυ αὐτῷ δείκνυται μωρία καὶ καταγέλαστος οὔσα. αὐτίκα γοῦν ἐγὼ τὴν παρ' Ἑλλήνων παιδείαν καὶ φληναφίαν κακοῦ δαίμονος χαλεπωτάτην ὑπόθεσιν εἶναι λέγω. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς εἰσηγήσαντο καὶ τούτους φαύλους καὶ παντοπαθεῖς, ἵνα ὁ τὰ ὅμοια πράττειν ἐθέλων μηδὲ αἰδεῖται, ὅπερ ἴδιον ἀνθρώπου, παράδειγμα τῶν μυθολογουμένων θεῶν ἔχων τοὺς κακίστους καὶ ἀσέμνους βίους. τῷ δὲ μὴ αἰδεῖσθαι οὐδὲ μετανοίας ἐλπίδα πάντως ὁ τοιοῦτος ἐμφαίνει. οἱ δὲ εἰμαρμένην ἐπλάσαντο, πλάνην ἐτέραν τὴν λεγομένην γένεσιν, ἧς χωρὶς μηδὲν πάσχειν ἢ ποιεῖν τι δύνασθαι τινα τερατολογουῖσιν, καὶ τῇ αὐτῇ πλάνῃ καὶ δυσσεβείᾳ περιπίπτουσιν. νομίσας γὰρ τις ὅτι παρὰ γένεσιν εἴτ' οὖν εἰμαρμένην οὐδεὶς οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν ἐξουσίαν ἔχει, ῥαδίως λοιπὸν ὡς κτηνώδης ἐπὶ τὸ ἀμαρτάνειν ἔρχεται καὶ ἀμαρτῶν οὐ μεταμελεῖται παντελῶς ἐφ' οἷς ἠσέβησεν ἀπολογίαν ἄλογον φέρων, ὡς ὑπὸ γενέσεως αὐτὰ ποιεῖν ἐξηνάγκαστο, καὶ ὡς τὴν γένεσιν ἄλλως κατορθῶσαι μὴ δυνάμενος οὐδὲ τὸ αἰδεῖσθαι ἔχει ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνει. ἄλλοι δὲ ἀπρονόητον φορὰν εἰσηγοῦνται καὶ ἄθεον, ὡς αὐτομάτως τὸ πᾶν συνεστάναι τε καὶ φέρεσθαι, οὐδενὸς ἐφρονηκότος κυρίου καὶ δεσπότη. διὸ 100 δὴ τοῖνυν οὐδὲ ῥαδίως ἢ τάχα οὐδ' ὄλως οἱ τὰ τοιαῦτα φρονοῦντες παντελῶς βελτιοῦνται καὶ σωφρονίζονται. ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἄγαν ἐπαινέσας αὐτὸν καὶ ὑπὸ πάντων ἰδῶν θαυμασθέντα πολλοῖς δώροις καὶ μεγάλοις αὐτὸν τιμήσας ἐπὶ πάντων καὶ τῆς διδασκαλίας τὴν ὠφέλειαν ὁμολογήσας μετὰ παίδων καὶ παιδικῶν ἐπανελθεῖν οἴκαδε σπεύδοντα προὔπεμψεν ὑπερεκπληττόμενος τὴν ἄκραν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ σοφίαν καὶ θεοσέβειαν εἰς πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἔρμη νευθέντα. [κα'. Περὶ Ἀβραάμ.] Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχύσεως ἕως οὗ ἦλθεν Ἀβραάμ ἐκ Μεσοποταμίας ἐκ πόλεως Χαρρὰν καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν θεοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἣ ἐστὶ Παλαιστίνη, ἔτη χιζ'. ὑπῆρχε δὲ τότε ἐτῶν οε'. διατρίψας δὲ εἰς γῆν Χαναάν ἔτη κε' ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ος' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ροε'. ὃς καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ θεοσπεσίου Μελχισεδέκ ὑποστρέφων ἐκ τοῦ πολέμου κατηξιώται. φησὶ γάρ· καὶ Μελχισεδέκ βασιλεὺς Σαλήμ ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον. ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου καὶ ἠυλόγησε τὸν Ἀβραάμ καὶ εἶπεν· εὐλογημένος Ἀβραάμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εὐλογημένος ὁ θεὸς ὁ ὑψίστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην Ἀβραάμ ἀπὸ πάντων. περὶ οὗ ὁ ἀπόστολος ἔφη· οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ 101 βασιλεὺς Σαλήμ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου ὁ συναντήσας Ἀβραάμ ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων καὶ εὐλόγησας αὐτόν, ὧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἔρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ὧ καὶ δεκάτην Ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καὶ περ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας ἠυλόγησεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ἀνὴρ γὰρ ἦν δίκαιος καὶ θεοσεβὴς ἐθνικός, καταγόμενος (ἐφ' ὅσον γάρ, φησὶν, λέγεται ταῦτα φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν) ἐκ τοῦ γένους Σίδου υἱοῦ Αἰγύπτου βασιλέως Αἰγύπτου, ἐξ οὗ Αἴγυπτος ὠνόμασται, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. ὅστις Σίδος ἐπελθὼν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὴν χώραν τῶν Χανααναίων παραλαβῶν, τὴν νῦν Παλαιστίνην λεγομένην, εἰς ἣν οἰκήσας καὶ πόλιν κτίσας

ἐκάλεσεν αὐτὴν Σιδῶνα εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα. καὶ λοιπὸν ἐκ τοῦ γένους Σίδου κατήχθη Μελχι ὁ πατὴρ τοῦ Σεδέκ, ὅστις Σεδέκ γενόμενος ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς ἐπεκλήθη Μελχισεδέκ πατρὸς 102 νυμικῶς. οὗτος οὖν ὑπάρχων ἱερεὺς τοῦ θεοῦ καὶ βασιλεὺς τῶν Χαναναίων κτίσας πόλιν ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιών ἐπωνόμασεν αὐτὴν Σαλήμ, ὃ ἔστιν εἰρήνης πόλις, ἐν ἧ καὶ βασιλεύσας ἔτη ριγ' ἔτελεύτησε δίκαιος καὶ παρθένος, ὡς φησὶν Ἰώσηπος, ᾧ συνάδουσιν Ἰωάννης καὶ Κύριλλος οἱ ὀσιώτατοι ἐπίσκοποι καὶ ἄλλοι πλεῖστοι. Οὕτω γὰρ λέγει ὁ μέγας Κύριλλος· ἀγενεαλόγητος εἶρηται Μελχισεδέκ παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ ὅλως μηδὲ ὑπὸ Μωσέως γενεαλογεῖσθαι τὸ παράπαν, εἶναι δὲ Χαναναῖον τὸ γένος καὶ ἐκ τῆς ἐπαράτου σπορᾶς ὀρμώμενον, ὅθεν οὐδὲ γενεαλογίας ἤξιωτο. οὐδὲ γὰρ πρεπωδέστατον ἦν τὸν τῆς ἄκρας δικαιοσύνης ἐπειλημμένον συμπλέκειν τῷ τῆς ἄκρας ἀδικίας γένει. διὸ καὶ ἀμήτορα καὶ ἀπάτορα τυγχάνειν οὐκ ἀξίους ἡγούμενος τοὺς προγόνους τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου ἀνδρὸς καὶ σώφρονος. ὅτι γὰρ Χαναναῖος ἦν τὸ γένος εὐδηλον καὶ ἀφ' ὧν ἐκράτει καὶ ἐβασίλευε κλιμάτων καὶ Χαναναίων καὶ οἷς ἐπλησίαζε πονηροτάτοις Σοδόμοις, καὶ μέντοι καὶ ἡ Σαλήμ, ἧς ὑπῆρχε βασιλεὺς, ἡ πολυθρύλλητος Ἱερουσαλήμ ἔστιν, οὐδέπω τὸ ὄλον μὲν ὄνομα φέρουσα τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐκ προσθήκης δὲ τὴν τῆς Ἱεροῦ μετὰ τῆς Σαλήμ προσλαμβάνουσα συλλαβὴν 103 βὴν καὶ κατὰ συνάφειαν ὀνομασθεῖσα φερωνύμως Ἱερουσαλήμ, πῆ μὲν διὰ τὴν ἱεουργίαν τοῦ Μελχισεδέκ, πῆ δὲ διὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ κατασκευὴν εἴληφε τὴν προσθήκην τῶν συλλαβῶν ὕστερον. Περὶ οὗ μέντοι καὶ Μάρκος ὁ θεῖος καὶ τοῦ Χρυσοστόμου φοιτητῆς ἔφη· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ γενεαλογίᾳ οὐκ ἐμφέρεται τίνος πατρὸς ἢ ποίας μητρὸς ἔστιν ἢ πότε ἀπέθανεν, διὰ τοῦτο μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχειν εἶρηται. οὐ γὰρ ἠδύνατο γενεαλογηθῆναι ἐκ τῶν παραλειφθέντων ἐθνῶν καταγόμενος, καθὼς ἐκ τῆς κατοικίας αὐτὸν ἡ γραφὴ παρεδήλωσεν. περὶ οὗ καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπεν· οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἔστι βασιλεὺς εἰρήνης. ἡ μὲν γὰρ νῦν Ἱερουσαλήμ Ἰεβούς ἐκαλεῖτο πρῶτην, ὅθεν μανθάνομεν ὅτι ἐκ τῶν καθαιρεθέντων ἐθνῶν ἑπτὰ ὁ Μελχισεδέκ Ἰεβουσαῖος πρῶτον ἐτύγχανεν, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν ἐθνῶν καὶ κατοίκησιν τοῦ λαοῦ ἀπεκλήρωσεν αὐτὴν ὁ θεὸς τοῖς ἱερεῦσι τοῦ ἐκεῖ ἀναφέρεσθαι τὰς θυσίας ἐκ παντὸς τόπου τῶν Ἰουδαίων. διὸ καὶ μετὰ τὸ καταπαῦσαι ἀπὸ τῶν πολέμων μετωνόμασαν τὴν πόλιν Σαλήμ, ὃ ἔστιν εἰρήνη. Ἱερουσαλήμ γὰρ ἐρμηνεύεται ὄρος εἰρήνης, οὗ δὴ χάριν ὁ Μελχισεδέκ βασιλεὺς εἰρήνης ἐρμηνεύεται βασιλεύσας ἐν αὐτῇ πρότερον. τὸ δὲ βασιλεὺς δικαιοσύνης πάλιν τοῦ ἰδίου ἔστιν ὀνόματος ἐρμηνεία, τοῦτ' ἔστι Μελχισεδέκ γλῶσση τῇ Χαναανίτιδι. ὅταν οὖν ἀναγινώσκῃς, ᾧ οὗτος, καὶ εὐρῆς τι περὶ τοῦ Μελχισεδέκ γεγραμῆναι 104 μένον ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἀναμνήσθητι παραυτίκα τοῦ ἀποστόλου φάσκοντος· ἐφ' ὅσον λέγεται ταῦτα φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν, καὶ οὐδέποτε πλανηθήσῃ. Ἐματαιώθησαν τοίνυν ἐκ διαμέτρου λίαν οἱ ἀπόπληκτοι καὶ δυσώδεις Μελχισεδεκίανοι θεὸν τοῦτον φύσει πιστεύοντες εἶναι καὶ οὐ θνητὸν ἄνθρωπον, ὅθεν δικαίως καταδικασθῆσονται παρὰ τῆς ἀδεκάστου δίκης ὡς ἀνθρωπολάτραι καὶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα λατρεύσαντες διὰ πολλὴν καὶ ἐσχάτην ἄνοιαν, μᾶλλον δὲ τάληθέστερον εἰπεῖν κτηνωδίαν τε καὶ δυσσέβειαν. εἰκότως οὖν περὶ τῶν τοιούτων ὁ μὲν ἀπόστολος ἔλεγεν· ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἠλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιωματι φθαρτοῦ ἀνθρώπου. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀδόκιμον νοῦν καὶ εἰς πάθη ἀτιμίας. οἱ τινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἔστιν εὐλόγητος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ὁ δὲ Σολομὼν ὡσαύτως

ἔφη· μά ταιοί μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς πάρεστιν ἄγνω σία θεοῦ. καί· σποδὸς ἢ καρδία αὐτῶν καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἢ ἐλπίς αὐτῶν, ὅτι ἠγγόνησαν τὸν ποιήσαντα αὐτοὺς καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτοῖς ψυχὴν νοερὰν καὶ τὸν ἐμφυσήσαντα αὐ τοῖς πνεῦμα ζωτικόν. 105 Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ πῦρ κατὰ τῆς πενταπόλεως Σοδό μων καὶ Γομόρρων ὁ θεὸς ὑετίζει καὶ ἀναλίσκει μὲν ἐξ αὐτῆς ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων παρεκτὸς Λῶτ ἀνεψιοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ. διαφθείρει δὲ καὶ αὐτὸ ἅπαν τῆς γῆς τὸ ἀνάστημα, καὶ τῆς προκειμένης θα λάσσης νεκροῦται τὰ ὕδατα. ὁ μὲν οὖν Λῶτ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο ἐκ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, τὸν Μωᾶβ καὶ τὸν Ἀμμών, ἐξ ὧν Μωαβῖται καὶ Ἀμμωνῖται. ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἔτεκε τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς Αἰγυπτίας αὐτοῦ παιδίσκης Ἄγαρ καὶ τὸν Ἰσαὰκ ἐκ τῆς Σάρρας, ἀφ' ὧν Ἰσμαηλῖται καὶ Ἰσραηλῖται. τῆς τοίνυν Ἄγαρ ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ συλλαβούσης καὶ κακουμένης ὑπὸ τῆς Σάρρας καὶ ἀποδρασάσης, εὗρεν αὐτήν, φησὶν, ἄγγελος κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ εἶπεν αὐτῇ· πόθεν ἔρχη καὶ ποῦ πορεύη; καὶ εἶπεν· ἀπὸ προσώπου τῆς κυρίας μου Σάρρας ἀποδιδράσκω. καὶ φησιν ὁ ἄγγελος κυρίου· ἀποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους. ἰδοὺ γὰρ ἐν γαστρὶ ἔχεις καὶ τέξῃ υἴον καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαὴλ, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τῇ ταπεινώσει σου. οὗτος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ πάντων κατοικήσει. καὶ ἐκάλεσεν Ἄγαρ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτήν· σὺ ὁ θεὸς ὁ ἐπιδὼν με. 106 τεχθέντος δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ φησὶν Ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεόν· Ἰσμαὴλ οὗτος ζήτησεν ἐναντίον σου. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ· ναί, ἰδοὺ Σάρρα ἢ γυνὴ σου τέξεται σοι υἴον, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαὰκ, καὶ στήσω τὴν διαθή κην μου πρὸς αὐτόν εἰς διαθήκην αἰώνιον καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου καὶ ἠλόγηκα αὐτόν καὶ ἀύξανῶ αὐτόν καὶ πληθυνῶ αὐτόν σφόδρα, καὶ ἰβ' ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω αὐτόν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαὰκ, ὃν τέξεται σοι Σάρρα. εἶτα πάλιν φησὶν ἡ γραφὴ περὶ τῶν ἐξ Ἰσμαὴλ τεχθέντων· πρωτότοκος υἱὸς Ἰσμαὴλ Ναβεῶθ καὶ Κηδάρ καὶ Ναβεήλ καὶ Μασισάν καὶ Μασμὰ καὶ Ἰδουμὰ καὶ Μασή καὶ Χοδαδ καὶ Θεμάν καὶ Ἰετοῦρ καὶ Ναφές καὶ Κεδμὰ. οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ Ἰσμαὴλ ἄρχοντες ἰβ' κατὰ ἔθνος αὐτῶν. κατώκησε δὲ Ἰσμαὴλ ἀπὸ Εὐϊλάτ ἕως Σούρ, ἣ ἔστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ἀσσυρίους, κατὰ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ πάντων κατώκησεν. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ γεννήσας τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰακώβ ἐκ τῆς Ῥεβέκκας τὸν μὲν Ἰακώβ εὐλόγησε κλέψαντα τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀδελφοῦ λέγων· δώσει σοι ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πίοτητος τῆς γῆς καὶ πλήθος σίτου καὶ οἴνου, καὶ δουλεύσάτωσάν σοι ἔθνη καὶ προσκυνήσουσί σοι ἄρχοντες, καὶ γενοῦ κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί 107 σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου. ὁ καταρῶμενός σε ἐπικατὰ ρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε εὐλογημένος. πρὸς δὲ τὸν Ἡσαῦ φησιν· ἰδοὺ ἀπὸ τῆς πίοτητος τῆς γῆς ἔσται ἡ κατοικία σου καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σου ζήση καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις. ἔσται δέ, ἠνίκα ἂν καθέλης καὶ ἐλκύσης τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου σου, πλημμελήσεις πλημμέλειαν θανάτου. ἀλλ' αἱ μὲν εὐλογίαι πρὸς τὸν Ἰακώβ ἐρρήθησαν, ἐφ' ἑτέρους δὲ πεπλήρωνται, καθάπερ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Συμεὼν καὶ Λευὶ παρὰ τοῦ Ἰακώβ εἰρημένον ἔστιν ἰδεῖν. διαμεριῶ, γάρ φησιν, αὐτοὺς ἐν Ἰακώβ καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰσραὴλ, καίτοιγε οὐκ ἐπ' αὐτῶν τοῦτο γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐκγόνων. καὶ μέντοι καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Χαναάν ὑπὸ τοῦ Νῶε λεχθὲν εἰς τοὺς ἐκγόνους ἐξέβη Γαβαωνίτας. οὕτω δὴ κἀνταῦθα οὐκ ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ τέλος ἔσχεν, (πῶς γὰρ τοῦ δεδοικότος καὶ τρέμοντος καὶ μυριάκις τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ προσκυνοῦντος), ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ. Τοιγαροῦν ἐκ μὲν τοῦ Ἰσμαὴλ ἀνεφύησαν οἱ Ἰσμαηλῖται οἱ νῦν Ἀγαρηνοί τε καὶ

Σαρακηνοὶ λεγόμενοι διὰ τῆς Αἰγυπτίας Ἄγαρ, ὡς εἴρηται, ἐκ δὲ Ἰσαὰκ Ἡσαῦ ὁ καὶ Ἐδῶμ καὶ Ὀϊακῶβ ἀνεβλάστησαν διὰ τῆς Ῥεβέκκας. καὶ ἐκ μὲν τοῦ Ἡσαῦ Ἐδῶμ ἐτέχθη υἱὸς ὁμώνυμος τῷ πατρὶ καὶ Ἀμαλῆκ, ἐξ ὧν Ἰδουμαῖοι καὶ Ἀμαληκῖται, ἐκ δὲ Ἰακῶβ τοῦ καὶ Ἰσραὴλ 108 Ἰούδας, ἀφ' οὗ Ἰουδαῖοι πάντες καὶ οἱ ἐκ τῶν λοιπῶν γενόμενοι προσηγορεύθησαν· καὶ Ἰσραηλῖται μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς Ἰακῶβ τε καὶ Ἰσραήλ, Ἰουδαῖοι δὲ ἐκ τοῦ ἐπισημοτέρου ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἰούδα φερωνύμως κέκληνται. ὁ δὲ γε θεῖος Ἀβραὰμ ἐγέννησε πάλιν υἱοὺς ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ γυναικὸς Χεττούρας πέντε, ἀφ' ὧν ἐστὶ Μαδιάμ, ἐξ οὗ Μαδια νῖται, καὶ Ἄφαρ, ἐξ οὗ Ἀφρική, ἐν ἣ παρώκησεν, ἡ χώρα προσωνομάσθη παρωνύμως, ὡσπερ Αὐσίτις ὁ τόπος ἐκ τοῦ Ἡσαῦ, ἐν ᾧ ἀνεβλάστησεν ὁ μακάριος καὶ πολύτλας καὶ διαβόητος Ἰώβ. Ὁν ἐγκωμιάζων ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· ἄνθρωπός τις ἦν, φησὶν, ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι. κηρύττει αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς χώρας, ἵνα, ὡσπερ ἀκούσας αὐτὸν ἄνθρωπον θαυμάζεις ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαθῶν καὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς ὁ τοιοῦτος καρπὸς ἦνθησεν, ἐκπλαγῆς ἀληθῶς ὁποῖον ῥόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ἐβλάστησεν. ἦν γὰρ τῆς Αὐσίτιδος χώρας τοῦ Ἡσαῦ, ἐξ οὗπερ Αὐσίτις ὠνόμασται, τοῦ βεβήλου καὶ πόρνου, ὅπως θαυμάσης ἐκ ποίας πατρίδος καὶ ρίζης κακῆς ἐβλάστησε καρπὸς ὠραιότατος. ἀπόγονος γὰρ ἐστὶ τοῦ διαβαλλομένου, καθὼς ἡ γραφὴ πέμπτον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ 109 λέγει. Ἀβραὰμ γάρ, φησὶν, ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ, Ἡσαῦ τὸν Ῥαγουήλ καὶ τὸν Ζαρά, Ζαρά τὸν Ἰώβ· εἶχεν οὖν τὴν διαδοχὴν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς αὐτὸν κατερχομένην διὰ τοῦ Ἡσαῦ δεικνύων τὴν ρίζαν, ἵνα τὸν καρπὸν θαυμάσης, ὅτι ὁ μὲν πόρνος ἦν καὶ βέβηλος, ὁ δὲ σώφρων καὶ σεμνὸς λέγων οὕτως· εἰ δὲ καὶ ἐπηκολούθησεν ὁ ὄφθαλμὸς μου γυναικὶ ἄλλοτρίᾳ, καὶ διαθήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων θυσίας προσήγαγε καθ' ἡμέραν φάσκων· μήποτε κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν θεόν. εἰκότως οὖν ἔφη· καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἄμεμπτος, θεοσεβής, καὶ τὰ ἐξῆς. οἱ μὲν γὰρ ἔξω φιλόσοφοι τὸν ὄρον τοῦ ἀνθρώπου δηλοῦντές φασιν· ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητόν. ἡ δὲ θεία γραφὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ'· ἄνθρωπός ἐστιν ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος, ὡς ὅ γε τούτοις μὴ μεμαρτυρημένος οὐδὲ ἄνθρωπος ἀλλὰ κτῆνος. ἐὰν γὰρ ἔχει τὸν χαρακτῆρα τῆς φύσεως, ὑβρίζει δὲ αὐτὸν τῇ κακίᾳ τῆς προαιρέσεως, ἀκούσεται παρὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκεν, παρεσυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. ὡσπερ τοίνυν ἐπὶ τῆς κοινῆς συνηθείας, ἐπειδὴν τις 110 τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἢ οἰκέτην ἀποστέλλῃ ἐπὶ τινὰ πρᾶξιν, παραπεμπεῖται λέγων· ὡς ἄνθρωπος ἄψαι τῆς πράξεως, καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα ἴδιον ποιεῖται θαῦμα, οὕτως, εἰ καὶ πάντες ἄνθρωποι λέγονται, μόνος ἀληθῶς ἐκεῖνός ἐστιν ἄνθρωπος ὁ τὴν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρωτότυπον κάλλος μὴ ἀφανίζων. εἶπεν οὖν αὐτὸν ἄνθρωπον, ἵνα ἀπὸ τῆς φύσεως τὴν πρόθεσιν ἐπαινέσης, εἶπε δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῆς Αὐσίτιδος χώρας, ὅπως ἐκ τῆς κομώσεως γῆς τὴν ἀσέβειαν τὸν καρπὸν ἀνυμνήσης. ὃν ὁ ἀρχέκακος ὄρων καὶ φθόνῳ βαλλόμενος αἰτεῖται παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν κατὰ τοῦ δικαίου πειρασμόν, ἵνα σὺ θάρσος λάβῃς καὶ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔχει δαίμων ἐξουσίαν κατὰ θεοσεβοῦς καὶ ὄντως χριστιανοῦ καὶ φοβουμένου τὸν θεόν, ἐὰν μὴ ἐπιτροπὴ ἄνωθεν γένηται ἢ διὰ παιδείαν ἢ διὰ συγχώρησιν. ὅταν γὰρ ἐπάγῃ ὁ θεὸς παιδευτήρια, ἢ δίκας ἀπαιτεῖ τῶν ἀμαρτημάτων, ἢ τὴν ἀρετὴν γυμνάζει τῶν θείων κατορθωμάτων. οὐ γὰρ ἠδυνήθη πολεμῆσαι τῷ Ἰώβ, ἕως ἐπετράπη. καὶ μὴ θαυμάσης· οὐδὲ γὰρ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἤκουσας. οἱ μὲν οὖν θεῖοι ἄγγελοι διακονοῦσι ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις (πάντες, γὰρ φησὶν, λειτουργικὰ πνεύματά εἰσιν εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν), οἱ δὲ πονηροὶ δαίμονες ταῖς κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν τιμωρίαις. ἐξαπέστειλε, γὰρ φησὶν, εἰς αὐτὸν τοὺς ὄργην θυμοῦ αὐτοῦ,

θυμόν καὶ ὄργην καὶ θλίψιν ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. οἱ τοίνυν δαίμονες, εἰ καὶ ἀφηνίασαν τῇ προθέσει, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὸν κεῖνται τῆς 111 δουλείας καὶ κελεύονται πρᾶξι ὡς δήμιοί τινες τὰ προσταττόμενα παρὰ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων. καὶ δηλοῖ Παῦλος περὶ τινῶν λέγων· οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ἵνα γὰρ μὴ νομισθῶσιν οἱ δαίμονες, ὅτι πάντα κατὰ αὐθεντίαν πράττουσιν, κελεύονται καὶ ἄκοντες ποιεῖν τὰ προσταττόμενα. καὶ τοῖς μὲν ἁγίοις ἀποστέλλει ὁ θεὸς διακόνους ἀγγέλους ἁγίους εἰς σωτηρίαν, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἐπιτρέπει δαίμονας εἰς τιμωρίαν. καὶ γὰρ ὅτε κατὰ τοῦ Ἀχαάβ ὁ θεὸς ἀπεφίνατο λέγων· τίς πορεύσεται καὶ ἀπατήσῃ τὸν Ἀχαάβ καὶ πεσεῖται; ἀπεκρίθη πνεῦμα πονηρόν· ἰδοὺ ἐγώ, πάντως γινώσκον ὡς εἰς τοῦτο τέτακται. καὶ ἀποστέλλονται μὲν ἰδικῶς εἰσπράξασθαι τιμωρίαν παρὰ τῶν πονηρῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαίους, οὐχ ἵνα τιμωρῶσιν, ἀλλ' ἵνα πειράσωσιν. ἐπειδὴ γὰρ ἄγγελος ἅγιος ὑπουργῆσαι τῇ πείρᾳ οὐ κελεύεται (οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς κελεύει τὸ ἀπρεπὲς ἀγγέλω θείῳ), διὰ τοῦτο δαίμονες ταύτην ἐπιτρέπονται τὴν πείραν. καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πρὸς δικαίους δαίμονες ἀποστέλλονται. ἀνήχθη γὰρ ὁ πάντων δεσπότης ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. εἰ τοίνυν τὸν τοῦ παντὸς κύριον ὁ διάβολος ἐπείρασεν, τί θαυμάζεις, εἰ καὶ τοῦ δικαίου εἰς γυμνάσιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται; 112 ἀποστέλλεται δὲ οὐ θεοῦ κελεύοντος αὐτόν, ἀλλὰ παραχωροῦντος. σχηματίζει γὰρ τὸν λόγον ἢ γραφὴ ὡς ἐν προσωποποιίᾳ, ὡς ὅταν λέγει· τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ θεός. [κβ'. Περὶ Ἰσαάκ.] Ἰσαάκ δὲ γενόμενος ἑτῶν ζ' ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ρκ' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρπ'. [κγ'. Περὶ Ἰακώβ.] Ἰακώβ δὲ γενόμενος ἑτῶν πε' ἐγέννησε τὸν Λευὶ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ζθ' καὶ ἀπέθανεν εἰς Αἴγυπτον ποιήσας ἐκεῖ ἔτη ιζ' ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρμζ'. ὃς ὑπάρχων ἑτῶν οε' καὶ φυγὼν Ἡσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατήντησεν εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας πρὸς Λάβαν τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ῥεβέκκας, οὗ καὶ τῶν προβάτων νομεὺς γενόμενος ἔτη κ' καὶ τὰς δύο θυγατέρας Λείαν τε καὶ Ῥαχὴλ εἰς γυναῖκας λαβὼν ἔσχεν υἱοὺς ιβ' καὶ θυγατέρα μίαν ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων ἀπὸ τῶν θεραπαινίδων Βάλλας καὶ Ζελφᾶς. ἐκ μὲν γὰρ τῆς Λείας ἐγέννησε τὸν Ῥουβὴμ καὶ τὸν Συμεῶνα καὶ τὸν Λευὶ καὶ τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσάχαρ καὶ τὸν Ζαβουλὸν καὶ τὴν Δίνα, ἐκ δὲ τῆς Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, ὕστερον δὲ καὶ τὸν Βενιαμὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον, 113 ἐκ δὲ Βάλλας τὸν Δὰν καὶ τὸν Νεφθαλεὶμ, ἐκ δὲ Ζελφᾶς τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ. μετὰ δὲ τὸν εἰκοστὸν χρόνον τῆς ἀποφυγῆς τε καὶ δουλείας καὶ τῆς ἐκ Μεσοποταμίας πρὸς γῆν Χαναὰν ὑποστροφῆς καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ μετ' αὐτοῦ παλαίσαντος θεοῦ καὶ μετονομάσαντος αὐτὸν Ἰσραὴλ ὀπτασίας εἶδε πάλιν ὄρασιν ἐν Βεθὴλ καὶ πάντα ἀποδεκατώσας, ἅπερ ἐκέκτητο, τελευταίους ὑποβάλλει τοὺς παῖδας καὶ ἀριθμήσας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Βενιαμὴν ἀρξάμενος ἀνάπαλιν καὶ ἐπὶ τὸν Λευὶ ἔλθων, ὃν καὶ δέκατον εὐρὼν τῷ θεῷ τοῦτον προσήγαγεν ἀποδεκατώσας καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καθὰ καὶ προὔποσχος εἶπε τῷ θεῷ ἐν τῷ ἀποδιδράσκεν· πάντα ὅσα ἄν μοι δῶς δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι. καὶ εὐθὺς ἐνδύσας τὸν Λευὶ στολὴν ἱερατικὴν δι' αὐτοῦ θυσίας τῷ θεῷ προσήνεγκεν ἐν Βεθὴλ· κἀντεῦθεν οἱ μὲν τῇ κατὰ νόμον θυσίᾳ τε καὶ λειτουργίᾳ παρεδρεύοντες Λευῖται κέκληνται, οἱ δὲ τῇ κατὰ τὸν τῆς θείας χάριτος ἱερουργίᾳ κληρικοὶ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ γεγράφθαι· οὐκ ἔσται τοῖς Λευῖταις κληρὸς ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὁ γὰρ κύριος μερὶς αὐτῶν καὶ κληρὸς. Ὁ δὲ γε Ἰσαάκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα μετὰ τὴν τοῦ Ἰακώβ ἐπάνοδον προσκαλεσάμενοι τὸν τε Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαῦ καὶ παρακάλεσαντες αὐτοὺς ἅμα καὶ ἐνορκισάμενοι εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς ἀδελφικῆς οἰκειότητος ἀσπᾶ 114 ζεσθαι τὴν διάθεσιν τελευτῶσιν, προτέρα μὲν ἡ Ῥεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ Ἰσαάκ τῷ Ἰακώβ τῆς πρωτοτοκίας καταλιπόντες τὰ γέρα. μετὰ δὲ ταῦτα παροξυνθεὶς Ἡσαῦ ὑπὸ Ἀμαλὴκ τοῦ ἐκ

παλλακίδος υιού αυτού κατά Ἰακώβ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ συναγαγὼν ἔθνη ὥρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς πόλεμον, ὡς φησιν Ἰώσηπος. ὁ δὲ τὰς πύλας ἀποκλείσας τῆς πόλεως, εἰς ἣν κατέφυγεν, ἐκ τοῦ τείχους παρεκάλει τὸν Ἡσαῦ μνησθῆναι τῶν γονικῶν ἐν τολῶν. τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑβρίζοντος καὶ ὀνειδίζοντος καὶ ὀλοθρεύσειν αὐτὸν ἀπειλοῦντος, ἐν τείνας Ἰακώβ τόξον κατέβαλε τὸν Ἡσαῦ κατὰ τοῦ δεξιοῦ μαζοῦ πλήξας. οὐπὲρ τελευτήσαντος ὑπεξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰακώβ αὐτίκα καὶ σχεδὸν πάντας ἀνεΐλον. καὶ τότε ἐπληρώθη ἡ τοῦ Ἰσαὰκ πρόρρησις λέγουσα πρὸς τὸν Ἡσαῦ· ἐὰν καθέλης τὸν ζυγὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀπὸ τοῦ τραχήλου σου πλημμελήσεις πλημμέλειαν θανάτου. [κδ'. Περὶ Λευῖ.] Λευὶ δὲ γενόμενος ἐτῶν με' ἐγέννησε τὸν Καὰθ καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη 7 καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρλ'. [κε'. Περὶ Καὰθ.] Καὰθ δὲ γενόμενος ἐτῶν ξη' ἐγέννησε τὸν Ἀβραμ καὶ 115 μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ο' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρλ'. [κς'. Περὶ Ἀβραμ.] Ἀβραμ δὲ γενόμενος ἐτῶν ο' ἐγέννησε τὸν Ἀαρὼν καὶ τὸν Μωϋσῆν καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ν' καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρλζ'. Ἐν δὲ τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τοῦ Μωσέως ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, ἐν ἧ' παρώκησαν ἔτη σιέ'. πῶς οὖν φησιν ὁ θεὸς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὅτι· πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἔτη υ'; ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως Ἀβραὰμ ἐκ Χαρρὰν δεῖ τὴν τοῦ λαοῦ παροικίαν ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ μόνῃ γέγονεν ἡ παροίκησις, ἀλλὰ καὶ ἐν γῆ Χαναάν, καθὼς μαρτυρεῖ Μωϋσῆς λέγων· ἡ δὲ παρ οἰκῆσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν γῆ Χαναάν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἦν ἔτη υλ'. καὶ ἐστὶ τοῦ μὲν Ἀβραὰμ ἀπὸ τῆς ἐκ Χαρρὰν ἀναβάσεως μέχρι τῆς Ἰσαὰκ γενέσεως ἔτη κε', τοῦ δὲ Ἰσαὰκ μέχρις Ἰακώβ ἔτη ζ', τοῦ δὲ Ἰακώβ μέχρι Λευῖ ἔτη πζ', τοῦ δὲ Λευῖ μέχρι Καὰθ ἔτη με', τοῦ δὲ Καὰθ μέχρις Ἀβραμ ἔτη ξγ', τοῦ δὲ Ἀβραμ τὰ μέχρι Μωϋσέως ἔτη ο', τοῦ δὲ Μωϋσέως τὰ μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη π'. καὶ οὕτως ἐξεληθὼν ὁ Ἰσραὴλ ἐπιφερόμενος τὰ ὀστᾶ Ἰωσήφ ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'. φησὶ γὰρ· πέμπτη δὲ γενεᾶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ 116 ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὰ ὀστᾶ Ἰωσήφ μεθ' ἑαυτοῦ. ὄρκῳ γὰρ ὥρκισεν Ἰωσήφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγων· ἐπισκοπῆ ἐπισκέπεται ὑμᾶς κύριος, καὶ συνανοίσετε μου τὰ ὀστᾶ ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν. ὃς ὑπάρχων ἐτῶν ιζ' φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καὶ πραθεὶς καὶ γενόμενος ἐτῶν λ' ἄρχων τῆς Αἰγύπτου καθίσταται, ἐν ἧ' γεννήσας υἱοὺς δύο τὸν Ἐφραΐμ καὶ τὸν Μανασσῆ ἀπέθανεν ἐτῶν ρί'. Ἐπεὶ οὖν, ὅτε παρέστη Μωϋσῆς τῷ Φαραῶ, ἦν ἐτῶν π', ἔμεινε δὲ καὶ ἄλλα μ' ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, δῆλον ὅτι ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μ' γεγόνασιν αἱ κατ' Αἴγυπτον πληγαί, ἃς ἡμέρας ἀριθμοῦμεν μετὰ τῶν μ' ἐτῶν τῆς ἐρήμου. ἀναγνοὺς γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἐσημειωσάμην τὰς μ' ἡμέρας γενέσθαι ἀφ' ἧς ἡμέρας συνέτυχε τῷ Φαραῶ ἕως τῆς ἀναιρέσεως τῶν πρωτοτόκων, ὅτε καὶ ὁ ἀμνὸς ἐσφάγη καὶ ὁ λαὸς ἐξῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου. καὶ πρώτη μὲν ἡμέρα ἐν ἧ' συνέτυχε τῷ Φαραῶ, δευτέρα δὲ τῇ ἐπιούσῃ διεσπάρη ὁ λαὸς ἄχυρα συλ λέξαι, καὶ ἐμαστίχθησαν οἱ γραμματεῖς αὐτῶν μὴ ποιήσαντες τὸ τῆς ἡμέρας ἔργον. τρίτη δὲ τῇ ἐξῆς καταβοῶντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ διὰ τὸ ἀπαιτεῖσθαι ἄχυρον, εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶν. τετάρτη δὲ εὐξάμενος εἶπεν ἐν λόγῳ κυρίου τῷ Ἰσραὴλ ὅτι· ἐξάξει ὑμᾶς ὁ θεὸς ἐξ Αἰγύπτου. καὶ οὐ προσέσχον ἐκ πολλῆς ὀλιγωρίας, πέμπτη δὲ εἰσῆλθε πρὸς Φαραῶν καὶ τὴν ράβδον ὄφιν ἐποίησεν. ἕκτη δὲ τὸ ὕδωρ εἰς αἶμα μετέβα 117 λεν. εἶτα ἀνεβάλοντο μέχρι τῆς ιγ' ἡμέρας, καὶ ἀνέβη ὁ βάτραχος. ιδ' δὲ ἀπέθανον οἱ βάτραχοι. ιε' δὲ σκνίπες γεγόνασιν. ις' δὲ συνέτυχε τῷ Φαραῶ ἀπειλῶν ὅτι· αὔριον μέλλει γίνεσθαι κυνόμυια. ιζ' δὲ ἦλθεν ἡ κυνόμυια. ιη' δὲ ἀπέστη ἡ κυνόμυια, ἐν ἧ' καὶ ἠπειλήθη τῶν κτηνῶν ὁ θάνατος. ιθ' δὲ ἀπέθανον τὰ κτήνη. κ' δὲ φλυκτίδες ἀναζέουσαι γεγόνασιν. κα' δὲ ἀπειλή τῆς ἐσομένης τῇ ἐπαύριον χαλάζης ἐξηνέχθη. κβ' δὲ ἦλθεν ἡ χάλαζα. κγ' δὲ ἡ ἀκρις ἐπῆλθεν, ἐν ἧ' καὶ διὰ προσευχῆς ἦρθη. κδ' δὲ μέχρις κς' τὸ τριήμερον ἐγένετο σκότος. λοιπὸν ὁ πρῶτος μὴν ὁ παρ' Ἑβραίοις μὲν λεγόμενος Νισάν, παρ' ἡμῖν δὲ Μάρτιος, ὡς φησιν ὁ

κύριος· ὁ μὴν οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ὑμῖν. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων· τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον· ἥτις ἐστὶ λς' ἡμέρα. εἶτα μετὰ ἡμέρας τέσσαρας ἐσφάγη τὸ πρόβατον καὶ πασχάσαντες ἐξῆλθον, ὡς εἶναι τῇ τεσσαρακοστῇ, καθ' ἣν ἐθανατώθησαν τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε καὶ τὰ ἄζυμα βαστάσαντες ἐξῆλθον διὰ τῆς μεσιτείας καὶ ὁδηγίας τοῦδε τοῦ ἀοιδίμου καὶ τερατουργοῦ Μωσέως. Οὗτος τοίνυν ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μέγας θεοφάντωρ καὶ θεοφιλέστατος Μωϋσῆς, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκά σε θεὸν Φαραῶ, καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἔσται προφήτης. σὺ δὲ λάλησον πάντα ὅσα ἐντέλλομαι σοι. οὗτος πατάξας τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τῆς δεκαπλήγου καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ὀλοθρεύσας ἐξήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς σιδηρᾶς καμίνου ἐν σημείοις καὶ τέρασι μεγάλοις καὶ ἐν 118 χειρὶ κραταίᾳ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καθὼς φησι καὶ Δαυὶδ· τῷ καταδιελόντι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις καὶ διαγαγόντι τὸν Ἰσραὴλ διὰ μέσου αὐτῆς καὶ ἐκτινάξαντι Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς θάλασσαν ἐρυθρὰν. οὐ γὰρ μία γέγονεν ὁδός, καθὼς Χρυσόστομος ὁ θεόσοφος λέγει, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην φυλὴν τὸ ὕδωρ ἐτειχίζετο, ὡς πολλὰς γενέσθαι τὰς διαβάσεις τοῦ λαοῦ, ἵνα μὴ φύσεως ἔργον τοῦτο νομισθῆ, ἀλλὰ θεοῦ τοῦ πᾶσαν φύσιν δημιουργήσαντος καὶ κυριεύοντος, ὅθεν ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπή τᾶναντία εἰργάζετο. καὶ οὐ καθ' ἓν ἐτέμνετο μέρος τὸ ὕδωρ κορυφουμένων τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν τῶν φυλῶν ἀπάντων. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν σημείων τοῦτο μάλιστα ἦν τῷ θεῷ περισπούδαστον, ἐπεὶ διὰ τῶν στοιχείων τὰ θαύματα ἐγίνοντο, ὅπως μὴ φυσικῆς τινος ἀκολουθίας ἢ συντυχίας εἶναι τὰ γινόμενα νομισθῆ, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς τὰ συμβαίνοντα παραδοξοποιούσης διὰ Μωσέως εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. οὕτως καὶ ὁδηγήσας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης καὶ ἄρτῳ διαθρέψας οὐρανίῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν Ἀμαληκίτας χειρῶν ἐκτάσει κατετροπώσατο. οὗτος ἤκουσε παρὰ κυρίου λέγοντος· ἰδοὺ ἐγὼ παραγίνομαι πρὸς σε ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς λαλοῦντός μου πρὸς σε, καὶ πιστεύσωσί σοι εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπ' ὄρους Σινᾶ, καὶ φωνὴ σάλπιγγος 119 ἤχει μέγα, καὶ ἐπτοήθη ὁ λαός, τὸ δὲ ὄρος ὅλον ἐκαπνίζετο διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν θεὸν ἐπ' αὐτὸ ἐν πυρὶ, καὶ ἀνέβαινον ὁ καπνὸς ὡσεὶ καπνὸς καμίνου, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξέστη σφόδρα. ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι ἰσχυραὶ σφόδρα, καὶ πᾶς ὁ λαὸς εἰστήκει μακρὸν θεν ἀκούων τὰς φωνὰς καὶ τὸ ὄρος ὅλον καπνιζόμενον ὄρωντες καὶ πλησιάσαι μὴ τολμῶντες, ἀλλὰ προσκυνῆσαι μόνον πόρρωθεν κελευσθέντες. κἂν θηρίον, φησὶν, θίγη, λιθοβοληθήσεται. καὶ φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. φοβῆ θείας δὲ πᾶς ὁ λαὸς εἶπον πρὸς Μωϋσῆν· λάλησον ἡμῖν σύ, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ θεός, μήποτε ἀποθάνωμεν. καὶ ἐκάλεσε κύριος τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ἀναβὰς ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὸ ὄρος, καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ ἡ νεφέλη ἡμέρας ζ', τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. καὶ εἰσελθὼν Μωϋσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης ἐπὶ τοῦ ὄρους ἦν ἐκεῖ ἡμέρας μ' καὶ νύκτας μ' ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστηκώς. ἄρτον οὐκ ἔφαγε καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν. καὶ ἄλλοτε πάλιν· ἀνέβη Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ πρεσβύτεροι ο' καὶ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἰστήκει ὁ θεός, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡσεὶ ἔργον λίθου σαπφείρου καὶ ὡς εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαρότητι. καὶ αὐθὶς φησὶν· καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐνώπιος ἐνωπίῳ ὡς εἴ τις λαλήσῃ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον, καὶ οὕτως ἀπελύετο εἰς τὴν 120 παρεμβολήν. καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς κύριον· εἰ εὐρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σαυτόν· γνωστῶς ἴδω σε, ὅπως ἂν ᾧ εὐρηκῶς χάριν ἐνώπιόν σου καὶ ἐνδοξασθησὸ μεθὰ ἐγώ τε καὶ ὁ λαός σου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν· καὶ τοῦτόν σοι τὸν λόγον, ὃν εἶρηκας, ποιήσω· εὐρηκας γὰρ χάριν ἐνώπιόν μου, καὶ οἶδά σε

παρὰ πάντας, καὶ χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί. ἀλλ' οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται. καὶ ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μου. τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεται σοι. εἶτα μέλλων τὸ δευτερονόμιον δέχεσθαι πάλιν φησὶν· καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καθὰ συνέταξεν αὐτῷ κύριος. καὶ κατέβη κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ ἡμέρας μ' καὶ νύκτας μ'. ἄρτον οὐκ ἔφαγε καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης, τοὺς δέκα λόγους. καὶ λαβὼν τὰς πλάκας καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους δεδοξασμένος, εἶδεν Ἰσραὴλ καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, καὶ ἦν δεδοξασμένον, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτῷ προσεγγίσει. καὶ εἰκότως· νηστεύσας γὰρ ἡμέρας π' κυρίῳ παρεστηκώς καὶ τὰς θεογράφους πλάκας δεξάμενος καὶ τὸ θεόδοτον δευτερονόμιον εἰληφώς τοσοῦτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς θεοπτείας ἐδοξάσθη, ὥστε μὴ δύνασθαι τὸν λαὸν ἀτενίσαι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν φερομένην θείαν αἴγλην τε καὶ δόξαν. καὶ διὰ τοῦτο κάλυμμα ἐπέτιθει, ἡνίκα πρὸς αὐτοὺς ὠμίλει. ἀκτῖνας γὰρ ἐκπέμπων σελασφόρους καὶ ἀπαστράπτων σφόδρα τὰς ὄψεις ἀπέστρεψε 121 τῶν ὀρώντων ὥσπερ τις ἡλιακὴ αὐγὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπίπτουσα. μετὰ γὰρ ἡμέρας μ' κατελθὼν καὶ διὰ τὴν μοσχοποιίαν θυμωθεὶς εὐθέως τὰς πλάκας συντρίψας ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέδραμε καὶ τοσαύτας ἄλλας ἐνδιατρίψας ἐν τῷ ὄρει ἡμέρας προσφιλοσοφῶν τῷ θεῷ, πάσης ἀνθρωπίνης τροφῆς ὡς καὶ ἐν ταῖς προτέραις ἡμέραις γενόμενος ἄγευστος, οὕτω τὰς δευτέρας πλάκας λαβὼν πρὸς τὸν λαὸν κατήλθεν. ποῖος οὖν λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ ὑπέρογκον τοῦδε τοῦ θαύματος παραστήσαι δυνήσεται; πῶς ἢ ῥοώδης τοῦ σώματος φύσις τοσοῦτον κινουμένη διήρκεσεν οὐδενὸς ἀντιπληροῦντος τὸ καθ' ἡμέραν διαπνέον καὶ ἐξωθούμενον τῆς δυνάμεως; λύει δὲ τὸ ἄπορον τοῦτο πρᾶγμα καὶ θαυμάσιον ὁ θεῖος λόγος, ὅταν λέγει· οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. οὐκοῦν εὐδὴλον πᾶσιν ἐντεῦθεν ὡς μηδὲν τὸν ἄγγελον τοῦτον βεβρωκέναι παντελῶς ἐν ἧ κατήλθεν ἡμέρᾳ σπεύδων ἐν λόγῳ κυρίου, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐν τῷ ὄρει ἀνήλθεν, ὅς γε δικαίως τῷ δικαίῳ θυμῷ χρησάμενος τὰς ἐν λίθῳ σαμφείρῳ δακτύλῳ θεοῦ γραφείσας θείας ῥήσεις μὴ φέρων τὴν ἐπάρατον ἐργασίαν τε καὶ θεοστυγῆ πρᾶξιν τῶν ἀνοσίων ἐκείνων καὶ βεβήλων συνέτριψεν, τοῦτο μὲν ἀνάξιον πάμπαν εὖ μάλα 122 κρίνας τοιαύτης θεουργίας καὶ εὐεργεσίας ἀπολαῦσαι τοὺς θεομισεῖς καὶ ἐμβροντήτους, τοῦτο δὲ μᾶλλον εἰδὼς τὴν κατ' αὐτῶν ἔνδικον ἀγανάκτησιν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο παντὶ που δῆλον κελεύσας εἰ καὶ μὴ πάντας ἠβηδόν, ἀλλὰ τοὺς παρὰ τυχόντας ἀναιρεθῆναι. πῶς οὖν ὁ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐγκρατείας καὶ νηστείας ἐργάτης καὶ χάριτος θείας ἔμπλεος ἐκ διαμέτρου καὶ θείῳ ζήλῳ πυρπολούμενος ἅμα καὶ ἰλιγγίων καὶ ἀδημονῶν καὶ ἀθυμῶν σφόδρα καὶ λυπούμενος καθ' ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ φοβερᾷ τῶν ἀχαρίστων ἀμαρτία καὶ ἀστόργων καὶ ἀσπόνδων ἠνέσχeto βρώσεως καὶ πόσεως μετασχεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, πικρίας καὶ θυμοῦ πεπληρωμένος καὶ στενοχωρίας ἐν λαῷ κακούργῳ καὶ μυσαρωτάτῳ, μὴ πρότερον ὑπὲρ αὐτῶν ἐξιλωσάμενος δι' ἐπιτεταμένης ἔτι νηστείας καὶ κατανύξεως, ἧς οὐδὲν φίλον θεῷ πέφυκεν, εὖ εἰδὼς εἰ καὶ τις ἄλλος; ὅτι γὰρ μία γέγονεν ἡμέρα μόνη μεταξὺ τῆς ἐξ ὄρους καταβάσεως αὐτοῦ καὶ ἀναβάσεως, ἐν ἧ τὰς τε πλάκας συντρίψας καὶ τὸν μόσχον ἐξαφανίσας καὶ τοὺς τρισχιλίους αἰσχίστους καὶ κακίστους ἄνδρας ὀλοθρεύσας, βουλόμενος ὡς οἶόν τε καταπαῦσαι τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ μικρὸν καὶ τὸν ἄκρατον θυμὸν, αὐτίκα τῇ ἐπιούσῃ θᾶττον ἀνήλθεν εἰς τὸ ὄρος πρὸς κύριον δυσωπήσων ὑπὲρ αὐτῶν, ἄκουσον τί φησιν ἢ γραφὴ διαρρήδην· καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὔριον, καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἀμαρτίαν μεγάλην, καὶ 123 νῦν ἀναβήσομαι πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ἐξιλάσωμαι περὶ τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν. εἶτα ἐπήγαγεν εὐθέως· ἐπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς πρὸς κύριον καὶ

εἶπεν· δέομαι, ἡμάρτηκεν ὁ λαὸς οὗτος ἀμαρτίαν μεγάλην καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς θεούς. καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφεῖς αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν· εἴ τις ἡμαρτεν ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου. νυνὶ δὲ βάδιζε καὶ ὁδήγησον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὸν τόπον ὃν εἶρηκά σοι, καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελός μου προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου. ἦ δ' ἂν ἡμέρα ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτούς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. καὶ ἐπάταξε κύριος τὸν λαὸν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μόσχου, οὗ ἐποίησεν Ἄαρών. ἴδε τοίνυν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ κατὰ τὸν χριστοφόρον καὶ γνῶθι σαφῶς, ὅτι φοβερὸν ὄντως τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος καὶ ἀμήχανον ἐκφυγεῖν τοὺς ἐπταικότας, ἀμετανόητα δήπουθεν, τὴν ἔνδι κον καὶ ἀδέκαστον θεῖαν δίκην, εἰ καὶ [μὴ] παραχρῆμα ταύτην οὐκ ἐπάγει, καθὼς ἐναργέστατα διὰ βραχυλογίας ἀποδέδεικται. ὥστε λοιπὸν ἀναμφήριστόν ἐστιν, ὡς ὀγδοη κοντῆμερον ἐφεξῆς ἀπόσιτος ἔφω θεοφορούμενος ὁ θεσπέσιος ἀνὴρ οὗτος καὶ ἐνισχυόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ πολλῇ προσ 124 εδρεία καὶ παραστάσει θεοῦ, θεὸς καὶ θεοφάντωρ ἤδη γε νόμενος καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπίνην καρτερίαν καὶ εὐ τονίαν ἐπιδειξάμενος, εἴτε ἐν σώματι πέλων εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος ὁ θεὸς μόνος οἶδεν ὁ τοῦτον οὕτως ἀποφῆ νας καὶ ὑπερφυῶς δοξάσας. εἶτα πάλιν φησὶν· ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύετο Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, εἰσθήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες. ὡς δ' ἂν εἰσηλθε Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, κατέβαιναν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης καὶ ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ὁ δὲ λαὸς ἐώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης καὶ προσεκύνουν ἕκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐλάλει κύριος μετὰ Μωϋσέως ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. καὶ τὸν μὲν λαὸν ἐκ τῆς ὀργῆς κυρίου διαφόρως ἐπαγωνι ζόμενος ἐξελέσθαι τοσοῦτον ὑπὲρ αὐτῶν ἠλόγησε τῆς οἰκείας σωτηρίας, ὡς καὶ ἐν τῇ θραύσει τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν Δαυὶδ στηναὶ καὶ φάναι· εἰ μὲν ἀφεῖς αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον καμὲ ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. εἶπε γάρ, φησὶν, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, εἰ μὴ Μωϋσῆς ὁ ἐκ λεκτὸς αὐτοῦ ἔστη ἐν τῇ θραύσει αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς. ὅσοι δὲ κατεξανέστησαν αὐτῷ οἱ μὲν κατεπόθησαν εἰς γῆν ζῶντες, οἱ δὲ θείου πυρὸς γεγόνασι παρανάλωμα. φησὶ γάρ· καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ θραύσει χιλιάδες ἰδ' καὶ ἑπτακόσιοι χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἔνεκεν Κορέ. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Μαρία ἡ προφήτις καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ λαλήσασα κατ' αὐτοῦ δίκην ἔδωκεν. καὶ ἐλάλησεν, φησὶν, Μαρία καὶ Ἄαρών κατὰ Μωυσέως ἔνεκεν τῆς γυ ναικὸς αὐτοῦ Αἰθιοπίσης, ὅτι γυναῖκα Αἰθιοπίσαν ἔλαβεν, 125 καὶ εἶπαν· μὴ Μωϋσῆ μόνω λελάληκεν ὁ θεός. καὶ ἤκουσε κύριος· καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πραῦς σφόδρα παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ κατέβη κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ εἶπε πρὸς Ἄαρών καὶ Μαρίαν· ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῶν κυρίῳ, ἐν ὀράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὑπνῷ λαλήσω αὐτῷ· οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων μου Μωϋσῆς ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστιν. στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ ἐν εἶδει καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν μου εἶδεν. καὶ διὰ τί οὐκ ἐφοβήθητε καταλαλήσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωυσέως; καὶ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἀπήλθον. καὶ ἰδοὺ Μαρία λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. ἀλλ' οὖν γε δυσωπήσας Μωϋσῆς περὶ αὐτῆς, καὶ ἀφορισθεῖσα ἐκ τοῦ λαοῦ ἡμέρας ζ' ἰάθη κατὰ τὸν λόγον κυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα Μαρία ἐτελεύτησεν. καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἄαρών, καὶ κατα βοήσαντες, εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν· λάβε τὴν ράβδον ταύτην καὶ ἐκκλησίασον τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἄαρών ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐ τῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς. καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ἀπέναντι κυρίου ράβδον καὶ ἐξεκλήσιασε Μωϋσῆς καὶ Ἄαρών τὴν συναγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ἀκούσατέ μου, οἱ ἀπειθεῖς, μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξά ξωμεν ὑμῖν ὕδωρ. καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ 126 καὶ πατάξας τὴν πέτραν τῇ ράβδῳ δις

ἐξῆλθεν ὕδωρ πολύ, καὶ ἔπιεν ἡ συναγωγὴ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιάσαι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. διὸ προστεθήτω Ἀαρών πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἀποθανέτω, ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, διότι παρωξύνάτε με ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας καὶ λοιδορίας τοῦ λαοῦ. καὶ ἀνεβίβασε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρών εἰς τὸ ὄρος, καθὰ συνέταξε κύριος ἐναντίον πάσης συναγωγῆς, καὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱερατικὰ ἱμάτια καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν Ἀαρών ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐν τῷ μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ζήσας ἔτη ρκγ'. καὶ εἶδε πᾶσα ἡ συναγωγὴ ὅτι ἀπελύθη Ἀαρών, καὶ ἔκλαυσαν αὐτὸν ἡμέρας λ'. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος τὸ Ναβαῦ καὶ ἴδε τὴν γῆν, ἣν δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τελευτὰ ἐκεῖ ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρών ὁ ἀδελφός σου ἐν τῷ ὄρει, διότι ἠπειθήσατε τῷ ῥήματί μου ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας Κάδης καὶ οὐχ ἠγιάσατέ με ἐν τῷ λαῷ, ὅτι ἀπέναντι ὄψει τὴν γῆν καὶ ἐκεῖ οὐκ εἴσε λεύση. τοῦ δὲ Μωϋσέως πολλὰ καὶ πολλάκις δεηθέντος τοῦ θεοῦ περὶ τούτου καὶ λέγοντος· διαβάς οὖν, ὃ δέσποτα κύριε, τὸν Ἰορδάνην ὄψομαι τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην καὶ 127 τὸ ἅγιον ὄρος καὶ τὸν Ἀντιλίβανον, εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν· ἱκανούσθω σοι. ὄρα μὴ προσέλθῃς μοι ἔτι λαλήσαι περὶ τούτου, ἀλλὰ ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ ἴδε κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς τὴν ἀγαθὴν γῆν, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ὄψει αὐτὴν καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύση. καὶ γράψας ἐκ προστάγματος κυρίου τὴν μεγάλην ᾠδὴν καὶ διαθήκην καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς τὸ διαδέξασθαι αὐτὸν ἀνέβη λοιπὸν εἰς τὸ ὄρος τὸ Βαρήμ, ὃ ἐστὶ Ναβαῦ. καὶ ἔδειξεν αὐτῷ κύριος πᾶσαν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· αὕτη ἡ γῆ, ἣν ὤμοσα Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ λέγων· τῷ σπέρματί σου δώσω αὐτήν, ἔδειξα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύση. καὶ ἐτελεύτησεν ἐκεῖ Μωϋσῆς διὰ ῥήματος κυρίου ζήσας ἔτη ρκ'. καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ κλαύσας ἡμέρας μ', οὐδεὶς οἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃν ἔγνω κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐν πᾶσι τέρασι καὶ σημείοις. μεθ' ὃν οὐδεὶς ὑπὲρ τὰ ρκ' ἔτη ἔζησεν. Καὶ τῷ μὲν μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῆς νομηνια, φησὶν Ἰώσηπος, τοῦ πρώτου μηνὸς Νισάν ἐτελεύτησε Μαρία καὶ ἐτάφη ἐν Ὄρ τῷ ὄρει, καὶ τῆς νομηνια τοῦ πέμπτου μηνὸς Ἄβ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτελεύτησεν Ἀαρών καὶ ἐτάφη ἐν Ὄρ τῷ ὄρει, καὶ τῆς νομηνια τοῦ δωδεκάτου μηνὸς Ἄδαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτελεύτησε Μωϋσῆς ἐν 128 ὄρει τῷ Βαρήμ, ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη, καὶ τινα λοιπὸν φωτοειδῆ νεφέλην γεγενῆσθαι κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀμαυροῦσαν καὶ ἀποτειχίζουσαν τὰς ὄψεις τῶν ὀρώντων, ἵνα μὴ γινώσκοιεν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰῶνα. προσεκτέον οὖν ὅπως τὸν Νισάν πρῶτον μῆνα λέγει, ὃν περὶ ἡμεῖς ὀνομάζομεν Μάρτιον καὶ οὐχὶ Ἀπρίλλιον, ὡς τινες οἴονται. ὅτι γὰρ πρῶτος μῆν ἐστὶ παρ' Ἑβραίοις ὁ Νισάν, ὡς καὶ αὕτη δηλοῖ τοῦ ὀνόματος ἡ ἑρμηνεία ἑβραϊστὶ λεγομένου Νισάν, ὃ ἐστὶ πρῶτος μῆν, ὁ παρ' ἡμῖν λεγόμενος Μάρτιος, μάρτυς μὲν καὶ οὗτος ὁ σοφώτατος καὶ νομοδιδάσκαλος Ἰώσηπος τὸν Νισάν πρῶτον εἰπὼν μῆνα καὶ τὸν Ἄβ πέμπτον καὶ τὸν Ἄδαρ δωδέκατον, μάρτυς δὲ μᾶλλον θεῖός τε καὶ ἀξιοχρεὸς ὁ προφήτης Ζαχαρίας περὶ τοῦ ἐνάτου καὶ ἐνδεκάτου μηνὸς λέγων· τῆς τετάρτης τοῦ ἐνάτου μηνός, ὅς ἐστι Χασλεῦ, καὶ πάλιν τῆς τετάρτης καὶ εἰκάδι τοῦ ἐνδεκάτου μηνός, ὅς ἐστι Σαβάτ. καὶ γὰρ οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν, εἰ πρῶτος ὁ Μάρτιος ἀριθμηθεῖ, ὄγδοος ὁ Ὀκτώβριος εὐρίσκειται καὶ δέκατος ὁ Δεκέμβριος. καὶ μέντοι καὶ τὸ ἔαρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκτίστου μηνός ἄρχεται Μαρτίου, καὶ ἡ γῆ βλαστάνει κατὰ τὴν θείαν πρόσταξιν βοτάνην χόρτου, καὶ οἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ καιροὶ τέσσαρες ἀνά τριῶν μηνῶν ἔχοντες ἀριθμοῦνται, καὶ λέγεται ὁ ψῆφος αὐτῶν ἔαρ καὶ θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶν. Οὐ μῆν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυίστωρ Εὐσέβιος

ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι φησὶν· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι τὴν 129 τοῦ ἔτους νεομηνίαν τοῦ παρ' αὐτοῖς λεγομένου Νισὰν ἤτοι τῆ κε' τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἔχει πάντοτε, ἥτις ἐστὶ πρῶτό κτιστος ἡμέρα, ἐν ἣ τὸδε τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν ὁ θεὸς κατ' αὐτὴν εὐδοκία τοῦ πατρὸς καὶ συνεργία τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνοικήσας ἐν τῇ ἀγία παρ θένω τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνηνθρώπησεν, καὶ κατ' αὐτὴν ἐκ τάφου ἀνέστη, καὶ γέγονε τὸ λεγόμενον κυριακὸν πάσχα. αὕτη τοίνυν καὶ ἡμῖν κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἁγίαν ἐκκλησίαν ἀρχὴ ἔτους ἔστω πάντοτε, καθ' ὃν καὶ τὸ ἅγιον πάσχα εὐρίσκοντες εἰς κυριακὴν ἐπίπτουν μετὰ τὴν τεσσαρισκαιδεκάτην τῆς σελήνης τοῦδε τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ καὶ Νισὰν προσ αγορευομένου οὐκ ἰουδαϊκῶς ἀλλ' ἀποστολικῶς ἐκτελοῦμεν κατὰ φυσικὴν καὶ θεοπαράδοτον μέθοδον. Οὕτως οὖν ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀνὴρ διαπρέφας καὶ τερατουργὸς ἀναδειχθεὶς τούναντίον πάλιν καὶ μετὰ πολλῆς ὀδύνης καὶ θλίψεως διαπεραίνει τὸν βίον. καὶ γὰρ ἀποδυρόμενος τὴν στέρησιν τῆς ἐπηγγελμένης ἀγίας γῆς ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· κύριος ὁ θεὸς ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν λεγομένων ἐφ' ὑμῶν καὶ ὤμοσεν, ἵνα μὴ διαβῶ τὸν Ἰορδάνην τοῦτον καὶ εἰσέλθω εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ καὶ οὐ διαβαίνω τὸν Ἰορδάνην, ὑμεῖς δὲ διαβαίνετε 130 καὶ κληρονομεῖτε τὴν ἀγαθὴν γῆν ταύτην. ποίαν τοίνυν ἄρα λιθίνην καρδίαν οὐ συνέτριψεν ἢ τοῦ δικαίου θλίψις τότε; ποίαν ψυχὴν ἀμείλικτον καὶ δυσπαρακλήτον οὐ κατεμάλαξε καὶ εἰς οἶκτον ἤγαγε ταῦτα μετὰ δακρύων φθεγγόμενα; τίνα οὐκ ἂν ἐξέπληξε καὶ ἐφόβησε καὶ πρὸς δάκρυα καὶ θρήνον ἀκατάσχετον ἐκίνησεν; ὄντως ἀληθῶς πολλὰ αἰ θλίψεις τῶν δικαίων. ἰδοὺ γάρ, ὁ ἐκ βρέφους ἀστεῖος ὀρώμενος καὶ θείας χάριτος ἔμπλεος οὗτος ὁ ἀοίδιμος καὶ ἐξοχώτατος δίκαιος ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας ἀρξάμενος θλίβεσθαι καὶ ὀδυνᾶσθαι καὶ ἀδημονεῖν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀθυμίας τὸν βίον κατέλυσεν. ἵνα γὰρ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ θλίψεις αὐτοῦ πολλὰς καὶ κακὰς παρῶμεν καὶ τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ διασκοπήσωμεν, ἔνθα μηκέτι φέρων τοῦ πολλάκις αὐτὸν λιθοβολῆσαι θελήσαντος λαοῦ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ θρασύτητά τε καὶ ἀγριότητα καὶ παραιτούμενος τὴν προστασίαν ἐκ πολλῆς ἀθυμίας καὶ θάνατον αἰτούμενος, ἄκουσον καὶ γινώθι τὸν πολὺν θόρυβον καὶ φοβερὸν ἴλιγγα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δι' ὀλίγων ῥημάτων. φησὶ γάρ· καὶ ἐβαρυθύμησε Μωϋσῆς σφόδρα καὶ εἶπε πρὸς κύριον· ἵνα τί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου, καὶ διὰ τί οὐχ εὗρηκα χάριν ἐναντίον σου ἐπιθεῖναι μοι τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ τούτου; μικρὸν καὶ λιθοβολήσουσί με. μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον πάντα τὸν λαὸν τοῦτον; ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτούς; ὅτι λέγεις μοι· ἄρον αὐτούς εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ τις ἄραι τιθηνὸς 131 τὸν θηλάζοντα, εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν. πόθεν μοι κρέα δοῦναι παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμὲ λέγοντες· δὸς ἡμῖν κρέα, ἵνα φάγωμεν. οὐκ ἀδύνατον ἐγὼ μόνος φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρὺ τερόν μοι ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ δὲ οὕτω σὺ ποιεῖς, ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὗρηκα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, ἵνα μὴ ἴδω τὴν κάκωσίν μου. τί οὖν λοιπὸν τῶν ῥημάτων τούτων γένοιτ' ἂν ὀδυνηρότερον καὶ τί τῆς ζωῆς ταύτης δυσαχθέστερον; καὶ αὐτὸς μὲν εὐεργετῶν αὐτούς διετέλει καὶ προκινδυνεύων αὐτῶν. ἐπεὶ γὰρ διαφόρως εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς αὐτὸν ἐξολοθρεῦσαι τούτους λέγων· ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ἐξαναλώσω αὐτούς εἰς ἅπαξ καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, ἢ τοῦτο πρεσβευόμενος ἔλεγεν· εἰ μὲν ἀφείς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. ἐκεῖνοι δὲ συνεχῶς καὶ ἀκαθέκτως ἐπανίσταντο κατ' αὐτοῦ, μέχρις ἂν καὶ εἰς ἔσχατον κίνδυνον αὐτὸν ἤγαγον καὶ τῆς ἐπαγγελίας ἀπεστέρησαν. καὶ τοῦτο δηλῶν πρὸς αὐτούς πάλιν καὶ τραγικώτερον τὴν ἑαυτοῦ συμφορὰν διηγούμενος ἔφη· καὶ ἐμοὶ κύριος ἐθυμώθη δι' ὑμᾶς καὶ ὑπερεἶδέ με ἕνεκεν ὑμῶν καὶ οὐκ ἤκουσέ μου τῆς δεήσεως λέγων· οὐδὲ σὺ οὐ μὴ εἰσέλθῃς ἐκεῖ. διὸ δὴ φησὶν ὁ Δαυὶδ· καὶ παρώργισαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀντιλογίας, καὶ ἐκακώθη Μωϋσῆς δι' αὐτούς, ὅτι παρεπίκραναν τὸ

πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ διέστειλεν ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ. 132 ἀθυμοῦντι γὰρ διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς τελευτὴν ἐπέκειντο δίψει πιεζόμενοι. δυσχεραίνων τοίνυν τὴν πολλὴν αὐτῶν ἀκрасίαν τε καὶ αὐθάδειαν ἀνθρώπινόν τι πέπονθε καὶ ὡσπερ ἐκείνοις ὀργιζόμενος ἀμφιβόλως τὸν λόγον προσήνεγκεν, καὶ ὅπερ διὰ θεῖον ζῆλον ἐπὶ τῆς μοσχοποιίας αὐτῶν ἐξ ὑπερβολῆς ἀθυμίας ὁ πραότατος πέπονθε τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιλογίας, ὃ δὴ καὶ ὁ πρῶτος Δαυὶδ πάσχων ἔλεγεν· ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου, καί· εἶδον ἀσυνετοῦντας καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὸ λόγιόν σου οὐκ ἔφυ λάξαντο. οὐ γὰρ ἄν, εἰ μὴ σφόδρα αὐτὸν ἐσκότωσε καὶ ἐκ βάρθρων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἔστρεψεν ὁ τῆς ἀθυμίας ἐκείνος τάραχος, τὰς θεογράφους πλάκας ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ συνέτριψεν, ἐν αἷς ὑπῆρχον γεγραμμένα ταῦτα· α'. ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ θεὸς σου, ὃς ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. β'. οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον παντὸς ὁμοίωμα. ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς. γ'. οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. δ'. μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. ε'. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακρο 133 χρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. ς'. οὐ μοιχεύσεις. ζ'. οὐ κλέψεις. η'. οὐ φονεύσεις. θ'. οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου ψευδομαρτυρίαν. ι'. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ οὔτε τὸν βοῦν αὐτοῦ οὔτε τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ οὔθ' ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν. ἐννόησον δὲ γε πρὸς τούτοις οἷον πῦρ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀνήψε καὶ ἀκατάπαυστον φλόγα ἤγειρεν ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τελευτῆ, καὶ οἷον καυτῆρα διηνεκῆ τε καὶ ἀθεράπευτον ὁ ταύτης ἐνέθηκε τρόπος. οἷον γὰρ εἰκὸς ἦν πάσχειν ὑπὸ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας πρῶτον μὲν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀνάγων διὰ θείας ὀργῆς τελευτῆσαι, δεῦτερον δὲ ἡνίκα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἀπαμφιάζων καὶ βλέπων αὐτὸν κατώδυνον σφόδρα καὶ συγκεχυμένον καὶ παρειμένον δάκρυσί τε συνεχόμενον καὶ ἀγωνιῶντα, τρίτον δὲ τὸν ἀπ' ἀλλήλων αἰφνίδιον χωρισμὸν καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ἀδελφικῆς γλυκυτάτης ὁμιλίας τε καὶ συνουσίας ἐρημίαν καὶ μόνωσιν. εἰ γὰρ ὁ λαὸς ἐπένησεν αὐτὸν ἡμέρας λ', πόσω μᾶλλον οὗτος οὐ διέλειπεν ἂν θρηνῶν ἀκατασχέτως μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ φλεγόμενος πάνυ καὶ σφαδάζων ὑπὸ τῆς φυσικῆς τυραννίδος. καὶ τὸ δὴ πάντων θαυμαστότερον καὶ ἐλεεινότερον, ὅτι καὶ τὴν περιπόθητον γῆν, ὑπὲρ ἧς πολλοὺς τε καὶ φοβεροὺς ἀνέτηλ' ἄνους, ἰδὼν μακρόθεν καὶ μειζόνως τρωθεὶς ἀπῆλθε μὴ τυχὼν ὁ θαυμάσιος καὶ πανάρετος ποιμὴν τοῦ σπουδαζομένου διὰ τὴν ἀπειθειαν καὶ σκληροκαρδίαν καὶ δυστροπίαν τῶν ποιμαινομένων. ποῦ οὖν εἰσὶν οἱ ἑνάρετοι ποιμένες 134 ἴσως καὶ λαὸν ἀπειθῆ καὶ σκληροτράχηλον καὶ δυσάγωγον ἅμα καὶ ἀντίλογον ποιμαίνοντες καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων φαυλότητος οἰόμενοι κινδυνῶδες πάσχειν ἐκ πολλῆς ἀπροσεξίας καὶ ἀβελτηρίας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς παγκάκου λήθης; εἰ γὰρ εἰς ἔννοιαν εἶχον αἰετὸν τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα τοῦτον, μεθ' ὃν καὶ τὸν δίκαιον ἀρχιερέα Ἡλεί, καὶ ὅπως ἕκαστος αὐτῶν ὁσίως καὶ ἀμέμπτως βιοῦντες καὶ προστατεύοντες ἐκ τῆς τῶν προστατευομένων ἐκινδύνευσαν κακίας, οὐκ ἂν ἐπαύσαντο θρηνοῦντες καὶ φρίττοντες εἰκότως καὶ τὴν ἐτέρων προστασίαν ἢ παραιτούμενοι ἢ μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου καθηγεῖσθαι καὶ διηνεκῶς πενθεῖν καὶ φροντίζειν περὶ τῆς ἐκείνων ἀπολογίας κατὰ τὴν περὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀποστολικὴν παραίνεσιν τὴν λέγουσαν· πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες. εἰ τοίνυν οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικούτοι καθηγηταὶ διὰ τὴν τῶν καθηγουμένων καὶ ὑποχειρίων ἐκινδύνευσαν, ὡς προείρηται, μοχθηρίαν, τίς ὑπὲρ τούτους καυχῆσθαι φανταζόμενος ἢ ἀλαζονευόμενος

καὶ ἀκινδύνως τὴν ἡγεμονίαν διασῶσαι με γαλαυχήσει καὶ ματαιολογήσει φανερώς ἀμνημονήσας, ὅτι πολὺ πολλοὺς ἀφελεστέρους καὶ δυσπειθεῖς διασῶσαι πειραθέντες ὑπὲρ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν καὶ ἑαυτοὺς προσαπώλεσαν, οἷμοι τὸ ἔλεεινότερον, ἔσθ' ὅτε καὶ αἰσχιστον καὶ κάκιστον. ἄλλους μὲν 135 γάρ, ἔφη τίς που τῶν ὀσίων ἀνδρῶν, οὐ πάντες ἀπαιτούμεθα σῶσαι, ἑαυτοὺς δὲ πάντες πάντως. ὅθεν οὖν λοιπὸν καὶ τῷ ἑαυτοῦ μαθητῇ ὁ χριστοφόρος τῷ τοιούτῳ δυνατῷ ἔργῳ καὶ λόγῳ παραγγέλλων καὶ ἀσφαλιζόμενος ἔφασκεν· μὴ κοινώνει ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις. ἑαυτὸν ἀγνὸν τήρει, διότι ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. καὶ μάλα γε εἰκότως ἔφη τοῦτο καὶ λίαν προσφόρος. ἦδει γὰρ ὅτι καὶ ἡ γραφή τουτὶ προμεμαρτύρηκε σαφέστατα λέγουσα· σῶζων σῶζε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἕκαστος δήπουθεν, καὶ ἀλλοίως οὐκ ἔστιν. ἄξιον τοίνυν ὄντως ἀληθῶς ἄξιον σφόδρα θαυμάσαι καὶ λίαν ἐκπλαγῆναι, μᾶλλον δὲ φρίζαι καὶ ἐκστῆναι, πῶς ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος προφήτης καὶ θεόπτης καὶ νομοθέτης καὶ οὐρανομύστης καὶ πολλῶν μεγίστων θείων χαρισμάτων ἀξιωθεὶς καὶ διαφόρων τεραστίων ὑπηρετήσας καὶ μέντοι καὶ τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τοσαῦτα ἔτη ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, εἴτα μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους διαύλους καὶ πόνους καὶ κόπους καὶ ἀγῶνας καὶ ἰδρώτας καὶ πειρασμούς τε καὶ θλίψεις διὰ σμικρὰν πλημμέλειαν διήμαρτεν ὁ πάσης ἀρετῆς ἐνθέου κεκοσμημένος καὶ λελαμπρυσμένος ἔργῳ καὶ λόγῳ τῆς ἐπηγγελμένης ἐλπίδος καὶ διὰ τῆς τοσοῦτων χρόνων ἀποκαραδοκουμένης καὶ βλεπομένης ἐφέσεως ξένος καθέστηκεν. 136 βαβαὶ τοῦ θαύματος καὶ τῆς τοῦ θεοῦ περὶ τὰς τῶν ἀγίων πράξεις τε καὶ ῥήσεις ἀκριβολογίας καὶ ἐξετάσεως. ἀληθῶς γὰρ ὅτι ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, καὶ βιασθὴ ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάσουσιν αὐτήν. ἐπεὶ οὐδὲν ὄφελος τῆς προειργασμένης δικαιοσύνης καὶ τῆς προλαβούσης πρὸς θεὸν οἰκειώσεως τοῦ δικαίου καὶ παρρησίας, εἰ μὴ σύμφωνον τῆς ἀρχῆς καὶ κατάλληλον ἀπαντήσῃ τὸ τέλος, ὡς ὁ μέγας οὗτος καὶ ἀξιάγαστος θεράπων καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον δίκαιος ἐναργῶς ἀπέδειξεν. κὰν τεῦθεν, ὡς ἔοικεν, ὁ δίκαιος ἔφη κριτῆς εἰκότως διὰ τοῦ προφήτου· ἐν τῷ ἀποστρέψαι δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιήσει ἀδικίαν πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν οὐ μὴ μνησθῶσιν. ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθα νεῖται. καί· δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξελεῖται αὐτὸν ἐν ἡ ἡμέρᾳ πλανηθῆ. ὅρα γὰρ ὅπως οὔτε τὰ ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν αὐτοῦ πλεῖστα καὶ διάφορα καὶ ὑπὲρ λόγον ἀριστεύματα καὶ αἱ συνεχεῖς μετὰ ταῦτα δεήσεις καὶ ἰκετηρίαι τὸν θεὸν ἐδυσώπησαν, οὔτε μὴν ἡ προλαβοῦσα τηλικαύτη καὶ τοσαύτη δόξα τε καὶ οἰκειώσις καὶ προσεδρεία εἰς οἶκτον καὶ συγγνώμην τοῦ σφάλματος ἐπισπάσασθαι τὸν θεὸν τῆνι καῦτα δεδύνηνται διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος εὐδηλον ὅτι κατὰ τὸν Σολομώντα. φησὶ γάρ· κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. καί· τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται 137 ἔρευνα. διδάσκει δὲ γε διὰ τούτων ἡμᾶς ὁ θεός, ὡς τοὺς ἐν ἀρετῇ τελείους τὴν ἀκρίβειαν ἀπαιτεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις μέγала παρανομοῦσι μακροθυμῶν τοῖς ἀγίοις ταύτης οὐ μεταδίδωσι τῆς συγγνώμης. ὅθεν ὁ μὲν Σολομὼν αὐθὶς φησιν· ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἔτασθήσονται. ὁ δὲ κύριος· ὧ μὲν γὰρ ὀλίγον ἐδόθη, φησὶν, ὀλίγον καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ, ὧ δὲ πολὺ ἐδόθη, πολὺ καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. οὐ κοῦν εὐκαιρον ὄντως εἰπεῖν ἐνταῦθα· ὧ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ. ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. καί· φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. καί· φοβερὸν τὸ πρόσωπον κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, διότι κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ οὕτω καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἀμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καί· διὰ τοῦτο πάντως οὐδὲ ἀγγέλων ἀμαρτησάντων ἐφείσατο, καθὼς γέγραπται. Τί οὖν ἂν λοιπὸν ἐροῦμεν ἡμεῖς οἱ μυρίων γέμοντες κακῶν καὶ τοσοῦτον ἀποδέοντες τῆς

ἐκείνου ἀρετῆς ὅσον γῆ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸν θεὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν δι' ἔργων καὶ λόγων παροξύνοντες; μηδεὶς τοίνυν ἀρετάς τινας ἔχων ἢ δοκῶν ἔχειν καυχάσθω ἢ ἀμερίμνως 138 διακείσθω, ὡς ἤδη τοὺς τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ πόνους τὰς ἐπικαρπίας ἐν χερσὶν ἔχων ἢ πάντως καὶ ἀναντιρρήτως τοὺς στεφάνους ἀποληψόμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀεὶ νηφέτω καὶ τα πεινούσθω μέχρι θανάτου καὶ ἑαυτὸν ὡς μηδεμίαν ἐντολὴν θεοῦ φυλάξαντα λογιζέσθω, κἂν πάσας τὰς ἀρετάς κέκτηται συλλήβδην, κἂν εἰς αὐτὴν ἀναβέβηκε τῶν ἀγαθῶν τὴν κορὴν νίδα. εἰ γὰρ ὁ θεοφιλὴς καὶ ἱεροφάντης ἐκεῖνος καὶ τῆς οἰκουμένης ἀντίρροπος, μᾶλλον δὲ μερίζων, οὐδ' οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὃ ὁ θεὸς ἐνώπιος ἐνώπιω ὠμίλει ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον, ὃς εἶπεν· οἶδά σε παρὰ πάντας, ὃς κατὰ πρόσωπον ὠμίλει καὶ οὐ διὰ δήλων ἢ ἐνυπνίων ἢ ἀγγέλων ἢ αἰνιγμάτων, μετὰ τοσοῦτων κατορθωμάτων ὄγκον καὶ τοιαύτης φιλοσοφίας τε καὶ νήψεως μικρὸν ἀπονυστάξας οὐκ ἔτυχε συγγνώμης, πῶς ἡμεῖς οἱ μηδὲ ἴχνος τοιαύτης ἀρετῆς ἔμφασιν κεκτημένοι μὴ διηνε κῶς γρηγορήσωμεν καὶ πενθήσωμεν καὶ κλαύσωμεν ἑαυτοὺς διὰ παντὸς καὶ δούλους ἀχρεῖους εἶναι λογισώμεθα; διὰ δὲ τοῦτο προασφαλιζόμενος ἡμᾶς ὁ κύριος ἔλεγεν· ὅταν πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν πράξητε, τότε εἶπατε ὅτι· ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. ὃ ὠφείλαμεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ 139 θεὸς Ἑσαΐας πρὸς τὸν θεὸν ἔφασκεν· πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης ἐνώπιόν σου. ὡσαύτως γε καὶ ὁ ἱεροψάλτης καὶ πανάρετος Δαυὶδ· εἶπα τῷ κυρίῳ· κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις. ὅθεν καὶ παραινεὶ λέγων· δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, μήποτε ὀργισθῆι κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὅταν ἐκκαυθῆι ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. τοιαῦτα γοῦν καὶ ὁ θεηγόρος Παῦλος παραγγέλλων φάσκει· μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. καί· ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέση. Τούτων δὲ ἕκαστος ἠνίζατο δι' ὧν εἶρηκεν, ὡς μήτε πεποιθέναι τῇ οἰκειᾷ ὀσιότητι, κἂν πάνυ τῶν εὐδοκίμων ὑπ' ἀρχῆι, μήτε μὴν καθυφεῖναι πάμπαν τοῦ νήφειν καὶ ταπεινοῦσθαι καὶ δεδοικέναι λίαν ἄχρι σιωπῆς ὑστάτης, διότι καὶ μέχρι ψιλοῦ ῥήματος καὶ ἐνθυμήματος λόγον εἰσπραττόμεθα καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν δικαιούμεθά τε καὶ κατακρινόμεθα, καθὼς καὶ ἡ κατὰ τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν τελώνην παραβολὴ σαφῶς διαδείκνυσιν ἐκάτερον καθ' ἑαυτὸν διαλογιζόμενον καὶ ἐν καρδίᾳ φθεγγόμενον, καὶ τὸν μὲν καταδικασμένον ἀποφαίνουσα, τὸν δὲ μᾶλλον δεδικαιωμένον. ὅτι γὰρ τοὺς λογιζομένους καὶ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις κρινεῖ κύριος, ἄκουσον τί φησὶν ὁ θεὸς διὰ Ἑσαΐου· κἀγὼ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἔρχομαι συναγαγεῖν. καὶ δὴ καὶ Δαυὶδ ἔλεγεν· ἔνε 140 κεν τίνος παρώργισεν ὁ ἀσεβὴς τὸν θεόν; εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἐκζητήσῃ δὴπουθεν τὰ πλημμελήματά μου. ὅς γε πάντως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν εἰκότως· ἐλέγξω καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου. καὶ γοῦν πρὸ τούτων φησὶν ἡ γραφή· καὶ ἰδὼν κύριος ὁ θεὸς ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας, εἶπεν· ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὅτι ἐνεθυμήθη πησάσας αὐτόν. εἶτα μετὰ τὸν κατακλυσμὸν σπλαγχνισθεὶς ὁ φιλόανθρωπος θεός, ἐπήγαγεν ἡ γραφή λέγουσα· καὶ εἶπε κύριος ὁ θεός· διανοηθεὶς οὐ προσθήσω ἔτι καταράσασθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος. ὡσπερ τοίνυν αἱ γυναῖκες ἀπὸ συνουσίας τίκτουσιν, κἂν μὲν ὑγιεινὰ τὰ σώματα ἦ, τοιαῦτα καὶ τὰ τικτόμενα, εἰ δὲ διεφθαρμένα, μιμεῖται τῶν γονέων τὴν φύσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λογισμῶν· ἂν μὲν ἀγαθοῖς συγγένῃ, τοιαῦτα ἔσται καὶ τὰ ἔγγονα, ἂν δὲ πονηροῖς, καὶ μὴ προσέχης, πολλὴν ἐκείθεν λήψῃ τὴν λύμην, ὃ οὗτος. ἄκουσον γοῦν τί φησὶν ὁ προφήτης περὶ τῶν καλὰ διαλογιζομένων· ἀπὸ τοῦ φόβου σου, κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ

ώδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας. περὶ δὲ τῶν φαύλων· ὡς ἀσπίδων ἔρρηξαν καὶ ἰσθὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοί, γνωσιμαχήσωμεν καὶ περὶ τοῦ τέλους ἡμῶν φροντίσωμεν ὅτι μάλιστα, καὶ μὴ παυσώμεθα τὰ περὶ τοῦ αἰοιδίου ἐκείνου καὶ θεσπεσίου ἀνδρὸς νουνεχῶς ἀπομνημονεύοντες. 141 Καὶ γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τοῦτον μᾶλλον ὑπερεκπληττόμενος οὕτω φάσκει· ὅταν ἴδω Μωσέα τὸν τοῦ θεοῦ θεράποντα τὸν μέγαν ἐκείνον, τὸν τοσαύτης μὲν καὶ τηλικαύτης ἀξιοθέντα παρὰ θεοῦ τιμῆς, οὕτω δὲ πολλακίς ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα, ὡς ἀκοῦσαι ἔγνωμεν σε παρὰ πάντας, καὶ εὐρηκας χάριν ἐνώπιόν μου· τοῦτον ὅταν ἴδω ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας οὐδενὸς ἔνεκεν, ἢ ἵνα μόνον εἴπῃ τῷ λαῷ γογγύζοντι δι' ἀπορίαν ὕδατος· μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ; τούτου μόνου ἔνεκεν εὐθύς ἀπειλήν δεχόμενον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας μὴ εἰσελεύσεσθαι, ἥτις ἦν τότε τῶν πρὸς Ἰουδαίους ἐπαγγελιῶν τὸ κεφάλαιον· ὅταν οὖν ἴδω τοῦτον παρακαλοῦντα καὶ μὴ συγχωρούμενον, ὅταν ἴδω μηδεμιᾶς συγγνώμης διὰ τὰ τοσαῦτα κατορθώματα ἐπὶ τῷ βραχεῖ ἐκείνῳ ῥήματι καταξιούμενον, ὄντως μὲν ὁρῶ θεοῦ ἀποτομίαν κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὄντως δὲ ἐκείνο ἀληθὲς εἶναι πείθομαι τό· εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἀμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινὰ φησιν· εἶπε τῷ πρὸς σε διενεχθέντι Ἰουδαίῳ καὶ μηδὲν μὲν γενναῖον μηδὲ νεανικὸν φράσαντι, ἀγυρτικὰς δὲ λογοποιίας ἐμέ σάντι καὶ φήσαντι περὶ τοῦ παιδὸς Ναυῆ εἰρησθαι τό· προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, ὅτι· κατὰ πολλὰ πλημμελεῖς μὴ καλῶς νοῶν τὸ προηγούμενον μήτε μὴν τὸ ἐπαγόμενον· αὐτοῦ ἀκούσεσθε 142 κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντελεῖται ὑμῖν. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. πρῶτον μὲν γὰρ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐκείνου ταῦτα Μωσῆς ἔνθους γενόμενος ἐθέσπισεν, δεύτερον δὲ ὅτι, εἰ μὲν ὁ τοῦ Ναυῆ παῖς ὑπερέβη τὸν Μωσέα, πιθανὸν μὲν τὸ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς δέ· εἰ δὲ πολὺ αὐτοῦ καταδεέστερος ἦν, ἀδρανὴς αὕτη ἡ ἔννοια φαίνεται. τρίτον δὲ ὅτι οὐδὲ προσέθηκέ τι τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου ἐπολιτεύσατο θεσμοῖς. τέταρτον δὲ ἐχρῆν, εἶγε περὶ αὐτοῦ ἦν ὁ λόγος, εἰπεῖν οὐκ· ἀναστήσει, ἀλλ'· ἀνέστησεν. πέμπτον δὲ ὅτι ἔδει φράσαι· ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου τούτου· τὸ δὲ εἰπεῖν· ἐκείνου, τοῦτον παρεγράψατο. ἕκτον δέ, πῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην μετὰ πολλὰς γενεὰς τεθέντα ἀπέστειλαν πεισόμενοι, εἰ αὐτὸς εἶη ὁ προφήτης, πρὸς οὓς ἔφη· οὐκ εἰμι. προφήτης μὲν γὰρ ἦν, ὁ προφήτης δὲ οὐκ ἦν. ἑβδομον δέ· πῶς τοῦ Χριστοῦ παραγενομένου οἱ τὰ θαύματα θεώμενοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. συνοράτω οὖν πόσα αὐτῷ ἐναντιοῦται, καὶ τὸν ἀληθῆ προγνώστην τε καὶ βασιλέα καὶ δημιουργὸν προσκυνεῖτω. [κζ'. Περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.] Μετὰ δὲ Μωσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λβ' πολεμῶν καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς 143 υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπέθανε ζήσας ἔτη ρι'. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς πατάξας τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμορραίων καὶ τὸν Ὠγ βασιλέα τῆς Βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων κατοικῶν ἐν τῷ Ῥαφαῖν ἐν Ἀσταρώθ, ὄντα τοῦ Ῥαφαῖν ἀπόγονον, οὐκαὶ ἡ κλίνη σιδηρᾶ τὸ μήκος ἔχουσα πήχεις θ' καὶ τὸ πλάτος δ', ἀφείλατο πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν, ὁ δὲ Ἰησοῦς χειρωσάμενος τοὺς Χαναναίους καὶ Φερεζαίους καὶ Γεργεσαίους καὶ Χετταίους καὶ Ἰεβουσαίους καὶ Ἀμορραίους καὶ Εὐαίους καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς ὄντας τῷ ἀριθμῷ λβ' πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν δέδωκεν, ὡς εἴρηται, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ἐν γὰρ τῷ φεύγειν αὐτοῦς, φησὶν, ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ κύριος ἐπέριψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένοντο πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους τῆς χαλάζης, ἢ οὓς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχαίρα ἐν τῷ πολέμῳ στρατηγούντος Ἰησοῦ. ὅς γε μέγας καὶ τερατουργὸς τε καὶ θεοφιλὴς πάνυ καὶ οὗτος ἀναδειχθεὶς οὐκ ἄμοιρος λύπης καὶ πειρασμῶν διαφόρων ἐγένετο.

Περὶ οὗ καὶ ὁ θεωρήμων Χρυσόστομος ἔφη· ἐννόησον ὅσον ἐστὶ δίκαιος ἄνθρωπος. εἶπεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Ἐλώμ, καὶ ἐγένετο. φησὶ γάρ· καὶ ἔστη ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας μιᾶς, καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα 144 τοιαύτη πρότερον καὶ ἔμπροσθεν, ὥστε ὑπακοῦσαι θεὸν ἂν θρώπου, ὅτι συνεπολέμει τῷ Ἰσραήλ. τοῦτο τοῦ Μωσέως μείζον. τί δήποτε; οὐ γάρ ἐστὶν ἴσον θαλάττη ἐπιτάξαι καὶ τοῖς κατ' οὐρανόν. μέγα μὲν οὖν κάκεινο, καὶ σφόδρα μέγιστον, πλὴν ἄλλ' οὐδὲν ἴσον. εἰ τοίνυν ἐνταῦθα τοιαῦτα ἐργάζονται οἱ ἅγιοι, τί ἄρα ἐκεῖ; πόσην ἔχουσι μᾶλλον τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν παρρησίαν; ἀλλὰ γε καὶ οὗτος δὴ οὖν ὁ θαυμαστός καὶ τερατουργὸς διαδεξάμενος τὸν Μωϋσῆν συναπήλαυσεν αὐτῷ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν ἀνιαρῶν. εἰ δέ τι διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας ἐξέφυγεν, τοῦτο μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἀνεπλήρωσεν. οὐ γάρ ὅτε μόνον ἔζη Μωϋσῆς τὰ ἱμάτια διέρρηξε καὶ σποδὸν κατεπάσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν, μᾶλλον δὲ εἰς μείζονα κατέστη ταύτης ἀνάγκην, δι' ὅλης ἡμέρας πρηνῆς κείμενος ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν Ἄχαρ καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἦτταν μετὰ τὸ στήσαι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὸν λαὸν διαβιβάσαι καὶ τὴν πόλιν Ἰεριχώ καταστρέψαι. καὶ ἄκουσον αὐτοῦ καὶ τῶν ῥημάτων καὶ τῶν ὄδυσμων. φησὶ γάρ· καὶ διέρρηξεν Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐναντίον κυρίου ἕως ἑσπέρας αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραήλ, καὶ ἐπέβαλον χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· δέομαι, κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ παῖς σου τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰορδάνην παραδοῦναι αὐτὸν τῷ Ἀμορραίῳ ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ τί ἐρῶ, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ ἀχένα 145 ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ; καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν περικυκλώσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρίψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. ὁρᾷς ὅπως καὶ οὗτος οὐχ ἦττον Μωσέως ἀδημονεῖ καὶ θορυβεῖται δεδοικῶς τὴν τοῦ λαοῦ πανωλεθρίαν. καὶ που τάχα καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὴν ζωὴν ἐξ ἀπορίας ἀπελέγετο καὶ περιστάσεως. ἐγὼ δὲ λέγειν τοὺς διαφόρους πολέμους καὶ μάχας καὶ φροντίδας καὶ τῶν Γαβαωνιτῶν τὴν ἀπάτην. καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν κλήρων διανομὴ πολὺν μὲν τὸν πόνον, πολλὰς δὲ παρεῖχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ καὶ τὴν τυχοῦσαν διανεῖμαι προσετάχθησαν οὐσίαν ἀδελφοῖς τε καὶ κληρονόμοις καὶ τὸ δυσπειθές ἐκατέρων καὶ δυσάρεστον. οὕτω τοίνυν πάντες, ὅσοι τῷ θεῷ μεγάλως εὐηρέστησαν, διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες καὶ δόκιμοι ἀναφανέντες τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης καὶ παρρησίας ἐπέτυχον. καὶ ὅλως, εἰ βούλοιτό τις ἐξαριθμεῖν ἅπαντα, πολλὰ ἂν εὔροι τὰ κέρδη τῶν πειρασμῶν. καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὧν πολὺς παρὰ τῷ θεῷ λόγος, θλίψεως ἐκτός, κἂν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν τοῦτο καὶ τὰ τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα.

[Βιβλίον Γ΄.]

[α΄. Περὶ Ἰούδα.] Μετὰ δὲ Ἰησοῦν διὰ τῶν κριτῶν ὁ θεὸς ἔσωζε τὸν λαὸν θλιβόμενον ὑπὸ τῶν περιλειφθέντων ἄλλοφύλων. ἐν οἷς 146 ὑπῆρχε πρῶτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη ζ' χειρωσάμενος καὶ τὸν Ἀδωνιβεζέκ βασιλέα τῶν ἄλλο φύλων, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, εἶπεν Ἀδωνιβεζέκ· ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑπο κάτω τῆς τραπέζης μου. καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτω καὶ ἀνταπέδωκέ μοι ὁ θεός. [β΄. Περὶ Γοθονιήλ.] Μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτῆς Γοθονιήλ ἔτη ν' πατάξας καὶ τὸν Χουσαραθέμ βασιλέα Συρίας θλίψαντα τὸν λαὸν ἔτη η΄. [γ΄. Περὶ Αὐῶδ.] Μετὰ δὲ Γοθονιήλ γέγονε κριτῆς Αὐῶδ ὁ ἀμφοτεροδέξιος ἔτη π' πατάξας καὶ τὸν Ἐγλώμ βασιλέα Μωᾶβ ἐν μαχαίρα διστόμῳ δρακὸς ἐχούσης τὸ μήκος θλίψαντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη΄. [δ΄. Περὶ Σαμεγάρ.] Μετὰ δὲ

Αὐτὸ δὲ γέγονε κριτῆς Σαμεγάρ ἔτη ζ' πατάξας καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν τῷ ἀροτρόποδι τῶν βοῶν ἄνδρας χ'. 147 [ε'. Περὶ Βαράκ.] Μετὰ δὲ Σαμεγάρ γέγονε κριτῆς Βαράκ, μεθ' οὗ καὶ Δεβώρα ἡ προφήτις καὶ γυνὴ Ἀφιαδώκ, ἔτη μ' πολεμήσας καὶ τὸν Ἰαβὴν καὶ τὸν Σισάρα θλίψαντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'. ὅτε καὶ τὸν Σισάρα Ἰαὴλ ἀπέκτεινεν ἐν πασσάλῳ γυνὴ Χαβὲρ τοῦ Κιναίου. ἐφ' οὗ Προμηθεὺς καὶ Ὀρφεὺς ὁ Θραξ οἱ σοφώτατοι παρ' Ἑλλησιν, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἰατρός καὶ Λυκούργος ὁ Σπαρτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων ἐγνωρίζοντο. [ζ'. Περὶ Γεδεών.] Μετὰ δὲ Βαράκ γέγονε κριτῆς Γεδεών ὁ καὶ Ἱεροβαὰλ ἔτη μ' πατάξας καὶ τὸν Μαδιάμ μετὰ τ' τῶν λαψάντων ἐν τῷ πίνειν καὶ τὸν Ὠρήβ καὶ Ζήβ καὶ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανὰ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πύργον Φανουὴλ κατέστρεψε καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἠλόησεν ἐν ταῖς ἀκάνθαις θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ζ'. 148 [ζ'. Περὶ Ἀβιμέλεχ.] Μετὰ δὲ Γεδεών γέγονε κριτῆς Ἀβιμέλεχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη γ' πατάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἄνδρας ὁ ἐπὶ λίθον ἕνα, ἐξ ὧν οὐ κατελείφθη πλην Ἰωάθαμ τοῦ νεωτέρου διαδράσαντος. ὃς καὶ παραπορευομένου τοῦ Ἀβιμέλεχ μετὰ τοῦ λαοῦ ἀνήλθεν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ ἐπάρας τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἔφη πρὸς αὐτοὺς παραβολὴν τοιαύτην· ἀκούσατέ μου, ἄνδρες Σικίμων, καὶ ἀκούσει ὑμῶν ὁ θεός. πορεύομενα ἐπορεύθη τὰ ξύλα τοῦ χρίσαι βασιλέα ἐφ' ἑαυτῶν. καὶ εἶπαν τῇ ἐλαίᾳ· βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία· μὴ ἀπολείψασα τὴν πύλιν μου, ἢν ἐδόξασεν ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορεύσομαι ἄρχειν τῶν ξύλων. καὶ εἶπαν τῇ συκῇ· βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκὴ· μὴ παρεάσασα τὴν γλυκύτητά μου πορεύσομαι ἄρχειν τῶν ξύλων. καὶ εἶπαν τῇ ἀμπέλῳ· βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμπελος· μὴ καταλείψασα τὸν οἶνον μου τὸν εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους πορεύσομαι ἄρχειν τῶν ξύλων. καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ ῥάμνῳ· δεῦρο σύ, βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος πρὸς τὰ ξύλα· εἰ ἐν ἀληθείᾳ χριετέ με ὑμεῖς βασιλέα ἐφ' ὑμᾶς, δεῦτε, ὑποστήτε ἐν τῇ σκιᾷ μου, καὶ εἰ μὴ, ἐξέλθοι πῦρ ἀπ' ἐμοῦ καὶ καταφάγοι τὰς κέδρους τοῦ 149 Λιβάνου. καὶ νῦν, εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐβασιλεύσατε τὸν Ἀβιμέλεχ υἱὸν τῆς παλλακῆς τοῦ πατρός μου, εἰ μὴ, ἐξέλθοι πῦρ ἀπὸ Ἀβιμέλεχ καὶ καταφάγοι τοὺς ἄνδρας Σικίμων, καὶ ἐξέλθοι πῦρ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν Σικίμων καὶ καταφάγοι τὸν Ἀβιμέλεχ. καὶ ταῦτα εἰπὼν Ἰωάθαμ εὐθύς ἀπέδρα. καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς πνεῦμα πονηρὸν ἀνὰ μέσον Ἀβιμέλεχ καὶ ἀνὰ μέσον ἀνδρῶν Σικίμων, καὶ ἠθέτησαν οἱ ἄνδρες Σικίμων ἐν τῷ οἴκῳ Ἀβιμέλεχ τοῦ ἐπαγαγεῖν τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ αἷμα τῶν ὁ υἱῶν Γεδεών ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ. καὶ γὰρ ἀπελθὼν πολεμήσαι πύργον καὶ προσεγγίσας τῇ θύρᾳ τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτήν, ἔρριψε γυνὴ κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέτριψε τὸ κρανίον αὐτοῦ. καὶ ἐπιβοήσας ταχὺ εἶπε πρὸς τὸν αἵροντα αὐτοῦ τὰ σκευή· σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν· γυνὴ αὐτὸν ἀπέκτεινεν. καὶ ἐκκεντήσαν αὐτὸν τὸ παιδάριον ἀνεῖλεν. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς τὴν πονηρίαν Ἀβιμέλεχ, ἢν ἐποίησε τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀποκτείνοντας τοὺς ὁ ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν πονηρίαν τῶν ἀνδρῶν Σικίμων ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν κατὰ τὸν λόγον καὶ τὴν παραβολὴν Ἰωάθαμ υἱοῦ Ἱεροβαὰλ. Ἰστέον οὖν, φησὶν ὁ ἀοίδιμος Χρυσόστομος, ὡς πολυσὴ μαντόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆς παραβολῆς. ἐστὶ γὰρ παραβολὴ λάλημα καὶ ὑπόδειγμα καὶ ὄνειδισμός, ὡς ὅταν λέγει Δαυὶδ· ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κίνησιν κεφαλῆς 150 ἐν τοῖς λαοῖς. ἐστὶ δὲ παραβολὴ αἰνιγματώδης λόγος, ὃ πολλοὶ λέγουσι ζήτημα, ἐμφαίνον μὲν τι, οὐκ αὐτόθεν δὲ πάντως δῆλον ὃν ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἔχον ἐντὸς κεκρυμμένην διάνοιαν, ὡς ὅταν ὁ Σαμψὼν ἔλεγεν· ἐξῆλθεν ἀπὸ στόματος ἰσχυροῦ γλυκύ. καὶ Σολομὼν ἔφη· τότε νοήσεις παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον. λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ ἡ ὁμοίωσις. ἄλλην γάρ, φησὶν, παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα. καὶ παραβολὴ λέγεται

ἡ τροπολογία, οἷόν ἐστι τό· υἱὲ ἀνθρώπου, εἶπον αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην· ὁ ἀετὸς ὁ μεγαλοπτέρυγος, ἀετὸν λέγων τὸν βασιλέα. παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν, ὡς καὶ Παῦλος ἔφη· πίστει προσενηνόχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερον ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος, ὅθεν καὶ ἐν παραβολῇ αὐτὸν ἐκομίσατο, τοῦτ' ἔστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνι. καὶ παραβολὴ ἐστὶ λόγος παραβάλλων τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκοσμίῳν καὶ ὁρατῶν τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀόρατα. πρό βλημα δέ ἐστὶ λόγος συνεσκιασμένος καὶ αἰνιγματώδης κατὰ τὸ εἰρημένον· κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου. καί· φθέγγομαι προβλήματα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. καὶ πρόβλημά ἐστὶ θεώρημα συν τεῖνον πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν. παράδειγμα δέ ἐστὶ λόγος 151 ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστα ἄγων ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεῖξις πιστοῦ μένη τὸ μερικὸν διὰ μερικῶν καὶ ὁμοίου. παροιμία δέ ἐστὶ λόγος ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαίνόμενος. [ἡ'. Περὶ Θωλά.] Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ γέγονε κριτῆς Θωλὰ ἔτη κγ'. [θ'. Περὶ Ἰαήρ.] Μετὰ δὲ Θωλὰ γέγονε κριτῆς Ἰαήρ ἔτη κβ'. [ι'. Περὶ Ἰεφθάε.] Μετὰ δὲ Ἰαήρ γέγονε κριτῆς Ἰεφθάε ἔτη ς' πατάξας καὶ τοὺς Ἀμμανίτας καὶ τοὺς Φυλιστιεῖμ θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ιη'. [ια'. Περὶ Ἀβεσσά.] Μετὰ δὲ Ἰεφθάε γέγονε κριτῆς Ἀβεσσά ἔτη ζ'. [ιβ'. Περὶ Ἐλώμ.] Μετὰ δὲ Ἀβεσσά γέγονε κριτῆς Ἐλώμ ἔτη ι'. [ιγ'. Περὶ Λαβδῶν.] Μετὰ δὲ Ἐλώμ γέγονε κριτῆς Λαβδῶν ἔτη η'. [ιδ'. Περὶ Σαμψῶν.] Μετὰ δὲ Λαβδῶν γέγονε κριτῆς Σαμψῶν ἔτη κ' πατάξας καὶ τοὺς Φυλιστιεῖμ ἐν σιαγόνι ὄνου καὶ ἐν ῥάβδῳ καὶ 152 ἐν ἀλώπηξι καὶ ἐν συμπτώματι οἴκου θλίψαντας τὸν Ἰσραὴλ ἔτη μ'. οὗ τὴν ἰσχὺν καὶ ἀνδρείαν δεικνύουσι μὲν καὶ ταῦτα, δηλοῦσι δὲ καὶ τὰ διάφορα καὶ ἰσχυρότατα δεσμὰ διαλυόμενα ῥαδίως ὑπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ πύλαι πόλεως ἀνασπώμεναι. φησὶ γάρ· καὶ εἰσῆλθε Σαμψῶν εἰς Γάζαν τὴν πόλιν πρὸς τινὰ πόρνην, καὶ γνόντες οἱ Γαζαῖοι ἐνήδρευσαν ἀφ' ἑσπέρας κλείσαντες τὴν πόλιν βουλόμενοι αὐτὸν ἀνελεῖν τῇ ἐπαύριον. ὁ δὲ μεσοῦσης νυκτὸς ἀναστὰς καὶ ἐπιλαβόμενος τὰς θύρας τῆς πόλεως σὺν τοῖς δυοῖν σταθμοῖς καὶ ἀναβαστάσας αὐτὰς σὺν τοῖς μοχλοῖς καὶ ἐπιθείς ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ ἐξῆλθεν, ἔθηκε δὲ αὐτὰς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ κατὰ πρόσωπον τῆς πόλεως ὄρους. ἐφ' οὗ καὶ Ἡρακλῆς ὁ παρ' Ἑλλησι διαβόητος ἐγνωρίζετο. Καλῶς τοίνυν ὁ προφήτης παραινεῖ λέγων· μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι τι αὐτῇ. παρενοχληθεὶς γὰρ ὁ δίκαιος οὗτος ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς καὶ ἀναγγείλας αὐτῇ τὸ πρόβλημα, γέγονεν αὐτῷ λύπης μεγίστης ὑπόθεσις. ὡς αὐτῶς δὲ καὶ ἡ δευτέρα Δαλιδὰ λόγοις ἀπατηλοῖς ἐξαπατήσασα τὸν ὄσιον ἐπίχαρμα τοῦτον ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐξ ἐπαγγελίας συλληφθεὶς καὶ τὸν Ἰσραὴλ κρίνας ἔτη 153 κ' καὶ ταῖς παλάμαις ἀνασχίσας τὸ στόμα τοῦ λέοντος καὶ ἐν σιαγόνι ὄνου χιλίου ἀποκτείνας ἄνδρας καὶ ὕδωρ ἐκ σιαγόνος πιῶν καὶ δι' ὑπερβολὴν ἰσχύος τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀνασπάσας, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπλῶς ὁ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἀγιασθεὶς καὶ ναζηραῖος κληθεὶς καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθεὶς ὑπὸ γυναικὸς οἴμοι δελεασθεὶς οὐ μόνον τὴν τοσαύτην θεῖαν χάριν καὶ τηλικαύτην ἰσχὺν ἀπώλεσεν, ἀλλὰ γε καὶ τὰ ὄμματα ἐξορυχθεὶς παίγνιον τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀλλοφύλων γενόμενος σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν βίον αἰσχίστω μὲν κατέστρεψεν, ἑαυτὸν ἀποφίνας τοῖς μὲν ἐχθροῖς κωμωδίαν, τοῖς δὲ φίλοις θρηνηδίαν. [ιε'. Περὶ ἀναρχίας.] Μετὰ δὲ Σαμψῶν ἐγένετο ἀναρχία ἔτη μ', καὶ ἕκαστος ἔπραττεν ὅπερ ἤθελε φαῦλον. ὅθεν ἡ γραφή τὴν αἰτίαν ὑπεμφαίνουσα τῆς παρανομίας λέγει· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖ ναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. τοσαύτης πρόξενος βλάβης ἡ ἀναρχία. καὶ γὰρ κατ' ἀλλήλων ἐπανιστάμενοι συνωλοθρεύοντο, μάλιστα δὲ ὁπότεν εἰς τὴν παλλακίδα τοῦ ὄδοι πόρου οἱ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν ἐκπορνεύσαντες καὶ ταύτην ἐξ ὑπερβολῆς ἀκολασίας ἀνελόντες, αἱ ἑνδεκα φυλαὶ τὴν μίαν φυλὴν ἐπολέμησαν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὗτοι εἰς τὰ εἶδωλα ἐξεπόρνευσαν, ὑπὸ τῆς μιᾶς φυλῆς

αἱ ἔνδεκα φυλαὶ ἐνίκηθησαν καὶ ἅπαξ καὶ δῖς. ἔπειτα κάκεῖνοι ἐξωλοθρεύ 154 θησαν κατὰ τὸ εἰρημένον· ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορ νεύοντα ἀπὸ σου. δικαίῳ γάρτοι χρησάμενοι κατὰ τῶν ἐν Γαβαῶν παρανενομηκότων εἰς τὴν κόρην θυμῷ τὰς τετρακοσίας χιλιάδας ἐξώπλισαν. παιδεῦσαι δὲ αὐτοὺς ὁ θεὸς βουληθεὶς ὡς τὰ ὅμοια δρῶντας καὶ ἐν ἄλλοις μὲν τὸ κακὸν θεωροῦντας, ἐν ἑαυτοῖς δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐθέλοντας, καὶ ἅπαξ καὶ δῖς ἠττηθῆναι συνεχώρησε καὶ πολλὰ αὐτῶν χιλιάδας ἀναιρεθῆναι. ἐπειδὴ δὲ εἶδε καὶ τὴν παιδεῖαν δεξαμένους καὶ τῷ δικαίῳ θυμῷ ἐπιμένοντας ὀλοφυρομένους τε καὶ πολλὰ προχέοντας δάκρυα, συνήργησε τῷ σκοπῷ αὐτῶν καὶ τὴν παράνομον φυλὴν ἄρδην ἀπόλεσε πλὴν ὀλίγων εὐαριθμητῶν στρατηγούντος Φινεὲς υἱοῦ Ἑλεάζαρ. φησὶ γάρ· καὶ ἐπερώτησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν κυρίῳ· καὶ ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς διαθήκης κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖ ναις, καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἑλεάζαρ υἱοῦ Ἀαρῶν παρεστηκὼς ἐνώπιον αὐτῆς λέγων· εἰ προσθῶ ἔτι ἐξελεθῆναι εἰς πόλεμον κατὰ υἱῶν Βενιαμὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ἢ κοπάσω; καὶ εἶπε κύριος· ἀνάβητε, ὅτι αὖριον παραδώσω αὐτοὺς ἐν τῇ χειρὶ σου. ὅπερ δὴ καὶ γέγονεν. πολεμήσαντες γὰρ ἀνείλον ἐξ αὐτῶν χιλιάδας κ' καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσφαξαν ἐν στόματι ῥομφαίας. καὶ γὰρ τῶν ἀκολάστων χείρους οἱ ἐκείνων προκινδυνεύσαντες. ἐξαιτούντων γὰρ τῶν ὁμοφύλων τοὺς τὴν παρανομίαν τετοληκότας οὐ μόνον οὐκ ἐξέδωκαν, ἀλλὰ καὶ προθύμως ὑπερήπισαν. οὐ δὴ χάριν κοινὸν ὑπέστησαν ὄλεθρον καὶ διὰ προφάσεως, καιροῦ 155 καλοῦντος, ὑπὸ τῆς θείας δίκης ἐνδίκως ἐπαιδεύθησαν, ἢ φησιν· ὅταν λάβω καιρὸν, ἐγὼ εὐθύτητας κρινῶ. καιρὸν δὲ λέγει τὸν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαρτημάτων συναγόμενον τε καὶ ἀριθμούμενον παρὰ θεοῦ καὶ προσκαλούμενον τὸν τῆς ἐκδικήσεως καὶ ἀνταποδόσεως χρόνον, καθὼς καὶ γέγραπται ἐν ᾧδῃ Μωϋσέως· οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πάντα συνῆκται παρ' ἐμοὶ καὶ ἐσφράγισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου; ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, ἐν καιρῷ ὅταν σφαλῇ ὁ ποῦς αὐτῶν, ὅτι ἐγγὺς αἱ ἡμέραι ἀπωλείας αὐτῶν. οὕτω γε μὴν καὶ ὁπότεν ἔστη Μωσῆς ἐν τῇ θραύσει αὐτοῦ πρεσβευσόμενος τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι τὸν ἀγνώμονα καὶ φιλάμαρτον λαόν, παρακληθεὶς τέως ἔφη πρὸς αὐτόν· νῦν βιάδιζε, τοῦτ' ἔστι πρὸς τὸ παρὸν διὰ τὴν παράκλησίν σου, καὶ ὀδήγησον τὸν λαόν. ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. καὶ ἐπάγει λέγουσα ἡ γραφή· καὶ ἐπάταξε κύριος τὸν λαὸν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μόσχου. ὥστε οὖν ἀμήχανον ὄντως καὶ ἀνέφικτον διαδρᾶναι τὴν θεήλατον δίκην, εἰ καὶ παρὰ πόδας οὐκ ἐπάγει τοῖς ἀμαρτάνουσι ταύτην μακροθυμῶν ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενος ἢ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα πρόσβασίν τε καὶ δυστροπίαν, ὡς διὰ βραχέων σαφῶς ἀποδέδεικται. Καὶ γοῦν ὁ μέγας ἔφη Κύριλλος· μετροῦνται δὲ τῶν 156 ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιροὺς πλημμελήματα, [ἄ] καὶ μέχρι ποσότητός τινος ἐκδήλου τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν ἠκούσης ἐπάγει δὴ τῆς καὶ λοιπὸν τὰς δίκας λελυπημένος ὁ νομοθέτης καὶ κύριος. διακαρτερεῖ δὲ ἐξ ἐμφύτου φιλανθρωπίας ἔσθ' ὅτε καὶ πλημμελούντων ἀνέχεται οὐκ εἰς ἅπαν ἀγανακτῶν. καὶ γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραάμ· οὐπω ἀναπεπλήρωνται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. πρὸς δὲ γε τοὺς Φαρισαίους ἀκαθέκτως ἐκλελυπηκότας φησὶν· καὶ ὑμεῖς ἀναπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. οὐκ οὖν εἰ βούλοιτό τις διαβιῶναι μὲν ὀρθῶς, εὐβουλοτάτας τε καὶ ἐπιεικεστάτας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖσθαι τὰς διατριβὰς, ὀρθοποδήσει τε καὶ διανήξεται τὰ δεινὰ γνώμης ἐχόμενος ὀρθῆς καὶ ἀδιαστροφῆς καρπὸν τὸ μὴ ἐναλῶναι κακοῖς; καὶ ἀτρεκῆς ὁ λόγος. ἐφ' ἡμῖν γὰρ ἔστι τὸ ἐπ' ἄμφω βλέπειν, πρὸς τε τὰγαθὸν φημι καὶ τὸνναντίον. καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεπονημένοι τὸ θαυμάζεσθαι πεφυκὸς ἐν καλῷ γενήσονται τῆς ἀρετῆς, οἱ δ' ἀποκλίνοντες εἰς τὸνναντίον καὶ τῶν ἀμεινόνων προθέντες τὸ ἀδικοῦν τὴν οἰκείαν καταφθείραντες ζωὴν ἀλοῖεν ἂν αὐθένται καὶ ὀλετῆρες δεινοὶ κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς

ἐξεληλεγμένοι. 157 Ταύτη τοί φησι καὶ ὁ ἱερὸς Ἰσίδωρος· ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει ὡσπερ τὴν θεϊαν καὶ ἀπαθῆ φύσιν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀγαθότητος εἰς τὴν παρὰ φύσιν χωρεῖν ὀργήν. ὅθεν καὶ Ἰουδαίοις ἔφη Χριστὸς· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαεῖν ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, οὐ δέχεσθε τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας. Ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ θεὸς εἰς ἄκρον κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἄνθρωπον, ἐπαίρει τὴν ἑαυτοῦ χάριν ἐξ αὐτοῦ. ἥς ὁ ἄνθρωπος στερούμενος ἐπὶ πλεῖον τραχύνεται ἐκ τοῦ διαβόλου ἐρεθιζόμενος, καὶ μὴ ἔχων τὸν θεὸν ἐν ἑαυτῷ συμβουλευόμενος ἀποσχέσθαι ἀπὸ κακοῦ, καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ὀργή. οὕτω τοίνυν προφανῶς ἡ ψῆφος τῆς ἀδεκάστου καὶ θείας κρίσεως διαδειχθεῖσα δι' ἐπιτομῆς, ὄψονται εὐθεῖς καὶ εὐφρανθή σονται, καὶ πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ μάλα εἰκότως· πρὸς γὰρ τοὺς σκολιούς σκολιάς ὁδοὺς ἀποστέλλει κύριος. καί· οὐκ ἀδίκως ἐκτείνονται δίκτυα πτερωτοῖς. οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι καὶ ταχινοὶ εἰσι τοῦ ἐκχέειν αἷμα. διὸ φησὶν ὁ ἀπόστολος· ἡ ἀγνοεῖς ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιαν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις ἑαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ. 158 καὶ γὰρ πάντα, φησὶν, τὰ ἔργα κυρίου μετὰ δικαιοσύνης, φυλάσσεται δὲ ὁ ἀσεβὴς εἰς ἡμέραν κακῆν. οἱ τοίνυν παρανομοῦντες καὶ παραπικραίνοντες εὐδοκίμοι πολλάκις τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ θεοῦ καὶ μηδὲν πάσχοντες δεινόν, ἀλλ' εὐθηνοῦντες καὶ πάσης εὐπραγίας καὶ εὐημερίας καὶ εὐρωστίας καὶ πολυζωΐας ἀπολαύοντες, οὕτω, φασὶν οἱ ἀνόσιοι καὶ ἀγνώμονες, εὐαρεστεῖται καὶ χαίρει ὁ θεός. καὶ διὰ τοῦτο ποιήσωμεν τὰ κακὰ μᾶλλον, ἵνα πλεῖον ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν. περὶ ὧν γοῦν ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν· ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσι καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγοῦνται, καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφάνια εἰς τέλος, καὶ περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσεβείαν. καὶ διενόηθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν· ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶπαν· πῶς ἔγνω ὁ θεός; καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ ὑψίστῳ; οὐς διὰ τὰς δολιότητάς αὐτῶν ὁ θεὸς ἔθετο εἰς κακὰ καὶ κατέβαλεν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι, καὶ ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν· ἐξάπινα ἀπώλοντο διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. ὅθεν εἶπα τοῖς παρανομοῦσιν· μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν· μὴ ὑψοῦτε κέρας καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ θεοῦ ἀδικίαν, ὅτι ὁ θεὸς κριτὴς ἐστιν. καί· μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατὰ 159 εὐδοκίμῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίαν, ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσεται καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης πεσεῖται καὶ ἐξολοθρευθήσεται. δίκαιος γὰρ ὁ κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν. δεῖ τοίνυν, εἴ γε πάντως εὐγνώμονες δοῦλοι τυγχάνομεν καὶ ἀνυπόκριτοι, μὴ βασιλείας προσδοκίᾳ μὴδ' ἄλλῃ τινὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι τὴν ἀρετὴν πράττειν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν δεσπότην θεὸν πάντα ὑπομένειν. ἀλλ' εἰσὶν ἀναπεπτωκότεροι πολλοὶ καὶ νωθροὶ, ὅτι οὐδὲ μετὰ μισθοῦ τῆς ἀρετῆς ἐφίενται. καὶ ὁ μὲν θεὸς βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος οὐκ ἀκούεται, ὁ δὲ διάβολος γέενναν προξενῶν φιλεῖται. καὶ τί τῆς μανίας ταύτης χαλεπώτερον καὶ λυσσωδέστερον; καὶ τί λέγω γέενναν; καὶ πρὸ τῆς γέεννης ὁδύνην ἐνταῦθα καὶ αἰσχύνην καὶ γέλωτα προσεπάγων καὶ μυρίας κολάσεις καὶ θανάτους πολλοὺς ἔχει τοὺς πειθομένους καὶ προστρέχοντας. [157. Περὶ Ἡλεί.] Μετὰ δὲ τοὺς κριτὰς ἔκρινε τὸν λαὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεί ἔτι κ'. καὶ τῇ παροιμίᾳ τε καὶ ἀταξίᾳ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἑκατέρους μετῆλθε πάλιν ἡ θεία δίκη. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ δεινῶς ἀνηρέθη 160 σάν, ὁ δὲ τῆς θείας ἀκούσας φωνῆς λεγούσης· εἶπα· ὁ οἶκός σου διελεύσεται ἐνώπιόν μου ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ οἱ ἐξουθενοῦντές με ἀτιμασθήσονται, καὶ ἐξολοθρεύσω τὸ σπέρμα σου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου μου. καὶ πάλιν· ἰδοὺ ἐγώ, φησὶν, ἐκ δικῶν τὸν οἶκον Ἡλεί ἕως αἰῶνος ἐν ἀδικίαις υἱῶν αὐτοῦ, ὅτι

κακολογοῦντες θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς. ταῦτα προακούσας καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μεθ' ὧν καὶ τὴν παράληψιν τῆς κιβωτοῦ μετὰ ταῦτα διαγνοὺς ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ὀπισθίως, καὶ συντριβεῖς ὁ νῶτος αὐτοῦ, ἀπέθανεν ἐτῶν 7. Περὶ οὗ φησιν ὁ Χρυσόστομος· ἱερεὺς τις ἦν παρὰ Ἰουδαίοις μέτριος ἄνθρωπος καὶ ἐπιεικής, Ἥλει τοῦνομα, ὃς γενόμενος δύο παίδων πατὴρ καὶ ὀρῶν αὐτούς ἐπὶ κακία βαδίζοντας οὐ κατεῖχεν οὐδὲ διεκώλυεν, μᾶλλον δὲ κατεῖχε μὲν καὶ διεκώλυεν, οὐ μετὰ σπουδῆς δὲ καὶ σφοδρότητος. τὰ δὲ τῶν παιδίων ἐγκλήματα πορνεία τε ἦν καὶ γαστρι μαργία. ἐκοιμῶντο γάρ, φησίν, μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκότων παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ ἥσθιον πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι τὰ κρέατα καὶ τὴν θυσίαν ἀνενεχθῆναι. ἄπερ ἀκούων ὁ πατὴρ τιμωρίαν μὲν οὐκ ἐπέθηκεν, λόγοις δὲ καὶ παραινέσεσιν ἐπειράτο τῆς πονηρίας ταύτης ἀπαγαγεῖν αὐτούς λέγων· μή, τέκνα, μὴ ποιεῖτε οὗ 161 τως, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοὴ ἦν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν τοῦ ποιεῖν τὸν λαὸν τοῦ μὴ λατρεύειν κυρίῳ. ἐὰν γὰρ ἅμαρ τῶν ἄνθρωπος ἀμάρτη πρὸς ἄνδρα, καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ πρὸς κύριον, ἐὰν δὲ τῷ κυρίῳ ἀμάρτη, καὶ τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; ἐπεὶ οὖν μὴ πάνυ ὅσον ἐχρῆν ἐπεδείξατο τὴν ἀπειλήν, καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ἀπώλετο. καὶ γὰρ ἀπειλὰς ἔδει προσθεῖναι καὶ μάστιγας ἐπιθεῖναι καὶ τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἐξελάσαι καὶ μὴ παντελῶς φείσασθαι. ἀλλ' ἐπειδὴ φεισάμενος αὐτοῦ τῶν παιδίων ἀκαίρως, μετὰ τῶν παιδίων καὶ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀπώλεσεν. ἄκουσον γὰρ τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ θεός, μᾶλλον δὲ οὐ πρὸς αὐτόν (οὐδὲ γὰρ ἀποκρίσεως αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν εἶναι λοιπὸν ὡς προσκεκρου κότα), ἀλλὰ δι' ἐτέρου ποιεῖ μαθεῖν τὰ καταληψόμενα αὐτὸν κακά. διό φησι διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Σαμουὴλ· ἔγνω, ὅτι κακολογοῦντες θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς. καὶ μὴν ἐνουθέτησεν, ἀλλ' οὐδὲ νουθεσία ἐκείνη λελόγισται μὴ ἔχουσα τὸ σφοδρὸν καὶ ἐπιτεταμένον. εἰπὼν δὴ τὸ ἐγκλημα ἐπάγει καὶ τὴν κόλασιν μετὰ πολλῆς τῆς ὀργῆς φάσκων· ὤμοσα τῷ οἴκῳ Ἥλει, εἰ ἐξίλασεται ἀμαρτία τῷ οἴκῳ Ἥλει ἢ ἐν θυμιάματι ἢ ἐν θυσίᾳ ἕως τοῦ αἰῶνος. εἶδες ἀγανάκτησιν ἐπιτεταμένην καὶ ἀσύγγνωστον κόλασιν καὶ ἀσυγχώρητον εἰς ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὸ γένος, καίτοι τοῦ μὲν ἰδίου βίου ἔνεκεν οὐδὲν ἠτιάθη ποτέ, οὐδὲ κατεγκαλεῖν εἶχεν ὁ θεὸς ἕτερόν τι τῷ πρεσβύτῃ, ἀλλ' ἦν τᾶλλα πάντα θαυμαστός. καὶ τὴν φιλοσοφίαν οὐκ ἐκ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν παρὰ τὴν συμφορὰν συμβάντων ἔστιν ἰδεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα πάντα ἤκουσε 162 καὶ πρὸς ἔσχατον τιμωρίας εἶδεν ἑαυτὸν ἐλθόντα, οὐκ ἀπεδυσπέτησεν, οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ εἶπέ τι οἷον εἰκὸς τοὺς πολλοὺς λέγειν· μὴ γὰρ ἐγὼ τῆς ἐτέρων γνώμης κύριός εἰμι, καί· τῶν ἐκείνων ἀμαρτημάτων ὀφείλω δίκας; αὐτοὶ ἤλι κίαν ἔχουσι καὶ αὐτοὶ δίκαιόν ἐστι κολάζεσθαι μόνοι. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν οὐδὲ ἐνενόησεν, ἀλλ' ὡσπερ οἰκέτης εὐγνώμων ἀπεκρίθη λέγων· κύριος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιεῖτω. εἰ τοίνυν τὸν ἀρχιερέα τὸν πρεσβύτερον, τὸν ἔνδοξον, τὸν ἔτη κ' προστάντα καὶ ἀμέμπτως τῷ θεῷ δουλεύσαντα, οὐδὲν ἴσχυσε τοῦτον ἐξελέσθαι τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ καὶ ἀπειλῆς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐτέρων ἀμαρτίας ἀπώλετο καὶ τὰ ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν αὐτοῦ κατορθώματα τὸν θεὸν οὐκ ἐδυσώπησαν, ποίαν ἡμεῖς ἔξομεν συγγνώμην οἱ τῆς ἀρετῆς ἐκείνου τοσοῦτον ἀποδέοντες καὶ ἐτέροις ἅμαρ τάνουσι ἐφησυχάζοντες καὶ παραχωροῦντες, καίπερ δυνάμενοι κωλύειν αὐτούς καὶ ἀναστέλλειν τούναντίον μᾶλλον μετερχόμεθα ἀνεγκλήτους αὐτούς ἐῶντες καὶ ἀτιμωρήτους; καὶ μηδεὶς λεγέτω ὅτι πολλοὶ μειζόνως τοῦ Ἥλει τῶν ἰδίων ἀμελήσαντες παίδων οὐδὲν ἔπαθον οἷον ἐκεῖνος. ἔπαθον οὖν πολλοὶ πολλάκις καὶ χαλεπώτερα τούτων, κἂν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν ἐκ πολλῆς ἀναισθησίας τὰς αἰτίας τῶν τε ἡμετέρων συμφορῶν καὶ συμβάσεων καὶ τὰς τῶν πέλας. πόθεν γὰρ ἄωροι θάνατοι; πόθεν αἱ χαλεπαὶ καὶ συνεχεῖς νόσοι καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς παισὶν αὐτοῖς; πόθεν ζημίαι καὶ περιστάσεις καὶ ἐπήρεια; πόθεν τὰ μυρία κακά καὶ ποικίλα; οὐκ ἐκ τοῦ μοχθη 163 ροῦς ὄντας τοὺς

παῖδας περιορᾶν; καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστιν, μάρτυς μὲν καὶ ὁ πρεσβύτης οὗτος, μάρτυς δὲ καὶ ὁ σοφὸς λέγων· μὴ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεβέσιν, καὶ εἰ μὴ ἔστι μετ' αὐτῶν φόβος θεοῦ μὴ ἐμπιστεύσης τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ στενάξεις πένθει ἄώρῳ καὶ ἐξάπινα τὴν αὐτῶν συντέλειαν γνώση. πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς ἔφην, πολλὰ τοι αὐτὰ πεπόνθασιν, εἰ δὲ τινες καὶ διέφυγον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἐκφεύζονται, ἀλλ' ἐπὶ κακῶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ἀπελ θόντες ἐκεῖ πικροτέραν τίσουσι δίκην. ὅπερ εἰδὼς ὁ ἀπόστολος παραινεῖ φάσκων· οἱ πατέρες, ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ κυρίου. Ναὶ μὴν ἐπισηφαλές καὶ λῖαν ἐπικίνδυνον ἐφησυχάζειν τοῖς ἀμαρτάνουσιν, καθὼς αἱ γραφαὶ διαγορεύουσιν. ἰδοὺ γάρ, ὁ μὲν Ἄχαρ ἠνίκα τὴν χρυσοῦν γλῶτταν ἔκλεψε καὶ τὴν ψιλήν ἐσθῆτα, ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν γέγονεν ἡ ὀργὴ κυρίου καίτοι γε μὴ εἰδῶτα καὶ τὸν ἡμαρτηκότα καὶ τὸ ἀμάρτημα, μέχρις οὗ ἐφανερώθη ὁ κλέπτης καὶ τὸν φοβε ρὸν ἐκείνον ἅμα πᾶσι τοῖς ἰδίοις ὑπέμεινεν ὄλεθρον. ὁ δὲ Ἥλει, καίπερ οὐκ ἐφησυχάσας τοῖς ἑαυτοῦ υἱοῖς καὶ λοιμοῖς, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ λόγῳ πλείονι κατασκευάσας τῆς τε ἀμαρτίας τὸ ἄτοπον καὶ τῆς κρίσεως τὸ ἄφυκτον, ὅτι μὴ ὄλως ἐμβριθέστερον ἐξεδίκησεν, τοσοῦτον παρώξυνε τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ὡς καὶ τὸν λαὸν σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ 164 μαχαίρα πεσεῖν καὶ τὴν κιβωτὸν ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ ὀλίγοις ληπτὴν ὑπὸ χειρῶν ἀλλοφύλων ἄγεσθαι, ὅπου ἂν βούλοιντο, καὶ αὐτὸν ἐκείνον, τὸν μέγαν ἱερέα λέγω, οἰκτρῶ τέλει τὸν βίον καταλῦσαι. εἰ δὲ κατὰ τῶν μὴ συνεγνωκότων τῶν ἀμαρτήσαντι καὶ κατὰ τοῦ κωλύσαντος καὶ διαμαρτυρουμένου τοῖς ἀμαρτήσαντι τοιαύτη ὀργὴ ἐξεκαύθη, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν γινωσκόντων καὶ ἐφησυχάζοντων; οἵτινες, ἐὰν μὴ ἐπιδείξωνται τὸ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου εἰρημένον· διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας; ἀνάγκη καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις ἀπόλυσθαι, ὥστε κινδυνεύουσι πάντως καὶ νῦν ὁμοῦ πάντες τὸν αὐτὸν ὄλεθρον ὑποστῆναι ἢ χειρόνα. ἐπτάκις μὲν γὰρ ἐκδικεῖται ἐκ Κάϊν, ἐκ δὲ Λάμεχ τὸ ὅμοιον ἀμαρτόντος ἐβδομηκοντάκις ἐπτά. Διὰ τί δὲ πάλιν οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτάνοντες κολάζονται, οἱ δὲ οὐ κολάζονται; πῶς γὰρ τῶν Ἰουδαίων μοσχοποιησάντων ἀπάντων οἱ μὲν ἐκολάζοντο, οἱ δὲ οὐκ ἐκολάζοντο; ἢ πάντως οἱ μὲν εὐδηλον ὅτι μετενόησαν καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν ἠγνόησαν διὰ τὴν εὐλάβειαν, οἱ δὲ τῇ κακίᾳ ἐνέμειναν, ὡς τὸ μὲν ἀμάρτημα ἴσον, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐκ ἴσα. τίνας δὲ ἔνεκεν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας οὐχ ἡ αὐτὴ τιμωρία, εἰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀμαρτία; ὅτι οὐκ ἦν ἴσον τὸ ὑπὸ γυναικὸς 165 ἀπατηθῆναι καὶ ὑπὸ ὄφραως. διόπερ οὐδὲ ἀπάτην ἐκεῖνο Παῦλος ἐκάλεσεν οὕτω λέγων· ὁ μὲν Ἀδάμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν. τίνας δὲ ἔνεκεν καὶ ὁ τὰ ξύλα συλλέξας οὐκ ἔτυχε φιλανθρωπίας; ὅτι πολλῆς παρανομίας ἦν τὸ γινόμενον ἀνάμεστον ἐκ προοιμίων αὐτῶν παραβῆναι πρόσταγμα θεοῦ, καὶ ὅπως καὶ τοῖς ἄλλοις γένηται παιδεία μὴ καταφρονεῖν ἐντολῆς. τοῦτο καὶ ἐπὶ Σαυφείρας καὶ Ἀνανίου γέγονεν. καὶ ἡμεῖς οὖν, ὅταν ἀμαρτάνωμεν, σκοπῶμεν, εἰ ἄξιοι ἐλέους ἐσμέν καὶ εἰ ἐποιήσαμεν τι ὥστε ἐλεηθῆναι, εἰ μετενοήσαμεν γνησίως, εἰ βελτίους ἐγενόμεθα, εἰ ἀπέστημεν ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν ἔργων. ἔκκλινον, γὰρ φησιν, ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν. [ιζ'. Περὶ Σαμουήλ.] Μετὰ δὲ Ἥλει ἔκρινε τὸν λαὸν Σαμουήλ ὁ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἔτη λ'. καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά μὴ πορευόμενοι κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἀπεμπολοῦντες, καὶ συναθροίζεται πρὸς αὐτὸν ὁ λαὸς εἰς Ἀρμαθαὶμ αἰτούμενοι βασιλέα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἔθνων. ὁ δὲ σφόδρα λυπηθεὶς, εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς αὐτόν· ἄκουσον τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, ὅτι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμέ, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς 166 τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν χρίσας αὐτὸν εἰς βασιλέα, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ εὐμεγέθη ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω ὑψηλότερον ὑπὲρ τὴν γῆν πᾶσαν. καὶ γέγονε λοιπὸν ἐξ ἐκείνου καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀρχὴ βασιλείων.

[Βιβλίον Δ΄.]

[α΄. Περί Σαούλ.] Μετὰ δὲ Σαμουὴλ ἐβασίλευσε Σαούλ ἔτη μ΄. ὃς τολμήσας πρότερον μὲν θυμιάσαι τῷ θεῷ, ἔπειτα δὲ παραβὰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς Ἀμαληκίτας ζωογονήσας Ἔγαγ τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ προφήτου μεματαίωταί σοι, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, ἦν ἐνετείλατό σοι κύριος, καὶ ἠτοίμασε τὴν βασιλείαν σου ἕως αἰῶνος ἐπὶ Ἰσραὴλ. καὶ νῦν οὐ στήσεται ἡ βασιλεία σου, ἀλλὰ ζητήσῃ κύριος ἄνθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα χρίσας τὸν Δαυὶδ ὁ Σαμουὴλ ἐν λόγῳ κυρίου, εἶτα γηράσας καὶ τελευτήσας, προσέθετο μᾶλλον ὁ Σαούλ παροργίζειν τὸν κύριον. ὅθεν καὶ πνεῦμα κυρίου ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν. οὗ δὲ ἕνεκα Δαυὶδ ἄγεται πρὸς αὐτὸν εἰς παρηγορίαν τοῦ πάθους. καὶ ἐγένετο, φησὶν, ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ λαμβάνων Δαυὶδ τὴν κινύραν ἔψαλλεν, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν 167 πνεῦμα. ἀλλ' οὖν γε πατάξας τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ, ὃς ἦν τῆ ἡλικίᾳ πηχῶν τεσσάρων τὸ ὕψος καὶ σπιθαμῆς, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἀλυσιδωτὸν θώρακα περιεβέβλητο χιλιάδας ἔχοντα εἴς κλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ κνημίδες χαλκαῖ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινότων, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ λόγχη ἑξακοσίων σίκλων σιδήρου, καὶ ἀσπίς χαλκῆ ἀνὰ μέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμβρευθεὶς τῷ Σαούλ καὶ φθονηθεὶς προφάσει τῶν χορευτριῶν ἕνεκεν τῆς εὐφημίας, ἧς ἐπῆδον αὐτῷ, ἀποδιδράσκει ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοὺς ἄρτους ἔφαγε τῆς προθέσεως ἐκ χειρὸς Ἀχιμέλεχ τοῦ ἀρχιερέως. περὶ οὗ Σαούλ θυμωθεὶς καὶ ἀγανακτήσας ἀνείλε τὸν Ἀχιμέλεχ διὰ χειρὸς Δωὴκ τοῦ Σύρου καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς κυρίου ἄνδρας τν΄, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν τῶν ἱερέων Νομβὰν ἐπάταξεν ἐν στόματι ῥομφαίας ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικὸς καὶ νηπίου θηλάζοντος καὶ μόσχου καὶ ὄνου καὶ προβάτου, καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς πλὴν Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀχιμέλεχ φυγὼν πρὸς τὸν Δαυίδ. αὕτη τοῦ Σαούλ ἡ μαιφονία πασῶν τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων δυσσεβεστέρα. τοῦ μὲν γὰρ θεοῦ προστεταχότος ἄρδην ἐξολοθρεῦσαι τὸν Ἀμαλήκ, οὐ μόνον τὸν Ἔγαγ διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἦν αὐτοῦ ἀξιοκτῆτα, τοῦ δὲ θυμοῦ κεκινηκότος, οὐ μόνον τοὺς ἱερεῖς κατέκτεινεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν αὐτανδρον διέφθειρεν. καταδιώκων δὲ καὶ τὸν Δαυίδ καὶ ἄπαξ καὶ δις ἐμπεσὼν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μακαρίου, καὶ μηδὲν ἀνταποδοὺς αὐτῷ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἔφη Δαυίδ ὁ πραότατος πρὸς Σαούλ τὸν ἅπαν θρωπότατον· ἵνα τί καταδιώκεις, ὦ βασιλεῦ, λαβεῖν τὴν ψυχὴν μου; δικάσαι κύριος ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ ἐκδικήσαι με ἐκ χειρὸς σου. ἡ δὲ χεὶρ μου οὐκ ἔστιν ἐπὶ σε, καθὼς λέγεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραβολῇ, ὅτι ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμέλεια. καὶ ὁ μὲν οἶκος Δαυίδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο, ὁ δὲ οἶκος Σαούλ ἐπορεύετο καὶ ἡσθένει. εἶτα τῶν ἀλλοφύλων κατὰ Σαούλ ἐστρατοπεδευκότων, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀπελθόντος καὶ τὴν ἀπόφασιν δεξαμένου, προθύμως εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τοξευθεὶς εἰς τὰ ὑποχόνδρια εἶπε πρὸς τὸν αἵροντα αὐτοῦ τὰ σκευή· σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου καὶ ἀποκέντησόν με, μή ποτε παίξωσιν εἰς ἐμὲ οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι. τοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ μὴ ὑπακούσαντος, ἔλαβε Σαούλ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτήν· ἐφ' ὃν καὶ ὁ σκευοφόρος ἐπιπεσὼν ἀναιρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς ῥομφαίας. καὶ οὕτως ἀπέθανε Σαούλ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ, αἷς ἠνόμησε τῷ θεῷ, διότι οὐκ ἐφύλαξε τὸν λόγον κυρίου καὶ ὅτι ἐπληρώτησεν ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ τοῦ ζητήσαι, καὶ ἄπε 169 κρίθη αὐτῷ Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ οὐκ ἐζήτησε κύριον, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἀφαιρεθεῖσα ἡ βασιλεία ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ μετηνέχθη εἰς τὸ γένος Δαυίδ. τί τοίνυν τὸν Σαούλ ὤνησε τὸ μέγεθος καὶ ὕψος τοῦ σώματος; ἢ

τί τὸν Δαυὶδ ἔβλαψε τὸ σμικρὸν καὶ εὐτελὲς τῆς ἡλικίας; ὁ μὲν γὰρ ὡσπερ τις δρῦς ὑψίκομος καρπὸν κακίας ἔφερε καὶ τροφήν χοίρων, ὁ δὲ οἶά περ ἄμπελος εὐκληματοῦσα καὶ καρποφόρος ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς οἶνον εὐφραίνοντα καρδίας ἀνθρώπων ἐβλύστανεν. Ἀρετῆς γάρ, φησὶν ὁ μέγας Ἰσίδωρος, ἀπούσης, οὐδὲν ὄφελος τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς. ὅθεν φησὶν ὁ θεὸς πρὸς τὸν Σαμουὴλ· μὴ βλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν τοῦ πρώτου υἱοῦ Ἰεσσαὶ μηδὲ τὴν ἕξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καταπλαγῆς, ὅτι ἐξουδένωκα αὐτόν, διότι οὐχ ὡς βλέψει ἄνθρωπος ὅψεται θεός. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ θεὸς εἰς καρδίαν. οὐ δεῖ τοίνυν οὐδὲ ἐν τῷ τοῦ σώματος ὕψει φαντάζεσθαι καὶ μέγα φρονεῖν, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἀρετῇ καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ θεοῦ σεμνύνεσθαι. ἐπεὶ καὶ Νεβρώδ ὁ γίγας πολλοῖς ὑπερίπτατο καὶ οἱ Ἀσταρώθιοι γίγαντες καὶ ὁ Ὄγ βασιλεὺς τῆς Βασάν, ὃς ὑπελείφθη ἐκ τῶν γιγάντων κατοικῶν ἐν τῷ Ῥαφαῖν ἐν Ἀσταρώθ ὄντα τοῦ Ῥαφαῖν ἀπόγονον, οὗ καὶ ἡ κλίνη σιδηρᾶ τὸ μήκος ἔχουσα πήχεις θ' 170 καὶ τὸ πλάτος δ', καὶ Γολιάθ ὁ ἀλλόφυλος, καὶ Σαούλ ὁ παντὸς Ἰσραὴλ ὑπερωμίας. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ὠνήσε τὸ μέγεθος τοῦ σώματος μετὰ τῆς πολλῆς ἐκείνης ἰσχύος ἀρετῆς ἐρήμους ὑπάρχοντας καὶ τῆς θείας ἐπιεικειᾶς φρονήσαντας ὑψηλότερον. Ὅτι δὲ οὐκ ἀνήγαγεν ἀληθῶς τὸν Σαμουὴλ ἢ ἐγγαστρί μῦθος, ὡς οἴονται τινες διὰ τὸ τὴν ἱστορίαν τὸ φανέν οὕτως ἀδιαφόρως ὀνομάσαι, πρῶτον μὲν δῆλον ἐκ τοῦ μὴ φέρειν δαίμονα προσβολὴν ἀγίου. εἰ γὰρ ἔτι ἐν σαρκὶ περιόντας δεδοίκασιν, πῶς ἂν ἀσωμάτους ἰδεῖν καρτερήσειεν; δεύτερον δέ, ὅτι οὐκ αὐτὸν ἀνήγαγεν, ἀλλὰ φάσματος ἰδέαν· ὁ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἡρμοσμένος οὗτός ἐστι Σαμουὴλ, ὡς καὶ ὀλοσώματον εἶδεν αὐτὸν καὶ Σαούλ. τρίτον δὲ καὶ ἡ πρόρρησις ψευδῆς ἐστὶ λέγουσα ὅτι· αὔριον σὺ καὶ οἱ υἱοί σου πεσοῦνται. μετὰ γὰρ ἡμέρας δ' ἀπέθανε Σαούλ, ὑποστρέψαντος τοῦ Δαυὶδ ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Ἀμαληκитῶν πολέμου. φησὶ γάρ· καὶ ὠρθρισε Δαυὶδ τοῦ ἀπελθεῖν τὸ πρῶτ' καὶ φυλάσσειν τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ οἱ ἀλλοφυλοὶ ἀνέβησαν ἐπὶ Ἰσραὴλ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντος τοῦ Δαυὶδ εἰς τὴν γῆν ἐκείνην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ καταδιώξαντος 171 τοὺς Ἀμαληκίτας καὶ μετὰ νίκης ὑποστρέψαντος τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἐπάγει λέγουσα ἢ γραφή· καὶ οἱ ἀλλοφυλοὶ ἐπολέμουν ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἔφυγον ἄνδρες Ἰσραὴλ ἐκ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων καὶ πίπτουσι τραυματῆται ἐν τῷ ὄρει Γελβουέ. καὶ βαρύνεται ὁ πόλεμος ἐπὶ Σαούλ, καὶ τοξεύεται εἰς τὰ ὑποχόνδρια. εἰ δὲ καὶ ἠλήθευσεν, καθὼς τινες νομίζουσιν, οὐ μέγα τοῦτο. ὁ γὰρ θεὸς καὶ τὸν δαίμονα ἐν σχήματι φανέντα τοῦ Σαμουὴλ εἶπεν ἄκοντα τὴν ἀλήθειαν κατηνάγκασεν, ὡσπερ καὶ τὸν Βαλαὰμ εὐλογῆσαι τὸν Ἰσραὴλ ἄκοντα πεποίηκεν. ἔφη γάρ· κὰν ἀπέλθῃς πρὸς τὸν ψευδοπροφήτην, ἐγὼ κύριος ἀποκριθήσομαί σοι. τοῦ δὲ γε Σαούλ ἀναιρεθέντος καταλιπὼν Δαυὶδ τὸν Ἀγχοὺς βασιλεῖα τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πρὸς τὸν ὁμόφυλον Ἰσραὴλ βασιλεύει κατὰ θεῖαν εὐδοκίαν. Πῶς οὖν, φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν μὲν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ λγ' ψαλμοῦ Ἀβιμέλεχ ὀνομάζεται (φησὶ γάρ· ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν), ἢ δὲ ἱστορία Ἀγχοὺς αὐτὸν προσηγόρευσεν; καὶ φαμέν, ὡς τοιοῦτόν τινα λόγον φθάσαντα εἰς ἡμᾶς ἐκ παραδόσεως, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὸν μὲν εἶχον ὄνομα τὸ Ἀβιμέλεχ, ἴδιον δὲ ἕκαστος ὃ προσηγορεύετο. ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἔστιν ἰδεῖν βασιλείας Καίσαρας μὲν λεγομένους κοινῶς καὶ Αὐγούστους, 172 ἄλλα δὲ τὰ κύρια ἑαυτῶν κεκτημένους ὀνόματα. ὅπερ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ Φαραὼ ἐστίν. φαίνεται γὰρ Φαραὼ λεγόμενος καὶ ὁ ἐπὶ Ἰωσήφ, καὶ ὁ ἐπὶ Μωϋσέως Φαραὼ μετὰ γενεᾶς δ' ἐγερθεὶς βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ ὁ ἐπὶ Σολομῶντος Φαραὼ, (ἔλαβε, γάρ φησιν, τὴν θυγατέρα Φαραὼ), καὶ ὁ ἐπὶ Ἰερεμίου πάλιν βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Φαραὼ προσηγορεύετο. οὕτω δὲ καὶ Ἀβιμέλεχ κατὰ τοὺς χρόνους ἦν Ἀβραάμ, καὶ ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰσαάκ, καὶ ὁ νῦν λεγόμενος ἐπὶ τῶν καιρῶν Δαυὶδ Ἀβιμέλεχ εἴρηται ἐν τῇ

ἐπιγραφῆ τὸ κοινὸν μὲν τῆς βασιλείας ὄνομα, Ἄγχοὺς δὲ ὑπὸ τῆς ἱστορίας λέγεται, ὅπερ ἰδίως αὐτῷ ἦν ἐκ γεννητῆς ἐπικείμενον. [β'. Περὶ Δαυίδ.] Μετὰ δὲ Σαοὺλ ἐβασίλευσε Δαυίδ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἔτη μ'. ὃς καὶ ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ θεοῦ πάντα κατὰ τὸ εἰρημένον· εὗρον Δαυίδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. καί· εὗρον Δαυίδ τὸν δούλον μου καὶ ἐν ἐλαίῳ ἀγίῳ ἔχρισα αὐτόν. ἢ γὰρ χεὶρ μου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βρα χίων μου κατισχύσει αὐτόν. οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν, καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν τροπώσομαι. καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ τὸ ἔλεός μου μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί μου ὑψωθήσεται 173 τὸ κέρας αὐτοῦ. διὸ δὴ τὸ θεῖον πνεῦμα περὶ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ φησιν· καὶ ἐξελέξατο Δαυίδ τὸν δούλον αὐτοῦ καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων ποιμαίνειν Ἰακώβ τὸν δούλον αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, ὃς καὶ μετ' ἐπιστήμης θείας καὶ εὐσεβείας ἐποίμανεν αὐτούς καὶ ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὠδήγησεν αὐτούς. ὅθεν ἐπήγαγεν ἡ γραφὴ λέγουσα· καὶ ἐβασίλευσε Δαυίδ ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἦν ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην. οὗτος τοίνυν πατάξας τὸν Μολχὸμ βασιλέα τῶν Σύρων καὶ λαβὼν τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν μέγαν ἔχοντα λίθους τιμίους καὶ φορέσας αὐτόν, ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κόσμος εὐπρεπέστατος. ὅπερ δηλῶν πάλιν ἔφη· κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου ἀγαλλιάσεται σφόδρα. τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ καὶ τὴν θέλησιν τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας αὐτόν, ὅτι προέφθασας αὐτόν ἐν εὐλογίαις χρηστότητος, ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων. μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπέθηκας αὐτῷ. Καὶ οὕτως ἐνισχύσας ὁ μακάριος καὶ κραταιωθεὶς τῇ συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος πεπλήρωκε καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὴν 174 πρὸς Ἰακώβ εὐλογίαν δοθεῖσαν, ὡς φησι Θεοδώρητος, ὅτι· γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου Ἡσαῦ. πατάξας γὰρ τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ γενόμενοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ Ἰδουμαῖοιδούλοι τῷ Δαυίδ, ἐπέθηκε τῇ προρρήσει τὸ τέλος ψάλλων· ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐπιβαλὼν τὸ ὑπόδημά μου. ἐμοὶ ἄλλο φυλὸν ὑπετάγησαν. οἱ γάρτοι Ἰδουμαῖοι πρόγονον ἔχοντες τὸν Ἡσαῦ, ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἐσχίκασι, (Ἐδῶν γὰρ ὠνομάσθη τῶν πρωτοτοκίων τὸν φακὸν προτιμήσας) οὐ τῆς προσηγορίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς μνησικακίας τοῦ προπάτορος ἐγένοντο κληρονόμοι. καὶ ὡσπερ ἐκεῖνος ἐπίμονον ἔσχε κατὰ τοῦ Ἰακώβ τὴν ὀργὴν ἐπὶ πλεῖστον, ὡς καὶ διαρρήδη εἰπεῖν· ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακώβ τὸν ἀδελφόν μου, οὕτω καὶ οὗτοι τοῖς ἐξ Ἰακώβ διηνεκῶς φθονοῦντες ἐπιβουλαῖς κατ' αὐτῶν ἐχρῶντο μυρίαίς, καὶ ἡνίκα μὲν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀπαλλαγέντες δουλείας ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐπηγγελμένην ἠβουλήθησαν γῆν, τοῦ Μωϋσέως ἡγουμένου καὶ προστατεύοντος, οὐ μόνον οὐχ ὑπεδέξαντο φιλοφρόνως, ἀλλ' οὐδὲ διελθεῖν διὰ τῆς ἰδίας συνεχώρησαν χώρας, καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ Μωϋσέως διὰ πρεσβευτῶν παρακαλέσαντος καὶ ὑποσχομένου ὡς οὐκ ἐκκλίνοσι δεξιά ἢ ἀριστερά, ἀλλ' ὀδῶ βασιλικῇ βαδιοῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος τὴν χρεῖαν ὠνούμενοι. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ συνεχῶς τὴν οἰκείαν δυσμένειαν ἐπεδείκνυντο, ποτὲ μὲν μόνοι κατ' αὐτῶν στρατεύειν ἐπιχειροῦντες, ποτὲ δὲ τοῖς πολεμοῦσιν αὐτοῖς ἐπαμύνοντες προθύμως. καὶ μέντοι καὶ ἡνίκα πάλιν Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι ταῖς κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο προσβολαῖς, μυρία ὅσα ἔδρασαν εἰς αὐτούς δεινὰ οὐ συμπράττοντες μόνον τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ λόχους 175 καθίζοντες καὶ τοὺς φεύγειν πειρωμένους θηρεύοντες καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀναιροῦντες, τοὺς δὲ τοῖς ἐχθίστοις παραδίδόντες. ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ θεσπέσιος Δαυίδ προθεωρῶν ἐναργῶς ὑπέφηεν. εἰπὼν γὰρ προφητικῶς περὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ· ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆ

ναι ἡμᾶς τὴν Σιών, φάσκει καὶ περὶ τῆς καταληψομένης τοὺς πολεμήσαντας τὸν λαὸν συμφορᾶς· μνήσθητι, κύριε, τῶν υἰῶν Ἐδὼμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ τῶν λεγόντων· ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε ἕως τῶν θεμελίων αὐτῆς. περὶ ὧν καὶ Ἡσαΐας εἰπὼν· ὄρασις ἦν εἶδεν Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμὼς κατὰ Βαβυλῶνος, ἐπάγει τὰ ἐλεεινὰ πάθη τῶν ἐξανδραποδιζομένων· καὶ οἵτινες συνηγμένοι εἰσὶν, μαχαίρα πεσοῦνται, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ῥάξουσιν ἐνώπιον αὐτῶν. τίνες δὲ ταῦτα δράσουσι πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγείρω ὑμῖν τοὺς Μήδους, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, καὶ ἔσται Βαβυλῶν ἡ καλὴ τε καὶ ἔνδοξος ἀπὸ βασιλέως Χαλδαίων, ὃν τρόπον κατέστρεψεν ὁ θεὸς Σόδομα καὶ Γόμορρα, λέγει κύριος. ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱερεμίας περὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς Βαβυλῶνος ἔφη σχετλιαστικῶς· πῶς συνεκλάσθη καὶ συνε τρίβη Βαβυλῶν ἡ σφῦρα πάσης τῆς γῆς. ἡ μὲν οὖν προφητεία αὕτη οὐ πρὸ πολλῶν γενεῶν ἔστι τῆς τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίας, πάλιν δὲ μετὰ πολλοῖς ὕστερον ἔτεσι φαίνονται 176 οἱ Μῆδοι ἐπιστρατεύσαντες τοῖς Ἀσσυρίοις. παραμυθία οὖν τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἡ προσδοκία τῆς ἐκδικήσεως τῆς μετὰ πολὺ καταληψομένης τὸν λαὸν τὸν κακώσαντα τὸν Ἰσραὴλ. ταύτην γάρτοι προβλέπων τὴν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως ὁ Δαυὶδ, καθ' ἣν οἱ ἀπὸ τοῦ Μαδαὴ Μῆδοι κρατήσαντες τῶν Βαβυλωνίων καὶ μηδὲ τοῖς νηπίοις αὐτῶν φεισάμενοι, εἰκότως ἔψαλλεν· μακάριος ὃς ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου, ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν· μακάριος ὃς κρατήσει καὶ ἔδαφιεῖ τὰ νηπία σου πρὸς τὴν πέτραν. Εἶτα πάλιν φησὶν· καὶ ἐπορεύετο Δαυὶδ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ. εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἄνδρας λζ' τοιούτους, ὥστε τὸν μικρὸν αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ἑκατόν, τὸν δὲ μέγαν πρὸς χιλίους· ἐξ ὧν ἔστι τὰ ὀνόματα ταῦτα. Σεβοχά· οὗτος ἐπάταξε τὸν Σέφ τὸν τοῦ Ῥαφὰ ἀπόγονον τῶν γιγάντων. Ἐλεανάν· οὗτος ἀνεῖλεν ἄνδρα δυνατὸν Χετταῖον, οὗ ἦν τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἀντίον ὑφαινότων. Ἰωνάθαν· οὗτος ἐφόνευσεν ἄνδρα δυνατὸν καὶ παμμεγέθη ἔχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ δακτύλους ἀνά ἕξ, τοὺς πάντας κδ'. Ἀδίνων· οὗτος ἐσπάσατο τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ ὀκτακοσίους στρατιώτας εἰς μίαν παρεμβολήν. Ἰεσεβαδά· οὗτος ἐσπάσατο τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐν καιρῷ ἐνὶ ἐπὶ τραυματίας τ'. Μαρά· οὗτος τῶν ἄλλοφύλων ἐπελθόντων καὶ βουλομένων ἀρπάσαι 177 τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ πλήρης οὔσης φακῆς, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη καὶ τοὺς μὲν ἄλλοφύλους ἐδίωξεν, τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἐφύλαξεν. Ἐλεάζαρ· οὗτος μερὶ δος οὔσης κριθῶν, καὶ τῶν ἄλλοφύλων ἐπελθόντων, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἐστηλώθη καὶ τοὺς μὲν ἄλλοφύλους ἔτρεψεν, τὴν δὲ κριθὴν διέσωσεν. τοσοῦτον γὰρ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἄλλοφύλοις, ἕως ἢ χεῖρ αὐτοῦ κοπιάσασα προσεκολλήθη τῇ μαχαίρᾳ, καὶ ὁ λαὸς ἐπέστρεψεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν. Βαναίας· οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησεν ἔργα, ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀριὴλ τοῦ Μωάβ. καὶ καταβάς ἐν ἡμέρᾳ χιόνος εἰς λάκκον ἐφόνευσε λέοντα, ἀνεῖλε δὲ καὶ ἄνδρα Αἰγύπτιον ἐπτάπηχυν ἔχοντα δόρυ ὡς ξύλον διαβάθρας. ἀρπάσας γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὸ δόρυ ἐν αὐτῷ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἀβεσά ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ· οὗτος ἐπάταξεν ἄνδρας χ' καὶ τὸν Ἰεσβὰν θέλοντα φονεῦσαι τὸν Δαυίδ. ἦν δὲ ὁ Ἰεσβὰς ἕγγονος τοῦ Ῥαφὰ δόρυ ἔχων σταθμοῦ σίκλων τ'. ἠνίκα δὲ ἔτρεχεν ὁ Ἀβεσά, ἦν ὡς δορκὰς ἐν τοῖς ὄρεσιν. τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοί, περικυκλωσάντων ποτὲ τῶν ἄλλοφύλων τὴν Βηθλεέμ, καὶ τοῦ Δαυίδ ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ φρέατος Βηθλεέμ, διέβησαν οἱ τρεῖς καὶ διαρρήξαντες τὴν παρεμβολὴν τῶν ἄλλοφύλων ὑδρεύσαντο ἐκ τοῦ φρέατος καὶ ἤνεγκαν ὕδωρ τῷ Δαυίδ. ὁ δὲ θαυμάσας 178 αὐτῶν τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμαν ἔλαβε τὸ ὕδωρ καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ κυρίῳ λέγων· ἴλεώς μοι, κύριε, εἰ αἷμα ἀνθρώπων τῶν πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίομαι. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ὑπῆρχον ἄνδρες δυνατώτατοι καὶ ἀκαταγώνιστοι καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους φοβερῶτατοι, θυρεοὺς αἴροντες καὶ δόρατα μέγιστα καὶ κοῦφοι τοῖς ποσὶν ὡς

δορκάδες ἐπὶ τῶν ὁρέων ὑπάρχοντες, καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτῶν πάνυ ἔκπληκτος, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα λεόντων. τοὺς δὲ γε πολεμιστὰς τοῦ κοινοῦ λαοῦ, οὓς εἶχε πάλιν ὁ Δαυὶδ, ἦν ὁ ἀριθμὸς μυριάδες σλδ', καθὼς ἠριθμήθησαν ὑπὸ Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρατήγου. Φησὶ γάρ· καὶ προσέθετο ὀργῇ κύριος ἐκκαῖναι ἐν Ἰσραὴλ καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαυὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων· πορεύθητι καὶ ἀρίθμησον τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰούδα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἰωάβ τὸν ἄρχοντα τῆς ἰσχύος τῶν μετ' αὐτοῦ· διέλθε δὴ τὰς φυλάς πάσας Ἰσραὴλ καὶ ἴδε καὶ ἐπὶ σκεψαι τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν Ἰωάβ· προσθεῖη κύριος ὁ θεὸς πρὸς τὸν λαόν σου. καὶ ἵνα τί ὁ κύριός μου βούλεται ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ; καὶ ὑπερίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάβ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως, καὶ ἀπῆλθεν Ἰωάβ ἐπισκέψασθαι τὸν λαόν. καὶ δὴ ἐπισκεψάμενος δέδωκε τὸν ἀριθμὸν τῆς 179 ἐπισκέψεως τοῦ λαοῦ τῷ Δαυίδ. καὶ ἦν πᾶς Ἰσραὴλ χίλια χιλιάδες καὶ ρ' χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομφαίαν, καὶ Ἰούδας χιλιάδες ὑπ' ἀνδρῶν ἐσπασμένων μάχαιραν. τὸν δὲ Λευὶ καὶ τὸν Βενιαμὶν οὐκ ἠρίθμησεν, ὅτι προσώχθισεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάβ. καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον τοῦ θεοῦ τοῦτο. καὶ ἐπάταξε καρδίᾳ Δαυίδ αὐτὸν ἐν τῷ ἀριθμῆσαι τὸν λαόν. καὶ ἀπέστειλε κύριος Γὰδ τὸν προφήτην πρὸς Δαυὶδ καὶ εἶπεν· τάδε λέγει κύριος· ἔκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι σοι, ἢ τρία ἔτη λιμὸν ἐν τῇ γῆ σου, ἢ μῆνας τρεῖς φεύγειν σε ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν σου, ἢ τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐν τῇ γῆ σου. καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς Γὰδ· στενά μοι πάντοθεν σφόδρα ἐστὶ καὶ τὰ τρία. πλὴν ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς χεῖρας κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ, εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. καὶ ἐξελέξατο Δαυὶδ τὸν θάνατον. καὶ ἡμέραι θέρους πυρῶν, καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδες ο'. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ τοῦ διαφθεῖραι ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς τὸν θεὸν ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἄγγελον τύπτοντα ἐν τῷ λαῷ· ἰδοὺ ἐγὼ ἡμάρτηκα καὶ ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κακοποιήσας, καὶ οὗτοι τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν; γενέσθω δὴ ἡ χεὶρ σου ἐν ἐμοί, κύριε, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου. καὶ παρακληθεὶς ὁ κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον· ἄνεσ τὴν χεῖρά σου. καὶ ὠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον Δαυὶδ καὶ ἀνήγαγεν εὐθύς ὀλοκαυτώσεις. καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος, καὶ συνεσχέθη ἐπάνωθεν Ἰσραὴλ ἢ θραῦσις. 180 Ταῦτα δέ, φησὶ πάλιν Θεοδώρητος, οὐκ ἀπεικὸς συμβέβηκεν, ἀλλ' οἰκείας παρανομίας ἔτισε δίκας ὁ λαὸς διὰ προφάσεως, καταλιπὼν γὰρ τὸν εὐσεβῆ καὶ θεῖον βασιλέα τυράννω καὶ πατραλοῖα παιδί συνεστράτευσεν. οὕτω δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ Σαοὺλ εἰς τοὺς Γαβαωνίτας ἀναίρεσιν ἐπαιδεύθησαν διὰ λιμοῦ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. ὁ μὲν γὰρ λαὸς ἅπας καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυὴ πεποίηκε τὰς πρὸς τοὺς Γαβαωνίτας συνθήκας, ἐκοινώνησε δὲ τῶν ὄρκων καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἀρχιερεὺς. ἔδει τοίνυν τοὺς ἀπογόνους τῶν ὁμῶ μοκότων μὴ παραβῆναι τὸν ὄρκον καὶ τὰς σπονδάς, ἀλλὰ καὶ πείσαι μᾶλλον τὸν παρανομοῦντα βασιλέα τὰς πρὸς αὐτοὺς φυλάξαι συνθήκας. ἐφ' οὓς καὶ πεπλήρωται τὸ παρά τοῦ Νῶε πρὸς τὸν προπάτορα αὐτῶν Χαναὰν εἰρημένον· ἐπικατάρατος Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. διὸ φησὶ πρὸς αὐτοὺς Ἰησοῦς μετὰ τὴν φανέρωσιν τῆς πανουργίας αὐτῶν· καὶ νῦν ἐπικατάρατοί ἐστε. οὐ μὴ ἐκλείπη ἐξ ὑμῶν δοῦλος οὐδὲ ξυλοκόπος καὶ ὑδροφόρος ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ μου. καὶ κατέστησεν αὐτοὺς Ἰησοῦς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ξυλοκόπους καὶ ὑδροφόρους πάσῃ τῇ συναγωγῇ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐγένοντο οἱ κατοικοῦντες Γαβαὼν ξυλοκόποι καὶ ὑδροφόροι τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θεοῦ καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ εἰς τὸν τόπον οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος. ἐπεὶ οὖν ταῦτα παρελογίσαντο, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ὑπέστησαν τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν. διδάσκει 181 γοῦν ἡμᾶς ὁ λόγος μὴ παραβαίνειν τὰς ἐπὶ θεοῦ γινομένας μεθ' ὄρκων συνθήκας, κἂν εἰς ἄλλων ὠφέλειαν ἢ παρά βαςίς γίνεται.

ἀγνοῶν δὲ τὴν αἰτίαν ὁ Δαυὶδ τῆς θεηλά του πληγῆς τοῦ λιμοῦ τὸν θεὸν ἠρώτησεν, καὶ μαθὼν ὡς ἔνεκεν τῆς τῶν Γαβαωνιτῶν ἀδίκου ἀναιρέσεως εὐθύνας εἰσπράττονται, αὐτοῖς ἐκείνοις ἐχρήσατο κριταῖς τοῖς ἡδίκη μένοις λέγων· τί ποιήσω ὑμῖν; καὶ ἐν τίνι ἐξιλάσομαι; καὶ φασιν· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαοὺλ καὶ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανατῶσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὁ διώζας ἡμᾶς καὶ συν τελέσας, καὶ ὡσπερ ἐλογίσατο ἡμᾶς ἐξολοθρεῦσαι, ἀφανίσω μεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ, καὶ δοθήτωσαν ἡμῖν ἄνδρες ζ' ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ τοῦ Σαοὺλ. ἐν ἐκείνῳ τοίνυν τῷ χωρίῳ τοὺς ἐκδοθέντας αὐτοῖς ἀνεσκολόπισαν ἄνδρας, ἐν ᾧ τὰς παρανόμους ἐτόλμησεν ἐκεῖνος μαιφονίας. οὗτοι δὲ ἦσαν τοῦ Σαοὺλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πέντε δὲ υἱῶν αὐτοῦ ὑστέρων. τῆς οὖν τιμωρίας γεγενημένης ἴλεως ὁ δεσπότης ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ τὸν ἐξ ἔθους καρπὸν ἔδωκεν. ἡμεῖς δὲ μανθάνομεν διὰ τούτων, ὡς γένους ὁ θεὸς οὐκ οἶδε διαφοράν, ἀλλὰ τοῖς ἡδικημένοις, κἂν ἀλλογενεῖς ᾧσιν, ἐπαμύνει δικαίως, εἰ καὶ παρὰ πόδας οὐκ ἀπαιτεῖ δίκας. ἀμέλει γὰρ καὶ τότε μακροθυμήσας ἔτη μ' οὕτω τὰς εὐθύνας εἰσπράττεται νῦν ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ. αὖξει δὲ αὐτῶν τὴν 182 κατηγορίαν τὸ τὸν μὲν Σαοὺλ καταψηφισθέντα καὶ τῆς θείας χάριτος γυμνωθέντα μὴ καταλιπεῖν μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ, τὸν δὲ μυρίων αὐτοῖς ἀγαθῶν γενόμενον πρόξενον καὶ τὸ τῶν ἀλλοφύλων καταλύσαντα θράσος καὶ τὸν Ἄμα λῆκ πανωλεθρία μὲν παραδῶσαντα, Ἰδουμαίους δὲ καὶ Μωα βίτας καὶ Ἀμμανίτας καὶ Σύρους ἐκατέρους χειρωσάμενον καὶ δουλωσάμενον καὶ φόρους ἀναγκάσαντα φέρειν καὶ προφητικῆς χάριτος ἀπολαύσαντα οὐ μόνον κατέλιπεν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπαρατάξασθαι καὶ δρᾶσαι τὰ πολεμίων καὶ συμπρᾶξαι μαιφόνῳ καὶ παρανόμῳ τέκνῳ. ὅθεν ὁ δίκαιος κριτῆς αὐτοὺς δίκας εἰσепράξατο διὰ τῆς ὑποθέσεως Δαυὶδ. καὶ γὰρ αὐτὸν ἡδίκησαν, καθὼς δηλοῖ καὶ ἡ ἱστορία λέγουσα· καὶ προσέθετο ὀργῇ κύριος ἐκκαῆναι ἐν Ἰσραὴλ. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς ἐπαναστάσεως τοῦ υἱοῦ δίκας ἐναργεῖς ἔτισε τοῦ τε φόνου καὶ τῆς μοιχείας κατὰ τὴν θεῖαν πρόρρησιν. φησὶ γάρ· τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐγείρω κακὰ ἐπὶ σὲ ἐκ τοῦ οἴκου σου, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅσον τοίνυν ὀνίνησι θλίψις καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα καὶ ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν. διωκόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ὁ θεῖος οὗτος Δαυὶδ πᾶσαν κατώρθου φιλοσοφίαν, καὶ παραταττόμενος μὲν καὶ ταῖς φροντίσι τῶν πολέμων ἐνασχολῶν τὴν διάνοιαν κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἐπολιτεύετο νόμους, ἀνακωχῆς δὲ τυχῶν ὀλίγης τὸν ὄλισθον ἐκεῖνον 183 ὑπέμεινεν. ἐγένετο, γὰρ φησιν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς δείλης, καὶ ἀνέστη Δαυὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου τῶν βασιλέων, καὶ εἶδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δώματος, καὶ ἡ γυνὴ καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. πολὺς ὁ πόλεμος καὶ σφοδρὸς, ἄνεσις καὶ τρυφή καὶ βασιλεία καὶ ἐξουσία καὶ σώματος ὥρα καὶ μετὰ τροφῆς κόρον ἢ προσβολή, ὅτε καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις ὁ σπινθὴρ ὑποτύφεται οἷον εἰς συμμαχίαν καὶ ἀνδρείαν τὴν τροφήν δεχόμενος. δηλὸς δὲ ἐστίν, ὅτι σφοδρότερον κατὰ φύσιν εἶχε τῆς ἐπιθυμίας τὸ πάθος. οὐ γὰρ ἂν πλείοσιν ἐχρήσατο γυναιξίν, εἰ μὴ τῆς φύσεως τοῦτο δρᾶσαι βιασαμένης. Ὅθεν φησὶν ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεως· ἰστέον ὅτι πολλὰ καὶ διάφορα εἰσι παρὰ τῷ δικαιοκρίτη θεῷ τὰ κρίματα καὶ αἱ ἀνταποδόσεις, ἃς μέλλει ποιεῖν ἐπὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα ἀμαρτανόντων καὶ ἀκρατῶς τε καὶ ἀφειδῶς ἔξοι στρουμένων καὶ λαγνευόντων. εἰσὶ γὰρ καὶ χῶραι θερμαῖ τινες, αἱ πεφύκασιν ἐκ θερμότητος ἀέρων ἢ καὶ ὑδάτων καὶ τροφῶν τὰ σώματα διεγείρειν πρὸς ἀκρατεῖς μίξεις, καθάπερ Αἴγυπτος καὶ Αἰθιοπία καὶ Ἰερικῶ, Γομορρίτις ἐνορία, καὶ ἡ Περσικὴ χώρα. εἰσὶ δὲ πάλιν καὶ γένη πρὸς ἀσέλγειαν καὶ ἀκολασίαν εὐρίπιστα μᾶλλον, ἃ καὶ ἐκ συνηθείας ἢ καὶ ἐξ ἐτέρας αἰτίας ῥυπαρώτερα καὶ ἀκολαστότερα ὑπάρχουσιν, 184 ὡς τὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ὁ κατὰ θεὸν ζῶν ἄνθρωπος ἐφέλκεται καὶ διὰ τοιαύτην

αίτιαν πρὸς ἁμαρτίαν, ἀλλὰ δεῖ τὴν φύσιν ἐκβιάζεσθαι κατὰ πάντα τρόπον. βιασθὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βια σταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. καί· χρὴ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνίζεσθαι. οὐδεὶς γάρ, φησιν, στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. διακύψας τοίνυν ἀπλοϊκῶς, οὐ περιέργως, καὶ ἰδὼν τὸ γύναιον λουόμενον, οὐκ ἔφυγε τὴν θέαν ὡς ὀλεθρίαν, ἀλλὰ καταθελχθεὶς τῷ τῆς ὥρας δελέατι τὸ τῆς ἁμαρτίας κατέπιεν ἄγκιστρον. ὅμως οὐκ ἐκ πονηρᾶς γνώμης τε καὶ συνηθείας, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως καὶ συναρπαγῆς τὴν ἄγραν τε καὶ πληγὴν ἐδέξατο. καὶ ἐτέρου πάθους χειρόνος ἴαμα τάχα γέγονεν, ἐπάρσεως, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ὑπεμφαίνων ἔλεγεν· ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθη καὶ ἐξηπορήθη. καί· ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθη τεταραγμένος. ἀλλ' ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. τὰ γάρτοι σφάλματα καὶ ἐλαττώματα τῶν εὐλαβῶν γίνονται πολλάκις κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ θεοῦ συγχωροῦντος 185 ἐνίοτε ὀλισθησαί εἰς θεραπείαν ἐπάρσεως προλαβούσης, οἷόν ἐστι τὸ ὑπὸ Πέτρου εἰρημένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένον. καὶ ἀπλῶς ῥαθυμίας ἦν, οὐ κακοηθείας ἢ ἁμαρτία, ἣτις αὐτὸν καὶ συγγνώμης μεταλαχεῖν παρεσκεύασεν. οἱ μὲν γάρ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ κακίστης ἕξεως καὶ συνηθείας ἁμαρτὰ νοοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ προαίρεσιν, ὡς φησιν ὁ σοφός· ἔστιν ὀλισθαίνων καὶ οὐκ ἀπὸ ψυχῆς. καὶ τίς οὐχ ἤμαρτεν; διὸ τὰς χαλεπὰς ἀπειλεῖ τιμωρίας ὁ τῶν ψυχῶν ἰατρός καὶ ἐπάγει αὐτάς, αἵτινες λαμπρότερον ἔδειξαν τοῦ θαυμαστοῦ βασιλέως τὸ κλέος. αἱ γὰρ θεήλατοι πληγαὶ τὴν νόσον ἐκείνην ἐξήλασαν καὶ τὴν προτέραν ὑγίαν ἀπέδωκαν. καὶ γὰρ παντοδαπαῖς αὐτὸν οἶα δὴ πάνσοφος ἰατρός παιδείαις ὑπέβαλε μετὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας. εἶρη κῶς γὰρ ὁ προφήτης· οὐ μὴ ἀποθάνης, ἐπήγαγεν· πλὴν παροργίζων παρώργισας ἐν τοῖς ὑπεναντίοις τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μέντοι τὸ μοιχαλίδιον παιδίον ἐπάταξεν ὁ θεός, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασιν παραδηλῶν φησιν· καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου. εἰκότως οὖν ἔλεγεν· παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν τινα πλουτοῦντα, εὐημεροῦντα, ὑγιαίνοντα καὶ μηδὲν κακὸν πάσχοντα, στέναξον, δάκρυσον, πένθησον αὐτόν, ὡς προσθήκη εἰς κόλασιν αὐτῷ ταῦτα συμβαίνοντα. ὡς περ γὰρ οἱ πολλὰ ἁμαρτάνοντες καὶ μὴ μετανοοῦντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς ὀργῆς θησαυρόν, οὕτως οἱ μετὰ τοῦ 186 μηδὲν κολάζεσθαι καὶ εὐπραγίας ἀπολαύοντες μείζονα τὴν τιμωρίαν ὑποστήσονται. καὶ δῆλον οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου τὸ ὑπόδειγμα. ὁ γάρτοι Δαυὶδ οὗτος μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην ἔνεκα λεῖτο σφοδρότερον ὡς πολλῆς ἀπολαύσας ἀδείας καὶ τοιοῦτος γενόμενος. φησὶ γὰρ ὀνειδίζων αὐτὸν ὁ θεὸς διὰ Νάθαν πάλιν οὕτως· ἐγὼ ἔχρισά σε εἰς βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἔρρυσάμην σε ἐκ χειρὸς Σαοὺλ καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον τοῦ κυρίου σου καὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα, καὶ εἰ μικρόν ἐστιν, καὶ προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα. καὶ τί ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου. τότε ἀκούσονται οἱ εὐημεροῦντες νῦν καὶ τὰς ἐντολὰς κυρίου μὴ φυλάξαντες· ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ὁ οὖν μακάριος Δαυὶδ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλέσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα εἶπεν αὐτῷ· Σολομῶν, τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπὶ ψυχὴν τοῦ οἰκοδομήσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐπ' ἐμὲ λέγων· αἶμα εἰς πληθος ἐξέχεας καὶ πολέμους ἐποίησας μεγάλους, οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόματί μου. ἰδοὺ υἱὸς τίκτεταί σοι, καὶ ἀναπαύσω αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν ὄντων κυκλόθεν, ὅτι Σολομῶν ὄνομα αὐτῷ, καὶ οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ νῦν ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κατὰ τὴν πτωχείαν 187 μου ἠτοίμασα εἰς οἶκον κυρίου χρυσοῦ τάλαντα χιλιάδας ρ' καὶ ἀργυρίου τάλαντα χιλίας χιλιάδας καὶ

χαλκὸν καὶ σίδηρον οὗ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθετες εἰς οἰκοδομὴν ναοῦ κυρίου. τὸ δὲ τάλαντον ἔχει λίτρας ρκε'. καὶ Δαυὶδ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα πάλιν εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ· ἰδοὺ ἠτοίμασα εἰς οἶκον θεοῦ μου χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν, σίδηρον καὶ λίθους πολυτελεῖς καὶ ποικίλους καὶ πάντα λίθον τίμιον, καὶ πρὸς τούτοις δέδωκα ἐκτὸς ὧν ἠτοίμασα εἰς τὸν οἶκον τῶν ἁγίων τάλαντα τρισχίλια χρυσοῦ τοῦ ἐκ Σουφῆρ καὶ ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυρίου δοκίμου ἕξα λειφθῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ χρυσίον τάλαντα ἑπτακισχίλια καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τιμίους καὶ χαλκὸν ἄπειρον. καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν ὁ Δαυὶδ καὶ ἀποστείλας εἶπεν αὐτῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ νῦν, Σολομῶν, γνῶθι τὸν θεὸν τῶν πατέρων σου καὶ δούλευε αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει. καὶ ἐὰν ζητήσης αὐτόν, εὐρεθήσεται σοι, καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος. καὶ ἔδωκε Δαυὶδ Σολομῶν τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν χερουβὶμ τῶν διαπεπετασμένων ταῖς πτέρυξι καὶ σκιαζόντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου, πάντα ἐν 188 γραφῇ χειρὸς κυρίου δέδωκε Δαυὶδ Σολομῶν τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων· ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς μου μετὰ σου. καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησε Δαυὶδ ἐν γῆρῃ καλῶ καὶ πλήρης ἡμερῶν, πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ εὐσεβείᾳ, ἐτῶν ο'. φησὶ γάρ· καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν Σαοὺλ, καὶ ἔρχονται ἄνδρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρῶν καὶ χρίουσι τὸν Δαυὶδ ἐκεῖ τοῦ βασιλεύειν ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα. καὶ πάλιν· ἔρχονται πάντες οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ πρὸς τὸν Δαυὶδ εἰς Χεβρῶν καὶ χρίουσι αὐτόν εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα Ἰσραὴλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν Δαυὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη μ'. ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διὰ Σαμουὴλ ἠξιώθη, τὰς δὲ τοῦ λαοῦ ἀναγορεύσεις ἢ ἱστορία χρίσεις ἀδιαφόρως ὠνόμασεν. τελευτήσας τοίνυν ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ μέγιστον μνήμα, ὃ κατεσκεύασεν ὁ σοφώτατος υἱὸς αὐτοῦ Σολομῶν παρὰ τὸν Σιλῶμ ἂν τρῶδες ἔχον τὸ σχῆμα διὰ βάθους μεμηχανευμένον πρὸς τὸ μὴ φαίνεσθαι καὶ τὴν Σολομῶντειον δηλοῦν σοφίαν τε καὶ πολυτέλειαν, ἐν ᾧ δὴ καὶ συγκατώρυξε τῷ πατρὶ πολλὰς μυριάδας ταλάντων χρυσοῦ, καθὼς φησιν Ἰώσηπος. καὶ δῆλον ἐκ τῶν ὕστερον γενομένων. ὁ γάρτοι ἀρχιερεὺς Ὑρκανὸς πολιορκουμένης τῆς πόλεως ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου παιδὸς ἀνοίξας τὸ μνήμα τάλαντα τρισχίλια ἐκεῖθεν ἐξεφόρησεν. μεθ' ὧν Ἡρώδης γνοὺς ὡς Ὑρκανὸς τοῦτο πεποίηκεν, ἤνοιξε καὶ αὐτὸς τὸν τάφον, καὶ χρήματα μὲν 189 οὐχ εὔρεν, κόσμον δὲ χρύσειον καὶ κειμήλια πάμπολλα ἀνείλατο. πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδοτέρω χωρεῖν, οὗ τὰ σώματα Δαυὶδ τε καὶ Σολομῶντος ἐτέθησαν, πῦρ ἐξεληθὸν δύο τῶν δορυφόρων αὐτοῦ διέφθειρεν. [γ'. Περὶ Σολομῶντος.] Μετὰ δὲ τὸν Δαυὶδ ἐβασίλευσε Σολομῶν υἱὸς αὐτοῦ ἔτη μ'. ὃς τὴν πανθαύμαστον καὶ θεόδοτον τε καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον σοφίαν ὁ θαυμάσιος ὄντως δεξάμενος, καὶ ἐν τῷ υ' καὶ μ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ Νισάν, ὑπάρχων ἐτῶν λγ' συνήγαγεν ἐργάτας χιλιάδας π' καὶ λατόμους χιλιάδας ο' ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει καὶ ἐπιστάτας #22γχ' προσητάμενος ἀπήρξατο τῆς οἰκοδομῆς ἐν ὄρει, οὗ ὡφθη κύριος Δαυὶδ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐν ἄλῳν Ὀρνὰ τοῦ Ἰεβουσαίου, ἐν ᾧ καὶ πρότερον Ἀβραάμ θυσιαστήριον ὠκοδόμησεν. καὶ δὴ λίθους ἀκροτόμους καὶ ἀπελεκήτους ἤτοι ἀδαμαντίους καὶ παμμεγέθεις λίαν εἰς τὰ θεμέλια θέμενος ἔχοντα πήχεις ι' τὸ σύμπαχον καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς δομήσεως τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ὠκοδόμησε τὴν τε πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ 190 τὸν ναὸν κυρίου ἐν ἔτεσιν ζ', μῆκος πηχῶν ξ' καὶ εὖρος πηχῶν κ' καὶ ὕψος πηχῶν ρκ'. διώροφος γάρ ἦν, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ὅπερ οὖν καὶ ἡ τῶν παραλειπομένων βίβλος δεδήλωκεν. μηδεὶς δὲ νομιζέτω τήνδε τὴν βίβλον πρὸς τὰς βασιλείας διαφωνεῖν, ἐπειδὴ τοῦ ναοῦ τὸ μῆκος ἐνταῦθα μὲν εὐρίσκομεν πηχῶν ξ',

ἐκεῖ δὲ μ'. εὐρήσει γὰρ πρὸς τοῖς μ' ἄλλας κ' τοῦ καλουμένου Δαβὴρ, τοῦτ' ἔστι τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων. οὕτω πάλιν ἐκεῖ μὲν τὸ ὕψος πηχῶν κέ', ἐνταῦθα δὲ ρκ'. ἀμέλει γέ τοι καὶ ἐν τῷ παραδείγματι προϋπέφηνεν ὁ θεῖος Δαυὶδ πρὸς τὸν υἱὸν λέγων· καὶ τὰ ὑπερῶα ποιήσεις. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἱστορία διδάσκει τῶν βασιλειῶν, ὅτι οὐ μόνον διώροφα ἀλλὰ καὶ τριώροφα εἶχεν ὁ οἶκος ὑπερῶα. ἑλικτή, γὰρ φησιν, ἡ ἀνάβασις ἦν εἰς τὴν μέσην καὶ ἐκ τῆς μέσης ἐπὶ τὰ τριώροφα. εὐρότατος γὰρ ὑπάρχων ὁ τοῖχος κοχλιοειδῆ τὴν ἀνάβασιν εἶχεν. καὶ κατεχρύσωσε τὸ ὑπερῶον ὅλον καὶ πᾶν τὸ ἔδαφος καὶ τοὺς τοίχους ποιήσας πλίνθους χρυσαῖς πενταπήχεις, καὶ ἤλοις ἀργυρέοις μαστοειδέσι ταλαντιαίοις ἐφ' ἐκάστης πλίνθου καθήλωσε τέσσαρας, καὶ χερουβὶμ ἐπὶ τὸν τοῖχον ὅλον ἔγλυψεν. κατακοσμήσας οὖν λίθοις τιμίοις καὶ χρυσίῳ τῷ ἐκ Σουφῆρ καταχρυσώσας τὸν τε οἶκον, ὡς εἴρηται, καὶ 191 τοὺς τοίχους καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τοὺς πυλῶνας καὶ τὰ θυρώματα κεραμίσι χαλκαῖς κεχυμέναις τοῦτον ἐσκέπασεν, καὶ διαχωρίσας ἔνδοθεν μέσον τοῦ ναοῦ τόπον δοῦναι τὴν κιβωτὸν ἐκεῖ διαθήκης κυρίου πήχεις κ' τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος πήχεις κ' καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ πήχεις κ' περιέσχεν αὐτὸν καὶ τὴν θύραν αὐτοῦ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ, ὃ καὶ ἅγιον ἁγίων καὶ Δαβὴρ προσηγορεύετο. καὶ δύο χερουβὶμ κατασκευάσας ἐκ ξύλων ἀσήπτων ἀνὰ πηχῶν ἰ' τὸ μέγεθος καὶ ἀνὰ πηχῶν ε' τὰ πτερύγια ἔχοντα, πτέρυξ πτέρυγος ἦπτετο, καὶ ἀμφοτέρων αἰλοπαῖ δύο πτέρυγες τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου, καὶ αἰ πτέρυγες αὐτῶν διαπεπετασμέναι πηχῶν κ'. ἃ καὶ περιχρυσώσας ἔστησεν ἐκατέρωθεν μέσον τοῦδε τοῦ ἐσωτάτου οἴκου πρὸς τὴν κιβωτὸν συγκαλύπτειν. οὗ καὶ κατὰ πρόσωπον ἐποίησε θυσιαστήριον χρυσοῦν ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ἐν ᾧ τῆς προθέσεως οἱ ἄρτοι ἔκειντο. τὸ δὲ καταπέτασμα ποιήσας ἐξ ὑακίνθου καὶ κοκκίνου καὶ βύσσου καὶ πορφύρας ἐξύφανεν αὐτῷ χερουβὶμ. τῷ δὲ ναῷ συνωκοδόμησε πλευρὰ κυκλόθεν ἔξω ἀπὸ πηχῶν ἔξ, ἃ καὶ μέλαθρα κέκληκεν, ὥστε τὴν οἰκοδομίαν συνέχειν καὶ μηδένα τῶν Λευιτῶν προσψάυειν τοῖς τοῦ ναοῦ τοίχοις, ὅτι διάστημα, φησὶν, δέδωκε τῷ οἴκῳ, ὅπως μὴ ἐπιλαμβάνωνται τῶν τοίχων τοῦ οἴκου. μόνοις μὲν γὰρ ἱερεῦσιν εἰσιτητὸς ἦν ὁ πρῶτος ναὸς ὁ καλούμενος ἅγια, εἰς δὲ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων οὐδὲ τούτοις ἐπιβαίνειν ἐξῆν, ἀλλὰ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ. 192 πάντα μέντοι χρυσοῦς συνεκάλυπτε καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τοὺς τοίχους καὶ τὰς θύρας, ὥστε μηδεμίαν σχεδὸν ἕτεραν ὕλην ἔνδον ὀραῖσθαι. ὅτι δὲ καὶ μαρμάρους καλλίστοις ὁ ναὸς ἐπεποίκιλτο, δηλοῖ πάλιν ἡ ἱστορία λέγουσα· ὄνυχος καὶ λίθους πληρώσεως, πολυτελεῖς λίθους καὶ ποικίλους καὶ πάντα λίθον τίμιον εἰς πλῆθος. δύο δὲ στύλους ποιήσας χαλκοῦς ἀνὰ πηχῶν λε' τὸ ὕψος καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχοντας ἀνὰ πηχῶν ε' καὶ σπαρτίον δεκάπηχον περι κυκλῶν ἐκάστῳ στύλῳ τὸ πάχος καὶ χρυσοπετάλοις ἐκ δακτύλου τὸ πάχος περικαλύψας ἔστησεν αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων, καλέσας τὸ ὄνομα τοῦ μὲν Κατόρθωσις, τοῦ δὲ Ἰσχύς. ἐπὶ δὲ τῶν κεφαλῶν ἐποίησεν ἔργον κρεμαστὸν δεδικτυωμένον ἐκ χρυσοῦ καὶ κῶδωνας χρυσοῦς ὡς εἰς τὰ δύο δίκτυα καὶ δύο γένη ῥοῖσκων ἐν τοῖς δικτύοις ἃ ἔστιν ἐπάνω τῶν στύλων. καὶ ποιήσας χαλκοῦν δίκτυον ἐκ δακτυλίων καὶ κῶδωνας ὡς χαλκοῦς ταλαντιαίους ἐπ' αὐτοῦ ἐξαρτήσας ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ μηχανῆ μάτων ὑψηλῶν ἐξεχόντων τοῦ ναοῦ τὸ ὕψος πήχεις κ', ὅπως ἐπισκιάζοι τὸ ἱερόν καὶ ἀποσοβοῖ τὰ ὄρνεα ἐφιζάνοντα καὶ ἐκκρίσει μολύνειν μέλλοντα τῷ κτύπῳ τῶν κωδῶνων ἀεὶ κινουμένων καὶ ἀναρριπιζομένων. καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον χαλκοῦν πηχῶν κ' τὸ μῆκος καὶ πηχῶν κ' τὸ πλάτος καὶ πηχῶν ἰ' τὸ ὕψος, ὡσαύτως δὲ καὶ θάλασσαν ποιήσας χυτὴν στρογγύλην καὶ τὰ ὑποστηρίγματα αὐτῆς ἔχουσαν τὸ μὲν ὕψος 193 πήχεις ε', τὸ δὲ κύκλωμα πήχεις λγ' καὶ τὸ πάχος παλαιστῆς χωροῦσαν τρισχιλίους μετρητὰς ἔστησεν ὑποκάτω αὐτῆς μόσχους ἰβ' χυτοὺς μεγάλους πρὸς τὸ νίπτεσθαι τοὺς ἱερεῖς ἐν αὐτῇ. καὶ ποιήσας βάσιν

χαλκῆν πηχῶν εἴ τὸ μῆκος καὶ πηχῶν εἴ τὸ πλάτος καὶ πηχῶν εἴ τὸ ὕψος αὐτῆς ἔθη-
κεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐποίησε τραπέζας χαλκᾶς ἰ καὶ
λουτήρας ἰ καὶ λυχνίας χρυσᾶς μεγάλας ἰ καὶ ἔθηκεν ἀνὰ εἴ ἐκ δεξιῶν τοῦ ναοῦ καὶ
ἀνὰ εἴ ἐξ ἀριστερῶν. ἐποίησε δὲ καὶ φιάλας χρυσᾶς ρ᾽ καὶ θυίσκας καὶ πυρεῖα καὶ
σκεύη εἰς πλῆθος, ὅτι οὐκ ἔξε λιπεν ἡ ὀλκή τοῦ χρυσοῦ. ἐπεὶ οὖν συνετελέσθη πᾶν
ἔργον, εἰσήγαγον οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων
ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χειρῶν, καὶ ἀρξαμένων ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ ἐν
σάλπιγγι καὶ κυμβάλοις καὶ ἐν ὀργάνοις ἐπλήσθη νεφέλης ὁ οἶκος κυρίου καὶ δόξης
πολλῆς. καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς στήναι καὶ λειτουργεῖν ἀπὸ προσώπου τῆς
νεφέλης. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομῶν ἀναβὰς ἐπὶ τὴν χαλκῆν βᾶσιν καὶ τῷ θεῷ
προσκυνήσας διεπέτασε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων· κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, οὐκ
ἔστιν ὅμοιός σοι θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ὡς συνετέλεσε προσ-
ευχόμενος, κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰς
θυσίας, καὶ δόξα κυρίου ἐπλήρωσε τὸν οἶκον. καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐθεώρουν τὸ
πῦρ, 194 καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ τὸν οἶκον, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν ἐπὶ
τὸ λιθόστρωτον προσκυνοῦντες καὶ αἰνοῦντες κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ τότε Σολομῶν ἐνεκαίνισε τὸν οἶκον θύσας μόσχους χιλιάδας κβ᾽
καὶ πρόβατα χιλιάδας ρκ᾽ καὶ ποιήσας ἑορτὴν μεγάλην, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἐν
τῷ ναῷ ἐσθίων καὶ πίνων καὶ εὐφραινόμενος ἐνώπιον κυρίου ἡμέρας ζ'. τῇ δὲ ἡ-
μέρᾳ εὐλογήσας τὸν λαὸν ἐξαπέστειλεν. καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ
λαοῦ καὶ τοῦ ναοῦ ὤφθη αὐτῷ κύριος λέγων· ἤκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς σου
καὶ ἠγίακα τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ὠκοδόμησας, τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν
αἰῶνα. καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ
ἐὰν πορευθῆς ἐνώπιόν μου, καθὼς ἐπορεύθη Δαυὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καρδίας
καὶ εὐθύτητι τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου
καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξης, καὶ ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ
Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρί σου λέγων· οὐκ ἐξαρθήσεται ἀνήρ
ἠγούμενος ἐν Ἰσραὴλ. ἐὰν δὲ ἀποστραφέντες ἀποστραφῆτε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν
ἀπ' ἐμοῦ καὶ μὴ φυλάξητε τὰς ἐντολάς μου καὶ πορευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς
ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ ἐξαρῶ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα
αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ἠγίασα τῷ ὀνόματί μου, ἀπορρίψω ἐκ προσώπου μου.
καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἄφα νισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ ὁ οἶκος οὗτος
ὁ ὑψηλὸς καὶ μέγας ἔσται πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι' αὐτοῦ ἐκστήσεται καὶ συριεῖ,
καὶ ἐροῦσιν· ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν καὶ ἀντελάβοντο θεῶν
ἄλλο τριῶν, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε κύριος τὴν κακίαν ταύτην. τὸν μέντοι ναὸν ὁ
Σολομῶν μέσον τῆς πόλεως δειμάμενος κατὰ νότον τετραμμένον τὰ ὀπίσθια πρὸς
βορρᾶν ἔχοντα λιθίνῳ περιβόλῳ τοῦτον συνέκλεισεν. τὴν δὲ πόλιν μεγίστην καὶ
περικαλλῆ καταρτίσας καὶ ἐκ λίθων λευκῶν πᾶσαν καταστρώσας καὶ τὸ περίμετρον
αὐτῆς ποιήσας ἀπὸ τεῖχος εἰς τεῖχος μετὰ τὸ διάστημα ἔχουσαν στάδια μ' γινόμενα
μίλια ἕξ ἡμισυ δυσάλωτον πάντοθεν ταύτην κατασκεύασεν. περικλείσας γὰρ αὐτὴν
τριῶν τεῖχεσι καὶ φάραγγιν ἀπερρωγυῖαις κατάρρυτον ὕδασι ὅλην ἐποίησεν, ὥστε ἐκ
τῆς ἀπορροίας τούτων κήπους αὐτῶν ἀρδεύεσθαι. ἔκειτο γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ μετεώρου καὶ
τραχέος τόπου, ἐν ᾗ καὶ ὑπῆρχε πηγὴ τις πολύρρυτος ἀεννάως ἐπιρρέουσα, πολλὰ δὲ
καὶ ἄλλα ὕδατα ἔβρυνον ἐν αὐτῇ πότιμα καὶ ἀδιάλειπτα. ὁ δὲ γε λαμπρὸς καὶ
περιώνυμος ναὸς ἐκεῖνος ἀξιάγαστος ἦν ὄντως ἀληθῶς καὶ περίδοξος πάνυ καὶ τῆς
Σολομῶντος σοφίας ἐναργέστατος κήρυξ, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ προστεταχότος
γενεσιουργοῦ πάντων θεοῦ καὶ συνεργήσαντος. οὐ γὰρ γέγονε τοιοῦτος πώποτε ναὸς
ἐπὶ τῆς γῆς, ὅθεν καὶ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῇ μεγαλοουργίᾳ τούτου καὶ πολυλβία σεμνυνοῦ-
μενοι καὶ μέγα φρονοῦντες καὶ ἐναβρυνόμενοι ἔλεγον· ναὸς κυρίου, ναὸς

κυρίου, ναός κυρίου. καὶ γὰρ ὁ διαταξάμενος θεὸς ἐκέλευσεν αὐτὸν μετὰ φιλοτιμίας γενέσθαι πολλῆς, ἐπειδὴ κάκεῖνοι τοῖς σωματικοῖς μᾶλλον ἐφείλκοντο καὶ ἐπεσπῶντο. καὶ οὐκ ἐν τούτῳ μόνον σεμνὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶς εἶναι καὶ μόνος ἐν τῷ κόσμῳ. οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἐκεῖσε ἤρχοντο καὶ μάλιστα μετὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Λουκάς ἐν ταῖς πράξεσιν ἔλεγεν· ἦσαν ἐκεῖ Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμίται καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρὴ νη. οἱ οὖν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκεῖ συνήγοντο καὶ πολυθρύλλητον ἄγαν καὶ διαβόητον ἐτύγχανε τοῦ ναοῦ τὸ ὄνομα, κἂν διαφόρως κατελύθη καὶ πάλιν ὠκοδομήθη μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ καταπτώσεως, καὶ ἀπλῶς ὅσα ἡ Σολομῶντος κατεσκεύασε σοφία τῷ θεοσπεσίῳ Ἰεζεκιήλ ὤπται σα φῶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τὴν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ λαοῦ αἰχμαλωσίαν. Ὁ τοίνυν Σολομῶν ποιήσας ἐλεφάντινον θρόνον ἐκ μεγάλων ὀδόντων ἔχοντα βαθμοὺς 3' καὶ προτομὰς μόσχων ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ λέοντας ἰβ' ἔστη κότας παρὰ τὰς χεῖρας καὶ ἄλλους ἰβ' λέοντας ἐστῶτας ἐπὶ τῶν ἕξ ἀναβαθμῶν ἐκατέρωθεν περιεχύρυσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ, ὅπερ οὐ γέγονεν οὕτω πάση βασιλείᾳ πώποτε. ἐφ' ᾧ καθεζόμενος μετὰ λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς ἐσθήτος ὁ 197 θαυμάσιος καὶ πάνσοφος ἀνὴρ ἐκεῖνος τὰς τοῦ θεοῦ πνεύματος χάριτας διηγόρευεν. διό φησιν ὁ κύριος· οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων, ὑπεμφαίνων ὡς ὑπέρτερος ἦν καὶ περιφανέστερος τῶν βασιλέων πάντων ἐπὶ τε πλοῦτῳ καὶ δόξῃ. καὶ σὺν τούτοις ἐποίησε θυρεοὺς χρυσοῦς ἐλατοῦς ὡς μεγάλους καὶ δόρατα 7' καὶ ἕτερα ὄπλα χρυσᾶ πλεῖστα, καὶ μέντοι καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ οἱ λουτήρες χρυσᾶ πάντα ὑπῆρχον, καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ὅτι ναῦς αὐτῷ ἐπορεύετο εἰς Θαρσεῖς καὶ διὰ χρόνων τριῶν ἤρχετο φέρουσα χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τορευτοῦς καὶ ὀδόντας ἐλεφάντων καὶ πιθήκους, καὶ ἔδωκε Σολομῶν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίνους εἰς πλῆθος. τὰς γάρτοι κέδρους ἐκεῖνας ἀσήπτους ἔφη Θεοδώρητος εἶναι, καθάπερ δὴ καὶ τὰς κυπαρίσσους καὶ τὰς πεύκας δυσφάρτους καὶ λευκοτάτας καὶ ταῖς παρ' ἡμῖν ἀνομοίας ὑπαρχούσας. Τὸ δὲ γε ἄριστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σεμιδά λεως λ' καὶ κόροι ἀλεύρου κεκοπανισμένου 3' καὶ μόσχοι ἐκλεκτοὶ 1' καὶ βόες νομάδες κ' καὶ πρόβατα ρ' ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτευτῶν. καὶ ὁ μὲν κόρος ἐποίει μόδια λ', ὁμοῦ γινόμενα μόδια 22βψ', οἱ δὲ χορηγοῦντες αὐτὰ ἐξ Αἰγύπτου καθ' ἕκαστον μῆνα ἄρχοντες ἦσαν ἰβ'. 198 Περὶ δὲ γε τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ σοφίας, ἧς εἴληφε παρὰ θεοῦ, ἄκουσον τί πάλιν ὁ θεὸς φησὶ πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφὴν, ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου καὶ μετὰ σε οὐκ ἀναστήσεται ὁμοίός σοι, καὶ πλοῦτον καὶ χρήματα καὶ δόξαν δώσω σοι. ὡς σὺ οὐκ ἐγενήθη ὁμοίός σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσιν, καὶ μετὰ σε οὐκ ἀναστήσεται. καὶ τοῦτο δηλοῦσα ἡ γραφὴ ἐπάγει λέγουσα· καὶ ἔδωκε κύριος φρόνησιν τῷ Σολομῶν καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα καὶ χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπληθύνθη ἡ φρόνησις αὐτοῦ ὑπὲρ πᾶσαν φρόνησιν πάντων ἀρχαίων ἀνθρώπων καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύπτου. δεῖξαι γοῦν βουλομένη τὴν σοφίαν αὐτοῦ εἰκότως ἐκ παραλλήλου καὶ τῶν πάλαι γεγεννημένων ἀρίστων σοφῶν ἐμνήσθη καὶ τοὺς Αἰγυπτίους προστέθεικεν ὡς δοκοῦντας παρὰ πᾶσιν εἶναι σοφωτέρους τε καὶ φρονίμους. καὶ γὰρ, ὡς Ἕλληνες ἱστοροῦσιν, καὶ Φερεκύδης ὁ Σύριος καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους ἐξεδήμησαν θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι παρ' αὐτῶν ἐλπίσαντες. καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως διεξιῶν 199 ὁ θεῖος λόγος ἔφη ὅτι· ἐπαιδεύθη ἐν πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. τούτους,

φησίν, ἅπαντας ὁ Σολομὼν ἀπέκρυψεν ἄτε θεόθεν τῆς σοφίας τὸ δῶρον δεξάμενος. ὅθεν ἐπήγαγεν· καὶ ἔσο φίσατο ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους καὶ ἐλάλησε τρισχιλίαι παραβολάς, καὶ ἦσαν ὡδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλια, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν ξύλων ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τοίχου, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηνῶν καὶ περὶ τῶν ἔρπετῶν καὶ περὶ τῶν πετεινῶν καὶ περὶ τῶν ἰχθύων. τὴν δὲ τούτων ἀπὸ λειαν ὁ πολυῖστωρ Εὐσέβιος οὕτως ἔφη· τὰς γάρτοι βίβλους τοῦ Σολομῶντος τὰς περὶ τῶν παραβολῶν καὶ ὡδῶν, ἐν αἷς περὶ φυτῶν καὶ παντοίων ζῶων φυσιολογίας χερσαίων πε τεινῶν τε καὶ νηκτῶν καὶ ἰαμάτων πάθους παντὸς γραφεῖ σας αὐτῶ, ἅφ' ὧν οἱ τῶν Ἑλλήνων ἰατροσοφισταὶ σφετερι σάμενοι καὶ τὰς ἀφορμὰς εἰληφότες, ἀφανεῖς ἐποίησεν Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομιζόμενος ὁ λαὸς περιώρα τὰς ἰάσεις αἰτεῖν παρὰ θεῶ. καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηπος τούτου πολλῶν μέμνηται πονημάτων ἐγγράφως πεποιημένων, ὡς ὅτι καὶ ἐπὶ δαίμωνων καὶ ἐξορκισμοῦς ἐπενόησεν, αἷς, φησίν, οἶδα χρώ μενον Ἐλεάζαρ τὸν Ἰουδαῖον ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου δακτύλιον τιθέντα ἐν τῇ ρίνι τοῦ πάσχοντος ἐν σφραγίδι ρίζαν ἔχοντα, ἐξ ὧν ὁ Σολομὼν ὑπέδειξεν, καὶ ὁσφραϊνὸ 200 μενον τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐξέλκεσθαι, σημείου ὑπὸ τοῦ Ἐλεαζάρου τιθεμένου ποτηρίου μεστοῦ ὕδατος ἢ ποδονιπτῆ ρος, ὃ καὶ συνέτριβε τὸ δαιμόνιον φεῦγον. Καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς ἐζήτουν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ παρεγένοντο φέροντες ἕκαστος κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐτῶν, σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν καὶ ἠδύσματα καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους. καὶ ἦσαν αὐτῶ χίλια τετρακόσια ἄρματα καὶ ἵπποι θήλειαι τοκάδες χιλιάδες μ' καὶ ἵπποι εἰς ἄρματα χιλιάδες ιβ'. καὶ ἦν ἡγούμενος τῶν βασιλέων πάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἕως γῆς ἄλλοφύλων καὶ ἕως ὀρίων Αἰ γύπτου. καὶ βασίλισσα Σαβά, ἣτις ἐλέγετο Σίβυλλα παρ' Ἑλλησιν, ἀκούσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασιν, καὶ κάμηλοι αἴρουσαι ἠδύσματα πολλά τε καὶ ἐξαίρετα καὶ χρυσὸν πολὺν καὶ λίθους τιμίους καὶ ἐν δυνάμει βαρεῖα σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς αὐτὸν καὶ λαλήσασα αὐτῶ πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ πάντα διαλύσας αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ ἐρμηνείᾳ γλυκυτάτῃ, προσέθετο πειράσαι αὐτὸν καὶ τοῦτο· εὐόπτους γὰρ παῖδας ἄρρενάς τε καὶ θηλείας ὁμοτρόπῳ στολῇ καὶ κουρᾷ τῇ αὐτῇ περικαλλωπίσασα παρέστησεν αὐτῶ ζῆ 201 τοῦσα ἑκατέρου γένους αὐτῶν διάκρισιν ποιήσασθαι. ἦν γὰρ καὶ αὐτῇ Σίβυλλα πάνυ ἐπ' ἀγχινοῖα τε καὶ σοφία καὶ πολυπειρία διαβόητος. ὁ δὲ βασιλεὺς νίψασθαι τούτοις προστάξας τὸ πρόσωπον τὴν φύσιν ἑκατέρων διέγνωκεν, τῶν μὲν ἀρρένων εὐτόνως καὶ ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἀπαλῶς καὶ παρεμμένως, ὡς τὴν βασίλισσαν καταπλαγεῖσαν πάνυ καὶ μέντοι καὶ πᾶσαν αὐ τοῦ τὴν τε φρόνησιν καὶ τὸν οἶκον, ὃν ὠκοδόμησεν, ἰδοῦσα καὶ τὴν καθέδραν καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν λειουργῶν αὐτοῦ καὶ τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰ βρώματα καὶ πᾶσαν τὴν κατάστασιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἐξ ἑαυτῆς γενομένη εἶπεν· ἀληθινὸς ὁ λόγος, ὃν ἤκουσα ἐν τῇ γῇ μου περὶ τούτων πάντων, καὶ οὐκ ἐπίστευον. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστι τὸ ἡμισυ καθὼς ἀπηγγέλη μοι, ὅτι πλείονα ἐώρακα ὑπὲρ ὧν ἤκουσα. μακάριαι οὖν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες σου οἱ παρεστηκότες οὗτοι ἐνώπιόν σου καὶ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεώς σου. καὶ δοῦσα αὐτῶ χρυσίου τὰ λαντα ρκ' καὶ ἠδύσματα πολλά σφόδρα καὶ λίθους τιμίους καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου ρίζαν, ἅφ' οὗ ἡ Παλαι στίνη τοῦτο γεώργιον ἔσχεν, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. περὶ ἧς καὶ ὁ κύριος ἔφη· βασίλισσα νότου ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἵνα ἴδῃ τὴν σοφίαν Σολομῶντος. Πρὸς ὃν μέντοι γε καὶ Σιραχ τραγικώτερον ἔλεγεν· Σο 202 λομῶν, ἐσοφίσθης ἐν νεότητί σου καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνέσεως. γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ σοφία σου, καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς

αἰνιγμάτων. εἰς νήσους πόρρω καὶ μακρὰς χώρας ἀφίκετό σου τὸ μνημόσυνον, καὶ ἡγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, ἢ κατέπαυσεν ὁ θεὸς κυκλόθεν. ἐν ὧδαῖς καὶ παροιμίαις καὶ παραβολαῖς καὶ ἔρμηνείαις ἐθαυμαστώθης, καὶ συνήγαγες ὡς κασσίτηρον τὸ χρυσίον καὶ ὡς μόλιβδον ἐπλήθυνας ἀργύριον. ἀλλὰ παρενέκλινας τὰς λαγόνas σου γυναιξὶ καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί σου. ἔδωκας μῶ μόν ἐν τῇ δόξῃ σου καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρμα σου ἐπαγαγεῖν ὄργην ἐπὶ τὰ τέκνα σου. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ σαφέστατα περὶ τῆς ἰδίας σοφίας καὶ τοῦ πλοῦ του φησὶν· ἐμοὶ δὲ δῶῃ ὁ θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος καὶ τῆς σοφίας ὁδηγὸς ἐστὶ καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν. αὐτὸς γὰρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀψευδῆ εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνεργείας στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς χρόνων, ἐνιαυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζῶων καὶ θυμὸς θηρίων, πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφοράς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστὶ κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ ἔργων. ὁ γὰρ πάντων τεχνίτης ἐδίδαξέ με σοφίαν. καί· ἐγὼ ἐκκλησιαστὴς ἐγενόμενος βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γινομένων πάντων ὑπὸ τὸν οὐρανόν. καί· ἰδοὺ ἐγὼ ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν, οἱ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ καρδίαν μου εἶδε πολλά, σοφίαν καὶ γνῶσιν, καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ γνῶναι σοφίαν καὶ γνῶσιν, καὶ ἔργων παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην. καί· ἐμεγάλυνα ποιήματά μου, ὠκοδόμησά μοι οἴκους καὶ ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας. ἐποίησά μοι κήπους καὶ παραδείσους καὶ ἐφύτευσά ἐν αὐτοῖς ξύλον πάγκαρπον. ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμὸν βλαστῶντα ξύλα. ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό μοι, καὶ γε κτήσις βουκολίου καὶ ποιμνίου ἐγένετό μοι πολλὴ ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ συνήγαγον καὶ γε ἀργύριον καὶ γε χρυσίον καὶ γε περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. ἐποίησά μοι ἄδοντας καὶ ἄδούσας καὶ ἐντροφήματα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, οἰνοχόους καὶ οἰνοχόας. καὶ ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ γε σοφία μου ἐστάθη μοι, καὶ πᾶν ὃ ἂν ἤτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου οὐκ ἀφείλον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀπεκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης. Καὶ γὰρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυολβίας ἀδείας τε καὶ 204 τρυφῆς ἀπῆλαυσεν. ἀλλ' ὕστερον εἰς πικρίαν ἢ σπατάλην καὶ ἢ ἡδονὴν γέγονεν αὐτῷ καὶ ἀκολασίας ὑπόθεσις. ὅθεν φησὶν· ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωὴν καὶ πάντα τὸν μόχθον μου, ὅτι πάντα ματαιότης. ἐξ ἧς προφάσεως καὶ παρατροπῆς ὁ γεννάδας οἴμοι πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐξώκειλεν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς δηλῶν αὐθις διὰ τοῦ πρὸς γυναῖκας ὀλίσθου ἐπήγαγε φάσκων· εὗρον πικρότερον ὑπὲρ τὸν θάνατον σὺν τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐστὶ θήρευμα καὶ σαγήνη καρδίας. ταύτη τοὶ φησὶν· καὶ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν ἦν φιλογύναιος, καὶ ἦσαν αὐτῷ ἄρχουσαι ψ' καὶ παλλακαὶ τ'. καὶ ἔλαβε γυναῖκας Μωαβίτιδας, Ἀμμωνίτιδας, Σύρας καὶ Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ Ἀμορραίας ἐκ τῶν ἐθνῶν, ὧν ἀπέειπε κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρως αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ μετὰ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ καθὼς ἡ καρδία Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἀλλότριαι γυναῖκες τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν αὐτῶν. καὶ τότε ὠκοδόμησε Σολομῶν ναὸν τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωαβ καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἄλλοτριαις αὐτοῦ γυναιξὶ πάσαις, αἵτινες ἐθυμίων καὶ ἔθυσον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω κυρίου ὡς Δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινε καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δις καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ μὴ πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἐτέρων τὸ παράπαν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν·

ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφύλαξάς μου τὰς ἐντολάς καὶ τὰ 205 προστάγματα ἃ ἐνετειλάμην σοι, διαρρήσων διαρρήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου τοῦτο οὐ ποιήσω διὰ Δαυὶδ τὸν δούλόν μου καὶ πατέρα σου καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν μου, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ ἤγειρε κύριος τῷ Σολομῶν σατὰν Ἄδερ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Ἀδρααζάρ βασιλέα Σουβά, καὶ ἦσαν τῷ Ἰσραὴλ σατὰν πάσας τὰς ἡμέρας Σολομῶντος. καὶ ἀπέθανε Σολομῶν ἐτῶν ογ' καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐφ' οὗ ἦν Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος οἱ σοφοὶ παρ' Ἑλλήσιν. Ἐντεῦθεν τοίνυν, Θεοδώρητός φησιν, ἐδιδάχθημεν ὅσον ὀνίνησιν ἢ τῶν προγόνων εὐσέβεια. ἀνέχεται γὰρ καὶ πο νηρῶν ὁ φιλόανθρωπος κύριος τῆς τῶν κατοικομένων ἀρετῆς μεμνημένος. πλὴν οὖν ἐδρέψατο μερικῶς καὶ τοὺς τῆς ἀσεβείας καρποὺς ἐνδίκως παρὰ τῆς θείας δίκης. ἕως μὲν γὰρ τῆς ἄνωθεν ἀπήλαυε προμηθείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ διῆγε πάντας ἔχων ὑποκειμένους, καὶ δασμὸν κομίζοντας ὅτι μάλιστα. ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐγυμνώθη, τοῖς δυσμενέσιν εὐ ἐπιχείρητος γέγονεν. ἀληθῶς ὄντως φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ὥσπερ γὰρ ὁ ἔλεος ἄρρητος, οὕτω ἡ κόλασις ἀνυπόστατος, ὅτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλάτρευσε καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ, εὐδήλον ἐξ ὧν καὶ Ἀχίας ὁ προφήτης ἔφη πρὸς τὸν Ἱερο 206 βοᾶμ οὕτως· τάδε λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ ῥήσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς Σολομῶντος καὶ δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα δώσω αὐτῷ διὰ Δαυὶδ τὸν δούλόν μου καὶ Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν μου, ἣν ἐξελεξάμην ἐμαυτῷ ἐκ πασῶν φυλῶν Ἰσραὴλ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπέ με καὶ ἐδούλευσε τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδωνίων καὶ τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωᾶβ καὶ τῷ Μελχὸμ προσοχθίσματι υἱῶν Ἀμμῶν. ἡ μὲν οὖν Ἀστάρτη ἐστὶν ἢ παρ' Ἑλλήσιν Ἀφροδίτη λεγομένη, ἐκτοῦ ἄστρου τὴν ἐπωνυμίαν πεποιηκότες· αὐτῆς γὰρ εἶναι τὸν ἑσφόρον μυθολογοῦσιν. ὁ δὲ Χαμῶς θεὸς ἦν Τυρίων. τὸ δὲ Μελχὸμ προσοχθίσματι, εἶδωλον ἦν καὶ τοῦτο. προσοχθίσματα γὰρ καὶ βδελύγματα τὰ εἶδωλα προσοχορεῦν εἶωθεν ἢ γραφή, ὅπερ δηλοῖ τὸ μῖσος καὶ τὸ ἀπόβλητον. Θαυμάσειε δ' ἂν τις μάλα εἰκότως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, πῶς ἑκάτερος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης καὶ προμηθείας ἀξιοθεῖς ὕστερον ὁ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ λύπην τὸν θεὸν κινήσας τῆς ἐπαγγελίας ἐξέπεσεν, ὁ δὲ εἰς ὀργὴν καὶ θυμὸν αὐτὸν διεγείρας τοὺς τε προειργασμένους ἀρίστους πόνους ἄρδην ἐζημίωται καὶ τὴν ψυχὴν προσάπλωσεν. ποῦ γὰρ ἢ τοιαύτη πρὸς θεὸν οἱ κείωσις καὶ παρρησία καὶ οἱ τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι πόνοι καὶ κόποι καὶ ἀγῶνες τοῦ θεοσπεσίου Μωϋσέως; οἵτινες διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας ἀμαρτίαν παροραθέντες, 207 τὴν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἴσοδον ἀθρόως ὁ δίκαιος καὶ ἀσυγχωρήτως ἀπεστέρηται, καθὼς καὶ πρόσθεν εἴρηται. ποῦ δὲ καὶ ἢ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φιλοστοργία καὶ ἢ τοσαύτη χάρις τε καὶ σοφία; καὶ τίς ἢ ὠφέλεια τῆς πολλῆς ἐκείνης φρονήσεως καὶ συνέσεως καὶ ἢ προλαβοῦσα τοιαύτη νηφαλεωτάτη ἔννοια καὶ θεολογία καὶ φυσιολογία ἔσχατον ἐκ γυναικομανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπτωκότες, ὡς σαφῶς δεδήλωται; τῷ ὄντι γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐναρξάμενον πνεύματι καὶ σαρκὶ ἐπιτελέσαι. διὸ προασφαλιζόμενος ἡμᾶς Ἰωάννης φησὶν· βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργάσασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε. οὐ γὰρ ὁ καλῶς ἀρχόμενος καὶ κακῶς μετερχόμενος οὗτος μακάριος καὶ τέλειος, ἀλλ' ὁ καλῶς ἀποθέμενος τὸν βίον καὶ θεαρέστως διαπεράνας. ἐπεὶ περ ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. κἀντεῦθεν, ὡς ἔοικεν, εἰκότως διδασκόμεθα μὴ μακαρίζειν κυρίως ἂν θρωπὸν πρὸ τελευτῆς αὐτοῦ διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως καὶ συμπληρώσεως. τοὺς γὰρ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίαις ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. πολλοὶ γὰρ εὐδρομοῦντες ἐνάρετοι καὶ ἐπὶ μεγίστοις κατορθώμασι θαυμαζόμενοι προσκόψαντες ἐξάπινα πεπτώκασιν πτωχὰ δεινὸν καὶ ἐξαίσιον. 208 Ἀφ' ὧν ἐστὶ καὶ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, πρὸς ὃν ὁ μέγας Βασίλειος ἔγραψε

λέγων· οἷμοι τί γράψω ἢ τί λογίσομαι ἐν τριόδῳ ἀπειλημένος; ἐὰν γὰρ ἔλθω εἰς μνήμην τῆς προτέρας σου ματαίας ἀναστροφῆς, ὅτε σε περιέρρει ὁ πλοῦτος καὶ τὸ χαμερπὲς δοξάριον, φρίττω· ἠνίκα εἶπετό σοι κολάκων πλῆθος καὶ τρυφῆς ἀπόλαυσις πρόσκαιρος. ἠνίκα ἐγυμνάζου πρὸς μεταβολὴν σεμνοῦ τρόπου σκυβαλίζων μὲν σου τὴν περιουσίαν οἴκου τε θεραπείαν καὶ συνοίκου ὁμιλίαν ἀπαρνούμενος, ὄλος δὲ μετάρσιος ὥσπερ ξένος καὶ ἀλήτης ἀγροῦς καὶ πόλεις ἀμείβων κατέδραμες ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔνθα σοι καὶ αὐτὸς συνδιατρίβων ἐμακάριζον τῶν ἀθλητικῶν πόνων, ὅτε ἐβδοματικοῖς κύκλοις νῆστις διατελῶν θεῶν προσεφιλοσόφεις ὁμοῦ καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀποφεύγων συντυχίας, ἡσυχίαν δὲ καὶ μονοτροπίαν ἐφαρμόσας ἑαυτῷ τοὺς πολιτικούς θορύβους ἐξέκλινας, σάκκῳ δὲ τραχεῖ τὸ σῶμά σου διανύττων καὶ ζώνῃ σκληρᾷ τὴν ὄσφυν περισφιγγων καρτερικῶς τὰ ὅσα σου διέθλιβες λαγόνας τε ταῖς ἐνδείαις κοιλαίνων μέχρι τῶν νωτιαίων μερῶν ὑπεχαύνωσας, καὶ φασκίας μὲν ἀπαλῆς τὴν χρῆσιν ἀπηνήσω, ἔνδοθεν δὲ τὰς λαπάρας σικύας δίκην ὑφελκύσας τοῖς νεφριτικοῖς χωρίοις ἐβιάζου προσκολλᾶσθαι, ὄλην δὲ τὴν τῆς σαρκὸς πιμελὴν ἐκκενώσας τοὺς τῶν ὑπογαστρῶν ὄχετοὺς γενναίως ἐξήρανας γαστέρα τε αὐτὴν ταῖς ἀσιτίαις συμπτύξας τὰ πλευριτικά μέρη ὥσπερ τινὰ στέγης ἐξοχὴν τοῖς τοῦ ὄμφαλοῦ μέρεσιν ἐπεσκίαζες καὶ συνεσταλμένῳ ὄλω τῷ σώματι 209 τὰς νυκτερινὰς ὥρας ἀνθομολογούμενος τῷ θεῷ τοῖς τῶν δακρῶν ὄχετοῖς ἔμβροχον τὴν γενειάδα καθωμάλιζες. καὶ τί με δεῖ καταλέγειν ἕκαστα; μνήσθητι ὅσα ἀγίων στόματα φιλήματι κατησπάσω, ὅσα ἱερὰ σώματα περιεπτύξω, ὅσοι σου τὰς χεῖρας ὡς ἀχράντους περιέθαλπον, ὅσοι δοῦλοι θεοῦ τοῖς γόνασί σου περιεπλέκοντο. καὶ τί τούτων τὸ τέλος; μοιχικῆς φήμης διαβολὴ βέλους ὀξύτερον διίπτα μένη τιτρώσκει ἡμῶν τὰς ἀκοὰς καὶ τὴν καρδίαν. ποῦ μοι τὰ διηγήματα τῶν σῶν πόνων; οἴχεται. κατήσχυνας τὸ τῆς ἀγνείας καύχημα, ἐμωμήσω τῆς σωφροσύνης τὸ ἐπάγγελμα. ἐγενόμεθα ἐχθρῶν μὲν τραγωδία, φίλων δὲ θρηνωδία. διέ τεμες φρόνημα μοναχῶν, τοὺς ἀκριβεστεροὺς εἰς φόβον καὶ δειλίαν ἤγαγες θαυμάζοντας ἔτι τοῦ διαβόλου τὴν δύναμιν, τοὺς ἀδιαφόρους εἰς ἀκολασίας ζῆλον μετέθηκας. ἔλυσας ὅσον ἐπὶ σοὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ καύχημα, θαρσεῖτε, λέγοντος, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον καὶ τὸν τούτου ἄρχοντα. ἐκέρασας τῇ πατρίδι κρατῆρα δυσθυμίας. ὄντως εἰς ἔργον ἤγαγες τὴν παροιμίαν· ὡς ἔλαφος τοξευθεὶς εἰς τὸ ἦπαρ. Ὅθεν ἀλλαχοῦ κοινὴν παραίνεσιν ποιούμενος πάλιν φησὶν· δεῖ οὖν ἡμᾶς πολὺν καὶ ποικίλον τὸν οὐράνιον πλοῦτον συναγαγεῖν, εἰ μὴ μέλλοιμεν καταισχύνεσθαι ἐν τῇ ἐπιδείξει τῶν ἔργων οἱ λαβόντες τὸ τάλαντον μηδὲ ἀκούειν· δοῦλε πονηρὸν καὶ ὀκνηρὸν, ἐνθεμένους δὲ τὰ ἀγώγιμα ἀσφαλῶς πειραῖσθαι τὴν ζωὴν ταύτην διαπερᾶν. πολλοὶ γὰρ πολλὰ συναθροίσαντες ἐκ νεότητος περὶ τὰ μέσα τοῦ βίου γενόμενοι ἐπαναστάντων αὐτοῖς πειρασμῶν ἐκ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας οὐκ ἤνεγκαν τοῦ χειμῶνος τὸ βάρος διὰ 210 τὴν πανουργίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῖς μὴ παρεῖναι. διὸ καὶ πάντων ἐκείνων τὴν ζημίαν ὑπήνεγκαν. ὅθεν οἱ μὲν περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ἄλλοι δὲ σωφροσύνην, ἣν συνήγαγον ἐκ νεότητος, ὥσπερ καταιγίδος τινὸς τῆς πονηρᾶς ἡδονῆς ἐπιδραμούσης ἀπώλεσαν. ἐλεεινότατον θέαμα. μετὰ νηστείαν, μετὰ σκληραγωγίαν, μετὰ προσευχὴν ἐκτενῆ, μετὰ δάκρυον δαψιλές, μετὰ ἐγκράτειαν ἐτῶν κ' που ἢ λ' δι' ἀπροσεξίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν γυμνὸν ἀπάντων ἀποδειχθῆναι καὶ παραπλήσιον γενέσθαι τὸν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν εὐθηνούμενον ἐμπόρῳ τινὶ μεγαλοπλούτῳ, ὃς τῷ πλήθει τῶν ἀγωγίμων ἐπαγαλλόμενος, ἐξ οὐρίας αὐτῷ τῆς νηδὸς φερομένης, τὰ φοβερὰ πελάγη διαδραμῶν πρὸς τοῖς λιμέσιν αὐτοῖς διαρραγέντος τοῦ πλοίου πάντων ἀθρόως ἔρημος ἀνεδείχθη. ἐὰν γὰρ καὶ οὗτος τὰ μυρίους πόνοις καὶ ἰδρῶσι κτηθέντα μιᾷ προσβολῇ δαίμονος ἀπολέση καθάπερ τινὶ ἀγρία λαίλαπι τῇ ἀμαρτία βυθισθεῖς, πρέπουσα φωνὴ τῷ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀρετὴν ναυαγήσαντι· ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ

καταιγίς κατεπόντισέ με. Ὡσαύτως καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν· καὶ γὰρ ὅταν ὁ διάβολος ἴδῃ πολλὰ συνειληχότας κατορθώματα οἷον νηστείαν, εὐχήν, ἐλεημοσύνην, παρθενίαν, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετήν, ὅταν ἴδῃ γέμον τὸ πλοῖον ἡμῶν τῶν πολυτελῶν τῆς εὐσεβείας ἀριστευμάτων, τότε προσβάλλει πάντοθεν διορύττων καὶ ἐπιβουλεύων τὸν θησαυρόν, ὥστε παρ' αὐτὰ τοῦ λιμένος τὰ στόματα καταδῦσαι τὸ σκάφος, καὶ γυμνοὺς καὶ ἐρήμους 211 ἀποφῆναι μηδὲ ῥαδίως ἀναστῆναι δυναμένους. καὶ γὰρ μετὰ τοιαύτην πτώσιν δυσανάκλητος ἡ ἀνάστασις γίνεται· καταφρονῶν λοιπὸν ὡς εἰς κακῶν ἐλθῶν βάθος. καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, τὸν δὲ μετὰ πολλοὺς διαύλους ὑποσκελισθέντα οὐκ ἂν τις ῥαδίως ἀξιῶσειε συγγνώμης, ὡς ἐξ ἀμελείας τε καὶ ῥαθυμίας καταβληθέντα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δεινόν, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῶν σκανδαλισθέντων καὶ ῥαθυμοτέρων πολλακίς γενομένων, αὐτὸς ὑπεύθυνος γίνεται καὶ ἀναπολόγητος. ταῦτ' οὖν εἰδότες εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρωμεν, ὡς παραγγέλλει Δαυὶδ φάσκων· εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρης. Ἐν γὰρ τῷ ἀποστρέψαι, φησίν, δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ἅς ἐποίησεν οὐ μὴ μνησθῶσιν· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. καί· δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλθῃ αὐτὸν ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ πλανηθῇ. ὅπερ οὖν εἰδὼς ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· καὶ ἐὰν ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. διὸ τὴν ἀρχομένην σπουδὴν τε καὶ προθυμίαν ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ πίστει μέχρι θανάτου δεῖ καθάπερ καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐπιδείκνυσθαι, ἵνα μὴ τὸ πᾶν εἰς τὸ τέλος ἀπολέσωμεν. μηδεὶς οὖν ἐνάρετος νυσταζέτω διὰ τὸ ἄδηλον τῆς μεταβολῆς. τί γὰρ τοῦ Δαυὶδ ὑψηλότερον; ἀλλὰ μικρὸν ἀπονυστάξας ἔπεσεν. τί δὲ τοῦ Σολομῶντος μακαριώτερον; ἀλλ' ἐν τῷ γήρει καὶ τῷ τέλει πεσὼν ἀπώλετο. τί τοῦ Ἰούδα περιφανέστερον; ἀλλὰ προδότης γενόμενος ἀπήγγατο. τί τοῦ Πέτρου ζηλωτότερον; ἀλλ' ἐξάπινα πέπτωκε πῶμα ἐξαισίον. πόσας τοιαύτας μεταβολὰς ἔστιν 212 ἰδεῖν πάσαι γεγενημένας καὶ νῦν γινομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ διὰ τοῦτο, φησίν, ἄνω καὶ κάτω προδιαμαρτύρεται καὶ προασφαλίζει καὶ διεγείρει πρὸς νῆψιν καὶ ἐγρηγόρσιν ἡ θεία γραφὴ λέγουσα· ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ. [δ'. Περὶ Ῥοβοάμ.] Μετὰ δὲ Σολομῶντα ἐβασίλευσε Ῥοβοάμ ὁ ἐκ τοσούτων γυναικῶν υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ', ἐφ' οὗ καὶ διηρέθη ἡ βασιλεία εἰς δύο. καταλείψας γὰρ τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων καὶ κατὰ τὴν συμβουλήν τῶν συνεκτραφέντων καὶ παρεστηκότων αὐτῷ παιδαρίων λαλήσας τῷ λαῷ σκληρὰ, ἀπέστη ὁ Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν. καὶ αἱ μὲν δύο φυλαὶ Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν ἔμειναν μετ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, αἱ δὲ ἄλλαι δέκα ἀπῆλθον ἐν Σαμαρείᾳ καὶ ἐβασίλευσαν ἐπ' αὐτῶν Ἱεροβοάμ τὸν δοῦλον Σολομῶντος. κἀντεῦθεν αἱ μὲν δύο φυλαὶ προσηγορεύθησαν Ἰούδα διὰ τὴν μεγάλην καὶ βασιλικὴν φυλὴν Ἰούδα, αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα Ἰσραὴλ καὶ Ἐφραΐμ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὸν Ἱεροβοάμ ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ τυγχάνειν υἱοῦ Ἰωσήφ. καὶ ἐποίησε Ῥοβοάμ υἱὸς Σολομῶντος τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ. ἐφ' οὗ Σουσακίμ ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλὼν ἀφείλατο τὰ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις χρήματα καὶ τὰ χρυσὰ δόρατα καὶ τοὺς χρυσοὺς θυρεοὺς, ἀνθ' ὧν ἐγένοντο χαλκοῖ. 213 [ε'. Περὶ Ἀβιά.] Μετὰ δὲ Ῥοβοάμ ἐβασίλευσεν Ἀβιά υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ζ'. ὃς πολεμήσας Ἱεροβοάμ καὶ τὰς δέκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ ἀνείλεν ἐξ αὐτῶν ἄνδρας δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ θείαν ὀργὴν χιλιάδας φ'. [ζ'. Περὶ Ἀσσά.] Μετὰ δὲ Ἀβιά ἐβασίλευσεν Ἀσσά υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου πρότερον, εἶτα μικρὸν ἀπὸ τῆς εὐσεβείας ῥαθυμήσας ἠρρώστησε τοὺς πόδας καὶ τοῖς ἰατροῖς χρησάμενος τῷ θεῷ μὴ προσέχων οὕτως ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιζ'. [ζ'. Περὶ Ἰωσαφάτ.] Μετὰ δὲ Ἀσσά ἐβασίλευσεν Ἰωσαφάτ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐτελεύτησε

βασιλεύσας ἔτη κε΄. ὃς διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀχαάβ φιλοστοργίαν τε καὶ ἀγχιστείαν ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης Ἰηοῦ ὁ τοῦ Ἀνανή βασιλεῦ Ἰωσαφάτ, εἰ ἀμαρτωλῶ σὺ βοηθεῖς ἢ μισουμένῳ ὑπὸ κυρίου φιλιάζεις; διὰ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ σε ὀργὴ κυρίου, εἰ μὴ λόγοι ἀγαθοὶ εὐρέθησαν ἔν σοι· καὶ ὅτι ἐξήρας τὰ ἄλλα ἀπὸ τῆς γῆς Ἰούδα καὶ κατηύθυνας τὴν καρδίαν σου 214 ἐκζητῆσαι τὸν κύριον, καὶ εὐρέθη ἡ καρδία σου τελεία πρὸς κύριον, διὰ τοῦτο ἐφείσατό σου κύριος, πλὴν ὅτι διεκόπη τὰ ἔργα σου καὶ συνετρίβησαν τὰ πλοῖά σου. κὰν τεῦθεν οὖν διδασκόμεθα, ὡς ἐλαττοῖ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι τιμωρίας τὰ προγεγενημένα κατορθώματα. ὁ γὰρ δὶ καιος κριτῆς ταῦτα ἐκείνοις ἀντιμετρῶν οὕτως ἐκφέρει τὴν ψῆφον. προσήκει τοίνυν ταῦτα μεμαθηκότας φεύγειν τῶν θεοστυγῶν καὶ τὴν φιλίαν καὶ τὴν συγγένειαν. οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος οὔτε μὴν ἀρετῇ καὶ κακία, καὶ οὔτε κλέπτῃ δεῖ συντρέχειν οὔτε μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα τίθεσθαι. διὸ φησιν· οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, κύριε, ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. καί· παρανό μους ἐμίσησα, καὶ οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή. καὶ μέντοι γε καὶ ὅτι πταίνοντες ὡς ἄνθρωποι οἱ τοῦ θεοῦ δοῦλοι φιλανθρωπίας ἀξιοῦνται πολλάκις διὰ τὰς προειργασμένας ἀρετάς, εἰς δὲ τὰ κτήματα καὶ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἢ θεία δίκη ἀνταποδίδωσιν ὑπὲρ τῶν πταισμάτων αὐτῶν λεληθότως, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐτέρων ἀμαρτωλῶν συνόντων δικαίους τοῦτο διὰ τὴν τοῦ δικαίου δικαιοσύνην ὁ φιλάγαθος κύριος ποιεῖν εἴωθεν, ὅπερ ἤδη ἐπὶ Ἰωσαφάτ καὶ Παύλου σαφῶς ἐδήλωσε διὰ τῆς τῶν πλοίων συντριβῆς τε 215 καὶ ἀπωλείας. ὅθεν οὖν πρὸς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ χειμαζομένους μετ' αὐτοῦ Παῦλός φησιν· ἔδει μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμῖν εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου. [η΄. Περὶ Ἰωράμ.] Μετὰ δὲ Ἰωσαφάτ ἐβασίλευσεν Ἰωράμ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἕξ ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἀποκτείνας ἀπέθανε δυσεντερικῶς βασιλεύσας ἔτη η΄. [θ΄. Περὶ Ὀχοζίου.] Μετὰ δὲ Ἰωράμ ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀνείλεν αὐτὸν Ἰηοῦ βασιλεύσαντα ἔτος α΄. [ι΄. Περὶ Γοθολίας.] Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσε Γοθολία μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἀποκτείνασα πάντας τοὺς υἱοὺς Ὀχοζίου παρεκτὸς ἐνὸς νηπίου διασωθέντος παραδόξως ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἰωδαῆ τοῦ ἱερέως, αἰφνίδιον τὸ κεκρυμμένον παιδίον Ἰωὰς ἀναγορεύεται βασιλεὺς ὑπὸ Ἰωδαῆ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ὑπάρχων ἐτῶν ζ΄. καὶ ὁ μὲν λαὸς ἅπας εὐφράνθη καὶ ἡ πόλις 216 ἠσύχασεν, τὴν δὲ Γοθολίαν ἀπέκτειναν ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως βασιλεύσασαν ἔτη ζ΄. [ια΄. Περὶ Ἰωὰς.] Μετὰ δὲ Γοθολίαν ἐβασίλευσεν Ἰωὰς υἱὸς Ὀχοζίου ἑπταέτης καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου πρότερον. εἶτα παρατραπείς ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ βασιλεύσας ἔτη μ΄. ἕως μὲν γὰρ ἦν φωτιζόμενος ὑπὸ Ἰωδαῆ τοῦ ἱερέως τοῦ καὶ βιώσαντος διὰ τὴν πολλὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ἔτη ρλ΄ καλῶς ἐπολιτεύετο. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ θείου ἱερέως πρὸς ἀσέβειαν ἀποκλίνας ἀπέκτεινε Ζαχαρίαν τὸν προφήτην καὶ υἱὸν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ. φησὶ γάρ· καὶ πνεῦμα κυρίου ἐνέδυσσε Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαῆ τοῦ ἱερέως καὶ ἀνέστη κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν· τάδε λέγει κύριος· ἵνα τί παραπορεύεσθε τὰς ἐντολάς κυρίου; καὶ οὐκ εὐοδωθήσεσθε, ὅτι ἐγκατελείπατε τὸν κύριον, καὶ ἐγκαταλείπει ὑμᾶς. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν δι' ἐντολῆς Ἰωὰς τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῇ οἴκῳ κυρίου. καὶ οὐκ ἐμνήσθη Ἰωὰς τοῦ ἐλέους οὗ ἐποίησεν Ἰωδαῆ ὁ πατὴρ μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ὡς ἀπέθνησκεν εἶπεν· ἴδοι κύριος καὶ κρινάτω. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέθεντο αὐτῷ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν αἵμασιν υἱοῦ Ἰωδαῆ τοῦ ἱερέως καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ἐφ' οὗ Σίβυλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο. Καὶ ἄνθρωπός τις ἐν τῷ Ἰσραὴλ πλούσιός τε καὶ ἀνε 217 λεήμων ἐλθὼν πρὸς τινὰ τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας

τὴν σοφίαν Σολομῶντος εὗρεν εὐθύς· ὁ ἐλεῶν πτωχὸν θεῶ δανεῖζει. καὶ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος καὶ κατανουγείς ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ διένειμε πτωχοῖς μηδὲν ἑαυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο. καὶ πτωχεύσας πάνυ καὶ ὑπὸ μηδε νὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλεούμενος ὕστερον ἐν ἑαυτῷ λέγει μικροψυχήσας· ἀπελεύσομαι εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ διακρινοῦμαι τῷ θεῷ μου, ὅτι ἐπλάνησέ με διασκορπίσαι τὰ ὑπάρχοντά μου. πορευομένου δὲ αὐτοῦ εἶδεν ἄνδρας δύο μαχομένους πρὸς ἀλλήλους εὐρόντας λίθον τίμιον, καὶ φησι πρὸς αὐτούς· ἴνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; δότε μοι αὐτὸν καὶ λάβετε νομίσματα δύο. τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τοῦτον παρασχόντων (οὐ γὰρ ἤδεσαν τοῦ λίθου τὸ ὑπέρτιμον), ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν λίθον ἐπιφερόμενος, καὶ δείξας αὐτὸν χρυσοχόῳ παραχρήμα τὸν λίθον ἐκεῖνος ἰδὼν ἀναστὰς προσεκύνησε καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ἐπυθάνετο· ποῦ τὸν πολὺ τιμὸν καὶ θεῖον λίθον τοῦτον εὗρες; ἰδοὺ γὰρ ἔτη τρία σήμερον Ἱερουσαλήμ δονεῖται καὶ ἀκαταστατεῖ διὰ τὸν περιβόητον λίθον τοῦτον. ἀλλ' ἀπελθὼν δὸς αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ καὶ σφόδρα πλουτήσεις. τοῦ δὲ ἀπερχομένου, ἄγγελος κυρίου εἶπε πρὸς τὸν ἀρχιερέα· νῦν ἐλεύσεται ἄνθρωπος πρὸς σε τὸν ἀπολεσθέντα πολυθρύλλητον λίθον ἐκ τῆς διπλοῖδος Ἀαρὼν τοῦ ἀρχιερέως ἔχων. λαβὼν αὐτὸν δὸς τῷ ἐνέγκαντι αὐτὸν χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον, ἅμα δὲ καὶ ῥαπίσας αὐτὸν μετρίως εἶπέ· μὴ δίσταζε ἐν τῇ καρδίᾳ σου μηδὲ ἀπίσται 218 τῷ θεῷ διὰ τῆς γραφῆς λέγοντι· ὁ ἐλεῶν πτωχὸν θεῷ δανεῖζει. ἰδοὺ γὰρ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐξεπλήρωσά σοι πολὺ πλασίονα ὑπὲρ ὧν ἐδάνεισάς μοι. καὶ εἰ πιστεύεις λήψη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἀνυπέβλητον. καὶ ὁ μὲν ἀρχιερεὺς τὰ διατεταγμένα πάντα πεποίηκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ λελάληκεν, ὁ δὲ ἀκούσας καὶ ἔντρομος γενόμενος πάντα ἔασας ἐν τῷ ναῷ ἐξῆλθεν εὐχαριστῶν καὶ πιστεύων κυρίῳ καὶ τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ πάντα διηγορευμένα. [ιβ'. Περὶ Ἀμεσίου.] Μετὰ δὲ Ἰωᾶς ἐβασίλευσεν Ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐπάταξε μὲν τοὺς φονεύσαντας τὸν πατέρα αὐτοῦ, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτῶν οὐκ ἐθανάτωσε διὰ τὸ γεγράφθαι· οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν οὔτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ ἀποθानεῖται. καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη κθ'. Διὸ δὴ φησὶν ὁ θεὸς λόγος ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν· ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ ἀπολογήσεται, καὶ οὐ μὴ συναπολέσῃ ὁ θεὸς τὸν δίκαιον μετὰ ἀδίκου, ἐπεὶ γὰρ παρ' αὐτῷ τὸ ἀναμάρτητον ἀτιμώρητον. οὔτε γὰρ τὸν Νῶε κατέκλυσεν, οὔτε τὸν Λῶτ κατέφλεξεν, οὔτε μὴν τὴν Ῥαὰβ συν 219 ἀπώλεσεν. εἰ δὲ βούλεσθε γινῶναι καὶ τὰ ἐφ' ἡμῶν γενόμενα οὐκ ἀποκρύψομεν. Ἰούδας σὺν ἡμῖν ὧν ἔλαβε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας, ὃν καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν, καὶ Σίμων ὁ μάγος τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα. ἀλλ' ἐκάτερος αὐτῶν ἀναδειχθεὶς φαῦλος, ὁ μὲν ἀπήγγετο, ὁ δὲ παρὰ φύσιν ἰπτάμενος συνετρίβη. καὶ ἐν τῇ κιβωτῷ Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀλλὰ πονηρὸς ὁ Χάμ εὐρεθεὶς μόνος τὴν τιμωρίαν ἐδέξατο. εἰ δὲ καὶ πατέρες ὑπὲρ παίδων οὐ τιμωροῦνται, οὔτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, δῆλον ὡς οὔτε γυναῖκες ὑπὲρ ἀνδρῶν, οὔτε οἰκέται ὑπὲρ δεσποτῶν, οὔτε συγγενεῖς ὑπὲρ συγγενῶν, οὔτε φίλοι ὑπὲρ φίλων, οὔτε δίκαιοι ὑπὲρ ἀδίκων, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἔργου τὸν λόγον ἀπαιτηθήσεται. οὔτε γὰρ Νῶε ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ σὺν τῷ κόσμῳ κατεκλύσθη, οὔτε Λῶτ ὑπὲρ Σοδόμων ἐπυρπολήθη, οὔτε Ῥαὰβ ὑπὲρ Ἱερικουντίων ἐσφάγη, οὔτε ὁ Ἰσραὴλ ὑπὲρ Αἰγυπτίων κατεποντίσθη· οὐ γὰρ ἡ συνοίκησις καταδικάζει, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ὁμόνοια. οὐ τοίνυν ἕτερος ὑπὲρ ἑτέρου ἀποθानεῖται, ἀλλὰ σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ δικαιοσύνη δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται καὶ ἀνομία ἀνόμου ἐπ' αὐτὸν ἔσται. καὶ ἕκαστος κατὰ τὴν ὁδὸν ὑμῶν κρινῶ ὑμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει κύριος. καὶ τί ὑμεῖς λέγετε τὴν παραβολὴν ταύτην· οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακας καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἐμωδίασαν; 220 ζῶ ἐγώ, λέγει Ἄδωναϊ κύριος, εἰ ἔστιν ἐν ὑμῖν ἔτι λεγομένη ἢ παραβολὴ αὕτη ἐν Ἰσραὴλ, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαί

είσιν. ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ τοῦ πατρὸς, οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ ἐμὴ ἐστίν. ἡ ψυχὴ ἢ ἁμαρτάνουσα αὐτὴ καὶ ἀποθανεῖται. [1γ'. Περὶ Ὁζίου.] Μετὰ δὲ Ἀμεσίαν ἐβασίλευσεν Ὁζίας ὁ καὶ Ἀζαρίασιδὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου. καὶ εὐδοκίμως ἐπὶ τῆς ἐκείνου καὶ ἠθέλησε θυμιάσαι τῷ θεῷ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, ὅπερ μόνοις ἔξεστι τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ δὴ θυμιάσας ἐν τῷ ναῷ εὐθὺς ἐλεπρώθη καὶ οὕτως ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη νβ'. Περὶ οὗ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν· ὁ οὖν Ὁζίας, ἠνίκα ἴσχυσεν, οὐκ ἠνεγκε τῆς δυναστείας τὸ μέγεθος, ἀλλ' ὡσπερ ἐξ ἀδηφαγίας μὲν γίνεται φλεγμονή, ἐκ δὲ φλεγμονῆς τίκτεται πυρετός, εἶτα θάνατος ἐκείθεν πολλάκις, οὕτω κἀνταῦθα ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ὑπερβολῆς ἀπόνοια γέγονεν. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων φλεγμονή, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀπόνοια. εἶτα ἐξ ἀπονοίας ἐπιθυμία τῶν οὐ προσηκόντων ἐπακολουθεῖν εἴθωεν. οὕτως οὖν λοιπὸν ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔμεινεν ἔνδον ἢ ἀπόνοια οὐδὲ ἀπεσβέσθη, ἀλλ' ἐξώκειλε καὶ πρὸς ἔργον ἐλθοῦσα πονηρὸν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν διέφθειρεν. φησὶ γάρ· καὶ ὡς κατίσχυσεν, ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ καταφθεῖραι, καὶ ἠδίκησεν ἐν 221 κυρίῳ θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν κυρίου θυμιάσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς κυρίου π' λέγοντες· οὐ σοὶ ἐστίν, Ὁζία, θυμιάσαι τῷ θεῷ, ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσιν, τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν τοῖς ἡγιασμένοις θυμιάσαι. ἔξελθε οὖν ἀπὸ τοῦ ἁγιάσματος, ὅτι ἀπέστης ἀπὸ κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ. καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὸ θυμιατήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐξανέτειλεν ἡ λέπρα ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ κατέσπασαν αὐτὸν ἐκεῖθεν. καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευσεν ἐξελεθεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ κύριος. καὶ ἦν λεπρὸς καθ' ἡμέραν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μέχρι τελευτῆς αὐτοῦ, ὅτι ἀπεσχίσθη ἀπὸ οἴκου κυρίου. ἐφ' οὗ σεισμὸς γενόμενος μέγας ἐκείσε, καὶ διαρραγέντος ὄρους μεγίστου, κατεκυλίσθη πρὸς τὴν πεδιάδα σταδίου μ'. [ιδ'. Περὶ Ἰωάθαν.] Μετὰ δὲ Ὁζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωάθαν υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη ις'. [ιε'. Περὶ Ἀχαζ.] Μετὰ δὲ Ἰωάθαν ἐβασίλευσεν Ἀχαζ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ις'. ὃν καὶ πολεμήσας Φακεὲ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἀνεῖλεν ἄνδρας μὲν αὐτοῦ δυνατοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ χιλιάδας ρ', γυναῖκας δὲ καὶ παιδία ἠχμαλώτευσεν χιλιάδας τ'. 222 [ις'. Περὶ Ἐζεκίου.] Μετὰ δὲ Ἀχαζ ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη κθ'. ἐφ' οὗ ἦν ὁ Μωσαϊκὸς χαλκοῦς ὄφισ, ἔτι γὰρ αὐτὸν Ἰουδαῖοι μετὰ τῶν ἄλλων βδελυγμάτων ἐθυμίων, καὶ ἠφάνισεν αὐτὸν Ἐζεκίας, ὡσπερ δὴ καὶ τὰς βίβλους τοῦ Σολομώντος τὰς περὶ τῶν παραβολῶν καὶ ὠδῶν, ἐν αἷς περὶ φυτῶν καὶ παντοίων ζώων φυσιολογίας, ὡς εἴρηται. ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Ῥώμος καὶ Ῥῆμος ἐβασίλευον ἐν Ῥώμῃ, καὶ Σίβυλλα ἢ Ἐρυθραία ἐγνωρίζετο. καὶ Σαλμανασάρ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς παραλαβὼν τὴν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλείαν Ἰσραὴλ τὰς ὑπ' αὐτὴν δέκα φυλάς ἠχμαλώτευσεν. κατὰ δὲ Ἐζεκίου ἀνέβη Σεναχειρίμ ὁ διάδοχος Σαλμανασάρ καὶ πλεῖστα μεγαλορημονήσας κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, παρεκλήθη ὁ διασκεδάζων βουλὰς ἐθνῶν καὶ ἀθετῶν λογισμοὺς λαῶν καὶ βουλὰς ἀρχόντων καὶ φρονίμους ἀποστρέφων εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τὴν βουλήν αὐτῶν μωραίνων, καὶ ἀποστείλας ἄγγελον ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων χιλιάδας ρπε'. καὶ οὕτω μετ' αἰσχύνης καὶ λύπης ὁ Σεναχειρίμ ἀναζεύξας εἰς Νινευὴ δεινῶς ἀνήρει τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Σαλμανασάρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραὴλ. ὃν αὐτίκα θεία δίκη μετελθοῦσα, καὶ ὑπὸ 223 τῶν ἰδίων τέκνων ἀναιρεθέντος, ἐπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας ἢ ἄδικος σφαγῆ διὰ τῆς ἐνδίκου ἀναιρέσεως. Ἐξ ἧς αἰχμαλωσίας ὑπῆρχε τις ἐλεήμων ἄνθρωπος καὶ θεοσεβὴς τοῦνομα Τωβὶτ καὶ πολλὴν ἔχων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας τῶν Ἰουδαίων. περὶ ὧν διαβληθεὶς τῷ

βασιλεῖ καὶ φυγῶν ἐκοιμήθη ἔξω τοῦ τείχους. καὶ ὡς εἶωθε πολλάκις γίνεσθαι, κοιμώμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεωγμένους ἔχων, καὶ στρουθίων ἀφοδουσάντων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, λευκώματα πεποίηκεν. ἦν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις κόρη, συγγενὴς αὐτοῦ, ἥτις ἄνδρα ἐπτὰ λαβοῦσα, καὶ πάντων αὐτῶν ὑπὸ δαίμονος ἀναιρουμένων πρὸ τοῦ γνῶναι ταύτην, ἠΐξαστο, καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοηθὸν ὁ θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ. ὁ οὖν Τωβίτ παραγγείλας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τωβία μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα, εἰ μὴ ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον, δίδωσιν αὐτῷ χειρόγραφον περὶ ταλάντων ἰ χρυσίου, ἃ καὶ παρέθετο ἐν τῇ Μηδεΐᾳ, πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ διὰ τάχους. τοῦ δὲ παιδὸς ζητούντος συνοδοιπόρον ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντος, εὕρισκε θεοῦ προνοία τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ ὡς ἄνθρωπον ἐστῶτα. ὃν μισθωσάμενος εἰδέναι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζαρίαν ὀνομαζόμενον συνοδεύει τούτῳ. καὶ δὴ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγγριν, καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, καὶ ἰχθύος αὐτῷ μεγάλου ἐπιπηδήσαντος, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τοῦ 224 ἰχθύος καὶ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα καὶ λαβεῖν τὸ τε ἥπαρ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν χολὴν καὶ φυλάττειν. τοῦ δὲ πυνθανομένου τὸ χρήσιμον αὐτῶν, τὸ μὲν ἥπαρ, φησὶν, καὶ ἡ καρδία θυμιώμενα διώκει δαίμονα, ἡ δὲ χολὴ καθαρίζει λευκώματα. εἶτα ὁ μὲν παῖς λαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα, τῇ συμβουλίᾳ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἀγγέλου διωχθέντος τοῦ δαίμονος ἐν τῷ θυμιάματι τούτῳ, ὁ δὲ ἄγγελος ὁ καὶ Ἀζαρίας ἀπελθὼν εἰς τὴν Μηδεΐαν καὶ τὰ ἰ τάλαντα λαβὼν ὑποστρέφει μετὰ τοῦ παιδὸς καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Τωβίτ, οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ παῖς ἐγχερίσας τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος, καὶ παρευθὺ Τωβίτ ἀναβλέψας, ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ ἄγγελος, ὅτι οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἄγγελος ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρα διὰ τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν, λέγων πρὸς αὐτούς· μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα κυρίου ἀνυμνεῖν ἐνδόξως ἀγαθόν. Ὅθεν φησὶν ὁ Χρυσόστομος· οὐκοῦν ἀγγέλου ἐγκωμιάζειν χρή. καὶ γὰρ αὐτοὶ τὸν δημιουργὸν ἀσιγήτως ὑμνοῦντες ἴλεων αὐτὸν καὶ εὐμενῆ τοῖς ἀνθρώποις παρασκευάζουσιν. ἀγγέλου δὲ φημι τοὺς ἡμετέρους συμμάχους, τοὺς κατὰ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἐκστρατεύοντας, ὧν ἐστὶν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ πρὸς μὲν τὸν διάβολον ὑπὲρ τοῦ Μωσέως σώματος ἀντιτασσόμενος, πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα 225 Περσῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ ἀνθιστάμενος. προστάγματι γὰρ θεοῦ τὴν πᾶσαν κτίσιν διαλαχόντες καὶ τῶν ἐθνῶν τοῖς κρατίστοις ἐπιστατοῦντες τὸν μὲν τινὰ τοὺς Πέρσας ἐφορᾶν ἐδικαίωσεν, τὸν δὲ Μιχαὴλ τὸν ἐκ περιτομῆς λαὸν φρουρεῖν ἐκέλευσεν, συστήναι δὲ τοῖς ἐφόροις ἄμφω διαπληκτισμὸν οὐ κατὰ πάθος ὀργῆς, ἀλλὰ κατὰ θεῖόν τινα καὶ ἀπόρρητον λόγον, τοῦ μὲν δουλεύειν Ἰουδαίους Πέρσας ἀναγκάζοντος, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀνθέλκοντος καὶ συνεχῶς τὰς ἰκεσίας τῷ θεῷ προσάγοντος καὶ λέγοντος· κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερεΐδες τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος; ὃν εἶδεν ἐν τῇ ὁράσει καὶ Δανιὴλ πετόμενον καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἀστραπῆς, φησὶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρός, καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡς ὄρασις χαλκοῦ στίλβοντος, καὶ ἡ φωνὴ τῶν λόγων αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὄχλου. ὧν ἐστὶν ὁ τὴν ὄνον ἀποστρέφων καὶ Βαλαάμ τῆς ἀτόπου μαντείας εἴργων. ὧν ἐστὶν ὁ τὴν μάχαιραν σπασάμενος καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις διὰ τοῦ σχήματος προτρεπόμενος, ὧν ἐστὶν ὁ τὰς ῥπε΄ χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων ἐν μιᾷ νυκτὶ πατάξας καὶ τῷ ὑπνῷ τῶν βαρβάρων συνάψας τὸν θάνατον. ὧν ἐστὶν ὁ τὸν προφήτην Ἀμβακοῦμ ἀερίῳ μετακομίσας πηδήματι, ἵνα τὸν προφήτην Δανιὴλ ἐν μέσῳ τῶν λεόντων διαθρέψῃ. οὗτοι μὲν οὖν καὶ οἱ τοιοῦτοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀριστεύουσιν. ὁποῖος ἦν ὁ θεσπέσιος Ῥαφαὴλ δι' ἑνὸς ἰχθύος ἀνατομῆς δαίμο νιώσαν κόρην ἰασάμενος καὶ τυφλῷ

γέροντι τὸν ἥλιον βλέ 226 πειν τεχνασάμενος. ἄρ' οὖν οὐ μεγίστης ἄξιοι τιμῆς οἱ τὴν ἡμετέραν ζωὴν διαφυλάττοντες; οὐ γὰρ μόνον ἔθνῶν φρουροὶ ἐτάχθησαν ἄγγελοι κατὰ τὸ εἰρημένον· ὅτε διεμέριζεν ὁ ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων ἕκαστον ἔλαχεν ἄγγελος. τῆς γὰρ παιδίσκης Ῥόδης ἀπαγγελούσης τοῖς ἀποστόλοις πρὸ τῶν θυρῶν ἐστάναι τὸν Πέτρον τὸ Ἡρώδου δεσποτῆριον διαδράντα, ἔλεγον ἀπιστοῦντες· ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. ἐπιμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ κύριος φάσκων· ὁρᾶτε, μὴ καταφρονήσητε ἐνός τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καὶ μέντοι καὶ καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν φύλακας ἀγγέλους ἐπέστησεν ὁ Χριστός, καθὼς ἀποκαλύπτων Ἰωάννη φησὶν· εἶπε τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Σμύρνης· οἶδά σου τὴν πενίαν καὶ τὴν θλίψιν. ἀλλὰ πλούσιος εἶ. καλὸν οὖν ἡμᾶς θησαυρίζειν τὰ ἐπουράνια πτωχοὺς τρέφοντας καὶ ξένους ξενίζοντας καὶ τῆς καλλίστης εὐχῆς μὴ ἀμελεῖν πώποτε. ἄπερ θεωροῦντες ἄγγελοι ἐπὶ τὸν δίκαιον κριτὴν καὶ μισθαποδότην ἀναφέρουσιν, ὅς καὶ προστάττει λέγειν αὐτοὺς τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν· αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἔλεη μοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. 227 Εἰκότως οὖν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς ἀγγέλους γεραίρομεν ὡς ὑπὲρ ἡμῶν τῷ δεσπότῃ πρεσβεύοντας. καὶ γὰρ λειτουργικὰ πνεύματά εἰσι κατὰ τὸν ἀπόστολον εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, οὓς καὶ ὑπερμαχοῦσι καὶ συμμαχοῦσιν, καθὼς καὶ ἀρτίως ἤκουσας τοῦ Δανιήλ, πῶς εἰσφέρει τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ τῷ Περσῶν ἐφόρῳ διαπληκτιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἐλευθερίας. ὁ μὲν γὰρ τὸν λαὸν δουλεύειν τοῖς Πέρσαις ἠνάγκαζεν, ὡς εἴρηται, ὁ δὲ λῦσαι τῆς αἰχμαλωσίας ἐσπούδαζεν. καὶ νικᾷ Μιχαὴλ τὸν ἀντίπαλον, καὶ τὸν Εὐφράτην Ἰουδαῖοι περάσαντες τὴν πατρῶν πάλιν ἐστίαν ἀπέλαβον καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησαν. Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἔφη· ἐκάστῳ ἔθνει ἄγγελον ἐφεστάναι φησὶν ἢ γραφή. ὁ γὰρ τῷ Δανιήλ προσδιαλεγόμενος ἄγγελος καὶ ἄρχοντα Περσῶν εἴρηκε καὶ ἄρχοντα Ἑλλήνων καὶ τὸν Μιχαὴλ ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων. λέγει δὲ καὶ Μωϋσῆς· ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ. διὸ καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ ἀποκαλύψει φάσκει· λῦσον τοὺς δ' ἀγγέλους τοὺς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, ἐφισταμένους δηλονότι καὶ ἐπεχομένους ἐπιτρέπειν ἔθνεσιν εἰς πόλεμον ἕως καιροῦ μακροθυμίας κυρίου, καὶ προστάξει δι' αὐτῶν ἐκδικίαν γίνεσθαι τῶν ἀγίων αὐτοῦ. κρατοῦνται γὰρ οἱ ἐπιτεταγμένοι ἄγγελοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος μὴ ἔχοντες καιρὸν ἐπιδρομῆς 228 διὰ τὸ μηδέπω λύειν αὐτοῖς τὴν δίκην τοῦ τὰ λοιπὰ ἔθνη λύεσθαι τῆς εἰς τοὺς ἀγίους ὕβρεως εἵνεκα. λύνονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπέρχονται τῇ γῆ, καθὼς φησὶν Ἰωάννης καὶ οἱ προφήται, καὶ κινούμενοι κινουῦσιν εἰς ὄρμην ἐκδικίας τὰ ἔθνη. Καὶ μέντοι γε καὶ ὁ θεσπέσιος Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως εἶπεν· ἴσμεν δὲ καὶ πιστεύομεν τὰς πρὸς θεὸν δοξολογίας ἡμῶν διὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων προσάγεσθαι, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς τό· οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τί πράττοντες ἢ τί λέγοντες, ἢ πάντως γε τὰς αἰτήσεις ἡμῶν εἰς τὰ ὄντα κυρίου Σαβαώθ εισάγοντες ἵλεων ἡμῖν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις παρασκευάζουσιν; Ὅθεν δὴ λοιπὸν εἰκότως εἰς τιμὴν αὐτῶν καὶ ναοὺς ἐγείρομεν καὶ πνευματικῶς ἐορτάζοντες δοξολογοῦμεν θεὸν τὸν δοξάσαντα αὐτούς τε καὶ τοὺς ἀγίους πάντας, ὧν τὴν τάξιν γέ τοι καὶ στάσιν ἅμα καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ θεοῦ φωτισμοῦ καὶ ὅπως οἱ ὑπερέχοντες τοῖς ὑποβεβηκόσι μεταδιδόασιν τοῦ τε φωτισμοῦ καὶ τῆς γνώσεως παρὰ τοῦ χριστοφόρου μνηθεῖς ὁ μέγας καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος οὕτως ἔφη· πάσας ἢ θεολογίας τὰς οὐρανίους δυνάμεις ἐννεὰ κέ κληκεν ἐκφαντορικαῖς ἐπωνυμίαις καὶ εἰς τρεῖς ἀφορίζει τριαδικὰς διακοσμῆσεις. καὶ πρῶτην μὲν εἶναί φησι τὴν 229 περὶ θεοῦ οὐσίαν ἀεὶ καὶ προσεχῶς αὐτῇ καὶ πρὸ τῶν

ἄλλων ἀμέσως ἠνῶσθαι παραδεδομένην. τοὺς τε γὰρ ἅγιω τάτους θρόνους καὶ τὰ πολυόμματα καὶ πολύπτερα Χερου βίμ Ἑβραίων φωνῆ καὶ Σεραφίμ ὠνομασμένα κατὰ τὴν πάντων ὑπερκειμένην ἐγγύτητα περὶ θεὸν ἀμέσως ἰδρῦεσθαί φησι παραδιδόναι τὴν τῶν ἱερῶν λογίων ἐκφαντορίαν. τὸν τριαδικὸν οὖν τοῦτον διάκοσμον ὡς ἓνα καὶ ὁμοταγῆ καὶ ὄντως πρώτην ἱεραρχίαν ὁ κλεινὸς ἡμῶν ἔφη καθηγεμῶν, ἧς οὐκ ἔστιν ἑτέρα θεοειδεστέρα καὶ πρωτουργοῖς τῆς θεᾶς αρχίας ἐλλάμψεσιν ἀμέσως προσεχεστέρα, δευτέραν δὲ εἶναι τὴν τῶν ἐξουσιῶν καὶ κυριοτήτων καὶ δυνάμεων συμπληρου μένην καὶ τρίτην ἐπ' ἐσχάτῳ τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν τὴν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀρχαγγέλων καὶ ἀγγέλων διακόσμησιν. Ἰστέον τοίνυν ὡς οὐκ ἄλλου τινὸς ἀγγέλου προσηγορίαν ἐδήλωσεν ἡ γραφή παντελῶς ἢ μόνον τῶν τριῶν τούτων, Γαβριήλ καὶ Μιχαήλ τε καὶ Ῥαφαήλ. οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐκ διαμέτρου καὶ πεπλάνηται λίαν οἱ πλαστολογοῦντες καὶ παρεισφέροντες ἑτέρας ὀνομασίας ἀγγέλων ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ἀνοσίας καὶ παναθλίας ψυχῆς καὶ ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων καὶ πειθομένων τῇ θεοστυγεῖ πλάνῃ τῶν δυσωνύμων καὶ πλαστονύμων. ἀμέλει γέ τοι εἰ καὶ τοιοῦ τοῖ εἰσι καὶ τηλικαύτης δόξης ἐκ τῆς θείας προσεδρείας ἠξιώθησαν, ἀλλ' οὐδὲν τῶν μελλόντων ἴσασιν, πρὶν ἂν τύχωσι θείας ἀποκαλύψεως παρὰ τοῦ πάντα προγινώσκοντος φύσει καὶ προλέγοντος θεοῦ καὶ διαρρήδην εὖ μάλα φά 230 σκοντος· οὐκ ἔστιν ὁ ἀναγγέλλων τὰ ἐπερχόμενα πλὴν ἐμοῦ. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ ἀρχάγγελος ἔφη· κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλείψῃς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰουδα, ἃς ὑπερείδες; ὡς ἀγνοῶν δήπουθεν τῆς ἐλευθερίας τὸν χρόνον ἔφασκε ταῦτα. καὶ ἀλλοίως οὐκ ἔστιν. καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ συντελείας ἐναργῶς ὑπεμ φαίνων ὁ κύριος τὴν τούτων ἄγνοιαν ἔλεγεν· οὐδὲ οἱ ἄγγελοι γινώσκουσιν. κἀντεῦθεν λοιπὸν οὐδὲ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας ἤδεσαν τὸ ἀποκεκρυμμένον ἐν τῷ θεῷ μόνῳ, ἐν ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, φησὶν, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; μετὰ δέ γε τῆς σωτηριώδους ἐνανθρωπήσεως ἐγνωρίσθη κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος τοῦ θεοῦ σοφία. μόνος γὰρ ἔστι φύσει σοφὸς καὶ προφήτης καὶ προγνώστης ἅμα καὶ τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων ἀκριβῶς ἐπιστάμενος ὡς καρδιογνώστης. τὰ δὲ αὐτοῦ οὐ δεῖς ἔγνω, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ· σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμοὺς μου ἀπὸ μακρόθεν. παρακύψας γοῦν ὡσπερ ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα Παῦλος εἰς τὸ ἀκατάληπτόν τε καὶ ἀχανὲς πέλαγος τῶν 231 ἀδήλων τοῦ θεοῦ καὶ ἀπορρήτων κριμάτων καὶ μυστηρίων καὶ ὑπερεκπλαγεῖς σφόδρα καὶ λίαν ἰλιγγιάσας ἐξεβόησε τὴν ἀοίδιμον ἐκείνην φωνὴν λέγων· ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ. ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. καὶ μάλα εἰκότως· ἀνέκφραστα γὰρ εἰσι πάντα καὶ ἀδιάγνωστα πάση κτίσει τὰ τοῦ θεοῦ καὶ αὐτῷ μόνῳ ἐγνωσμένα. καὶ τί λέγω τὰ τοῦ θεοῦ; οὐδὲ γὰρ τὰ τοῦ ἀνθρώπου τις οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. εἰ γὰρ μόνος ὁ θεὸς καρδιογνώστης καὶ διῖκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρ μῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν, εὐδηλον ὡς οὐδὲ νοῦν ἀνθρώπου καὶ βούλημα καὶ ἐνθύμιον κεκρυμμένον ἄγγελος οἶδεν, μήτι γε θεοῦ μυστήριον ἀπόκρυφον καὶ μὴ σαφῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ δεδηλωμένον οἰκονομικῶς πρὸς τὸ συμφέρον. ὅθεν τοίνυν ἄδηλον ἐποίησε τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν καὶ τοὺς πολλοὺς κρύπτων διὰ τῆς ἀσαφείας καὶ λανθάνων μέχρι πολλοῦ. καὶ τί λέγω τοὺς πολλοὺς; ὅπου γε οὐδ' αὐτὴ ἡ κνοφοροῦσα παρθένος 232 ἦδει τοῦ μυστηρίου τὸ ἀπόρρητον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον ἐλάνθανεν. εἰ γὰρ καὶ τὰς προφητείας τὰς περὶ τούτου ἤκουεν, ἀλλὰ τὸν τρόπον ἠγνόει. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἴπερ ἦδει, ἠρώτα αὐτὸν μετὰ τοσοῦτον χρόνον λέγων· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίτον τοῦτο. Ὁ δὲ γε Μαροδάχ ὁ καὶ διάδοχος

Συναχειρίμ θεασά μενος τὴν ὑποστροφὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῇ ῥώσει Ἐζεκίου· πάση γὰρ τῇ οἰκουμένη γέγονεν ἡ ἀναστροφή τοῦ ἡλίου γνώριμος· οὐ δὴ χάριν καὶ οὗτος ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως ἐγνωκῶς καὶ τὰ κατὰ τὸν ἥλιον παραδόξως γεγενημένα μεμαθηκῶς διὰ τὴν τοῦ Ἐζεκίου εὐσέβειαν πρέσβεις εἰρήνης αὐτῷ καὶ δῶρα ἀπέστειλεν. ὅτι γὰρ διὰ τὸ ἀναστρέψαι τὸν ἥλιον ἀναβαθμούς ἰε' πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, φησὶ πάλιν ἡ ἱστορία· καὶ εὐοδώθη Ἐζεκίας ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐν τοῖς πρεσβευταῖς Βαβυλῶνος τοῖς ἀποσταλεῖσι πρὸς αὐτὸν πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τὸ τέρας, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτὸν κύριος τοῦ πειράσαι αὐτὸν εἰδέναι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. δείξας γὰρ τοῖς πρεσβευταῖς ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς, εἶπεν Ἡσαΐας πρὸς αὐτὸν ἐν λόγῳ κυρίου· ἀνθ' 233 ὧν ἔδειξας αὐτοῖς πάντα, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ληφθήσονται τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου πάντα, καὶ ὅσα ἐθησαύρισαν οἱ πατέρες σου ἀπενεχθήσονται εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν σου λήψονται καὶ ἔσονται σπάδοντες τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος. δεῖ τοίνυν καὶ χαρᾶς καὶ λύπης ὑψηλότερον εἶναι καὶ μετρίως καὶ ἐπιστημόνως τῆς ἐκατέρας φέρειν τὴν ἔφοδον. καὶ γὰρ αὐτὸς Ἐζεκίας, ἠνίκα εἶδε τρόπαιον κατὰ Περσῶν ἐγειρόμενον καὶ θαύματος κρείττον καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ῥώμης καὶ ἐλπίδος ὑπέρτερον, καὶ λίαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς φουσηθεὶς καὶ μεῖζον ἢ κατὰ ἄνθρωπον φρονήσας, τότε δὴ τότε νόσφ βάλλεται, ἵνα τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς χαλινοῦ ἀξίω θέντα μὴ ἔξω τοῦ δέοντος αὐτὸν ἀναγκάσωσι παριππεῦσαι καὶ τὴν τῆς νίκης ὑπόθεσιν ἀλαζονείας διαδέξεται πόλεμος. ὅπερ καὶ πέπονθε μικρὸν ὕστερον. περιχαρῆς γὰρ μάλα γενόμενος ἐπὶ τῇ παρὰ προσδοκίαν εὐρωστίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ τῶν πρεσβευτῶν παρουσίᾳ τοσοῦτον, ὡς καὶ τοὺς θησαυροὺς κυρίου ἐκ πολλῆς μεγαλοφροσύνης θριαμβεῦσαι, δέχεται τὸ ῥηθὲν εἰκότως ἐπιτίμιον. ὅθεν φησὶν· καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀντ' ἀπόδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ κύριος, ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας, ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ (ἐπιλαθόμενος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαυὶδ φάσκοντος· κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, δηλαδὴ πρότερον· ἀλλ' ὕστερον ὑψωθεὶς ἐταπεινώθη καὶ ἐξηγορήθη. ἀλλ' ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου) καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὀργὴ καὶ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπὸ τοῦ 234 ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ. ἀμέλει γέ τοι καὶ Συναχειρίμ, ἐπειδὴ μεῖζονα δυνάμεως ἀνθρώπινης ἠπέλιψε τῷ Ἐζεκίᾳ, τούτου χάριν ἔγνω τῆς οἰκείας ἀσθενείας τὴν οὐθενότητα. ὁ γὰρ ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ αὐτοβοῆς προσδοκήσας ἐλεῖν τὴν Ἱερουσαλήμ πᾶσαν τὴν στρατείαν σχεδὸν ἄνευ πολέμου καὶ μάχης ἀποβαλὼν ἀγαθὸν ἠγήσατο διασωθῆναι μόνος καὶ διαφυγῶν οἴκαδε ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνηρέθη, ὅπως καὶ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν γνοίη καὶ μὴ διαδράσῃ τὴν δίκην. οὕτω γε μὴν καὶ Ναβουχοδονόσωρ, ὅποταν ἐπέκεινα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ φρονήσας καὶ πράξας ἐφωράθη, τότε τῆς τῶν ἀνθρώπων μὲν ἐξηλάθη συνουσίας τε καὶ τιμῆς, τοῖς δὲ θηρίοις συνέστιος καὶ σύν οἶκος γέγονεν· ἠνίκα δὲ τὴν προσήκουσαν ἔσχε περὶ θεοῦ δόξαν, τότε καὶ τὴν οἰκείαν δόξαν ἀπέλαβε καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ μέτρα διέγνωκεν. τῆς γὰρ συμφορᾶς ἦν ὄρος ἡ τοῦ κρείττονος ἐπίγνωσις. ὅτι δὲ ἀπὸ χαρᾶς αἶρονται πάντως αἱ ψυχαί, ἔδειξαν Ἰουδαῖοι. ὅτε γὰρ ἀπηλλάγησαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἶδον τὸν βυθὸν τάφον αὐτῶν γεγενημένον, τότε εἰς εἰδωλολατρείαν ἐτράπησαν καὶ τὴν θάλασσαν διαβάντες ἀκινδύνως εἰς τὴν γῆν ἐναυάγησαν. ὅθεν ὁ Θηβαίων στρατηγὸς Ἐπαμινώνδας ἄριστα συνιδὼν 235 Λακεδαιμονίους νικήσας τῇ ἐξῆς ὥφθη τοῖς φίλοις κατηφής καὶ στυγνός. τῶν δὲ ἐρωτησάντων, μὴ τι λυπηρὸν συνέβη, ἀπεκρίνατο· οὐχί, φησὶν, ἀλλὰ χθὲς ἠσθόμην ἔμαυ τὸν μεῖζον ἢ καλῶς ἔχειν φρονήσαντα. διὸ σήμερον κολάζω τὴν ἀμετρίαν τῆς χαρᾶς καὶ νίκης ἐκουσίως, μήπως ἐκ ταύτης εἰς λύπην καὶ ἤτταν ἀκούσιον καταντήσω. καὶ γὰρ πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. [17. Περὶ Μανασσῆ.]

Μετὰ δὲ Ἐζεκιάν ἐβασίλευσε Μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη νέ'. ὃς παρανομώτατος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ γενόμενος ἐπὶ εἰδωλομανίᾳ τε καὶ αἱματεκχυσίᾳ καὶ τὸν μέγαν Ἡσαΐαν πρίσας καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ αἱμάτων ἀθῶων πληρώσας οὐχ ἦττον εἰδωλολάτρησε τῶν Ἀμορραίων. καὶ μέντοι καὶ τὸν οἶκον κυρίου καταμολύνας καὶ τετρα πρόσωπον εἶδωλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στήσας οὐ διέλειπεν οἰωνιζόμενος καὶ φαρμακεύων καὶ αἰσχροουργῶν καὶ πᾶν εἶδος κακίας μεθ' ὑπερβολῆς διαπραττόμενος. διὸ καὶ κατὰ θεῖαν ὀργὴν συλληφθεὶς ὑπὸ Μαροδάχ βασιλέως Ἀσσυρίων δέσμιος εἰς Νινευὴ τὴν πόλιν αἰχμάλωτος ἀπήχθη. περὶ οὗ φησι καὶ Ἰώσηπος, ὅτι συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς αὐτὸν ὑποβαλὼν αἰχμάλωτον 236 ἀπήγαγεν. καὶ συνιείς ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν ἀξίαν εἰ 236 ληφέναι τὴν τιμωρίαν καὶ δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας δεηθεὶς τοῦ θεοῦ, παραχρῆμα τὸν βασιλέα ὁ θεὸς ἠγάθυνε καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ αὐτὸν ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ ἐπανελθὼν πᾶσαν μὲν εἰδωλικὴν κατέστρεψε σκηνήν, τὸ δὲ ἱερὸν τοῦ θεοῦ ἠγγισσε καὶ τὸν νόμον ἐφύλαξε καὶ εὐσεβῶς ἐβίωσεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων διατάξεσιν οὕτω γέγραπται· Μανασσῆς οὖν υἱὸς Ἐζεκιίου ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καθὼς φησιν ἡ γραφή, ἐπήγαγε κύριος ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως Ἀσσοῦρ, καὶ δὴ σαντες αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς ἀπήγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἦν δεδεμένος καὶ σεσιδηρωμένος ὅλος ἐν οἴκῳ φυλακῆς, καὶ ἐδίδετο αὐτῷ ἐκ πιτύρων ἄρτος βραχὺς καὶ ὕδωρ ὀλίγον σὺν ὄξει ἐν μέτρῳ πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν καὶ μόνον. συνεχόμενος δὲ σφόδρα καὶ ὀδυνώμενος ἐζήτησε τὸ πρόσωπον κυρίου τοῦ θεοῦ καὶ προσηύξατο λέγων· κύριε παντοκράτωρ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ ἐπακούσας ὁ θεὸς τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ διαλύσας τὰ δεσμὰ αὐτοῦ ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ λατρεύσας κυρίῳ τῷ θεῷ μόνῳ ἐξ ὅλης καρδίας ἐλογίσθη δίκαιος. ὦ φιλανθρωπίας θεοῦ. ὅτι μείζων εἰδωλολατρείας οὐκ ἔστιν ἄμαρ 237 τία, εἰς θεὸν γὰρ ἔστιν ἡ δυσσέβεια· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ διὰ γνησίας καὶ ὀλοψύχου μετανοίας συγκεχώρηται. Καὶ γὰρ ὄντως ἄξιον θαυμάσαι τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς τὸν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πεπλημμεληκότα χρόνοις τοσοῦτοις ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ συγγνώμης ἠξίωσεν. ὅτι γὰρ πᾶν εἶδος ἐπῆλθε κακίας, ἄκουσον, τί φησιν ἡ θεῖα γραφή· καὶ ὠκοδόμησε Μανασσῆς τὰ ὑψηλά, ἃ κατέστρεψεν Ἐζεκιῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε θυσιαστήριον τῇ Βάαλ καὶ ἐποίησεν ἄλση, καθὼς ἐποίησεν Ἀχαάβ ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ, καὶ προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐδούλευσεν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους καὶ γνώστας ἐπλήθυνε καὶ ἐκληδονίζετο καὶ οἰωνίζετο. στρατιὰν μὲν οὐρανοῦ λέγει τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, κληδονισμόν δὲ τὰς διὰ τῶν λόγων παρατηρήσεις, οἰωνισμόν δὲ τὰς διὰ τῶν πτηνῶν περιεργίας, γνώστας δὲ τοὺς δι' ἥπατος ἢ ἄλλως πως μαντευομένους καὶ προφητεύοντας δαιμονίως. περὶ ὧν εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς Ἱερεμίαν· ὀράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προφητεύουσιν. Τῶν γὰρ προφητειῶν, ὡς φησιν ὁ μέγας Χρυσόστομος, ἡ μὲν ἐστὶ πνευματικὴ, ἡ δὲ διαβολικὴ (λέγονται γὰρ καὶ 238 παρ' ἐκείνοις ὁμωνύμως προφητεῖαι), ἡ δὲ μέση τούτων φυσικὴ τις ἢ τεχνικὴ, ἡ δὲ κοινὴ καὶ δημώδης. τῆς μὲν οὖν πνευματικῆς προηγουμένως μὲν τοῖς ἁγίοις μέτεστιν, δι' οἰκονομίαν δὲ καὶ τοῖς μὴ τοιοῦτοις ὡς τῷ Φαραῶ καὶ Βαλαάμ καὶ Ναβουχοδονόσωρ καὶ Καϊάφα. τῆς δὲ διαβολικῆς τοῖς τούτου μόνον θεραπευταῖς· αὐτοῦ γὰρ οἱ ἀλευρομάντις καὶ κριθομάντις καὶ ἡ διὰ τῶν μορίων μαντευομένη Πυθία καὶ ἡ διὰ δρυός, ἡ Δωδωνίς ἰέρεια, καὶ μέντοι καὶ ἡ διὰ σπλάγχχνων καὶ πτήσεως ὀρνέων καὶ κλαγγῶν συμβόλων τε καὶ πταρμῶν καὶ κληδόνων καὶ βροντῆς μυῶν τε καὶ γαλῆς καὶ τρισμῶν ξύλων καὶ ὧτων ἤχου καὶ

παλμών σώματος καὶ δι' ὀνομάτων νεκρῶν τε καὶ ἄστρον καὶ ὑδάτων καὶ μυρίων τοι οὐτων. ἢ γὰρ δι' ὀνειρών καὶ παρ' ἡμῖν διὰ κατοχῆς μὲν καὶ αὐτή, ἢ δὲ πρόγνωσις αὐτοῖς οὐ δι' ἀρετῆς ὡς ἡμῖν, ἀλλὰ διὰ τινος κακοτεχνίας. καὶ ὁ μὲν θεὸς προλέγων καὶ τὴν λύσιν ὑποτίθεται, καὶ τὸ πέρας μετὰ πάσης ἀκριβείας γί νεται, ἐκεῖνοι δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τισιν ἀληθεύσαντες ἐν τοῖς πλείστοις διήμαρτον. καὶ τοιαύτη μὲν ἢ τε θεία καὶ ἢ διαβολικὴ προφητεία. φυσικὴ δὲ ἢ τῶν ἀλόγων. χεῖλι δόνες γὰρ καὶ γέρανοι καὶ μύρμηκες ἐπιόντος χειμῶνος αἰσθάνονται ἐχθροὶ τε καὶ ἀλκυόνες φύσει τοῦτο κτησά 239 μενοι. ἢ δὲ τεχνικὴ προφητεία παρὰ ἰατροῖς καὶ συμβούλοις καὶ κυβερνήταις· οἱ μὲν γὰρ ἀρρωστίας καὶ τὰς λύσεις τούτων προλέγουσιν, οἱ δὲ πνευμάτων μεταβολάς, οἱ δὲ τοῦ μέλλοντος συνέσει καταστοχαζόμενοι. ἢ δὲ κοινὴ καὶ δη μώδης τοῦ μέλλοντος γνῶσις, οἷον ὅτι μετὰ μῆνας τρεῖς ὁ χειμῶν γίνεται· πάντες γὰρ ἔχουσι τὰς ἐκ περιόδων προρρήσεις, οὐδὲν οὖν μέγα καὶ δαίμονας πρόγνωσιν ἔχειν, ὅπου γε καὶ μύρμηκες ἔχουσιν, καὶ δεινοὶ ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος καταστοχασταὶ εἰσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς πάντως ἢ πάντα εἰδέναι, ἐπεὶ καὶ ὁ διάβολος προεφήτευσεν· τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, καὶ ἐγένετο. καὶ πάλιν ὁ Βαλαάμ προεῖπεν ὅτι· πόρνας στήσον, καὶ προδοθήσεται δι' αὐτὰς ὁ Ἰσραήλ, καὶ ἐγένετο οὕτως. ὅπερ στοχασμὸς ἐστὶ μάλλον ἢ πρόρρησις, μηδὲν παράδοξον αἰ τοιαῦται προφητεῖαι ἔχουσαι. [1η'. Περὶ Ἀμώς.] Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμώς υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ βασιλεύσας ἔτη β'. Ἄξιον τοίνυν ἐπαπορήσαι τί δήποτε τὸν μὲν Ναβουχο δονόσωρ καὶ τὸν Μανασσῆν ὁ θεὸς παιδεύσας εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοὺς ἐπανήγαγε πάλιν, τὸν δὲ Βαλτάσαρ καὶ τὸν Ἀμώς αὐτίκα τῆς βασιλείας καὶ τῆς ζωῆς αἰσχίστως καὶ 240 ἀσυγγνώστως ἀπεστέρησεν. ἀλλ' εὐδηλον. τὴν μὲν πατρικὴν ἀσέβειαν καὶ κακουργίαν ἐπειδὴ ἐμιμήσαντο μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων παιδείας καὶ τιμωρίας πάμπαν σωφρονισθέντες, τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν οὐκ ἐζήλωσαν, εἰ κότες ὁ δίκαιος κριτῆς ἐπ' ἐκείνους μὲν ῥητῶ χρόνῳ τὴν τιμωρίαν περιώρισεν, τούτους δὲ οὐδεμιᾶς ἠξίωσε συγγνώμης, ἄλλως τε δὲ καὶ πάντα προορῶν ὁ θεὸς τὰ ἐσόμενα καὶ γινώσκων ἐκάστου καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην καὶ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροῦς καὶ συνιῶν εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, διὰ τοῦτο πάντως ἐκείνων μὲν προειδῶς τὴν μετὰ μέλειαν οὕτω τὰ κατ' αὐτοὺς ὠκονόμησεν, τούτων δὲ προ βλέπων τὴν μέχρι τέλους ἀσέβειαν τῷ θανάτῳ καταλύει τῆς κακουργίας καὶ σκληροκαρδίας τε καὶ δυστροπίας τὴν αὐξήσιν. Ὅπερ οὖν καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὑπεμφαίνων ὁ θεὸς λόγος οὕτω φησὶν· ἐὰν δέ τις ἐκ παρατάξεως ἀμαρτάνῃ πειράζων τὸν θεὸν ὡς μὴ ἐπεξιόντα τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος ἄφεισιν οὐχ ἔξει, κἂν λέγει παρ' ἑαυτῷ· ὅσιά μοι γένοιτο ὅτι πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς πονηρίας μου καρδίας, καὶ τότε μετανοήσω. τοιοῦτος γὰρ ἐγένετο καὶ Ἀμώς ὁ τοῦ Μανασσῆ υἱός. φησὶ γὰρ· καὶ παρελόγισατο Ἀμώς λογισμὸν πονηρὸν καὶ εἶπεν· ὁ πατήρ 241 μου πολλὰ ἐκ νεότητος παρηνόμησε καὶ ἐν γῆρει μετενόησεν. καὶ νῦν ἐγὼ πορεύσομαι καθὼς ἐπιθυμῶ ἢ ψυχὴ μου, καὶ ὕστερον ἐπιστρέψω πρὸς κύριον. καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἐν τάχει. Διὸ δὴ λοιπὸν ὄντως ἀληθῶς εἰπεῖν· φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χειρας θεοῦ ζῶντος. τίς, γὰρ φησὶν ὁ προφήτης, σκληρὸς γενόμενος ἐναντίον κυρίου ὑπέμεινεν; ὅθεν ἐκβοᾷ Δαυὶδ σαφέστατα λέγων· σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. ὅπερ δὴ καλῶς ἐρμηνεύων ὁ ἀπόστολός φησὶν· βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἐν τινὶ ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστήναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἐκάστην ἡμέραν, μέχρις ἂν τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτη τῆς ἀμαρτίας. [1θ'. Περὶ Ἰωσίου.] Μετὰ δὲ Ἀμώς ἐβασίλευσεν Ἰωσίας υἱὸς αὐτοῦ ἐτῶν ὑπάρχων ὀκτὼ καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη λα'. ὁ

γὰρ Νεχαὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων στρατεύσας, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ἀσσυρίοις οὗτος ἐσπούδασεν. ὅθεν φησὶν Ἔσδρας· καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· τί 242 ἔμοι καὶ σοί, βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; οὐχὶ πρὸς σὲ ἕξαπέ σταλμαι ὑπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. καὶ νῦν κύριος μετ' ἔμοῦ ἐστίν. ἀπόστηθι καὶ μὴ ἐναντιοῦ τῷ κυρίῳ. καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσίας, ἀλλὰ πολεμεῖν αὐτὸν ἐπεχείρησεν οὐ προσέχων ῥῆ μασιν Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λαλοῦντος ἐκ στόματος κυρίου, καὶ συνεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην θεοῦ καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ἕξαγάγετέ με, ὅτι ἐπόνεσα σφόδρα. καὶ εὐθέως ὑποστρέψαντος αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν βίον μεταλλάξαντος, ἐγένετο πένθος μέγα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἱερεμίας ἐθρήνησεν ὑπὲρ Ἰωσίου. ὃς δικαιοτάτος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασιλεῖς γενόμενος καὶ τὸν νόμον κυρίου ἀναγινωσκόμενον ἀκριβῶς ἀκούσας καὶ λίαν ἀθυμήσας, εἰδὼς τοῦτον ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι καταπατούμενον, τὰ ἱμάτια διαρρήξας καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἀπέστειλε πρὸς Ὀλδὰν τὴν προφήτιν πυνθανόμενος τί βούλεται κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. ἡ δὲ φησὶν· τάδε λέγει κύριος· ἀνθ' ὧν ἠπαλύνθη σου ἡ καρδία καὶ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου μου, ὡς ἤκουσας ὅτι ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλασας ἐνώπιόν μου, ἰδοὺ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὄψει πᾶσι τοῖς κατὰ 243 κοῖς, οἷς ἐπάξω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον. ὅθεν ζήλω θείῳ κινούμενος οὐ μόνον τὰ πανταχοῦ εἰδωλά τε καὶ σεβάσματα κατέστρεψεν ἐκ βάθρων, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας ὠλόθρευσεν, τοὺς δὲ ἤδη τεθνηκότας ἐν τοῖς τάφοις κατέκαυσεν. καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ εἶπεν· τί τὸ σκόπελον ἐκεῖνο ὃ ἐγὼ βλέπω; καὶ φησὶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως· ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐστίν ὁ προφητεύσας τοὺς λόγους τοῦτους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Βεθὴλ. καὶ εἶπεν· ἄφετε αὐτόν. μηδεὶς κινήσῃ τὰ ὀστά αὐτοῦ. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐγγα στριμύθους καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πᾶν βδέλυγμα καὶ προσόχθισμα ἐν Ἱερουσαλήμ ἐξῆρεν, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἰσχύϊ καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως. διὸ δὴ καὶ τὸ πάσχα τοιοῦτον ἐποίησεν, οἷον οὐ γέγονεν ἀπὸ χρόνων Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Σαμουὴλ. ἐν ᾧ βόας μὲν ἔθυσσε χιλιάδας ἰβ', πρόβατα δὲ χιλιάδας λη'. καὶ κατωρθώθη, φησὶν, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπιον κυρίου ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας. καὶ γὰρ ὁμοιος αὐτῷ οὐκ ἐγενήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνέστη ὁμοιος αὐτῷ, πλην οὐκ ἀπεστράφη κύριος ἀπὸ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, οὐ ἔθυμώθη ἐν τῷ Ἰούδα ἐπὶ τοὺς παροργισμούς, οὐς παρώργισεν αὐτὸν Μανασσῆς. ἐφ' ὧν χρόνων καὶ 244 Σίβυλλα ἡ Σαμωναία ἐγνωρίζετο, καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου βασιλέως τῆς Θράκης ἐκτίσθη. [κ'. Περὶ Ἰωάχαζ.] Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχαὼ βασιλέως Αἰγύπτου ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας μῆνας γ'. ἐφ' οὗ οἱ Ἰσραηλῖται, καθὼς φησὶν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ περικρατῆσαι τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις, ἡ καὶ Σιών, Ἰουδαία, ἥτις πάλαι μὲν Ἰεβούς ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Ἰεβουσαῖον κατοικῆσαι τὸν τόπον ἐκεῖνον, Δαυὶδ δὲ Ἱερουσαλήμ προσηγόρευσεν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τὸ ὄνομα τεχνασάμενος. ἐν ὄρει γὰρ ἐστὶν ὑψηλοτάτῳ κατωκοδομημένη, ἐν ᾧ κύριος ὤφθη τῷ Δαυὶδ ἐν ἄλωνι Ὀρνᾶ τοῦ Ἰεβουσαίου ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἄλογον ἀπαρίθμησιν. καὶ τὸ μὲν ὄρος τῆς Ἐβραΐτιδος φωνῆ λέγεται ἄρ, ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. ὁ οὖν Δαυὶδ νέον τόπον εἰς βασιλείον κατασκευάζων Ἀρσαλήμ ὠνόμασεν, ὃ ἐστὶν ὄρος εἰρήνης, Ἱερουσαλήμ δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρενηνεγμένη κέκληται διὰ τὴν καλλιφωνίαν. [κα'. Περὶ Ἰωακείμ.] Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωακείμ ὁ καὶ Ἐλιακίμ 245 ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε

τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐλθὼν Ναβουχοδονόσωρ ὁ διάδοχος Μαροδάχ καὶ πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν ὑπόφορον αὐτὴν ἐποίησεν. ἀθετὴ σαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωακείμ, ἦλθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ Ναβουχοδονόσωρ. καὶ τοῦτον χειρωσάμενός τε καὶ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι κελεύσας ἄταφον ἐπὶ πολὺν κατέλιπε χρόνον βασιλεύσαντα ἔτη ια'. περὶ οὗ φησὶν Ἱερεμίας· τάδε λέγει κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ υἱὸν Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα· οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. οὐ μὴ κόψονται αὐτόν, ὧ ἀδελφέ, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτόν, οἴμοι κύριε, καὶ οἴμοι ἀδελφέ, ἀλλὰ ταφήν ὄνου ταφήσεται καὶ συμψηφισθεὶς ῥιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ. τότε δὲ καὶ Δανιήλ ἀπήχθη καὶ οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλεῖστοι καὶ μέρος τῶν σκευῶν κυρίου εἰς Βαβυλῶνα. [κβ'. Περὶ Ἰεχονίου.] Μετὰ δὲ Ἰωακείμ ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ἰωακείμ, διὰ προστάγματος Ναβουχοδονόσωρ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ, ἦλθεν αὐτῆς Ναβουχοδονόσωρ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν· πρὸς ὃν Ἰεχονίας ἐξελθὼν σὺν μητρὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, εἰσήλθον οἱ μεγιστάνες Ναβουχοδονόσωρ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐξήνεγκαν τοὺς θησαυροὺς κυρίου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη πάντα, ἃ ἐποίησε Σολομὼν ἐν ναῶ κυρίου. τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ Ἰεχονίου καταστήσας ἀπόκισεν Ἰεχο 246 νίαν εἰς Βαβυλῶνα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ βασιλεύσαντα μῆνας τρεῖς. περὶ οὗ πάλιν Ἱερεμίας ἔλεγεν· ἠτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὗ οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ, ὅτι ἀπερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ἤδει, λέγει κύριος. γῆ, γῆ, ἄκουσον λόγον κυρίου. γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῆ ἕκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ ἄρχων ἔτι ἐν τῷ Ἰούδα. [κγ'. Περὶ Σεδεκίου.] Μετὰ δὲ Ἰεχονίαν ἐβασίλευσε Σεδεκίας πατράδελφος αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως παρασπονδήσαντος αὐτοῦ, ἦλθε πάλιν Ναβουχοδονόσωρ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν ἔτη β'. καὶ προφητεύσας Ἱερεμίας τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως δέσμιος ἐβλήθη ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι αὐτόν τοῦ δεσμοῦ λαβὼν τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λυχνίαν ἐκ τοῦ ναοῦ ἐν λόγῳ κυρίου, μέλλουσαν τὴν πόλιν ἤδη παραλαμβάνεσθαι, κατέκρυψεν ἐν ἀδήλῳ τόπῳ, καὶ οὐχ εὐρέθησαν ἔτι. φησὶ δὲ καὶ ἡ τῶν Μακκαβαίων βίβλος· ἐξῆλθεν Ἱερεμίας, χρηματισμοῦ γεννηθέντος αὐτῷ, εἰς τὸ ὄρος, οὗ Μωϋσῆς ἀναβάς ἐθεάσατο τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον καὶ εὐρῶν οἶκον ἀντρώδη εἰσήνεγκε τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος καὶ τὴν θύραν ἔφραξεν. καὶ προσελθόντες τινὲς τῶν συνακολουθούντων ὥστε τὴν ὁδὸν ἐπισημίνασθαι οὐκ ἠδυνήθησαν εὐρεῖν. ὡς δὲ Ἱερεμίας ἔγνω, μεμψάμενος αὐτοὺς εἶπεν· ἄγνωστος ὁ τόπος ἔσται, ἕως ἂν συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπισυναγωγὴν τοῦ λαοῦ, καὶ 247 ἔλεος γένηται. καὶ τότε κύριος ἀναδείξει ταῦτα, καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα κυρίου καὶ ἡ νεφέλη, καθὼς καὶ ἐπὶ Μωϋσέως ἐδηλοῦτο. ὁ δὲ γε Ναβουχοδονόσωρ παραλαβὼν τὴν πόλιν ἐνέπρησεν αὐτήν πᾶσαν, τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀνείλεν, αὐτόν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς καθείρξας εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀπήγαγε βασιλεύσαντα ἔτη γ'. περὶ οὗ Ἱερεμίας αὐτῆς ἔφη· οὕτως εἶπε κύριος ἐπὶ Σεδεκίαν· ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτόν εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτόν. καὶ λήψονται ἐπ' αὐτόν κατάραν λέγοντες· ποιήσαι σε κύριος ὡς Σεδεκίαν ἐποίησε καὶ ὡς Ἀχιάβ, οὓς ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἐν πυρὶ, δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐμοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν καὶ λόγον ἐχρημάτισαν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ὃν οὐ προσέταξα αὐτοῖς, φησὶ κύριος. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσωρ τὸν Ναβουζαρδάν ἀρχιμάγειρον αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν μὲν οἶκον κυρίου καὶ

τὸν οἶκον τοῦ βασι λέως καὶ τοὺς περιλειφθέντας πάντας οἴκους ἐν τῇ πόλει ἐνέπρησεν, διαρκέσαντα δὴ τὸν θεῖον οἶκον ἀπὸ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἔτεσι υμβ'. τοὺς δὲ χαλκοὺς δύο μεγάλους στύλους καὶ τὴν χαλκῆν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς 248 ἰβ' μόσχους καὶ τὰ ὑποστηρίγματα καὶ πάντα τὸν ἐν ναῶ κυρίου χαλκὸν συντρίψας ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα καὶ μὲν τοὶ καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς θυίσκας καὶ τὰ πυρεῖα καὶ τὰς χρυσᾶς φιάλας καὶ τὰς ἀργυρᾶς καὶ τὰς χαλκᾶς, καὶ οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων, ὧν ἔλα βεν ὁ ἀρχιμάγειρος. τῶν δὲ ἐπιλοίπων Ἰουδαίων τοὺς ἐπὶ σήμους ἀπαγαγὼν πρὸς Ναβουχοδονόσωρ τοὺς μὲν ἐθανάτωσεν, τοὺς δὲ δούλους παρέδωκε τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐπὶ σκότους κατακλείσας μυλωθρεῖν κατεδίκασεν. ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ παντελής καὶ πρώτη ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ οὐκέτι βασιλευθείσης ὑπὸ Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Χαλδαίων κρατηθείσης. τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσωρ ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς εἴρηται, πρῶτον μὲν ἐπὶ Ἰωακείμ, δεύτερον δὲ πάλιν ἐλθὼν ἐπὶ Ἰεχονίου, τρίτον δὲ παραγενόμενος πάλιν ἐπὶ Σεδεκίου τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησεν, τὸν δὲ Σεδεκίαν ἐξετύφλωσε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ σὺν ἐτέροις πολλοῖς κατέσφαξε καὶ τὸ λοιπὸν ἠχμαλώτευσεν πλῆθος. Περὶ ὧν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος μνημονεύσας τάδε φησίν· καὶ ἵνα παρῶ δῆμους καὶ πόλεις καὶ βασιλείας ἔτι δὲ καὶ χοροὺς καὶ στρατοὺς καὶ οἴκους καὶ νηῶν πληρώματα καὶ συζυγίας καὶ ἐταιρείας ὑπὸ μὲν εἰρήνης συνεχὸς 249 μένας, ὑπὸ δὲ στάσεως καταλυομένας, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ εἶμι τῷ λόγῳ καὶ τῶν ἐκείνου παθῶν ὑπομνήσας ὑμᾶς ἐρήσομαι, τί τῶν συμφορῶν τούτων αἴτιον, ἵνα παιδευθῶμεν τοῖς ἄλλων κακοῖς τὴν ὁμόνοιαν. οὐχ ἕως μὲν εἰρήνην εἶχον καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς θεὸν Αἰγύπτῳ τῇ σιδηρᾷ καμίνῳ πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς θλίψεως συναγόμενοι (ἔστι γὰρ ὅτε καὶ τοῦτο φάρμακον ἀγαθὸν εἰς σωτηρίαν ἢ θλίψιν) λαὸς τε περιούσιος ἤκουον καὶ μερὶς κυρίου καὶ βασιλείον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον; καὶ οὐ τοῖς μὲν ὄνόμασιν οὕτως, τοῖς δὲ ἔργοις ἐτέρως, ἀλλὰ καὶ στρατηγοῖς ἤγοντο ἀγομένοις ὑπὸ θεοῦ καὶ στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ὠδηγοῦντο νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ θάλασσα μὲν αὐτοῖς διίστατο φεύγουσιν, πεινώσι δὲ οὐρανὸς ἐχορήγει τροφήν, πολεμοῦσι δὲ χειρῶν ἕκτασις ἀντὶ μυριάδων ἦν δι' εὐχῆς ἐγείρουσα τρόπαια καὶ ὁδοποιοῦσα τὰ ἔμπροσθεν, ποταμοὶ δὲ ὑπεχώρουν τὴν συγγενῆ μιμούμενοι θάλασσαν, καὶ στοὶ χεῖρα ἴστατο, καὶ τεῖχη σάλπιγξι κατεσεῖετο. καὶ τί δεῖ λέγειν Αἰγυπτίων πληγὰς τούτοις χαριζομένας, καὶ θεοῦ φωνὰς ἐξ ὄρους ἀκουομένας, καὶ νομοθεσίαν διπλῆν, τὴν μὲν ἐν γράμματι, τὴν δὲ ἐν πνεύματι, καὶ τᾶλλα οἷς ἐτιμῶντο πάσαι παρὰ τὴν ἑαυτῶν ἀξίαν. ἐπεὶ δὲ νοσεῖν ἤρξαντο καὶ κατὰ θεοῦ καὶ κατ' ἀλλήλων ἐμάνησαν καὶ διέστησαν εἰς μέρη πολλά, τί γίνεται καὶ τί πεπόνθασιν; θρηνεῖ μὲν τοὺς Ἱερεμίας εἰκότως ἐπὶ τοῖς ἀνηκέστοις πάθεσι καὶ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν ὀδύρεται· καὶ γὰρ ἦν ὄντως 250 θρήνων καὶ ὀδυρμῶν ἄξια. πῶς δὲ οὐ τῶν μεγίστων; τεῖχη κατεσκαμμένα, πόλις ἠδαφισμένη, ἀγίασμα καθηρημένον, ἀναθήματα σεσυλημένα, πόδες βέβηλοι καὶ χεῖρες οἱ μὲν τοῖς ἀβάτοις ἐμβατεύοντες, αἱ δὲ καὶ τῶν ἀψαύστων κατατρυφῶσαι, προφήται σιγῶντες, ἱερεῖς ἀγόμενοι, πρεσβῦται μὴ ἐλεούμενοι, παρθένοι καθυβριζόμενοι, νεότης πίπτουσα, πῦρ ἀλλότριον καὶ πολέμιον, αἵματος ποταμοὶ ἀντὶ τοῦ ὀσίου πυρὸς καὶ αἵματος, Ναζηραῖοι κατασυρόμενοι, καὶ ἵνα ἐξ αὐτῶν εἴπω τι τῶν τοῦ Ἱερεμίου θρήνων· οἱ υἱοὶ Σιών οἱ τίμιοι καὶ ἀντιτιθέμενοι χρυσίῳ, οἱ τρυφεροὶ καὶ κακῶν ἀπαθεῖς ξένην ὁδὸν ὀδεύοντες. καί· ὁδοὶ Σιών πενθοῦσαι παρὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς ἐορτάζοντας. καὶ μικρῶ πρὸ τούτων· χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων οὐ τροφήν ὀρέγουσαι τέκνοις, τῆς πολιορκίας ἐπικρατούσης, ἀλλ' ἐπὶ τροφὴν ταῦτα σπαράττουσαι καὶ λιμοῦ φάρμακον τὰ ἑαυτῶν ποιοῦμεναι φίλτατα. πῶς οὐ δεινὰ ταῦτα καὶ πέρα δεινῶν οὐ τοῖς πάσχουσι τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς νῦν ἀκούουσιν; καὶ ταῦτα μὲν ὠδί. Γίνονται οὖν ὁμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ βασιλευσάντων ἀπὸ Δαυὶδ

ἕως Σεδεκίου τὰ ἔτη υ᾽ή, οἱ δὲ βασιλεῖς ὑπ ἤρχον τὸν ἀριθμὸν κβ', πάντες δὲ ἐξ ἑνὸς ἐγένοντο γένους τοῦ Δαυίδ. ἐφ' ὧν ἦσαν καὶ προφηταὶ οἶδε· ἐπὶ μὲν Σαουλ Δαυὶδ καὶ Σαμουὴλ, ἐπὶ δὲ Δαυίδ Γάδ, Νάθαν, Ἀσάφ, ἐπὶ δὲ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ἀχίας ὁ 251 Σιλωνίτης, Σαμαίας ὁ Ἀδδῶ, ἐπὶ δὲ Ἰωσαφάτ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Μιχαίας, Ἡλίας, Ἐλισσαῖος, Ἀβδίας, Ἰηοῦ, Ὀζιή'Ελεάζαρ, Ἀζαρίας, ἐπὶ δὲ Ἐζεκιου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ὠσηέ, Ἀμός, Ἡσαΐας, Ἰωνᾶς, ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μεαυτὸν Ἰερεμίας, Σοφονίας, Ὀλδά, Βαρούχ, ἐπὶ δὲ Σεδεκίου πάλιν Ἰερεμίας καὶ Ἀμβακούμ. μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ ἱερέως Ἰωσεδεκ προφητεύουσιν Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας τελευταῖοι προφηταὶ γενόμενοι. Δανιὴλ γὰρ καὶ Ἰεζεκιὴλ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ προεφήτευσαν ἐν Βαβυλῶνι.

[Βιβλίον Ε΄.]

[α'. Περὶ Ἱεροβοάμ.] Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῶν δέκα σκήπτρων ἐβασίλευσεν Ἱεροβοάμ υἱὸς Ναβὰτ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ὁ δοῦλος Σολομῶντος καὶ ἀποστάτης τοῦ ἀποστατήσαντος Ἰσραὴλ ἐν Σα μαρεία καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπά ταξεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ βασιλεύσας ἔτη μβ'. ποιήσας γὰρ δαμάλεις χρυσᾶς δύο καὶ τὴν μὲν στήσας ἐν Βεθήλ, τὴν δὲ ἐν Δάν, ἔφη πρὸς τὸν λαόν· ἱκανούσθω ὑμῖν ἀναβαίνειν ἐν Ἱερουσαλήμ. ἰδοὺ οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. καὶ ἔξωσε τὸν Ἰσραὴλ ἐξόπισθεν κυρίου καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς 252 ἀμαρτίαν μεγάλην, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν πάσῃ ἀμαρτίᾳ Ἱεροβοάμ καὶ ἐλάτρευσαν καὶ προσεκύνησαν τοῖς ματαίοις, ἕως οὗ μετέστησεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς Ἀσσυρίους. [β'. Περὶ Ναβὰτ.] Μετὰ δὲ Ἱεροβοάμ ἐβασίλευσε Ναβὰτ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Βαασά βασιλεύσας ἔτη β'. [γ'. Περὶ Βαασά.] Μετὰ δὲ Ναβὰτ ἐβασίλευσε Βαασά καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη κδ'. [δ'. Περὶ Ἡλᾶ.] Μετὰ δὲ Βαασά ἐβασίλευσεν Ἡλᾶ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ζαμβρὶ βασιλεύσας ἔτη β'. [ε'. Περὶ Ζαμβρὶ.] Μετὰ δὲ Ἡλᾶ ἐβασίλευσε Ζαμβρὶ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐκάυθη ἐν οἴκῳ προσφυγῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων βασιλεύσας ἔτη ιβ'. [ς'. Περὶ Ἀχαάβ.] Μετὰ δὲ Ζαμβρὶ ἐβασίλευσεν Ἀχαάβ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη καὶ ἀπέ 253 θανεν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ βασιλεύσας ἔτη κβ'. τῆς γὰρ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζάβελ ἀποκτείναντος τὸν Ναβουθέ, καὶ οὗτος αὐτοῦ τὸν ἀμπελῶνα λαβὼν, εἶπεν Ἡλίας ὁ προ φήτης πρὸς αὐτόν· τάδε λέγει κύριος· ἀνθ' ὧν ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθέ, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ τὴν Ἰεζάβελ καταφάγονται οἱ κύνες ἐν τῷ προτειχίσματι, καὶ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἀχαάβ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον καὶ συν εχόμενον, ἅπερ εἰσὶ κύων καὶ κάρτης ὁ τὸν μῦν θηρεύων. ὁ τοίνυν Ἀχαάβ κτίσας πόλεις μεγάλας καὶ ὄχυράς καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ἐν Σαμαρεία θαυμάσιον σφόδρα καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσας πόλεμον πρὸς τοὺς Σύρους, ἀφ' ὧν πατάξας ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας ιβ' ἦτοι χιλιάδας ρκ' καὶ τὸν βασιλέα τούτων υἱὸν Ἄδερ συλλαβὼν, ὃν καὶ περι ποιησάμενος καὶ ἀποστείλας παρὰ γνώμην θεοῦ, ἐλέγχεται σαφῶς ὑπὸ Μιχαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· τάδε λέγει κύριος· ἐξαπέστειλας ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ χειρός σου. ἡ ψυχὴ σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα ἀκούσας ἀπῆλθε συγκεχυμένος καὶ ἐκ λελυμένος πάνυ. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ πάλιν ἐξελθὼν εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ ἀγνωμονήσαντος καὶ παρασπονδήσαντος βασιλέως Συρίας, καὶ τοῦ Μιχαίου διακωλύοντος αὐτόν, εἶπε μετ' ὀργῆς πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν· συλλαβόντες ἀπὸ θεσθε τοῦτον εἰς οἶκον φυλακῆς,

καὶ ἐσθιέτω ἄρτον ὀδύνης καὶ πινέτω ὕδωρ θλίψεως, ἕως ἂν ἐπιστρέψω μετ' εἰρήνης, 254 καὶ φησι Μιχαίας· ἂν ἐπιστρέψῃς μετ' εἰρήνης, οὐκ ἐλά λησε κύριος ἐν ἐμοί. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοξευθεὶς ἀνὰ μέσον τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος καὶ ὑποστρέψας διὰ τοῦ ἄρματος καὶ θανὼν, ἔλειξαν οἱ κύνες ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον τὸ αἷμα αὐτοῦ κατὰ τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ Ἑλίου τοῦ προφήτου. Περὶ οὗ Θεοδώρητός φησιν· ἄξιον ὄντως διαπορῆσαι, τίνος ἕνεκεν ὁ τοιοῦτος θεῖος προφήτης καὶ ζηλωτὴς διὰ πυρός καὶ τηλικούτος τερατουργὸς τὸν μὲν Ἀχαάβ παρρησιαστικῶς καὶ ἀνευδοιάστως κατὰ πρόσωπον διήλεγχεν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰεζάβελ οὐδὲ ψιλὴν ἀπειλὴν ἐνεγκὼν ὁδὸν ἀπέδρα τεσσαρακοντῆμερον. ἀλλὰ δῆλον ὅτι, εἰ καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ παναοίδιμος ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον θαυματουργίαις, ἀλλ' ἄνθρωπος ὑπῆρχεν οὐκ ἄμοιρος τῆς φυσικῆς ἀσθενείας, ἄλλως τε καὶ τῆς θείας ἦν οἰκονομίας τὸ δέος. ἵνα γὰρ μὴ τῆς θαυματουργίας τὸ μέγεθος ἐπάρῃ τὸ φρόνημα, ἐνδέδωκεν ἡ χάρις τῇ φύσει τὴν δειλίαν εἰσδέξασθαι πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας. τούτου χάριν αὐτῷ καὶ μεμήνηκεν ὁ δεσπότης, ὅτι χιλιάδες ζ' διέμειναν τῆς ἀσεβείας ἐλεύθεραι. πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδαξεν αὐτὸν ὡς ἡμερότητι καὶ μακροθυμίᾳ πρυτανεύειν ἐδοκίμασε τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, καὶ ὅτι ῥάδιον ἦν αὐτῷ καὶ κεραυνοὺς καὶ σκηπτοὺς ἐπιπέμψαι τοῖς δυσσεβέσι καὶ κλονῆσαι τὴν γῆν καὶ τάφον αὐτοῖς αὐτοσχέδιον ἐπαφῆναι καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἄρδην 255 πάντα διολέσαι. διὸ φησιν· καὶ πνεῦμα μέγα καὶ κραταῖον διαλῦον ὄρη καὶ συντρίβον πέτρας ἐνώπιον κυρίου. οὐκ ἐν τῷ πνεύματι κύριος. καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα συσσεισμός. οὐκ ἐν τῷ συσσεισμῷ κύριος. καὶ μετὰ τὸν συσσεισμόν πυρ. οὐκ ἐν τῷ πυρὶ κύριος. καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπτῆς, καὶ ἐκεῖ κύριος. διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν, ὅτι μακροθυμία καὶ φιλανθρωπία μόνη φίλη θεῷ, ἕκαστον δὲ τῶν ἄλλων ἢ πονηρία τὴν δικαίαν ὀργὴν ἐφέλκεται. τίνος δὲ χάριν πάσιν καὶ διὰ κόρακος τρέφεται ἄκουσον. ἐπειδὴ γὰρ ὁ θεὸς τὴν δικαίαν τοῦ δικαίου καὶ ζηλωτοῦ κατὰ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἀγανάκτησιν ἐκμαλάξαι βουλόμενος παρεσκεύασεν αὐτὸν διὰ μισοτέκνου ὀρνέου τρέφεσθαι καὶ τίκτοντος μὲν, οὐ τρέφοντος δέ. ὅθεν καὶ Δαυὶδ, καίτοι πάσης τῆς κτίσεως φυσικῶς λόγῳ πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀποβλεπούσης (οἱ ὀφθαλμοί, γὰρ φησιν, πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσιν, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ) κοράκων ἐμνημόνευσε κατ' ἐξοχὴν λέγων· τῷ δίδοντι τοῖς κτήνεσι τροφήν αὐτῶν καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. μάλιστα μὲν γὰρ πάντα ἡ θεία πρόνοια, φησίν, τρέφει, διαφερόντως δὲ τοὺς νεοσσοὺς τῶν κοράκων τοὺς παρὰ τῶν τεκόντων ἀμελουμένους. ζωῦφια γὰρ μικρὰ ταῖς καλιαῖς περιῖπτάμενα τροφή γίνεται τούτοις. μονονουχὶ τοίνυν συνεβού 256 λευσεν ὁ θεὸς τῷ Ἑλίᾳ ἐπὶ τῆς δικαίας ἐνδείας τοῦ λαοῦ μὴ σφοδροτάτη ἀγανακτήσει χρήσασθαι μηδὲ τῆς τοῦ μισοτέκνου πτηνοῦ φιλανθρωπίας τε καὶ ὑπηρεσίας ἀπάνθρωπον ὀφθῆναι καὶ ἀμείλικτον. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐμὴν σε πρόσταξιν τρέφει, σὺ δὲ τῆς ἀγανακτήσεως ὄλος γενόμενος πειθήνιος τὰ τῆς φιλανθρωπίας ὑπερεῖδες δίκαια. [ζ'. Περὶ Ὀχοζίου.] Μετὰ δὲ Ἀχαάβ ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ πεσὼν ἐκ τοῦ ὑπερώου τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἀρρωστήσας ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη β'. [η'. Περὶ Ἰωράμ.] Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωράμ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἰοῦ βασιλεύσας ἔτη ιβ'. ὃς ὑποτάξας τὸν Μασά βασιλέα Μωάβ ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ φόρον κατ' ἐνιαυτὸν ἄρτους χιλιάδας ρ' καὶ κριοὺς χιλιάδας ρ'. ἐφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ μέγας Ἑλίας, καὶ ἦλθεν Ἄδερ βασιλεὺς Συρίας καὶ περικαθίσας ἐπὶ Σαμάρειαν, γέγονε λιμὸς μέγας, ὥστε πρᾶθῆναι κεφαλὴν ὄνου ἀργυρίων λ'. καὶ ἦν Ἰωράμ διαπορευόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ γυνὴ τις ἐβόησε πρὸς αὐτόν· σῶσον, κύριε βασιλεῦ. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· μὴ σῶσαι σε κύριος, 257 πόθεν σῶσω σε; μὴ ἀπὸ τῆς ἄλωνος ἢ ἀπὸ τῆς ληνοῦ; καὶ φησιν ἡ γυνὴ· οὐχί,

βασιλεῦ, ἀλλ' ἡ γυνὴ αὕτη εἶπέ μοι· δὸς τὸν υἱὸν σου, καὶ φαγόμεθα αὐτὸν σήμερον καὶ τὸν υἱὸν μου αὔριον. καὶ ἐψήσαντες αὐτὸν χθὲς ἐφάγομεν, καὶ σήμερον τὸν υἱὸν αὐτῆς ἔκρυσεν. ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὸν σάκκον ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσωθεν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· τάδε ποιῆσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθεῖη, εἰ στήσεται ἡ κεφαλὴ Ἐλισσαίου σήμερον ἐπ' αὐτῶ. καὶ ἀποστείλας τὸν τριστάτην, ἐφ' ὃν ἐπανεπαύετο, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης· τάδε λέγει κύριος· αὔριον ὡς ἡ ὥρα αὕτη μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῶν σίκλου ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας. καὶ εἶπεν ὁ τριστάτης· εἰ καταράκτας ποιήσει κύριος, οὐ μὴ ἔσται τοῦτο. ὁ δὲ Ἐλισσαῖός φησιν· ἴδου ὄψει τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φάγη. καὶ ἄνδρες λεπροὶ δ' παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθήμενοι καὶ τὸν λιμὸν μὴ φέροντες ἐβουλεύσαντο πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολῆσαι, καὶ δὴ ἀναστάντες ἐν τῷ σκότει εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἴδου οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐκεῖ, ὅτι κύριος ἀκουστὴν ἐποίησε τῇ παρεμβολῇ Συρίας φωνὴν ἀρμάτων καὶ ἵππων καὶ δυνάμεως μεγάλης, καὶ ἀπέδρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες καταλείψαντες ἅπαντα. καὶ τῶν λεπρῶν τοῦτο διασαφισάντων ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γνῶναι, εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος. καὶ πορευθέντες ὀπίσω τοῦ βασιλέως Συρίας ἕως τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἴδου 258 πᾶσα ἡ ὁδὸς πλήρης ἱματίων καὶ σκευῶν, ὧν ἔρριψε Συρία ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. καὶ ὑποστρεψάντων τῶν ἀπεσταλμένων ἐξῆλθεν ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ διήρπασαν τὴν παρεμβολὴν Συρίας, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον κριθῶν σίκλου κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. τοῦ δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς πύλης, συνεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς, καὶ ἀπέθανε μὴ φαγὼν ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸν λόγον τοῦ προφήτου. καὶ μέντοι καὶ τὸ Ἰεριχοῦντιον ὕδωρ δι' εὐχῆς ἰάσατο. πικρὸν γὰρ ἦν φύσει καὶ δύσποτον καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμπόδιόν τε καὶ θανατηφόρον ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς ἀρδεῖαν ἀνεπιτήδειον. ὅπερ εἰς εὐχρησίαν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβαλὼν [εἰς] εὐκαρπίας μάλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρξε τῇ χώρᾳ πρόξενος. ἄχρι γὰρ δεῦρο πλημυρῶν μεγίστην πιαίνει πεδιάδα καὶ τρέφει παραδείσους καὶ φοινίκων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὧν οἱ πλεῖστοι πατοῦμενοι καὶ ἀποθλιβόμενοι μέλι πολὺ ἐκχέουσιν. ἔστι γὰρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα πάνυ φέρουσα κύπρον καὶ μυροβάλανον καὶ ὀποβάλαμον ὅτι πλεῖστον, ἥτις δι' ὀλίγων καρπῶν καὶ ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν εὖ μάλα τῷ παραδείσῳ ποσῶς παρεικάζεται. Περὶ οὗ φησι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεως· 259 φασὶν οἱ ἀκριβεῖς τῆς οἰκουμένης κοσμογράφοι, ὅτι περ ἀνατολικώτερος πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ ὡσπερ θυσιαστήριον αὐτῆς ὑπάρχει ὁ παράδεισος, οὗ αἱ χῶραι τῶν ἐσωτῶν τῶν Ἰνδῶν πλησιάζουσαι, πάντες σχεδὸν οἱ καρποὶ εὐωδέστατοί εἰσι καὶ ἀρωματώδεις. διὰ γὰρ αὔρας τῶν ἀνέμων κατακομιζομένης καὶ μεταδιδομένης αὐτοῖς τῆς εὐωδίας ἐκ τῶν τοῦ παραδείσου φυτῶν συλλαμβάνουσιν ὡσπερ τὰ τῶν ἀλλήλοις πλησιαζόντων φοινίκων καὶ μεταδιδόντων διὰ τῶν ἀνέμων ἀλλήλοις ἐκ τῶν ἀρρένων τὸ σπερμογόνον ἄνθος. πᾶσα τοίνυν εὐωδία καὶ μάλιστα ἡ διὰ τῶν Ἰνδικῶν ἀρωμάτων χωρὶς τινος ὑγρᾶς ἐλαίου ἢ ἄλλων τοιούτων σκευαζομένη ὑγιεινὸς καὶ συγκρατικὴ τοῦ ἀνθρωπείου σώματος ἐστίν, ὡσπερ καὶ τὸ ἔμπαλιν φθοροποιὸς καὶ λοιμώδης ἡ δυσωδία. ὅθεν δὴ καὶ τῶν ἰατροσοφιστῶν ἀκριβῆς ἄγαν ἔφασκεν, ὅτι, εἰ καταλάβοι τὸν τελευτῶντα πρὸ τοῦ παρατραπῆναι τὸν νοῦν δύνασθαι διὰ τινος αὐτὸν κατασκευῆς ἀρωμάτων ἐπὶ ὥραν ποιῆσαι νηφάλιον τὸν λογισμὸν αὐτοῦ ἔχειν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐκλαλῆσαι καὶ διαθέσθαι. ὅπερ οὖν καὶ ἡμεῖς πείρα τοῦτο παρελήφαμεν καὶ αὐτόπται γεγόναμεν, μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι μέχρι τῆς δεῦρο τοῦτο γινόμενον βλέποντες ὑπὸ τῶν ἀκριβῶς καὶ περιεσκεμμένως τὴν ἐπιστήμην ἐξησκημένων. 260 [θ'. Περὶ Ἰηοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰηοῦ υἱὸς Ναμεσίου, καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας παρέκυψεν Ἰεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος

περικεκαλλωπισμένη. ὁ δὲ βασιλεὺς προστάξας τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς κατακρημνίσαι αὐτήν, κατεπατήθη ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κυνῶν. πατάξας δὲ καὶ τοὺς ὀ υἱοὺς Ἀχαάβ καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ πάντας ἐν Σαμαρείᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα Ἡλιοῦ, καὶ συναθροίσας ἅπαν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔφη πρὸς αὐτοὺς μετὰ πανοῦρ γίας· Ἀχαάβ μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάαλ ὀλίγα, Ἰηοῦ δὲ πολλὰ δουλεύσει αὐτῷ. καὶ νῦν πάντας καλέσατε πρὸς με τοὺς προφῆτας καὶ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ὅτι μεγάλη μοι θυσία τῷ Βάαλ. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἀπολείψῃ οὐ ζήσεται. συναθροὶ σθέντες οὖν ἅπαντες, καὶ τοῦ εἰδωλείου πλησθέντος στόμα πρὸς στόμα, φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς δούλοις τοῦ Βάαλ· ἔρευ νήσατε ἀκριβῶς, εἰ ἔστι μεθ' ὑμῶν τῶν δούλων κυρίου τις. καὶ μηδενὸς εὐρεθέντος, ἐκέλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν πάντας ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ τὸν Βάαλ καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησεν. πλὴν οὐκ ἐφύλαξεν εἰς τέλος πορεύεσθαι ἐν νόμῳ κυρίου καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ βασιλεύσας ἔτη κη'. 261 [ι'. Περὶ Ἰωάχας.] Μετὰ δὲ Ἰηοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάχας υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιζ'. [ια'. Περὶ Ἰωάς.] Μετὰ δὲ Ἰωάχας ἐβασίλευσεν Ἰωάς υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιδ'. ἐφ' οὗ Ἐλισσαῖος ἐτελεύτησε προφητεύσας τῷ Ἰωάς τὴν προτέραν διὰ συμβόλων κατὰ Σύρων νίκην ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν τοξεῦσαι πεντάκις. καὶ τὸ μὲν τρίτον εὐστόχως ἔρριψεν, τὸ δὲ τέταρτον ἠστόχησεν. καὶ προφητεύει αὐτῷ ἕως τρίτης συμβολῆς νικῆσαι τοὺς Σύρους, τὰς δὲ ἑτέρας ἠττηθῆναι. εἰ γὰρ ἄχρι τῶν πέντε τὰ βέλη ἐπὶ τῆς γῆς εὐστόχως ἐβεβλήκει, πεντάκις ἂν παραταξάμενος τὴν Σύρων ἀρχὴν κατέλυσεν. ὅστις ἀξιάγαστος προφήτης τελευτήσας καὶ ταφείς ἐν τῷ μνήματι, ἐν αὐτῷ τῷ μνήματι μονόζωνοι Μωαβιτῶν νεκρὸν θάψαντες, καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ μακαρίου προφήτου πλησιάσας ἀνέστη. [ιβ'. Περὶ Ἱεροβοάμ.] Μετὰ δὲ Ἰωάς ἐβασίλευσεν Ἱεροβοάμ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη λδ'. [ιγ'. Περὶ Ἀζαρίου.] Μετὰ δὲ Ἱεροβοάμ ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας υἱὸς αὐτοῦ καὶ 262 ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Σελοῦμ βασιλεύσας μῆνας ζ'. [ιδ'. Περὶ Σελοῦμ.] Μετὰ δὲ Ἀζαρίαν ἐβασίλευσεν ὁ Σελοῦμ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Μαναΐμ βασιλεύσας μῆνα α'. [ιε'. Περὶ Μαναΐμ.] Μετὰ δὲ Σελοῦμ ἐβασίλευσε Μαναΐμ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεσία βασιλεύσας ἔτη ι'. [ιζ'. Περὶ Φακεσία.] Μετὰ δὲ Μαναΐμ ἐβασίλευσε Φακεσία υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεὲ βασιλεύσας ἔτη β'. [ιζ'. Περὶ Φακεέ.] Μετὰ δὲ Φακεσίαν ἐβασίλευσε Φακεὲ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ὡσηὲ βασιλεύσας ἔτη κ'. ἐντεῦθεν διδασκόμεθα ὡς τοὺς πονηρῶν συζῶντας δι' ἀλλήλων ὁ θεὸς κολάζειν εἴωθεν καὶ τῷ πονηροτέρῳ τὸν πονηρὸν παραδίδωσιν οἷόν τισι δημίοις αὐτοῖς κεχρημένος. [ιη'. Περὶ Ὡσηέ.] Μετὰ δὲ Φακεὲ ἐβασίλευσεν Ὡσηὲ ἔτη θ' καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, ἦλθε Σαλμανασάρ βασιλεὺς 263 Ἀσσυρίων ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ ἀπώκισεν αὐτήν διὰ τὰς ἄμαρτίας αὐτῶν τὰς μεγάλας. καὶ γὰρ ἐποίησαν δύο χρυσᾶς δαμάλεις καὶ προσεκύνησαν καὶ ἐλάτρευσαν αὐταῖς καὶ τῷ Βάαλ καὶ διῆγον τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐν πυρὶ καὶ ἐμαντεύοντο καὶ οἰωνίζοντο καὶ ἐφαρμακεύοντο. καὶ ἀπώσατο αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑπελείφθη πλὴν φυλὴ Ἰούδα μονωτάτη, καὶ γε Ἰούδας οὐκ ἐφύλαξε τὰς ἐντολὰς κυρίου, ἀλλ' ἐπορεύθησαν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις Ἰσραὴλ. καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς χεῖρας ἀρπαζόντων αὐτούς, καὶ ἀπώκισθησαν εἰς Ἀσσυρίους. καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἔθνη δ', τοὺς Κουδιαίους καὶ Κουθιαίους καὶ Σεφαρουαίους καὶ Ἀναγαυαίους, καὶ κατωκίσθησαν ἐν ταῖς πόλεσι Σαμαρείας, καὶ πέμψας κύριος ἐπ' αὐτοὺς λέοντας, ἀνήλισκον αὐτούς. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ Ἀσσυρίων ὅτι· τὰ ἔθνη ἃ ἐκάθισας ἐν πόλεσι Σαμαρείας οὐκ ἔγνωσαν τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς λέοντας,

καὶ ὀλοθρεύονται. καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς· ἀπαγάγετε ἐκεῖ τινας, καὶ φωτιοῦσιν αὐτοὺς τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ. καὶ ἀποστείλας ἓνα τῶν ἱερέων, ὧν ἀπόκισαν ἀπὸ Σαμαρείας, ἦν φωτίζων αὐτοὺς ὁ ἱερεὺς φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ ἐφοβοῦντο τὸν κύριον καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐλάτρευον καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ἐπανελθόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ζηλοτύπως εἶχον πρὸς αὐτοὺς ἅτε ἄλλοφύλους καὶ οὐ συνεχρῶντο αὐτοῖς, 264 ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Σόμωρ τοῦ ὄρους ἐκάλουν αὐτοὺς Σαμαρείτας. οἷ γε τὰ Μωϋσέως μόνον δεχόμενοι βιβλία τῶν λοιπῶν γραφῶν οὐ πολὺν ἐποιοῦντο λόγον, κἀντεῦθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους φιλονεικῶς διακείμενοι πατέρα τὸν Ἀβραάμ ἐπεγράφοντο ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὀρμώμενον, ἀφ' ἧς καὶ αὐτοὶ γεγόνασιν. διὸ δὴ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις πρὸς τὸν κύριον ἔλεγεν· οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, τοὺς περὶ τὸν Ἀβραάμ ὑπεμφαίνουσα, ἔνθα τὸν υἱὸν ἐκεῖνος εἰς ὀλοκάρπῳσιν ἀνήνεγκεν. οἱ δὲ ἐν Σαμαρεία βασιλεύσαντες ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν ἡ' ἀπὸ Ἱεροβοάμ ἕως τοῦ εἰρημένου Ὡσηέ, ἐφ' οὗ πέπαυται καὶ ἀπώλετο Σαμάρεια, καὶ Ἀσσύριοι κατώκησαν ἐκεῖ, ὡς εἴρηται, ἐξ ὧν οἱ αἰρετικοὶ Σαμαρεῖται καὶ Σαδδουκαῖοι πεφῆνασιν. γίνονται οὖν ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη σγ'. καὶ ἐκ διαφόρων μὲν ἐγένοντο γενῶν, ἅπαντες δὲ τὸ πονηρὸν ἐποίησαν ἐνώπιον κυρίου κατὰ τὴν ἀμαρτίαν Ἱεροβοάμ.

[Βιβλίον ζ'.]

[α'. Περὶ Ναβουχοδονόσωρ.] Μετὰ δὲ τοὺς προειρημένους Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἔβασίλευσεν, ὡς εἴρηται, Ναβουχοδονόσωρ ἔτη κδ', ὃς καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκράτησεν ἔτη ζ', καὶ πόλιν μεγίστην εἰς Βαβυλῶνα κτίσας ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ λίθων λελαξευμένων 265 ἐχόντων ἀνά πηχῶν γ' τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος ἀνά πηχῶν ζ', τὸ μὲν περίμετρον αὐτῆς ἐποίησε σταδίων μ' γινόμενα μίλια ζ' ἡμισυ, τὸ δὲ ὕψος τοῦ τείχους πηχῶν π' καὶ τὸ πλάτος πηχῶν λ', καὶ τοὺς πύργους ἔστησεν ἐπὶ ταῖς πύλαις αὐτῆς ἀνά πηχῶν ρ' τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος ἀνά πηχῶν ξ', καὶ ἐποίησε τὰς πύλας αὐτῆς χαλκᾶς καὶ διεγειρομένας εἰς ὕψος ἀνά πηχῶν ν' καὶ τὸ πλάτος πηχῶν κ' εἰς ἐξόδους καὶ εἰσόδους λαοῦ αὐτοῦ. πλησίον δὲ τῆς πόλεως ὠρυξε κιν στέρναν καὶ ὠκοδόμησε καὶ περιτείχισεν αὐτὴν ἀξιολόγως τὸ περίμετρον αὐτῆς ἔχουσαν στάδια μ', τὸ δὲ βάθος ὀργυίας μ'. ὡσαύτως κατεσκεύασε καὶ ἄλλο ἔργον ἀξιάγαστον. ἐγείρας γὰρ ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλότατα σφόδρα καὶ παντοδαπὰ καταφυτεύσας ὑπερθεῖν δένδρα καρποφόρα ὡς ὅμοια δασυτά τοις ὄρεσι κρεμαστὸν παράδεισον αὐτὸν ἐπωνόμασεν, εἰς ὃν ἡ γυνὴ αὐτοῦ περιπολοῦσα καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην ἐποπτεύουσα κατετέρπετο ὑπ' οὐδενὸς ὀρωμένη. αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις, περὶ ἧς διαπορευόμενος ἔφη μετ' ἐπάρσεως πολλῆς καὶ ἀλαζονείας· οὐχ αὕτη ἐστὶ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἦν ἐγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου εἰς τιμὴν 266 τῆς δόξης μου ὠκοδόμησα; καὶ ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄντος, φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο· σοὶ λέγεται, Ναβουχοδονόσωρ, ἡ βασιλεία σου παρήλθεν ἀπὸ σου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκδιώξουσί σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοίκησίς σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσί σε, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σε, ἕως οὗ γνῶς ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων καὶ ὧ ἂν δόξη δώσει αὐτὴν. καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη ἐπὶ Ναβουχοδονόσωρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη καὶ χόρτον ὡς βοῦς ἦσθιεν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λέοντος ἐμεγαλύνθησαν καὶ οἱ ὄνυχες ὡς ὀρνέου. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀποκαταστάσεως· ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ αἱ φρένες μου ἐπεστράφησαν ἐπ' ἐμὲ καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου

ἦλθον, καὶ ἡ μορφή μου ἐπέ στρεψεν ἐπ' ἐμέ, καὶ οἱ τύραννοί μου καὶ οἱ μεγιστάνες μου ἐζήτουν με, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταιώθην, καὶ μεγαλωσὺνη περισσοτέρα προσετέθη μοι. νῦν οὖν ἐγὼ Να βουχοδονόσωρ αἰνῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρίσεις, καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπεινῶσαι. Τὴν τοίνυν ἐκ θεοῦ δοθεῖσαν αὐτῷ πολυολβίαν καὶ ῥώμην τε καὶ περιφάνειαν ὁ θεῖος λόγος ὑπεμφαίνων διὰ Ἱερεμίου φάσκει· τάδε λέγει κύριος. ἰδοὺ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ Βαβυλῶνος δουλεύειν 267 αὐτῷ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ, καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι ἂν μὴ ἐμβάλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἐπισκέψομαι αὐτούς, ἕως ἂν ἐκλείψωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καί· ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα. ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ ἄρμασι παρατάξεται ὡς πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σε, θύγατερ Σιών. καί· ἀπὸ φωνῆς ὀρμῆς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ὄπλων τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σεισμοῦ τῶν ἀρμάτων καὶ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ. οὐκ ἐπιστραφήσονται πατέρες ἐπὶ υἱοὺς αὐτῶν ἀπὸ ἐκλύσεως χειρῶν αὐτῶν. καί· ἐκ Δὰν ἀκουσθήσεται φωνὴ ὀξύτητος ἵππων αὐτοῦ καὶ ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἵππασίας αὐτοῦ σεισθήσεται πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη. καὶ ἤξει καὶ φάγεται τὴν γῆν καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς κατοικοῦντας, ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ Ἰεζεκιὴλ οὕτω λέγει· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ Σῶρ τὸν Ναβουχοδονόσωρ βασιλέα Βαβυλῶνος, ὅς ἐστι βασιλεὺς βασιλέων, μεθ' ἵππων καὶ ἀρμάτων καὶ συναγωγῆς ἐθνῶν πολλῶν σφόδρα, καὶ περιβαλεῖ σοι τάφρον καὶ οἰκοδομήσει σε κύκλῳ χάρακα καὶ περίστασιν ὄπλων, καὶ τὰς λόγχας αὐτοῦ ἀπέναντί σου δώσει. τὰ τεῖχη σου καὶ τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν τοῖς ὄπλοις αὐτοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ καλύψει σε ὁ κονιορτός αὐτῶν. καὶ 268 πάλιν· τάδε λέγει Ἄδωναϊ κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσωρ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ σκυλεύσει τὰ σκύλα αὐτῆς καὶ προνομεύσει τὴν προνομήν αὐτῆς. ἀντὶ τῆς λειτουργίας, ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύρον, δέδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου. καί· ἀπολῶ τὸ πλῆθος Αἰγυπτίων διὰ χειρὸς Ναβουχοδονόσωρ. καί· ἐν μαχαίραις γιγάντων αὐτοῦ καταβαλῶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα· ἐξελεύσονται οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις καὶ ἐκ καύσουσι καὶ ἀνάψουσιν ἐν τοῖς ὄπλοις καὶ θυρεοῖς καὶ πέλταις καὶ δόρασι καὶ τόξοις καὶ βέλεσι καὶ βακτηρίαις χειρῶν καὶ λόγχαις, καὶ καύσουσιν ἐν αὐταῖς πῦρ ἕτεσιν ἑπτὰ. καὶ οὐ μὴ λήψονται ξύλα ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐδὲ μὴ κόψουσιν ἐκ τῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἢ τὰ ὄπλα καύσουσιν. εἰκότως οὖν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν Δανιήλ· σύ, βασιλεῦ, βασιλεὺς βασιλέων, ὃ ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυράν τε καὶ κραταιάν καὶ ἔντιμον ἔδωκεν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, θηρία τε τοῦ ἀγροῦ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρὶ σου καὶ κατέστησέ σε κύριον πάντων, καὶ σὺ εἶ ἡ χρυσὴ κεφαλὴ τῆς εἰκόνης. καί· τὸ δένδρον, ὃ εἶδες, τὸ μεγαλυνθέν, οὗ τὸ ὕψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν 269 καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ εὐθαλῆ καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς, καὶ τροφή πᾶσιν ἐν αὐτῷ, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατώκουν τὰ θηρία καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκήνουν, σὺ εἶ, βασιλεῦ, ὅτι ἐμεγαλύνθησιν καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ μεγαλωσὺνη σου ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ κυρεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. [β'. Περὶ Οὐλεμαροδάχ.] Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσωρ ἐβασίλευσεν Οὐλεμαροδάχ, ὁ καὶ Εὐιλὰδ, υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε'. ὃς τὸν Ἰεχονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεσιάτορα αὐτοῦ. περὶ οὗ καὶ ἡ τῶν βασιλειῶν ἱστορία καὶ ὁ θεῖος Ἱερεμίας ἔφη· καὶ ἐγὲ νετο ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει ἀποικισθέντος τοῦ Ἰωακείμ βασιλέως Ἰουδα ἐν τῷ δεκάτῳ μηνὶ ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἔλαβεν Εὐιλὰδ Οὐλεμαροδάχ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ὃ ἐβασίλευσεν, τὴν κεφαλὴν Ἰωακείμ βασιλέως Ἰουδα καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου, οὗ ἐφυλάττετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ

χρηστά καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν δίφρον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἠλλάξε τὴν στολὴν τῆς φυλακῆς αὐτοῦ. καὶ ἦσθιε διὰ παντὸς ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἔζησεν. Ἰωακείμ δὲ οὗτός ἐστιν ὁ καὶ Ἰεχονίας. Ἰωακείμ γὰρ τὸν τούτου πατέρα, ἐφ' οὗ καὶ 270 Δανιὴλ ἠχμαλωτίσθη, Ναβουχοδονόσωρ ἀνελὼν ἐν Ἱερουσαλήμ ἔρριψεν ἔξω τοῦ τείχους. [γ'. Περὶ Βαλτάσαρ.] Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδάχ ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη γ'. ὃς μίανας τὰ ἱερὰ σκευὴ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ, ἅπερ ἦγαγεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσωρ ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἀνηρέθη κατὰ θεῖαν ὀργὴν. φησὶ γὰρ τὴν καῦτα πρὸς αὐτὸν Δανιὴλ· ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν δόξαν ἔδωκε Ναβουχοδονόσωρ τῷ πατρί σου, καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοὶ φυλαὶ γλώσσαι ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀνῆρει, καὶ οὐκ ἠθέλεν ἔσωζεν. καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀφηρέθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη, καὶ μετὰ ὀνάντων ἢ κατοικήσας αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ἐψώμιζον αὐτόν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω, ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων καὶ ᾧ ἐὰν δόξη δώσει αὐτήν. καὶ σὺ οὖν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαλτάσαρ, οὐκ ἔταπείνωσας τὴν καρδίαν σου, καὶ οἱ μεγιστάνες καὶ οἱ παράκοιτοι καὶ αἱ παλλακαὶ σου οἶνον ἐπίνυτε ἐν τοῖς ἀγίοις σκεύεσιν. διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ 271 τὴν γραφὴν ταύτην ἐνέταξεν οὕτως· μανὴ, θεκέλ, φαρές, τοῦτ' ἔστιν· μανὴ· ἐμέτρησεν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. θεκέλ· ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὐρέθη ὅστε ροῦσα. φαρές· διήρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνηρέθη Βαλτάσαρ ὁ Χαλδαῖος, καὶ Δαρείος παρέλαβε τὴν βασιλείαν. Μὴ νομίσης, φησὶν, οἰκεία ῥώμη χρησάμενος ὁ πατὴρ σου πᾶσαν ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην. ὁ γὰρ θεὸς ἐπιφέρων ἀνθρώποις ἀμαρτωλοῖς τιμωρίαν ὡσπερ τισὶν ὀργάνοις κέ χρῆται προδήλως ἐπιτηδεῖσις καὶ πονηροῖς εἰς ὑπηρεσίαν τῆς κατ' αὐτῶν θείας ὀργῆς. ὅθεν φησὶ διὰ Ἡσαΐου· μὴ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ; ἢ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτόν; οὕτως ἐὰν τις ἄρη ῥάβδον ἢ ξύλον. ὡσπερ γάρ, φησὶν, ἀδύνατον ἀξίνην αὐτομάτως ἢ πρίονα ἢ ῥάβδον κινήσασθαι, τότε γὰρ τούτων ἕκαστον ἐνεργεῖ, ἠνίκα ἂν τις τῇ χειρὶ χρησάμενος κινήσασθαι θελήσειεν, οὕτω δὲ κἀγὼ τοῖς πονηροῖς κατὰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων κέχρημαι. ταύτη τοι καὶ Ἱερεμίας φησὶν· οὕτως εἶπε κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ· ἐγὼ ἐποίησα τὴν γῆν τῇ μεγάλῃ ἰσχύϊ μου καὶ τῷ βραχιονί μου τῷ ὑψηλῷ, καὶ δώσω αὐτήν ᾧ ἐὰν δόξη ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἰδοὺ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν Ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ Βαβυλῶνος τῷ δούλῳ μου δουλεύειν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ ἐξῆς. ὃς ἐντεῦθεν ὑπὲρ ἀνθρώπων φρονήσας καὶ τῶν θείων κριμάτων καὶ τῆς ἀρρῆς του δικαιοκρισίας καὶ μακροθυμίας καταφρονήσας ἐπειράθη λοιπὸν ἐνδίκως τῆς θείας ὀργῆς τὸ ἀδέκαστόν τε καὶ ἀναπόδραστον. [δ'. Περὶ Δαρείου.] Μετὰ δὲ Βαλτάσαρ ἐβασίλευσε Δαρείος ὁ Μῆδος, ὁ καὶ 272 Ἀστυάγης καὶ Ἀρταξέρξης, ἔτη ιζ', ὃς ἔσχε γυναῖκα τὴν τοῦ Μαρδοχαίου Ἑσθήρ ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν νεανίδων. ἦτις καὶ τὸν ἴδιον λαὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναιρεῖσθαι μέλλοντα ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀμάν τοῦ ἀρχιστρατήγου λυτρωσαμένη παρεσκεύασεν ἐκεῖνον ἀνασκολοπισθῆναι εἰς ὅπερ ξύλον ἐβουλεύσατο Μαρδοχαῖον τὸν ἑαυτῆς ἀναρτῆσαι θεῖον μὴ τιμῶντα αὐτόν καὶ προσκυνοῦντα. ἐν οἷς εἰκότως καὶ πεπλήρωται ἡ γραφὴ λέγουσα· ὃς δ' ἂν ἐκκαύσῃ κακίαν, ἀπολεῖται ὑπ' αὐτῆς. καί· ὃς παρασκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλησίον, περιβαλεῖ αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ ποσίν. καί· ὁ ποιῶν πονηρὸν εἰς αὐτὸ ἐγκυλισθήσεται καὶ οὐ μὴ ἐπιγνῶ, πόθεν ἴκει αὐτῷ. καί· ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον εἰς αὐτόν ἐμπεσεῖται. καί· δι'

ὧν τις ἀμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται. φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων· ἰδοὺ καὶ ξύλον ἔστησεν Ἀμὰν τῷ Μαρδοχαίῳ πηχῶν ν'. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· σταυρωθήτω Ἀμὰν ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο οὕτως κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου. ἐφ' οὗ καὶ τῷ Δανιήλ ὠράθησαν αἱ διὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ ὀπτασίαι, 273 καὶ ὁ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὅστις καὶ φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μέγਾਲως τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων. [ε'. Περὶ Κύρου.] Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσε Κῦρος ὁ Πέρσης ἔτη λβ'. ὃς ἀνελὼν Δαρεῖον πάσης ἐκράτησε τῆς γῆς, τὴν τε τῶν Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν Παλαιστίνην τε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Λυδῶν βασιλείαν ὑπέταξεν, ἀνελὼν Κροῖσον, ὡς προεῖρηται. ἐφ' οὗ Δανιήλ ἐπιφανέστερος ὑπάρχων ἔτι καὶ τὸν Βῆλ συντρίψας καὶ τὸν δράκοντα φονεύσας τὰ σεβάσματα Περσῶν ἐβλήθη πάλιν ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας ζ', ἐν ᾗ λέοντες ἦσαν ζ', καὶ ἐδίδετο αὐτοῖς τὸ καθ' ἡμέραν σώματα β' καὶ πρόβατα β', τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς οὐδέν, ἵνα τὸν Δανιήλ καταφάγωσιν. καὶ ἦν Ἀμβακούμ ὁ προφήτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἠψησεν ἔψημα καὶ ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδῖον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. καὶ εἶπεν ἄγγελος κυρίου πρὸς αὐτόν· ἀπένεγκε τὸ ἄριστον τοῦτο εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιήλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων. ὁ δὲ φησιν· κύριε, Βαβυλῶνα οὐκ ἔώρακα καὶ τὸν λάκκον οὐ γινώσκω ποῦ ἐστίν. καὶ ἐπιλαβόμενος ὁ ἄγγελος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ βαστάσας ἔθηκεν αὐτόν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐβόησεν Ἀμβακούμ λέγων· Δανιήλ, Δανιήλ, λάβε τὸ ἄριστον, 274 ὃ ἀπέστειλέ σοι κύριος. καὶ εἶπε Δανιήλ· ἐμνήσθης γάρ μου, ὁ θεός, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἀγαπῶντάς σε, κύριε. καὶ ἀναστὰς Δανιήλ ἔφαγεν, καὶ πάλιν εὐθύς ὁ ἄγγελος ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβακούμ ἐπὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐλθὼν ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ εὐρῶν αὐτόν μηδὲν ὑπὸ τῶν λεόντων ἀδικηθέντα καὶ τὸν σεσω κότα θεὸν δοξάσας τὸν μὲν Δανιήλ εὐθύς ἀνήγαγεν ἐκ τοῦ λάκκου, τοὺς δὲ αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ κατήγαγεν εἰς τὸν λάκκον, καὶ παραχρῆμα κατεβρώθησαν ὑπὸ τῶν λεόντων ἐνώπιον αὐτοῦ. ὕφ' οὗ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἀνεκλήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι. ἄφεςιν γὰρ αὐτοῖς προσφωνήσαντος αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς Ἱερουσαλὴμ ἐπάνοδον ἐπιτρέψαντος, ἐπληρώθη ὁ ἐβδομηκονταετῆς χρόνος τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν κατὰ τὸν θεῖον ὅρον. τοῦ δὲ υἱοῦ Ζοροβάβελ Σαλαθιήλ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ ἐλθόντων εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομεῖν ἐξ ἐπιτροπῆς Κύρου καὶ φιλοτιμίας ἀρξάμενων, ἐκωλύθησαν ὑπὸ τῶν περιοίκων διαβεβληκότων αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα. [ζ'. Περὶ Καμβύσου.] Μετὰ δὲ Κῦρον ἐβασίλευσε Καμβύσης υἱὸς αὐτοῦ ὁ καὶ Ναβουχοδονόσωρ κληθεὶς ἔτη ιη'. ὃς πόλεμον ἔχων πρὸς Ἀρφαξάδ βασιλέα Μήδων καὶ συμμαχίαν αἰτήσας παρὰ τῶν ἐθνῶν πάντων ἕως Αἰγύπτου, καὶ μὴ δεδωκότων αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀντειρηκότων, πόλεμον ἔθετο μετὰ τὸ νικῆσαι καὶ 275 περιγενέσθαι τοῦ Ἀρφαξάδ κατὰ τῶν μὴ δεδωκότων, καὶ δὴ ὑποστρέψας μετὰ νίκης ἀπέστειλε τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ Ὀλοφέρνην μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατ' αὐτῶν. καὶ παντὸς ἔθνους κυριεύσας ὁ Ὀλοφέρνης καὶ τὰ εἶδωλα τούτων συντρίψας πρὸς Βετυλούαν τὴν τῶν Ἰουδαίων πόλιν ἦλθεν ἐν χιλιάσιν ὀπλιτῶν ρκ'. καὶ ὁ μὲν Ὀλοφέρνης εἰς πόλεμον παρετάσσετο, κατησφαλισμένων ἐν τῇ πόλει τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀχιὼρ συνεβούλευσεν αὐτῷ μὴ πολεμεῖν τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων διὰ τὸ ὑπερασπίζειν αὐτῶν τὸν θεόν. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ὀλοφέρνης ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς τὴν πόλιν ἀπειλήσας ἀναιρήσειν αὐτόν, εἰ ταύτης περιγένοιτο. καὶ ὁ μὲν Ἀχιὼρ ἦν ἐν τῇ πόλει Βετυλούα, ὁ δὲ Ὀλοφέρνης ἐπολιόρκει τὴν πόλιν προκαταλαβὼν τὰ ὕδατα. τοῦ δὲ λαοῦ ἐκλυθέντος διὰ τὸ δίψος, καὶ μελλόντων ἐκδοῦναι τὴν πόλιν, ἡ Ἰουδὶθ ἀποβαλοῦσα τὰ τῆς χηρεύσεως ἱμάτια (ἐπέμθει γὰρ τὸν ἄνδρα καὶ δι' ὅλου ἔμενε νηστεύουσα) ἐκόσμησεν ἑαυτὴν ὡς νύμφην καὶ πολλὰ τοὺς ἄρχοντας ὡς

ὀλιγοψύχους ἐλέγξασα καὶ νουθετήσασα καὶ παραγ γείλασα μὴ ἐκδοῦναι τὴν πόλιν ἄχρις ἡμερῶν ε΄ ὑπεξήλθε πρὸς τὸν Ὀλοφέρνην, καὶ τῇ τοῦ θεοῦ βοήθειᾳ καὶ τῇ ἑαυτῆς σοφίᾳ τοῦτον ἀπατήσασα καὶ ἀποκεφαλίσασα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ πρὸς τὴν πόλιν ὑποστρέψασα νυκτὸς τὴν κεφαλὴν ἔδειξεν Ὀλοφέρνην. καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι σφόδρα θαυμάσαντες καὶ τῷ συνεργήσαντι καὶ σοφίᾳσι θεῷ τὴν δόξαν ἀναπέμψαντες προθυμίαν πολλὴν ἔλαβον, ὁ δὲ στρατηγὸς Ἀχιὼρ μᾶλλον ὑπερεκπλαγεὶς τὴν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν καὶ 276 κραταιὰν βοήθειαν τοῦ θεοῦ αὐτίκα περιτμηθεὶς ἐπίστευσε κυρίῳ τῷ θεῷ Ἰσραὴλ. καὶ οὕτω λοιπὸν οἱ μὲν Ἀσσύριοι πρωΐας γενομένης ἑωρακότες τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνην κον τευθεῖσαν δεινῶς καὶ κατησχυμένως ἔφυγον, οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ πανταχόθεν συνδραμόντες καὶ τοὺς πολεμίους συγκόψαντες καὶ λαφυραγωγῆσαντες δέδωκαν τῇ Ἰουδίθ τὰ τοῦ Ὀλοφέρνην πάντα. ἡ δὲ ἀπελθοῦσα εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ πάντα κυρίῳ ἀναθεμένη ὑπέστρεψεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς καὶ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν τε καὶ ἄσκησιν ἔχουσα ἐτελεύτησε χήρα ἐτῶν ρε΄. ταύτην οὖν τὴν ἱστορίαν ᾠήθησάν τινες ἐπὶ τοῦ πρώτου Ναβουχοδονόσωρ συμβῆναι, πεπλάνηται δὲ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἀγνοοῦντες ὡς μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦτο γέγονεν. ὁ γὰρ πρῶτος Ναβουχοδονόσωρ ἐν τῷ τῆς αἰχμαλωσίας χρόνῳ προτετελευτήκει. [Ζ΄. Περὶ Σπερδίου.] Μετὰ δὲ Καμβύσην ἐβασίλευσε Σπέρδιος ὁ μάγος μῆνας ζ΄. [ἡ΄. Περὶ Δαρείου Ὑστάσπου.] Μετὰ δὲ Σπέρδιον ἐβασίλευσε Δαρεῖος Ὑστάσπου ἔτη κ΄. ἐφ' οὗ πάλιν Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς ἐπιτραπέντες ἐτελείωσαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πρότερον ἀμεληθεῖσαν ἔτη μ΄. ὅθεν Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν κύριον ἔλεγον· τεσσαρὰ κοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη, καὶ σὺ ἐν τρισὶν 277 ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Κύρος μὲν γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγε θερίαν ἔδωκε καὶ συγχώρησιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως, ὡς εἴρηται, ὑπὸ δὲ τῶν Σαμαρειτῶν κωλυθέντες ἔτη λ΄ καὶ μετὰ τούτων ἄλλα θ΄ εἰς τὸ ζ΄ ἔτος τῆς βασιλείας Δαρείου περαιούσιν. οὐκοῦν ἡ ἐπάνοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ Περσίδος εἰς Ἱερουσαλήμ γέγονεν ἐκ προστάγματος μὲν Κύρου πρότερον, ἔπειτα δὲ καὶ Δαρείου κελεύσαντος ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ καὶ Ζοροβάβελ καὶ Νεμεσίου εὐνούχου Ἰουδαίου. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπανόδου οὕτω γέγονεν. στρατιῶται τρεῖς τὸν βασιλέα φυλάσσοντες, ἐν οἷς ἦν καὶ Ζοροβάβελ, ἦρισαν ἐν προβλήμασιν, τεθείσης ἐπαγγελίας αἰτῆσαι τὸν νικῶντα ὅπερ ἂν θελήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως. τοῦ οὖν ἑνὸς εἰπόντος νικᾶν τὸν οἶνον, καὶ τοῦ ἑτέρου φήσαντος νικᾶν τὸν βασιλέα, ὁ Ζοροβάβελ ἔφη νικᾶν τὰς γυναῖκας καὶ ὑπὲρ πάντα τὴν ἀλήθειαν. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἰρηκῶς ἐνίκησε καὶ ἐπετρέπη αἰτήσασθαι ὁ βούλεται, ἠξίωσεν ἀφεθῆναι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ οἰκοδομηθῆναι τὴν Ἱερουσαλήμ. ὅπερ καὶ γέγονεν. καὶ τότε πεπλήρωται εἰς τέλος τὰ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ὀργῆς ἔτη ο΄. ὁ δὲ γε ἀρχιερεὺς καὶ γραμματεὺς Ἴσοδρας ἦν διδάσκων τὸν λαὸν τὸν νόμον καὶ διερμηνεύων ὡς εὐφυστάτος πάντων, ὃς καὶ τὰς ἱεράς βίβλους ἀπεκατέστησε διαφθαρείσας ὑπὸ τῶν πολεμίων. οἱ γάρτοι Χαλδαῖοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐμπρήσαντες πάσας, ἐνέπνευσεν ὁ θεὸς τούτῳ ὥστε αὐτὰς ἐκθέσθαι. 278 Γίνονται οὖν ἀπὸ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς δευτέρας ἔτη φια΄. τὸ τοῖνον σχῆμα καὶ εἶδος τῆς δευτέρας οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ ἦν οὕτως· ἡ μὲν οὖν πόλις τρισὶ τείχεσιν ὠχυρωμένη καὶ δυσάλωτος ὑπῆρχεν, τοῦ δὲ τείχους οἱ πύργοι τετράγωνοι ὄντες εἶχον τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος ἀνὰ πηχῶν ν΄, καὶ ἕκαστος λίθος τῆς δομῆσεως ἦν εἰκοσάπηχυς, ἐφ' ὧν ἦσαν οἰκοὶ πολυτελεῖς καὶ ὑπερῶα καὶ δεξαμεναὶ πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβριμαίων ὑδάτων. εἶχε δὲ καὶ μεταπύργια ὀκτάγωνα καὶ παμμεγέθη ἀνὰ πηχῶν ζ΄ τὸ ὕψος ἔχοντα, ὡς καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐκεῖθεν τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος ὀραῖσθαι. καὶ τὸ μὲν μέτρον τῆς πόλεως καὶ περιμέτρον ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον εἶχε στάδια ν΄ καὶ τὸ ὕψος πήχεις μ΄, οἱ δὲ λίθοι τῆς οἰκοδομῆς εἶχον ἀνὰ πηχῶν κ΄ τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος ἀνὰ ἰ΄ ποδῶν, ὡσαύτως καὶ τὸ

πάχος. καὶ οὕτως ἐν τῇ δομήσει οἱ λίθοι ἀλλήλοις ἤνωντο ὡς δοκεῖν μίαν εἶναι πέτραν μηδαμοῦ τῆς συναφείας καὶ τῆς ἀρμονίας διαφαινομένης. τὸ δὲ ἱερὸν ἐπὶ λόφου καρτερῶς δεδομημένον καὶ τέτρασι περιβόλοις κυκλούμενον, εἶχε λίθους ἢ οἰκοδομὴ αὐτοῦ λευκούς τε καὶ ξυστούς ἀνά ποδῶν μ' τὸ μέγεθος ἐκάστου 279 λίθου. μέσον δὲ τῆς πόλεως ὦν ὁ ναὸς δώδεκα βαθμοῖς ἀναβατὸς ὑπῆρχεν, καὶ τὸ μὲν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὕψος ἦν πηχῶν ρ', τὸ δὲ κατόπιν μ'. κατάρροπον γὰρ ἐτύγχανε τὸ ἐν μέρος τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἕτερον ὑπόλοφον κατὰ τὸ ὄρος. ἡ δὲ πρώτη πύλη τοῦ ναοῦ τὸ μὲν ὕψος εἶχε πηχῶν ρ', τὸ δὲ εὖρος κζ', Κορινθίῳ χαλκῶ κεκαλυμμένη, ὡς ὑπεράγειν τῇ καλλονῇ τὰς διαχρύσους καὶ περιαργύρους πύλας. ἔνδοθεν γὰρ εἶχε πύλας ἀνά πηχῶν μ' τὸ μέγεθος, ἐπὶ πάχος πολὺ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου κεκοσμημένας, ὥστε καταστράπτεσθαι τὰ πάντα, καὶ τῶ ὀρώντι νομίζεσθαι κεχρυσῶσθαι τὰ πάντα. ὁ οὖν πρῶτος οἶκος εἶχεν ἐντὸς ὑπερῶα τὸ μὲν ὕψος ἔχοντα πηχῶν ζ', τὸ δὲ μῆκος ν'. ἡ δὲ πύλη τοῦ οἴκου κεχρυσωμένη οὔσα καὶ χρυσαῖς ὑπὲρ αὐτὴν ἀμπέλους ἔχουσα, κατεκρέμαντο βότρυες ἀνδρομήκεις. μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν τὸ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ ἄλλος ἦν οἶκος τοῦ ἐνδοτάτου, οὐπὲρ τὸ μὲν ὕψος ἦν πηχῶν ζ', τὸ δὲ πλάτος κ', ἐν ᾧ λυχνία καὶ τράπεζα καὶ θυμιατήριον ἔκειντο, τὸ δὲ ἐνδοτάτον μέρος τοῦδε τοῦ οἴκου πηχῶν μὲν ὑπῆρχεν κ', διείργετο δὲ καταπετάσματι πρὸς τὸ ἔξωθεν, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔκειτο, ἀλλ' ἦν ἄβατόν τε καὶ ἀχραντον, ὅθεν ἀγίου ἄγιον ἐλέγετο. τὸ δὲ ἄνω καὶ ἔξωθεν τοῦ ἀχράντου ναοῦ τούτου μεγίστην παρεῖχε τοῖς ὀρώσιν ἔκπληξιν. πλαξὶ γὰρ χρυσαῖς στιβαρωτάταις κεκαλλωπισμένος ὑπὸ τὰς πρώτας ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου πυρωδεστάτην αὐγὴν ἀπέπεμπεν καὶ τὰς ὄψεις τῶν ὀρώντων ἀπέστρεφεν ὥσπερ τις ἡλιακὴ αὐγὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσπίπτουσα. διὸ τοῖς ἀφικνουμένοις ξένοις πόρρωθεν ὁ ναὸς ὀρώμενος ὁμοίος χιόνι ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ 280 κείμενος ἐξεφαίνετο διὰ τὸ ἐκ λευκοτάτης μαρμάρου συνεστηκέναι καὶ ἐπὶ λόφου δεδομηθῆναι. ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς εἶχεν ἐστῶτας χρυσοῦς καὶ τεθηγμένους ὀβελοὺς ἀνά πηχῶν μ' τὸ ὕψος καὶ ἀνά ἕξ τὸ πλάτος πρὸς τὸ κωλύειν ἐφριζᾶ νειν τὰ πετεινὰ καὶ ἐκκρίσει τὸν ναὸν μολύνειν. τῶν δὲ κυκλούντων περιβόλων τεσσάρων τὸ ἱερὸν ἰδίας ἕκαστος παρατηρήσεως κατὰ τὸν νόμον ἠξίωτο. εἰς μὲν γὰρ τὸν πρῶτον καὶ ἐξώτατον πᾶσιν ἐγχωρίοις τε καὶ ἀλλοφύλοις εἰσελθεῖν ἐπετέτραπτο, εἰς δὲ τὸν δεύτερον Ἰουδαίοις ἠφίετο εἰσιέναι, εἰς δὲ τὸν τρίτον μόνοις τοῖς ἄρρεσι τῶν ἱερέων καθαροῖς καὶ ἀγνοῖς ὑπάρχουσιν, εἰς δὲ τὸν τέταρτον ἱερεῦσι μόνοις ἀγνεύουσιν, εἰς δὲ αὐτὸν τὸν ναὸν τοῖς ἀμώμοις ἱερεῦσι στολὰς ἱερατικὰς ἡμφιεσμένοις, εἰς δὲ τὰ ἄδυστα, ἔνθα ἦν ὁ βωμὸς καὶ ἡ τράπεζα καὶ τὸ θυμιατήριον καὶ ἡ ἄσβεστος λυχνία, μόνῳ τῶ ἀρχιερεῖ συγκεχώρητο ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ προφήτης· καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει κύριος. καὶ γὰρ ἡ δευτέρα οἰκοδομὴ αὕτη τοῦ ναοῦ λαμπρότερα γέγονε τῆς πρώτης εἰς τε κάλλος καὶ μέγεθος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Δα 281 ρεῖος ἐπιστρατεύσας μετὰ διαφόρων ἔθνων Συρίαν μὲν καὶ Φοινίκην καὶ τὴν παραλίαν πᾶσαν ἐσκύλευσεν, τῇ δὲ Ἱερουσαλήμ ἐπελθὼν κατεβλήθη καὶ διόλωλε παμπληθεῖ, τοῦ θεοῦ θεηλάτοις αὐτὸν πληγαῖς καὶ σκηπτοῖς πατάξαντος καὶ τὰς σὺν αὐτῷ μυριάδας. κἀντεῦθεν νίκην μὲν παράδοξον ἔδωκεν ὁ θεὸς τότε τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ ὄπλων καὶ μάχης ἐκτός, πλοῦτου δὲ καὶ λαφύρων ἀπείρων ἐνέπλησεν, ἄρχοντας τοῦ Ζοροβάβελ, μεθ' ὃν οὐκέτι ἕτερος ἐκ τοῦ Ἰούδα ἦρξεν, ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς ἡγεμόνευον. μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπ' ἀνοδὸν οὐκέτι βασιλεῖς ἀλλ' ἀρχιερεῖς αὐτῶν ἦρχον. Διὸ φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος· καθαιρεθείσης γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ λέλυντο μὲν τὰ βασιλῆα, οὐκέτι δὲ πατρικαὶ διαδοχαὶ τῶν ἡγεμονιῶν ἦσαν ὥσπερ καὶ πρότερον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας διῆγον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δαυὶδ, ἐπανελθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ζοροβάβελ καὶ Σαλαθιήλ

δημοτικώτερον καθη γοῦντο τοῦ λαοῦ, τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης μεταπεσοῦσης διὰ τὸ ἀναμιγῆναι τὴν ἱερατικὴν καὶ βασιλικὴν φυλὴν· ὅθεν ὁ κύριος καὶ βασιλεὺς ἐστὶ καὶ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ πρὸς τὸν θεόν. καὶ οὐκ ἐξέλιπε μὲν ἡ βασιλικὴ φυλὴ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας, οὐ μὴν δὲ κεκάθικεν ἔτι ἐπὶ τοῦ θρόνου Δαυὶδ τὸ σπέρμα Ἰεχονίου. θρόνος γὰρ δηλον ὅτι τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα λέγεται. πάντως δὲ τῆς ἱστορίας μέμνησαι, ὅτι ὑπόφορος μὲν ἦν τῷ Δαυὶδ πᾶσα Ἰουδαία 282 καὶ Ἰδουμαία χώρα καὶ ἡ Μωαβίτις καὶ τῆς Συρίας ὅσα τε πρόσχωρα καὶ τὰ πορρωτέρω μέχρι τῆς Μέσης τῶν ποταμῶν καὶ καθ' ἕτερον μέρος ἕως ποταμοῦ Αἰγύπτου. εἰ οὖν οὐδεὶς ἐφάνη ἐπὶ τοσοῦτον ἀξιώματος τῶν μετ' αὐτοῦ, πῶς οὐκ ἀληθῆς ὁ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου λόγος ὅτι· ἦτι μῶθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος, οὐ οὐκ ἔστι χρεία, καὶ ὅτι ἀπερρίφη αὐτὸς καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ ἀναστῆ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ ἀρχῶν ἐν τῷ Ἰουδα. οὐδεὶς γὰρ φαίνεται τῆς ἀξίας ταύτης καὶ δυναστείας ἐπειλημμένος τῶν ἐξ αὐτοῦ. οὐ μέντοι ἐξέλιπεν ἡ Ἰουδα φυλὴ, ἕως οὗ ἦλθεν ᾧ ἀπέκειτο, ὃς οὐδ' αὐτὸς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ θρόνου, μεταπεσοῦσης δὲ τῆς Ἰουδαϊκῆς βασιλείας ἐπὶ τὸν τοῦ Ἀσκαλωνίτου Ἀντιπάτρου Ἡρώδη καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας, οἱ εἰς ἀρχὰς δ' κατενεῖ μαντο τὴν Ἰουδαίαν, ἡγεμονεύοντος μὲν Πιλάτου, τὸ δὲ σύμπαν τῆς Ῥωμαϊκῆς κράτος ἔχοντος Τιβερίου Καίσαρος. ἀλλὰ θρόνον λέγει Δαυὶδ, ἐφ' ὃν ὁ κύριος ἐκάθισεν, τὴν ἀκαθαίρετον καὶ αἰώνιον βασιλείαν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶ προσδοκία ἐθνῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. ἔσται, γὰρ φησιν, ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἀρχεῖν ἐθνῶν. ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν. καί· τέθεικά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν. καί· θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον 283 αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. οὕτως οὖν καὶ βασιλεὺς διέμεινεν, εἰ καὶ μὴ τὰ σκῆπτρα τῆς Ἰουδαίας παρέλαβεν, καὶ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ἐστίν, ὡς θεός, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἰακώβ ἐβεβαιώθη, καὶ ἐνευλογήθησαν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν. Ἴνα δὲ σαφέστερον γένηται, πῶς ἡ ἱερατικὴ ἐμίγη τῇ βασιλικῇ, λέξωμεν οὕτως· ὁ μὲν οὖν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρές, ὁ δὲ Φαρές τὸν Ἑσρώμ, ὁ δὲ Ἑσρώμ τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀράμ τὸν Ἀμιναδάμ, ὁ δὲ Ἀμιναδάμ τὸν Ναασσών, ὁ δὲ Ναασσών τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμών τὸν Βοόζ, ὁ δὲ Βοόζ τὸν Ὠβὴδ, ὁ δὲ Ὠβὴδ τὸν Ἰεσσαί, ὁ δὲ Ἰεσσαὶ Δαυὶδ τὸ βασιλέα. ἐπεὶ οὖν ὁ Ναασσών υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδάμ, τοῦ τοῦ τὴν ἀδελφὴν Ἑλισάβετ ἡγάγετο γυναῖκα ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀαρὼν ἀδελφὸς Μωϋσέως ἐκ φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Λευῖ. καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἱεράρχης Ἰωδαὲ φυλῆς ὡν τῆς Λευιτικῆς ἡγάγετο γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Ὀχοζίου φυλῆς οὗσαν τοῦ Ἰούδα. κἀντεῦθεν λοιπὸν ἡ βασιλικὴ τῇ Λευιτικῇ φυλῇ συμμιγείσα, μάλα γε εἰκότως ὁ κύριος ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ κατὰ σάρκα μητὸς αὐτοῦ γενεαλογούμενος οὕτω βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰς τὰ πρὸς τὸν θεόν, ὡς ἔφην, ἀνθρώποις ἀναδέδεικται καὶ προδήλως κηρύττεται βασιλεὺς 284 αἰώνιος καὶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελλισσε δέκ. ἡ βασιλεία γὰρ αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος καὶ ἀδιάφθορος, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ, δηλαδὴ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ὑπερούσιον τε καὶ ἄναρχον τῆς θεότητος, τίς διηγῆσεται; [θ'. Περὶ Ἀρταβάνου.] Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσεν Ἀρταβάνης μῆνας ζ'. [ι'. Περὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος.] Μετὰ δὲ Ἀρταβάνην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μα'. ἐφ' οὗ Σοφοκλῆς καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Πυθαγόρας καὶ Θουκυδίδης καὶ Εὐριπίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Διογένης καὶ Ζήνων καὶ Φερεκύδης καὶ Ἀρίσταρχος καὶ Ἴπποκράτης καὶ Παρμενίδης καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Δημοσθένης ἐγνωρίζοντο, καὶ Σωκράτης ὡς φαυλίσας τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων θανατοῦται κώνειον πίων ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. [ια'. Περὶ Ἀλεξάνδρου.] Μετὰ δὲ Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ἄλλος καὶ οἱ καθεξῆς ἕως Δαρεῖου Ἀρσάμου, ὃν Ἀλέξανδρος ἀνελών καὶ τὴν Περσῶν

βασιλείαν καταλύσας καὶ πάσης τῆς γῆς κρατήσας, ἐν Βαβυλῶνι τελευτήσας, διαιροῦνται τὴν βασιλείαν οἱ παῖδες αὐτοῦ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. οἱ τοίνυν Περσῶν βασιλεῖς ἀπὸ Ναβουχοδονόσωρ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰσιν οἶδε· Δαρεῖος ὁ Ἀστυάγης ὁ καὶ Ἀρταξέρξης 285 ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ', Κῦρος λβ', Καμβύσης ιη', Σπέρδιος ὁ μάγος μῆνας ζ', Δαρεῖος Ὑστάσπου ἔτη κ', Ξέρξης υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κέ', Ἀρταβάνης μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μα', Ἀρταξέρξης ὁ δεύτερος μῆνας β', Σογδοάνης μῆνας ζ', Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ', Ἀρταξέρξης υἱὸς αὐτοῦ μ', Ἀρταξέρξης ὁ καὶ Χόος κζ', Ἄρσης ὁ καὶ Χοῦ δ', Δαρεῖος Ἀρσάμου ζ'. ὃν Ἀλέξανδρος ἀνελὼν, ὡς ἔφην, καθεῖλε τὴν βασιλείαν Περσῶν διαρκέσασαν ἔτεσι σμ'. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον· τῆς δὲ προτέρας ἀκολουθίας ὡς ὑπεσχόμεθα πάλιν ἐφαψώμεθα. οἱ οὖν παῖδες καὶ μεγιστάνες Ἀλεξάνδρου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διελόμενοι, τῆς μὲν Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ἐβασίλευσεν ὁ Λαγοῦ καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πτολεμαῖοι ιγ' ἕως Κλεοπάτρας θυγατρὸς Διονυσίου, τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντίγονος ἐκράτησεν, τῆς δὲ Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ Παλαιστίνης Σέλευκος ἐβασίλευσεν ὁ Νικάνωρ, ὃς καὶ πόλεις δύο κτίσας εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἄλλην ἐν Συρίᾳ τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσεν, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν, τὴν δὲ Λαοδικεῖαν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Λαοδικείας. ἐφ' οὗ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἐν τῇ νήσῳ χαλκοῦν ἀνδριάντα τοῦ Ἡλίου, ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν Κολοσσόν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολασσαεῖς ὠνομάσθησαν.

286 [Βιβλίον Ζ'.]

[α'. Περὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς.] Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλοι πέντε. εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ὅφ' οὗ γέγονεν ἡ δευτέρα ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ κατὰ Μακκαβαίων ἐπράχθη καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύθη κατὰ τὴν τοῦ Δανιήλ πρόρρησιν. φησὶ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἀρχάγγελος περὶ τῶν τριῶν ἡμισυ ἐνιαυτῶν τῆς αἰχμαλωσίας ταύτης· καὶ ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ τοῦ δοθῆναι τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἡμέραι χίλια διακόσμιαι ἐνενήκοντα. εἶτα τὴν λύσιν τῶν κακῶν εὐαγγελιζόμενος ἐπάγει λέγων· μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τλε'. περὶ ἧς ἀλώσεως οὕτω πάλιν γέγραπται· καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου Δαρεῖον τὸν βασιλέα Περσῶν καὶ Μήδων καὶ βασιλεῦσαι ἀντ' αὐτοῦ καὶ πολλοὺς ποιῆσαι πολέμους καὶ κρατῆσαι ὀχυρωμάτων μεγάλων καὶ σφάξαι βασιλεῖς πολλοὺς τοπάρχας τε καὶ στρατηγούς καὶ σατράπας καὶ τυράννους καὶ φθάσαι ἕως ἄκρων τῆς γῆς καὶ πλοῦτον ἄπειρον συλλέξαι μηδενὸς ἀνθεστηκότος, ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα καὶ ἤρξε χωρῶν ἐθνῶν καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. καὶ μετὰ ταῦτα πεσὼν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ γνοὺς ὅτι ἀποθνήσκει προσεκαλέσατο τοὺς ἐνδόξους καὶ συνεκτρόφους αὐτοῦ, καὶ διελὼν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ιβ'. καὶ 287 περιθέμενοι οἱ παῖδες αὐτοῦ ἕκαστος διαδήματα καὶ βασιλεύσαντες, ἐπλήθυναν ἐν τῇ γῇ τὰ κακά. ἀφ' ὧν ἐξῆλθε ρίζα ἀμαρτωλός, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ὃς ὑπάρχων δεινὸς ἀνὴρ καὶ πλεονέκτης καὶ πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ποιήσας συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσίον, πλῆθος ἀμύθητον, καὶ πρὸς τούτοις ἐκ πολλῆς ἀκολασίας καὶ οἰστρηλασίας εἰς τοὺς μίμους ἑαυτὸν καθεὶς ἐν ὄψει πάντων ἀναιδῶς ταῖς γυναιξίν ἐπεμαίνετο. ὅφ' καὶ κατὰ πρόσωπον τῆς βασιλείας χωροῦσης, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου προσώρμησεν, ὅπως μίαν βασιλείαν ποιήσῃ τὴν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν Αἴγυπτον ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ ἐν ἄρμασι καὶ ἐλέφασιν καὶ στόλῳ μεγάλῳ συνάπτει μάχην πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα

Αιγύπτου καὶ τρέψας αὐτὸν εἰς φυγὴν κατεκράτησε τὰς ἐν Αἰγύπτῳ πόλεις καὶ πάσας ἐσκύλευσεν. τῆς δὲ ἀγίας πόλεως κατοὶ κουμένης μετὰ πάσης εἰρήνης διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὀνίου μισοπονηρίαν τε καὶ εὐσέβειαν, συνέβη καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' φαίνεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος ἵππεις τρέ χοντας ἐνόπλους καὶ διαχρύσους στολάς ἔχοντας καὶ προσβο λάς ἐκατέρων γινομένων καὶ ὄπλων κινήσεις καὶ χρυσέων κόσμων ἐκλάμψεις, παντοίοις εἴδεσιν ἀμφιάσεων τεθωρακισμένους. διὸ πάντες ἠξίουσαν ἐπ' ἀγαθῷ γενέσθαι τὴν ἐπιφά νειαν. ἤτις καὶ προεδήλου τὴν πονηρὰν ἔφοδον Ἀντίοχου. ἀναζεύξας γὰρ μετὰ νίκης πολλῆς καὶ τεθριωμένος τὴν ψυχὴν ἐξ ἄκρας ἀπονοίας τε καὶ ἀλαζονείας παρέλαβε τὴν 288 πόλιν δοριάλωτον, εἶτα προστάξας τοὺς στρατιώτας ἀφειδῶς κόπτειν τοὺς παρατυγχάνοντας, ἀνηρέθησαν μυριάδες ἡ'. κατατολμήσας οὖν καὶ εἰς τὸ ἀγίασμα εἰσελθὼν ἐν ὑπερῇ φανίᾳ πολλῇ καὶ στήσας βωμὸν καὶ εἶδωλον, βδέλυγμα ἐρη μώσεως, καὶ τὸν ναὸν μιάνας δι' ἀκαθάρτων θυσιῶν ἱερὸν Διὸς Ὀλυμπίου προσηγόρευσεν, καὶ οὕτως ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου καθίσας, καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτῷ παρεστηκότων κυκλὸ θεν ἐνόπλων, ἐκέλευσε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον Ἑβραῖον ἐπισπᾶσθαι καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ εἶδωλοθύτων ἀναγκάζειν ἀπογεύεσθαι. εἰ δέ τινες μὴ θέλοιεν μιροφαγῆσαι, τούτους τριχισθέντας ἀναιρεῖσθαι. πολλῶν δὲ συναρπασθέντων, ἐξ ὧν Ἑλεάζαρ τις τῶν πρωτεούτων γραμματέων, ἀνὴρ ἦδη προβεβηκὸς τὴν ἡλικίαν ἠναγκάζετο μιροφαγῆσαι. ὁ δὲ τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν κατὰ μύσους βίον ἀναδεξάμενος αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσήγετο, καὶ οὕτω μετὰ πολλῶν πρότερον αἰκισμῶν καὶ μαστίγων ὑπαλ λάξας τὸν βίον οὐ μόνον τοῖς νέοις ἀλλὰ καὶ τοῖς προβεβηκόσι τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ μνη μόσυνον ἀρετῆς κατέλιπεν. μεθ' ὃν καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπτὰ ἀδελφοὶ μετὰ μητρὸς διαφόρως βασανισθέντες τὸν τοῦ μαρ τυρίου στέφανον ὡσαύτως ἀνεδήσαντο. Περὶ ὧν ὁ μέγας Γρηγόριος φησιν· οὕτως ἀπήλαυσε τῆς ἱερωσύνης ὁ θεῖος Ἑλεάζαρ μνηθεὶς καὶ μνήσας τὰ ἐπουράνια, καὶ οὐ τοῖς ἔξωθεν ῥαντισμοῖς τὸν Ἰσραὴλ ἀγία 289 σας, ἀλλ' οἰκείοις αἵμασιν, καὶ ποιήσας τὴν τελευταίαν τελευ ταῖον μυστήριον. οὕτω καὶ οἱ νέοι παῖδες οὐχ ἡδοναῖς δουλεύσαντες, ἀλλὰ τῶν παθῶν κυριεύσαντες καὶ τὸ σῶμα καθαρῶνισαντες πρὸς τὴν ἀπαθῆ ζωὴν μετέστησαν. οὕτως ἀπήλαυσε τῆς πολυτεκνίας ἢ μήτηρ, οὕτω καὶ ζῶσιν ἐκαλ λωπίσατο καὶ ἀπελθοῦσι συνανεπάυσατο καὶ οὐς ἐγέννησε κόσμῳ θεῷ παραστήσασα. ἡγάσθη δὲ καὶ Ἀντίοχος οὕτω μεταβαλὼν εἰς θαῦμα τὴν ἀπειλήν. ἴσασι γὰρ θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιοι, ὅταν τοῦ θυμοῦ λήξαντος ἐφ' ἑαυτῆς ἢ πρᾶξις δοκιμάζεται, ὥστε καὶ ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ ἀπληροφόρητος. Ὑφ' ὧν τοίνυν ὁ τύραννος καταισχυνθεὶς καὶ μᾶλλον ἐκμανεὶς καὶ τὰ ἱερά σκεύη πάντα λαβὼν χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον ἄπειρον καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν λαφυραγωγῆσας καὶ τὰ κτήνη κρεουργῆσας καὶ πολλὴν φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλορημονήσας ἀνεχώρησεν εἰς Ἀντιόχειαν μέγα πένθος καταλείψας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. καὶ μετὰ δύο ἔτη κατὰ Περσῶν ἐπιστρατεύσας ἀπέστειλεν ἄρχοντα φορολογῆσαι τὰς πόλεις Ἱερουσαλήμ. ὃς παραγενόμενος μετὰ πολλῆς δυνά μεως καὶ λαλήσας εἰρηνικοῦς λόγους μετὰ δόλου πρὸς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰσελθὼν ἐπάταξεν αὐτὴν πληγῇ μεγάλῃ, καὶ καθελὼν τὰ τείχη πᾶσαν αὐτὴν ἐνέπρησε καὶ κατέστρεψε. καὶ τὸ μὲν ἱερὸν ἀσωτίαις καὶ μιρααῖς θυ σίαις ἐπλήρωσεν, τοὺς δὲ μὴ προαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων μεταβαίνειν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τῶν ἀθεμίτων ἀπογεύεσθαι ἀφειδῶς κατέκτενε. πολλοὺς οὖν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας καὶ παιδιά μετὰ πολλῶν καὶ χαλεπῶν κολάσεων ἀνελὼν καὶ 290 ἄλλους αἰχμαλωτεύσας ἀπῆλθεν ἄρχοντα καταλιπὼν εἰς τὸ βασανίζειν τοὺς Ἰουδαίους. Μαθθίας δὲ τις ἱερεὺς ἔχων υἱοὺς πέντε, ἀφ' ὧν Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος ἐτύγχανεν, ζήλου πληθεὶς καὶ ὀρμήσας κατὰ τοῦ ἄρχοντος ἀνεῖλεν αὐτόν, καὶ συναγαγὼν ἅπαντας τοὺς περὶ αὐτόν

ἐπέρχεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἀποστάντας τοῦ νόμου ἀναιρεῖ. ὁ δὲ γε Ἀντίοχος ἀκόσμως τε καὶ ἠττημένος ἐκ τῶν κατὰ Περσίδα τόπων τὴν ἀνάζευξιν ποιούμενος καὶ ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀρρωστήσας ἔφη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μεγιστάνας· ἀφίσταται ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ἀπὸ τῆς μερίμνης. νῦν οὖν μιμνήσκομαι τῶν κακῶν, ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσα λήμ, καὶ ἔγνω ὅτι χάριν τούτων εὐρὸν με τὰ κακὰ ταῦτα, καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι ἐν γῆ ἄλλοτρία. καὶ συνέταξε τὸν ἄρματηλάτην ἀνενδότως ἐλαύνοντα κατανεύειν τὴν πορείαν ἐπαισθόμενος ἐναργῶς τῆς ἄνωθεν κρίσεως τὴν τιμωρίαν. συνέσχε γὰρ αὐτὸν ἀνήκεστος ἀλγηδῶν τῶν σπλάγχνων καὶ πικραὶ τῶν ἔνδον βάσανοι, συνέβη δὲ καὶ πεσεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἄρματος ῥοίζῳ φερόμενον, καὶ δυσχερεῖ πτώματι περιπεσόντα πάντα τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι τὰ μέλη. ἡ δὲ νόσος τοσοῦτον ἐπέτεινεν, ὥστε καὶ σκώληκας ἐκβρά σαι καὶ ἐν ὀδύναις μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκας 291 καὶ μέντοι καὶ ὑπὸ τῆς δυσωδίας τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ καὶ δυστήνου σώματος πᾶν τὸ στράτευμα βαρύνεσθαι μεγάλως. καὶ ὁ πολλὰ μεγαλαυχήσας καὶ πάνδεινα πράξας οὕτως αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν βίον ἐπὶ ξένης κατέστρεψεν, καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐνδίκως ὁ ἄδικος τετιμώρηται, θανὼν δὲ οἰκτρῶς ἐκεῖ θεν μᾶλλον αἰωνίως κολάζεται. [β'. Περὶ Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος.] Μετὰ δὲ Ἀντιόχον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ καὶ Εὐπάτωρ υἱὸς αὐτοῦ. Ἐφ' οὗ Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος τοὺς φρουράρχους Ἀντιόχου τροπώσάμενος, ἐπέρχεται αὐτῷ Ἀντίοχος μετὰ χιλιάδας ἵππεων κ' καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ' καὶ ἄρματα τ' καὶ ἐλέφαντας νε' γεγυμνασμένους πρὸς πόλεμον. καὶ διελὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς φάλαγγας παρέστησεν ἐκάστῳ ἐλέφαντι χιλίους ἄνδρας τεθωρακισμένους ἐν ἄλυσι δωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖαι χαλκαῖ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἵππεις ἐκλεκτοὶ φ' διατεταγμένοι ἐκάστῳ θηρίῳ, καὶ πύργοι ξύλινοι ἐφ' ἐκάστῳ θηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἄνδρες δυνάμεως ἔνοπλοι λβ'. ὡς δὲ κατέλαμπεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας καὶ τὰ ἄρματα, ἔστιλβε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν καὶ κατηύγαζον ὡς λαμπάδες πυρός. κἂν 292 τεῦθεν ἐσαλεύοντο πάντες οἱ ὀρῶντες καὶ ἀκούοντες τὴν φωνὴν τοῦ πλήθους καὶ τὸν συγκρουσμὸν τῶν ἀρμάτων. ἦν γὰρ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ λίαν καὶ λαὸς ἐπὶ μικτὸς ἄπειρος καὶ ἔνοπλος. καὶ ὡς ἐπέτεινεν ἡ μάχη, θεασάμενος Ἐλεάζαρ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' αὐτῶν φερομένους, ἕνα δὲ ἰδὼν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων καὶ βασιλικοῖς θώραξι καθωπλισμέ νον καὶ νομίσας ἐπ' αὐτοῦ φέρεσθαι τὸν βασιλέα, ἐκπηδήσας τῆς παρατάξεως ἐμπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροίσματι καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὑπέδνυ, καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα, πέπτωκε τὸ θηρίον εὐθὺς ἐπάνω αὐτοῦ καὶ τοῦτον συνέτριψεν. ὅπερ Ἰούδας θεασάμενος καὶ κραταιότερον τὸν πόλεμον αἰσθόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ ἔφυγεν. καὶ ἐπιδιώξας Ἀντίοχος ἐπολιόρκει ταύτην, εἶτα λόγους εἰρηνικοὺς μεθ' ὄρκων ποιησαμένου, δέχεται αὐτὸν Ἰούδας ἔνδον τῆς πόλεως. ὁ δὲ εἰσελθὼν καὶ τὸν ὄρκον παρασπονδήσας καὶ τὸ τεῖχος τέλεον καταστρέψας καὶ τοὺς οἰκήτορας σκυλεύσας εἰς Ἄν τίοχειαν ὑπέστρεψεν. μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισὶν ἔτεσι τὴν θρησκείαν ὀλιγορηθεῖσαν τὴν πάτριον ἀνεκτήσατο καὶ πολλοὺς ἐπιδειξάμενος πολέμους καὶ τρόπαια μεγάλα στησάμενος καὶ τῆς χώρας ἅπαντας ἀπελάσας τοῦ Ἀντιόχου καὶ τὸν ναδὸν ἐκκαθάρας, αὐτῷ πᾶς ὁ τῶν Ἰουδαίων λαὸς τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκεν. ἐφ' οὗ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ ὁ σοφὸς καὶ πολυμαθὴς καὶ τὴν πανάρητον σοφίαν συντάξας Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο. 293 Τὰ δὲ Ῥωμαίων πράγματα διοικεῖτο πρῶην ὑπὸ ὑπά των ἐπὶ ἔτη τξδ' ἕως Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ μὴ γεννηθέντος. τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν τῷ θ' μηνί, καὶ ταύτην ἀνασχίσαντες ἐξέβαλον αὐτόν, ὅθεν καὶ λέγεται Καῖσαρ. ἀφ' οὗ Καῖσαρες οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν, ὅ ἐστιν ἀνατομὴ κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γλώσσαν.

[Βιβλίον Η΄.]

[α΄. Περί Ἰουλίου Καίσαρος.] Μετὰ δὲ ταῦτα βασιλεύσας Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος καὶ μόνος ἐκράτησε τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων μετὰ πολλῆς ὑπερῆς φανίας καὶ ἀλαζονείας· ὅθεν καὶ δικτάτωρ ἐκαλεῖτο, ὃ ἐστὶ μονάρχης. πάντων δὲ κρατήσας ἐν ἰταμότητι καὶ τυραννίδι ἐπὶ ἔτη ἡ΄ ἀνηρέθη ἐπὶ συγκλήτου. ὃς καὶ νόμους Ῥωμαίων ἔδωκε καὶ τὰς ἰνδίκτους καὶ τὸ βίσεκτον ἐφεῦρε καὶ τὸν μῆνα Ἰούλιον ὠνόμασε πρότερον Κوينτίλιον καλούμενον. ἐφ' οὗ ἦν καὶ Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ὁ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων μνημονευόμενος, καὶ Ἀντίπατρος ὁ Ἡρώδου πατὴρ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας κατέστη. [β΄. Περί Αὐγούστου Καίσαρος.] Μετὰ δὲ Ἰούλιον Καίσαρα ἐβασίλευσεν Αὐγούστος Καῖσαρ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, Ὁκταβίου υἱός, ὁ καὶ Σεβαστὸς ἔτη νς΄. 294 ἀφ' οὗ Σεβαστοὶ καὶ Αὐγουστοὶ προσηγορεύθησαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς, καὶ ὁ μὴν Αὐγούστος ἐκλήθη πρότερον Ἐκστίλιος ὀνομαζόμενος. οὗτος οὖν ὁ Αὐγούστος Κλεοπάτραν τῶν τετάρτων ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ χειρωσάμενος καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ὑποτάξας καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἔτεσι ςς΄, καὶ πάσης τῆς γῆς κυριεύσας καὶ τὰς τοπαρχίας καταλύσας ἀνείλε τὸν φονεὺν αὐτοῦ τὸν θεῖον Ἰούλιον. κτίσας δὲ καὶ πόλεις δύο, μίαν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἄλλην ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἑτέραν ἐν Συρίᾳ καταπεσοῦσαν ὑπὸ θεομηνίας ὀνόματι Σαλαμίνην ἀνεγείρας, ἐκάλεσε τὴν μὲν Ἀγκυραν διὰ τὸ μέσσην αὐτὴν εἶναι τῶν β΄ θαλασσῶν τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς, τὴν δὲ Βόστραν εἰς ὄνομα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν στρατηγοῦ Βόστρου, τὴν δὲ μετωνόμασε Διόσπολιν. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἄρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἣν ὁ Δαυιδὴς ἐν τῇ τῶν δ΄ θηρίων ὀπτασίᾳ τέταρτον θηρίον διαφέρον τῶν ἄλλων τροπικῶς ὀνομάζει. ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρῶτων δ΄ στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κόσμον συνδήσας ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. ὅθεν εἰκότως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίσημος ὑπὲρ πάντας ὁ Αὐγούστος καὶ δυνατὸς γενόμενος ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλέα τοῦ παντός καὶ κύριον τεχθέντα κατὰ 295 τὴν Ἡσαΐου προφητείαν. φησὶ γάρ· καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἤξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοὶ καὶ ἐροῦσιν· δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἔθνων πολλῶν καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. Ἰουδαῖοι δέ, φησὶ Θεοδώρητος, πλανώμενοι περὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου φασὶν εἰρησθαι τοῦτο. καὶ οὐ θαυμάως γὰρ ἐν ταῖς λοιπαῖς διασφάλλονται προφητείαις, οὕτω κἀνταῦθα. ποῖα γὰρ ἔθνη πελάζοντα καὶ πόρρωθεν ἀπωκισμένα μετὰ τὴν ἐπάνοδον συνέδραμον εἰς τὸν Ἰουδαίων ναὸν τὸν ἐκείνων ἀσπασάμενα νόμον καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἐκπορευόμενον ἀγαπήσαντα λόγον, καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐναντιοῦντο; μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ Γῶν καὶ Μαγῶν μετὰ πλείστων ἔθνων ἐπεστράτευσαν Ἰουδαίους, καὶ οἱ περίοικοι δὲ πάντες αὐτοὺς πολεμοῦντες διετέλεσαν, ἔνθεν μὲν Ἰδουμαῖοι καὶ Ἀμμωνῖται καὶ Μωαβῖται, ἐκεῖθεν δὲ ἀλλόφυλοι καὶ Σαμαρεῖται, καὶ ὀλίγου δὲ χρόνου διεληθόντος τὰ Μακεδονικὰ αὐτοῖς ἐπέστη κακὰ, ἃ τῶν Μακαβαίων αἱ συγγραφαὶ περιέχουσιν. ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητικὸς λόγος εἰρήνην ὑπισχνεῖται βαθεῖαν. ὅτι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν προσημαίνει ταῦτα

καιρόν, πάλιν τὰ πράγματα σαφῶς μαρτυροῦσιν. πρὸ μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἔθνων κατ' ἀλλήλων ἔπα ναστάσεις ἐγίνοντο, ἄτε δὴ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης, πάσης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μεταθεύσεως, καὶ τῆς καθ' ἕκαστον ἔθνος βασιλείας ἐπὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας καταλυθείσης, εἰρήνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μηκέτι ἔθνος κατὰ ἔθνους ἐπιστρατεύειν καὶ μερικὰς βασιλείας καθαρπάζειν, ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέχειν. οὐκοῦν μάλα δεῖκνυται σαφῶς τὸ τῆς προρρήσεως τέλος. ἢ οὐχ ὁρᾶτε τῆς ἐκκλησίας τὸ ὕψος καὶ πάντας ὑποκύπτοντας καὶ ταύτη τὸ σέβας προσφέροντας, καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἐκόντας καὶ εὐγνωμόνως, τοὺς δὲ παρὰ γνώμην δουλεύοντας καὶ μάτην ἀντιλέγοντας; οὐχ ὁρᾶτε τῶν ὀρέων τὰς κορυφάς, ὧ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τοῦ ὑμετέρου μύσου ἀπηλλαγμένας καὶ ταῖς τῶν ἀσκητῶν καταγωγαῖς κοσμουμένας, καὶ πάντας συρρέοντας καὶ τὸν ἐν τῇ Σιών ἐπιφανέντα λόγον θεολογοῦντας καὶ τὸν ἐκεῖθεν προελθόντα νόμον ἀσπαζομένους, καὶ τοὺς μὲν πολέμους πεπαυμένους, 297 τὰ δὲ τῆς γεωργίας ὄργανα μεταχειριζομένους ἀντὶ τῶν πολεμικῶν ὄπλων; ἢ οὐκ ἴστε ὡς, ὀπηνίκα ταῦτα ὁ προφήτης ἐθέσπιζεν, ἄλλος μὲν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐβασίλευεν, ἄλλος δὲ τῆς Σαμαρείας καὶ ἄλλος Ἰδουμαίων καὶ ἕτερος Μωαβιτῶν καὶ αὖ πάλιν ἄλλος Ἀμμωνιτῶν καὶ ἄλλος Ἀράβων; καὶ Μαδιναῖοι μὲν καὶ Ἀμαληκῖται ὑπ' ἄλλοις ἡγεμόσιν ἐτέλουν, Γάζα δὲ καὶ Ἀσκάλων καὶ Ἄζωτος καὶ μέντοι καὶ Σιδῶν καὶ Τύρος καὶ Δαμασκὸς ὑπὸ διαφόρων ἀρχόντων ἰθύνοντο; τοῦ δὲ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα τεχθέντος εὐθύς Αὐγουστος Καῖσαρ ἐκράτησε πάντων καὶ τὰς ἔθναρ χίας πάσας καὶ μερικὰς βασιλείας καταλύσας, ὡς ἔφην, τοῖς Ῥωμαίων οἶαξι πάντας ὑπέταξεν. Ὅπερ καὶ Δαυὶδ προθεωρῶν καὶ προαναφωνῶν ἔψαλλεν· δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς. τόξον συντρίψει καὶ συνθλάσει ὄπλα καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. ναὶ μὴν αἱ τοπαρχίαι καὶ αἱ μερικαὶ βασιλείαι κατελύθησαν, δι' ἃς οὐδὲ βραχείας εἰρήνης ἀπήλαυον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πᾶσα πόλις καὶ χώρα ἔνοπλος ἦν τὰς ἕξα πιναιῶς γινομένης ἐφόδους δειμαίνουσα. ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Δαυὶδ πάλιν λέγει· ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης. ἢ Ῥωμαίων βασιλεία τὰς μερικὰς βασιλείας, ὡς πολλάκις ἔφην, καταλύσασα καὶ μάχας, εἰρήνη βαθεῖα πανταχοῦ γέγονε καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀκοὰς εὐτρεπίσασα τοῖς κηρύττουσι τὸν τῆς εἰρήνης πρύτανιν, ἀδεῶς λοιπὸν ὡς ἐν μιᾷ βασιλείᾳ διέδραμον καὶ τὴν σωτήριον διδασκαλίαν τοῖς ἀνθρώποις προσήνεγκαν. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἱστορίαν οὕτως ἐκβέβηκε τὸ ἀνταναιρῶν πολέμους καὶ τὰ ἐξῆς, τροπικώτερον δὲ εἴ τις ἐθέλοι νοῆσαι, ὄψεται τοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας πολέμου τὴν παῦλαν. φησὶ γάρ· ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλείαι. ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ ὁ ὕψιστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. τῆς θείας γὰρ βοήθειας ἐπιφανείσης νῶτα δέδωκαν οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ πάλαι τάναντία φρονοῦσαι βασιλείαι ὑπέκλιναν τὸν ἀρχεῖνα καὶ τὸν σωτήριον ζυγὸν ὑπεδέξαντο. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς θαυματουργίαις οἷόν τι φωνῇ χρησάμενος ὁ θεὸς τὸ οἰκεῖον ὕψος ὑπέδειξε καὶ δέους αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἐπλήρωσεν. προειδὼς τοίνυν ὁ προφητικὸς λόγος τὴν Ἰουδαίων περὶ τὰς θείας γραφὰς παρερμηνείαν ἀπόνοιάν τε καὶ ἀθέτησιν ἔφη ὡς ἐκ προσώπου τοῦ προφητευομένου ὡσπερ προασφαλιζόμενος αὐτοὺς καὶ λέγων· σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός, ὁ δηλαδὴ ταῦτα κατορθῶν καὶ ὑφ' ἡμῶν ἀθετηθεὶς, ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. ἡμῖν δὲ παραδηλῶν, τίς οὗτός ἐστιν, καὶ ὡσπερ συννευφραϊνόμενος ἐπάγει· κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ. τοῦ δὲ Ἰακώβ τὴν μνήμην οὐχ ἀπλῶς ἐποίησατο, ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν τῶν ἔθνων 299 προεθέσπισε κλήσιν. οὐκ ἐκλείπει, γὰρ φησιν, ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ ὧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων, τὴν

μεταβολήν κάνταῦθα τῶν ἔθνων προθεσπίζων εἰκότως τὸν τοῦ Ἰακῶβ θεὸν τοῦ ταῦτα προειρηκότος ἔφη ταῦτα κατωρθωκέναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν· οὐδὲν οὖν τῆς ἀνθρωπίνης θηριωδίας χεῖρον ἦν πρὸς τῆς Χριστοῦ παρουσίας. ὥσπερ γὰρ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι πάντες πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας ἔσφαζον, πατέρες καὶ μητέρες παισὶν ἐπεμαίνοντο, οὐδὲν ἦν ἐστηκός, οὐ φυσικός οὐ γραπτὸς νόμος, ἀλλ' ἀνατέτραπτο πάντα. μοιχεῖαι γὰρ διηνεκεῖς καὶ φόνοι καὶ κλοπαὶ καὶ πᾶν εἶδος κακίας διεπράττετο καὶ εἰς ἀρετὴν ἐλογίζετο, πόλεμοι δὲ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι κατὰ πόλιν καὶ χώραν καὶ κώμην καὶ οἰκίαν ἐγίνοντο καὶ εἰς ἀνδρείαν καὶ κλέος ἀνεκηρύττοντο, καὶ μέντοι καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις θύοντες καὶ μαντευόμενοι καὶ φαρμακεύοντες καὶ εἰδωλολατροῦντες θεοσεβεῖν ἐνόμιζον. τοῦ δὲ κυρίου ἡμῶν ἐληλυθότος ἀπηλέγχθησαν ταῦτα πάντα ὡς θεοστυγῆ σαφὲς στατα, καὶ εἰρήνη βαθεῖα καὶ ἀρετὴ πλατεῖα ἐν τῷ κόσμῳ ἐμπολιτεύεται. Τοιγαροῦν ἐν τῷ μᾶ' ἔτει τῆς Αὐγούστου βασιλείας, ἐν 300 τῷ #22εφ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤρχθη ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν τῶν ἔτων ἀριθμὸς, καὶ Ἡρώδης μὲν ἐξ ἔθνων ἤδη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀνηγορευμένος, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον μεταλλάξαντος, πεπλήρωται τό· οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, ὅς ἐστι Χριστός, ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς Ἡρώδης ἀλλόφυλος ὢν περιτμηθεὶς ἤρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερέα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάβιλον, ἐφ' οἷς ἐπαύθη κατὰ τὴν θείαν πρόρρησιν ἢ ἐξ Ἰούδα ἀρχὴ μέχρι τότε κρατήσασα. οἱ γὰρ ἱερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗ Πόμπιος Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστὰς τὴν μὲν Ἱερουσαλήμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ, μαινίει δὲ τὰ ἅγια μέχρι τῶν ἀδύτων εἰσελθὼν τοῦ ἱεροῦ, τὸν δὲ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαρκέσαντα βασιλέα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερέα Ἀριστόβουλον δέσμιον ἐπὶ Ῥώμην ἐκπέμψας τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατέστησεν. καὶ οὕτω πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὡς ἔφην, τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐγχειρίζεται, καθ' ὃν ἐναργῶς τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης ἐξέλιπον εἰκότως οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖς τε καὶ ἡγούμενοι κατὰ τὴν ἱερὰν χρησιμολογίαν. καὶ γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς ἐξ Ἰούδα ἦσαν κατὰ μητέρα, ἐπεὶπερ ὁ μέγας Ἀαρὼν τὴν τοῦ Ἀμιναδάβ θυγατέρα ἠγάγετο γυναῖκα, καὶ κατὰ τοῦτο συγγενεῖς ὑπῆρχον οἱ ἐξ Ἰούδα καὶ Λευῖ, ὅθεν 301 ἢ ἐκ τοῦ Ἀαρῶν Ἐλισάβετ συγγενὴς εἴρηται τῆς θεοτόκου Μαρίας. Ἐκλειπόντων οὖν τῶν παρὰ Ἰουδαίους ἀρχιερέων Ἡρώδης ἀλλόφυλος τυγχάνων βασιλεὺς, ὡς εἴρηται, τῶν Ἰουδαίων καθίσταται, καθ' ὃν, τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζούσης, ἢ ἐκ προγόνων τῆς ἀρχιερωσύνης κατελύθη διαδοχὴ, καὶ ὁ προφητευόμενος παρὰ τῷ Δαυιδ ἡγούμενος λαμβάνει τέλος. Χριστοὶ γὰρ ἡγούμενοι ἦτοι ἀρχιερεῖς ἦσαν μέχρις Ἡρώδου, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν ἔτεσι υπγ', ὅποσα καὶ ὁ Δαυιδ θεσπίζει λέγων· καὶ γνώση καὶ συνήση ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. αἱ γὰρ ξβ' ἑβδομάδες συμπληροῦσιν ἔτη υπγ', ὅσα τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει τῶν Χριστῶν ἡγουμένων. ὢν τελευταίου Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος, Ἡρώδης ὑπ' Αὐγούστου παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν, μεθ' ὃν οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. οὐκέτι γὰρ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀσαμωναίων ἦτοι Μακκαβαίων, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἱερῶντο τῷ θεῷ, οὐδ' αὖ πάλιν οἱ διὰ βίου κατὰ τὸν Μωσέως νόμον ἐπίσημοι, ἀλλ' ἄσημοί τινες ἄλλοτε ἄλλος, καὶ οἱ μὲν 302 ἐνιαύσιοι, οἱ δὲ ἐπ' ὀλίγω παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἱερωσύνην ὠνούμενοι. διὸ καὶ Δαυιδ προφητεύει λέγων· καὶ μετὰ τὰς ζ' καὶ ξβ' ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα καὶ κρίμα οὐκ ἔσται, καὶ τὰ ἐξῆς. Διελεῖς δὲ τὰς ο' ἑβδομάδας οὕτως· τὰς μὲν ζ' μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἕως τῆς

οικοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ ξβ' συναπτομένας ταῖς ζ' εἰς τὸν χρόνον, ὃν κατ' ἔσχον οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι. τὴν δὲ μίαν ἑβδομάδα, καθ' ἣν ὁ κύριος ἐκήρυξε τὴν καινὴν διαθήκην· ἥς ἑβδομάδος ἐν τῷ ἡμίσει ἦλθεν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἦρθη ἐκ μέσου ἢ διὰ Μωσέως παραδεδομένη διαθήκη. καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. Ὁ δὲ Θεοδώρητος αὐτὸς ἔφη· καὶ δυναμώσει διαθήκην, φησὶν, πολλοῖς ἑβδομάς μία. καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως. συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. ἐν γὰρ ταύτῃ διαθήκῃ δέδοται καινὴ τοῖς πιστεύουσι καὶ δυνάμει ἀπάσης αὐτοὺς ἐπλήρωσεν, ἐπεὶ μεσοῦσης τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἢ κατὰ νόμον ἦρθη θυσία, τῆς ἀληθινῆς προσφερομένης θυσίας. καὶ οὐ μόνον ἡ θυσία ἐκείνη παυθήσεται, ἀλλὰ καὶ βδέλυγμα ἐρημώσεως ἐπὶ τὸ ἱερὸν δοθήσεται. σημεῖον δὲ τῆς ἐρημίας ὑπέφηνε γενέσθαι εἰ 303 κόνες τινὲς ἀπηγορευμένοι τῷ νόμῳ εἰς τοῦτον εἰσκομιζόμενοι. καὶ γὰρ τοῦτο πεποίηκε Πιλάτος νύκτωρ εἰς τὸν ναὸν τὰς βασιλικὰς εἰσκομίσας εἰκόνας παρὰ τὸν νόμον. ὅπερ δὴ καὶ ὁ κύριος εἶπεν· ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Δανιήλ, γινώσκετε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. ταῦτα δὲ λέγων ἐσήμαινε τὸ τάχος τῆς καταληψομένης αὐτοὺς πανωλεθρίας. καὶ ἵνα μὴ νομίωσιν Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολήψεσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν προτέραν εὐπρέπειαν, ἐπήγαγεν· καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. ἕως γὰρ, φησὶν, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἢ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη. τοῦτο καὶ Δαυὶδ ἔφη· ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξουσιν, καὶ γινώσκονται ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. οἱ γὰρ μᾶλλον γινώσκονται, ὅταν ἴδωσι τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. τότε γὰρ ὄψονται κατὰ φυλὰς φυλὰς τοῦτο καὶ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Ἰστέον δὲ ὡς Ἑβραῖοι κατὰ τὸν τῆς σελήνης δρόμον ἀριθμοῦντες τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέρας ἰα' περισσοτέρας ἀποφαίνουσιν, ἅς καὶ ἡμεῖς ἐμβολίμους καλοῦμεν. ὁ γὰρ τῆς σελήνης δρόμος ἐν ἡμέραις κθ' καὶ ὥραις ζ' συμπληροῦται. 304 οὕτω δὲ καὶ ἀριθμοῦντες ἡμερῶν τνδ' ποιοῦσι τὸν ἐνιαυτὸν. ἐπεὶ οὖν ὁ ἀρχάγγελος τῷ Δανιήλ προσδιαλεγόμενος, ἀνδρὶ Ἑβραίῳ, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν διδάσκων τὸν συνήθη πάντως ἀριθμὸν ἔλεγεν, ἀναγκαίως δεῖ προσθεῖναι τὰ ἀπὸ τῶν ἐμβολίμων ἔτη συναγόμενα. τούτων γὰρ προστιθεμένων τὰ υπ' ἔτη εὐρεθήσονται κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀριθμὸν, ἅπερ συναγοῦσι καὶ αἱ ζ' καὶ ξβ' ἑβδομάδες, διεῖλε δὲ αὐτὰς οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ πραγμάτων τινῶν προσημαίνων μεταβολὰς. οὐκοῦν ἀπὸ μὲν τῆς οἰκοδομῆς Ἱεροῦ σαλήμ, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Νεεμίου καὶ Ἑσδρα, μέχρις Ἑρκανοῦ τελευταίου ἀρχιερέως ἐκ τῶν Ἀσαμωναίων εἴτ' οὖν Μακκαβαίων, ὃν Ἡρώδης ἀνεῖλεν, ὁ τῶν ξβ' ἀριθμὸς συμπληροῦται, ἀπὸ δὲ τῆς ἐκείνου σφαγῆς μέχρι τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἰορδάνην ἀφίξεως αἱ λοιπαὶ ζ' ἑβδομάδες τέλος λαμβάνουσιν. ἐν ᾧ χρόνῳ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Ἑρκανοῦ μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας παρανόμως λοιπὸν οἱ ἀρχιερεῖς ἐγίνοντο. καὶ τοῦτο δηλῶν Ἰώσηπος ἔφη· τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς οὐκέτι τοὺς ἐκ τοῦ Ἀσαμωναίου γένους, ἀλλὰ τισιν ἀσήμοις καὶ μόνον Ἑβραίοις οὔσι τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένευμεν. καὶ μετὰ τὰς ξβ' ἑβδομάδας, φησὶν, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα καὶ κρίμα. ὡς εἶναι δῆλον ὅτι τὰς ξβ' ἑβδομάδας προτέταχε καὶ μετὰ ταύτας τὰς ζ', ἐν αἷς 305 ἔφησεν ἐξολοθρευθήσεσθαι χρίσμα, τοῦτ' ἔστι τὴν ἐπανθοῦσαν χάριν τοῖς ἀρχιερεῦσιν. εἰ γὰρ καὶ ἐχρίοντο, ἀλλὰ παρανόμως καὶ παρ' ἀξίαν. ἕως, γὰρ φησὶν, χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. τῷ γὰρ ἡγουμένῳ Χριστῷ καὶ σωτῆρι τὰς ἐπταπλασιαζούσας ἑβδομάδας τέθεικεν, ἵνα γινώμεν ὡς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ἀριθμεῖν βουλόμενοι τὰς ζ' πρότερον ἑβδομάδας εὐρήσομεν καὶ τότε τὰς ξβ'. εἶτα λέγει καὶ τὴν μέλλουσαν ἐρημίαν τῆς πόλεως καὶ τῆς παρανόμου ἀρχιερωσύνης φάσκων· καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ

ήγουμένω τῷ ἐρχομένω. ήγούμενον γάρ τήν ἀλλόφυλον ἔφη βασιλείαν καί τήν παράνομον ἀρχιερωσύνην. Οὕτω γε μήν καί ὁ θεῖος Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἔφη· οὐκ ἐκλείπει ἀρχων ἐξ Ἰούδα, φησίν, οὐδὲ ήγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. σημεῖον οὖν ἔδωκε τῆς Χριστοῦ παρουσίας τὸ παύσασθαι τήν ἀρχήν τῶν Ἰουδαίων. εἰ γάρ μὴ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίους εἰσίν, οὕπω ἦλθεν ὁ Χριστός. εἰ ἔχουσι τὸν ἐκ γένους Ἰούδα καὶ Δαυὶδ εἰς ἀρχοντας, οὕπω ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος, ὁ δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ κατὰ τὸν προφήτην Ζαχαρίαν ἐκλειπόντων τοίνυν τῶν ἐξ Ἰούδα ὁ ἀλλόφυλος Ἡρώδης βασιλεύει. λέγει γάρ καὶ ὁ προσδιαλεγόμενος ἄγγελος τῷ Δανιήλ· καὶ γνώση καὶ συνήση, ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ 306 ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομηῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως χριστοῦ 306 ήγουμένου ἐβδομάδες ζ' καὶ ἐβδομάδες ξβ'. ἐξήκοντα δὲ καὶ δύο ἐβδομάδες ἐτῶν συναγούσιν ἔτη υπγ'. ἐπεὶ οὖν μετὰ τὸ οἰκοδομηῆσαι Ἱερουσαλήμ υπγ' ἔτη διήλθον, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐκλειπόντων ἔρχεται τις ἀλλόφυλος βασιλεύς, ἐφ' οὗ γεννᾶται ὁ Χριστός. Δαρεῖος γοῦν ὁ Μῆδος ἐκέλευσε τήν Ἱερουσαλήμ οἰκοδομηθῆναι τῷ ἔκτω μηνὶ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας, πρώτῳ δὲ ἔτει τῆς καθ' Ἑλληνας ξς' Ὀλυμπιάδος. Ὀλυμπιάς δὲ παρ' Ἑλλησι καλεῖται ὁ κατὰ δ' ἔτη συντελούμενος ἀγὼν διὰ τὴν κατὰ τετραετίαν τῶν τοῦ ἡλίου δρόμων ἐκ τῶν κατ' ἔτος ὥρων γ' συντελουμένην ἡμέραν. Ἡρώδης δὲ βασιλεύει τῇ ρπς' Ὀλυμπιάδι, τετάρτῳ ἔτει ταύτης. ἀπὸ οὖν τῆς ξς' εἰς τὴν ρπς' γίνονται μεταξύ ρκ' Ὀλυμπιάδων ἔτη υπγ'. αἱ τοίνυν ὁ ἐβδομάδες εἰς τὸν ἐπὶ Χριστοῦ συντελοῦνται χρόνον κατὰ τοὺς Ἰουδαίων ἀριθμούς. ἐκεῖνοι γάρ κατὰ τὸν σεληνιακὸν δρόμον τοὺς ἐνιαυτοὺς ἀριθμοῦσιν, ὡς ἔστι πρόχειρον εἰπεῖν τὸν μῆνα ἡμερῶν εἶναι παρ' αὐτοῖς κθ' ἡμισυ, ὡς τοῦ μὲν ἡλιακοῦ κύκλου ὑπάρχοντος τξε', τοῦ δὲ σεληνιακοῦ τνδ', ὡς τὸν ἡλιακὸν παραλλάσσειν ἐνιαυτὸν ἡμέρας ια' τὸν σεληνιακὸν ἐνιαυτὸν. ὅθεν Ἑλληνες καὶ Ἰουδαῖοι μῆνας γ' ἐμβολιμαίους ἔτεσιν ὀκτῶ παρεμβάλλουσιν. εἰ τοίνυν ζητεῖς τὸ αἴτιον τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ἄκουσον. μετὰ γάρ τήν ἐκ παραδείσου ἀπόπτωσιν ἔγνω Ἀδὰμ Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ δεῦτεροι γεγόνασι διάδοχοι τῆς ἀν 307 θρώπων γενεᾶς Κάϊν καὶ Ἄβελ. καὶ Κάϊν ἀνθρωποκτόνος πρῶτος. καὶ κατακλυσμὸς ὕστερον ἐπεχύθη διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων πολλὴν πονηρίαν, πῦρ ἄνωθεν κατήλθεν ἐπὶ Σόδομα διὰ τὴν αἰσχροουργίαν. ἐξελέξατο μετὰ χρόνους ὁ θεὸς τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ οὗτος διεστράφη καὶ ἔτραυ ματίσθη. ἀπεστάλησαν προφῆται μετὰ Μωσέα θεραπεῦσαι τοῦτον, ἀλλ' ἰατρεύσαντες ἀπεθρήνουν μὴ περιγενόμενοι τοῦ πάθους, ὥστε λέγειν αὐτούς· ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. καί· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστὸν τι, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός. καί· ἀρὰ καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία καὶ φόνος κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς. τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἔθυσαν δαιμονίοις, οἰωνίζοντο καὶ ἐφαρμακεύοντο. καὶ ἀπλῶς μέγιστον ἦν τὸ τραῦμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, οὐκ ἦν μάλαγμα ἐπιθεῖναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους. εἶτα οἱ προφῆται δεινῶς ἀπο κλαιόμενοι καὶ ἀποροῦντες ἔλεγον· τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραήλ; καί· κύριε, κλίνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι, ὑπερβαίνει γὰρ τὴν ἡμετέραν ἰατρούσαν τὰ τῆς ἀνθρωπότητος τραύματα. τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ ἀδιόρθωτον ἡμῖν 308 τὸ κακόν. σοῦ λοιπὸν δεῖται τοῦ διορθωτοῦ καὶ σωτήρος. ἐπακούσας οὖν τῆς δεήσεως τῶν προφητῶν ὁ κύριος κατήλθε φάσκων· ἰδοὺ ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ ὑμῶν. καί· ἔσομαι πάντων θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. γνώθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγάλου, ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς ἀμαρτίαις καὶ ἀδικίαις αὐτῶν. Ὁ δὲ γε Ἡρώδης ἔσχεν υἱοὺς ὁμωνύμους αὐτοῦ καὶ διωνύμους τρεῖς· Ἡρώδην Ἀντίπαν τὸν καὶ τὸν πρόδρομον ἀποτεμόντα, ἐφ' οὗ καὶ ὁ κύριος ἐσταυρώθη· καὶ Ἡρώδην Φίλιππον, ᾧ

πρῶτον Ἑρωδιάς συναφθεῖσα θυγατέρα Σαλώμην ἔσχε τὴν καὶ ὄρχησαμένην· καὶ Ἑρώδην Ἀγρίππαν τὸν καὶ Ἰάκωβον ἀνελόντα τοῦ Ζεβεδαίου. πρὸς ὃν τοῦ δήμου ἐπιφωνοῦντος τότε· φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, δίκην ἔδωκεν αὐτίκα. στολὴν γὰρ ἐξ ἀργύρου πεποιημένην περιθέμενος καὶ εἰς τὸ θέατρον ἔλθων καὶ ἔφ' ὑψηλοῦ βήματος καθίσας ἐδημηγόρει. τῆς δὲ ἡλιακῆς ἀκτῖνος προσπεσούσης τῷ ἐνδύματι, καὶ λαμπηδῶν τῇ αὐγῇ τῆς ἐσθῆτος ἀνακραθεῖσα τὰς ὄψεις τῶν περιεστώτων κατήστραπτεν. καὶ ἄωρηθέντες ἐπὶ τούτῳ καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν εὐφημήσαντες, 309 ἐπαίρεται πλέον ὁ δεῖλαιος. ὃν εὐθύς ἄγγελος κυρίου ἐπάταξεν ἀθρώως, καὶ ἀνεπήδησε τῆς καθέδρας ἐκ τοῦ σπαράττεσθαι δεινῶς τὴν γαστέρα αὐτοῦ. Τὸν δὲ θεῖον Ἰάκωβον ἰδὼν ἀπαγόμενον [τὴν ὁδὸν] τὴν ἐπὶ θάνατον ὁ κατήγορος αὐτοῦ καὶ μεταμεληθεὶς προσέπεσε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου λέγων· συγχώρησόν μοι, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ὅτι μεταμεμέλημαι ἐφ' οἷς ἐλάλησα κατὰ σου. ὁ δὲ μακάριος παραυτίκα τοῦτον καταφιλήσας εἶπεν αὐτῷ· εἰρήνη σοι, τέκνον, εἰρήνη σοι καὶ συγχώρησις τοῦ πταισματος. ὁ δὲ μετὰ φωνῆς μεγάλης εὐθέως Χριστιανὸν ἕαυ τὸν ἐπὶ πάντων ἀνηγόρευσε καὶ οὕτω συγκαταριθμηθεὶς τῷ ὑπ' αὐτοῦ κατηγορηθέντι σὺν αὐτῷ καὶ τὸ βραβεῖον τοῦ μαρτυρίου ἀπηνέγκατο. Ὁ δὲ ἄθλιος Ἑρώδης ἐπὶ ἡμέρας φθειρόμενος καὶ σκώληκας ἐκβράζων ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσε ὥσπερ καὶ ὁ δυσσεβέστερος αὐτοῦ πατήρ. καὶ γὰρ κάκεινος τὰ ἐπίχειρα τῆς κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁμηλικῶν αὐτοῦ τόλμης ἔτι περιῶν τῷ βίῳ κομισάμενος αἰσχίστῳ μὲν τὸν βίον κατέστρεψε. ὄνπερ ἐνδίκως ὡς ἄδικον ἢ δίκην μετελθοῦσα τὰ 310 μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν διαδεζόμενα τὸν ταλαίπωρον κολαστήρια διεδείκνυ φανερώς προοίμια. εὐθύς γὰρ καταλαβοῦσα τοῦτον θεήλατος καὶ ὀλέθριος μάστιξ εἰς θάνατον ἀργαλέον συνήλασεν. ἔνθεν γάρ, φησὶν Ἰώσηπος, αὐτοῦ τὸ σῶμα ἢ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλοις πάθεσιν ἐμέριζεν. πῦρ μὲν γὰρ λάβρος ἦν, κνισμὸς δὲ ἀφόρητος τῆς ἐπιφανείας ὄλης καὶ κόλου συνεχεῖς ἀλγηδόνες καὶ περὶ τοὺς πόδας οἰδήματά τινα δυσώδη τοῦ τε ἥτρου φλεγμονῆ καὶ αἰδοίου σηπεδῶν σκώληκας γεννώσα, καὶ πρὸς τούτοις ὄρθηθῆναι καὶ δύσπνοια καὶ σπασμοὶ τῶν μελῶν ἀπάντων αὐτῷ καθεστήκασιν, ἀηδὴς δὲ ἀποφορὰ ἐκ τοῦ συνεχοῦς ἄσθματος ἐξεπορεύετο, ὡς τοὺς ἐπιθειάζοντας ποινὴν θεῆλατον εἶναι λέγειν. τούτοις δὲ οὖν καὶ τοῖς τοιούτοις πάθεσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον περιαντλούμενος τοσοῦτον εἶχε τὸν πόνον ἀνύποιστον, ὡς καὶ αὐτόχειρα ἑαυτοῦ γενέσθαι κατατολμήσαντα. αἰτήσας γὰρ μῆλον ὁμοῦ καὶ μάχαιραν, ὡς δῆθεν ἐπιθυμῶν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀπογεύσασθαι, καὶ λαβὼν ἀνέτεινε τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ λαιμοῦ πληξάμενος βουλόμενος, καὶ ἔπληξεν ἄν, εἰ μὴ τις τῶν θεραπόντων θεασάμενος ταχέως τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ μόλις ἀπέσπασεν. ἐπὶ πλείον οὖν ταῖς ὀδύναϊς βασανιζόμενος καὶ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἀλέξανδρον προσκαλεσάμενος ὑπέθετο αὐτοῖς, ὥστε τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐξάρχους καθεῖρξαι εἰς τὸν ἵππόδρομον, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ παραχρῆμα τούτους ὑπὸ τοῦ στρατοῦ δεινῶς ἀναιρεῖ 311 θῆναι, ἵνα μὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ ἡμέρα χαρᾶς τοῖς Ἰουδαίοις ἀλλὰ πένθους πρόξενος γένηται. καὶ ταῦτα διαταξάμενος καὶ λίαν ὑδεριάσας καὶ μετὰ πολλῶν ἀλγηδόνων τὴν ψυχὴν ἀπορρήξας, εὐθύς ἡ Σαλώμη πάντα διαπραξάμενη τοῖς Ἰουδαίοις εἰς μέγα πένθος καὶ θρήνος αὐτοὺς ἐνέβαλεν. ὅσαι μὲν οὖν πρὸς ταῖς λοιπαῖς αὐτοῦ κακοῦρ γίαις τὰς κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ νομισθεῖσας εὐπραγίας ταῖς κατὰ τὸν οἶκον ἐπαλλήλοισι ἡμαύρωσε συμφοραῖς γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῶν λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλότατων μισοφρονίαις οὐδὲ οἶόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἅπασαν δραματουργίαν ἐπισκία ζούσης τῆς περὶ τούτων ὑποθέσεως, ἦν εἰς πλάτος ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν ἱστορίαις Ἰώσηπος διελέλυθεν. [γ'. Περὶ Τιβερίου.] Μετὰ δὲ Αὐγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κγ'. ὃς κτίσας πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ χώρα παρὰ τὴν λίμνην ἐκάλεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα

Τιβεριάδα. ἐφ' οὗ μέγας σεισμός γενόμενος κατήνεγκε πόλεις ἕως ἐδάφους ἰγ', Ἐφεσον, Μαγνησίαν, Σάρδην, Μοστίνην, Λιγαίιν, Ἱεροκαισάρειαν, Φιλαδέλφειαν, Τίμολον, Κύμην, Μυρίναν, Ἀπολλωνίαν, Δίαν, Ὑρκανίαν. καὶ ἐν μὲν τῷ ἰε' ἔτει τῆς αὐτοῦ 312 βασιλείας ὁ κύριος ἡμῶν βαπτισθεὶς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο, ἐν δὲ τῷ ιη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σταυρωθεὶς ὁ κύριος ἀνίσταται τῇ κθ' τοῦ Φαμενώθ μηνὸς ἧτοι Μαρτίου τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς Νισάν παρ' Ἑβραίοις λεγομένου κε', ἐπιφωσκούσης κυριακῆς μιᾶς σαββάτων τῆς πρώτης καὶ ἀρχῆς καὶ τιμιωτάτης τῶν ἡμερῶν ἡμέρας, περὶ ἧς ἔφη Μωϋσῆς· ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καί· αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἧ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ θεός. διό φησιν ὁ Δαυὶδ· αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. ἧτις ἐστὶ τὸ κυριακὸν πάσχα Μαρτίου κε', ὡς εἴρηται. Περὶ ἧς γέ τοι καὶ ὁ μέγας ἔφη Χρυσόστομος· εἰ οὖν ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη Χριστός, ὡς αὐτὸς ἔλεγεν· δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι, διὰ τί ἡ ὀγδόη ἀνάστασις λέγεται τοῦ κυρίου; καὶ τρίτη μὲν εἴρηται ὡς ἀπὸ τοῦ πάθους καὶ τοῦ σταυροῦ, ὀγδόη δὲ ὡς ἀπὸ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἀναστάσεως. ἐπεὶ οὖν τῇ κυριακῇ ἀνέστη Χριστός, ἐν ἧ ἀρχῇ τοῦ φαινομένου κόσμου γέγονεν, ἧτις ὑπάρχει τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ κόσμου λάμπαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὸ νοητὸν φῶς τὸ ἀληθινόν, ὁ Χριστός, ἐκ τάφου ἀνέτειλεν, δι' ὃν καὶ ὡς ἀπὸ τάφου καὶ θανάτου ὁ κόσμος ἐγήγερται. ἀπὸ κυριακῆς οὖν εἰς κυριακὴν ἡ ὀγδόη ἀπαντᾷ, καὶ ἔστι 313 τρίτη καὶ ὀγδόη ἡ αὕτη, τρίτη ἀφ' οὗ ἔπαθεν, ὀγδόη ἀφ' ἧς ὁ κόσμος ἐγένετο. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη αἰτία τῆς ὀγδόης καὶ τῆς τρίτης, διὰ τί ἀνάστασις ἐκάστη ὠνόμασται. ἐν γὰρ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἔστιν ἡ κατάπαυσις τέλος καὶ συντέλεια ἔργων ἀπρητισμένων. τέλος δὲ καὶ κατάπαυσις λέγεται καὶ ἡ τοῦ κόσμου συντέλεια, ὅτε μέλλει παράγειν τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν ἀμαρτιῶν ὁ βίος ἔγεμε καὶ ἦπει λείτο κόσμος συντέλεια, ὁ δὲ Χριστὸς ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος εἰς ἀθέτησιν τῆς ἀμαρτίας ἦλθε καὶ ἔπαθε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη, ἐν τῇ κυριακῇ, ἐν ἧ τὸν κόσμον ποιεῖν ἤρξατο, ἐν αὐτῇ ὁ κοσμοποιὸς ἀνέστη καὶ τὸν κόσμον ἀνέστησεν, καὶ ἡ πρώτη ἐν δημιουργίᾳ ὀγδόη ἐν τῇ παλιγγενοσίᾳ γέγονεν. τῇ ἕκτῃ ἐπὶ ξύλου σταυροῦται διὰ τὸν ἐν τῇ ἕκτῃ γενόμενον ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τῇ ἕκτῃ ἐσταύρωται ἡμέρα, ἵνα πάντες μάθωμεν, ὅτι ὁ ἐν τῇ ἕκτῃ δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῇ ἕκτῃ ἐσταυρώθη διὰ τὸν ἄνθρωπον. καὶ οὐ μόνον ἐν ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὥρᾳ ἕκτῃ ἐπὶ ξύλου ἐκρέματο, ἐπειδὴ ἀρχὴ ἀμαρτίας ὥρα ἕκτη ἀπὸ τοῦ ξύλου γέγονεν, ὅτε Ἀδὰμ τὸν θάνατον ἠρίστησεν, ὅθεν λοιπὸν τότε καὶ λογχευθεὶς ἐξέβλυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ, οἱ δύο μάρτυρες τῶν κυριοκτόνων, τὸ μὲν αἷμα, ἵνα Ἰουδαίους ἐλέγξῃ εἰπόντας· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, τὸ δὲ ὕδωρ, ἵνα τοῦ Πιλάτου κατηγορήσῃ, ὅτι λαβὼν ὕδωρ καὶ νιψάμενος ὡς ἀθῶος τὸν ἀθῶον καὶ δίκαιον φραγελλώσας ἐσταύρωσεν. 314 ἐπεὶ οὖν, ὡς πολλάκις ἔφη, ἡ ὀγδόη καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ἔγερσις βοᾷ τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν, ἰστέον ὡς τότε πάντως ἡ τοῦ κόσμου γενήσεται συντέλεια, ὅτε οἱ ὅσιοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκλείψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τούτου μάρτυς ὁ Χριστὸς εἰπὼν· ἄρα ἐλθὼν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ὁ ἀπόστολος φησιν· ἐὰν μὴ ἔλθῃ πρῶτον ἡ ἀποστασία, ὅτε ἀποστήσονται τῆς πίστεως προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. καὶ ὡσπερ κυβερνητῶν ἀπώλεια τῶν πλοίων ἐστὶ ναυάγια, καὶ ποιμένων ἀπουσία προβάτων ὄλεθρος, καὶ γεωργῶν ἀμέλεια χωρίων ἀφανισμός, οὕτω καὶ τῶν ὁσίων ἡ ἔκλειψις τοῦ κόσμου κατάλυσις. ὁσιότης δὲ ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν καθοσιώσις, καὶ ἐκεῖνος ὁσῖος ὁ ἑαυτὸν διὰ πίστεως καὶ ἔργων ἀγαθῶν καθοσιώσας καὶ τῷ θεῷ ἀφιερῶσας.

ὄθεν περὶ τοῦ θεοῦ καταλιμπάνοντος καὶ ἀρνούμενου τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας ἔλεγεν ὁ Μωσῆς· μὴ εἶπης ἐν τῇ καρδίᾳ σου· ὅσιά μοι γένοιτο ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου. καθάπερ οὖν ὁ τοῦ θεοῦ ἀποστάτης καὶ κακοῦργος ἀνόσιος λέγεται, οὕτως ὁ τῷ θεῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγαθουργίας οἰκειωθείς ὀσιος καὶ δίκαιος εἰ κότες ὀνομάζεται. 315 Διὰ ξύλου τοίνυν θάνατος καὶ διὰ ξύλου ἡ ζωὴ. τῇ ἐβδόμῃ κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων, τῇ ἐβδόμῃ ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα ἀνέπαυσεν (τελείαν γὰρ ἡμέραν τὴν ἐβδόμην ἔμεινε), τῇ ὀγδόῃ ἀνέστη καὶ τὸν κόσμον ἤγειρεν. καὶ ἔστιν ἡ κυριακὴ καὶ τρίτη καὶ ὀγδόη, τρίτη μὲν διὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν, ὀγδόη δὲ οὐ μόνον διὰ τὴν τοῦ κυρίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ κόσμου ἔγερσιν. οὐκοῦν, ἀγαπητέ, ἄκουσον θαυμαστὸν καὶ μέγα μυστήριον. διὰ τί ἡ τοῦ κυρίου ἀνάστασις ὀγδοὴ ὠνόμασται; ἐπειδὴ ἑπτὰκις νεκρῶν ἀνάστασιν εὗρομεν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ἑπτὰ ὀγδοὸς ἐκ νεκρῶν ἀνέστη κύριος ὁ ἐγείρας τοὺς ἑπτὰ. πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἑπτὰ μόναι ἀναστάσεις νεκρῶν ἐγένοντο. καὶ πρώτη μὲν ἐν τῇ παλαιᾷ ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ὃν Ἠλίας ἐν Σαράφθοις ἀνέστησεν. δευτέρα δὲ ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Σωμανίτιδος, ὃν Ἐλισσαῖος ἤγειρεν. τρίτη δὲ ἡ τοῦ στρατιώτου, ὃν ἐγγὺς Ἐλισσαίου θάψαντες, καὶ τῶν ὀστέων τοῦ προφήτου ὁ νεκρὸς ἀψάμενος ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπήδησεν. τετάρτη δὲ ἐν τῇ καινῇ ἡ τοῦ ἀρχι συναγωγῆς τῆς θυγατρὸς, πέμπτη δὲ ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ἕκτη δὲ ἡ τοῦ Λαζάρου. ἐβδόμη δὲ ὅτε πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἀνέστη. ὀγδόη δὲ ἡ τοῦ κυρίου ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος, καθ' ὃν καιρὸν τοῦ πάθους καὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς 316 μὲν εὐρέθησαν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν, ὅτι σεισμὸς ἐγένετο μέγιστος καὶ σκότος, ὥστε καὶ ἀστέρας φανῆναι. κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους καὶ Ἰώσηπος ἱστορεῖ ἐν ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς κινήσεως καὶ κτύπου τοὺς ἱερέας ἀντιλαμβάνεσθαι πρότερον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας, ἀγγελικῆς δηλονότι, ἔνδοθεν ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ ἀκούειν· μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν. καὶ μέντοι καὶ ἕτερον παραδοξότερον ἐξηγεῖται, χρησμόν τινα ἐν ἱεροῖς γράμμασιν εὐρεθῆναι περιέχοντα οὕτως, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς αὐτῶν χώρας ἄρξει τις ἄνθρωπος τῆς οἰκουμένης πάσης, ὃν αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐεσπασιανὸν ἐξείληφε πεπληρωσθαι, διήμαρτε δὲ τῆς ἐρμηνείας ἐκ διαμέτρου. οὐ γὰρ πάσης οὗτος ἤρξεν, ἢ μόνως τῆς Ῥώμης. λείπεται δὲ οὖν ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦτο πληροῦσθαι, πρὸς ὃν φησὶν ὁ πατήρ· αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσιν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. ὄθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν διαρρήδην κηρυττόντων αὐτοῦ τὴν ἀίδιον ἀρχὴν τε καὶ βασιλείαν αἰώνιον. ἐπεὶ οὖν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησεν, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἡ βλάστησις, κατὰ τὴν θείαν ἀπόφασιν μέχρι νῦν ἀρχομένου τοῦ 317 ἔαρος ἡ γῆ βλαστάνει βοτάνην χόρτου καὶ οἱ λειμῶνες ἀνθοῦσι καὶ τὰ δένδρα φύει καρπὸν. διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ τῇ παρθένῳ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγελίσατο. εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τὸ σωτήριον πάθος. Ὁ τοίνυν Πιλάτος μετὰ τὴν Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας, τοῦ Καίσαρος προτομάς, εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. ὄρθρου δὲ γενομένου Ἰουδαῖοι θεασάμενοι τοσοῦτον ἔταράχθησαν, ὥστε Πιλάτος ἐκδειματωθεὶς ἀλλαχοῦ ταύτας μετέθηκεν. καὶ δὴ καὶ τὸν ἱερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον κορβονᾶν διαφθείρας αἴτιος ἀναιρέσεως πολλῆς καὶ συγχύσεως τοῖς Ἰουδαίοις μίσει τῷ πρὸς αὐτοὺς γέγονεν. τὴν γὰρ ἐπανάστασιν αὐτῶν ὑφορώμενος πρὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ στρατιώτας παρέστησεν, ἔνδοθεν μὲν ὄπλα φοροῦντας αὐτούς, ἔξωθεν δὲ ἰδιωτικὴν ἐσθῆτα πρὸς τὸ ἀνυπονόητον. ὡς οὖν ὤρμησαν ἐπ' αὐτὸν Ἰουδαῖοι στασιάζοντες, ἐπαφῆκε τοὺς στρατιώτας αὐτοῖς, οἳ γε ξύλοις καὶ λίθοις αὐτοὺς παίοντες τραυματίας ἀπέλυσαν, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ἀπέκτειναν.

πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατη 318 θέντες ἀπώλοντο, οὓς καὶ ἀριθμήσαντες εὗρον λαὸν ἄπειρον. ἔμιξε δὲ καὶ τινων αὐτῶν μετὰ τῶν θυσιῶν τὸ αἷμα τρόπῳ τοιούτῳ· οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς δόγμασιν ἑξακολουθήσαντες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, οὗ καὶ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενοφωνίαν καὶ πλάνην ἔμαθον ἐξ αὐτοῦ, καθὼς Ἰώσηπος ἔφη. προφάσει γὰρ εὐσεβείας δῆθεν κύριον μηδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινα λέγειν, μήτε κατὰ τιμὴν μήτε κατὰ φιλοφροσύνην, καὶ τὴν θεῶν μόνῳ πρέπουσαν τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν. ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην χαλεπὰς αἰκίας ὑπέστησαν. οἵτινες λοιπὸν καὶ ἐδίδασκον μηδὲν παρὰ τὰς διατεταγμένας ἐν τῷ Μωσέως νόμῳ θυσίας ἀναφέρεσθαι τῷ θεῷ, κάντευθεν τοίνυν κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδιδόμενας γίνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους θυσίας, εἰκότως ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῦντα πρὸς Γαλιλαίους Πιλάτον κελεῦσαι παρὰ ταῖς θυσίαις, αἷς ἐδόκουν κατὰ νόμον προσφέρειν, ἀναιρεθῆναι, ὥστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων. Ὁ δὲ γε Τιβέριος πρὸς τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ πλεονεκτικῶσι καὶ τοῦτο ἐκέκτητο. τοὺς εἰς ἀξίαν ὑπ' αὐτοῦ προαγομένους θᾶπτον οὐκ ἤμειβεν, ἀλλ' ἢ πολὺν χρόνον ἢ ἕως τέλους τοῦ βίου κατέχειν αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παρεσκευάζεν. 319 ἐρωτηθεὶς οὖν ποτε τὴν αἰτίαν ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ ἔφη· αἰεὶ πᾶσα ἡγεμονία τοῦ πλεονεκτεῖν ἐφίεται φύσει, καὶ εἰ ἐπὶ πλεῖον κρατοῖεν, ἀμβλυστέρως τῇ πλεονεξίᾳ κέχρηται, εἰ δὲ ἐπ' ὀλίγον, μειζρόνως ἐπὶ κλοπαῖς παροξύνονται ἐν ἀδήλω τὴν διαδοχὴν ἔχοντες. λέξω δὲ ὑμῖν καὶ ἑναργὲς παράδειγμα τούτου. τραυματίας τις ἔκειτο, καὶ πλῆθος μυῶν τὰ ἔλκη αὐτοῦ ἀνειμάτο. παριῶν δὲ τις καὶ νομίσας αὐτὸν μὴ δύνασθαι τὰς μύας ἀποσοβεῖν προσελθὼν ἀπεδίωκεν. ὁ δὲ τραυματίας φησὶν· δέομαι, παῦσον καὶ μὴ ἀποσόβει, μειζρόνως γὰρ με βλάπτεις. αἰ γὰρ κορεσθεῖσαι τοῦ αἵματος οὐ πάνυ μοι τὴν δῆξιν ὀδυνηρὰν παρέχονται, εἰ δὲ ἀποδιώκοιντο, ἕτεραι προσελθοῦσαι λιμῶ τὰς ὀδύνας μοι παρέξουσιν μειζρότερας ὥστε καὶ τοῦ ζῆν ἀποστερήσαι. διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν κλοπῶν τοὺς ἡγεμόνας διεφθαρμένους ἰδὼν συνεχῶς οὐκ ἀμείβω. φροντίζων γέ τοι λίαν τοῦ δικαίου ἔγραφεν αἰεὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν πόλεσι λέγων· ἐάν τι γράψω παρὰ τοὺς νόμους προστάσων γίνεσθαι μὴ προσέχειν ὡς ἡγνοηκότι. διὸ καὶ Πιλάτος εἰδὼς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες καὶ φιλοδίκαιον τὰ τεράστια Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ δόγματα δι' ἐπιτομῆς ἀνεκοινώσατο αὐτῷ, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλιανὸς ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμων ἐν τῇ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογία, 320 διεξιὼν καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι θεὸς εἶναι πιστεύεται. καὶ ὁ Τιβέριος καταπλαγεὶς ἀνήγχιε πάντα ἐπὶ τὴν σύγκλητον, ἢ δὲ οὐ προσήκατο πειθᾶρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα, μὴ πρότερον θεοποιεῖσθαι τινα, εἰ μὴ ψήφῳ καὶ δόγματι παρ' αὐτῆς ἐγκριθείη. ὁ δὲ τὸν μὲν νόμον τοῦτον ἐδέξατο, ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν τοῦ Χριστοῦ τῷ κηρύγματι, καὶ μὲν γε καὶ θάνατον προσηπέλιξε τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος. Οὕτω γοῦν τῇ θείᾳ Χριστοῦ δυνάμει ἀθρόως ἢ σύμπασα οἰκουμένη τῆς ἱερᾶς τοῦ κηρύγματος διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας πεπλήρωται. ἐξ ὧν Θαδδαίου ἐν Ἐδέσσει τῇ πόλει κηρύσσοντος τὸν λόγον, καὶ ὁ ἐκέῖσε τοπάρχης Αὔγαρος τούνομα δεινῶ πάθει κατεχόμενος καὶ φθειρόμενος, ἀκούσας τὸ ὄνομα Χριστοῦ καὶ τὰς δυνάμεις συμφώνως ὑπὸ πάντων μαρτυρουμένας ἰκέτης Χριστοῦ διὰ γραμματηφόρου γίνεται ἀξιῶν τῆς νόσου λύσιν εὔρασθαι, γράψας διὰ τινος Ἀνανίου ταχυδρόμου εἰς Ἱερουσαλὴμ τάδε· Αὔγαρος τοπάρχης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν Ἱερουσαλὴμ χαίρειν. ἤκουσταί μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σου γινομένων. ὡς γὰρ λόγος τυφλοῦς ἀναβλέπειν ποιεῖς καὶ χωλοῦς περιπατεῖν καὶ λεπρούς καθαρίζεις καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα

ἐκβάλλεις καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους 321 θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις, ἅπερ ἀκούσας κατὰ νοῦν ἐθέμην τῶν δύο τὸ ἕτερον, ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς ἀπ' οὐρα νοῦ καταβάς ἢ υἱὸς ὑπάρχεις τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο νῦν γράψας ἀξιῶ ἐλθεῖν σε πρὸς με καὶ τὸ συνέχον με πάθος θεραπεῦσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καταγογγύζουσιν Ἰουδαῖοι καὶ βούλονται σε κακῶσαι. πόλις δέ μοι μικρὸν τάτη ἐστίν, ἣτις ἐξαρκέσει ἀμφοτέροις. ὁ δὲ κύριος ἀνα γνοὺς ταῦτα ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν οὕτως· μακάριος ὁ πιστεύσας ἐν ἐμοὶ κἂν μὴ ἐώρακέ με. περὶ δὲ οὗ ἔγραψας ἐλθεῖν με πρὸς σε, δέον ἐστὶ πληρῶσαι πάντα, δι' ἃ ἄπε στάλην ἐνταῦθα, καὶ ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με. καὶ οὕτως ἀποστελῶ σοὶ τινὰ τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἰάσεται σου τὸ πάθος καὶ ζωὴν σοὶ καὶ τοῖς σὺν σοὶ παρέξει. ταῦταις οὖν ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνῆπτο τῇ τῶν Σύρων φωνῇ, Θαδδαίου πράξαντος μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου· ὁ τοίνυν Αὐγαρος ἀκούσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κυρίου μᾶλλον εἰς πόθον καὶ πίστιν ἐξήφθη μείζονα κἂν ἐν εἰκόνι τὸν Χριστὸν μόνον θεάσασθαι, καὶ ἀποστέλλει ζωγράφον, ὥστε τὸ θεῖον εἶδος ἐκεῖνο διαχαράξαντα πρὸς αὐτὸν κομίζειν ὡς τάχιστα. τοῦ δὲ διαμαρτόντος τοῦ σκοποῦ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ προσώπου χάριν τε καὶ λαμπρότητα, αὐτὸς τῷ οἰκείῳ προσώπῳ ὁθόνην ἐπιθεὶς ἐν ἀπομάττει τὸ ἑαυτοῦ ὁμοίωμα καὶ ἐκπέμπει τῷ ἐρῶντι τὸ 322 ποθούμενον. καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτου πάλιν ὡσαύτως ἰστορήται, ὅτιπερ, τοῦ κυρίου τεχθέντος ἐν Βηθλεὲμ [τῆς Ἰουδαίας], ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εὐφυῆ τινὰ ζωγράφον ἐξέπεμψεν, ὃς τὴν τοῦ τεχθέντος καὶ τῆς τεκούσης εἰκόνα διαγράψας πρὸς αὐτὸν ἤγαγεν. εἰ δὲ οὐ πάντα κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἀναγράφεται, οὐ παρὰ τοῦτο καὶ ἄπιστα. οὐδὲ γὰρ τὰ ἄλλα σημεῖα ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἀθετητέον πολλά γε ὄντα, ὡς μηδὲ χωρεῖν τὸν κόσμον καθ' ἓν γραφόμενα, ἐπειδὴ οὐκ ἀναγράφεται, φησὶν ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ὁ οὖν Τιβέριος τοιοῦτος ὑπάρχων ἄριστος ἐν νεότητι καὶ πρὸς γῆρας ἐλθὼν λόγοις φιλοσόφοις καὶ ῥητορικοῖς καὶ βελτίστοις ἔργοις κομῶν ὁ γεννάδας, αἰφνίδιον εἰς τὴν χεῖρονα μετεβλήθη γνώμην, ὥστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὑπὸ δαίμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μαιφονίαν τε καὶ οἰστρηλασίαν, καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἑαυτὸν ἐβεβήλωσε καθ' ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ ἐξ ἀγαθουργίας εἰς κακουργίαν κατενεχθεὶς φοβερᾶ μὲν ὠμότητι, μυσαρᾶ δὲ πλεονεξία καὶ αἰσχροουργία καταστρέφει τὸν βίον, μηδὲν ἐκ τῆς προλαβούσης καλοκαγαθίας καὶ ἀριστείας ὠφεληθεὶς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισηθεὶς ὡς ἐν τέλει τὸ πᾶν ἐξυβρίσας καὶ διαφθείρας καὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ἀσεβῶν ἀπενεχθεὶς. τοὺς γὰρ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγὰς 323 λιὰς ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. εἰκότως οὖν ὁ μὲν ἀπόστολος ἔλεγεν· ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν καὶ ἐπιτελέσει, ὁ δὲ κύριός φησιν· ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. [δ'. Περὶ Γαίτου.] Μετὰ δὲ Τιβέριον ἐβασίλευσε Γαίος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. ὃς τὸ μὲν πρῶτον μεγαλοφρόνως διεῖπε τῆς βασιλείας τὰ πράγματα καὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις καθηκόντως ἐκέχρητο, ὕστερον δὲ μετὰ δύο χρόνους ἐκστὰς τῆς ἀνθρωπίνης φρονήσεως κατὰ μίμησιν τοῦ πατρὸς ἑαυτὸν ἀπεθέωσε καὶ ἀνδριάντα ἑαυτοῦ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς ναοῖς ἀπέστειλε καθιερύσασθαι. ὅπερ καὶ εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν θεσπίσας νέου Γαίτου ἱερὸν προσέταξεν ὀνομάζεσθαι. καὶ οὐ μόνον Ἰουδαίους ἐτυράννει, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους ἀναιρῶν ἐλάμβανεν αὐτῶν τὰς οὐσίας. καὶ πρὸς τούτοις δουλοκρατίαν νομοθετήσας ἐπέτρεψε κατηγορεῖν τῶν δεσποτῶν, εἴ τι συνείδοιεν αὐτοῖς πλημμέλημα. κἀντεῦθεν δεινὴ συμφορὰ κατειλήφει τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, τῶν οἱ κετῶν μεγάλαις τιμωρίαις ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότας. ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἀμύνασθαι τὸν ἴδιον ἐσπούδαζε δεσπότην 324 τὴν, ὑπὲρ ὧν ὑπ' αὐτοῦ βασάνων προέπασχεν. οὐ μὴν

δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς μανίαν ἐκτραπείς ἄθεσμον στολὰς γυναικείας ἠμφιέννυτο καὶ τὴν κόμην πλοκάμοις καὶ πλοκῇ τινι περι στέλλων καὶ γυναικιζόμενος καὶ πᾶσαν αἰσχροουργίαν διαπραττόμενος τελετὰς ἐπενόει καὶ ξένα μυστήρια ἐπετέλει. καὶ δὴ λαβὼν ποτε τὴν οἰκείαν θυγατέρα καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀγάλματος αὐτὴν θέμενος οὕτως ἔφη· σὺ ταύτην γεγέννηκας καὶ πατὴρ αὐτῆς ἔννομος ὑπάρχεις. ταῦτα τοίνυν οὕτως οἱ στρατιῶται θεωροῦντες αὐτὸν ποιοῦντα καὶ μὴ ὑποφέροντες διεχειρίσαντο αὐτὸν ἐν τῷ βαλανεῖῳ λουόμενον. Ἐφ' οὗ Θευδὰς ὁ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων μνημονεύμενος πλάνος ἀναπεισας πολλοὺς ἐπηγγείλατο τε μεῖν τὸν Ἰορδάνην καὶ δίοδον ποιῆσαι τῷ λαῷ, καὶ διαμαρτήσας ἀνηρέθη καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες. καὶ ὁ πύργος ἔπεσε τοῦ Σιλῳὰ ἐπὶ τοὺς ἡ' ἄνδρας, καὶ Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς ἐμαρτύρησεν, καὶ Παῦλος ἐπίστευσεν, καὶ Φίλων καὶ Ἰώσηπος οἱ ἐξ Ἑβραίων σοφοὶ ἐγνωρίζοντο. ὅστις Ἰώσηπος φιλαλήθης ὑπάρχων μέμνηται Ἰωάννην τὸν πρόδρομον καὶ τὸν Χριστόν. καὶ περὶ μὲν Ἰωάννου λέγει τάδε· τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ μάλα δικαίως τινυμένου δίκην διὰ ποιήν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. τοῦτον γὰρ Ἡρώδης κτείνει ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦσι καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνη καὶ 325 πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβεία χρωμένους βαπτισμῷ συνίεναι. περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν φησὶν· γίνεται δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον Ἰησοῦς, ἀνὴρ σοφός, εἶ γε ἄνδρα λέγειν αὐτὸν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς καὶ διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τάληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐν δόξῃ τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐξεπαύσαντο οἱ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια προειρηκότων. εἰς ἔτι καὶ νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλειπε τὸ φύλον. ταῦτα τοῦ ἐξ Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν διεξεθρόντος, ποίαν ἀπολογία ἢ συγγνώμην ἔχουσιν ἀνοηταίνοντες οἱ ἐμβρόντητοι Ἰουδαῖοι. Τοιγαροῦν φησὶν ὁ Χρυσόστομος· πολλῶν μείζονα τοῦ Χριστοῦ τὸν Ἰωάννην ἐνόμιζον εἶναι διὰ τὸ τὸν μὲν ἐν ἐρημίᾳ τραφῆναι τὸν ἅπαντα χρόνον καὶ οὐδὲν ἀρχιερέως καὶ τοιαύτην στολὴν περικεῖσθαι καὶ πάντας ἐπὶ τὸ βάπτισμα καλεῖν καὶ ἀπὸ στείρας τεχθῆναι, τὸν δὲ Χριστὸν καὶ διὰ τὸ ἐξ εὐτελοῦς κόρης εἶναι (ὁ γὰρ ἐκ παρθενίας τόκος οὐδέπω κατάδηλος ἦν πᾶσιν) καὶ διὰ τὸ ἐν οἰκίᾳ τραφῆναι καὶ μετὰ πάντων ἀναστρέφασθαι καὶ τὴν κοινὴν ταύτην ἐσθῆτα 326 περιβεβληθῆσαι ἔλαττον αὐτοῦ ὑπώπτεον εἶναι οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀπορρήτων εἰδότες ἐκείνων. συνέβη δὲ καὶ βαπτισθῆναι αὐτὸν παρὰ Ἰωάννου, ὅπερ μᾶλλον ἐβεβαίον τὴν ὑπόνοιαν ταύτην. ἐνόησον γοῦν ἡλικὸν ἦν ἰδεῖν ἄνθρωπον μετὰ ἔτη λ' φοβερόν ἀπὸ τῆς ἐρήμου καταβαίνοντα, βαθείαν μὲν τὴν ὑπὴν ἔχοντα, μειζοτέραν δὲ τὴν κόμην, καὶ τρίχας καμῆλων ἠμφιεσμένον καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μηδέποτε δεηθέντα. καὶ γὰρ ἦν θαυμαστὸν ἄγαν καὶ παράδοξον ἐν ἀνθρωπείῳ σώματι καρτερίαν τοσαύτην ἰδεῖν, ὃ δὴ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐφείλκετο μᾶλλον τὸν μέγαν Ἡλίαν ἐν αὐτῷ βλέποντας καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου μνήμην παραπεμπομένους ἐκ τῶν ὀρωμένων τότε, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς ἑκπληξιν μείζονα. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν πόλεσι καὶ ἐν οἰκίαις ἐτρέφετο πολλάκις τὴν κοινὴν τροφήν ταύτην, οὗτος δὲ τὴν ἔρημον ὥκησεν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν δι' ὄλου τῶν ἀνθρωπίνων βρωμάτων τε καὶ πομάτων ἀπηλλαγμένος. ὅθεν φησὶν ὁ κύριος· ἦλθεν Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων. [Ἐ. Περὶ Κλαυδίου.] Μετὰ δὲ Γάϊον ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη ιγ', καὶ φονεύσας τοὺς φονεῖς Γαίου ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς φαρμάκῳ. ἐφ' οὗ Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαίου ἐμαρτύρησεν, καὶ Σίμων ὁ μάγος ἀντιτασσόμενος Πέτρῳ δεινότητι λόγων καὶ μαγείας ἀπάτη χρώμενος ἀντεφέρετο γενναίως τοῖς ὑπὸ τοῦ 327 ἀποστόλου

λεγομένοις θείοις λογίοις. ἀντετάσσετο δὲ τῷ ἄσε βεῖ Σίμωνι καὶ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος Πέτρου μαθητῆς λόγῳ πεπαιδευμένος ἄκρως Ἑλληνικῶ τε καὶ Ῥωμαϊκῶ. περιῆν δὲ ἐπὶ Κλαυδίου καὶ ὁ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐμφερόμενος Αἰγύπτιος ληστής ὁ ἐξαγαγὼν τοὺς Σικαρίους εἰς τὴν ἔρημον, οὓς καὶ μετῆλθε Φίλιξ. Σικαρίους δὲ αὐτοὺς ἐκάλουν ἐκ τῶν μαχαίρων ὧν ἐφόρουν. μικρὰς γὰρ μαχαίρας ἐπιφερόμενοι καὶ σικάρια ταύτας προσαγορεύσαντες λαθραίως τοὺς παρατυγχάνοντας ἐπληττον. καθ' ὃν χρόνον μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας νῆσος ἀνεφυσήθη σταδίων λ', καὶ λιμὸς ἐνέσκηψε μέγας τε καὶ παγκόσμιος. Καὶ Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ πρῶτος ἐκ κλησίας πηξάμενος πολλὰ μοναστήρια συνεστήσατο, ἅπερ σεμνεῖα τότε προσηγορεύθησαν. τὰ γὰρ μέχρι δεῦρο ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ μέγιστα μοναστήρια τυγχάνοντα μόνος οὗτος καὶ πρῶτος ἐξ ἀρχῆς συνεστήσατο, καθὼς καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου δηλῶν οὕτω φάσκει· Μάρκον πρῶτον ἴσμεν ἐν Αἰγύπτῳ τὸ εὐαγγέλιον συγγεγραμέναι καὶ ἐκκλησίας πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι. τοσαύτη δὲ τῶν αὐτῶν τόθι πεπιστευκότων πληθὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συνέστη δι' ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης τε καὶ σφοδροτάτης, ὡς καὶ συγγραφῆς αὐτῶν ἀξιῶσαι τὰς 328 διατριβάς τε καὶ συνελεύσεις καὶ πᾶσαν ἄλλην τοῦ ἀρίστου βίου διαγωγὴν Φίλωνα τὸν σοφώτατον καὶ αὐτόπτην Πέτρου τοῦ ἀποστόλου καὶ αὐτήκοον καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον. τῶν γὰρ παρ' ἡμῶν ἀσκητῶν ἀποδεχόμενος τὸν βίον ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σεμνύνει τοὺς κατ' αὐτὸν ἀπο στολικοὺς ἄνδρας ἐξ Ἑβραίων, ὡς ἔοικεν, γεγονότας καὶ τῶν Ἑσσαιῶν τὴν ἄσκησιν καὶ πολιτείαν εὖ μάλα προακουτισθέντας, ἥτις γε τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων τὴν δικαιοσύνην ἐξ ἐπιμέτρου διανέστηκεν. πρόγονοι γὰρ ἦσαν Ἴωναδὰβ υἱοῦ Ῥηχὰβ τοῦ δικαίου. καὶ γὰρ τοὺς ἐξ ἐκείνου καταγομένους Ἱερεμίας παρακελευόμενος ἐν λόγῳ κυρίου πειραστικῶς πιεῖν οἶνον, ἀποκριθέντες εἶπον· οὐ μὴ πίνωμεν οἶνον. ὁ γὰρ Ἴωναδὰβ υἱὸς Ῥηχὰβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν λέγων· οὐ μὴ πίνετε οἶνον ὑμεῖς καὶ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἰῶνος καὶ οἰκίας οὐ μὴ οἰκοδομήσητε καὶ σπέρμα οὐ μὴ σπεύρητε, καὶ ἀμπελῶν οὐκ ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἐν σκηναῖς κατοικήσητε πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν, ὅπως ἂν ζήσητε πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφ' ἧς διατρίβετε. καὶ εἰσηκούσαμεν τῆς φωνῆς Ἴωναδὰβ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ φυλάξαι 329 ταῦτα πάντα. διὸ δὴ φησιν ὁ θεός· ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ Ἴωναδὰβ υἱοῦ Ῥηχὰβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς, οὐ μὴ ἐκλείπη ἀνὴρ τῶν υἱῶν Ῥηχὰβ παρεστηκῶς κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταχθέντες οἱ Ἑσσαιοὶ οὗτοι καὶ θαυμάσιοι μᾶλλον ἐπηύξησαν καὶ προσέθεσάν τε καὶ ἐπέτειναν τὴν τε πανάγαστον καὶ πανάριστον ἀκτημοσύνην καὶ τὴν θεοφιλή καὶ ἀγιοπρεπῆ σκληραγωγίαν καὶ ἂν υπέρβλητον δικαιοσύνην, ὡς ἔστιν ἀκοῦσαι τὰ περὶ αὐτῶν ἐναργῶς ὧδε· Ἑσσαιοὶ, ὡς φησιν Ἰώσηπος, Ἰουδαῖοι μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβεῖς πλεῖον, οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ τὸ μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπίπτειν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν. καὶ γάμος μὲν παρ' αὐτοῖς ὑπεροραῖται, τοὺς δ' ἄλλοτρίους παῖδας νέους ἔτι προσλαμβανόμενοι καὶ διδάσκοντες ὡς συγγενεῖς ἡγοῦνται καὶ τοῖς ἡθεσιν ἑαυτῶν ἐντυποῦσιν. καὶ τὸν μὲν ἔννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰς δὲ παρανόμους καὶ θεοστυγεῖς μίξεις καὶ ἀσελγείας τέλεον ἀποστρέφονται καὶ ἀποβάλλονται. καταφρονεῖται δὲ παρ' αὐτοῖς πλοῦτος καὶ πολυκτησία, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ἀπερίσπαστον καὶ ἐνάρετον ἀσπάζονται. καὶ πρὶν μὲν ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ 330 ψαλμωδίας πρὸς τὸν θεὸν ἐκ μέσης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς ἀναφέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος. καὶ οὕτω πρὸς ἡν ἕκαστος ἔχει τέχνην ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἀποστέλλεται, καὶ μέχρις ὥρας ἕκτης ἐργασάμενοι συντόμως μετὰ νήψεως καὶ θεολογίας οὕτως ἐπὶ τὸ δειπνητήριον

συναθροίζονται μετ' εὐλαβείας καὶ ἡσυχίας πολλῆς. καὶ ὁ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἐν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος πάντοτε προσάγει, προκατεύχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγνῆς οὕσης καὶ καθαρᾶς ὁ ἱερεὺς. ἀθέμιτον γὰρ πρὸ τῆς εὐχῆς ἡγοῦνται γεύσασθαι τι. καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται, καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοί τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεὸν ἀδιαλείπτως. καὶ αὐθις ἐπ' ἔργα μέ χρις ἐσπέρας διακαρτερήσαντες καὶ δειπνήσαντες μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ σεμνοπρεποῦς καταστάσεως ἐπὶ τὰς εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχονται καὶ τοὺς βραχυτάτους ὕπνους καὶ κουφοτάτους, ὅπερ ἐστὶν αἴτιον ἢ διηνεκῆς νῆψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφήν καὶ πόσιν λιτὴν καὶ ἀπερίεργον καὶ σπανίζουσαν. οὐδεὶς γὰρ παρ' αὐτοῖς κόρος καὶ χορτασία κοιλίας, ἀλλ' ἔνδεια πολλὴ καὶ ὀλιγοδεία. τῷ δὲ προσερχομένῳ ζηλῶσαι τὸν βίον οὐκ εὐθὺς ἀδοκιμάστως καὶ ἀγυμνάστως παραδέχονται, ἀλλ' ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντα τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν καὶ κατάστασιν, ἀξινάριόν τε καὶ περιζῶμα δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον γυμνάζουσιν ἐπ' ἔργοις ἀρίστοις καὶ λόγοις. εἶτα μετὰ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι τὸ ἦθος καὶ τὸ ἐν πᾶσιν ὑπήκοον δοκιμάζεται, καὶ φανεῖς ἄξιος καὶ δόκι 331 μος οὕτως εἰς τὸν ἱερὸν ὄμιλον ἐγκρίνεται. καὶ πρό γε πάντων ὄρκους φρικώδεις ἀπαιτοῦσιν, πρῶτον μὲν εὐσεβεῖν καὶ θεραπεύειν ἐξ ὅλης καὶ καθαρᾶς ψυχῆς καὶ σώματος τὸ θεῖον, ἔπειτα δὲ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάττειν ἅπαντα καὶ ἀπροσωπόληπτα καὶ μήτε κατὰ γνώμην βλάψαι τινά, μήτε μὴν συγκοινωνεῖν ἀδίκους, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου φροντίζειν καὶ βιάζεσθαι πάντοτε καὶ τὸν ἐνήδονον καὶ περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστρέφεσθαι βίον μέχρι θανάτου. πρὸς δὲ τούτοις ὀμνύουσι πάλιν μηδενὶ μὲν τὸ παράπαν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἀγιοπρεπῶν τούτων ἐπὶ τηδευμάτων, ἢ ὡς αὐτὸς ἀκριβῶς παρέλαβεν, ἀφέξεσθαι δὲ πάσης ἐναντίας δόξης καὶ λατρείας καὶ ταύτῃ μόνῃ προσ ανέχειν τῇ θεῖα μέχρις αἵματος θρησκεία καὶ καταστάσει. τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἢ περὶ τὴν δίαιταν λιτότης καὶ ὀλιγότης τῶν θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὡς ὅλη τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως. ἐξ ἧς ἀσκήσεως τοσαύτην πεποίηνται σφοδρὰν τὴν καρτερίαν, ὥστε καὶ ποηφαγεῖν ὀλίγον καὶ μόνον ἀρκοῦνται πολλάκις. κἀντεῦθεν εἰκότως ἐν αὐτοῖς πολλοὶ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουν ἐκ θείας ἐπιπνοίας καὶ χάριτος καὶ ἀκαταπαύστου μελέτης προφητῶν καὶ λοιπῶν ἱερῶν λογίων καὶ προσευχῆς ἐμπαιδοτριβούμενοι. Ταύτην οὖν Ἰώσηπος ἄκρως ἀσκήσας τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ μεῖζόν τι προκόπτειν ἔσπευσεν. ἀκούσας γὰρ τινα δια φερόντως ἀσκοῦντα κατὰ τὴν ἔρημον Ἀββᾶν ὀνομαζόμενον ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων καλυπτόμενον, τροφήν δὲ αὐτομάτως 332 φυομένην χρώμενον, καὶ τὴν ἄκραν ἄσκησιν αὐτοῦ ζηλώσας πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ φιλοσοφῆσας ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῇ τῶν Φαρισαίων ἐπολιτεύετο δικαιοσύνη. Ὁ δὲ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων ἡμετέρων ἀσκητῶν ἀναφανέντων μέμνηται σαφῶς ἐν τῷ λόγῳ, ἐν ᾧ ἐπέγραψεν περὶ θεωρητικοῦ βίου. οὗς θεραπευτάς, καὶ τὰς ὁμοιοσχήμους καὶ ὁμοτρόπους γυναικας θεραπευτίδας ὠνόμασεν. καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησὶν, κέκληνται ἢ παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας θεραπεύειν, ἢ [παρὰ τὸ] τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας καὶ θρησκείας ἕνεκα. ταύτην οὖν τὴν προσηγορίαν εἶτε αὐτὸς ἐξευρὼν ἔγραψεν, εἶτε καὶ κατ' ἀρχὰς οἱ πρῶτοι τῶν οὕτω βιούντων ἐκαλοῦντο. εἶτα, φησὶν, πρῶτον μὲν ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐξίστανται τῶν προσηκόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποταξάμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι καὶ ἔξω τειχῶν προελθόντες ἐν μονάγρασι καὶ κήποις ἢ ἐν ὄρεσι τὰς διατριβὰς ποιοῦνται τὰς ἐκ τῶν ἀνομοίων ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαβεράς εἰδότες τὸν προφητικὸν ζηλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἴκου μένης ἐστὶ τὸ γένος. ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν

βάρβαρον, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζειν καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. καὶ ἐν ἑκάστη συμ 333 μορία οἴκημά ἐστιν ἱερόν, ὃ καλοῦσι σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται μηδεὶς μηδὲν κομίζοντες, μὴ ποτὸν μὴ σιτίον μηδέ τι τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρείας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεσπισθέντα διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους καὶ τᾶλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύξονται τε καὶ τελειοῦνται. τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι ἑσπέρας διὰ στιγμήν σὺμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἄσκησις. ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν. ἐγκράτειαν δὲ ὡσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς. σιτίον γὰρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν προσενέγκοιτο πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπεὶ δήπερ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς εἶναι κρίνουσιν, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἡμερῶν τριῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλέον ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης ἐνίδρυται. τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόνωσ τὰ δόγματα χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν μόγις δι' ἡμερῶν ἐξ ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας ἐθισθέντες. αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις. πᾶσα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ζῶν ἐοικέναι καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς διαλέξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν. ὡσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶν ἱερᾶς πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναικῆς, ὧν αἱ πλεῖσται 334 γηραλέαι τυγχάνουσι καὶ παρθένοι καὶ τὴν ἀγνείαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔνιοι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἱερισῶν, φυλάξασαι διὰ πρόσκαιρον ἔπαινον, ἀλλ' ἔκουσίως καὶ ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς ὀρεχθεῖσαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια. ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθη παραδεδομένα καταλαβὼν ὁ Φίλων ἔγραψε ταῦτα παντὶ που δήλον. πολὺς γε μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατὺς ταῖς διανοαῖς ὑψηλὸς τῶν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς θεωρίαις τῆς θείας γραφῆς ποικίλον καὶ πολύτροπον τῶν ἱερῶν λογίων τὴν ὑφήγησιν πεποιήται. Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ διεξήλθεν, ἐν δὲ τοῖς πρὸς Μαρτῖνον τοιάδε πάλιν φησὶν· καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία δύο βίους νομοθετεῖ καὶ τρόπους, τὸν μὲν ὑπερφυῆ καὶ τῆς κοινῆς καὶ ἀνθρωπίνης πολιτείας ἐπέκεινα, οὐ γάμους, οὐ παιδοποιίας, οὐ περιουσίας ὑπαρξίν παραδεχόμενον, ἀλλ' ὅλον δι' ὅλου τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τῶν βιωτικῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς παρηλλαγμένον καὶ μόνῃ τῇ τοῦ θεοῦ θεραπείᾳ προσοικειωμένον καθ' ὑπερβολὴν ἔρωτος οὐρανόθεν. οἱ γὰρ τόνδε μετιόντες τὸν τρόπον τεθνᾶναι δοκοῦντες τὸν θνητὸν βίον καὶ αὐτὸ μόνον τὸ σῶμα περιφέροντες ἐπὶ γῆς, φρονήματι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς οὐρανὸν μετενηνεγμένοι οἷά τινες οὐράνιοι τὸν τῶν ἀνθρώπων ἐφορῶσι βίον ὑπὲρ τοῦ παντὸς γένους ἀφιερῶ 335 μένοι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ οὐ βουθυσίαις καὶ αἵμασιν οὐδὲ σπονδαῖς καὶ κνίσαις, ἀλλὰ δόγμασιν ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας καὶ ψυχῆς διαθέσει κεκαθαρμένης, καὶ προσέτι τοῖς κατ' ἀρετὴν ἔργοις τε καὶ λόγοις, οἷς τὸ θεῖον ἐξίλοόμενοι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀποτελοῦσιν ἱεουργίαν. καὶ ὁ μὲν ἐντελής καὶ πρῶτος τῆς κατὰ χριστιανισμόν πολιτείας τρόπος τοιόσδε καθέστηκεν, ὁ δὲ δεύτερος καὶ ὑποβιβηκῶς ἀνθρωπινώτερος καὶ τοῦ πρώτου λίαν ἀσύγκριτος, ὃς καὶ γάμοις συγκατιέναι σώφροσι καὶ παιδοποιίαις, οἰκονομίαις τε τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, καὶ στρατευσίαις τε καὶ τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίας καὶ τῆς ἄλλης πολιτικωτέρας ἀγωγῆς μετὰ τοῦ θεοσεβοῦς φροντίζειν, οἷς καὶ ἀσκήσεων καιροὶ μαθητείας τε καὶ τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως ἡμέραι ἀφωρίσθησαν, καὶ δεύτερος εὐσεβείας ἀπενεμήθη βαθμὸς κατάλληλον τῷ τοιῶδε βίῳ παρέχων τὴν ὠφέλειαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ἔφη· δύο γὰρ ὁδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου

λέγω, ἑτέρας δὲ ἀγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς τε καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας ἦτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τοῦτ' ἔστι τὸν γάμον, ἔλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τσαῦτα δὲ χαρὶς ματα οὐ λήψεται· λήψεται γάρ, ἐπειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τῶν τριάκοντα. εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερκόσμιον 336 ἀσπάσοιτό τις, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν ἀρχὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθωτος φαίνεται, ἀλλ' ἔχει μετὰ τὴν ἔννομον ἄθλησιν καὶ καρτερίαν χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἀξιάγαστα. τὸν γὰρ τέλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα λέγω, φαιδρὸν καὶ ἀγιοπρεπῆ φανερώς πάντως ἐβλάστησεν. Οὐκοῦν ὡσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἦν διηρημένος, εἷς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ εἰς τὸν ὑποδεέστερον κοσμικόν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερφερῆ καὶ βιωτικόν. Φαρισαῖοι τοίνυν οἱ ἐρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα. τὸν δὲ αὐτὸν βίον μετήρχοντο καὶ οἱ γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἢ αὐτὴ ἐγκράτειά τε καὶ παρθενία, νηστεία δις τοῦ σαββάτου, ξεστῶν καὶ πινάκων καὶ ποτηρίων καθαρισμοὶ ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ ἐνδελεχεῖς εὐχαὶ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑφεξαίρουμένων δηλονότι τῶν θαυμασίων Ἑσσαιῶν ὡς ὑπερτέρων σφόδρα καὶ λίαν ὑπερκειμένων. ἦν δὴ 337 Φαρισαϊκὴν ὡς ἄριστον πολιτείαν ὁ Παῦλος ζηλώσας εὖ μάλα σεμνύνεται φάσκων· Ἰσραηλίτης εἰμὶ φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. ὅθεν εἰκότως ὁ κύριος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ ἀγγελικὸν ὑποτιθέμενος ἐναργῶς βίον ἔφασκε πρὸς τοὺς ἑραστάς τῆς οὐρανοῦ κληρουχίας· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅθεν γέ τοι καὶ ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ὡς ἔοικεν ἀποσεμνύων τὴν ἱερὰν τῶν μοναχῶν τάξιν οὕτω φάσκει· ἡ δὲ τῶν τελουμένων ἀπασῶν ὑψηλοτέρα τάξις ἢ τῶν μοναχῶν ἐστὶν ἱερὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαρμένην κάθαρσιν ὀλικῆς δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκειῶν ἐνεργειῶν ἀγνότητι, πάσης δὲ οὐσίας θεμιτὸν θεωρεῖν αὐτῇ ἱεουργίας, ἐν νοερᾷ θεωρίᾳ καὶ κοινωνίᾳ γεγεννημένη καὶ ταῖς τῶν ἱεραρχῶν τελειωτικαῖς δυνάμεσιν ἐγχειριζομένη καὶ ταῖς ἐν θεοῖς αὐτῶν ἐλλάμψεσι καὶ ἱεραρχικαῖς παραδόσεσιν ἐκδιδασκομένη καὶ τὰς ἐποπτευθείσας τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν τελετῶν ἱεουργίας καὶ πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης ἀναλόγως εἰς τελειοτάτην ἀναγομένη τελείωσιν. ἔνθεν οἱ 338 θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπωνυμιῶν αὐτοὺς ἱερῶν ἠξίωσαν, καὶ οἱ μὲν θεραπευτὰς οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάσαντες ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ θεραπείας καὶ τῆς ἀμερίστου καὶ ἐνιαίας ζωῆς ὡς ἐνοποιούσης αὐτοὺς ἐν ταῖς τῶν διαιρητῶν ἱεραῖς συμπύξεσιν εἰς θεοειδῆ μονάδα καὶ φιλόθεον τελείωσιν. διὸ καὶ τελεστικὴν αὐτὴν ἢ ἱερὰ θεομοθεσία χάριν ἐκάλεσε καὶ τινος αὐτοὺς ἠξίωσεν ἀφιερωτικῆς ἐπικλήσεως, οὐχ ἱερατικῆς (ἐκεῖνη γὰρ ἐπὶ μόναις γίνεται ταῖς ἱερατικαῖς τάξεσιν) ἀλλ' ἱεουργικῆς ὑπὸ τῶν ὁσίων ἱερέων τῇ ἱεραρχικῇ τελετουργίᾳ δευτέρως ἱεουργουμένη. Ταῦτα δὲ ἐκ πολλῶν ἐρανισάμενος ὀλίγα ἀναγκαίως οἶμαι συντέθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πότε καὶ ποῦ καὶ πόθεν ἢ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγή τε καὶ ἄσκησις καὶ τάξις. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας θεῶν παραδόσεων τε καὶ θεσμῶν εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποβαλλόμενοι καὶ διαπτύοντες, ἀρτιφανεῖς Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοστυγῆ μυσταγωγὸν αὐτῶν Κοπρώνυμον νέαν καὶ πρόσφατον ταύτην δογματίζοντες ἐξ ἄκρας μανίας τε καὶ ἀπονοίας καὶ ἀβελτηρίας μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσιν, μήτε 339 περὶ τίνων διαβεβαίουνται. ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἀγίων πατέρων ἐπόμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιὰν πιστεύομεν ὑπάρχειν. καὶ οὐ θαῦμα περὶ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ὅτι λέγουσιν, ὅπου γε περὶ τῆς ἐνσάρκου οἴκου νομίας ἀποτυφλώττουσι

πάνυ καὶ κακουργοῦσιν, πολλῶ μάλ λον περι τῶν λοιπῶν ἀπάντων. δυσωπεῖτω δὴ οὖν αὐτοὺς εἰ καὶ μὴ ὁ θεσπέσιος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος, ἀλλὰ γε κἂν οὗτος ὁ μέγας παρ' αὐτοῖς Εὐσέβιος μάλα περι αὐτῆς δι' ἀκριβείας ἐξηγούμενος, καὶ παυσάσθωσαν ἀνοηταίνοντες οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀλόγιστοι. ἰδοὺ γὰρ προφανῶς ἐκ περιουσίας διαβεβαιοῦται καὶ Φίλωνα παράγει μάρτυρα φιλαλήθη τε καὶ ἀξιόχρεον ὡς ἀποστολικὴ τάξις ὑπάρχει καὶ παράδοσις ἀρχαιοτάτη καὶ θεοφιλεστάτη. ἰσχυραὶ δὲ αἱ παρὰ τῶν ἐχ θρῶν μαρτυρίαι πεφύκασι βεβαιοῦσαι τὴν παρ' ἡμῖν ἀλήθειαν μηδαμῶς τὸ ἀμφήριστον ἐπιδέχεσθαι. ἀκουέτωσαν δέ γε πρὸς τοῖς παλαιοῖς τούτοις ἐξηγηταῖς οἱ πανάθλιοι καὶ παλαιοὶ τὴν κακίαν καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων θείων πατέρων περι τῶν αὐτῶν ἐν ἐπιτομῇ διεξιόντων καὶ συμφωνούντων ἐκείνοις, ἵνα κἂν οὕτω δυνηθῶσι τάχα μικρὸν ἀνεθῆναι τῆς πολλῆς μανίας καὶ λύσεως. Ὁ γάρτοι μέγας Βασίλειος περι ἀποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας διεξιὼν οὕτως ἔφη· διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος κύριος κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας εἰς δύο βίους διεῖλε 340 τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν καὶ παρθενίαν, ἵνα ὁ μὴ δυ νάμενος ὑπενεγκεῖν τὸ τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἄθλον ἔλθῃ εἰς συνοίκησιν γυναικὸς ἐκεῖνο εἰδῶς, ὡς ἀπαιτηθῆσεται λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐν συζυγίαις καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὁμοίωσιν. οἷος ἦν ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ Ἀβραάμ, ὃς τῇ τοῦ θεοῦ προτιμήσει τὸν μονογενῆ θυσιάζων ἀσυμπαθῶς ἐμεγαλαύχει καὶ τὰς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ θύρας διαπεπετασμένας εἶχε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιξενουῦσθαι μελλόντων ἐτοιμαζόμενος. οὐκ ἤκουσαν· πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ τὰ μείζονα τούτων ἐπεδείξαντο Ἀβραάμ καὶ Ἰώβ καὶ Σαμουὴλ καὶ Δαυὶδ καὶ ἕτεροι πλείστοι. ἐν δὲ τῇ νέᾳ διαθήκῃ οἷος ἦν Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων. ἀπαιτηθῆσεται γὰρ πᾶς τοὺς καρπούς τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης καὶ τὸν πλησίον καὶ τῆς παρατροπῆς τῶν ἐντολῶν τούτων. φησὶ γὰρ ὁ κύριος· ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καί· ὃς οὐ μισεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής. ἄρά σοι δοκεῖ καὶ ὑπογυναίοις τεθεῖσθαι τὰ εὐαγγέλια; ἰδοὺ σεσαφηνισταί σοι ὡς πάντες ἄνθρωποι ἀπαιτηθησόμεθα τὴν πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ὑπακοὴν μοναχοί τε καὶ οἱ ἐν συζυγίαις. ἀρκέσει γὰρ τῷ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι εἰς συγγνώμην τῆς ἀκρα 341 σίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας τε καὶ συνουσίας. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πᾶσιν ὁμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραβαίνουσιν. καὶ γὰρ εὐαγγελιζόμενος ὁ Χριστὸς τὰ τοῦ πατρὸς ἐντάλματα τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ διελέγετο. εἰ δὲ που συνέβη αὐτὸν κατ' ἰδίαν ἐπερωτηθέντα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀποκρίνασθαι, διεμαρτύρατο λέγων· ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. μὴ τοίνυν ἀναπέσης, ὃ οὗτος, ὁ πρὸς κοινωνίαν γυναικὸς προηρημένος, ὡς ἐπ' ἐξουσίας ἔχων τὸν κόσμον περιβάλλεσθαι. πλειόνων γὰρ σοι πόνων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ τῶν παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένῳ καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν ἀμαρτιῶν ἐπ' ὄψιν ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμοχλευομένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις. γίνωσκε οὖν ὡς οὐκ ἀποδράσεις τὴν πρὸς τὸν ἀποστάτην παλαίστραν οὐδὲ τῆς τούτου νίκης καθάψῃ ἄνευ πόνων πολλῶν τῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν εὐαγγελικῶν δογμάτων. καὶ ταῦτα μὲν ἐν παραδρομῇ πρὸς τοὺς ἐν συζυγίαις ἀκινδύνως τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς καταμελοῦντας εἰρήσθω. σὺ δέ, ὁ τῶν οὐρανίων πολιτευμάτων ἐραστής καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαγωγῆς πραγματευτής καὶ τῶν ἀγίων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ συστρατιώτης γενέσθαι ἐπιθυμῶν, τόνωσον σεαυτὸν πρὸς ὑπομονὴν θλίψεων καὶ ἀνδρείως πρόσελθε τῇ συγκλήτῳ τῶν μοναχῶν. 342 Ἰδοὺ τοίνυν καὶ οὗτος ὁ θεῖος διδάσκαλος εἰς δύο βίους τὸν Χριστὸν διελέσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων φάσκει, καὶ τὸν μὲν κοσμικὸν καὶ γεώδη, τὸν δὲ οὐράνιον ἀγγελικὸν τε καὶ ἀποστολικόν. ὡς καὶ ἐτέρωθι πάλιν φησὶν· μάθε, δι

δάχθητι ἀποστολικὴν πολιτείαν, τοῦτ' ἔστιν ὀφθαλμῶν ἀκρί βειαν, γλώσσης ἐγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινόν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν. ἀγγαρευ ὄμενος προστίθει, ἀποστερούμενος μὴ δικάζου, μισούμενος ἀγάπα, διωκόμενος ἀνέχου, βλασφημούμενος παρακάλει, νεκρῶ θητι τῇ ἀμαρτία, συσταυρώθητι τῷ Χριστῷ, ὅλην τὴν ἀγάπην μετὰ θεοῦ ἐπὶ τὸν κύριον. ἀλλὰ χαλεπὰ ταῦτα. τί δὲ τῶν ἀγαθῶν εὐκολώτερον; τίς καθεύδων τρόπαιον ἔστησεν; τίς τρυφῶν καὶ καταυλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας κατεκοσμήθη στεφάνοις; οὐδεὶς μὴ δραμῶν ἀνείλετο βραβεῖον. πόνοι γεννῶσι δόξαν, κάματοι προξενούσι στεφάνους. διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. φημι κἀγώ, ἀλλὰ τὰς μὲν θλίψεις ταύτας ἢ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μακαριότης ἐκδέχεται, τοὺς δὲ τῆς ἀμαρτίας καμάτους τὸ τῆς γεέννης ἐπίπονον καὶ σκυθρωπὸν πῦρ ἄσβεστον ἀναμένει. 343 Ταύτη τοι καὶ ὁ θεηγόρος Νεῖλος ἔφη· φιλοσοφεῖν ἔπε τήδευσαν μὲν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγοι, μόνοι δὲ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν ἐζήλωσαν οἱ Χριστοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν ὄντως σοφίαν ἔσχον διδάσκαλον. οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηνῇ δράμα ὑποκρινόμενοι ἀλλοτρίῳ ἑαυτοὺς κατεκόσμησαν προσωπεῖω ὄνομα κενὸν ὑποδύντες ἀληθοῦς φιλοσοφίας ἐστερημένοι, ἐν μὲν τῷ τρίβωνι καὶ τῇ ὑπήνῃ καὶ τῇ βακτηρίᾳ τὸ φιλόσοφον ἐπιδεικνύμενοι, περιέποντες δὲ τὸ σῶμα καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποίναις ὑπηρετούμενοι, γαστρὸς ὄντες δοῦλοι καὶ τὰς ὑπογαστρίους ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδεχόμενοι, ὀργῆς ὑπήκοοι καὶ πρὸς δόξαν ἐπτοημένοι, ταῖς λαμπραῖς τραπέζαις κυνιδίων δίκην λίχνως ἐφαλλόμενοι, οὐκ εἰδότες ὅτι πρὸ πάντων ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τὸν φιλόσοφον καὶ μᾶλλον φεύγειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν ἢ ἀργυρώνητον καὶ οἰκότριβα. τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως ἔβλαψε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα, τὸ δὲ πάθει ὡς δεσπόταις χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοαῖς αἰσχύνῃ ἠνεγκε καὶ γέλωτα πολύν. εἰσὶ μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν δὲ φιλοσοφίαν, ὡς δοκοῦσιν, ἐπανηρημένοι μετεωρολέσχαι τινὲς ὄντες καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ ἡλίου μέτρα καὶ ἀστέρων ἐνεργείας εἰδέναι κατεπαγγελῶ 344 μνοι, ἔστι δὲ ὅτε καὶ θεολογεῖν μὲν ἐπιχειροῦντες, ὅπου καὶ 344 ἢ ἀλήθεια ἀνέφικτος καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος, ζῶντες δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότερον. εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους δόξαις τε καὶ ἐπαίνοις τοὺς πόρους πεπραχότες. οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδευον οἱ δειλαιοὶ τὰ πολλὰ μισθὸν εὐτελεῖ καὶ εὖωνον τῆς τοιαύτης ἀντικαταλλαττόμενοι ταλαιπωρίας. τὸ γὰρ σιωπῆσαι διὰ παντὸς κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν νομοθεσίαν καὶ χόρτῳ τρέφασθαι καὶ ῥακίοις τριχίνοις σκεπάζεσθαι καὶ ἐν πίθῳ κατακεκλεισθαι καὶ διαβῖναι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκᾶν πάσης ἀνοίας ἔστιν ἐπέκεινα, τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλύειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἔπαθλα. Ἰουδαίων δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον εἰσὶ μὲν τοῦ Ἰωναδὰβ ἀπόγονοι, πάντας δὲ τοὺς ὡσαύτως βιοῦν ἐθέλοντας προσιέμενοι εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάγουσι πολιτείαν, οἵτινες ἐν σκηναῖς κατοικοῦσι διὰ παντὸς, οἴνου τε καὶ τῶν πρὸς τὸ ἀβροδίατον πάντων ἀπεχόμενοι καὶ δίαιταν ἔχοντες εὐτελεῖ καὶ τὴν χρεῖαν συμμεμετρημένην τοῦ σώματος. καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦνται τῆς ἠθικῆς ἕξεως, θεωρία δὲ τὰ πολλὰ παραμένουσιν. ἔνθεν γὰρ καὶ Ἑσασαῖοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος. καὶ ἀπλῶς ἔστιν αὐτοῖς πάντοθεν κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπός, οὐδαμοῦ τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. ἀλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀθλήσεως τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν ἀνήρη 345 κόσιν; καὶ τούτων γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων οἴχεται μισθὸς ἀρνησαμένων τὸν τῶν ἐπάθλων διανομέα καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ φιλοσοφίας ἀποσφαλεῖσιν. φιλοσοφία γὰρ ἔστιν ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος γνώσεως ἀληθοῦς. ταύτης δὲ

ἀπεσφάλησαν ἄμφω καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενομένην σοφίαν παραιτη σάμενοι καὶ χωρὶς Χριστοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. οὗτος γὰρ πρῶτος καὶ μόνος ἔτεμε τῷ βίῳ τὴν ταύτης ὁδὸν πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν καὶ ἀνωτέραν ἀεὶ φέρων τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν τοῦ σώματος, ἔσχατον δὲ καὶ αὐτῆς καταφρονήσας, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰκονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπήτει θάνατον, διδάσκων διὰ τούτων, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον ὀρθῶς προαιρούμενον ἀρνήσασθαι μὲν τὰ ἡδέα πάντα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὖ μάλα ἐπικρατεῖν καταφρονούντα τοῦ σώματος, ἔχειν δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐτοιμῶς προσέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἐπίδειξιν ἀποθέσθαι δέοι. καὶ ταύτην παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ μαθηταὶ γνησίως τὴν διαγωγὴν ἐμιμήσαντο· ἅμα γὰρ τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ καὶ ὑπεριδόντες πατρίδος καὶ γένους καὶ ὑπάρξεως πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἐπίπονον εὐθύς μετετάξαντο βίον διὰ πάντων χωρήσαντες τῶν δυσχερῶν καὶ τεθλιμμένων, διω 346 κόμενοι κακουχούμενοι ὑστερούμενοι ἔλαυνόμενοι γυμνητεύοντες τες ὑβριζόμενοι ἐμπτυόμενοι αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς, ὕστερον δὲ καὶ θανάτου κατεφρόνησαν καλῶς διὰ πάντων μιμησάμενοι τὸν διδάσκαλον καὶ τῷ βίῳ καταλιπόντες πολὴν τεύχης ἀρίστης εἰκόνα. ἀλλ' ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ τῆς εἰκόνης ταύτης πάντες χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλοντες ἢ οὐκ ἠβουλήθησαν ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν, ὀλίγοι δὲ τινες ἠδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύψαι ταραχὰς καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζάλην καὶ τὴν τοῦ ματαίου βίου φροντίδα τε καὶ προσπάθειαν, καὶ οὕτως ἔξω γενόμενοι τῶν κοσμικῶν θορύβων τὸν μοναδικὸν ἀσπάσασθαι βίον ἕκμα γεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς ἐποιήσαντο, τοῦ μὲν κεκτῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ τὸ ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης τὴν ἐσχεδιασμένην προτιμήσαντες διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῆ παρατυχοῦση τροφῆ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκπληροῦντες, ἐνδυμάτων τε μαλακῶν καὶ τῆς χρεῖας ἔξω ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπίνοιαν ἀλογήσαντες λιτῆ καὶ ἀπεριέργῳ στολῆ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην ἐχρήσαντο. Καὶ γὰρ ὁ κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειότητα τοῦ κατὰ θεὸν ἀκροτάτου βίου τούτου σαφῶς ὑποτιθέμενος πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς καὶ οὕτως ἀμερίμνως τε καὶ ἀπερισπαστως ἀκολουθεῖν τὸν σταυρὸν ἄραντα προσέταξε καὶ τὸν τοῦτο μὴ ποιοῦντα ἀνάξιον ἑαυτοῦ ἔκρινεν. ὅστις γάρ, φησὶν, οὐκ ἀφήσει πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου καὶ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσει μοι οὐκ ἔστι μου 347 ἄξιος. τοιγαροῦν οὐκ ἔστιν ἄλλως τῆς ἀξίας ταύτης καὶ τελειότητος ἐπιτυχεῖν, εἰ μὴ καθ' ὃν τρόπον ὁ ὑπερτελής καὶ προτέλειος ἐδίδαξε κύριος. θαυμαστὸν τοίνυν ἡμῖν καὶ σφόδρα τιμητέον τοὺς ἀπαρνησαμένους πᾶσαν πρόσκαιρον ἡδονὴν τε καὶ προσπάθειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου καὶ πρὸς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μεταχωρήσαντας καὶ πᾶσαν τὴν γῆν πληρώσαντας. καὶ γὰρ μεμέστωται τούτων Αἴγυπτος καὶ Λιβύη καὶ Αἰθιοπία καὶ Ἰνδία Μαυριτανία τε καὶ αἱ Θηβαΐδες. τούτων Συρία πλήρης καὶ Κιλικία καὶ Γαλατία Πόντος τε καὶ Ἀρμενία Μεσοποταμία καὶ ἡ Περσίς ἅπασα, τούτων ἀνάπλευρος Παλαιστίνη καὶ Ἀραβία καὶ Κύπρος Ἀσία τε καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι καὶ ἡ Ἑλλάς πᾶσα, ναὶ μὴν καὶ Ῥώμη καὶ Σπανία καὶ Γαλλία καὶ μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς πέπλησται μοναστηρίων καὶ ἀσκητῶν, καὶ πᾶσα ἡ γῆ κατευλογεῖται καὶ ἀγιαζέται προδήλως ταῖς τούτων χοροστασίαις τε καὶ ψαλμωδίαις. Καὶ δὴ καὶ Γρηγόριος ὁ πάνσοφος καὶ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀποσεμνύνων αὐτοὺς λέγει· οἱ ψάλλοντες, οἱ δοξάζοντες, οἱ μελετῶντες τὸν νόμον κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός, οἱ τὰς ὑψώσεις τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς λάρυγγι φέροντες καὶ ταῦτα δὴ τὰ κατὰ θεὸν βίου προγράμματα καὶ 348 μηνύματα, οἱ σιωπῶντες κήρυκες, ἀνυμῶσα καὶ πιναρὰ κόμη, πόδες γυμνοὶ καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπόμενοι, μηδὲν νεκρὸν φέροντες, κουρὰ

σύμμετρος, περιβολή τύφον κολά ζουσα, ζώνη τῷ ἀκόσμῳ κοσμία μικρόν τι τοῦ χιτῶνος ἀνα στέλλουσα καὶ ὅσον μὴ ἀναστέλλειν, βάδισμα εὐσταθές, ὄφθαλμὸς οὐ πλανώμενος, μειδιάμα προσηνές μᾶλλον δὲ ὀρμὴ μειδιάματος ἀκρασίαν γέλωτος σωφρονίζουσα, λόγος τῷ λόγῳ κινούμενος, σιωπὴ λόγου τιμιωτέρα, ἔπαινος ἄλατι ἤρτυμένος οὐ πρὸς θωπείαν ἀλλ' ὀδηγίαν τοῦ κρείττονος, ἐπίπληξις εὐφημίας ποθεινοτέρα, μέτρα κατηφείας καὶ ἀνέ σεως καὶ ἡ δι' ἀμφοτέρων μίξις καὶ κρᾶσις, καὶ ἃ μείζω τούτων ἔτι καὶ ὑψηλότερα, ὁ ἐν πενία πλοῦτος, ἡ ἐν παρ οικία κατάστασις, ἡ ἐν ἀτιμία δόξα, ἡ ἐν ἀσθενείᾳ δύναμις, ἡ ἐν ἀγαμῖα καλλιτεκνία, εἶπερ κρείττονα τῶν ἀπὸ σαρκὸς ἐρχομένων τὰ κατὰ θεὸν γεννήματα, οἱ τρυφῶντες τὸ μὴ τρυφᾶν, οἱ ταπεινοὶ ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν, οἱ μὴδὲν ἐν κόσμῳ καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον, οἱ σαρκὸς ἔξω καὶ ἐν σαρκί, ὧν μερὶς κύριος, οἱ πτωχοὶ διὰ βασιλείαν καὶ διὰ πτωχείαν βασιλεύοντες. οὗτοί με καὶ παρόντες λαμπρὸν ποιοῦσιν, ἡ ἐμὴ περιουσία, τὸ ἐμὸν ἐντρύφημα, καὶ ἀπόντες συστέλλουσιν. τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι; οἱ κόσμου χωρίσαντες ἑαυτοὺς καὶ τῷ θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες καὶ τὴν ἔρημον ἀσπαζόμενοι ζῶσι θεῷ πάντων μᾶλλον τῶν στρεφομένων ἐν σώματι, λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζηραίους, οἱ μὲν τὸν 349 πάντη μοναδικὸν τε καὶ ἄμικτον διαθλοῦντες βίον, ἑαυτοῖς μόνοις προσλαλοῦντες καὶ τῷ θεῷ, οἱ δὲ ἀγάπης μόνον τῇ κοινωνίᾳ στέργοντες ἐρημικοὶ τε ὁμοῦ καὶ μιγάδες καὶ τοῦτο μόνον κόσμον εἰδότες ὅσον τῇ ἐρημίᾳ γνωρίζουσιν, τοῖς μὲν ἄλλοις τεθνηκότες ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, ὅσα ἐν μέσῳ περιφθίρειται στροβοῦντά τε καὶ στροβούμενα καὶ παίζοντα ἡμᾶς ταῖς ἀγχιστρόφοις μεταβολαῖς, ἀλλήλοις τε κόσμος ὄντες καὶ τῇ παραθέσει τὴν ἀρετὴν θήγοντες. Καὶ ταῦτα μὲν Γρηγόριος. ὁ δὲ θεωρήμων Χρυσόστομος ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἐρμηνείᾳ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχῶν φησὶν· οὐχ οὕτως ἐστὶ λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποι κίλῳ τῶν ἄστρον χορῶ, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου τὰς σκηναὶς πάντοθεν ἡμῖν τῶν μοναχῶν δεικνύουσα, οἵτινες τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δεξάμενοι πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀθρόον μεθωρμίσαντο καὶ θερμότεροι τῶν ἄλλων ὄντες πρὸς εὐσέβειαν τὰς ἀσωμάτων δυνάμεις τῇ τῆς φιλοσοφίας ἀπαθείᾳ μιμοῦνται. καὶ εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν, οἶδεν ὃ λέγω, εἰ δὲ τις οὐκ ἐπέβη τῶν ἀγίων σκηνῶν ἐκείνων, ἐννοεῖτω τὸν μέχρι νῦν ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἀδόξωμενον, ὃν μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ Αἴγυπτος ἤνεγκεν, τὸν μακάριον καὶ μέγαν Ἀντῶνιον, καὶ οἶων ὄψεων θείων ἠξιώθη καὶ βίον θεοπρεπῆ τε καὶ ἀγγελικὸν ἐπεδείξατο. καὶ τοῦτο εἴσεται τις ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν βίον μετὰ ἀκριβείας, ἐν ᾧ καὶ πολλὴν ὄψεται 350 τὴν προφητείαν. καὶ γὰρ περὶ τῶν τὰ Ἀρείου νοσοῦντων προανεφώνησέ τε καὶ προεῖπε τὴν ἐξ ἐκείνου μέλλουσαν γίνεσθαι βλάβην, τοῦ θεοῦ δείξαντος αὐτῷ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα προυπογράψαντος πάντα. ὅπερ μάλιστα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀπόδειξις τὸ μὴ δένα τῶν αἰρετικῶν ἄνδρα τοιοῦτον ἔχειν. Διὸ δὴ καὶ θαυμάζω σφόδρα καὶ λίαν ἐπαινῶ τοὺς τὰς ἐρήμους κατειληφότες μοναχοὺς τῶν τε ἄλλων ἀρετῶν ἕνεκα καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς ἐσθῆτος. βούλει γὰρ σοι δεῖξω τοὺς ὄντως ἐστολισμένους καὶ τὸ ἐνδύμα τοῦ γάμου ἔχοντας; ἴδε μοι τοὺς ἀγίους τούτους περιβεβλημένους τὰ τρύχινα ἱμάτια καὶ τὰς ἐρήμους οἰκοῦντας. οὗτοι γὰρ εἰσιν ἀληθῶς οἱ τὰ ἐνδύματα τῶν γάμων ἔχοντες ἐκείνων καὶ ὡς ἐν οὐρανῷ ἐν γῆ διατρίβοντες. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγώγια χεῖρον τῶν οὐρανῶν διάκειται. καὶ γὰρ ἄγγελοι κατάγονται πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης. εἰ γὰρ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἦλθον ἄνδρα γυναῖκα ἔχοντα καὶ παιδιά τρέφοντα, ἐπειδὴ φιλόξενον εἶδον, ὅταν πολλῷ πλείονα εὖρωσιν ἀρετὴν καὶ ἀνθρωπὸν σώματος καταφρονοῦντα καὶ ἐν σαρκὶ σαρκὸς ὑπερορῶντα, πολλῶ μᾶλλον ἐν ταῦθα διατρίβουσι καὶ χορεύουσι τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν χορείαν. καὶ γὰρ τράπεζα παρ' ἐκείνοις πάσης πλεονεξίας καθαρὰ καὶ φιλοσοφίας μεστή· οὐχ αἱμάτων χεῖμαρροι παρ' αὐτοῖς οὐδὲ κρεῶν κατακοπαὶ οὐδὲ καρκεῖαι καὶ κνῖσαι 351 ἀηδεῖς, οὐδὲ καπνὸς ἀτερπῆς καὶ δρόμοι

καὶ θόρυβοι καὶ ταραχαὶ καὶ κραυγαὶ ἐπαχθεῖς, ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν ἐκ πηγῆς καθαῶς, τὸ δὲ ἀπὸ δικαίων πόνων. εἰ δέ που καὶ φιλοτιμότερον ἐστιᾶσθαι βουληθεῖεν, ἀκρόδρυα ἢ φιλοτιμία γίνεται, καὶ μείζων ἐνταῦθα ἢ ἡδονὴ ἢ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. ταύτην καὶ ἄγγελοι τὴν τράπεζαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θεωροῦντες κατατέρπονται καὶ ἡδονταί. εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι χαίρουσιν, ἐπὶ δικαίοις τοσοῦ τοῖς μιμουμένοις αὐτοῦς τί οὐκ ἐργάζονται; καὶ ἡμεῖς μὲν τῶν θηρίων χεῖρους ἐσμὲν καὶ τῶν ἀλόγων, ἐκεῖνοι δὲ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι καὶ παρεπίδημοι τῶν ἐνταῦθα ὄντες. καὶ πάντα αὐτοῖς ἐνήλλακται πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔνδυμα καὶ τροφή καὶ οἶκημα καὶ ὑπόδημα καὶ ὀμιλία, καὶ εἴ τις ἐκεῖνων ἤκουσε διαλεγομένων καὶ ἡμῶν, τότε ἂν ἔγνω καλῶς, πῶς οἱ μὲν οὐρανοπολίται, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι. ἴδω μὲν δὲ καὶ τὰς ἐκ τῆς τρυφῆς ἡμῶν ἐπιθυμίας, τὰς ἐκ τῶν ὀψοποιῶν, τῶν μαγειρίων, τῶν τραπεζοποιῶν, τῶν πλακούντοποιῶν καὶ τὴν περὶ τῶν τοιοῦτων ἄμιλλαν καὶ ὑπὲρ ποιότητος καὶ ὑπὲρ τάξεως καὶ ὑπὲρ πλήθους· ὅπερ οὐδὲν τοιοῦτον παρὰ τοῖς ἀγγέλοις ἐκείνοις. οὐ γὰρ εἰς πλησμονὴν καὶ τρυφήν, ἀλλ' εἰς χρεῖαν αὐτοῖς ἢ τροφή καὶ μέτρον καὶ καιρῶ κανονισμένη. μονοσιτία γὰρ παρ' αὐτοῖς ἐστὶ πάντοτε, καὶ ἄριστος οὐδὲ ὅ τί ποτέ ἐστὶν ἴσασιν, ἀλλὰ 352 δεῖπνος, γινώσκοντες ὅτι πένθους ὁ παρῶν βίος καὶ νηστείας καὶ ἀγῶνος, πληροῦντες ἐν τούτῳ καὶ τὸ πρὸς τὸν προφήτην Ἰεζεκιήλ εἰρημένον ὑπὸ θεοῦ· υἱὲ ἀνθρώπου, τὸν ἄρτον σου μετ' ὀδύνης φάγη καὶ τὸ ὕδωρ σου μετὰ βασάνου καὶ θλίψεως πίη. καί· τὸ βρῶμά σου ἐν σταθμῶ φάγεσαι ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ τῆς ἡμέρας καὶ τὸ πόμα σου μέτρον πίεσαι ἀπὸ καιροῦ ἕως καιροῦ τῆς ἡμέρας. ἀνὰ ῥηξὸν οὖν τῷ λόγῳ τὴν γαστέρα τῶν ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα σιτουμένων καὶ ὄψει τὸν πολὺν φορῶν καὶ τὸν ἀκάθαρτον ὀχετὸν καὶ τὸν κεκοιναμένον καὶ σαπρὸν τάφον. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα αἰσχύνομαι καὶ εἰπεῖν, τὰς ἀηδεῖς καὶ δυσώδεις ἐρυγὰς, τοὺς ἐμέτους, τὴν ζάλην, τὴν σκότωσησιν τῆς ψυχῆς καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος, τὰς κάτωθεν τε καὶ ἄνωθεν ἐκκρίσεις καὶ τοὺς ἐπὶ τούτων σφοδροτέρους τῶν ἀφροδισίων ἔρωτας. κάκεινη μὲν ἢ τράπεζα εἰς οὐρανοὺς τοὺς ἀγγέλους ἐκείνους παραπέμπει, αὕτη δὲ εἰς γένναν πυρὸς ἔλκει τοὺς κοιλιοδούλους ὡσπερ καὶ τὸν πλούσιον ἐκεῖνον· καὶ τὴν μὲν ὕπνος θανάτῳ προσοικῶς διαδέχεται, τὴν δὲ νῆψις καὶ ἀγρυπνία, καὶ τὴν μὲν κόλασις, τὴν δὲ οὐρανῶν βασιλεία. μετὰ γὰρ τὴν ἄπαξ ἐστίασιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν πολλῆς ἐμπλησθέντες κατανύξεως καὶ θερμῶν 353 δακρύων οὕτω πρὸς ὕπνον βαδίζουσιν, τοσοῦτον αὐτοῦ με ταλαγχάνοντες ὅσον μικρὸν ἀναπαύσασθαι, καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡμέρας ποιοῦσιν ἐν εὐχαριστίαις καὶ ψαλμωδίαις αἰεὶ διάγοντες. ἄπελθε τοίνυν πρὸς τοὺς ἀγίους τούτους καὶ μάθε τι παρ' αὐτῶν χρησιμὸν καὶ φωτίσθητι. λύχνοι γὰρ εἰσὶν ὄντως καὶ φωστῆρες λόγον ζωῆς ἔχοντες καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὄντες καὶ πᾶσαν τὴν γῆν καταλαμβάνοντες. οὐκοῦν βάδιζε συνεχῶς πρὸς αὐτούς, ἵνα τὰς ἐν σοὶ κηλίδας ἐκκαθάρας ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραινέσεσιν ἄριστον ἐπὶ δεῖξῃ τοῦ λοιποῦ βίον καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχοις. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος οὕτως ἔφη· τὴν γὰρ δὴ τῶν ἀγγέλων ἐκμιμοῦνται προδήλως πολιτείαν ὅσοι τῶν ἀνθρώπων τὴν τοῦ θεοῦ θεραπείαν ἠσπάσαντο, οἵτινες ἔφυγον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ἐννομον κοινωσίαν ὡς τῶν θείων ἀφέλκουσιν καὶ τῶν ἐπουρανίων ἀοράτων τρυφημάτων, κατέλιπον δὲ καὶ πατρίδα καὶ γένος ἅμα καὶ πλοῦτον, ἵνα πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μεταθῶσιν τὴν μέριμναν καὶ μηδεὶς τὸν νοῦν ἐπέχη δεσμὸς εἰς οὐρανὸν ἀναπτήναι. τούτων πλήρεις καὶ πόλεις καὶ κῶμαι καὶ αἰ 354 τῶν ὄρων ἀκρῶρεια καὶ φάραγγες. ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν παρθενίαν ἐτίμησεν ὑπὸ παρθένου τεχθεὶς τοὺς τῆς παρθενίας λειμῶνας ἢ φύσις ἐβλάστησε καὶ τὰ εὐώδη τῶν μοναχῶν ἄνθη καὶ ἀμάραντα προσφέρει τῷ ποιητῇ καὶ δεσπότῃ. καὶ γὰρ πανταχοῦ μοναστήρια γεγόνασιν, οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πάσῃ καὶ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν

Κιλικία καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ φασὶ καὶ ἀνὰ πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν ἔχειν ἔνια φροντιστήρια με ταξὺ τὸν θεὸν ὑμνούντων ἐν προσευχαῖς καὶ ψαλμωδίαις ἀγρυπνοῦντες καὶ μετὰ σκληραγωγίας πολλῆς ζῶντες καὶ τὴν ὄντως Χριστοῦ φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον ἐπιδεικνύμενοι. καὶ οἱ μὲν κατὰ συμμορίαν, ὡς ἔφην, οἰκοῦντες δημιοῦρ γούσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς τὰ τῆς φιλοσοφίας ἀγάλματα, οἱ δὲ καὶ δύο ἢ τρεῖς διάγοντες, οἱ δὲ καὶ μόνοι καθειργμένοι καὶ ἡσυχάζοντες καὶ τῷ ὀφθαλμῷ τῷ κάλλει τῶν ὀρωμένων ἐπιτέρπεσθαι κωλύοντες σχολὴν τῷ νῷ παρέχουσιν ἐπεντρυφᾶν τῇ θεωρίᾳ τῶν νοητῶν μετὰ φρονήσεως καὶ γνώσεως. μέγιστον μὲν γὰρ ἀληθῶς καὶ παμμέγεθες ἀγαθὸν τῶν θείων ἢ γνῶσις, οὐκ ἀπόχρη δὲ τέλειον ἀποφῆναι τὸν ταῦ της ἡξιωμένον. δεῖ γάρ που τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν συναφθῆναι τῇ γνώσει. ὅπερ γάρ ἐστι δένδρῳ ρίζα καὶ ὀφθαλμὸς 355 σώματι, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς τῆς ἀληθείας ἢ γνῶσις, ἐξ ἧς ἢ βεβαία καὶ ὀρθόδοξος γίνεται πίστις. χρὴ τοίνυν οὐ μόνον εἰδέναι τί προσήκει περὶ θεοῦ δοξάζειν, ἀλλὰ γε καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου καλῶς καὶ ἀπλῶς πολιτεύεσθαι νόμους. δεῖ γὰρ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐραστὰς μὴ μόνον θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν παιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐκμανθάνειν ἀκριβῶς νόμους. ὥστε οὖν ἢ γνῶσις δεῖται τῆς πρακτικῆς, ὡς καὶ ἢ πρακτικὴ τῆς γνώσεως. ὅθεν φησὶν ὁ κύριος· ὃς ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οὐκ εἶπεν· ὃς ἂν ποιῆσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάξῃ· εἰ γὰρ ἤρκει πρὸς τελειότητα τὸ ποιῆσαι μόνον καὶ χωρὶς τοῦ διδάξαι ἢ τὸ διδάξαι μόνον ἄνευ τοῦ ποιῆσαι γενέσθαι μέγαν, οὐκ ἂν ἄμφω συνέζευξε λέγων· ὃς ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ. ἄπερ δὴ κατορθώσας αὐτὸς ἀραρότως κἂν τούτῳ προσφόρως ἡμῖν ὑπογραμμὸς καὶ τύπος ἄριστος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ λέγων ἐναργῶς· ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν. ὁ γὰρ δὴ οὕτω ῥυθμίζων καὶ διαμορφῶν τὴν ψυχὴν οὐ μόνον τῶν θείων νόμων τοὺς χαρακτῆρας ἐκμάττει, ἀλλὰ καὶ τοῦ νομοθέτου ζῶσά τις εἰκὼν ὄντως καὶ λογικὴ γίνεται. κἀντεῦθεν φησὶν ὁ μὲν ἀπόστολος· γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ κύριος· γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ 356 πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καί· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἢ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. εἰκότως οὖν ὁ Πλάτων ὑπεμφαίνων τῶν τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν· οὐ μοι δοκεῖ δυνατόν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλίγων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι. ναρθηκοφόροι μὲν γὰρ πολλοί, φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι καὶ ὀλίγοι. καλὴ δὲ πίστις καὶ πρᾶξις τελευτήσαντα τυχεῖν ἀπάντων. ὅθεν ἐπήγαγεν ἄνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον κατ' Αἰσχύλον οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα. ἀφαιρετέον δὲ τὸ δοκεῖν. εἰ γὰρ δόξει δίκαιος εἶναι ἔσται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι. ἄδηλον οὖν εἴτε τοῦ δικαίου εἴτε τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν εἴνεκα τοιοῦτος εἶη. γυμνητέος δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. μηδὲν γὰρ ἔχων δόξαν ἐχέτω μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βεβασανισμένος ἢ εἰς δικαιοσύνην τῷ μὴ τίθεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας ἢ φιλοδοξίας καὶ ὑπ' αὐτῆς γινομένων, ἀλλ' ἔστω ἀμετάστατος μέχρι θανάτου 357 κῶν ἄδικος εἶναι διὰ βίου. καὶ δὴ καὶ Σωκράτης ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔφη· πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς πείθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ταύτην, ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστὶν ἐπαῖων, ὃν δεῖ καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ ζύμπαντας τοὺς ἄλλους; ὧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, δεινῶς λωβησόμεθα. οὐκ ἄρα γε, ὧ βέλτιστε, φροντιστέον ἡμῖν τί ἐροῦσιν ἡμᾶς οἱ πολλοί, ἀλλὰ τί τὸ ἐπαῖον τῷ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ, ἥτις ἐστὶν ἢ ἀλήθεια. ταῦτα δὲ ταῦτα φανερώς εἰκότα τοῖς ἡμετέροις μᾶλλον ἱεροῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ἐν οἷς φησὶν ὁ χριστοφόρος· διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς

παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες, τοιαύτην μὲν οὖν περὶ δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πάνυ Σωκράτης καὶ Πλάτων διδασκαλίαν ἐποίησαντο θαυμαστὴν ὄντως καὶ ἀξιεπαινον ἀληθῶς τῇ λογικῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνουσιν. τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἢ φύσεις ἐπαίδευσεν. διαπλάσας γάρτοι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ὁ θεὸς ἐντέθεικε τῇ φύσει τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τὴν διάγνωσιν ὁ καὶ 358 παιδεύων ἔθνη καὶ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν. διόπερ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀδίκον ἐβδελύξαντο βίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ τοὺς Ὑπερβοραίους οἰκεῖν μὲν ὑπὲρ τὰ Ῥίπαια ὄρη φασίν, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεοφαγοῦν τὰς ἀλλ' ἀκροδρύοις καὶ ὕδασι χρωμένους· καὶ τοὺς Βραχμάνας ἐν ταῖς ὕλαις διάγειν φύλλοις τὸ σῶμα καλύπτοντας καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀσκοῦντας. καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην φιλόσοφον γεγενῆσθαι λέγουσιν, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρωσ ἐπύρωσεν, ὡς ὀνομαστότατον διὰ πολλὴν ἄσκησιν καὶ σωφροσύνην γενέσθαι. οὐ γὰρ μόνον ἐγρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἠγωνίζετο πάθη σιωπῶν καὶ ἡσυχάζων, ἀλλὰ καὶ καθεύδων τὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης ἐδήλου σημεῖα. εἰώθει γὰρ τῇ μὲν λαιᾷ χειρὶ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ τὰ χεῖλη συνέχειν ὑπεμφαίνων ὡς πολλῶ μείζον ἐστὶν ἡ ἀγωνία τῆς γλώττης καὶ πλεῖον ἐπικουρίας εἰς ἀσφάλειαν δεῖται. καὶ τὸν Χειρώνιον δὲ κένταυρον ἱστοροῦσιν Ἑλληνας δικαιοσύνης καὶ ἀγνείας γε νέσθαι διδάσκαλον, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖ τοῦτον δικαιοτάτον πεφηνέναι κενταύρων διὰ πολλὴν δῆπουθεν καρτερίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σώματος δουλαγωγίαν καὶ σύμμετρον 359 ἐπιμέλειαν. ὅθεν δὴ Πλάτων αὐθις ἐναργῶς ἐκδιδάσκων φησὶν· ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖ ψυχῆς εἵνεκα ἀρμονίας, δι' οὗ βιοῦν τε ἔστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν καταγγέλλειν τε τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. τοῦτο καὶ ὁ θεῖος ἔφη Παῦλος· ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, τοῦτ' ἔστι πρὸς ἄσκησιν καὶ σύστασιν αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάζω καὶ πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων συνεργίαν οὐ πρὸς ἀσέλγειαν προνοοῦμαι. ταύτη τοι καὶ παραινέει φάσκων· ἐν δύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας, οὐ τὴν σύμμετρον καὶ ἀναγκαίαν ἐπιμέλειαν πρὸς σύστασιν ἀπαγορεύσας, ἀλλὰ τὴν ἀκολασίας μητέρα γαστριμαργίαν· ἐπήγαγε γάρ· εἰς ἐπιθυμίας, δηλαδὴ βλαβεράς καὶ ἀνοήτους. οὐ γὰρ τοσαύτην αὐτῷ προσφέρειν δεῖ θεραπείαν, ὡς κατασκιρτᾶν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἵνα συνεργῇ καὶ καθυπουργῇ τοῖς ἐκείνοις ἀρίστοις ἐπιτηδεύμασιν. συμπεφώνηκε τοίνυν κὰν τούτοις ὁ Πλάτων εὐ μάλα τοῖς ἡμετέροις τὴν ἀναγκαίαν καὶ δέουσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγγυήσας τοῦ σώματος, ὑπέδειξε τε πάλιν καὶ διεσάφησε καὶ ὅπως ἄρχεται καὶ αὐξεται τῆς φαύλης ἐπιθυμίας καὶ 360 κακίστης συνηθείας τὸ πάθος φάσκων οὕτως· ἀρχὴ μὲν ἔρωτος ὄρασις, αὐξὴ δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέφει δὲ μνήμη, τηρεῖ δὲ συνήθεια. διὸ καὶ Σωκράτης τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν εὐμόρφων ὡς χαλεπώτερον σκορπίων καὶ ὄφρων ἰὸν ἐνιέναι πεφυκότα ἀποφεύγειν ἐδίδασκεν. ὅθεν ἰδὼν τινα φιλήσαντα νέον εὐοπτον οὕτως, ἔφη, ῥαδίως ἂν καὶ εἰς μαχαίρας κυβιστήσῃ καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσοιεν ὁ τοσαύτην δηλονότι πυρὰν ἐν ἑαυτῷ κατατολμήσας ἀνάψαι. Διο γένης δὲ θεασάμενος μειράκιον ἀσελγέστερον ἢ κατ' ἄνδρα κεκοσμημένον εἶπεν· εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς. θηρῶσι γὰρ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς γυναῖκας, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνδρὸς γυνοὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ μέντοι καὶ Γησίλαος εὐμόρφου ἦρα παιδὸς καὶ βουλόμενος αὐτὸν φιλεῖν διεκώλυσεν ἑαυτὸν τὸν φεύγων τὴν βλάβην. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐδὲ ἰδεῖν τὰς Δαρείου θυγατέρας εὐεϊδεῖς ἄγαν καὶ παρθένους οὔσας ἠνέσχετο παντελῶς αἰσχροὺς νομίσας καὶ λίαν ἄτοπον τὸν ἄνδρα ἐλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἠττηθῆναι. οὕτω δὲ καὶ Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐδὲ θεάσασθαι κόρη

τινὰ θαυμασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος ἔχειν μαρτυροῦμένην κατεδέξατο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ ὀρώντι συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ τούτου δεινὸν πάσχειν λέγοντι παρήνει μήτε λέγειν τοῦτο 361 μήτε πράττειν. τὸ μὲν γὰρ πῦρ, φησὶν, τοὺς πλησίον ὄντας καίει, τὸ δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐστῶτας. ἐπεὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄραν τὸ ἔραν τίκεται καὶ ἐκ τοῦ ἔραν ἡ συγκατάθεσις γίνεται καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἡ πρᾶξις ἐπιτελεῖται, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ἐστιῶντα τὰς ὄψεις μοιχὸν ἔκρινεν οὐ τὴν πρᾶξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔννοιαν προαναστέλλων. ὅπερ οὖν Ἀμβρακίου αἰνιττόμενος παραινεῖ λέγων· καθαρὸς ὁ ὀφθαλμὸς σου τοῦ μὴ ὄραν πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους οὐ δυνήσῃ. ἔτι δὲ πάλιν Σωκράτης φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἄκρασίαν διδασκὼν ἔφη· μὴ πεινῶντας λίαν μὴ ἐσθίειν καὶ μὴ διψῶντας πολλὰ μὴ πίνειν. καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιοῦτους φάσκων· μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν καὶ διψῶντες, ὅτι χορτασθήσεσθε, καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὸν ἀβροδίατον καὶ τρυφηλὸν τε καὶ ἀνειμένον μεταδιώκοντες βίον καὶ ὡσπερ ἐπ' ἐξουσίας τὸν κόσμον ἔχοντες ἀδεῶς πάντα λοιπὸν μεθ' ἡδονῆς καὶ γέλωτος καὶ αἰσχρολογίας καὶ διαχύσεως καὶ ἀφοβίας θεοῦ χρῶνται πρὸς κόρον, καὶ τρυφῆς αὐτοῖς καιρὸς ἅπας. τῇ γὰρ ὀρέξει τὸν καιρὸν ὀρίζονται, κἂν ἔωθεν ἡ πείνη προσ 362 βάλλῃ, παραυτίκα τὴν τροφήν προσφέρουσιν. οὐ γὰρ ὥριστα τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκεῖνο δὲ παραιτεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀκρατῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ ἀπερισκέπτως ἀπολαύουσιν ὡς τραπεζολάτραι καὶ κοιλιόδουλοι. ἦτις γε τράπεζα εἰκότως ἂν κληθεῖη κυρίως καθέδρα λοιμῶν καὶ ἀλόγων φάτνη. εἰ γὰρ μὴ ἐκ πολλῆς ἀλογίας καὶ ἀπροσεξίας ἀπεκτηνώθησαν ἐπιλαθόμενοι τὸν συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ μέχρι ψιλοῦ ῥήματος καὶ ἐνθυμήματος μέλλοντα δίκας εἰσπράττειν, οὐκ ἂν δήπουθεν μετὰ φλυαρίας καὶ κακονοίας καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτος καὶ βλασφημίας τὴν θεόδοτον τροφήν μετελάμβανον ἀμνημονήσαντες τοῦ λέγοντος ὅτι καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσομεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν τῶν φαύλων κατακριθῶμεθα. καί· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δούλε. οὐκοῦν ἐματαιώθησαν ἐξ ἐπιμέτρου σφόδρα τινὲς τῶν ἀφελεστέρων κοσμοκῶν φάσκοντες ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων καὶ πειθομένων, ὅτι μοναχοῖς μόνοις ὁ ἐπαχθέστερος καὶ βαρύτερος μὲν δέδοται ζυγός, κοσμικοῖς δὲ ὁ ἐλαφρότερος καὶ ἀνειμένος. ἔδει γὰρ τοὺς ἀσυνέτους συνιδεῖν ὅπως καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς πᾶσιν Ἰουδαίοις ἀδιαστόλως ἐνομοθετήθη μικροῖς 363 τε καὶ μείζοσιν, καὶ ἡ παράβασις ἐπικίνδυνος ἄγαν καὶ ὀλέθριος (διὸ φησὶν ὁ Δαυὶδ· ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, κύριε), καὶ ὁ τῆς χάριτος ὁμοίως ἐξ ἴσου τεθέσπισται ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις, πλουσίοις καὶ πένησι καὶ ἀπλῶς πᾶσι κοσμικοῖς τε καὶ μοναχοῖς. τοῦ οὖν κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν λέγοντος· μακάριοι οἱ πτωχοί ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ μακάριοι οἱ πεινῶντες ὅτι χορτασθήσεσθε καὶ μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν ὅτι γελάσετε· καί· οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν καὶ οὐαὶ οἱ ἐμπεπλησμένοι ὅτι πεινάσετε· καί· εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καί· πᾶς ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής· καί· σπουδάσατε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. καὶ στενὴ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. ταῦτα δὲ 364 ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια οὐ πρὸς μοναχοὺς ἔρρηθησαν, ἀλλὰ πρὸς κοσμικοὺς καὶ βιωτικούς καὶ τὸν πρόσυλον καὶ γεώδη βίον ἐπανηρημένους, ἐπεὶ, ἂν ἄρα πρὸς μοναχοὺς καὶ μόνον ἐλέχθησαν, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ κοσμικοὶ τῶν τοιούτων

μακαρισμῶν καὶ θείων ἐντολῶν ἀπεστερημένοι. εἰ δέ γε κοινὸς ὁ νόμος καὶ ὁ ζυγός, κοινὸς καὶ ὁ μακαρισμὸς καὶ ὁ ταλανισμὸς εὐδήλον ὅτι, εἰ καὶ ἀναγινώσκοντες οὐκ ἐπιγινώσκουσι τὸ παράπαν, ἐπεὶ οὐκ ἂν τοὺς ἀναιτίους καὶ θεοφιλεῖς μονάζοντας κατε δίκασον ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ἀδιακρίτου ψυχῆς καὶ γλώσσης ἀκολάστου καὶ γνώμης ἀγνώμονος. [΄. Περὶ Νέρωνος.] Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιδ'. ἐφ' οὗ Σίμων ὁ μάγος ἐλθὼν ἐν Ῥώμῃ καὶ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας καὶ φαντασίας τινὰς ἐπιτελῶν καὶ ἑαυτὸν θεὸν ὀνομάζων, καὶ τοῦ μεγάλου Πέτρου τὴν Ῥώμην τότε κατα λαβόντος καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος, εὔρε κύνα παμ μεγέθη δεδεμένον ἀλύσειν ἐν τῷ πυλῶνι, ὃν ὁ Σίμων δεσμήσας ἐκώλυε πάντας οὓς οὐκ ἤθελε πρὸς αὐτὸν εἰσιέναι· καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα τῷ μέλλοντι πρὸς Σίμωνα εἰσελθεῖν. ὁ δὲ Πέτρος ἰδὼν τὸν κύνα οὕτω μέγαν καὶ 365 ἀπηγριωμένον καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνεῖλεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος κρατήσας ἔλυσεν αὐτὸν λέγων· εἴσελθε πρὸς Σίμωνα καὶ εἰπέ αὐτῷ ἄνθρωπίνῃ φωνῇ· Πέτρος ὁ δοῦλος Χριστοῦ εἰσελθεῖν πρὸς σε θέλει. καὶ τοῦ κυνὸς εὐθύς δρομαίου εἰσελθόντος καὶ οὕτω λαλήσαντος, κατεπλάγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος λέγοντες· τίς ἐστὶ Πέτρος καὶ τίς ἡ τοσαύτη δύναμις αὐτοῦ; πρὸς οὓς φησιν ὁ Σίμων· τοῦτο ὑμᾶς μὴ ξενιζέτω, ὅπερ κἀγὼ ποιήσω. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κύνα καὶ ὡσαύτως προστάξας εἰπεῖν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν, καὶ τοῦτο ποιήσας πάλιν ὁ κύων, εἰσήλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα. καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ Σίμων εἰς θαυματουργίας, ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποιῶν, καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν. καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλὴ καὶ σύγχυσις ἕνεκεν Πέτρου καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποίουν θαύματα. ἄπερ μαθὼν Ἀγρίππας ὁ ἑπαρχὸς ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ Νέρωνι λέγων· δύο τινές εἰσιν ἄνδρες ἐν τῇ πόλει θαυματοποιοῦντες ἀπέναντι ἀλλήλων. ὁ μὲν λέγει ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστόν, ὁ δὲ ἄλλον εἶναι, τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, οὗ καὶ μαθητὴν τὴν ἑαυτὸν εἶναι διίσχυρίζεται. οὓς κελεύσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι κατενώπιον αὐτοῦ λέγει πρὸς Σίμωνα· σὺ εἶ, ὃν λέγουσι Χριστόν; ὁ δὲ φησιν· ἐγὼ εἰμι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπερωτήσας, εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, οὐκ ἔστιν οὗτος, μὴ γένοιτο, ἀπεκρίθη Πέτρος. ἐγὼ γὰρ ἐκείνου μαθητὴς εἰμι τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος. ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους ἀμφοτέρους εὐθύς ἀτίμως ἐκ προσώπου αὐτοῦ θάττον ἐξήλασεν. 366 οἱ καὶ διάγοντες ἐν Ῥώμῃ ἐποίουν θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. μιᾶς οὖν τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀχθῆναι αὐτῷ ταῦρον παμμεγέθη ἐλάλησεν εἰς τὸ οὓς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς τέθηκεν ὁ ταῦρος. ὁ δὲ Πέτρος εὐξάμενος ἀνέστησεν αὐτόν. οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες ἐθαύμασαν λέγοντες· ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ θανατῶσαι μεῖζόν ἐστι θαῦμα. καὶ μέντοι καὶ ἄλλα σημεῖα πολλὰ ἐποίησαν καὶ λόγους δογματικούς ἐλάλησαν ἀπέναντι ἀλλήλων οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἃ τινὰ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος καὶ πάνσοφος μαθητὴς Πέτρου καὶ συνέκδημος ἐπεξεργαστικώτερον διηγησάμενος οὕτως ἔφη· τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος τὸν λαὸν σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν ἐπὶ πάντων μόνον ἀληθινὸν θεόν, ὁ Σίμων ἔξω τοῦ ὄχλου ἐστὼς ἐβόησεν· τί ψευδόμενος ἀπατᾶν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ἰδιώτην ὄχλον πείθων αὐτὸν θεοὺς μήτε νομίζειν μήτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ' Ἑβραίοις βίβλων λεγουσῶν πολλοὺς θεοὺς εἶναι. πλὴν οὖν περὶ οὗ ἔφης θεοῦ δεῖξας ἐγὼ μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνώτατον καὶ παντοδύναμον θεόν, καθὸ ἀπρόγνωστός ἐστι καὶ ἀτελής καὶ ἐνδεής καὶ οὐκ ἀγαθὸς καὶ πολλοῖς ὑποκείμενος πάθεσι κατὰ τὴν ὑμεῖς 367 τέραν γραφήν, ἕτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικός, τέλειος, ἀνενδεής, ἀγαθὸς καὶ παντὸς πάθους ἀπηλλαγμένος, ὃν δὲ σὺ φῆς δημιουργὸν καὶ ὑπέρθεον τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος ὑπάρχει. αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γε γονῶς Ἀδὰμ καὶ τυφλὸς κτίζεται καὶ γινώσιν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ μὴ ἔχων παραβάτης εὐρίσκεται καὶ τοῦ

παραδείσου ἐκβάλλεται καὶ θανάτῳ καταδικάζεται. ὁμοίως τε ὁ πλάσας αὐτόν, ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ βλέπει, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ λέγει· καταβάς ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μή, ἵνα γινῶ· καὶ ἑαυτὸν ἀγνοοῦντα δείκνυσιν. καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ· ἐκβάλωμεν αὐτόν, μήπως ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἄψηται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φαγῶν ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, ἀγνοοῦντος καὶ φθονοῦντός ἐστι σύμβολον, ὡς περ καὶ τό· ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, μεταμελείας ἐστὶ καὶ ἀγνοίας τεκμήριον τῶν μελλόντων. καὶ τό· ὡσφράνθη κύριος ὁσμὴν εὐωδίας, ἐνδεοῦς ἐστὶ σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀβραάμ καὶ ἄλλους οὐκ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς μὴ προειδότης. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν Σίμωνα· εἰ τυφλὸς ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος ὁ θεὸς ἐδείκνυεν αὐτῷ λέγων· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε; καὶ ὁ Σίμων φησὶν· τυφλὸς ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς ἦν ὁ πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ προσφόρως πᾶσι τοῖς ζώοις ἐπιθεῖς ὀνόματα; ὅτι γὰρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος 368 ὀφθαλμοὺς εἶχον ἀνεωγότας καὶ βλέποντες ἦσαν ὁ τε Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά, δῆλον ἐντεῦθεν· εἶδε γάρ, φησὶν, ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖον τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε καὶ ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, εἰ οὖν καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν καρπὸν ἔφαγον, εὐδὴ λον ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρώσεως γινώσκον μὲν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ὄψιν δὲ ὀξυδερκεστάτην ὄραν ἕκαστα δυναμένην. οὐκοῦν οὐχ ὡς μετὰ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν παρά βασιν ἀναβλεψάντων εἴρηται τό· διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ·δεῖκνυνται γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ὀρώντες, ὡς ἔφηναλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διὰ τῆς παραβάσεως, ὃ καὶ τὴν γινώσκον ἀδιάφθορον παρέσχεν, ἐρρήθη ὅτι· διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. πέφυκε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἃ βλέπει, διότι σύνεσιν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔχει κἀντεῦθεν πολλακίς πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην ἔσθ' ὅτε παρερχόμεθα καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καί, ἐπειδὰν ἐγκληθῶμεν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέμετες ἀπολογούμεθα. οὕτω καὶ ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθησαν. τὸ γάρ· διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, ἀποκάλυψιν δηλοῖ τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὀφθαλμῶν, ὡστε τὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αἰσθησιν οὕτω 369 κέκληκεν ἡ γραφή. παρευθὺς γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τὸ συνειδὸς πλήττεται. καὶ ὁ Σίμων φησὶν· εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδάμ, διὰ τί οὐ προέγνω τὴν διὰ τοῦ ὄψεως καὶ τῆς γυναικὸς ἀπάτην; καὶ ὁ Πέτρος· εἰ πρόγνωσιν οὐκ εἶχεν, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις ἅμα τῷ γεννηθῆναι ἐπέθηκεν ὀνόματα; τὸν γὰρ πρωτότοκον ὠνόμασε Κάϊν, ὃ ἐστὶ ζῆλος, ὃς καὶ ζηλώσας ἀνείλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ, ὃ ἐρμηνεύεται πένθος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρώτῳ φονευθέντι ἐπένησαν οἱ γονεῖς. εἰ δὲ Ἀδάμ ἔργον θεοῦ καὶ ποίημα πρόγνωσιν εἶχεν, πολλῷ μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν θεός. ὅτι γὰρ ὄντως προγινώσκει ὁ θεός, φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ· γινώσκων γίνωσκε ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ ἀλλοτρία, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ἔτη ὅ, τὸ δὲ ἔθνος, ὃ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. σὺ δὲ ἀπελεύση πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης τραφεὶς ἐν γῆρῳ καλῷ, τετάρτη δὲ γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε. οὕτω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. τί δέ· οὐχὶ καὶ Μωϋσῆς καὶ οἱ λοιποὶ προφηταὶ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἀπείθειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν αὐτοῦ προεδήλωσαν; 370 εἰ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφηταὶ ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον, πῶς αὐτὸς ὁ ἐν αὐτοῖς λαλήσας θεὸς οὐ προγινώσκει τὰ ἐσόμενα; ὡστε οὖν οἰκονομικῶς εἴρηται τό· ἐνεθυμήθη, τοῦτ' ἔστι μετεμελήθη, καὶ τό· καταβάς ὄψομαι, καὶ

μέν γε καὶ τό· ἐπέιραζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τό· ὠσφράνθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα συγκαταβατικῶς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λέλεκται. ἐπεὶ ὅτι γε θυσιῶν οὐκ ὀρέγεται διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ ὑπεμφαίνει λέγων· μὴ φάγομαι κρέα ταύρων; ἢ αἶμα τράγων πίομαι; ὅθεν ὁ ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τεχθεὶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὡσπερ διερμηνεύων τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὅτι ὁ θεὸς καὶ πατὴρ πάντα προγινώσκει, ἔλεγεν· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων πάντων πρὶν αὐτὸν αἰτήσασθε. καὶ τοῖς νομίζουσιν ὅτι μὴ πάντα βλέπει ἔφασκεν· προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ. καὶ τοῖς οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι ἐπέπληττε λέγων· εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸν θυσιῶν ὀρέγεσθαι διηγόρευσεν· ὁ θεὸς ἔλεος θέλει καὶ οὐ θυσίας. καὶ 371 τοῖς ὑπολαμβάνουσιν αὐτὸν κακὸν εἶναι παραινῶν ἐβόα· γίνεσθε οἰκτίρμονες ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. διὰ δὲ τοὺς ἀπατωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη· ἵνα γινώσκωσιν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν, καί· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματέα· ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολή; ἀπεκρίθη· πρώτη πάντων ἐντολή ἐστίν· ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς σου κύριος εἷς ἐστίν. Ὁ δὲ Σίμων συνιδὼν ὅτι Πέτρος αὐτὸν συνάγει ταῖς γραφαῖς εἰς τὸν περὶ θεοῦ λόγον ἐξετασμὸν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἡττης. ἦν γὰρ ὁ ἐξάγιστος πολὺπειρος μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἄπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις. καὶ γὰρ οὕτως ἦν ἐξησκημένος ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδείαις τοῦ Σατανᾶ, ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν ἐπὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβεβοημένων. ἀνδριάντας γὰρ ἐποίει περιπατεῖν καὶ εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἐκαίετο, εἰς ἀέρα ἵπτατο καὶ ἐκ λίθων ἄρτους ἐποίει, δράκων ἐγίνετο καὶ εἰς ἕτερα ζῶα μετεμορφοῦτο, διπρόσωπος ἐγίνετο καὶ εἰς χρυσὸν μετεβάλλετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμοχλευμένας ἤνοιγε καὶ σιδηρᾶ δεσμὰ διέλυεν, ἐν δαίμοσι εἶδωλα παντοδαπῶν εἰδέων παρίστα, τὰ ἐν οἰκίᾳ σκεύη 372 αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐποίει τῶν φερόντων οὐχ ὀρωμένων, σκιάς πολλὰς προηγῆσθαι αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὥσπερ ψυχὰς τῶν τεθνηκότων ἔφασκεν εἶναι. πολλοὺς δὲ γόητα καὶ πλάνον αὐτὸν ἐλέγχειν πειρωμένους διαλλάξας πρὸς ἑαυτόν, ἔπειτα προφάσει εὐωχίας βοῦν θύσας καὶ ἐστὶ ἀσας αὐτοὺς διαφόροις καὶ δυσίατοις νόσοις καὶ δαίμοσιν ὑπέβαλεν. καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο καθυπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων, κἀντεῦθεν οὐ μόνον ἑαυτὸν εἰς ἑτέρας μορφὰς ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων, ὡς ἔφην, μετεσημάτιζεν, ἀλλὰ καὶ οὕς ἠθέλεν οὕτως ἐποίει. καὶ γοῦν ποτε ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα τὴν μορφήν αὐτοῦ περιθεὶς Φαῦστω μαθητῇ Πέτρου, καὶ οὕτως ἐπανελθὼν πρὸς Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον εἰδέαν ἣν περιέκειτο. ἐμβλέψας δὲ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν καὶ ἰδὼν λυπούμενον καὶ δάκρυσι συνεχόμενον ἔφη· ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, Φαῦστε, ἡ παραλλαγή τῆς μορφῆς σου γέγονεν. ὑπὸ γὰρ Καίσαρος ζητούμενος καὶ φοβηθεὶς ἔφυγε τὴν ἑαυτοῦ σοὶ μορφήν περιθεὶς, ἵνα, σοῦ συσχεθέντος καὶ ἀναιρεθέντος, λύπην μεγάλην καὶ θλίψιν ἡμῖν προξενήσῃ. ἀλλ' ὁ θεὸς τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας 373 Σίμωνος ἀπαλλάξας σε μορφῆς τὴν προτέραν καὶ ἰδίαν σου παρέξει τάχιον. ὅπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονεν, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. Ταῦτα μέντοι καὶ ἕτερα τοιαῦτα γεγράφηκεν, ὡς ἔφην, Κλήμης λεχθῆναι καὶ πραχθῆναι ἐν Συρίᾳ. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς προεῖρηται, εἶπε Σίμων τῷ Πέτρῳ· σὺ ἔφης ὅτι Χριστὸς ὁ θεὸς σου ἀνελήφθη. ἰδοὺ, κἀγὼ ἀναλαμβάνομαι. καὶ ἰδὼν αὐτὸν Πέτρος κουφίζόμενος διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἀέρα

ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης ἠΰξατο· καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβεῖς ἀπέθανεν. ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε ὁ δεξιά μενος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παμμίαρον σῶμα ἐκλήθη Σιμῶ νιον. περὶ οὗ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὕτω φάσκει· ἡ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἱρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραζάμενος ἄτοπα καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν ἐκκλησίαν ἐσκύλευσε διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐμπειρίας καὶ ἐνεργείας. ἐν μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῇ Στράτωνος ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχῶν ἐπειράτο διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, συμπαρόντων μοι τῶν ἱερῶν τέκνων Ζακχαίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ Βαρνάβα καὶ Ἀκύλα ἀδελφῶν Κλήμεντος 374 τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντι δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. καὶ τρίτον ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεῖς αὐτῶ εἰς τὸν περὶ τῶν προφητῶν λόγον καὶ περὶ θεοῦ μοναρχίας ἤττησα αὐτὸν δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς ἀφωνίαν κατέβαλα φυγάδα τε αὐτὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν κατέστησα. γενόμενος δέ, ὡς ἔφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραξε πολλοὺς ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη ἐξιστάνων μαγικῇ τέχνῃ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ, ὡς καὶ ποτε μεσοῦσης ἡμέρας προελθῶν εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγείλατο δι' ἀέρος ἀναπτῆναι. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ, ἐγὼ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν ἠύχόμην. καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο με τάρσιος εἰς τὸν ἀέρα λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι καὶ κεῖθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχορηγήσειν. τῶν δὲ δήμων ἐπευφημούντων αὐτὸν ὡς θεόν, ἐκτείνας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἰκέτευον τὸν θεὸν καταρράξαι τὸν λυμεῶνα καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν δαιμόνων περικόψαι. ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμι ἐγὼ καὶ οὐχὶ πλάνος ὡσπερ σύ, Σίμων, προστάσσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφεῖναί σε τῆς κρατήσεως. καὶ ταῦτα εἰπόντος μου, παραχρῆμα κατηνέχθη μετὰ ἤχου πολλοῦ καὶ συνετρίβη, καὶ τοῦ ὄχλου βοήσαντος· εἰς θεός, ὃν Πέτρος καταγγέλλει. οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ καὶ τέλεον ἀπέσβη. διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ 375 σαββάτου ἐπίσημον ἄγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι. σάββατον γὰρ ἦν, ἐν ᾧ καὶ προσευχὴ καὶ νηστεία τοῖς πιστοῖς. ἔθος γὰρ ἦν τὸ προσεύχεσθαι τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν διδασκάλων ἀγῶνιζομένων ἢ θλιβομένων, ὡς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων γέγραπται ὅτι· προσευχὴ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ Πέτρου. ὡς οὖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου γενομένης τῆς Χριστοῦ νίκης καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀντιχρίστου Σίμωνος, ἐπὶ φανεροῖς σάββασιν τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦντες Ῥωμαῖοι νηστεύουσι καὶ συνάξεις φαιδρὰς ποιοῦσι μέχρι νῦν τὴν παράδοσιν ἐκείνην φυλάττοντες. καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι τινὲς ἐκκλησιαί διάφορα παραφυλάττουσιν ἔθνη καθὼς οἱ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας ἀνεγράψαντο. παρὰ Σκύθαις μὲν γὰρ, φησὶν, αἱ πόλεις πᾶσαι ἐπίσκοπον ἔχουσιν ἓνα καὶ μόνον, παρὰ δὲ Κυπρίοις καὶ Ἀραψὶ καὶ ἐν ταῖς κώμαις εἰσὶν ἐπίσκοποι, ὡσπερ οὖν καὶ παρὰ τοῖς ἐν Φρυγίᾳ Ναυατιανοῖς καὶ Μοντανισταῖς. καὶ παρὰ μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης ἑπτὰ μόνον διάκονοι γίνονται, παρὰ δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τούτων ἀριθμὸς ἐστίν. καὶ ἐν Ῥώμῃ πάλιν ἅπαξ μὲν τοῦ ἐνιαυτοῦ λέγεται τὸ ἀλληλούϊα ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ, καὶ οὐδεὶς ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκει ποτέ, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος, ἐν δὲ Ἀλεξανδρείᾳ διδάσκει μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἐπ' ἐκκλησίας, τῶν δὲ εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων οὐκ ἀνίσταται τοῦ θρόνου. καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν τῶν νηστειῶν οἱ μὲν ἑβδομάδας ἑπτανηστεύουσιν ὡς οἱ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ πάσῃ τῇ δύσει καὶ Παλαιστίνῃ, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει καὶ πέριξ ἄχρι Φοινίκης ἑβδομάδας ζῆπτανηστεύουσιν, ἄλλοι 376 δὲ τρεῖς μόνον ἡμέρας ἐν ταῖς ἑξ ἢ ἑπτὰ σποράδην νηστεύουσιν, ἕτεροι δὲ τρεῖς ἑβδομάδας ἐφεξῆς πρὸ τοῦ πάσχα συνάπτουσιν. ἐν τισὶ δὲ πόλεσι τῆς Αἰγύπτου πρὸ ἑσπέρας ἡρισθηκότερες τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσιν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σωκράτης ἱστορήσεν ὡς εἰκὸς τότε φυλαττόμενα πάντα, νῦν δὲ

πλείστη καὶ κατὰ μέρος ἐναλλαγὴ γέγονεν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἔθουσιν. Ὁ μέντοι Νέρων ἀκούσας ὅτι πεφόνευται Σίμων ὑπὸ Πέτρου καὶ ἀγανακτήσας ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. ὁ δὲ Πέτρος παρακαλέσας τὸν ὑπαρχον, ἵνα μὴ ὄρθιος σταυρωθῆ ὡς ὁ κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη καθὼς ἠξίωσεν ἐκ πολλῆς μετριοφροσύνης. μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρου τελευτήν, ὡς φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογία ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος καὶ ἀπολογησάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. κἀντεῦθεν, ὡς ἔοικεν, τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Λουκᾶς περιέγραψε μέχρις ὅτε συνῆν τῷ Παύλῳ. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν οὐ συμπάρῃν αὐτῷ, τοῦ ἀποστόλου σαφῶς καὶ τοῦτο λέγοντος ὅτι· οὐδεὶς μοι ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία συμπαραγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθεῖν. ἦν δὲ πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολήν δεσμοῖς κατεχόμενος ἔγραψεν ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε προτέραν αὐτῷ γενομένην ἀπολογία πρὸς 377 Νέρωνα, ὃν καὶ λέοντα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καλῶς ὠνόμασεν, καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν ἐπάγει φάσκων· ἐρρύσθη ἐκ στόματος λέοντος, ἀλλὰ καὶ ῥύσεται με κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ὑπεμφαίνων τὸ παραυτίκα μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέστερον ἐν τῇ αὐτῇ προαγορεύει γραφῇ λέγων· ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. ἀπολογησάμενος τοίνυν τὴν πρώτην ἀπολογία καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν στείλαμενος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβάς τῇ Ῥώμῃ δέσμιος καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθεὶς τὸν διὰ ξίφους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο μηνὶ Ἰουνίῳ κθ', καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόςθεος. ὁ οὖν Λουκᾶς ἐπὶ ἐλαίας καρποφόρου σταυρωθεὶς, μὴ εὗρι σκομένου ξύλου ξηροῦ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρὸν ἐν τῷ τόπῳ, λαβὼν τις τὸ σῶμα καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάψας ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὕρισκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημάτων, προσευξαμένων αὐτῶν τῇ νυκτὶ ἐκεῖνη κουλούρια ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἰατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου ἐγένετο γνώριμος ὁ τάφος, οὗ τὸ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον ἀνακομίσας Κωνστάντιος υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. 378 Ὁ δὲ γε μέγας Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόςθεος ἀγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ οἶνον καὶ σίκερα οὐκ ἔπιεν οὐδὲ ἔμψυχον ἔφαγεν οὐδὲ βαλανεῖον ἐχρήσατο, τὰ δὲ γόνατα αὐτοῦ ἀπεσκληρότα δίκην καμήλου γεγονάσιν ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπειν ἐπὶ γόνυ καὶ τῷ θεῷ προσκυνεῖν, ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὀβλίας, ὃ ἔστι περιοχὴ τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη. ἐπεὶ οὖν αἰδέσιμος καὶ σεβάσιμος καὶ σφόδρα περιβόητος ὑπῆρχεν ὁ ἰσάγγελος Ἰάκωβος, ἑορτῆς γενομένης τοῦ πάσχα, καὶ πολλῶν μυριάδων συνελθόντων ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦτον ἀνενέγκαντες οἱ γραμματεῖς ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ εἶπον μεγάλη τῇ φωνῇ· ἀξιοῦμέν σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ. σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα γινώσκοντές σε δίκαιον εἶναι καὶ ἀπροσωπόληπτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη· τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸς καθέζεται ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ. οἱ δὲ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν· ὦ ὦ, καὶ ὁ δίκαιος ἐπλανήθη. καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· κακῶς ἐποιήσαμεν τοιαύτην μαρτυρίαν καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ παρασχόντες καὶ πολλοὺς ποιήσαντες πιστεῦσαι εἰς αὐτόν. καὶ δὴ μανέντες οἱ ἐξάριστοι καὶ τοῦτον κατακρημνίσαντες, κλίνας τὰ γόνατα ὑπὲρ αὐτῶν προσηύχετο. καὶ προσεγγίσας τις τῶν υἱῶν Ῥηχάβ καὶ ἀκούσας αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς· τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ὑμῶν εὔχεται. καὶ δραμῶν τις

κναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξύλου, ἐν ᾧ τὰ ἱμάτια ἐκπιέζει, καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτησεν ὁ δίκαιος. θάψαντες δὲ αὐτὸν παρὰ τῷ ναῶ ἀνήγειραν αὐτοῦ τὴν στήλην. μετὰ δὲ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ παρὰ πόδας Ἱερουσαλήμ πολιορκεῖται. φησὶ γὰρ Ἰώσηπος· ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιοτάτον αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν. Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀνάληψιν ἀπολέμητοι ἔτη μ' διέμειναν, τοῦ Χριστοῦ μακροθυμοῦντος ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ καὶ θεομαχίᾳ αὐτῶν, ὅπως γνωσιμαχήσαντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πλημμελείᾳ ἰσχυρὰν ποιήσονται τὴν μετάνοιαν. ὅθεν αὐτοῖς φοβερὰ σημεῖα ἐπεδείκνυε τὴν μέλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς ἄλωσιν προμηνύοντα. ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτὸς τοσοῦτον φῶς τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν ἐπὶ ὥραν μίαν ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο ἐφάνη ἄστρον ὑπὲρ τὴν πόλιν ῥομφαία παραπλήσιον. καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνατολικὴ χαλκῆ πύλη τῆς πόλεως σιδηροδέτοις κλειομένη μοχλοῖς καὶ μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν λ' ἀνοιγομένη ὤφθη περὶ ὥραν ἡ' τῆς νυκτὸς ἀνεωγμένη. καὶ πάλιν ἄλλοτε ὠράθησαν πρὸ ἡλίου δύσεως ὡσεὶ ἄρματα μετέωρα καὶ στρατόπεδα ἔνοπλα διατρέχοντα περὶ τὸν ἄερα καὶ τὰς πόλεις περιστοιχίζοντα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς πρὸ ἐτῶν δ' τοῦ πολέμου, εἰρηνευούσης καὶ εὐθηνούσης ἔτι τῆς πόλεως ἀνθρωπὸς τις Ἰησοῦς τοῦ 380 νομα ἐλθὼν ἐν τῇ ἑορτῇ ἐξαίφνης ἀνέκραξεν ἐν τῷ ἱερῷ λέγων· φωνὴ ἀπὸ ἀνατολῶν, φωνὴ ἀπὸ δυσμῶν, φωνὴ ἀπὸ τῶν δ' ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ πάντα τὸν λαόν. καὶ ταῦτα ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις καὶ νύκταις περιερχόμενος ἐν τῇ πόλει ἀνευδότης ἐβόα. διὸ καὶ τινες τῶν δημοτῶν ἀγανακτήσαντες μᾶστιξιν αὐτὸν αἰκίζοντο ἐπὶ πλεῖον κράζοντα μετὰ δακρῶν καὶ λέγοντα πρὸς ἐκάστην πληγὴν· οὐαί, οὐαί, οὐαί Ἱεροσόλυμα. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν βούς πρὸς θυσίαν ἀχθεῖσα παραδόξως ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, ἥτις, οἶμαι, διὰ μὲν τοῦ παρὰ φύσιν τοκετοῦ προεδήλου τὴν τε ὑπὲρ φύσιν βίαν καὶ βοὴν τῆς πόλεως, διὰ δὲ τοῦ ἄρνοῦ τὴν πρὸς τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ Χριστὸν ἄρνησιν τῶν Ἰουδαίων ἐναργῶς ὑπέφηνε καὶ τὴν γενησομένην αὐτῶν ἄρδην τε καὶ ἀργαλεωτάτην ἀναίρεσιν καὶ πανωλεθρίαν. Τῶν Ἰουδαίων τὴν πρὸς Ῥωμαίους ὑποταγὴν τε καὶ φορολογίαν ἀθετησάντων, ἀπέστειλε Νέρων ἀπὸ Ἀχαΐας Οὐεσπασιανὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν υἱῷ αὐτοῦ Τίτῳ στρατοπεδάρχας κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων ἐν δυνάμει βαρεῖα σφόδρα. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα πάντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἱεροσόλυμα παρεγένοντο καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μητροπόλει κατείρθησαν μόνοι, προὔπεξεληθόντων διὰ θείας ἀποκαλύψεως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων καὶ φίλων 381 καὶ ἀγίων καὶ δούλων τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπομεινάντων ὡσπερ ἐν εἰρκτῇ τῶν δυσσεβῶν καὶ ἀλιτηρίων ἐρήμων κατὰ τοὺς πάλαι ὁμοτρόπους αὐτῶν τρισκατάρτους Σοδομίτας. καὶ γὰρ περὶ μὲν τῶν πόλεων Σοδόμων πρεσβευόμενος ὁ θεὸς Ἀβραάμ φησιν· μὴ ἀπολέσης δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. διὸ καὶ ὁ φιλόανθρωπος θεὸς ἐπηγγείλατο, εἰ εὐρεθεῖεν ἐν Σοδόμοις δίκαιοι δέκα, τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀργῆς καταλήγειν. ἀλλ' οὐχ εὕρηται, ὅθεν καὶ ἄρδην ἀπώλοντο. περὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκλιπαρῶν ὁ θεοπέσιος Ἱερεμίας, ἔφη πρὸς αὐτὸν πάλιν ὁ θεός· περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ ἐὰν εὕρητε ἄνδρα καὶ ἔστι ποιῶν κρίμα καὶ ζητῶν πίστιν, ἴλεως ἔσομαι αὐτῇ λέγει κύριος. ἀλλὰ γε καὶ αὕτη τοῦτο σπανίζουσα τῆς θεομηνίας ἀπήλαυσεν, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ, ἀλλ' ἐν ταῖς τῆς ἑορτῆς ἡμέραις. καὶ μάλα γε δικαίως· ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς ἐν αἷς ἡμέραις εἰς τὸν κύριον ἐξήμαρτον ἐν αὐταῖς καὶ τὰ ἐπίχειρα τῆς χριστοκτονίας ὑποστῆναι. Ὁ δὲ γε Νέρων, κραταιουμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, εἰς ἀνοσίους πράξεις ἐξώκειλε καὶ ἀλλότρια τῆς βασιλείας ἐπετήδευε πράγματα καθαρίζων καὶ τραγωδῶν καὶ

ὄρχούμενος ἐπὶ τῶν θεάτρων. καὶ πρὸς τούτοις καὶ πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἀθεμιτουργίαις καὶ τὸ τῆς θεομαχίας μῦθος προσέθηκε διώκτης πρῶτος γενόμενος τοῦ θείου λόγου. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηνυθείσης αὐτῷ, καὶ εἰς ἄκρον μανίας ἐλθὼν 382 ἀνεῖλε τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπανάστασιν ὑφορώμενος. καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἄγαν μανίας ἀποκτηνωθεὶς καὶ εἰς προάστειον ἐξελθὼν ἑαυτὸν διεχειρίσατο. ὡσαύτως δὲ καὶ Πιλάτος ποικίλαις περιπεσῶν συμφοραῖς ἑαυτὸν ἀνεῖλεν, τῆς θείας, ὡς ἔοικεν, δίκης οὐκ εἰς μακρὸν αὐτὸν μετελθούσης. ἱστοροῦσι ταῦτα Ἑλλήνων οἱ τὰς Ὀλυμπιάδας ἅμα τοῖς κατὰ χρόνους πεπραγμένοις ἀναγράψαντες. [ζ'. Περὶ Γάλβα.] Μετὰ δὲ Νέρωνα ἐβασίλευσε Γάλβας μῆνας ζ'. [η'. Περὶ Λουκίβιου.] Μετὰ δὲ Γάλβαν ἐβασίλευσε Λουκίβιος Ὡθων μῆνας γ' καὶ μανεῖς ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν. [θ'. Περὶ Οὐιτέλιου.] Μετὰ δὲ Λουκίβιον ἐβασίλευσεν Οὐιτέλιος μῆνας β' καὶ ἐσφάγη μέσον τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ δήμου. 383 [ι'. Περὶ Οὐεσπασιανοῦ.] Μετὰ δὲ Οὐιτέλιον ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανός, υἱὸς Νέρωνος, ἔτη θ'. ὃς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ στεφθεὶς ἄκων ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ εἰς Ῥώμην ἐπανελθὼν ἐνεχείρισε τὸν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πόλεμον τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τίτῳ. ὁ δὲ πύργους κατασκευάσας ἀνά πηχῶν ν' τὸ ὕψος ἔχοντας καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐλεπόλεις παραστήσας καὶ διχόθεν τύπτεσθαι τὸ τεῖχος προστάξας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τοῦ πρώτου τεῖχους τοῖς λιθοβόλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἐξήλασε μηχανήμασιν. καὶ πρὸς τὸ δεῦτερον τεῖχος καταφυγόντες κἀκεῖθεν πάλιν ὁμοίως ἀπελασθέντες μέχρι τοῦ τρίτου τεῖχους ἐπολέμουν ἰσχυρῶς ἐκεῖθεν. καὶ γενομένης καρτερᾶς τῆς μάχης ἔπιπτεν ἐξ ἑκάτερας παρατάξεως πλῆθος ἄπειρον. οἱ δὲ πονηρότεροι τῶν Ἰουδαίων, οἱ καὶ στασιασταὶ κληθέντες, δεινῶς τὴν πόλιν ἄπασαν κατέτρυχον. εἴ που γὰρ κεκλεισμένην θύραν εἶδον, ταύτην συντρίψαντες εἰσπηδῶν καὶ ἐκ τῶν φαρυγγῶν τὸν ψωμὸν ἀναθλίβοντες ἤρπαζον. καὶ γέροντας μὲν ἐβασάνιζον ἀντεχομένους τροφῆς, γυναῖκας δὲ ἀπὸ τῆς κόμης ἐσπάραι 384 τὸν καὶ τὰ νήπια ἐπὶ τῆς γῆς ἔρασσον, ὀρόβοις δὲ τοὺς πόρους τῶν αἰδοίων αὐτῶν ἐμφράττοντες καὶ ράβδοις ὀξείαις τὰς ἔδρας τῶν ἀθλίων διαπερῶντες ἠνάγκαζον πρὸς τὸ δράκα μίαν ἀλφίτου καταμηνῦσαι κεκρυμμένην. οὕτω δεινὸς πάντων κατεκράτει λιμὸς, ὥστε οἱ μὲν ἀκατέργαστον ἦσθιον τὸν σίτον, οἱ δὲ ζύμην ἐπιφλέγοντες ὀλίγον τῷ πυρὶ θᾶττον ἀνήρπαζον. οἱ δὲ ἀπορώτεροι χόρτου σπαράγματα διεμασσῶντο. αἱ δὲ μητέρες ἐν χερσὶ μαραινόμενων αὐτῶν τῶν βρεφῶν παρελογίζοντο αὐτὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν βίαν τε καὶ ἀνάγκην. γέροντες δὲ καὶ νέοι καὶ νήπια ὡσπερ εἶδῶλα παρερχόμενοι καὶ λιμῷ τηκόμενοι καὶ καταπίπτοντες, τοὺς μὲν καταπατοῦντες οἱ στασιασταὶ ἐφόνευον, τοὺς δὲ ἔτι ἐμπνέοντας καὶ ἔρριμμένους διὰ ζίφους ἀπέκτενον. ὁ δὲ Τίτος περὶ τὰς φάραγγας τοὺς Ἰουδαίους ἀγρίαν πόαν εἰς τροφήν ἀναλέγοντας συλλαβόμενος τοὺς μὲν πλησίον τοῦ τεῖχους ἐκρέμασεν, τοὺς δὲ χειροκοπήσας εἰς τὴν πόλιν ἀπέστειλε καταπλήξαι τοὺς στασιαστὰς βουλόμενος. πᾶσα δὲ οἰκία ἐκ τῆς ἐνδείας νεκρῶν πληρουμένη καὶ ἀπόζουσα, λοιμὸς τῇ πόλει χαλεπὸς ἐνέσκηψεν. ὅθεν οἱ στασιασταὶ τὴν δυσωδίαν μὴ φέροντες ἔρριπτον ἀπὸ τοῦ τεῖχους αὐτοὺς ἐπὶ τὰς φάραγγας ἔτι πολλοὺς αὐτῶν ἐμπνέοντας. οἱ τοίνυν στασιασταὶ ὑπὸ λιμοῦ πιεζόμενοι λάθρα πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ἐξώρμησαν, οὓς οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξαντες εἰς φυγὴν ἔτρεψαν. Ῥωμαῖος δὲ τις τῶν ἱπέων ὁ δοκιμώτατος τοὺς Ἰουδαίους ὠθυμένους κατὰ τῆς φάραγγος θεασάμενος, ἐκ πλαγίου 385 παρελαύνων τὸν ἵππον ἀρπάζει τινὰ νεανίαν τῶν στασιαστῶν φεύγοντα στιβαρὸν κατὰ τὸ σῶμα καὶ ὦπλισμένον ἐκ τοῦ σφυροῦ δραξάμενος, ἑαυτὸν ἐπικλίνας τοῦ ἵππου τρέχοντος καὶ τὸν Ἰουδαῖον ἔφιππον καταδιώκοντος. καὶ τοσοῦτον τῆς δεξιᾶς τόνον καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος ἐπιδειξάμενος καὶ τῆς ἵππικῆς τέχνης τὴν ἀρετὴν ὡσπερ τι κειμήλιον ἦκε τῷ Καί

σαρι κομίζων τὸν αἰχμάλωτον. ὁ δὲ Τίτος ὑπερθαυμάσας τῆς ἰσχύος τούτου καὶ δυνάμεως τὸ ἀήττητον, δώροις αὐτὸν ἀμείψας τὸν ληφθέντα προσέταξεν ἀναιρεθῆναι. Τῆς δὲ γε πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων σφοδρῶς πορθοῦ μένης, ὁ λιμὸς τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πλείους τοῦ πολέμου διέφθειρεν· διὸ δὴ καὶ ἀδελφοὶ κατὰ ἀδελφῶν καὶ συγγενεῖς κατὰ συγγενῶν ξιφῆρεις εἰς τοὺς οἴκους ἐχώρουν τὰς ἀλλήλων τροφὰς ἀρπάζοντες. καὶ μὲν γε καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων καὶ τὸ ἐλεεινότερον μητέρες νηπίων ἤρπαζον ἐξ αὐτῶν τῶν στομάτων τὰς τροφὰς καὶ παντελῶς τῶν φιλτάτων οὐκ ἐφείδοντο. καὶ ἄλλοι μὲν ὑπ' ἐνδείας κεχηρότεροι ὥσπερ κύνες λυσσῶντες ἐσφάλλοντο καὶ περιεφέροντο μεθύνοντων δίκην, ὡς διὰ σπλάγχνων καὶ μυελῶν τοῦ λιμοῦ χωροῦντος καὶ πρὸς θάνατον βίαιον τὴν ψυχὴν ἐλαύνοντος, ἄλλοι δὲ τῶν ἀθεμίτων ἐφήπτοντο, ὧν οὐδὲ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἀλόγων προσίενται, τελευταῖον δὲ ζωστῆρας διεμασῶντο καὶ ὑποδήματα καὶ τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἤσθιον ἀποδέροντες. γυνὴ δὲ τις Μαρία τοῦνομα γένει καὶ πλούτῳ περίβλεπτος ἐκ τῆς χώρας πρὸς τὴν πόλιν καταφυγοῦσα, πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς διατροφὰς οἱ 386 στασιασταὶ καθ' ἡμέραν εἰσπηδῶντες διήρπαζον. καὶ λοιπὸν τροφῆς ἀποροῦσα καὶ παιδίον ὑπομάζιον ἔχουσα τοῦτο καταθύει, καὶ ὀπτῆσασα τὸ μὲν ἡμισυ ἐσθίει, τὸ δὲ ἕτερον καλύψασα διετῆρει. οἱ δὲ στασιασταὶ καθὼς εἰώθασιν εἰσελθόντες καὶ τῆς κνίσης αἰσθόμενοι ἠπέιλουν ἀναιρήσειν αὐτήν, εἰ μὴ ὅπερ ἔκρυσεν ἐπιδείξει. ἡ δὲ τὰ λείψανα τοῦ παιδαρίου προαγαγοῦσα· τοῦτο δὴ, φησὶν, τὸ ἐμὸν ποτε γνήσιον τέκνον καὶ νῦν πανάθλιον φάγετε καὶ ὑμεῖς, καὶ γὰρ κἀγὼ βέβρωκα. εἰ δὲ ἀποστρέφεσθε, καὶ τὸ λοιπὸν ἐμοὶ καταλείψατε. οἱ δὲ τὰς ὄψεις ἑαυτῶν ἰκανῶς τύψαντες ὑπεξῆλθον τοῦ δώματος καταπεπληγμένοι καὶ τρέμοντες. καὶ οὕτω τὸ καλῶς ἐκ κοιλίας ἐξελεθὼν βρέφος εἰς τὴν αὐτὴν πάλιν κακῶς ὑπέστρεψεν ἀθλίαν γαστέρα. ὅπερ ἀκούσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει πάντες ἀποθανεῖν ἐν τάχει προσηύχοντο. μενοῦν γε καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ χεῖρονα καὶ δυσδιήγητα γεγόνασιν ἐν τῇ πόλει τότε. ἐν δὲ τῇ περιοχῇ καὶ τῷ ποταμῷ γίνεται τοῖς Ἰουδαίοις ἐξαίφνης θύελλα σφοδροτάτη, ἣτις τὰ μὲν εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Ῥωμαίων πεμπόμενα εὐστόχως ἔφερεν, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν εἰς ἐκείνους πλάγια παραχρῆμα παρέσυρεν. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι θεασάμενοι τὰς ὄψεις τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρωθείσας λαθραίως αὐτοῖς ἐπαναβαίνοντες εὐτόνως αὐτοὺς κατέκτενον. κἀντεῦθεν λοιπὸν ἤσθοντο πολλοί, ὅτι θεήλατός ἐστιν ἡ πληγὴ, καὶ κατὰ θεομηνίαν ταῦτα πάσχουσιν. καὶ οὕτως ἐν δυσὶν ἔτεσι παραλαβὼν τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Τίτος πᾶσαν κατέλυσε καὶ ἐνέπρησε μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου προαγόρευσιν. 387 Εἰπόντων γὰρ τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, ἔφη· ταῦτα ἃ θεωρεῖτε πάντα ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπὸ στρατοπέδων, τότε γνῶτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι ῥομφαίας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἔσται Ἱερουσαλήμ πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. καί· ἔσται θλίψις τοιαύτη, οἷα οὐδέποτε γέγονεν οὐδὲ μὴ ἔσται. Ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν Ἰουδαῖοι κυριευθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὡς ἀπωσάμενοι Χριστὸν τὸν βασιλέα τοῦ παντός, καὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων βασιλέα δυσσεβῶς ἐπισπασάμενοι κρᾶζοντες· οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. καί· τὸ αἷμα Χριστοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. διὸ καὶ μέχρι τῆς συντελείας τὴν εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν καὶ τάλαιπωρίαν ἔξουσιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθάπερ τινὲς δραπεταὶ μαστιγία τε καὶ παραπλήγες μηδὲν τῶν νομίμων ἐπιτελεῖν δυνάμενοι. ὑποφόρους γὰρ ἔχοντες αὐτοὺς Ῥωμαῖοι οὐκ ἔωσι τοῖς ἰδίους κεχρησθαι δικαιώμασιν, ἐπειδήπερ ἐκουσίως

ἔπεσπασαντο τὴν δουλείαν εἰπόντες· οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. καί· ἂν μὴ 388 ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστόν, πάντες εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. οἷ γε καὶ ἄκοντες προεφήτευσαν. καὶ γὰρ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφηρέθησαν καὶ τῆς νομικῆς λατρείας, κεκωλυμέ νοι δέ εἰσι καὶ ἀναιρεῖν οὐς θέλουσι καὶ θύειν ὅτε βούλονται. διὸ καὶ ἐπικατάρατοί εἰσι μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα. ἐπικατάρατος γάρ, φησὶν, πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ἀδύνατον δέ ἐστιν ἐν διασπορᾷ μεταξὺ ἐθνῶν ὄντας πάντα ἐπιτελεῖν αὐτοὺς τὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἐνὶ τόπῳ περιγεγραμμένην, ὡς ἐν λόγῳ κυρίου Μωσῆς διε τάξατο. τί οὖν πρὸς ταῦτά φατε, ὦ Ἰουδαῖοι; καὶ τί τὸ αἴτιον τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς κατελιηφότων κακῶν; ἄρα γε συνήκατε, ὅτι οὐκ εἰς ὁμόδουλον ἀλλ' εἰς θεὸν προσκεκρουκότες εἰκότως ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγγνωστα πάσχετε; εἰς αὐτὸν γὰρ ὄντως ἐκείνον τὸν ποιητὴν καὶ εὐεργέτην ἐξημάρτετε, ὃ ἐμβρόντητοι, καὶ παροινήσατε, καθὼς αὐτὸς διὰ Ἡσαΐου περὶ ὑμῶν ἀναφωνῶν ἔλεγεν· υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. καί· τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. καί· ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγὴν. ποίας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνομίαν καὶ κραυγὴν; ἢ δῆλον ὅτι ἄσπερ ἐστεφανώσατε αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πάθους ἀνόμως κράζοντες· ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. ὡς καὶ διὰ Ἱερεμίου περὶ τῆς θεομάχου καὶ μιαρᾶς ὑμῶν 389 συναγωγῆς πάλιν φησὶν· ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ, ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν. ἦν δὲ βέβηλον συναγωγὴν καὶ θεῖλα τον ὡς τοῦτο δράσασαν καὶ Σολομῶν θριαμβεύων φάσκει· ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στεφάνῳ, ὃ ἔστε φάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ. μητέρα μὲν αὐτοῦ λέγει κατὰ σάρκα τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν. σὰρξ γάρ μου, φησὶν, ἐξ αὐτῶν. ἡμέραν δὲ νυμφεύσεως αὐτοῦ δηλοῖ, καθ' ἣν ὁ μὲν τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκ κλησίαν ἐνυμφεύσατο, ἡ δὲ πεφενაკισμένη καὶ ματαιόφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θεῖσα καὶ ὡς ἐπευφραινομένη καὶ ἐμπαίζουσα αὐτὸν ἔλεγεν· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. πρὸς οὐς ἀποτει νόμενος Ἡσαΐας πληκτικώτερον ἔφη· ἐν τίνι ἐνετρουφήσατε καὶ ἐπὶ τίνα ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας καὶ σπέρμα ἀνομον; ὅθεν αὐτὸς ὁ κύριος διὰ Ὡσηὲ τοῦ προφήτου σχετλιαστικῶς εἶπεν· οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ, δειλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμὲ καὶ πονηρὰ ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο. καί· διὰ τοῦτο κατεπόθη Ἰσραὴλ καὶ εἰς οὐδὲν ἐγένετο καὶ ἔστιν ὡσπερ σκεῦος ἄχρηστον ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ὁμοίως καὶ διὰ Ἱερεμίου πάλιν φησὶν· παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε, καὶ γνώσῃ ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, καὶ οὐκ ἠυδόκησα ἐν σοι. ὁ δὲ γε θεῖος Δαυὶδ ὡσπερ διαπριόμενος καθ' ὑμῶν καὶ ἐπαρᾶται πρὸς τὸν παροινηθέντα κύριον λέγων· σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν 390 νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον. ἔκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς, καὶ πρόσθετος ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνη σου. ἐξαιφθῆτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. καί· διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ κατάβαλε αὐτούς, ὁ ὑπερᾶσπιστής μου κύριε, καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν, ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξουσιν, καὶ γνώσονται ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἐφ' ἧς δήπουθεν διασπαρέντες ἐνδίκως ἐπιγνώσονται πάντως ὅτι θεὸς ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰακώβ καὶ κυριεύσει τὰ σύμπαντα καὶ ἀποδίδωσιν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. οὕτω γε μὴν καὶ ὁ θεοφάντωρ Μωϋσῆς προκαθαπτόμενος καὶ στηλιτεύων ὑμᾶς ὡς βδελυροῦς

καὶ ἄφρονάς τε καὶ ἀγνώμονας ἔφη· τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός, οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατὴρ ἐκτίησάτ' σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε; κἀντεῦθεν εἰκό τως φησὶν ὁ θεός· εἶπον, διασπερῶ αὐτούς, παύσω δὴ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. καὶ μέντοι καὶ ὁ κλει νὸς Ἱερεμίας μᾶλλον σαφηνίζων τίς οὗτός ἐστιν ὁ ταῦτα πεπονθὼς ὑφ' ὑμῶν ἐκβοᾷ λέγων· πνεῦμα πρὸ προσώπου ἡμῶν χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν, οὗ εἶπαμεν· ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν. τοιαῦτα γοῦν καὶ Σολομῶν αὐθις ἐκ προσώπου ὑμῶν τῶν θεομάχων διαρρήδην προαγορεύει φάσκων· ἐνεδρεύσωμεν τὸν 391 δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἀμαρτίας νόμου καὶ ἐπαγγέλ λεται γνώσιν ἔχειν θεοῦ καὶ παῖδα κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν καὶ βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. εἰς κίβδηλον ἔλο γίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκα θαρσιῶν, μακαρίζει δὲ ἔσχατα δικαίων καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα θεόν. ἴδωμεν, εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀληθεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἐστὶ δίκαιος καὶ υἱὸς θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, ἵνα γνῶ μεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξίκα κίαν αὐτοῦ. θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν καὶ ἴδωμεν, εἰ ἔσται αὐτοῦ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ. ὣν τὴν παράνοιάν τε καὶ δυσμένειαν εὖ μάλα κατακερτομῶν ἐπὶ γαγεν· ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπλανήθησαν, ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτούς ἡ κακία αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ. οὐδὲ δὴ καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας θρηνῶν συναδόντως λέγει· οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι ἐβουλεύσαντο βουλήν πονηράν καθ' ἑαυτῶν εἰπόντες· δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶν. δέδεικται τοίνυν ἐναργέστατα ἡ αἰτία τῆς ὑμῶν ἀπὸ θεοῦ ἀλλοτριώσεώς τε καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς καὶ ἀπεράντου ταλαιπωρίας, εἴπερ βούλεσθε ἀκού οντες ἐπιγνώναι. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας ὑμῶν ὠρισ μένον χρόνον εἶπον οἱ προφήται καὶ μὲν γε καὶ τὴν ἐπά νοδον καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως προκατήγγειλαν. ἀκούσατε γὰρ Ἱερεμίου πρὸς ὑμᾶς λέγοντος· διὰ τὰς ἀμαρτίας, ἃς ἡμαρτήκατε ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα 392 αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως Βαβυλῶνος, εἰς ελθόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη ὅ, μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης, λέγει κύριος. καὶ ἄλιν· καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔτη ὅ, καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ ὅ ἔτη ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, φησὶ κύριος. καὶ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως ὁ Ἡσαΐας ἔφη· οὕτω λέγει κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη. αὐτὸ οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει. περὶ ἧς οἰκοδομῆς καὶ Ἀγ γαῖος φάσκει· τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου ἐλάλησε κύριος πρὸς με λέγων· εἶπὸν δὴ πρὸς Ζοροβάβελ καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν ἱερέα καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ λέγων· τίς ἐξ ὑμῶν, ὃς εἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν; καὶ πῶς νῦν βλέπετε αὐτόν ὡς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; καὶ νῦν κατίσχυε, Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ οἰκοδομήσετε τὸν οἶκον, καὶ εὐδοκήσω ἐν αὐτῷ. καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει κύριος. ὥσπερ τοίνυν Σολομῶν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ γέγονε δομῆτωρ, οὕτω Ζοροβάβελ τῆς δευτέρας καὶ ἐσχάτης. φησὶ γὰρ Ζαχαρίας· αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἔθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέσουσιν αὐτόν. εἰ μὲν οὖν ἔμελλε ἄλιν ἀναστήσεσθαι, εἶπεν ἂν ὁ προφήτης· καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν. τῷ δὲ εἰπεῖν· ὑπὲρ τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν ἐσχάτην ὑπέφηνε καὶ τελευταίαν. ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης προτέρα, οὕτως 393 οὐδὲ τῆς ἐσχάτης

ἐσχατωτέρα. ὥστε οὖν, εἰ μὲν εἶπεν· ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὴν πρώτην, εἰκὸς ἦν καὶ τρίτην οἰκοδομὴν προσδοκᾶν, εἰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσχάτην ἐκάλεσεν, τελευταίαν ἐκείνην οἰκοδομὴν προφανῶς τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ παρεδήλωσεν. καὶ μάτην ἀπατᾶσθε, ὧ Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγ γενεσίαν τούτων μετὰ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου καθαί ρεσιν ἀποκαραδοκοῦντες. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἱεροψάλτης Δαυὶδ πρὸ τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰχμαλωσίας φησὶν· ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. καί· ὅτι ἐκεῖ ἐπερώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ῥόδων καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς ὕμνους. καὶ ἐπάγει ἐτέρωθι περὶ τῆς πόλεως λέγων· οἰκοδομῶν Ἰερουσαλήμ ὁ κύριος τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ φάσκει· ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀγαλ λιάσεται Ἰακώβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραὴλ. οὐκοῦν ὑμεῖς πολὺ πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν ἐν αὐταῖς ἀποκειμένην μυστικὴν καὶ θεόπνευστον διδασκαλίαν τε καὶ πρόρρησιν. Περὶ δὲ τῆς ἐσχάτης αἰχμαλωσίας ταύτης οὔτε χρόνον ὥρισεν ὁ θεός, οὔτε ἀποκατάστασιν ἐδήλωσαν οἱ προφηταί, ἀλλὰ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάπαυσιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐρήμωσιν πάντες οἱ προ φῆται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδαμῶς, πλὴν μόνον τὸν παντελεῖ ταύτης ἀφα νισμὸν καὶ τὸν ὄλεθρον ὑμῶν καὶ τὴν διηνεκῆ τιμωρίαν καὶ διασπορὰν εἰς τὰ ἔθνη πάντα. φησὶ γὰρ ὁ ἀρχάγγελος πρὸς τὸν Δανιήλ· ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα καὶ κρίμα οὐκ 394 ἔσται, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγου μένῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ. καὶ ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεως, συντέλεια δοθήσεται. διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος τὴν ἱερωσύνην ἐδήλωσεν, διὰ δὲ τοῦ κρίματος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν ἀναίρεσιν ὑπέφηνεν, διὰ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐκκο πῆς καὶ τῆς συντελείας τὴν ἄρδην ἔκπτωσιν καὶ πανωλεθρίαν ἐσήμανεν. ὅταν οὖν ἀκούσης, ὧ Ἰουδαῖε τυφλέ, συντέλειαν, τί λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾶς; εἰ δὲ ἀναγινώσκων οὐκ ἐπι γινώσκεις (ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐπιγινώσκεις ὄντως περὶ τῆς ἀπροσδοκῆτου σου ἀνακλήσεως καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀλή θειαν ἀπομαχόμενος οὐ νοεῖς), ἄκουσον ἐν παρεκβάσει τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν καὶ παῦσαι τοῦ λοιποῦ φιλονεικῶν καὶ ἀνοηταίνων. ὁ προφήτης Ὡσηὲ οὕτω λέγει· καὶ κατα παύσω βασιλείας οἴκου Ἰσραὴλ καὶ συντρίψω τόξον Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ προσθῶ ἔτι ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς, λέγει κύριος. καί· ἐμί σησα αὐτοὺς διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκβαλῶ αὐτοὺς καὶ οὐ προσθήσω τοῦ ἀγα πῆσαι αὐτούς, λέγει κύριος. ἐπόνεσεν Ἐφραΐμ τὰς ρίζας αὐτοῦ καὶ ἐξηράνθη, καὶ καρπὸν οὐκέτι οὐ μὴ ἐνέγκῃ, καὶ ἀπώσεται αὐτοὺς ὁ θεός, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἔφη γοῦν καὶ Μαλαχίας· οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ 395 ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ, διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, λέγει κύριος παντοκράτωρ, ὑμεῖς δὲ βεβη λοῦτε αὐτό. διὰ τοῦτο δώσω ὑμᾶς ἐξουθενημένους καὶ παρ ειμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφυλάξατε τὰς ἐντολάς μου. διὸ φησὶν Ἰερεμίας· τάδε λέγει κύριος παντο κράτωρ· ἰδοὺ, ὧμοσα τῷ ὀνόματί μου τῷ μεγάλῳ, εἰ ἔσται τοῦ λοιποῦ ὀνομαζόμενον τὸ ὄνομά μου ἐν παντὶ στόματι Ἰούδα. εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔφη περιαιρήσειν ἀπὸ Ἰουδαίων, εὐδηλον ὅτι καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας. οὐ τοίνυν προηγουμένως κατὰ θείαν γνώμην ἢ περὶ τῶν θυ σιῶν ἐδόθη νομοθεσία. κἀντεῦθεν μετὰ ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν ἔφη· τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; καί· μὴ εὐχαὶ καὶ κρέας ἀφαιροῦσι τὰς ἀμαρτίας σου. καί· μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν

τῆ ἐρήμῳ ἔτη μί; καί· ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβᾶ φέρεις καὶ κινά μωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; διό φησιν· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, καί· μὴ ὀλοκαυτώματα μετὰ θυσίας θέλει ὁ θεός, ἢ τὸ ὑπακούειν αὐτῷ, καὶ ἀκοή ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. καί· εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν. καὶ δὴ καὶ τὰς ἐορτὰς ἐκβάλλων ἐπάγει λέγων· μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν. καί· ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ὠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καί· ἡμέραν με γάλην οὐκ ἀνέχομαι. καί· νηστείαν καὶ ἀργίαν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. καί· οὐ τοιαύτην νηστείαν ἐξελεξάμην. καί· δώσω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλὰ, ἐν οἷς οὐ ζήσεσθε ἐν 396 αὐτοῖς. ὥστε οὖν κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀγαθότητα δέδωκεν ὑμῖν ἐκεῖνα τὰ προστάγματα πάντως, καὶ ἀλλοίως οὐκ ἔστιν. Ἐπεὶ οὖν ἀγνώμων σφόδρα καὶ λίαν ἀχάριστος ὁ Ἰσραὴλ ἔκπαλαι γενόμενος καὶ καταλείψας τὸν ὄντως ὄντα καὶ προὐντα θεὸν τὸν ποιήσαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτὸν πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως καὶ τέλειον ἀποστὰς ἀπὸ θεοῦ σωτήρος αὐτοῦ ἔθυσσε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις, καὶ λατρεύσας καὶ προσκυνήσας τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, λέγων τῷ λίθῳ καὶ τῷ ξύλῳ· θεὸς μου εἶ καὶ σύ με ἐγέννησας, οὐκ ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος ἀπαρνήσασθαι τὸν γεννήσαντα αὐτὸν θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρέφοντος αὐτὸν θεοῦ, διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἄχρηστον καὶ ἀνήκεστον προσώχθισεν αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ ἀπεστράφη παντελῶς διὰ τοῦ μεγάλου Δαυὶδ φάσκων· καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαὸς μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι, καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πορεύεσθαι. ὡσαύτως καὶ διὰ Ζαχαρίου φησὶν· καὶ εἶπον· οὐ ποιμανῶ αὐτούς, ἀλλὰ τὸ ἀποθνήσκον ἀποθνησκέτω, καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἀπολλυέσθω, καὶ τὰ κατάλοιπα κατεσθιέτω ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ οὕτω μισητὸν καὶ διεφθαρμένον καὶ εἰς ἅπαν ἐβδελυγμένον διὰ τῶν αἰσχίστων καὶ θεοστυγῶν ἐπὶ 397 τηδευμάτων ἑαυτὸν ἀποφήνας εἰκότως εὖ μάλα καὶ πάνυ δικαίως εἰς τέλος κατελείφθη καὶ ἀπεβλήθη, καθὼς πάλιν ὁ θεὸς Μαλαχίας φησὶν· ἔπεσεν Ἰσραὴλ, οὐκέτι οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι. οὕτω καὶ Ἡσαΐας φάσκει· τίς φείσεται ἐπί σοι, Ἰσραὴλ, ἢ τίς ἀνακάμψει σε εἰς εἰρήνην σου, λέγει κύριος, ὀπίσω πορεύσῃ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου καὶ διαφθερῶ σε καὶ διασπερῶ σε καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε. καί· ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ράσσω ὑμᾶς καὶ τὴν πόλιν, ἣν ἔδωκα ὑμῖν, καὶ δώσω ὑμᾶς ὄνειδισμὸν αἰώνιον καὶ ἄτι μίαν αἰώνιον, ἣτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. Τῆς τοίνυν ἐσχάτης ἀλώσεως ταύτης καὶ τελευταίας τὰ δεινὰ καὶ φοβερὰ προαγορευόντες ὁ τε μέγας καὶ θεωρήμων πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεηγόροι Ἰεζεκιὴλ καὶ Ἱερεμίας εὐκρινῆ λίαν καὶ σφόδρα δῆλα τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ἄγαν ἰδιώταις αὐτὰ πεποίηται. ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ δευτερονομίῳ φησὶν· καὶ ἐπάξει κύριος ἔθνος ἐπὶ σε μακρὸν θεν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ὡσεὶ ὄρμημα ἄετοῦ, ἔθνος ἀναιδὲς προσώπων, καὶ ἐκθλίψει σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἕως ἂν καθαιρεθῶσι τὰ τείχη σου τὰ ὑψηλὰ καὶ ὀχυρὰ, ἐν οἷς σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτοῖς. καὶ φάγη τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου, κρέα υἱῶν καὶ θυγατέρων σου, διὰ τὸ μὴ καταλελεῖφθαι ὑμῖν μηδὲν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ θλίψει, ἢ ἂν θλίψη σε ὁ ἐχθρὸς σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου. καὶ ἡ ἀπαλή ἐν ὑμῖν καὶ ἡ τρυφερὰ γυνὴ τὸ ἐξελθὸν διὰ τῶν 398 μηρῶν αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον ὃ ἂν τέκη καταφάγεται κρυφῆ διὰ τὴν ἔνδειαν πάντων ἐν τῇ στενοχωρίᾳ ἐκεῖνη καὶ θλίψει. καὶ ἔση ἐν αἰνίγματι καὶ ἐν παραβολῇ καὶ ἐν διηγῆματι ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς ἂν ἀπαγάγη σε κύριος ἐκεῖ, ἕως ἂν ἐξολοθρευθῆς σε. καὶ καταλειφθήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖς, ἀνθ' ὧν ὅτι ἦτε ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφράνθη κύριος ἐφ' ὑμῖν εὖ ποιῆσαι καὶ πληθῆναι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐφ' ὑμῖν ἐξολοθρευθῆσαι ὑμᾶς, καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς ἐκείνης, καὶ διασπερεῖ σε κύριος ὁ θεὸς σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς καὶ ἕως

ἄκρου τῆς γῆς. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσει σε, οὐδὲ μὴ γένηται
στάσις τῷ ἵχνει τῶν ποδῶν σου. καὶ δώσει σοι κύριος ἐκεῖ καρδίαν ἀθυμοῦσαν καὶ
ἐκλείποντας ὀφθαλμοὺς καὶ τηκομένην ψυχὴν, καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός,
καὶ ἔρεῖς τὸ πρῶτ' ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς καρδίας σου· πῶς ἂν γένοιτο ἐσπέρα; καὶ τὸ
ἐσπέρας ἔρεῖς· πῶς ἂν γένοιτο πρῶτ'; ὁ δὲ γε Ἰεζεκιήλ ἔφη· τάδε λέγει Ἄδωναϊ κύριος·
ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σε, Ἱερουσαλήμ, καὶ ποιήσω ἐν μέσῳ σου κρίμα ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν,
καὶ ποιήσω ἔν σοι, ἃ οὐ πεποίηκα καὶ οὐ μὴ ποιήσω ὅμοια αὐτοῖς ἔτι διὰ τὰ βδελύγ
ματά σου πάντα. διὰ τοῦτο πατέρες φάγονται τέκνα αὐτῶν 399 ἐν μέσῳ σου, καὶ
τέκνα φάγονται πατέρας αὐτῶν. καὶ ποιήσω ἔν σοι κρίματα καὶ διασπερῶ πάντας
τοὺς καταλοίπους σου εἰς πάντα ἄνεμον, ἀνθ' ὧν τὰ ἅγιά μου ἐμίανας ἐν πᾶσι τοῖς
προσοχθίσμασί σου, κἀγὼ ἀπόσομαί σε καὶ οὐ μὴ ἐλεήσω σε ἔτι. τὸ τέταρτόν σου ἐν
θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐν μέσῳ σου
καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται κύκλῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου εἰς
πάντα ἄνεμον διασκορπιῶ. καὶ ὁ μὲν πόλεμος καὶ ἡ ῥομφαία ἔξωθεν, ὁ δὲ λιμὸς καὶ
ὁ θάνατος ἔσωθεν ὀλοθρεύσει, καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ῥομφαία τελευτήσῃ, τοὺς
δὲ ἐν τῇ πόλει λιμὸς καὶ θάνατος συντελέσει, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενοι
ἀναλωθήσονται. καὶ ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἐκ ῥομφαίας καὶ λιμοῦ καὶ θαλάτου,
ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται τὰς ἀνομίας αὐτῶν πάσας ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ γνώσονται, ὅτι
ἐγὼ κύριος ὁ τύπτων. διὰ δὴ τοῦτο φησὶν ὁ ἱερός Χρυσόστομος· οὐκ ἀναιρεῖ πάντας
ἄρδην, ἀλλὰ σκορπίζει. τοῦτο γὰρ προὑπεμφαίνων ὁ θεῖος Δαυὶδ ἔφη πρὸς αὐτόν· μὴ
ἀποκτείνῃς αὐτούς, ἦτοι πάντας, ἀλλὰ διασκορπίσον, ἐξ αὐτῶν δήπουθεν, ἐν τῇ
δυνάμει σου. Περὶ δὲ γε τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐλεύσεως καὶ φανερώσεως καὶ πολλῆς
καὶ ἀπαραμυθήτου θλίψεως αὐτῶν εἶπε Ζαχαρίας· τότε ἤξει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ
ἔσται κοπετὸς μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ. ὄψονται γὰρ εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, τοῦτ' ἔστιν ἐν
οἷς ἡλιοῖς προσήλωσαν. οὐκ εἶπεν· ὄψονται ὃν 400 ἐξεκέντησαν, ἀλλ' εἰς ὃν
ἐξεκέντησαν. τί δὲ ἔστιν· εἰς ὃν; σταυρὸς ἦν, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. πρὸ γὰρ τῆς
φοβεῆς παρουσίας τοῦ κυρίου καθάπερ βασιλικὸν σημεῖον τὸ λεγόμενον σίγγον
κατὰ κοινήν συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας ὑπὸ τῶν ἀγγέλων
δοξαζόμενον καὶ προευαγγελιζόμενον. καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς
ἀποκρύπτων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύων σελήνην, ὡς φησὶ καὶ ὁ κύριος· τότε
φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆμα
Ζαχαρίου, τὴν λέξιν αὐτὴν λαβὼν ὁ Χριστὸς μετήγαγεν εἰς ἀλήθειαν λέγων· τότε
ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. ὁ δὲ γε Ἱερεμίας ὁμοίως φάσκει· τάδε λέγει κύριος ὁ
θεὸς Ἰσραὴλ· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακά, ὥστε παντὸς ἀκούοντος
αὐτὰ ἠχήσει ἀμφοτέρω τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἀπηλλοτριώσαν
τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σφάζω τὴν βουλήν Ἰούδα καὶ τὴν βουλήν Ἰσραὴλ ἐν τῷ τόπῳ
τούτῳ καὶ καταβαλῶ αὐτούς ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ δώσω
τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς,
καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφάνισμόν καὶ εἰς συριγμόν αἰώνιον, ἵνα πάντες οἱ
διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσονται καὶ σκυθρωπάσωσι καὶ κινήσωσι τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν ἐπὶ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς. καὶ ὡς ἄνεμον καύσωνα διασπερῶ
αὐτούς κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δείξω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλείας. καί·
401 ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τὰς
σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδεται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἣ
πολιορκήσουσιν αὐτούς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ συντρίψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὴν
πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται ἄγγος ὄστράκινον, ὃ οὐ δυνήσεται ἰαθῆναι ἔτι.
οὕτω ποιήσω, λέγει κύριος, τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῷ τοῦ
δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν. καί· δώσω αὐτούς εἰς δια
σκορπισμόν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὄνειδισμόν καὶ εἰς

παραβολὴν καὶ εἰς μῖσος καὶ εἰς κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ, οὗ ἂν ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ. Τί οὖν λοιπὸν τῶν θείων τούτων ῥημάτων ἐμφαντικῶς τερον ἢ ἀληθέστερον γένοιτ' ἂν; ὄρα γάρ, ὧ ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ἰουδαίε, εἰ μὴ πεπλήρωνται πάντα ταῦτα ἀπαραλείπτως κατὰ τὰς ἱεράς προρρήσεις εἰς ὑμᾶς, καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑπὸ Χριστοῦ προκατηγγελμένα καὶ προηπειλημένα. φησὶ γάρ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ ὅτι· οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθον. ἄρα μεμένηκεν; οὐδαμῶς. καί· ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ἄρα οὐκ ἐρήμωται; καὶ σφόδρα γε. καί· ἔσται θλίψις, οἷα οὐ γέγονεν. ἄρα οὐκ ἐγένετο; ἀνάγνωθι τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου ἀνδρὸς Ἰουδαίου καὶ φιλαλήθους, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσαι λοιπὸν δυνήσῃ ἀκούων μόνον ἄπερ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι τηνικαῦτα Ἰουδαῖοι διὰ τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίαν καὶ λύσσαν. ἵνα γὰρ 402 μὴδεὶς τῶν Ἰουδαίων ἀπιστήσῃ, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ὁμόπιστον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα καὶ δυσεξήγητα ἐκτραγωδήσῃ πάθῃ. τοιαύτην γὰρ θεήλατον ὑπέστησαν ἄλωςιν, οἷαν οὐδὲ ὁ σύμπατος οἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπος. καὶ εἰκότως· ἕως μὲν γὰρ εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἡμάρτανον, συγγνώμης ἐτύγχανον, ἡνίκα δὲ εἰς τὸν κοινὸν δεσπότην ἐξήμαρτον, ἀσυγγνώστως ἐκολάσθησαν. ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς πεποίηκε ταῦτα, ἄκουσον αὐτοῦ πάλιν καὶ διὰ παραβολῶν φάσκοντος· τοὺς δὲ μὴ βουλευθέντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάζατε. διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἱερουσαλήμ φησιν· ἤξουσιν ἐπὶ σε ἡμέραι, καὶ περιβαλοῦσί σοι οἱ ἐχθροί σου χάρακα καὶ περικυκλώσουσί σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν καὶ ἐδαφιοῦσιν τὰ τέκνα σου ἐν σοί. πρὸς δὲ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἐπάγει λέγων· ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεῖος Δανιὴλ προδηλῶν ἔφη· καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, τοῦτ' ἔστιν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ πάντα τῶν Ἰουδαίων τὰ σεμνὰ καὶ περιβλεπτά ἀνατρέψει, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς καὶ Χριστὸς ὁ παρ' αὐτῶν ὡς λυτρωτῆς προσδοκώμενος καὶ σωτὴρ. οὐ γὰρ εἶπεν· διαφθαρήσεται ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς σὺν τῷ ἡγουμένῳ, καθὼς ἀλόγως οἴονται τινες, 403 ἀλλὰ διαφθερεῖ ὁ πατὴρ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν συμπράττοντος δηλονότι καὶ τοῦ παροινηθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγουμένου, περὶ οὗ φησιν Ἰακώβ πρὸς τὴν Βηθλεέμ· ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους οὕτω διηγόρευσεν· ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἔστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. ὁ δὲ καὶ πεπλήρωται, πρῶτον μὲν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεώς τε καὶ ἐρημώσεως εἰς τε τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον ἐπεισελθὼν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἰς τὸν τὴν πόλιν ἐλόντα κατὰ τὴν ἐρήμωσιν, ὡς τινες τὸ ῥηθὲν βδέλυγμα οὕτως ἐξειλήφασιν, (ἀποτρόπαιοι γὰρ καὶ βδελυκτοὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπάρχοντες εἰκότως προεῖρηται βδέλυγμα ἐρημώσεως) ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ὅπερ ἔσθῃ σεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς εἰδῶλον ἑαυτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλος ἐρημώσας. Περὶ ἧς γοῦν αἰχμαλωσίας ἐσχάτης τῶν ταλαιπῶρων Ἰουδαίων καὶ ἡ θεολόγος ἔφη γλώττα στηλιτεύουσα τὴν ἀνήκεστον ἐρημίαν αὐτῶν διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ τολμάν. φησὶ γάρ· τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοὺς συνελάνοντος ἀπόνοϊαν, ἦν κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἀπενοήθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ θεὸν ἀγνοήσαντες καὶ τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρᾶν πόρρωθεν ἀπειλουμένην αὐτοῖς ἐφ' ἑαυτοὺς εἴλκυσαν, τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγωγὴν τε καὶ 404 μετανάστασιν καὶ τὸν νῦν ἐπικείμενον αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγόν, καὶ τὴν περιβόητον ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπείνωσιν καὶ διασποράν, ἦν τε νῦν ἔχουσιν, καὶ ἦν ἐπὶ πλεῖστον ἔξουσιν (πεῖθου γὰρ ταῖς περὶ αὐτῶν προρρήσεσιν), τίς θρηνησεὶ πρὸς ἀξίαν τῶν θρήνων γραφεῖν εἰδόντων καὶ λόγον ἐξισοῦν πάθει; ποῖα βιβλία ταῦτα χωροῦσιν; μία στήλη τούτοις τῆς συμφορᾶς ἢ οἰκουμένη πᾶσα, καθ' ἣν ἐσπάρησαν, καὶ ἡ

λατρεία πεπαυμένη καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ἔδαφος μόλις γινωσκόμενον, ἧς τοσοῦτον ἐπιβατὸν αὐτοῖς ἐστὶ μόνον, καὶ τοσοῦτον ἀπολαύουσι τῆς ποτε δόξης αὐτῶν, ὅσον ἐν ἡμέρᾳ φανέντες θρηνηῖσαι τὴν ἐρημίαν. Ὁ οὖν Ἰώσηπος ἐν Ἱερουσαλήμ παρῶν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τ' ἀνδρῶν ἀπολέσθαι τότε, τοὺς μὲν λιμῶ διαφθαρέντας, τοὺς δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἐν τῷ συγκλεισμῷ ἀποσφαγέντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναιρεθέντας, τοὺς δὲ ὑπὸ πυρὸς τεφρωθέντας, τοὺς δὲ ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ὑψηλοτάτους καὶ κάλλει σώματος διαφέροντας τῷ θριάμβῳ ἐν Ῥώμῃ πεμφθῆναι πρὸς θηριομαχίαν, τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἰζ' ἔτη τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα παραπεμφθῆναι, τοὺς δὲ πλείους εἰς τὰς ἐπαρχίας διανεμῆσθαι φθαρησομένους ἐν τοῖς θεάτροις σὶ δῆροις καὶ θηρίοις, τοὺς δὲ ἐντὸς ἰζ' ἐτῶν αἰχμαλώτους 405 ἀχθέντας διαπιπράσκεσθαι, τούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθμὸν εἰς μυριάδας ἀνδρῶν θ' συναχθῆναι. καὶ δὴ περὶ τῆς καταστροφῆς Ἱερουσαλήμ ἔφη· τὴν δὲ ἐρήμωσιν τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητείαν πρὸ τετρακοσίων ὀκτῶ γενομένην ἐτῶν. καὶ οὕτω λοιπὸν ἡ τρίτη ἄλωσις γέγονε τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ παντελῆς ἐρήμωσις ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου μετὰ ἔτη μ' τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀναλήψεως. Ἄπερ δὴ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπεξεργαστικώτερον ἀναπτύσσων διελέγχει τούτους εὖ μάλα φάσκων· εἰ δὲ φιλο νεικεῖς, ὧ Ἰουδαῖε, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φθασάντων μάνθανε καὶ τὰ παρόντα. σκόπει γάρ· κατέβης εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐγένοντο ἔτη ς', καὶ ταχέως σε τῆς δουλείας ἐκεῖ νῆς ὁ θεὸς ἀπήλλαξε καίπερ ἀσεβοῦντα καὶ πορνεύοντα πορνείαν τὴν χαλεπωτάτην. ἀπηλλάγης Αἰγύπτου καὶ προσ εκύνησας μόσχον, ἔθυσας τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας σου τῷ Βεελφεγῶρ καὶ τοῖς δαιμονίοις, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, τὴν φύσιν ἠγνόησας, τὰ ὄρη, τὰς νάπας, τοὺς βουνούς, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμούς, τοὺς κήπους τῶν μουσαρῶν θυσιῶν ἐπλήρωσας, προφήτας ἔσφαξας, θυσιαστήρια κατέστρεψας, πᾶν εἶδος κακίας ἐπῆλθες καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἐπεδείξω πονηρίας καὶ ἀσεβείας. ἀλλ' ὅμως ὁ ἔτη σε παραδοὺς Βαβυλωνίοις πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήγαγεν ἐλευθερίαν καὶ 406 τὴν πατρίδα καὶ τὸν ναὸν ἀπέδωκε καὶ τὸ παλαιὸν τῆς προφητείας χάρισμα, καὶ πάλιν προφητῆται καὶ πνεύματος ἀγίου χάρις. μάλλον δὲ οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας ἐγκατελείφθης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ Δανιήλ καὶ Ἰεζεκιήλ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἱερεμίας, καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτων Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανήλθες κακίαν καὶ ἐξεβακχεύθης καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μετετάξω πολιτείαν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀντιόχου. ἀλλὰ γε καὶ τότε παραδοθέντες Ἀντιόχῳ ἔτη γ' τὰ λαμπρὰ διὰ τῶν Μακκαβαίων αὐθις ἐστήσατε τρόπαια. ἀλλὰ νῦν τοιοῦτον οὐδέν, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν γέγονεν. ὁ καὶ μάλιστα ἐστὶ θαυμάσαι, ὅτι τὰ μὲν τῆς κακίας ἔληξεν, τὰ δὲ τῆς τιμωρίας ἐπιτέταται καὶ οὐδὲ ἐλπίδα τινὰ μεταβολῆς ἔχει. οὐ γὰρ ὁ ἔτη μόνον παρῆλθον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν πλείονα, καὶ οὐδὲ σκιάν ἐλπίδος ἐστὶν εὐρεῖν, καὶ ταῦτα οὐδὲ εἰδωλολατρούντων ὑμῶν οὔτε ἄλλο τι ποιούντων, ἄπερ ἔμπροσθεν ἐτολμάτε. Ἵνα δὲ σαφέστερον καὶ διεξοδικώτερον τὰ περὶ τούτων εἴπωμεν, ἄνωθεν πάλιν ἀρξώμεθα. τρεῖς οὖν δουλείας ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι χαλεπωτάτας καὶ οὐδεμίαν χωρὶς προρρήσεως αὐτοῖς ἐπήγαγεν ἡ θεία δίκη, ἀλλὰ προλεχθῆναι παρεσκεύασεν αὐτοῖς καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ τρόπον καὶ κάκωσιν καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ ἄλλα πάντα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πρώτης διαλεγόμενος ὁ θεὸς οὕτως ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραάμ· γινώσκων γινῶθι ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ ἄλλοτρίᾳ καὶ δου 407 λώσουσιν αὐτοὺς καὶ κακώσουσιν ἔτη υ'. τὸ δὲ ἔθνος, ὧ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. τετάρτη δὲ γενεᾶ ἐλεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. περὶ δὲ τῆς δευτέρας φησὶν Ἱερεμίας· οὕτως εἶπε κύριος· ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι τῇ Βαβυλῶνι ὁ ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἀγαθοὺς λόγους μου τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ

ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν πάντων καὶ ἐκ τῶν τόπων ὑμῶν πάντων, οὗ διεσπείρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ κύριος, καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς τὸν τόπον, ὅθεν ἀπώκισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν. δύο μέντοι ταύτας δουλείας ὁ λόγος διὰ συντομίας ἀπέδειξε μετὰ προφητείας ἐπελθούσας αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκῆτως. λείπεται δὴ οὖν λοιπὸν τὴν τρίτην ἔπαγα γεῖν, εἶτα καὶ περὶ τῆς νῦν τετάρτης κατεχούσης αὐτοὺς εἰπεῖν καὶ δεῖξαι σαφῶς, ὅπως οὐδὲ εἷς προφήτης ἐπηγ γείλατο λύσιν ἔσεσθαι τινὰ τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν, οὔτε μὴν ἀπαλλαγὴν τὸ σύνολον. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ τρίτη; ἡ ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. ἐπειδὴ γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Δαρεῖον τὸν Περσῶν βασιλέα καθελὼν εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν ἀρχήν, τελευτήσαντος τούτου τέσσαρες μετ' ἐκεῖνον ἐγένοντο βασιλεῖς, εἶτα ἐξ ἑνὸς τῶν τεσσάρων τούτων γενόμενος ὁ Ἀντίοχος μετὰ πολὺν ὕστερον χρόνον τὸ τε ἱερὸν ἐνέπρησε τὰ τε ἅγια τῶν ἁγίων ἠρήμωσε τὰς τε θυσίας καθεῖλε τοὺς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλυσε πᾶσαν. 408 καὶ ταῦτα πάντα μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προηγορεύετο παρὰ τοῦ Δανιήλ, καὶ πότε ἔσται καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνι καὶ τίνι τρόπῳ καὶ ποῦ τελευτήσει καὶ τίνα λήψεται μεταβολήν. εἴσεσθε δὲ σαφέστερον ἀκούσαντες αὐτῆς τῆς ὁράσεως, ἣν διὰ παραβολῆς ἡμῖν ὁ προφήτης ἀνήγγειλεν, κριὸν μὲν καλῶν τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα Δαρεῖον, τράγον δὲ τὸν τῶν Ἑλλήνων βασιλέα Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. τέσσαρα δὲ κέρατα λέγει τοὺς μετ' ἐκεῖνον ἀναστάντας, ἀφ' ὧν ὕστερον κέρας αὐτὸς ὁ Ἀντίοχος ἔφυ. φησὶ γάρ· εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς ἐστηκώς, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἐν ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου. καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάτων. καὶ εἶδον τὸν κριὸν κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ τὰ θηρία πάντα οὐ στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη. τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικὴν, ἣ πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν γῆν. εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου διαλεγόμενός φησιν· καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ λιβὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπτόμενος τῆς γῆς, καὶ τῷ τράγω ἐκείνῳ κέρας ἐθεωρεῖτο ἀνὰ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρεῖον συμβολὴν αὐτοῦ γεγεννημένην καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκη· ἦλθεν, φησὶν, ὁ τράγος ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἠγριώθη καὶ ἔπαισε τὸν κριὸν καὶ συνέτριψεν ἄμφοτέρω τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. ἔπειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν καὶ τὴν τῶν τεσσάρων βασιλέων διαδοχὴν ἐπάγει λέγων· καὶ 409 ἐν τῷ ἰσχυραῖ αὐτὸν συνετρίβη τὸ κέρας τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη κέρατα δ' ὑποκάτωθεν αὐτοῦ εἰς τοὺς δ' ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἔλθων καὶ δεικνύς, ὅτι ἐξ ἑνὸς ἐκείνων τῶν τεσσάρων ἐστίν, πάλιν φησὶν· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἐνὸς ἰσχυρὸν καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολήν. καὶ σημαίνων, ὅτι τὴν Ἰουδαϊκὴν πολιτείαν καθελεῖ, φάσκει· καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη παραπτώματι, καὶ ἐγενήθη καὶ κατευδῶθη αὐτῷ, καὶ τὸ ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ δοθήσεται ἐπὶ τὴν θυσίαν ἁμαρτία. τοῦ γὰρ βωμοῦ καθαιρεθέντος, καὶ τῶν ἁγίων καταπατηθέντων, εἶδωλον ἔστησεν ἔνδον καὶ θυσίας ἐπετέλει τοῖς δαίμοσι παρανόμους. ὅθεν φησὶν· καὶ ἐρρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησε καὶ εὐοδώθη. εἶτα πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν αὐτὴν βασιλείαν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς λέγων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἱεροῦ προστίθησι καὶ τὸν χρόνον. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας αὐθις πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος, ὅσα οἱ Πτολεμαῖοι καὶ οἱ Σέλευκοι συρραγέντες ἀλλήλοις ἐποίησαν, καὶ οἱ στρατηγοὶ τούτων εἰργάσαντο, τοὺς δόλους, τὰς νίκας, τὰς στρατίας, τὰς ναυμαχίας, τὰς πεζομαχίας, προϊὼν εἰς Ἀντίοχον τελευτᾶ πάλιν καὶ φησιν· βραχίονες ἐξ αὐτοῦ στήσονται καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἅγιασμα καὶ μεταστήσουσι τὸν

ένδελεχισμόν, (τὰς συνήθεις λέγων θυσίας καὶ καθημερινάς), καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοὺς ἀνομοῦντας διαθήκην (τοῦτ' ἔστι τοὺς παραβαίνοντας τῶν Ἰουδαίων) ἀπάξουσιν ἐν ὀλισθήμασι μεθ' ἑαυτῶν καὶ μεταστήσουσιν, 410 καὶ λαὸς γινώσκων τὸν θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσιν (τὰ ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων λέγων καὶ τὰ ἐπὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος καὶ Ἰωάννου). καὶ οἱ συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλὰ καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν φλογί (τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλεως ἐξηγούμενος πάλιν) καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν, καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς βοηθήσονται βοήθειαν μικράν (ἐμφαίνων ὅτι μεταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων δυνήσονται ἀναπνεῦσαι καὶ ἀνενεγκεῖν ἐκ τῶν κατειληφῶτων αὐτοὺς δεινῶν) καὶ προστεθήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλισθήμασι καὶ ἀπὸ τῶν συνιόντων ἀσθενήσουσιν (δεικνύς ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐστῶτων πεσοῦνται). εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τοσοῦτοις κακοῖς γε νέσθαι. τίς δὲ αὕτη; τοῦ πυρῶσαι, φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι καὶ τοῦ ἐκλευκᾶναι ἕως καιροῦ πέρασ. ταῦτα γάρ, φησὶν, ὁ θεὸς συνεχώρησεν, ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθᾶραι καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκίμους, εἶτα διηγούμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν ἔφη· καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ὑψωθήσεται καὶ μεγαλυνθήσεται. καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμην λέγων προσέθηκεν ὅτι· ἐπὶ τὸν θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπέρογκα καὶ κατευθυνεῖ μέχρι συντελεσθῆναι τὴν ὀργὴν, δεικνύς ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκεῖνος ἐκράτει καὶ ἴσχυεν. εἰπὼν οὖν δι' ἐτέρων πλειόνων, ὅσα κακὰ ἐργάσεται τὴν Αἴγυπτον, τὴν Παλαιστίνην, καὶ πῶς ἐπανήξει, καὶ τίνος καλοῦντος, καὶ ποίας αἰτίας καταναγκαζούσης, λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μετὰ 411 βολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ ὅτι δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπάντων τεύξονται τίνος ἀντιλήψεως ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν. ἐν τῷ καιρῷ, γάρ φησιν, ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ ὁ μέγας ἄρχων ὁ ἐφεστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως, οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται λαὸς πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, τοῦτ' ἔστιν οἱ σωτηρίας ὄντες ἄξιοι. Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον οὕτω καὶ νῦν ἀναδέδεικται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ὅτι καὶ χρόνους ὥρισεν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ ἔτη ὕ' καὶ μετὰ ταῦτα ὄ'. ἴδωμεν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα, εἴ τινα χρόνον ὀρίζει. ποῦ δὲ τοῦτο ἔστιν εὐρεῖν; ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθησομένοις, ἐπειδὴ γὰρ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἤκουσε κακὰ, τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιθυμεῖ λοιπὸν τὸ τέλος αὐτῶν μαθεῖν καὶ εἴ τις ἔσται τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή, καὶ διερωτῶν ἔλεγεν οὕτως· κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; καὶ εἶπεν· δεῦρο, Δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι εἰσὶν οἱ λόγοι ἕως καιροῦ πέρασ, τὸ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν· ἕως ἂν ἐκλεγῶσι καὶ ἐκλευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσι πολλοί, καὶ ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ συνή 412 σουσι πάντες ἀσεβεῖς, καὶ οἱ νοήμονες συνήσουσιν. εἶτα τὸν καιρὸν προλέγων, ὅσον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δεινά, φησὶν· ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως ἐνδελεχισμοῦ. ἐνδελεχισμὸς δὲ ἐκαλεῖτο ἡ καθημερινὴ θυσία. τὸ γὰρ ἐνδελεχὲς τὸ πυκνὸν καὶ συνεχὲς ἔστιν. τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ἔθος ἦν καὶ ἐν πρῶτῳ καὶ ἐν ἑσπέρᾳ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῷ θεῷ θύειν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο. ἐπεὶ οὖν ἔλθων ὁ Ἀντίοχος κατέλυσε τὸ ἔθος τοῦτο καὶ ἥλλαξεν, διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἄγγελος, ὅτι ἀπὸ καιροῦ τῆς ἀλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας, εἰσὶ δὲ ἡμέραι #22ας', ὅπερ ἔστιν ἔτη γ' ἡμισυ. εἶτα δηλῶν, ὅτι καὶ λύσις τῶν κακῶν τούτων ἔσται καὶ ἀπαλλαγὴ, ἐπήγαγεν· μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας #22ατλε', ταῖς #22ας' με' προσθείς. ἐπειδὴ γὰρ ἐν μηνὶ καὶ ἡμισυ μηνὸς τὴν συμβολὴν συνέβη γενέσθαι, ἐν ἧ' γέγονε καθαρά ἡ νίκη καὶ ἡ παντελής τῶν ἐπικειμένων κακῶν

ἀπαλλαγῆ. εἰπὼν γάρ· μακάριος ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας #22ατλε΄, τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσεν. καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν· ὁ φθάσας. ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀσεβησάντων εἶδον τὴν μεταβολήν, οὐκ ἐκείνους μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείναντας καὶ μὴ προ δόντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς ἀνέσεως τυχόντας. Ἄρα τί τούτων σαφέστερον γένοιτ' ἄν; ὥρα δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἔλθειν καὶ τὴν παροῦσαν αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν, δι' ἣν καὶ πάντα κεκινήκαμεν ταῦτα. ὅτι 413 μὲν οὖν αἱ τρεῖς προανηγορευθήσαν αἰχμαλωσίαι, ἡ μὲν ἔτη ἔχουσα υ', ἡ δὲ ο', ἡ δὲ γ' ἡμισυ, ἰκανῶς ἐντεῦθεν ἡμῖν ὡς οἶόν τε ἀποδέδεικται. φέρε δὴ λοιπὸν καὶ περὶ ταύτης εἴπωμεν. ὅτι γὰρ καὶ περὶ τῆς ἐσχάτης ταύτης τετάρτης καὶ τελευταίας αἰχμαλωσίας προανεφώνησεν ὁ προφήτης οὗτος, αὐτὸν παρέξομεν Ἰώσηπον μάρτυρα τὸν τὰ ἐκείνων φρο νοῦντα. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὰ περὶ τῆς ἐπ' Ἀντιόχου αἰχμαλωσίας καὶ μάρτυρα τὸν προφήτην παρήγαγεν, ἐπάγει καὶ περὶ ταύτης καί φησιν· τὸν αὐτὸν γε τοι τρόπον Δανιήλ καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψεν, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς καταλυθήσεται. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρός, ὡς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ ἠνέσχετο ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν. εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα οὐκ ἐτόλμησε προσθεῖναι καὶ φάναι, ὅτι ἀναστήσεται πάλιν οὐδὲ χρόνον γράψαι διωρισμένον. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς ἔγραψεν, ὅτι δὲ στήσεται πού τὰ τῆς ἐρημίας οὐκέτι προσέθη κεν, ἐπειδὴ μηδὲ τὸν προφήτην εὔρε τοιοῦτόν τι προσθέντα. ποῦ τοίνυν εἶπεν ὁ Δανιήλ, ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται, ἄκου σον. ἐπειδὴ γὰρ τὴν προσευχὴν ἐκείνην τὴν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ ἐποιήσατο, ἦλθε Γαβριήλ πρὸς αὐτὸν καί φησιν· 414 ο' ἑβδομάδες συνετημήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν. ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα χρόνος εἴρηται, οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μεθ' ὅσον χρόνον ἔμελλεν ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντήσεσθαι. εἶτα πάλιν φησὶν ἀκριβέστερον· καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομησαί Ἱερουσαλήμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. ἐνταῦθά μοι νουνεχῶς πρόσεχε· τὸ γὰρ πᾶν ἐνταῦθά ἐστὶ τὸ ζητούμενον. ἑβδομάδες οὖν ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ' υπγ' ἔτη εἰσὶν. ἑβδομάδας γὰρ οὐχ ἡμε ρῶν ἐνταῦθα λέγει οὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἑβδομάδας ἐνιαυτῶν. ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντιόχον τὸν Ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην ἔτη εἰσὶ τ δ'. εἶτα διδάσκων ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομησαί Ἱερουσαλήμ. οὐκ ἐπὶ Κύρου δὲ ὠκοδομήθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος. μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπαν ἦλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους Δαρείος Ὑστάσπου, μεθ' ὃν Ξέρξης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρταβάνης. εἶτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐβασίλευσε τῆς Περσίδος. ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησεν, ἄπερ ὁ Ἔσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγῆσατο. ἂν τοίνυν ἐντεῦθεν τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη θῶμεν, 415 ἦξομεν πάντως ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν ταύτην, ὡς καὶ Ἰώση πος αὐθις μαρτυρεῖ λέγων· τὴν δὲ τῆς πόλεως ἐρήμωσιν καὶ τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητεῖαν πρὸ τετρακοσίων καὶ ὀκτῶ γενομένην ἔτων. διὰ τοῦτό φησιν· οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ περίτειχος. ἐπειδὴ οὖν ἀναστῆ καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολάβῃ σχῆμα, ἀπ' ἐκείνου τὰς ο' ἑβδομάδας ἀρίθμει, καὶ ὄψει τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν οὐκέτι τέλος ἔχουσαν. ὅπερ δηλῶν σαφέστερον, ὅτι οὐχ ἔξει τινὰ λύσιν τὰ κατέχοντα αὐτοὺς κακά, οὕτω φησὶν· μετὰ δὲ τὰς ο' ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ συγκοπῆσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετημένου ἀφανισμοῖς. καὶ πάλιν τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην λέγων φησὶν· ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. βδέλυγμα δὲ λέγει ἐρημώσεως

τὸν ἀνδριάντα, ὃν ἔστησεν Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ, ὁ καὶ τὴν πόλιν καθελὼν ἄρδην. μετὰ γὰρ τὴν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενομένην ἐρήμωσιν ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες καὶ μὴ ἀκούοντες τοῦ προφήτου λέγοντος· ἂ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; στασιάσαντες οὖν πάλιν ἑαυτοὺς εἰς 416 τελείαν ἐρήμωσιν κατέστησαν. χειρωσάμενος γὰρ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν καταστρέψας καὶ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα, ἵνα μηδὲ ἀναισχυντεῖν ἔχῃσι λοιπὸν, ἔστησε τὸν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα. εἶτα συνιδὼν ὅτι συμβαίνει χρόνῳ ποτὲ καταπεσεῖν τοῦτον, ὥστε αὐτοῖς ἐνθεῖναι καυτῆρα καὶ πληγὴν ἀνίατον τῆς ἀναισχυντίας ἐκείνης καὶ ἥττης ἔλεγχον, τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα τοῖς τῆς πόλεως ἐπέθηκε λειψάνοις. ἐπειδὴ γὰρ Αἴλιος Ἀδριανὸς ἐχρημάτιζεν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν ἐνομοθέτησε καλεῖσθαι, διὸ μέχρι καὶ νῦν Αἰλία προσαγορεύεται κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ κρατήσαντος αὐτὴν καὶ καθελόντος. ὅθεν ὁ Χριστὸς μετὰ Ἀντιόχον τὸν Ἐπιφανῆ παραγενόμενος καὶ προαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν καὶ δεικνύς, ὅτι περὶ αὐτῆς ὁ Δανιὴλ προεῖπεν, φησὶν· ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ὃ εἶπε Δανιὴλ ὁ προφήτης, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν εἶδωλον καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βδέλυγμα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκαλεῖτο, αἰνιγματωδῶς ἐμφαίνων τὸν ἀνδρὶ ἄντα ἐκείνον ὁμοῦ καὶ πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἢ αἰχμαλωσία ἔσται προανήγγειλεν. ὅτι δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων εἴρηται ταῦτα, καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, καθὼς προέφημεν. τίς οὖν αὐτοῖς ὑπολείπεται λοιπὸν λόγος, ὅταν τὰς μὲν ἄλλας αἰχμαλωσίας οἱ προφήται φαίνονται μετὰ διορισμένον χρόνον 417 εἰπόντες, ταύτη δὲ μηδένα χρόνον ὀρίσαντες, ἀλλὰ τούναντίον εἰπόντες, ὅτι μέχρι συντελείας ἔσται ἡ ἐρήμωσις; Ὅτι μὲν οὖν, εἰ τέλος ἔμελλεν ἡ παροῦσα δουλεία λήψεσθαι, καὶ τοῦτο ἂν προεῖπον οἱ προφῆται καὶ οὐκ ἐσίγησαν, ἱκανῶς ἀπεδείξαμεν τὰς αἰχμαλωσίας ἀπάσας μετὰ προρρῆσεως δεῖξαντες αὐτοῖς ἐπενεχθείσας, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τὴν ἐν Βαβυλῶνι, τὴν ἐπ' Ἀντιόχου. ἐκάστη γὰρ τούτων καὶ τόπον καὶ χρόνον προανακηρυχθέντα διὰ τῶν θείων γραφῶν ἀπεδείξαμεν. τῇ παρούσῃ δὲ οὐδεὶς προφήτης ὥρισε χρόνον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἦξει καὶ ἐρημώσει πάντα καὶ μεταστήσει τὴν πολιτείαν καὶ μετὰ πόσον χρόνον τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου συμβήσεται, προεῖπεν ὁ Δανιὴλ, ὅτι δὲ τέλος ἔξει καὶ στήσεται πού τὰ κακὰ ταῦτα οὔτε ἐκεῖνος ἐδήλωσεν, οὔτε ἄλλος τις προφήτης, ἀλλὰ καὶ τούναντίον, ὡς εἴρηται, προεῖπεν, ὅτι ἕως συντελείας καθέξει αὐτοὺς ἡ τάλαιπωρία αὕτη. καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις ὁ τοσοῦτος διαγενόμενος χρόνος καὶ οὔτε ἵχνος οὔτε προοίμιον χρηστῆς μεταβολῆς ἐνδειξάμενος, καὶ ταῦτα πολλάκις ἐπιχειρησάντων αὐτῶν ἀναστήσαι τὸν ναὸν ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ, καὶ διακωλυθέντων πρῶτον μὲν ὑπὸ στρατιωτῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παραβάτου πυρὸς τῶν θεμελιῶν ἐκπηδήσαντος καὶ κατασχόντος αὐτοὺς τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας τε καὶ παραβάσεως. ὅθεν τοίνυν λεγέτωσαν ἡμῖν, τίνας ἕνεκα ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοσοῦτον δια 418 τρίψαντες χρόνον ἐν κακουχίᾳ ἐλέους ἔτυχον, καὶ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν ἀπενεχθέντες ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὑπ' Ἀντιόχου τοσαῦτα κακὰ παθόντες αὐθις πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆλθον σχῆμά τε καὶ ἀξίωμα, νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγένηται, ἀλλὰ φ' ἐτῶν ἐξ ἐκείνου διελθόντων οὐδὲ αἰνιγματωδῆς μεταβολῆς ὀρώμενον φαινόμενον οἷον τὸ πρότερον; εἰ δὲ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν προβάλοιντο καὶ εἴποιεν ὅτι· ἐπεὶ ἡμάρτομεν τῷ θεῷ καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπολαμβάνομεν τὴν οἰκείαν χώραν, πάλιν δ' ἂν εἰκότως αὐτοὺς ἐρήσομαι· διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν, ὧ Ἰουδαῖοι, τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔξω διατρίβετε χρόνον τοσοῦτον; καὶ τί τὸ καινὸν καὶ παράδοξον; μὴ γὰρ νῦν ἐν ἀμαρτίαις ζητεῖτε μόνον, παρὰ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κατορθώμασιν. οὐκ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μυρίαὶ συνανεστράφητε

παρνομίας; οὐχί, τῆς θαλάσσης σχιζομένης, καὶ τῶν πετρῶν ῥηγνυμένων, καὶ τοσοῦτων θαυμάτων γινομένων ἐπὶ τῆς ἐρήμου, προσεκυνήσατε μόσχον; οὐ τὸν Μωϋσέα λίθοις βάλλοντες καὶ ἑτέροις μυρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπεχειρήσατε πολλάκις καὶ τὸν θεὸν παρωργίζετε βλασφημοῦντες; οὐ τῷ Βεελφεγῶρ ἐτελέσθητε; οὐ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσατε τοῖς δαιμονίοις καὶ τοὺς ἄλλοτρίους θεοὺς ἐθεραπεύσατε; οὐ πᾶν εἶδος ἁμαρτίας καὶ κακίας ἐπεδείξασθε; πῶς οὖν ὑμᾶς οὐκ ἀπεστράφη τότε ὁ θεός, ἀλλὰ μετὰ τὰς παιδοκτονίας, μετὰ τὰς εἰδωλολατρίας, 419 μετὰ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην καὶ προφήτας ἀφῆκε παρ' ὑμῖν εἶναι διαφόρους, καὶ σημεῖα εἰργάζοντο καὶ θαύματα παράδοξα; τίνος οὖν ἔνεκεν πάλοι μὲν ἀσεβοῦντες καὶ δεινὰ μυρία διαπραττόμενοι τοσαύτης εὐνοίας ἀπηλαύετε παρὰ θεοῦ καὶ προστασίας καὶ προμηθείας, νῦν δὲ οὔτε εἰδωλολατροῦντες οὔτε παιδοκτονοῦντες ἐν αἰχμαλωσίᾳ διηνεκεῖ καὶ ταλαίπωρᾳ διάγετε; μὴ γὰρ ἕτερος ἦν θεὸς τότε καὶ ἕτερος νῦν. οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ἐκεῖνα οἰκονομῶν καὶ ταῦτα νῦν ἐργαζόμενος; διὰ τί, ὅτε μείζονα μὲν ἦν τὰ ἁμαρτήματα, πολλὴ δόξα ὑμῖν ἦν παρὰ θεοῦ, ὅτε δὲ ἐλάττονα πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπεστράφη καὶ ἀτιμία παρέδωκεν ἀπερᾶντῳ; ἀλλὰ κἂν ὑμεῖς σιγήσητε, οἱ λίθοι κεκράζονται. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τοῦ δεσπότου τὰς χεῖρας ἐξετείνετε, διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ ἀπολογία. τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμώμενα, νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ σαφῶς ἀπεκρύψατε διὰ τῆς εἰς τὸν κοινὸν δεσπότην Χριστὸν μανίας, ὅθεν καὶ μειζόνως κολάζεσθε. καὶ οὐδ' οὕτως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας τε καὶ λύσεως, πλάνον αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες. εἰ οὖν πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ὡς φατε, καὶ παράνομος, ἐχρῆν μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτείνετε. εἰ γὰρ ὁ Φινεὲς ἕνα τινὰ παρνομοῦντα ἀνελῶν ὀλόκληρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργὴν ἔπαυσεν (ἔστη γὰρ Φινεὲς καὶ ἐξιλίαστο, καὶ ἐκόπασεν ἠθραῦσις, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην 420 νην), πολλῶν μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, εἴ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεὶς. καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλεον ἀπεστράφη ἡμᾶς ὁ θεός; τῶν πραγμάτων αὐτῶν βωόντων καὶ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφιέντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ἀλλ' ἄνθρωποι, φησὶν, ἡμῖν ἐπήγαγον ταῦτα, οὐχὶ ὁ θεός. εἰ οὖν ἀνθρώπων ἦν ἔργα ταῦτα, καὶ οὐ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμέτερα στήναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν ὑμῖν τὴν ἀτιμίαν τε καὶ κάκωσιν. πλὴν ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, ὅτι τὰ τεῖχη κατέστρεψαν ἄνθρωποι καὶ τὴν πόλιν καθεῖλον καὶ τὸν βωμὸν ἀνέστρεψαν. μὴ καὶ τοὺς προφῆτας ἄνθρωποι κατέπαυσαν; μὴ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν καὶ ἄλλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν, οἷον τὸ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ἐπὶ τῷ χρίσματι γινομένην ἐνέργειαν, τὴν ἐπὶ τῶν λίθων τοῦ ἱερέως δῆλωσιν; καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κάτωθεν εἶχε τὰς ἀρχὰς ἀπάσας, ἀλλὰ τὰς πλείους καὶ σεμνοτέρας ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν. οἷόν τι λέγω, θυσίας γίνεσθαι συγχωρήσας, ὁ μὲν βωμὸς ἦν κάτω καὶ τὰ ξύλα καὶ ἡ μάχαιρα καὶ ὁ ἱερεὺς, τὸ δὲ πῦρ τὸ μέλλον ἐν τοῖς ἀδύτοις ἐκείνοις ἵεναι καὶ δαπανᾶν τὰς θυσίας ἄνωθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν. οὐ γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὸν ναὸν εἰσήγε πῦρ, ἀλλὰ φλόξ ἄνωθεν κατενεχθεῖσα τὴν ἐπὶ τῆς διακονίας ἐπλήρου θυσίαν. πάλιν 421 εἴ ποτε ἔδει τι μαθεῖν, ἀνὰ μέσον τῶν Χερουβὶμ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φωνὴ τις ἐφέρετο καὶ τὰ μέλλοντα προύλεγεν. ὡσαύτως ἐπὶ τῶν λίθων τῶν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλουν δῆλωσιν, ἐγένετό τις ἔκλαμψις καὶ τὰ μέλλοντα προεσήμαινεν. ὁμοίως, ἡνίκα χρίεσθαι ἔδει τινὰ, πνεύματος ἐφίπτατο χάρις, καὶ τὸ ἔλαιον ἀνεπήδα, καὶ προφῆται διηκόνουν τοῖς πράγμασι τούτοις, καὶ νεφέλη πολλάκις καὶ καπνὸς τὰ ἄδυστα κατελάμβανεν. Ἴνα τοίνυν μὴ ἀναισχυντεῖτε μηδὲ ἀνθρώποις λογίζεσθε τὴν ἐρημώσιν τούτων, οὐχὶ τὴν πόλιν μόνον ἀφῆκε πεσεῖν καὶ τὸν ναὸν ἐρημωθῆναι,

ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκ τῶν οὐρανῶν τὰς ἀρχὰς εἶχεν, ἐκποδῶν γενέσθαι πεποιήκεν. τίνας οὖν ἔνεκεν οὐκ ἔχετε νῦν προφήτας οὐδέ τι τῶν λοιπῶν ἐκείνων θείων; οὐκ εὐδῆλον ὅτι τοῦ θεοῦ τὰ καθ' ὑμᾶς ἀποστραφέντος; καὶ πόθεν τοῦτο, φησίν, διήλον; ἀφ' ὧν πρὸ τούτου μὲν ἀσεβοῦντες ἐπετυγχάνετε πάντων, νῦν δὲ δοκοῦντες ἐπιεικέστερον ζῆν μετὰ τὸν σταυρὸν μείζονα τιμωρίαν ὑπομένετε καὶ οὐδενὸς ἀπολαύετε τῶν προτέρων οὔτε μὴν ἀπολήψεσθε, καθὼς αἱ θεῖαι προρρήσεις ἐναργῶς δηλοῦσιν. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἑτέρους προφήτας ἐφοπλίσωμεν λέγοντας φανερώς ὅτι τὰ μὲν ὑμέτερα τέλος λήψεται, τὰ δὲ ἡμέτερα ἀνθήσει καὶ πανταχοῦ τῆς οἴκου μένης ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα, καὶ θυσίας ἑτέρας εἰσενεχθή 422 σεται τρόπος, ἐκείνων τῶν παρ' ὑμῖν καταλυθεισῶν. οὐδὲ γὰρ Ἡσαΐαν παράγω τέως μάρτυρα οὔτε Ἱερεμίαν οὔτε τοὺς ἄλλους τοὺς πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι τὰ δεινὰ ἐκεῖνα ἃ ἔλεγον ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἐξέβη, ἀλλὰ Μαλαχίαν τὸν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀποκατάστασιν σαφῶς περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῶν προφητεύσαντα. ἐπειδὴ γὰρ ἐπανήλθον καὶ τὴν πόλιν ἀπέλαβον καὶ τὸν ναὸν ὑποκόμοιεν καὶ τὰς θυσίας ἐπετέλουν, τὴν μέλλουσαν παντελῆ ταύτην καὶ τελευταίαν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν θυσιῶν προλέγων φησίν· εἰ λήψομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν θυσίαν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. πότε οὖν ταῦτα πεπλήρωται, ὧ Ἰουδαῖοι, καὶ πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσηνήχθη τῷ θεῷ καὶ θυσία καθαρὰ; οὐκ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν, ἀλλ' ἢ τοῦτον δὴ τὸν μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν, ὡς, εἰ μὴ τοῦτον προλέγοι τὸν καιρὸν μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν, παράνομός ἐστιν ἢ προφητεία. εἰ γὰρ, τοῦ Μωϋσέως κελεύοντος εἰς μηδὲνα τόπον ἀνάγεσθαι θυσίαν, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός, καὶ εἰς ἓν χωρίον ἐν Ἱερουσαλὴμ συγκλείοντος τὰς θυσίας ἐκεῖ νας, ὁ προφήτης λέγει· ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλει προσάγεσθαι καὶ θυσία καθαρὰ, ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ 423 Μωϋσῆ. ἀλλὰ μὴ γένοιτο. περὶ γὰρ ἑτέρας ἐκεῖνος εἶπε θυσίας καὶ περὶ ἑτέρας οὗτος. ἀκούσατε δὴ καὶ Σοφονίου συμφωνοῦντος τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντος· ἐπιφανήσεται κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἔθνων, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφείτο, ἀλλ' εἰς ἓν τόπον ἐθέσπισε Μωϋσῆς λατρεύειν. ὅταν οὖν ἀκούσητε τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων ὅτι οὐκέτι εἰς μίαν πόλιν οὐδὲ εἰς ἓν τόπον ἀναγκασθήσονται οἱ ἄνθρωποι πάντοθεν συνάγεσθαι, ἀλλ' οἴκοι καθήμενοι ἕκαστος θεραπεύσει τὸ θεῖον, τίνα ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἕτερον καιρὸν, ἀλλ' ἢ τὸν παρόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὰ μὲν ἡμέτερα διαλάμπουσι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ ὑμέτερα κατεσβέσθησαν, καὶ ἐν σκότει διαπορεύεσθε κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ὅτι δὲ πάλιν οὐδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑμῖν δοῦναι τὰς τοιαύτας ἡβούλετο θυσίας, ἀκούσατε, τί φησιν Ἡσαΐας· τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει κύριος, καὶ τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; εἰ γὰρ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐζήτηι, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας τοὺς παρ' αὐτῶν λάμπσαντας πρώτους ἂν εἰς τὴν πολιτείαν ἤγαγε ταύτην. πῶς οὖν ταῦτα, φησίν, ἐπέτρεψεν; τῇ ὑμέτερᾳ συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ. καὶ καθάπερ ἰατρὸς πυρέττοντα ὀρῶν ἄνθρωπον δυσάρεστόν τινα καὶ ἀκαρτέρητον ἐπιθυμοῦντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάβοι, ἑαυτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος μείζον κωλύσαι κακὸν τὸ ἔλαττον δίδωσι πρὸς ἀπαλλαγὴν τελευτῆς βιαίας, οὕτω δὴ καὶ ὁ θεὸς ἐποίη 424 ἡσεν. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μαινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν καὶ παρασκευασμένους, εἰ μὴ λάβοιεν, αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἶδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρασκευασμένους, ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντας ἤδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δῆλον ἐντεῦθεν. μετὰ γὰρ τὴν μυσσάρην

έορτήν, ἣν ἐπετέλεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε μονονουχὶ λέγων· μαίνεσθε καὶ βούλεσθε θύειν. οὐκοῦν κἂν ἐμοὶ θύετε. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας οὐ μέχρι τέλους ἀφῆκεν, ἀλλὰ διὰ σο φωτάτης μεθόδου πάλιν ἀπήγαγεν. καὶ ὡσπερ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος εἶτα φιάλην οἴκοθεν κομίσας κελεύσειεν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῆς ψυχροποσίας μεταλαμβάνειν, καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος λάθρα τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξειε συντριῖσθαι τὴν φιάλην αὐτήν, ἵνα λανθανόντως καὶ ἀνυπόπτως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης, οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐποίησεν. θύειν ἐπιτρέψας ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης εἶασε τοῦτο γίνεσθαι ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον. ὅθεν φησὶν ὁ Δαυὶδ· σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ θεός, ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. εἶτα ἐπειδὴ χρόνους τινὰς ἔθυσαν, καθεῖλε 425 τὴν πόλιν. ὡσπερ ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς τοῦ σκεύους συντριβῆς, οὕτω καὶ ὁ θεὸς διὰ τῆς κατὰ τὴν πόλιν καταστροφῆς καὶ ἄκοντας αὐτοὺς ἀπήγαγε τοῦ πράγματος. ἐπεὶ γάρ, εἰ φανερώς εἶπεν· ἀπόστητε, οὐκ ἂν ἠνέσχοντο ῥαδίως, διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λανθανόντως αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἰατρὸς ὁ θεός, ἡ δὲ φιάλη ἡ πόλις, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ ψυχροποσία ἡ τῶν θυσιῶν ἐπιτροπὴ καὶ ἐξουσία. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἠβούλετο κατασκευάσαι, τίνας ἔνεκεν εἰς τόπον ἕνα συνέκλεισε τὴν τοι αὐτὴν θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνας χάριν τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς μίαν πόλιν συναγαγὼν αὐτὴν πάλιν ἐκείνην κατέστρεψε τὴν πόλιν; καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι πᾶσα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεῖται, ἔνθα οὐκ ἔξεστι θύειν, μόνῃ δὲ Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ καὶ μόνον θύειν ἔξῃν, ἄβατος καὶ ἔρημος γέγονεν. Περὶ ὧν μέντοι γε καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν φησὶν ὁ θεῖος λόγος· ἤδη δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐναργῶς ὁ θεὸς εὖ μάλα παρητεῖτο τὰς τῶν Ἰουδαίων θυσίας ἐξαμαρτόντας εἰς αὐτὸν πολλακίς καὶ οἰομένους διὰ θυσίας ἀλλ' οὐ διὰ μετανοίας αὐτὸν ἐξευμενίζεσθαι. φησὶ γὰρ διὰ τῶν προφητῶν· ἵνα τί μοι φέρετε λίβανον ἐκ Σαβᾶ καὶ κινάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὀλοκαυτώματα 426 ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐκ ἠδυνάν μοι. καί· συναγάγετε τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν καὶ φάγετε τὰ κρέα, ὅτι οὐκ ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἠνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου περὶ θυσιῶν καὶ ὀλοκαυτωμάτων. καί· τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; πλήρης εἰμὶ ὀλοκαυτωμάτων κριῶν καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ' ἂν ἔρχεσθε ὀφθῆναί μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε ἔτι. ἐὰν φέρητέ μοι σεμὶ δαλιν, μάταιον. θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστίν, τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν. καί· ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἤχον ὠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καί· οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρρους. ἐμὴ γὰρ ἐστὶν ἡ οἴκου μένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. μὴ φάγομαι κρέα ταύρων ἢ αἷμα τράγων πίομαι. θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. καί· θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. καὶ ἀπλῶς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς ὁμοίως τὰς θυσίας ἀπαναίνεται διὰ τὸ ἐξαμαρτάνειν αὐτοὺς εἰς αὐτὸν ἐξ ἄκρας κακίας καὶ ἀπειθείας τε καὶ σκληροκαρδίας. θυσίαι, γὰρ φησὶν, ἀσεβῶν βδέ 427 λυγμα κυρίῳ· καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς. καί· θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς, καὶ πάντες οἱ ἐσθίοντες αὐτάς μολυνθήσονται. διὸ δὴ καὶ τῷ Σαουλ ὁ θεῖος Σαμουὴλ ἔλεγεν· ἀγαθὴ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν, καὶ ἀκρόαμα ὑπὲρ στέαρ κριῶν. ἰδοὺ γὰρ οὐ θέλει κύριος θυσίαν ὡς τὸ εἰσακούειν αὐτοῦ. εἰ τοίνυν καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίαν καρδίαν καθαρὰν ἐπεζήτητε καὶ πνεῦμα συντετριμμένον, πολλῶ μᾶλλον ἐλθὼν ἔπαυσε τὰς δι' αἱμάτων θυσίας, οὐδὲ πάλαι

δεόμενος αὐτάς, ὡς εἴρηται, ἀλλ' εἰ βουληθῶσι συγχωρῶν καὶ εἰ ἀπὸ γνώμης ὀρθῆς προσ οἴσουσιν. ὅθεν φησὶν· εἰ θύειν ἐπιθυμεῖς, οὐ δεομένω μοι θῆε. ὁπότε δὲ τούτων ἀμνήμονες ἐγένοντο καὶ μόσχον ἀντὶ θεοῦ θεὸν ἐπεκαλέσαντο καὶ τούτῳ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐπεγράψαντο λέγοντες· οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἴσραήλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀπαρνησάμενοι θεὸν τὸν διὰ Μωσέως ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ σημεῖα ἐπὶ χειρὸς καὶ ράβδου ποιησάμενον, τὸν Αἰγυπτίους δεκαπλήγῳ πατάξαντα, τὸν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα καὶ διαγαγόντα αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος ὡς διὰ ξηρᾶς, τὸν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν βυθίσαντα, τὸν εἰς Μερρὰν τὴν πικρὰν πηγὴν γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ εἰς πλησμονὴν ἀναβλύσαντα, τὸν στύλῳ νεφέλης καὶ στύλῳ πυρὸς σκιάζοντα αὐτοῖς διὰ θάλπος ἄμετρον καὶ φωτίζοντα καὶ ὁδηγοῦντα τοὺς οὐκ 428 εἰδόμενος ὅπου πορευθῶσιν, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοῖς καὶ ἐκ θαλάσσης κρεοδοτήσαντα ὀρτυγομήτραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὗ τῆς θείας καὶ βροντο φόρου φωνῆς ἠξιώθησαν ἀκοῦσαι· τοῦτον ἀπηνήσαντο εἰπόντες τῷ Ἀαρὼν· ποίησον ἡμῖν θεοῦς, οἱ προπορεύονται ἡμῶν, καὶ ἐμοσχοποίησαν χωνευτὸν καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδώλῳ. κἀντεῦθεν οὖν ὀργισθεὶς ὁ μακρόθυμος κύριος ἄτε δὴ ἄχα ριστηθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, στιβῶσει φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ, καὶ οὐκέτι εἶπεν· ἐὰν δὲ ποιήσης, ὡς πρὸ τῆς μοσχοποιΐας εἴρηκεν, ἀλλά· ποίησον θυσιαστήριον καὶ θῆε διηνεκῶς. ἐπιλήσιμων γὰρ ὑπάρχεις καὶ ἀχάριστος, ἵνα συνεχῶς ὑπομιμνήσκῃ μου. ἐπεὶ οὖν τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ἀπεχρήσαντο οἱ τάλανες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκη ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαί τινων, καὶ ζῶων διαφορὰς καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διέσσει λεν, καίτοι παντὸς ζώου καθαρῶν τυγχάνοντος (πάντα γὰρ ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς καλὰ λίαν), καὶ δὴ καὶ ἀφορισμοὺς προσέταξε καὶ καθαρμῶν καὶ βαπτισμῶν καὶ ῥαντισμῶν καὶ ἀγνείας καὶ ἀργίας διαφόρους, ὧν παρακούοντες τιμωρίαν ὠρίσατο, ἵνα πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ ἀγχόμενοι τῆς πολυθέου πλάνης ἐκστήσωνται. οὐκοῦν διὰ τὴν σκληρὴν καρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτοὺς, ὅπως διὰ τοῦ θύειν καὶ ἀργεῖν καὶ ἀγνίζεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα παρατηρεῖσθαι εἰς ἔν 429 νοίαν ἔρχονται θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος. οἱ γὰρ μοχθηρῶς τρόπου καὶ γνώμης ἀγνώμονος οὐ διελίμπανον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλανθανόμενοι τοῦ θεοῦ καὶ παρατρεπόμενοι προσεκύουν ἀντὶ τοῦ κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μὲν, ὡς εἴρηται, μοσχοποίησαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεελφεγῶρ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τὸν Βάαλ καὶ τὸν Θαμουζ καὶ τὴν Σιδωνίαν Ἀστάρτην καὶ τὸν Μολχώμ καὶ τὸν Χαμῶς, καὶ ποτὲ μὲν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, ἃ ὁ θεὸς εἰς φαῦσιν ἀνθρώποις ἐποίησε καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν, ποτὲ δὲ καὶ ἄλογα ζῶα, ὡς παρ' Αἰγυπτίους τὸν Ἄπιν βοῦν καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, ὡς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ταύτην τοὶ προδήλως ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· μὴ μικρὸν τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδα ποιεῖν τὰ βδελύγματα ταῦτα ἃ ἐποίησαν, ὅτι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσει με. διὸ τοίνυν εἰκότως ἐξωλοθρεύθησαν ὡς τὸν θεὸν παροργίζοντες καὶ τὴν ἁγίαν γῆν ἐκείνην καταμαίνοντες ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἐσχάτης καὶ τελευταίας ἀλώσεως ταύτης ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. Καὶ γὰρ διάφοροι ταύτην ἐλόντες καὶ καθελόντες, φησὶ Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ὁ θεὸς ἀπεκατέστησεν ἀξίωμα τε καὶ σχῆμα, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. πρῶτος μὲν γὰρ 430 Θεγλαφασαῶρ δοριάλωτον ἔλαβε τῶν δέκα φυλῶν τὸ πλεῖστον, δεῦτερος δὲ Σαλμανασῶρ τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἐξηνδραπόδισε πόλεις, τρίτος δὲ ὁ Σαναχηρείμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρησε πόλεις καὶ πολλοὺς μετώκισεν αἰχμαλώτους, ἐπιστρατεύσας δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τε καὶ δυσσεβῶς ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπίχειρα θεηλάτῳ πληγῇ τὴν στρατιάν ἀπολέσας, καὶ μετ' αἰσχύνης ἀναζεύξας ὑπὸ

τῶν ἰδίων τέκνων ἀναί ρεῖται. μετὰ δὲ τοῦτον Ναβουχοδονόσωρ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἰωακείμ υἱοῦ Ἰωσίου μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου λαβῶν καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέρος ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν ὑπέστρεψε δασμὸν ἐπιθεῖς τῷ λαῷ. καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν Ἰωακείμ τὸν φόρον ἠθέτησεν, ὁ δὲ Ναβουχοδονόσωρ τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς τούτου βασιλείας, ὀγδόῳ δὲ τῆς οἰκείας ἡγεμονίας, πάλιν ἐπιστρατεύει τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὸν μὲν Ἰωακείμ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι κελεύσας ἄταφον ἐπὶ πολὺν κατέλιπε χρόνον (περὶ οὗ φησιν Ἱερεμίας· τάδε λέγει κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ υἱὸν Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα· οὐαὶ ἐπὶ τὸν 431 ἄνδρα τοῦτον· οὐ μὴ κόψονται αὐτόν, ὧ ἄδελφέ, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτόν, οἴμοι κύριε καὶ οἴμοι ἀδελφέ, ἀλλὰ ταφὴν ὄνου ταφήσεται καὶ συμψηφισθεῖς ῥιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ), τοὺς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαβῶν καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσι χειροτονήσας βασιλέα Ἰεχονίαν υἱὸν Ἐλιακείμ ἀπῆρεν εἰς Βαβυλῶνα. εἶτα καὶ τοῦτον μαθὼν στασιάσαντα μετὰ μῆνας γ' πάλιν ἐπέρχεται καὶ τοῦτον πεδήσας μετὰ πολλοὺς ἐτέρους δοριάλωτον ἀπάγει καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπολοίπων Σεδεκίαν πατέρα δελφον αὐτοῦ ὄρκους κατὰ τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀποστήναι καταδεσμήσας. ἀλλὰ καὶ τούτου παραβάντος τοὺς ὄρκους καὶ μήτε τὸν δασμὸν ἀποδοῦναι θελήσαντος, μήτε μὴ εὖνοϊαν φυλάζαντος, ἀλλ' Αἴγυπτιοῖς προσφυγόντος, αὐθις παρεγένετο, καὶ τὸν μὲν Σεδεκίαν χειρωσάμενος καὶ ἐκτὺ φλώσας καὶ τὴν πόλιν αὐτανδρον εἰληφῶς τὰ τε βασιλεία καὶ τὸν θεῖον ναὸν καὶ πᾶσαν ἐμπρήσας οἰκίαν αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διασωθέντας ἐκ τε τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου καὶ τὰ διαφέροντα σκεύη τοῦ ναοῦ κυρίου. τὸ πλῆθος τοίνυν τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ Ἰωὴλ διηγούμενος πρώτην μὲν ἐπελεύσεσθαι κάμπην λέγει, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς μὴ διαφθαρέντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθήσεσθαι, ὅσα δὲ ταύτην διαφεύξεται δαπανήσιν τὸν βροῦχον, ἔσχατον δὲ τὴν ἐρυσίβην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψειν ἀλλ' 432 βητον. φησὶ γάρ· τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης καταφάγεται ἡ ἀκρίς, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος καταφάγεται ὁ βροῦχος, καὶ τὰ κατάλοιπα τοῦ βρούχου καταφάγεται ἡ ἐρυσίβη. ταῦτα γὰρ τροπικῶς εἰς τε τὸν Ἀσσύριον καὶ Βαβυλωνίων ἐκληπτέον, κάμπην μὲν τὸν Θεγλαφασάρ ὀνομάζοντες, ἀκρίδα δὲ τὸν Σαλμανασάρ, βροῦχον δὲ τὸν Σεναχηρείμ, ἐρυσίβην δὲ τὸν Ναβουχοδονόσωρ τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἄρδην δηώσαντα καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας αἰχμαλωτεύσαντα, καθὼς εἴρηται. Πλειστάκις μὲν οὖν συμβέβηκεν ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, ὡς φησὶ πάλιν καὶ ὁ μέγας Κύριλλος, ὑπὸ τε Ἀσσυρίων καὶ Αἴγυπτίων Σύρων τε καὶ Μωαβιτῶν Ἰδουμαίων καὶ τῶν λεγομένων Φυλιστιεῖμ, τοῦτ' ἔστι Παλαιστινῶν. ἀλλ' ὀλίγα παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἔσθ' ὅτε περιπεσοῦσαν συμφοραῖς πάλιν ἀνήκεν, ἐπαμύνοντος θεοῦ τοῦ καὶ παιδεύσαντος. ἀπόλωλε δὲ νῦν ὀλοσχερῶς μετὰ τὴν τοῦ κυρίου σταύρωσιν. ὡσπερ τοίνυν ἡ μὲν τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ Βαβυλωνίων, ἡ δὲ Βαβυλωνίων ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων, οὕτως ἡ Ῥωμαίων ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται, καὶ ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διαφθαρήσεται. διὰ μὲν οὖν τῶν δ' ἀνέμων τὰς μεγάλας δ' βασιλείας 433 ὁ μέγας διδάσκει Ζαχαρίας, τὴν Χαλδαίων καὶ τὴν Περσῶν καὶ τὴν Μακεδόνων καὶ τὴν Ῥωμαίων, τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης φησίν. εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην. καὶ οἱ μὲν πυροὶ ἵπποι τὸ μαιφόνον τῶν Χαλδαίων σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων (οὐ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι βασιλεῖαι καὶ αὕτη), οἱ δὲ ψαροὶ καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ εὐτόνον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ κατεστρατεύοντο Μῆδοι καὶ Πέρσαι κατὰ Βαβυλωνίων, τούτου χάριν πορευόμενοι

καὶ δὴ καὶ ἀναπαῦσαι λέγονται τὸν θυμὸν κυρίου. ἐπεὶ γὰρ σκληροὶ γεγόνασι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο παρεδόθησαν εἰς χεῖρας Κύρου τοῦ Πέρσου. τὸ δὲ καὶ τοὺς λευκοὺς ἵππους, τοῦτ' ἔστι τοὺς Μακεδόνας, κατόπισθεν τῶν μελα νῶν πορεύεσθαι σημαίνει, ὡς καὶ οἱ Μακεδόνες τὴν Περσῶν βασιλείαν χειρώσονται, τὸ δὲ τοὺς ψαροὺς ἐπὶ νότον ἔρχεσθαι δηλοῖ, ὡς ἔμελλον Ῥωμαῖοι στρατεύειν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐν γὰρ τῷ νότῳ κεῖται ἡ πόλις. τὸ δὲ προσ ταχθέντας αὐτοὺς περιοδεῦσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν, ὡς διὰ τοῦ θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται. Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς ἐσχάτης ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ἔτη #22εσξβ', ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ Σολομωντείου ναοῦ καὶ τῆς πόλεως #22απῆ', ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας οἰκοδομῆς φ', ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμῆ', ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως Χριστοῦ μβ'. 434 Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων τε καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερῶν διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ τοιάδε φησὶν· οὗν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔκτον ἄγων ἔτος τῆς βασιλείας Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου χειρωσάμενος καθεῖλε τὴν Περσῶν δυναστείαν διαρκέσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη σλ'. τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φη', καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐν Βαβυλῶνι, διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λαγοῦ, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος. καὶ οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλεξάνδρον εἰσὶν οὗτοι· Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Ἀντίοχος ὁ Νόθος, Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, Ἀλέξανδρος, Ἀντίοχος, Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ὃς Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων παύσας τῆς ἱερωσύνης ὠρμήθη μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρῴου θρησκείας, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν μίανας Ὀλυμπίου ναὸν προσηγόρευσεν, τὸ δὲ ἔθνος κολάσεις ἀνηκέστους ἐπάγων ἐλληνίζειν ἠνάγκαζεν. ἐφ' οὗ καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐμαρτύρησαν, τὸ δὲ ἱερὸν ἔτεσι τρισὶν ἐρημωθὲν Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος καθάρας 435 τῶν ἀσεβῶν τὴν χώραν ἀνενεώσατο. εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος, Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Βαλαῖ, Δημήτριος ὁ Νικάνωρ, Ἀντίοχος, Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀντίοχος ὁ Σιδίτης, Δημήτριος, Ἀντίοχος ὁ Γρυπός, Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, Σέλευκος ὁ τοῦ Γρυποῦ, ἐφ' οὗ Ἀντιόχεια ὑπὸ Ῥωμαίων ἦλω, καὶ ἡ Συρία ἀρχὴ κατελύθη διαρκέσασα ἔτη σν'. Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλεξάνδρον εἰσὶν οἷδε· Πτολεμαῖος ὁ Λαγοῦ, ἐφ' οὗ Μένανδρος ὁ κωμωδοποιὸς ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ Ἑβραίων σοφοὶ τὸν νόμον ἠρμήνευσαν, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, ἐφ' οὗ ὁ τὴν πανάρετον σοφίαν συντάξας Ἑβραίοις Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ, ἐφ' οὗ τῶν Ἑβραίων ὁ λαὸς αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πέπονθεν· προστάξας γὰρ οὗτος τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάσπισταῖς ἐλέφαντας φ' εὐτρεπίσαι καὶ τούτους ποτίσαι οἴνω λιβανωτῶ, ἵνα μεθυσθέντες τοὺς Ἰουδαίους ἀποκτείνωσιν, τῶν δὲ προσευξαμένων, οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας τε καὶ δήμους ἐξορμήσαντες πολλὴν αὐτῶν ὄχλον ἐν τῇ περιουσίᾳ μανίᾳ διέφθειραν, καὶ οὕτω παραδόξως οἱ Ἰουδαῖοι περισσῶς 436 θέντες ἀβλαβεῖς ἀπελύθησαν εἰς τὰ ἴδια τῶν εὐεργέτην θεῶν εὐχαριστοῦντες. εἶτα βασιλεύει Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανής, Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης, Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ, Πτολεμαῖος ὁ Ἀλέξανδρος, Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος ὁ Διονύσιος, Κλεοπάτρα ἡ τούτου θυγάτηρ, ἦν Αὐγουστος ἀνελὼν ἐν ἔτει ιδ' τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ἐκράτησε τῆς Αἰγύπτου καθελὼν τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διαρκέσασαν ἔτεσι ς'. Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησάμενοι ἀρχιερεῖς εἰσὶν οὗτοι· Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσεδὲκ ἅμα Ζοροβάβελ, Ἰάκιμος υἱὸς Ἰησοῦ, Ἐλιάσιμος Ἰακίμου, Ἰωδαεσίμου, Ἰωάννης ὁ τοῦ Ἰωδαε, Ἰαδδούς, ἐφ' οὗ

Ἄλεξανδροέν Ἱερουσαλήμ τῷ θεῷ προσεκύνησε καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔκτισεν, Ἴωνίας Ἰαδδοῦ, Ἐλεάζαρος, Ἴωνίας, Σίμων, Ἴωναά Σίμων, Ἰωάννης ὁ καὶ Ὑρκανός, Ἀριστόβουλος, ὃς καὶ πρῶτος ἐπέθετο διάδημα βασιλικὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ, Ἰαν ναῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερεὺς. μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοὶ ἡγούμενοι διαρκέσαντες ἔτη υπγ', ἃ εἰσὶν ἑβδομάδες ἐτῶν ξθ', καθὼς ἔφη Δανιήλ· καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ 437 τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. [ια'. Περὶ Τίτου.] Μετὰ δὲ Οὐεσπασιανὸν ἐβασίλευσε Τίτος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη γ'. καὶ ὥρα θερινῇ πανήμερον ὀδοιπορήσας καὶ αἰ μορραγήσας διὰ τῶν μυκτῆρων ὑπὸ τοῦ ἡλίου συμφλεχθεὶς καὶ πάνυ λιποθυμήσας, ἔτι ἐμπνέοντα αὐτὸν ἐνέβαλεν εἰς τὸν τάφον Δομετιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατ' ἐπιτροπὴν τῆς γυναικὸς Τίτου. ὁ οὖν θαυμάσιος Τίτος οὗτος φιλοσοφῶ τατος καὶ εὐγλωττότατος τε καὶ πολεμικώτατος ἅμα καὶ μέτριος ἄγαν ὑπάρχων καὶ ἀγαθουργία πολλῇ καὶ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη καὶ φρονήσει κοσμούμενος ἐκδηλοτέραν ἅπασι πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ συμπάθειαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλήμ. σφόδρα γὰρ ἐπένθησε τοὺς θεηλάτους Ἰουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεῖον ναὸν πυρπολούμενον ὄρων ἐδάκρυσεν καὶ τὸν θεὸν ἐδυσώπησεν τυχεῖν ἐλέους καὶ συγγνώμης, ὡς οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ταῦτα γεγὼσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων θεοστυγὴ δυστροπίαν. ὅθεν δὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικῆ τὴν καὶ τροπαιοῦχον διωθεῖτο τὰς ἀναρρήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργάσθαι ταῦτα φήσας, ἀλλὰ θεηλάτω καὶ θεία ὀργῇ καθ' ὑπουργῆσαι καὶ τὰς χεῖρας ἐπιδεδωκέναί. κἀντεῦθεν τοίνυν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραστος καὶ πανεπέραστος γενόμενος οὕτως ἐτελεύτησεν. τοσοῦτον 438 δὲ θρῆνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῦτον ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους κλαίειν ὡσπερ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενος ἕκαστος. Ἐφ' οὗ τὸ Βέσβιον ὄρος ἐν τῇ δύσει κατὰ κορυφῆς ῥαγὲν πῦρ ἀνέβλυσε τοσοῦτον, ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ταῖς πόλεσιν. ὅπερ θεασάμενοι οἱ Ἕλλη νες καὶ σφόδρα καταπλαγέντες ἠρώτησάν τινος τῶν ἔλλογίμων χριστιανῶν, πῶς καὶ πόθεν ἐξῆλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυχάτων τῆς γῆς. οἱ δὲ φησὶν· ἐκ τῆς ἡτοιμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις γεέννης ἀνεδόθη πρὸς σωφρονισμὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτανόντων. καὶ δήλον ἐξ ὧν καὶ ὁ περιβόητος ὑμῶν διδάσκαλος Πλάτων ἔφη διεξερχόμενος ἐν τῷ Φαίδωνι περὶ τῶν λήξεων καὶ ἀποπληρώσεων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ καὶ ἐν τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἅτινά εἰσιν ἐν τῷ τῆς γῆς βάθει. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διαποροῦντας Ἕλληνας. ὁ δὲ γε θεῖος Πατρίκιος καὶ τῆς Προύσης ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθύπατον ἐρωτηθεὶς ἐπὶ λαοῦ καὶ δήμου περὶ τῶν αὐτοφυῶν θερμῶν πόθεν ἀνάγονται, οὕτως ἀπεκρίθη· ὁ 439 κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὕδωρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐσιῶν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς καὶ ἥλιον καὶ τοὺς λοιποὺς φωστῆρας κατασκευάσας λόγῳ προσέταξεν αὐτοὺς ἡμέραν καὶ νύκτα δαδουχεῖν. τοσαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ δύναμις, ὅσον καὶ τὸ θέλημα. ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ συμπήξας καὶ γῆν ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἐδράσας ἐποίησε τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγνωστικὴ ἐνεργεία, ἵνα ὁ μέλλων παρ' αὐτοῦ διαπλάττεσθαι ἄνθρωπος μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐνδέχεται. ἐν οἷς δύο τόπους εὐτρεπίσας πάλιν αἰδίδιους τὸν μὲν φωτὶ καταλάμπεσθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἔμπλεον κατεσκεύασεν, τὸν δὲ σκότους καὶ κολαστικοῦ πυρὸς αἰωνίου πεποίηκεν, ὅπως οἱ μὲν εὖαρε στήσαντες αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διαβόλου μὴ κατολισθῆσαντες ἀπάτην τὸν τῶν φωσφόρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαβόντες τόπον αἰωνίως αὐτῷ συμβασιλεύσωσιν, οἱ δὲ παροργίσαντες αὐτὸν καὶ τῷ κοινῷ ἐχθρῷ ἐξακολουθῆσαντες σὺν αὐτῷ καὶ

τὸν τῶν σκοτεινοφόρων κολαστηρίων ἀπειληφότες χῶρον ἀτελευτήτως ἀπολαύσωσιν. διαχωρίσας δέ γε τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, ὡσπερ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, κατεκερμάτισε ταῦτα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, καὶ ἔστιν ὕδωρ ὑπεράνω τοῦ στερεώματος καὶ πῦρ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, ὃ ἔστιν αἰθήρ, καὶ ἔστιν ὕδωρ καὶ πῦρ ὑπο κάτω τῆς γῆς. καὶ τὸ μὲν ἐπάνω τῆς γῆς ὕδωρ συναχθὲν εἰς συναγωγὴν μίαν θάλασσα προσηγορεύθη, τὸ δὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀπομείναν ἄβυσσος ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ σίφω 440 νέες τινες ἀναπέμπονται πρὸς ζωὴν ἡμῶν αἰ πηγαὶ καὶ παντὸς ζώου, ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ἀνάγονται. καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω τοῦ κάτω πυρὸς ἀπέχοντα προνοία θεοῦ ἀναδί δονται ψυχρότερα, τὰ δὲ πλησίον τοῦ πυρὸς ἐκεῖθεν ἐκπυ ρούμενα ζέοντα λίαν ἀναφέρονται, ὅσα δὲ οὐ πολὺ πλησιά ζουσι τὸ πῦρ ὕδατα χλιαρὰ ἐν τισι τόποις ἐξάλλονται. καὶ τὸ μὲν ὑποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστήριον ἔστι δαιμόνων καὶ ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ κατώτατον ὕδωρ ψυχρότατον ὄν καὶ εἰς βώλους κρυστάλλου πεπηγός, ὃ καὶ Τάρταρος λέγεται, βασανιστήριον ἔστιν ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῶν μὴ φυλαξάντων τὰς ἐντολὰς κυρίου. ὅτι δὲ πῦρ ἔστιν ὑπο κάτω τῆς γῆς, πειθέτω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον καὶ μέντοι καὶ ἐν ἄλλοις διαφόροις τόποις ὁμοίως παραδεικνύμενον πῦρ εἰς τὴν φοβερὰν γέενναν προδήλως πάντας κατακαίον, ὅσοι τὰ τοῦ πυρὸς ἔργα πεπράχασιν. περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ φησιν· ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ἄδου κατωτάτου. καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γενήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων. οὕτω δὲ καὶ Ἡσαΐας προφαίνων διαρρήδην τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὴν ἐσομένην καὶ ἠτοιμασμένην αὐτοῖς διὰ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς κόλασιν ἐκ βοᾶ· τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται, καὶ τίς ἀπαγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. καὶ ἐξελεύσονται καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί, λέγει κύριος. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ 441 τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σαρκί. Καὶ δὴ καὶ ὁ θεηγόρος Χρυσόστομος φησιν· ὄρα παράδοξον ἕτερον αὐθις, ἐναντίας φύσεις συνιούσας. οὔτε γὰρ ἀστραπῆς τι πυρωδέστερον, οὔτε ὕδατος ψυχρότερον, ἀλλ' ὅμως ἀναμίγνυται καὶ οὐ συγχεῖται οὐδὲ κεράννυται, ἀλλὰ τοὺς οἰκείους ἐκάστη διατηρεῖ ὄρους, τὸ πῦρ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρὶ· καὶ οὔτε τοῦτο ἐκεῖνο ἀνεξήρανε, οὔτε ἐκεῖνο τοῦτο κατέσβεσεν, καίτοι ἀστραπὴ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς ὀξύτερον καὶ φανότερον καὶ τομώτερον. καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὄψεις αἱ ταῖς ἀκτῖσι διηνεκῶς καταλαμπόμεναι, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ δυνάμεναι ἐνεγκεῖν. καὶ ὁ μὲν ἥλιος διὰ πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανόν, αὕτη δὲ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ὡς καὶ Χριστὸς μαρτυρεῖ λέγων· ὡσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξ ἀνατολῶν πορεύεται καὶ φαίνει ἕως δυσμῶν. εἰτά φησιν· ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ. αὕτη πάλιν ἕτερα φύσις οὐ μικρὰν ἡμῖν παρέχουσα χρεῖαν, ἀλλὰ τοσαύτην ὡστε εἰς τὸ πολὺ τῆς ζωῆς ἡμῖν συντελεῖν καὶ κεκτημένα ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ ἔργον ἀνέμων ἀναρριπίζει τὸν ἀέρα, ὥστε μὴ ἀκίνητον ὄντα φθεῖρεσθαι, πεπαίνειν τε τοὺς καρποὺς καὶ τρέφειν τὰ σώματα. τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυ 442 τιλίᾳ χρεῖας αὐτῶν καὶ τοὺς καιρούς, καθ' οὓς τεταγμένως ἐφίστανται καὶ παραχωροῦσιν ἀλλήλοις χορεύοντες ἐν τῷ πελάγει καὶ τοὺς πλωτῆρας διαβιβάζοντες; καὶ ὁ μὲν παρέπεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο, καὶ ἐναντίας ὀδεύοντες ὁδοὺς καὶ διακονοῦντες, ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίῳ γίνεται χρήσιμος. καὶ μυρία ἕτερα ἂν τις εἴποι τῶν ἀνέμων ἔργα. ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα παραδραμῶν ὁ προφήτης καὶ καταλιπὼν τῷ ἀκροατῇ ἀναλέγεσθαι αὐτὸς μόνον τὴν εὐκολίαν τῆς δημιουργίας παρέστησεν. τὸ γὰρ εἰπεῖν· ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ, οὐ τοῦτο δηλοῦντός ἐστιν, ὅτι θησαυροὶ τινές εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸ εὐκὸλον τοῦ ἐπιτάττοντος καὶ ἔτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρεσκευασμένον. ὡσπερ γὰρ ὁ ἔχων ἐν θησαυρῷ μετὰ ἀδείας ἐξάγει πάντα καὶ ὅτε

βούλεται πάλιν εισάγει, οὕτω καὶ ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησε καὶ τῇ φύσει παρέδωκεν. εἶδες πόση καὶ ἐν ἀέρι διαφορὰ, καθ' ἅπερ καὶ ἐν ὕδατι καὶ ἐν πυρὶ πολλαὶ ἐναλλαγαί. καὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ἐστὶ πηγαῖον, τὸ δὲ θαλάττιον, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὑπερουράνιον, τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἅψ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα ἐν διαφόροις τόποις ἀνάγονται διὰ τοῦ ὑπο γείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἐστὶν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ ἐν σελήνῃ, τὸ δὲ ἐν ἀστραπαῖς, τὸ δὲ ἐν ἀέρι, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων τὸ περὶ ἡμᾶς καὶ τὸ λυχνιαῖον, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς (καὶ γὰρ ἐστὶ πολλαχού τὸ τοιοῦτον ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον ὥσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων), τὸ δὲ 443 ἐν λίθοις παρατριβομένοις, τὸ δὲ ἐν κόμαις δένδρων καὶ αὐτῶν παρατριβομένων, τὸ δὲ ἐν κεραυνοῖς ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ καὶ ἐξ ὑδάτων καὶ ὑέλων διαυγεστάτων καὶ καθαρῶν τῶν ἐξάλλεσθαι πέφυκεν. οὕτω δὴ καὶ ἐν ἀέρι πάλιν ὁ μὲν ἐστὶ παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς καὶ φθοροποιός τε καὶ νοσημάτων ποικίλων καὶ ἐπικινδύνων αἴτιος, ὁ δὲ λεπτότερος καὶ σωμάτων εὐκрасίας καὶ εὐρωστίας πρόξενος, ὁ δὲ ἀνώτερος καὶ πυρωδέστερος. ὥσπερ καὶ τῶν ἀνέμων πολλαὶ διαφοραί. ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ λεπτότερος, ὁ δὲ παχύτερος, ὁ μὲν ψυχρότερος, ὁ δὲ ξηρότερος, ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ δὲ θερμότερος. ὅθεν οὖν ὁ προφήτης ἐμπεσὼν εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν εὐεργετημάτων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἡ τοῦ θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δέικνυται, καὶ ἰδὼν τὸ πέλαγος ἀχανές, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας· ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, κύριε. πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας καὶ σοφίας ἐπέπλησας τὰ τε ἔμψυχα καὶ ἄψυχα. [ιβ'. Περὶ Δομετιανοῦ.] Μετὰ δὲ Τίτον ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ναῶ Ῥώμης κατ' ἐπιβουλήν 444 τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. καὶ οὕτω διάδοχος τοῦ ἀδελφοῦ γενόμενος οὐκ ἐπὶ τὴν πατρικὴν τε καὶ ἀδελφικὴν ἐζήλωσεν ἄριστον πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν Τιβερίου καὶ Νέρωνος ἀνοσιουργίαν ἐκ διαμέτρου. καὶ δὴ πᾶν εἶδος κακίας ἐπελθὼν καὶ μαιφονίας τε καὶ γυναικομανίας ἅμα καὶ ἀνδρομανίας ἀνάπλεος γενόμενος ἑαυτὸν ὁ ἄθεος τελευταῖον ἀπεθέωσεν. κἀντεῦθεν οὖν ἔχθιστον ἅπασιν καὶ ἀπόβλητον διὰ τὸ φονικόν τε καὶ θηριῶδες τῆς μιαιφονίας γνῶμης ἑαυτὸν ὁ τάλας ἀποφύνας εἰκότως μάλα τὰ ἐπίχειρα τῆς οἰκείας δυσμενείας κομισάμενος αἰσχίστῳ μὶν τὸν μισαρὸν καὶ βέβηλον καταστρέφει βίον, ὡς εἴρηται. Ἐφ' οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὀνήσιμος ἐμαρτύρησαν, καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ἐξορίσθαι, καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς ἐγνωρίζετο περιπολεύων καὶ πανταχοῦ ποιῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ χώρας δαιμονικὰ ἀποτελέσματα. ἀπὸ Ῥώμης δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ἐποίησε ταῦτα φυγαδεύσας τὸ πλῆθος τῶν ὄφρων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπὸ αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας ἐν ταῖς συνελεύσεσιν τῶν ἀρχόντων. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος 445 δυσωπηθεὶς ἐποίησεν. τυραννοῦμενοι γὰρ οἱ Ἀντιοχεῖς ὑπὸ τῶν σκορπίων καὶ τῶν κωνῶπων, ποιήσας χαλκοῦν σκορπίον καὶ χύσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας ἐπάνω κίονα προσέταξε καλάμους βαστάζειν τὸν λαὸν καὶ περιερχομένους ἐν τῇ πόλει κράζειν τοὺς καλάμους ἐπισείοντας· ἀκώνωπα τῇ πόλει. καὶ οὕτως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κωνῶπες. αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ σεισμῶν στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα· οὐαὶ σοι, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖσι πολλοῖς καὶ πυρσοῖς κατενεχθείης. κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγία λῶις Ὀρέντης. Περὶ οὗ μέντοι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεως φησιν· Ἀπολλωνίου δὲ μέχρι νῦν ἐν τισὶ τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἰστάμενα τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζώων τετραπόδων καὶ πετεινῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν ρευμάτων ποταμῶν ἀτάκτως φερομένων καὶ ἄλλα εἰς ἕτερα τινὰ ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπαια ἴστανται. καὶ γοῦν οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰργάσαντο οἱ

δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλά γε καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μὴ ματι αὐτοῦ σημειᾶ τινὰ ἐπετέλεσαν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ πρὸς ἀπάτην τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων τῶν ῥαδίως ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου. τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ Μανέθωνα μαγικῶν ἔργων; ὃς τοιοῦτος ἄκρος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ, ὅτι αἰεὶ ἔσκωπε προδήλως τὸν Ἀπολλώνιον ὡς μὴ ἀκριβῆ τὴν κατ' αὐτοὺς φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχηκότα. ἔδει γὰρ αὐτόν, φησὶν, ὡς περ ἐγὼ 446 λόγῳ μόνον ποιεῖν ἄπερ ἐβούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσασιν ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. ταῦτα δὲ πάντα συγχωρήσει τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργεία δαιμόνων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἐδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ κυρίῳ καὶ μὴ ὑποσυρομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῶν φαντασιωδῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου προεφήτευσάν τινες, ὡς Βαλαὰμ καὶ Σαοὺλ καὶ Καϊάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβαλον, ὡς Ἰούδας καὶ υἱοὶ Σκευᾶ. οὐκοῦν καὶ εἰς ἀναξίους ἢ χάρις ἐνεργεῖ πολλάκις, ἵνα ἐτέρους εὐεργετήσῃ. καὶ γὰρ Βαλαὰμ ἀμφοτέρων ἀλλότριος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πίστεως, ἀλλ' ὅμως ἐνήργησεν εἰς αὐτόν ἢ χάρις διὰ τὴν ἐτέρων οἰκονομίαν. καὶ ὁ Φαραὼ τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ κάκεινῳ τὰ μέλλοντα προέδειξεν. καὶ ὁ Ναβουχοδονόσωρ παρανομώτερος, ἀλλὰ γε καὶ τούτῳ πάλιν τὰ μετὰ πολλὰς ὕστερον ἔσο μένας γενεὰς ἀπεκάλυψεν. ὅθεν δῆλον ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐναντίον ἐχόντων φρόνημα ἐπὶ τῷ προσήματι τοῦ Χριστοῦ τεράστια ποιοῦσιν ἐτέρα τέχνητινι πρὸς ἀπάτην ἀνθρώπων ἀπειροκάλων. οἷος ἐγένετο Σίμων ὁ μάγος καὶ Μένανδρος μετ' ἐκεῖνον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, δι' οὓς εἰκότως ἔφη· μὴ θαύμασιν ἀπατᾶσθαι προσήκει μήτε μὴν ἐπαγγελία ψιλλῇ, δοκιμάζειν δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν. 447 [1γ'. Περὶ Νερούα.] Μετὰ δὲ Δομετιανὸν ἐβασίλευσε Νερούας ἔτος ἕν. ὃς ἀνακαλεσάμενος Ἰωάννην ἐκ τῆς νήσου ἀπέλυσεν οἰκεῖν ἐν Ἐφέσῳ. μόνος τότε περιῶν τῷ βίῳ ἐκ τῶν ἱβ' μαθητῶν καὶ συγγραψάμενος τὸ κατ' αὐτόν εὐαγγέλιον ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. περὶ οὗ καὶ ὁ πολυῖστωρ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκ κλησιαστικῆς ἱστορίας φησὶν· Ὡμαῖς μὲν τὴν Παρθίαν εἴλη χεν, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν, πρὸς οὓς καὶ διατρίψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ. καὶ πάλιν· ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ καὶ θάπτεται πρὸς τῶν αὐτόθι πιστῶν. ὁμοίως δὲ καὶ Φίλιππος ὁ ἐκ τῶν ζ' διακόνων ἐν Ἱερᾷ πόλει τελειοῦται καὶ θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. περὶ ὧν καὶ Πολυκράτης ὁ τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἐπίσκοπος Ἰούκτορι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης γράφων οὕτω φησὶν· καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται, ἅτινα καὶ ἀναστήσονται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος Χριστοῦ, ὃς καὶ τὸ πέταλον πεφορηκῶς καὶ διδάσκαλος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος κεκοίμηται, καὶ Φίλιππος ὁ ἐκ τῶν ζ' διακόνων ἐν Ἱερᾷ πόλει τελειοῦται. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα κατηχήσας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἰππόλυτος Ῥώμης περὶ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς τελειώσεως τῶν ἀποστόλων διεξιὼν 448 ἔφη· Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου κηρύσσων ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν λόγον ἐξωρίσθη ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὑπὸ Δομετιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, κάκειθεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νερούα καὶ τὸ κατ' αὐτόν εὐαγγέλιον συγγραψάμενος, ἔνθα καὶ τὴν ἀποκάλυψιν θεασάμενος ἔτελεύτησεν, οὗ τὸ λείψανον ζητηθὲν οὐχ εὐρέθη. Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς Καισάριος ἐπὶ σεκρέτου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου οὕτως ἀπεκρίνατο λέγων· αὐτὸς Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτόν εὐαγγελίῳ πρὸς τῷ τέλει διεσάφησε τοῦτο φάσκων· καὶ τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ, τοῦτ' ἔστι τῷ Πέτρῳ, ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα καὶ φησιν· κύριε, οὗτος δὲ τί; καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; ἐξῆλθε δὲ ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς

ἀδελφούς, καὶ ἔδοξαν ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνή σκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; ἐπεὶ οὖν ἀλιεύοντας αὐτοὺς κατειληφὼς τῷ Πέτρῳ μόνῳ προσέταξεν ἔπεσθαι αὐτῷ, ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην συμπορεύεσθαι βουλό μενος ἔφη· κύριε, οὗτος δὲ τί; ὃν θεσπίσας ὁ Ἰησοῦς προσ μένειν ἐπὶ τῆς ἀλείας φησὶν· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἐν ταῦθα καὶ ἀλιεῦειν ἕως ἂν ὑποστρέψας ἔρχομαι πάλιν ὧδε, τί πρὸς σέ; ὥστε οὖν ἄριστα διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην 449 αὐτῶν ὑπόνοιαν εἰκότως ἔφη· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ· οὐκ ἀπο θνήσκει. καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλακίς διεσφάλλοντο πρὸς τὰς πεύσεις Χριστοῦ καὶ ἀποκρίσεις, ὡς καὶ ἀκούειν ἀσυνέ τους καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ, ἕως ἔλθων τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐδίδαξεν αὐτοὺς καὶ ὠδήγησεν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὸν λόγον κυρίου. εἰ δὲ τις ἐριστικῶς τε καὶ προπετῶς ἀποκρουόμενος τὰς ἱεράς ταύτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας ἀκαί ρως δῆθεν συλλογιζόμενος εἴποι· πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευτέραν Χριστοῦ παρουσίαν κατελείφθη ζῶν ἐν σαρκὶ μετὰ Ἐνῶχ καὶ Ἥλία, ἀκουέτω ὅτιπερ μόνους διὰ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτὸς οὗτος ἐκείνους ἐκ προσώπου κυρίου λέγει τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεσθαι Ἐνῶχ καὶ Ἥλιαν τοιάδε φάσκων· καὶ δώσω τοῖς δυοῖ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέ ρας #22ασζ' περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαὶ ἐνώπιον κυρίου πάσης τῆς γῆς ἐστῶτες. καὶ εἴ τις θελήσειεν αὐτοὺς ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπο ρεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίον ἐκ τῆς ἀβύσσου πόλεμον μετ' αὐτῶν καὶ νικήσει καὶ ἀποκτείνει αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἡμέρας τρεῖς ἡμισυ ἄταφα, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. μάτην 450 οὖν παραληροῦσί τινες φάσκοντες αὐτὸν ἔτι ζῆν ἐν σαρκὶ μὴ νοοῦντες μήτε ἂ λέγουσι τῷ ὄντι μήτε περὶ τίνων δια βεβαιοῦνται, οἴκοθεν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκ τινων ἱερῶν ἐξηγη τῶν ῥιψοκινδύνως τε καὶ τολμηρῶς ὄντως τερατεύομενοι. [ιδ'. Περὶ Τραϊανοῦ.] Μετὰ δὲ Νερούαν ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη θ' καὶ ὕδε ριάσας ἀπέθανεν. ὅστις ἀγαθὸς καὶ μισοπόνηρός τε καὶ φιλοδίκαιος τοσοῦτον ὑπῆρχεν, ὥστε γυμνώσας ποτὲ ῥομ φαίαν ἐνώπιον τῶν μεγιστάνων ἐπέδωκε τῷ ἐπάρχῳ λέγων· δέξαι τὸ ξίφος τοῦτο, καὶ εἰ μὲν καλῶς ἄρχω, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μή, κατ' ἐμοῦ αὐτῷ χρήσι. ἐφ' οὗ Συμεῶν ὁ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος ἐμαρτύρησαν, καὶ Βασιλείδης καὶ Μένανδρος καὶ Κήρινθος καὶ Νικόλαος καὶ Ἐβιο ναῖος οἱ αἰρεσιάρχαι καὶ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐγνωρίζοντο. [ιε'. Περὶ Ἀδριανοῦ.] Μετὰ δὲ Τραϊανὸν ἐβασίλευσεν Ἀδριανὸς ὁ καὶ Αἰλίας γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτη κδ', καὶ ὕδεριάσας ἀπέθανεν. ἐφ' οὗ στασιασάντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκοδομῆσαι βουλευθέντων, ὀργίζεται κατ' αὐτῶν σφόδρα. καὶ πολέμου γενομένου μεταξὺ ἀνεῖλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας νη', καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψανα τῆς πόλεως καὶ 451 τοῦ ναοῦ καταρριπώσας κτίζει νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν δὴ καὶ μετωνόμασεν Αἰλίαν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ στήσας τὸ ἑαυτοῦ εἶδωλον ἐν τῷ ναῷ οἰκεῖν Ἑλληνας ἐν τῇ πόλει προσέταξεν. κτίσας δὲ καὶ ναὸν ἐν Κυζίκῳ καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ προσηγόρευσε αὐτὴν Ἀδριανούπολιν. ἐφ' οὗ Κέρδων καὶ Οὐαλεντίνος καὶ Μαρκίων καὶ Μοντανὸς καὶ Σατορνίλος καὶ Καρποκράτης οἱ αἰρεσιάρχαι καὶ Ἀκύλας ἐγνωρίζοντο. [ι'. Περὶ Ἀντωνίνου.] Μετὰ δὲ Ἀδριανὸν ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ἔτη κβ'. ἐφ' οὗ Πολύκαρπος ὁ μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ Διονύσιος ἐπίσκοπος Κορίνθου ἐμαρτύρησαν, καὶ Τατιανὸς καὶ Βαρδισιάνης οἱ αἰρεσιάρχαι καὶ Πρίσκιλλα καὶ Μαξιμίλλα αἱ ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας ἐγνωρίζοντο. [ιζ'. Περὶ Μάρκου.] Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μάρκος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ια'. ἐφ' οὗ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς φερόμενον ὤφθη. [ιη'. Περὶ Βῆρου.] Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσε Βῆρος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η' καὶ ἐσφάγη ἐν προκένσῳ. 452 [ιθ'. Περὶ

Κωμώδου.] Μετὰ δὲ Βῆρον ἐβασίλευσε Κώμωδος ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιβ' καὶ ὑπὸ ἀναγωγῆς αἵματος καὶ χολῆς ἀθρόως ἀπ' ἔθανεν. ἐφ' οὗ Θεόδοτος ὁ καὶ πρῶτος τῆς κατὰ Παῦλον τὸν Σαμωσατέα καὶ Νεστόριον πλάνης ἀρξάμενος καὶ Θεοδοτίων ἐγνωρίζετο. [κ'. Περὶ Περτίνακος.] Μετὰ δὲ Κώμωδον ἐβασίλευσε Περτίναξ μῆνας δύο καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ παλατίου τὸν μάρτιον μῆνα. [κα'. Περὶ Δαδίου.] Μετὰ δὲ Περτίνακα ἐβασίλευσε Δάδιος μῆνας δ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου εἰς τὴν πηγὴν τοῦ παλατίου θεωρῶν τοὺς ἰχθύας. [κβ'. Περὶ Σευήρου.] Μετὰ δὲ Δάδιον ἐβασίλευσε Σευήρος ἔτη ιη'. ὃς τὸν ἐν Βρεττανίαις νικήσας πόλεμον ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν περιετείχισε τὴν νῆσον σταδίους χιλίους. ἐφ' οὗ Λεωνίδης ὁ ἐπίσκοπος καὶ πατὴρ Ὁριγένους ἐμαρτύρησεν, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς καὶ Σύμμαχος καὶ Ὁριγένης ἐγνωρίζοντο. 453 Ὅστις Ὁριγένης εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀκμάζων μεγίστην εἰστὸν θεῖον λόγον σπουδῆν καταβαλλόμενος οὐ μόνον τοῖς πιστοῖς πρόξενος ὠφελείας ἐγένετο μεγάλης, ἀλλὰ γε καὶ τῶν αἰρετικῶν οὐκ ὀλίγοις. ὑπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς πίστεως παραλαμβάνοντες δόγματα ζηλωταὶ τῆς ἀληθείας ἐγίνοντο. ἐξ ὧν ὑπῆρχε διαφερόντως Ἀμβρόσιος ἀνὴρ ἐπίσημος καὶ φιλόλογος, ὃς εἰς γνῶσιν τοῦ ἀνδρὸς ἀφικέσθαι σπουδάσας ἀπέστη τῆς Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος αἰρέσεως πείραν τῆς ἐνθέου παιδείας αὐτοῦ ἀρκοῦσαν κτησάμενος. πλεῖστοι δὲ καὶ τῶν ἕξωθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα μαθήματα τὴν ὠφέλειαν ἐκαρποῦντο. μέγας γὰρ καὶ παρ' αὐτοῖς ἐνομιζέτο παραδιδούς γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν καὶ τᾶλλα προπαιδεύματα. διόπερ οὐκ ὀλίγοι τῶν παρ' Ἑλλησι φιλοσόφων μαρτυροῦσιν αὐτῷ μνήμην ἐν τοῖς ἰδίους ποιούμενοι συγγραμμάσιν ὡς διδασκάλου. καὶ γὰρ εὐφυῆς παιδόμενος ὑπῆρχε σφόδρα καὶ ζητητικὸς ἄγαν, ὧς ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὸ τῆς θείας γραφῆς βούλημα πυνθανομένῳ ὡς βαθύτερον ἢ διανοούμενον ἐπέπληττεν ὁ πατὴρ μηδὲν ὑπὲρ ἡλικίαν περαιτέρω ζητεῖν. νύκτωρ δὲ ἐπιστάς εὐδοντι τὰ στέρνα ὡς θεοῦ 454 πνεύματος ἔνδον ἐν αὐτοῖς ἀφιερωμένου κατεφίλει καὶ τῆς εὐτεκνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζεν. ἀγνείαν δὲ καὶ ἐγκράτειαν τοσαύτην ἤσκησεν ἐκ νέου τοῦ σώματος, ὡς ὀβολοὺς δ' καὶ μόνον πρὸς διατροφήν καθ' ἑκάστης ἡμέρας ἀρκοῦμενος, καὶ μέντοι καὶ ἐν πολλοῖς ἔτεσι τοῦτο ποιῶν διετέλει, καὶ ἐπ' ἐδάφους καὶ ψιαθίου καθεύδων καὶ ὀλίγον καιρὸν τῆς νυκτὸς ἀναπαυόμενος τὸν πλείονα εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν λογίων διήνυεν. καὶ ἐν τούτοις ἐπεκτεινόμενος ἐπὶ τῇ ἀσιτίᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ γυμνότητι ἑαυτὸν ὑπωπιάζων τοσοῦτον κατεδάμασε τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος ὡς ὀρθᾶσθαι παντελῶς αὐτὸν ἀπεσκληκέναι. οἴνου γὰρ καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀπεχόμενος ἀνατροπὴν τοῦ θώρακος μεγίστην ὑπέμεινεν. ἔνθεν γέ τοι διαβόητος γενόμενος ὡς διαπρέπων ἔργῳ καὶ λόγῳ πολλοὺς Ἑλληνας τὴν εἰδωλομανίαν βδελύττεσθαι πείσας μαρτυρίου στέφανον ἀναδήσασθαι παρεσκεύασεν. πολλῆς οὖν φήμης περὶ αὐτοῦ τρεχούσης, καὶ πολλῶν μακρόθεν πρὸς αὐτὸν συρρεόντων, οὐ μόνον Ἑλληνας φιλοσόφους καὶ αἰρετικούς ἐλλογίμους πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἴλκυσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας χριστιανοὺς μᾶλλον στοιχειώσας ἐπεβεβαίωσεν. ὃν ὁ προλεχθεὶς Ἀμβρόσιος ἴκε τεύσας πολλὰ καὶ παραβιασάμενος ἐν Καισαρείᾳ καὶ ταχυγράφους μὲν αὐτῷ παραστήσας ἑπτὰ, πλείους δὲ καλλιγράφους, ἐρμηνεῦσαι τὰς θείας γραφὰς αὐτὸν πεποίηκεν. καὶ ὁ μὲν 455 τὴν δέουσαν χρεῖαν παρεῖχεν, ὁ δὲ ἐπὶ σχολῆς γενόμενος ὑπηγόρευε τοῖς ταχυγράφοις, καὶ οἱ βιβλογράφοι σὺν γυναιξὶν ἔγραφον ἐπὶ τὸ καλλιγραφεῖν ἐξησκημέναις, πᾶσάν τε θεῖαν γραφὴν ἡρμήνευσεν ἐπὶ ἔτη ιη'. λέγεται δὲ ὅτι ἐξακισχιλίας βίβλους συνέταξεν. τοσοῦτον γὰρ ζῆλον εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν θείων λογίων ὁ Ἀμβρόσιος ἐπεδείκνυτο, ὥστε τὴν πολλὴν αὐτοῦ σπουδῆν Ὁριγένης μαρτυρῶν γράφει πρὸς τινὰ λέγων· ὁ ἱερὸς καὶ θεῶς γνησίως ἀνακείμενος Ἀμβρόσιος πολλὰ προσαγορεύει σε. ὅστις νομίζοντά με φιλόπονον εἶναι καὶ πάνυ διψᾶν τοῦ θεοῦ λόγου ἠλεγεξέ τῇ ἰδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ ἅγια

μαθήματα ἔρωτι, ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτόν με παρελήλυθεν, ὥστε κινδυνεύειν ἀπαυδᾶν πρὸς τὰς αὐτοῦ προτάσεις. οὔτε γὰρ δειπνήσαι ἔστιν εἰ μὴ ἀντιβάλλοντα οὔτε δειπνήσαντα ἔξεστι περιπατῆσαι καὶ διαναπαῦσαι τὸ σωματίον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις φιλολογεῖν καὶ ἀκριβοῦν τὰ ἀντίγραφα ἀναγκαζόμεθα, οὔτε μὴν ὄλην ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος τὴν νύκτα ἔξεστιν ἡμῖν κοιμᾶσθαι ἐπὶ πολὺ τῆς ἐσπέρας φιλολόγοις παρατείνοντα. ἐὼ δὲ λέγειν καὶ τὰ ἔωθεν μέχρι τῆς ἐννάτης ἔσθ' ὅτε καὶ δεκάτης ὥρας· πάντες γὰρ οἱ θεῶντες φιλοπονεῖν τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῇ ἐξετάσει τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς ἀναγνώσεσιν ἀνατιθέασιν. πᾶσαν τοίνυν ἐρμηνεύσας τὴν θείαν γραφὴν ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'. 456 Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει· τοῦ μὲν Ἀμβροσίου τὰ πρὸς τροφὰς αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὀξυγράφοις καὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἐπαρκούντος χάρτην τε καὶ τᾶλλα τῶν ἀναλωμάτων, τοῦ δὲ Ὀριγένους ἐν τε ἀγρυπνίαις καὶ πολιτείᾳ ὑπερβαλλούσῃ καὶ σχολῇ μεγίστῃ τὸν περὶ τῆς γραφῆς διανύοντος κάματον, καὶ πᾶσαν τὴν καλουμένην τῶν ἐξαπλῶν πραγματείαν καὶ τῶν λοιπῶν ὁ ἀνὴρ μετὰ καμάτου πεφιλοτίμητο. οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐπισήμους δ' ἐκδόσεις κατὰ ταῦτόν συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ πέντε καὶ ἕξ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ἱερικῷ περιτυχῶν ἐν τινὶ πίθῳ ταύταις συνέταξεν. ἐπὶ ταῦτόν οὖν πάσας συναγαγὼν, διελὼν δὲ καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως τὰ τῶν λεγομένων ἐξαπλῶν ἀντιγράφων εὐφυῶς μάλα καὶ ἐπιστημόνως ἐκ πολυπειρίας κατεσκεύασεν. ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἄσβεστον αὐτοῦ τὸ κλέος διέμεινεν. συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον πτώμα ἐξαίσιον, καὶ μέντοι σκάνδαλον πολλοῖς καὶ ἀπωλείας πρόξενος γέγονεν. βουλόμενος γὰρ μηδὲν ἔᾶσαι τῶν θείων γραφῶν ἀνερμήνευτον εἰς ἐπαγωγὴν ἑαυτὸν περιέβαλεν ἀμαρτίας καὶ θανάσιμα ἐξηγήσατο ῥήματα. ἕξ αὐτοῦ γὰρ καὶ Ἄρειος τὰς ἀφορμὰς εἴληφε καὶ οἱ καθεξῆς ἀνόμοιοί τε καὶ ἀνόσιοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. φάσκει γὰρ οὗτος 457 τολμήσας κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς ὄραν τὸν πατέρα οὐ δύναται οὔτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸν υἱὸν οὔτε οἱ ἄγγελοι τὸ πνεῦμα οὔτε οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς οὐ θέλει εἶναι τὸν υἱόν, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ κατὰ χάριν υἱὸν λέγεσθαι, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προϋπάρχειν, καὶ τὰ ἐξῆς τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ. πολλὴν γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἐκάστην γραφὴν, καὶ ὅσα μὲν ἐν προσομιλίαις καὶ διὰ προοιμιῶν εἰς ἦθη τε καὶ εἰς φύσεις ζώων τε καὶ ἀλόγων εἴρηται μέσος φερόμενος πολλάκις χαρίεντα διηγήματα, ὅσα δὲ περὶ πίστεως ἔδογματίσεν, τῶν πάντων ἀτοπώτερος εὐρίσκειται. ἔδοξε δὲ αὐτῷ καὶ ἀσκητικὸν βίον ἐπανηρῆσθαι τοιοῦτον, ὡς καὶ τὸν θῶρακα αὐτοῦ φασὶ δι' ὑπερβολὴν ἀσιτίας τε καὶ σκληραγωγίας ἀνατραπῆναι, ἐπινοηκέναι δὲ καὶ κατὰ τὸ σωματίον, οἱ μὲν ὅτι νεῦρον ἀποτετμηκέναι διὰ τὸ μὴ τῇ ἡδονῇ παρενοχλεῖσθαι, οἱ δὲ φάρμακον ἐπιθεῖναι τοῖς μορίοις εἶπον καὶ ἀποξηρᾶναι, ἄλλοι δὲ ἄλλα εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσιν, ὡς ὅτι καὶ βοτάνην ἰατρικὴν εὔρε μνήμης ἕνεκα. οὗτος πολλὰ λέγεται πεπονθέναι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ λόγιος ὢν σφόδρα καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένος. φθόνῳ δὲ διαβληθεὶς πρὸς τοὺς τῆς ἐξουσίας ἄρχοντας, κακομηχανία διαβολικῆς ἐπινοίας εἰς αἰσχροτάτον ἄνδρα φασὶν ἐπινοηθῆναι παρὰ 458 τῶν τῆς κακίας ἐργατῶν. Αἰθίοπα γὰρ αὐτῷ παρεσκεύασαν εἰς παράχρησιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὁ δὲ μὴ φέρων τὴν τοσαύτην βδελυρὰν ἐπίνοιαν ἔρρηξε φωνήν, ἀμφοτέρων προτεθέντων αὐτῷ πραγμάτων. ἐπεὶ δὲ τοῦτο καθωμολόγησε θῆσαι, βαλόντες ἐπὶ χεῖρας αὐτοῦ λίβανον εἰς τὴν τοῦ βῶμου πυρὰν καθῆκαν, καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξέωθη. τὴν Ἄλεξανδρείαν δὲ καταλιπὼν διὰ τὸν ὄνειδον τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβεν, ἀνελθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἐξηγητῆς καὶ λόγιος προετρέπετο ἀπὸ τοῦ ἱερατείου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰπεῖν (πρεσβύτερος γὰρ προϋπῆρχεν), καὶ πολλὰ καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἀναστὰς καὶ τοῦτο μόνον τὸ ῥητὸν εἰπὼν· τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ θεός·

ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δι καιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου, πτύξας τὸ βιβλίον ἐκάθισε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ δακρῶν, πάντων ὁμοῦ συγκλαιόντων αὐτῷ. Εἰσὶ δὲ πολλὰ καὶ ἕτερα τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά τε καὶ ἀδόξενα διὰ τὸ πλῆθος τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων, ὅθεν καὶ συντακτικὸς ὠνομάσθη διὰ τὸ πε ποιηκέναι πολλὰ βιβλία, μὴ ἀκούων ὡς ἔοικε τοῦ σοφωτά του Σολομῶντος λέγοντος· υἱὲ φύλαξαι τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλά, καί· μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ καρδία σου μὴ ταχυνάτω τοῦ ἐξενεγκεῖν λόγον ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, ὅτι ὁ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. 459 διὰ τοῦτο ἔστωσαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι. εἰσὶ γὰρ λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητα. καί· μὴ γίνου δίκαιος πολὺ· ἔστι γὰρ δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ, καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μήποτε ἀσεβήσης. ταύτας τοίνυν παρα γραψάμενος τὰς ἱεράς παραινέσεις καὶ παραγκωνισάμενος οὐδὲ τοῦ χριστοφόρου προσέσχε τὴν ἔννοιάν τε καὶ σύνεσιν ἐν τοῖς συντάγμασιν. ὁ γὰρ θεσπέσιος Παῦλος ἐν παρα σκευῇ λόγων πάντων δυνατώτατος νοήμασί τε ἰκανώτερος γεγονῶς οὐ πλεῖον τῶν βραχυτάτων ἐπιστολῶν γραφῆ παρα δέδωκεν, καίτοι μυρία καὶ ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἅτε τῶν μέχρι οὐρανοῦ τρίτου θεωρημάτων ἐπιφθάσας, ἐπ' αὐτόν τε τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀναρπασθεὶς καὶ τῶν ἐκεῖσε ῥημάτων ἀνεκφράστων ἀξιώθεις ἀκοῦσαι. καὶ μέντοι οὐδ' οἱ λοιποὶ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί, ἰβ' μὲν ἀπόστολοι, ο' δὲ μαθηταί, καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις μυρίοι οὐκ ἄπειροι λόγων ἐτύγγανον, καὶ ὅμως οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ κυρίου δια τριβῶν ὑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλελοίπασιν, οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὸ γράφειν ἐλθεῖν κατέχει λόγος, ὡσπερ δὴ καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὕστερον. διὸ δὴ φησιν ὁ μέγας Μάξιμος· ὁ λόγους συγγραφόμενος ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἐτέρων ἢ ἄμφω ἢ πρὸς βλάβην τινῶν ἢ πρὸς ἐπίδειξιν ἢ ἐξ ἀνάγκης. [κγ'. Περὶ Ἀντωνίνου.] Μετὰ δὲ Σευῆρον ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος καὶ Γέτας 460 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μῆνας β', καὶ σφάξας τὸν ἀδελφὸν καὶ μοναρχήσας ἔτη ἑπτὰ ἀνταναιρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων. [κδ'. Περὶ Ἀντωνίνου τοῦ Καρακάλλου.] Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ὁ Καρακάλλος ἔτη κ' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. ἐφ' οὗ ἦν καὶ Γαληνὸς ὁ ἰατρός. [κε'. Περὶ Μακρίνου.] Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μακρίνος ἔτη δ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἀντωνίνου. [κς'. Περὶ Ἀντωνίνου τοῦ Γάλβα.] Μετὰ δὲ Μακρίνον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ὁ Γάλβας ἔτη δ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου. [κζ'. Περὶ Ἀλεξάνδρου.] Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαΐας υἱὸς ἔτη ιγ' καὶ ἐσφάγη σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Μαμαΐᾳ ἐξ ἐπιβουλῆς Μαξιμίνου στρατηγοῦ. ἐφ' οὗ Νάρκισος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐν τῷ βαπτίζειν ἐλαίου τοῦ χρίσματος λείψαντος ἐκέλευσεν ὕδωρ ἐν τῷ κρατῆρι βληθῆναι καὶ τοῦτο προσευξάμενος εἰς ἔλαιον μετέβαλεν. [κη'. Περὶ Μαξιμίνου.] Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον ἐβασίλευσε Μαξιμῖνος ἔτη γ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. ἐφ' οὗ Λαυρέντιος καὶ Κυπριανὸς ἐμαρτύρησαν. 461 [κθ'. Περὶ Βαλβίνου.] Μετὰ δὲ Μαξιμῖνον ἐβασίλευσε Βαλβῖνος μῆνας β' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. [λ'. Περὶ Πουπλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Βαλβῖνον ἐβασίλευσε Πουπλιανὸς μῆνας β' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. [λα'. Περὶ Ἰούνωρος.] Μετὰ δὲ Πουπλιανὸν ἐβασίλευσεν Ἰούνωρ μῆνας γ', ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους καὶ προτίκτορας καὶ τὸ τάγμα τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἰούνωρον εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα. [λβ'. Περὶ Γορδιανοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰούνωρον ἐβασίλευσε Γορδιανὸς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ' καὶ ἐν τῷ πολέμῳ συμπεσὼν τῷ ἵππῳ καὶ μηρο κλασθεὶς ἀπέθανεν. [λγ'. Περὶ Οὐνίωρος.] Μετὰ δὲ Γορδιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐνίωρ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β' καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. ἐφ' οὗ Σαβέλλιος ὁ αἶρε σιάρχης ἐγνωρίζετο. καὶ Ἑβραῖός τις χριστιανοῖς ἐν ἐρήμῳ τόπῳ συνοδοιπορῶν ἐν Συρίᾳ καὶ ἀρρωστήσας, ὥστε μὴ δύνασθαι παντελῶς αὐτὸν κινεῖσθαι, συνεβουλεύσαντο οἱ 462 σὺν αὐτῷ χριστιανοὶ μετὰ πολλῶν δακρῶν καταλεῖψαι τοῦ τον ὑφορώμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ συνδιαφθαρώσιν ἐκ τῆς ἀνυδρίας τοῦ

τόπου καὶ ἐρημίας. οὐς ἰδὼν ἀπιέναι μέλλοντας ὁ Ἰουδαῖος ἤρξατο μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς αὐτοὺς λέγειν· ὅρ κίζω ὑμᾶς τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ κατελθόντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων καὶ μέλλοντα κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, μὴ ἕασητέ με ἀποθανεῖν Ἑβραῖον, ἀλλὰ βαπτίσατέ με καὶ οὕτως ἀπέλθατε. οἱ δὲ φησιν· οὐκ ἔξ ἐστὶν ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι κοσμικοῖς οὕσι καὶ χειροτονίαν μὴ ἔχοντας, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ὕδωρ ἐστὶν ἐνταῦθα, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐπίστασαι. ὁ δὲ μᾶλλον ἐπέμενε τοῖς αὐτοῖς ὅρ κοῖς ἐκβιαζόμενος αὐτοὺς καὶ κατακρίνων. ἐν πολλῇ οὖν ἀπορίᾳ γενόμενοι, εἶπεν εἰς ἕξ αὐτῶν πρὸς τοὺς λοιπούς· ἐγείρατε αὐτὸν καὶ ἐκδύσατε. καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου τοῦ τον ὀρθώσαντες καὶ ἀποδύσαντες, ἐκεῖνος τὰς χεῖρας ἑαυτοῦ ψάμμου πλήσας κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰουδαίου λέγων ἐκ τρίτου· βαπτίζεται Θεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀποκρινομένων τῶν ἄλλων καθ' ἕκαστον ὄνομα τὸ ἀμὴν. καὶ παραχρῆμα τοσοῦτον ἐνίσχυσεν, ὥστε σὺν πολλῇ προθυμίᾳ καὶ εὐρωστίᾳ βαδίζειν μετ' αὐτῶν. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἄλε ξανδρεία καὶ ταῦτα διηγησαμένων τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Διονυσίῳ, καὶ τοῦτον ἐκθαμβήσαντες, εὐθὺς πάντα τὸ κλῆρον συναθροίζει καὶ ἀνατίθεται αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, εἴτε ἄρα ἔλο γίσθη τῷ Ἰουδαίῳ εἰς βάπτισμα ἢ τῆς ψάμμου ἐπίχυσις, 463 εἴτε οὐ. καὶ οἱ μὲν ἔλεγον· ἐλογίσθη, μαρτυρούσης καὶ τῆς ἀθροῦς ὑγείας αὐτοῦ, οἱ δὲ οὐ παρεδέχοντο διὰ τὸ μὴ τοι αὐτὴν ἔχειν τὴν ἐκκλησίαν παράδοσιν καὶ μάλιστα γε τοῦ κυρίου πρὸς Νικόδημον εἰρηκότος· ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τούτων τοίνυν καὶ ἐτέρων λαληθέντων, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Διονυσίῳ βαπτισθῆναι αὐτὸν καὶ ἀποστείλας αὐτὸν εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐβάπτισεν. τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς ψάμμου ἄξιον αὐτὸν ὑπάρχοντα διάκονον ἐχειροτόνησεν. εἰκότως οὖν καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ἀπαριθμήσας τὰ βαπτίσματα πάντα φησίν· ἐβάπτισε Μωϋσῆς, ἀλλ' ἐν ὕδατι καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ ἐν θαλάσῃ. ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης οὐκέτι μὲν ἰουδαϊκῶς, οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν. βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν πνεύματι. τοῦτο ἢ τελειότης, οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος, οἶδα καὶ πέμπτον ἔτι τὸ διὰ δακρύων. οὐκοῦν δικαίως οὐ παρεδέξαντο καὶ λίαν ἀρμοδίως ἐκεῖνο τὸ βάπτισμα. ποῖον γὰρ ἐκ ταῦτα ἐβαπτίσασατο, ἴν' ὡς βέβαιον καὶ θεῖον κυρωθεῖ; Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ κοσμικοὺς τινὰς καὶ γυναῖκας λέγοντες βαπτίσει ποτὲ κατὰ περίστασιν, μὴ παρόντος ἱερέως, καὶ εἰς βάπτισμα θεῖον καὶ τέλειον αὐτοῖς λογισθῆναι, φιλο 464 νεικοῦντες, μᾶλλον δὲ τερατολογοῦντες καὶ βλασφημοῦντες ἐκ πολλῆς ἀγνωσίας καὶ ἀνθαδειίας, μηδὲ τῆς ἱεραῦς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας καὶ παραγγελίας ἀκούοντες τῆς λεγούσης· οὐκ ἐπιτρέπομεν λαϊκὸν ποιεῖν τι τῶν ἱερατικῶν, οἷον θυσίαν ἢ βάπτισμα ἢ χειροθεσίαν ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην. οὐχ ἑαυτῷ γὰρ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ. διὰ γὰρ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου δίδεται ἢ τοιαύτη δόξα. ὁ δὲ μὴ ἐγχειρισθεὶς ταύτην, ἀλλ' ἀρπάσας καὶ τυραννήσας αὐτὴν ἑαυτῷ, τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Σαοῦλ καὶ Ὀζία ὑποστήσεται. οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδὲ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν βαπτίζειν οἷον διακόνους ἢ ἀναγνώστους ἢ ψάλτας ἢ ὑπηρέτας, ἢ μόνοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, ἐξυπηρετουμένων αὐτοῖς τῶν διακόνων. οἱ δὲ τολμῶντες τοῦτο τῶν Κοριθίων ὑποίσους τὴν δίκην. καὶ μέντοι οὐδὲ πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διακόνους ἢ διακονίσσας ἢ ἀναγνώστους ἢ ὑπηρέτας ἢ πυλωρούς, ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς ἐπισκοπίοις. αὕτη γὰρ ἐστὶ τάξις ἔννομος ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεάρεστος ἀρμονία καὶ κατάστασις. μάτην οὖν ἐρεσχελοῦσιν ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν θεομαχοῦσιν οἱ τὰ τῆς ἱερωσύνης χαρίσματα καὶ ἐνεργήματα κοσμικοῖς τε καὶ γυναιξίν ἀπο νέμοντες ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων καὶ πειθομένων τῇ ματαιολογίᾳ καὶ φλυαρίᾳ τῶν μηδὲ ὅτι ποτὲ ἐστὶν ἱερωσύνη καὶ διαφορὰ κοσμικοῦ

τε καὶ ἱερέως πάμπαν εἰδότες. 465 [λδ'. Περὶ Μάρκου.] Μετὰ δὲ Οὐνίωρον ἐβασίλευσε Μάρκος ἔτη γ'. [λέ'. Περὶ Ἰουστιλλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσεν Ἰουστιλλιανὸς ἔτη β' καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐν τῷ καθεύδειν καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανεν. [λ'. Περὶ Φιλίππου.] Μετὰ δὲ Ἰουστιλλιανὸν ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ' καὶ κτίσας πόλιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ καλέσας αὐτὴν Φιλίππο πόλιν ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ. [λζ'. Περὶ Οὐαλλεριανοῦ.] Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσεν Οὐαλλεριανὸς ἔτος α' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ἐφ' οὗ, ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ ὄργῃν μεγάλην ἐκπέμφαντος, λοιμώδης νόσος τὸ ἀνθρώπινον γένος διέφθειρεν εἰς ἐξάλειψιν. ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀτμοὶ τινες ἀνήεσαν καὶ πρὸς τούτοις ἄνεμοι καὶ αὖραι τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμήσεις ἀπέπνεον, ὡς νομίζειν νεκρῶν ἰχῶρας εἶναι τὰς δρόσους. συνεχεῖς οὖν ἐκ τούτου λοιμοὶ τὴν γῆν συνεῖχον καὶ βαρεῖα καὶ ἀνιάτα νοσήματα, ὡς ἄπειρον καὶ ἀναρίθμη 466 τον γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων τὸν ὄλεθρον. θρῆνοι δὲ καὶ οἰμωγαὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὄλλυμένων ἐγίνοντο πανταχοῦ κατ' οὐδὲν τῶν ἐπὶ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοτόκων Αἰγύπτου ἀπολειπόμενοι. οὐ γὰρ ἦν οἰκία, ἐν ἣ οὐκ ἦν τεθνηκῶς καὶ ἀπόζων, καὶ οἱ μὲν τῶν ἐθνῶν ἀπηνεῖς ἀνθρωποὶ τὴν τοῦ νοσήματος ἐκτρεπόμενοι καὶ τὴν τοῦ θανάτου μετὰ δοσιν ἀτάφους ἢ καὶ ἡμιθανεῖς ἔρριπτον τοὺς ἀνθρώπους, οὐ συγγενῶν, οὐ φίλων, οὐκ ἄλλων τινῶν ἐγγυτέρω φειδόμενοι, κἂν ὅτι μάλιστα τὴν ὄργῃν καὶ τὸν θάνατον οὐ διέφυγον. οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν φοβουμένων τὸν κύριον ἀπαρα φυλάκτως τοὺς νοσοῦντας θεραπεύοντες καὶ τοῦ πάθους μεταλαμβάνοντες τοῦ βίου τούτοις συναπηλλάττοντο, ἄλλοι δὲ ἐτέρους νοσοκομήσαντες καὶ ἀνεθῆναι τῆς νόσου ποιήσαντες ἀπεγέγοντο εἰς αὐτοὺς τὸν ἐκείνων θάνατον ἐπισπασάμενοι. [λη'. Περὶ Γάλλου.] Μετὰ δὲ Οὐαλλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος υἱὸς αὐτοῦ μῆνα ἓνα καὶ ἐσφάγη καθεύδων ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικός. [λθ'. Περὶ Δέκιου.] Μετὰ δὲ Γάλλον ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτος ἐν καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. ὃς ἐθέσπισεν ἐν Ῥώμῃ τὰς χριστιανὰς γυναῖκας μὴ ἐξεῖναι κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν οἰόμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύνης ταύτης εἰς εἰδωλολατρείαν αὐτὰς ἐλκύσειν. αἱ δὲ μᾶλλον προθύμως ἀκατακάλυπτοι προήεσαν δόξαν ἡγούμεναι τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκοῦσαν ἀνθρώπινον ἀτιμίαν. ὅθεν ἄχρι νῦν αἱ μὲν ἀκριβεῖς χριστιανῶν 467 ναὶ γυναῖκες ἀκατακάλυπτοι προΐασιν, αἱ δὲ Ἰουδαῖαι καὶ ἄπιστοι καλύπτονται. ἐφ' οὗ καὶ Βαβυλᾶς Ἀντιοχείας καὶ Φλαβιανὸς Ῥώμης καὶ Ἀλέξανδρος Ἱεροσολύμων καὶ Διονυσίος Ἀλεξανδρείας ἐμαρτύρησαν, καὶ Ναυάτος τῆς ἐκκλησίας ἀπέστη, καὶ Ἐλκεσαῖος ὁ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο. [μ'. Περὶ Αἰμιλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Δέκιον ἐβασίλευσεν Αἰμιλιανὸς ἔτος α' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ. [μα'. Περὶ Γαλλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Αἰμιλιανὸν ἐβασίλευσε Γαλλιανὸς ἔτη γ' καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. ἐφ' οὗ Ἀρτέμων καὶ Συνέπων οἱ αἰρεσιάρχαι ἐγνωρίζοντο, καὶ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς καὶ μαθητὴς Ὠριγένους διέπρεπεν. [μβ'. Περὶ Κλαυδίου.] Μετὰ δὲ Γαλλιανὸν ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη β'. [μγ'. Περὶ Κυντιλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Κυντιλιανὸς ἡμέρας ζ'. [μδ'. Περὶ Αὐριλλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Κυντιλιανὸν ἐβασίλευσεν Αὐριλλιανὸς ἔτη ε' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου. ἐφ' οὗ Μάνης ὁ μιαρὸς 468 καὶ τρισκατάρατος ἀνεφύη Χριστὸν ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον ὁ δαιμονιώδης μορφαζόμενος. διὸ καὶ μαθητὰς ἰβ' ὡς ἂν ὁ Χριστὸς ἐπαγόμενος καὶ ἐκ πάσης αἰρέσεως εἴ τι κακὸν ἐρανισάμενος ἐκ Περσίδος εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν κατὰ θεοῦ συγχώρησιν εἰσέφρησεν. οὗτος οὖν ὁ μεμηνὼς Μάνης ὁ καὶ Σκυθιανὸς λεγόμενος Βραχμάνης ἦν τὸ γένος, διδάσκαλον δὲ ἔσχε Βουδδαν τὸν πρῶτον καλούμενον Τερέβινθον, ὃς καὶ παιδευθεὶς ὑπὸ Σκυθιανοῦ τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος τὴν Ἐμπεδοκλέους ἠγάπησεν αἵρεσιν δύο ἀρχὰς λέγοντος ἀντικειμένης ἀλλήλαις. εἰσελθὼν δὲ ἐν Περσίδι ἐκ παρθένου ἑαυτὸν ἔφασκε γεγεννησθαι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνατραφῆναι, καὶ συγγραψάμενος βιβλία τέσσαρα τὸ μὲν ἐπὶ νό μασε

τῶν μυστηρίων, τὸ δὲ εὐαγγέλιον, τὸ δὲ τῶν θησαυρῶν, τὸ δὲ τῶν κεφαλαίων. καὶ ὁ μὲν Βούδδας οὗτος ὁ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου συντριβείς ἀπώλετο, γυνὴ δέ τις, παρ' ἧ κατέλυσε καὶ κατελύθη, τὰ χρήματα καὶ τὰς βεβήλους βίβλους τοῦ ἐξαγίστου κληρονομήσασα ὠνεῖται παιδάριον ἐτῶν ζ' τοῦνομα Κούβρικον, ὃν καὶ δι δάξασα γράμματα καὶ ἐλευθερώσασα κληρονόμον τῶν ἑαυτῆς πάντων καθίστησιν. ὁ δὲ λαβὼν τὰ βιβλία τοῦ Βούδδα καὶ 469 τὰ χρήματα διήρχετο τὴν Περσίδα Μάνην ἑαυτὸν ὀνομάζων, καὶ τῆς πλάνης τοῦ Βούδδα συνίστωρ γινόμενος καὶ τὰ βιβλία πονήματα ἴδια ἔλεγεν εἶναι. ὃν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐξέδειρε ζῶντα ὡς θανάτου γενόμενον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἴτιον. τοῦ γὰρ βασιλικοῦ παιδὸς νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἀπολαύοντος, ἐπηγγείλατο Μάνης χωρὶς ἰατρείας ἀναστήσαι τοῦτον, καὶ οὕτω τοὺς ἰατροὺς ἀποστήσας ἔθα νάτωσε τὸν παῖδα τῇ ἀμελείᾳ καὶ τερατολογίᾳ. ὑπὲρ δὲ τούτου μισθὸν ἐπάξιον εἰκότως κομίζεται τὴν ἐκδορὰν τοῦ παναθλίου αὐτοῦ σώματος. Ὁ τοίνυν ἐμβρόντητος οὗτος Μάνης ἀποβαλλόμενος τὴν παλαιὰν διαθήκην καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν οὐκ ἀγαθοῦ τινος θεοῦ γεγονέναι βλασφημιῶν ὑπὸ φθορὰν καὶ ἀλλοίωσιν οὔσαν, τὴν νέαν ὡς ἀγαθοῦ δῆθεν προσίεται θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφηνέναι τερατεύεται. καὶ πρὸς τούτοις καταδύσεις τινὰς ἐναγεῖς καὶ νυκτερινὰς τελετὰς καὶ παρανόμους ἐπιτηδεύσας μίξεις καὶ ἀρρητοποιΐας καὶ εἰμαρμένην καὶ μετενσωματώσεις καὶ ἄλλα πλεῖστα φλυαρήσας καὶ δράσας καὶ διδάξας τὰ τῶν Ἑλλήνων πονηρὰ καὶ μάταια δόγματα κρατύνειν ἐσπούδακεν ὁ θεομισῆς καὶ θεήλατος. Περὶ οὗ φησι καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Ῥαίθοῦ Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρετής, μᾶλλον 470 δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασία ψιλῆ καὶ σχήματι διακένω σώματος ἀνθρωπίου πεφανερῶσθαι τὸν κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνεῖρωξεν, ὥστε φησὶ καὶ πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἄπερ ἔδρα καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μηδὲν δὲ τούτων ἀληθείᾳ καὶ πράγματι ὑπάρξει, ἀλλὰ δοκῆσει μόνον καὶ ἀπάτη ἀποβουκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς καὶ συνανεστράφθαι νενόμισται. διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δύο παραιτεῖται λέγειν ἐπὶ τοῦ κυρίου, ἀλλὰ μίαν τὴν τῆς θεότητος. Παῦλος δὲ τις τῶ Μάνεντι τούτῳ σύγχρονος γεγονώς, τὸ γένος μὲν Σαμωσατεύς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν κύριον ἐδυσφήμησεν, ὥστε δὲ εἰς ἕκαστον τῶν προφητῶν οὕτω καὶ ἐν αὐτῷ γε γενῆσθαι τοῦ θεοῦ λόγου τὴν οἴκησιν, ἔνθεν καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἐχούσας καὶ ἀκοινωνήτους πρὸς ἑαυτὰς εἶναι παντάπασι ἐν Χριστῷ, ὡς ἄλλου ὄντος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλου τοῦ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντος θεοῦ λόγου. αὐταὶ μὲν οὖν αἱ πρῶται φυαὶ τοῦ μίαν φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμως ἐπὶ Χριστοῦ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεότητος, τὸ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς χρόνοις Ἀπολινάριός τις ἀνεφύη πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας ματαιοφροσύνης ἐτέρας ἡγήσασθαι. τῶν γὰρ Ἀρειανῶν ἄψυχον πάντη λεγόντων τὴν τοῦ κυρίου σάρκα, αὐτὸς ἔφη ὅτι σάρκα μὲν ἐψυχωμένην ψυχῇ ζωτικῇ ἀνέλαβεν ὁ κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ 471 προσήκατο. μηδὲ γὰρ δεηθῆναι τὴν σάρκα φησὶν ἐκείνην ἀνθρωπίνου νοδὸς ἡγεμονουμένην ὑπὸ τοῦ αὐτῆν ἐνδεδυκότος θεοῦ λόγου, ἀλλὰ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἄλλην νοερὰν δύναμιν παρὰ τὴν θείαν. ταῦτα ὑποθέμενος διατείνεται μίαν εἶναι φύσιν τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκός, ὡς ἅτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς οὐσης εἰς τὸ εἶναι ἄνθρωπον καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἄξιον φύσιν ὀνομάζεσθαι. Μεθ' ὃν ἀναφαίνεται τις Θεόδωρος τῆς Μοψουεστίας πόλεως ἐν τῇ Κιλικίᾳ τὴν ἡγεμονίαν λαχὼν, καὶ ἐκ διαμέτρου τῷ Ἀπολινάριῳ φερόμενος ὕβρεις οὐ τὰς τυχοῦσας τολμηρᾶ ψυχῇ καὶ ἀφόβῳ καρδίᾳ καταχέει τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, ἄνθρωπον ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν καὶ ἐκ προκοπῆς λαβόντα τὴν χάριν τοῦ θεοῦ θεὸν ὀνομάζεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξίω θῆναι τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δωρεᾶς ἐν

πρώτους εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτισθέντα. τὸν δὲ θεὸν λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν ἐν αὐτῷ κατοικήσαντα μεταδοῦναι τῆς θεϊκῆς ἀξίας αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως εἰς ὕστερον μετὰ τὴν τελείωσιν. ταῦτα καὶ ἕτερα τέ πολλὰ τοιαῦτα δυσφημήσας δύο φύσεις ἰδιοπεριορίστους ἐδογματίσεν ἐπὶ Χριστοῦ σχέσει τινὶ καὶ μόνον καὶ ἀλλήλαις οἰκειωμένας. δευτέρα καὶ αὕτη βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι. Μετὰ δὲ τούτους γέγονέ τις ὀνόματι Νεστόριος ἀπὸ Γερμανικείας τῆς Συρίας τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως 472 δραξάμενος. ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων κακοφρόνως ἀπεχρήσατο Παύλῳ καὶ Θεοδώρῳ τοῖς ἑαυτοῦ προγόνους ἐπόμενος. υἱὸς μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, ἀπὸ γονοῦ δὲ τοῦ Σαμωσατέως. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἁγίαν παρθένον ἄσπονδον ἤρατο πόλεμον ἐξαρνούμενος τὸν ἑαυτοῦ κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἑαυτοῦ δέσποιναν ὁ δέιλαιος δούλος καὶ ἀναίσχυντος. οὗτος οὖν ὁ δεινὸς Νεστόριος τρίτος προστάτης γεγωνὸς τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἰρέσεως ἄλλον εἶναι παρ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην ἐδογματίσεν. Τῆς δὲ κατὰ Μάνην καὶ Ἀπολινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος πάλιν ὑπασπιστὴς Εὐτυχῆς ἡγούμενος μοναστηρίου Κωνσταντινουπόλεως ἀνεδείχθη, ὃς μὴ ἀνεχόμενος ὁμοουσίον ἡμῖν καὶ ὁμοφυῆ τὴν σάρκα τοῦ κυρίου διομολογεῖν ἀπὴρ νεῖτο σῶζεσθαι λέγειν ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἐνώσεως τε καὶ συμφυΐας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τερατώδη τινὰ καὶ ἀλλόκοτα παρέπλαττεν ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατενηγέχθαι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου καὶ ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου παραδραμεῖν τὸν θεὸν λόγον οὐρανόθεν τοῦτο ἐν δεδυμένον, ἵνα δόξη γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς καίπερ μὴ γεγεννημένος. Μανιχαῖος οὗτος ὁ λόγος καὶ πεφαντασμένος πολλῶν μᾶλλον ἐκείνου. μίαν φύσιν καὶ οὗτος διεστραμμένη καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐπρέσβευεν. Εἶτα Σευήρος τις λεγόμενος ἀρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιο 473 χεῖρας τὴν κατὰ Μάνην αὐθις Ἀπολινάριον τε καὶ Εὐτυχέα διεκδικεῖν αἵρεσιν ἐπειράτο κυκῶν ὄση δύναμις αὐτῷ τὴν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην. ἐξελαθεὶς δὲ τῆς Ἀντιοχείων ὡς στασιώδης καὶ ταραξίας τῇ Ἀλεξανδρέων κουφότητι λαίλαπος καὶ θυέλλης δίκην ἐνέσκηψεν, ἔνθα καὶ ἑτέρας καταγιγῶδες ἀντιπνευσάσης αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ συνέχευε πάντας καὶ ἔθο ρύβησεν. διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἰουλιανὸς τις καλούμενος, Ἀλικαρνασοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος, τῆς δὲ Εὐτυχιανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθυμώτατος. Σευήρου γὰρ μίαν φύσιν λέγοντος εἶναι τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐν τῷ Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου, Ἰουλιανοῦ δὲ μίαν μὲν κατὰ Σευήρον φάσκοντος φύσιν, ἀναιροῦντος δὲ τὴν διαφορὰν, αἴτιοι πάσης ταραχῆς καὶ ζάλης γεγόνασιν οἱ ἀνόσιοι μὴ νοοῦντες κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον μήτε ἄ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. Οἵτινες πρὸς ἡμᾶς διαμάχονται λαμβάνοντας εἰς παράδειγμα τῆς θείας ἐνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον καὶ φασιν· οὐκοῦν τρεῖς ὁμολογεῖτε φύσεις, ἀλλ' ἴστωσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι, ὅτι δύο φύσεις ἡμεῖς λέγομεν, οὐ θεοῦ καὶ σαρκός, οὔτε μὴν θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. οὐδὲ γὰρ ἔστι κυρίως ἀνθρώπου φύσις ἢ τοῦ μέρους φύσις. μέρη μὲν γὰρ ἀνθρώπου ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἰ περὶ αὐτῶν διαιρέ 474 σεῖς τε καὶ ὑποδιαίρεσεις. καὶ μέρη μὲν Χριστοῦ ἀσύγχυτα θεότης καὶ ἀνθρωπότης, ψυχὴ δὲ καὶ σῶμα οὐ μέρη Χριστοῦ, ἀλλὰ μέρη τοῦ μέρους. μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ μὲν ψυχῆς οὐσία λογικὴ καὶ ποιότης ἀσώματος, ὧν τὸ μὲν ἡγεμονικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, καὶ τούτων τὸ μὲν ἐννοηματικόν καὶ διανοητικόν μνημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ ὀρεκτικόν τε καὶ ἑλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν, καὶ πολλὰ ἕτερα τούτοις ὑποδιαίρονται. ἀφείσθω δὲ τὰ νῦν ζητεῖν πότερον ὡς μέρη ταῦτά εἰσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὡς δυνάμεις. ἢ δὲ τοῦ σώματος πάλιν διαίρεσις γίνεται εἰς ὁμοιομερῆ, καὶ τούτων ἔτι εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ταῦτα εἰς ὄστέα καὶ σάρκα καὶ

νεῦρα, καὶ ταῦτα εἰς δ' στοιχεῖα, καὶ ταῦτα εἰς ὕλην καὶ εἶδος. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα φιλοσοφοῦσιν ἰατρῶν παῖδες περὶ δυνάμεων φυσικῶν, ὧν τὴν μὲν ἑλκτικὴν, τὴν δὲ καθεκτικὴν, τὴν δὲ ἀλλοιωτικὴν, τὴν δὲ ἀποκριτικὴν ὀνομάζουσιν, πολλὰ δὲ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας καὶ τοῦ συνέχοντος τὸ ζῶον ζωτικῶς καὶ ὀργανικοῦ πνεύματος ἑτέρου παρὰ τὸ λογικόν, ὡς φασιν, ὑπάρχοντος. ὡς περ τοίνυν ἀπόχρη πρὸς τὸ παραστῆσαι ταῦτα πάντα διὰ τοῦ σάρκα εἶπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου, καὶ ἀπόχρη πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἰς ἃ διαιρεῖται μέρη δηλῶσαι, οὕτως ἀπόχρη ἄνθρωπον ἢ φύσιν ἀνθρώπου εἰρηκότα πάντα δηλῶσαί τε καὶ παραστῆσαι τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἐν οἷς καὶ γνωρίζεται. οἱ δὲ οὐχ ἵνα τὸν ἄνθρωπον τέλειον ἀποφῆ νωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν κύριον συκοφαντήσωσι καὶ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν ἀλλοτριώσωσι φύσεως καὶ ἢ μὴ προσειληφότα 475 τὴν ἀρχὴν τὸ ἡμέτερον ἢ μὴ σῶον φυλάξαντα ὅπερ ἔσχε παρ' ἡμῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σοφιζόμενοι καὶ περὶ τὸ παράδειγμα κακουργοῦντες εἰς ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους καταπεπτώκασι λαβυρίνθους. Ἀμέλει γέ τοι καὶ Θεοδώρητος ἔφη περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀνοσίων οὕτως· εἰσὶ μέντοι γέ τινες οἱ καὶ χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχοντες, ἄντικρυς δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δὲ δίκαιον, οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγραφοῦσι τῷ λόγῳ ἀλλήλαις ἐναντίας ἐκ διαμέτρου, ἄλλοι δὲ τοῖς μὲν ἀσεβέσι τούτοις πολεμεῖν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἕτεραν δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδόν· τὸν γὰρ τοῦ θεοῦ μονογενῆ λόγον ὁμολογοῦντες υἱὸν ὡς ποίημα τῆς κτίσεως συναριθμοῦσι καὶ τὸν κτίστην ἰστώσιν μετὰ τῆς κτίσεως καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῷ δυσσεβεῖ λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. ἄλλοι δὲ ἄλλως τὴν εὐθειαν ὁδὸν ἀπολέσαντες καὶ τοῖς τῶν προοδευκώτων ἴχνεσιν ἀκολουθήσαι μὴ βουληθέντες πόρρω πού τῆς ἀληθείας ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν γε γεννημένην οἰκονομίαν παντελῶς ἀπηνήσαντο, οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπήσαι τὸν θεὸν λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀνειληφέναι, οἱ δὲ ἔμψυχον μὲν καλοῦσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ τὴν λογικὴν δὲ καὶ νοερὰν ἐν ταύτῃ γεγενῆσθαι ψυχὴν ἴσως τὴν οἰκείαν ἄνοιαν τοῦτο τεκμήριον ἔχοντες. ἡμεῖς δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν οὐδεμίαν ἴσμεν ἕτεραν ἢ τὴν 476 λογικὴν καὶ ἀθάνατον. καὶ ἄλλοι μὲν πάλιν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διατέμνουσι καὶ ἕτερον μὲν εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ τι θέντες καὶ ἀνά μέρος, τὸν δὲ ὡς θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς υἱὸν ὀνομάζουσιν. ἄλλοι δὲ παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον εἰς ὀστέων καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν. [με'. Περὶ Τακίτου.] Μετὰ δὲ Αὐριλλιανὸν ἐβασίλευσε Τάκιτος μῆνας ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φλοριανοῦ. [μ'. Περὶ Φλοριανοῦ.] Μετὰ δὲ Τάκιτον ἐβασίλευσε Φλοριανὸς μῆνας β' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Πρόβου. [μζ'. Περὶ Πρόβου.] Μετὰ δὲ Φλοριανὸν ἐβασίλευσε Πρόβος ἔτη ' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Κάρου. [μη'. Περὶ Κάρου.] Μετὰ δὲ Πρόβον ἐβασίλευσε Κάρος ἔτος ἓν καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Καρίνου. 477 [μθ'. Περὶ Καρίνου.] Μετὰ δὲ Κάρου ἐβασίλευσε Καρίνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Νουμεριανοῦ. [ν'. Περὶ Νουμεριανοῦ.] Μετὰ δὲ Καρίνον ἐβασίλευσε Νουμεριανὸς ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτος ἓν καὶ πολεμήσας Πέρσας καὶ συλληφθεὶς, ἐξέδειραν αὐτὸν ζῶντα. [να'. Περὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ.] Μετὰ δὲ Νουμεριανὸν ἐβασίλευσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτη κβ'. ὑφ' ὧν μέγας διωγμὸς κατὰ χριστιανῶν καὶ φρικωδέστατος κινήσεις, προσέταξαν κατὰ πόλιν καὶ χώραν τὰς μὲν Χριστοῦ ἐκκλησίας καταστρέφειν καὶ τὰς θείας αὐτῶν γραφὰς κατακαίειν, τοὺς δὲ χριστιανούς εὐρισκομένους ἀναγκάζειν θύειν τοῖς δαίμοσιν. διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὧν εἰσὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἄνθιμος Νικομηδείας καὶ Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀοὶ διμοὶ μάρτυρες. καὶ Σαββάτιος ὁ τὴν αἴρεσιν τῶν Τεσσα

ρισκαιδεκατιτῶν κρατύνας ἐγνωρίζετο. 478 Καὶ γυνὴ τις γένει καὶ πλούτῳ καὶ συνέσει καὶ κάλλει σώματος σὺν δυοῖν θυγατράσι παρθένοις μετὰ πολλὰς ἀποφυγὰς κατασχεθεῖσαι φόβῳ τοῦ μὴ διαφθαρῆναι τὴν παρθενίαν αὐτῶν εἰς τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ ἑαυτὰς ἔρριψαν. περὶ ὧν ζητητέον εἰ ἀριθμοῦνται εἰς μάρτυρας. Καὶ ἕτερα δὲ πάλιν ἱερά τις καὶ θαυμασία γυνὴ τὸν βίον ἀειπάρθενος καὶ ὠραία πάνυ συσχεθεῖσα, καὶ πολλαῖς μηχαναῖς θῦσαι τῶν τυράννων αὐτὴν ἀναγκαζόντων, μὴ ἠττηθεῖσαν προσέταξαν ἐκδοθῆναι στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μίξιν, καὶ μὴδ' οὕτως πειθομένην ὑποβάλλεσθαι κεφαλικῇ τιμωρίᾳ. καὶ περιστατηθεῖσα λίαν ἐδέϊτο τοῦ Ἀνθίου Νι κομηδείας μῆπω τελειωθέντος διὰ μαρτυρίου συμβουλευσαὶ αὐτῇ τί ἂν αἰρήσοιτο. ὁ δὲ χρηστὸς ὄντως ἀνὴρ καὶ οἶκο νόμος καὶ πιστὸς ἐν κρίσει τὰ λόγια κυρίου ταμιευόμενός φησιν· καλὸν μὲν, ὧ τέκνον, καὶ θεοπρεπὲς τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγνεύσεως, μείζων δὲ ἢ τῆς πίστεως ἐντολὴ κρηπὶς οὕσα τῶν καλῶν τῆς εὐσεβείας. μὴ οὖν προκρίνης τῶν κρειπτόνων τὰ δεύτερα. ὥσπερ γὰρ ἐν περιστάσει τινὰ γενόμενον αἶρε τώτερον ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ ἱμάτιον, οὕτως ἐστὶ μάλλον ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἄσπιλον τηρήσαντα τὴν ψυχὴν προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυβρίζουσιν ἐθέλουσιν, ἢ ἀπολέσαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν. ἢ δὲ τοῦ τῶν ἀκούσασα ἀπῆει ταλαντευομένη τὸν νοῦν ὡς δύο καλῶν ἀντιποιομένη. ἀλλ' ἢ θεῖα χάρις ἢ ἐν τοῖς ἀμηχάνοις προφάσεις ἐπικουρίας παρέχουσα τότε καὶ τῇ κόρῃ δι' ἐπινοίας σοφωτάτης ἄσπιλον τὴν σωφροσύνην ἐφύλαξεν. ὡς γὰρ ἐφ' ἐνὸς οἴκου συνεκλείσθη κατασοφίζεται τὸν στρατιώτην λέγουσα· μὴδὲν ἄτοπον εἰς ἐμὲ πράξης, ἄνθρωπε, καὶ παρέξω σοι μισθὸν τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἐπάξιον. δώσω γὰρ σοι 479 φάρμακον οὕσα φαρμακὴς ἀθανασίας πρόξενον, ὅπερ ὅλον τὸ σῶμα χριόμενον ἐν τοῖς πολεμίοις ὑπάρξεις ἄτρωτος. εἰ δὲ θέλεις ἄρτι πείραν λαβεῖν, ἐπίτρεψόν μοι τοῦτο κατασκευάσαι. τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβοῦσα κηρὸν ἢ μακαρία καὶ ἐλαίῳ συμμίξασα καὶ ἐπὶ πολὺ ταῖς χερσὶ μαλάξασα καὶ τὸν ἑαυτῆς αὐχένα περιχρίσασα λέγει πρὸς αὐτόν· πάταξον ὡς δύνῃ, καὶ ὄψει τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀλειφῆς, ὅτι οὔτε πλήξεις οὔτε θανατώσεις με. ὁ δὲ εἰς ὕψος ἐπάρας τὸ ξίφος καὶ κατ' αὐτῆς ἐπενεγκὼν ἀπέτεμεν εὐθέως τὴν τιμίαν αὐτῆς κάραν. καὶ οὕτω νικήσασα τῶν δυσμενῶν τὴν κακουργίαν διπλοῦν τὸν στέφανον τοῦ τε μαρτυρίου καὶ τῆς ἀγνεύσεως ἀνεδήσατο. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλη τις εὐπρεπεστάτη κόρη παρθενίαν ἀσκοῦσα διεβλήθη ὡς βλασφημοῦσα τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ εἶδωλα. ἦν συλλαβόμενοι καὶ πολλὰ μαστιγώσαντες μὴ ὑπεῖκουσαν τῇ τούτων δυσσεβείᾳ παρέδωκαν εἰς πορνεῖον ἐντεῖ λάμενοι τῷ ταύτας νέμοντι δέξασθαι αὐτὴν καὶ κομίζειν ὑπὲρ αὐτῆς καθ' ἡμέραν νομίσματα γ'. ὁ δὲ ὡς μέλλων εἰσπράττεσθαι τὸ χρυσίον ἔκδοτον αὐτὴν ἔστησε τοῖς βουλομένοις. ὅπερ γνόντες οἱ γυναικομανεῖς παρήδρευον τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀνομίας πρὸς αὐτὴν εἰσπηδῶντες καὶ τὸ ἄρ γύριον προδιδόντες. οὐς παρακαλοῦσα ἔλεγεν· ἔλκος ἔχω δυσῶδες εἰς τὸν κεκρυμμένον τόπον καὶ δέδοικα μὴ καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας μεταδώσω. ἀλλ' ἀναμείνατε ὀλίγας ἡμέρας, ἕως ἂν ὑγιάνω, καὶ ἐξουσίαν μου ἔχετε πάντοτε. οὕτως 480 οὖν τούτους ἀποβουκολήσασα δεήσει τὸν θεὸν ἰκέτευσεν ἀπαλ λαγῆναι τοῦ τοιοῦτου μύσους καὶ ἄσπιλον τὴν παρθενίαν αὐτῆς διαφυλάξαι. καὶ δὴ ὑπακούσας ὁ θεὸς τῆς δεήσεως αὐτῆς, ἔρχεται νεανίσκος τις περιφανῆς καὶ λίαν εὐσεβὴς πρὸς τὸν πορνοβοσκὸν ἐσπέρας βαθείας καὶ δίδωσιν αὐτῷ νομίσματα ε' λέγων· ἕασόν μοι τὴν κόρην ταύτην ἕως πρωῆ. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον λέγει πρὸς αὐτὴν· ἀνάστα καὶ πορεύου μετ' εἰρήνης. καὶ ἐνδύσας αὐτὴν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περικαλύψας τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ἐξῆλθεν ἄφθορος καὶ ἀνέπαφος ἢ γυνὴ καὶ διεσώθη. ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος, ἐκρίθη ὁ νεανίας ἀναιρεθῆναι. καὶ τούτου γενομένου ἐπλήρωσε τὸ κυριακὸν λόγιον τὸ λέγον· μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλος τις μονάζων κατασχεθεὶς ὑπὸ

τῶν ἀνοσίων ἐκείνων καὶ ἀσεβῶν μετὰ πολλῶν ποινῶν καὶ μαστίγων, τελευταῖον ἐπενόησαν πονηρὰν ἐπίνοιαν εἰς φθορὰν τῆς σωφροσύνης τοῦ δικαίου τοιάνδε· κλίνην γὰρ ἓν τινι κήπῳ στρώσαντες καὶ τὸν ἅγιον ἐν αὐτῇ δεσμήσαντες ἐπαφῆκαν αὐτῷ γύναιον ἄσεμνον, ὡς ἂν καὶ ἐκ τῆς τοῦ 481 τόπου ἠδύτητος καὶ μονότητος καὶ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἀκολάστου γυναιίου διαφυγεῖν πανταχόθεν καὶ ἄκων εἰς τὴν παράνομον καθελκυσθεῖη πρᾶξιν. ἀλλ' ὁ γε θεῖος ἀνὴρ τοῦ γυναιίου διὰ φιλημάτων ἤδη καὶ ῥημάτων αἰσχροῦν καὶ ἐπιτηδευμάτων περιπλεκομένου καὶ τὰς ἡδονὰς ἀνάπτοντος, τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν ἀποτεμὼν δῆγματι προσέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ἑαυτῷ μὲν πόνους καὶ ἀλγηδόνας ἀντὶ ἡδονῶν ἐπεισήγαγεν, ἐκείνην δὲ σφόδρα κατέπληξε καὶ ἀηδίας ἐνέπλησε τῷ ρεύματι τοῦ αἵματος. οἱ δὲ Ἕλληνες ταῦτα μεμαθηκότες ἐθαύμασαν τῶν μοναζόντων τὴν τῆς σωφροσύνης ἀκρίβειαν. Ἦττηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῷ πλήθει τῶν ἀναιρουμένων ἐξέθεντο δόγμα, ὥστε τοὺς εὐρισκομένους χριστιανούς ἐξορύττεσθαι τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, οὐ μόνον διὰ τὸ ὀδυνηρόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἄτιμόν τε καὶ πρόδηλον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλότριον. οὐς ἡ θεία δίκη ἐνδίκως μετελθοῦσα δικαίως ἐξέκοψεν. καὶ ὁ μὲν ἐσφάγη ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ὁ δὲ ἀπ' ἡγξάτο. [νβ'. Περὶ Κωνσταντίου.] Μετὰ δὲ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν ἐβασίλευσαν κατὰ 482 τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ῥωμαίων Κωνσταντῖος καὶ Σευῆρος καὶ Μαξιμῖνος καὶ Μαξέντιος. καὶ ὁ μὲν Κωνσταντῖος καὶ Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Βρεττανίαν ἐκράτησαν, ὁ δὲ Σευῆρος καὶ Μαξέντιος τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Μαξιμῖνος τὴν ἑώραν. ὅς πολλὰ μισρά τε καὶ ἄτοπα καθ' ὑπερβολὴν διαπραξάμενος καὶ πρὸς τούτοις διωγμὸν ἀπηνῆ καὶ ἀπανθρωπότατον κατὰ πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν εἰς τοὺς χριστιανούς ἐνδειξάμενος, καθ' ὃν πλεῖστοι τῶν εὐδοκίμων ἐμαρτύρησαν, ἄξια τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ καὶ προοίμια τῆς μελλούσης αὐτὸν διαδέχεσθαι κολάσεως εἰκότως πέπονθεν. νόσω γὰρ δεινοτάτῃ περιπεσὼν, ἀλγηδόνες ἰσχυραὶ τὴν σάρκα πᾶσαν διελυμαίνοντο. καὶ τὰ μὲν ἔγκατα διεφθείροντο ὑπὸ τῆς ἐνδομυχοῦσης σφοδροτάτης φλογώσεως, ἡ δὲ σὰρξ πᾶσα κηροῦ δίκην ἐξετήκετο, καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται καὶ πηρὸς ὁ δεῖλαιος ἀποκαθίσταται. λαβροτέρως δὲ φλογιζόμενος καὶ τηγανιζόμενος, καὶ αὐτὰ συνεφύγησαν τὰ ὀστά, ὥστε ἐξαφανισθῆναι τὸν χαρακτήρα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς. κάντεϋθεν ἐλεεινῶς διαφθειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος τσοσάτην δυσωδίαν ἐξέπεμπεν, ὡς οὐδὲν τῶν ἐν τάφοις διαλυθέντων νεκρῶν διαφέρειν. ὁ δὲ ἐν τούτοις ἐμπνέων βραχὺ στενάξας θάνατον ἐπεκαλεῖτο καὶ πρὸς τῷ τέλει ἐγγίζοντα ἑαυτὸν ὁ ἀλιτήριος γνοὺς τοιάδε ἔφη· οἴμοι 483 τῷ ἐλεεινῷ καὶ θρήνων ἀξίῳ, ὁποῖαν τῶν εἰς χριστιανούς μοι τετολμημένων ἀσεβειῶν ἀξίαν ὑπέχω τὴν τιμωρίαν. καὶ ταῦτα μετὰ πολλῆς ὀδύνης εἰπὼν ἀπέθανεν. Ἐφ' οὗ διὰ τὴν ἄπειρον κακουργίαν λιμὸς αὐτοῦ τῇ χώρᾳ δεινὸς ἐπισκῆπτει καὶ λοιμὸς καὶ τινος ἑτέρου νοσήματος μοῖρα. ἔλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρώδους ἂν θρακος λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἔρπον τὸ σῶμα, σφαλεροὺς δὲ τοῖς πεπονθόσιν ἐνεποιεῖ κινδύνους. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξαιρέτως ἐπὶ πλεῖστον γινόμενον μυρίους ὄσους ἄνδρας ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶ πηροὺς ἀπειρ γάσατο. καὶ σὺν τούτοις προσεπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος. ἀθρόως ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν συρρεύσαντα καιρὸν τῆς τοῦ δυσσεβοῦς θρασυτήτος τὴν κατὰ τοῦ θεοῦ μεγαλαυχίαν διήλεγξεν, ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἶδωλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιορκίας μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τῶν αὐτοῦ συμβῆναι καιρῶν ἐναβρύνετο. ταῦτα δ' οὖν ἅμα καὶ κατὰ ταῦτ' ἐπῆλθον καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ καταστροφῆς περιειλήφει τὰ προοίμια. καὶ αὐτὸς μὲν οὖν περὶ τὸν πρὸς Ἀρμενίους 484 πόλεμον ἅμα τοῖς αὐτοῦ στρατοπέδοις κατεπονεῖτο, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις καὶ χώρας οἰκούντων δεινῶς ὁ λιμὸς τε ἅμα καὶ ὁ λοιμὸς κατέτρυχεν. καὶ μὴ ρίοι μὲν

ἐτύγχανον οἱ κατὰ πόλιν θνήσκοντες, πλείους δὲ οἱ κατὰ ἀγρούς καὶ κώμας ἀπάντων σχεδὸν τροφῆς ἐνδεία καὶ λοιμῶδει νόσω διεφθαρμένων. καὶ γὰρ οἱ μὲν χόρτον διαμασώμενοι καὶ τὴν ἕξιν λυμαινόμενοι διώλλυντο, οἱ δὲ ἀπεσκληρότεροι ὡσπερ εἶδωλα νεκρὰ ὧδε κάκεισε ψυχορρα γοῦντες ἐνσειόμενοι τε καὶ περιολισθαίνοντες κατέπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις, ὅθεν νεκρὰ καὶ γυμνά σώματα ἐφ' ἡμέραις πλείοσιν ἄταφα διερριμμένα θέαν οἰκτρὰν τε καὶ ἐλεεινὴν παρεῖχε τοῖς ὀρώσιν. ἤδη γέ τοι καὶ κυνῶν τινες ἐγίνοντο βορὰ, οὐχ ἤκιστα δὲ καὶ ὁ λοιμὸς πάντας οἴκους ἐπενέμετο. τοιαῦτα τοίνυν τῆς Μαξιμίνου μεγαλαυχίας τὰ ἐπίχειρα καὶ τοιοῦτον αὐτοῦ τὸ δύσμορον τέλος. ἐν στήλῃ γὰρ καθ' ἡμῶν ἀνέγραψεν ὡς χριστιανῶν πάντων ἀναιρεθέντων, ὡς ᾤετο, πάσης εὐθηνίας τε καὶ εὐκρασίας ἢ Ῥωμαίων πολιτεία πλησθήσεται. διὸ καὶ λιμὸς καὶ λοιμὸς καὶ αὐχμὸς καὶ πᾶν ὃ τι οὖν ἐστὶ κακὸν εἶπεν τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθεν, ὡς εἴρηται. Κωνσταντίου δὲ τοῦ ἐπικληθέντος Χλωροῦ διὰ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὃν ἐκ πορνείας γεγεννησθαί τινες τοῦτον εἰπόντες ἐλέγχονται σαφῶς ὑπὸ διαφόρων ἐξηγητῶν 485 τῶν ὡς ψευδολόγοι καὶ ματαιόφρονες. ὡσαύτως οὖν καὶ Σευήρου τεθνηκότος Λικίνιος ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου αὐτὸν εἰσάγεται. Τὸν δὲ γε Κωνσταντῖνον μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν συνέβη νοσῆσαι, ὥστε μήτε μάγων προγνώσεις καὶ μυθολογίαι, μήτε ἰατρῶν ἐπιστῆμαι καὶ σκευασίαι βοηθημάτων δύνασθαι τὸ πάθος αὐτοῦ θεραπεῦσαι. πρὸς ὃν οἱ τῶν εἰδώλων μιερεῖς ἐλθόντες ὑπέθεντο κολυμβήθραν τινὰ πλησθεῖσαν αἵματος παιδίων ἀφθόρων, καὶ θερμῷ τῷ αἵματι καὶ ἀφρίζοντι βαπτισθέντα αὐτὸν ὑγιᾶναι. συναχθέντων οὖν τῶν παιδίων ἐκ πάσης ἐπαρχίας διὰ βασιλικῆς προστάγματος, καὶ τοῦ βασιλέως ἕξω παραπορευομένου, προσυπήνησαν αὐτῷ πᾶσαι τῶν πολλῶν ἐκείνων παιδίων μητέρες διαλελυμένων τῶν πλοκάμων καὶ τῶν μαζῶν γεγυμνωμένων μετὰ πολλῶν ὀδυρμῶν καὶ δακρύων. περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς διερωτήσας καὶ μαθὼν ὅτι αἱ μητέρες εἰσὶ τῶν μελλόντων ἀναιρεῖσθαι παιδίων δακρύσας εἶπεν· καλὸν μοι μᾶλλον ἐστὶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀναιτίων ἀποθανεῖν παιδίων ἢ ἐκ τῆς ἐκείνων σφαγῆς ὠμοτάτην καὶ ἀπάνθρωπον ζωὴν ἐπιλέξασθαι, καὶ μάλιστα τῆς ἐκ τούτων ὑγείας ἀμφιβαλλομένης. καὶ ταῦτα πρὸς τὴν σύγκλητον εἰρηκῶς εἰσηλθὼν εἰς τὸ παλάτιον καὶ οὐ μόνον τοὺς παῖδας ταῖς ἰδίαις μητράσιν ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι, ἀλλὰ καὶ ὀχήματα καὶ ἀναλώματα προσέταξεν αὐταῖς ἐν τῷ ὑποστρέφειν παρασχεθῆναι. καὶ τούτου γενομένου ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ὄραμα ἐθεάσατο 486 ὁ βασιλεὺς, ἐν ᾗ ὠφθησαν αὐτῷ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι λέγοντες· ἡμεῖς ἐσμὲν Πέτρος καὶ Παῦλος ἀποσταλέντες ὑπὸ θεοῦ παρασχεῖν σοι ὑγείαν καὶ σωτηρίαν διὰ τὴν πρὸς τοὺς παῖδας ἐλεημοσύνην τε καὶ συμπάθειαν. πέμψον οὖν καὶ μετακάλεσαι τὸν ἅγιον Σίλβεστρον ἐκ τοῦ Σεραπίου ὄρους, καὶ ὑποδείξει σοι τὴν ὄντως θεῖαν τε καὶ σωτήριον πηγὴν, ἐν ᾗ λουσάμενος οὐ μόνον σωματικὴν ἔξεις ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν ὅτι μάλιστα. ἡμέρας δὲ γενομένης ἀποστείλας πρὸς τὸν θεῖον Σίλβεστρον μετὰ πολλῆς τιμῆς ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἀναστάς ὁ βασιλεὺς προσεκύνησεν αὐτὸν λέγων· καλῶς ἤλθες, Σίλβεστρε. καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν· εἰρήνη σοι ἀπὸ θεοῦ καὶ σωτηρία παρασχεθεῖ. καὶ φησὶν ὁ βασιλεὺς· παρακαλῶ σε εἶπέν μοι, εἰ ἔχετε θεοὺς τινὰς Πέτρον καὶ Παῦλον καλουμένους. καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἔφη· ἡμεῖς ἕνα θεὸν ἔχομεν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὗ Πέτρος καὶ Παῦλος δοῦλοι γνήσιοι τυγχάνουσιν. ὁ δὲ βασιλεὺς φησὶν· δύνασαι, ὦ ἐπίσκοπε, φανερωσαί μοι τὰς ὕψεις αὐτῶν διὰ τινος ζωγραφίας, ὅπως ἐπιγνῶ σαφέστερον, εἰ αὐτοὶ εἰσὶν οἱ ἀποσταλέντες ἀπὸ θεοῦ πρὸς με; καὶ παραχρῆμα κελεύσας ὁ ἐπίσκοπος τῷ ἰδίῳ διακόνῳ ἐνεγκεῖν τὰ στηθάρια τῶν ὁμοιωμάτων αὐτῶν ἐν σανίσιν, ἠνέχθησαν, καὶ θεασάμενος ὁ βασιλεὺς ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων· οὗτοί εἰσιν ἀληθῶς οἱ κατ' ὄναρ ὀφθέντες μοι καὶ παρα 487 κελευσάμενοι

μετακαλέσασθαί σε, ὦ Σίλβεστρε. καὶ νῦν δεῖξόν μοι τὴν πηγὴν ἣν ἔφησαν, δι' ἧς ψυχῇ καὶ σώματι σωθήσομαι. καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτίκα προστάξας κολυμβή θραν ὕδατος γενέσθαι ἐβάπτισε τὸν βασιλέα, καὶ παραυτίκα ἐξήλθεν ἐκ τῆς κολυμβήθρας ὑγιῆς καταλιπὼν τὰ τοῦ σώματος τραύματα ἐν τῷ ὕδατι καθάπερ λεπίδας ἰχθύων. ὃν ἡ σύγκλητος ἰδοῦσα καὶ πᾶς ὁ δῆμος ἀπολαβόντα τὴν ὑγίαν ἐξεβόησαν λέγοντες· εἰς θεὸς ὁ τῶν χριστιανῶν μέγας καὶ φοβερός, καὶ πάντες ἀπὸ τοῦ νῦν πιστεύομεν εἰς αὐτὸν καὶ βαπτίζομεθα, ὅτι εἶδομεν σήμερον μεγάλα θαυμάσια. πρὸς οὓς φησιν ὁ βασιλεύς· τὰ μὲν ἀνθρώπινα ἀναγκαστά, τὰ δὲ θεῖα προαιρετικὰ τυγχάνει. ὁ μέντοι θεὸς ἀγαθῆ προαιρέσει καὶ διαθέσει θρησκευέται. ὅθεν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ κρίσει ἐλευθερίας βουλόμεθα γίνεσθαι χριστιανούς τοὺς θέλοντας καὶ μὴ φόβῳ ἀνθρωπίνῳ προσάγεσθαι τῇ τοῦ θεοῦ λατρείᾳ. καὶ ταῦτα πάντες ἀκούσαντες πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸν αὐτὸν πόθον ἐξήφθησαν μᾶλλον ἀποδεξάμενοι τὴν τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ δόγματος ἐπιείκειαν. αὐτίκα δὲ καὶ ἡ μήτηρ Ἑλένη βαπτίζεται καὶ οἱ τούτου συγγενεῖς τε καὶ φίλοι. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούσας τὰ ὑπὸ Μαξεντίου γινόμενα ἐν Ῥώμῃ χαλεπά τε καὶ ἄτοπα, περὶ οὗ καὶ πρεσβείαν ἐκ τῶν Ῥωμαίων δεξάμενος ἐστράτευσε κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ φωτοειδῶς θεασάμενος 488 ἐπιγράφον τὰ ἐν τούτῳ νίκα, παρευθὺ χρυσοκολλήτοις ἐκτυπώσας λίθοις καὶ ἐπὶ δόρατος ἀναρτήσας καθηγῆσθαι τῇ ἑαυτοῦ στρατείᾳ προσέταξεν. δι' οὗ τροπωσάμενος Μαξέντιον ἐν τῷ ποταμῷ οὕτως εἰσῆλθε καὶ τῆς Ῥώμης ἐκράτησεν, ἀπο πνιγέντος Μαξεντίου ἐν τῷ ποταμῷ διωκομένου. Περὶ οὗ καὶ ὁ πολυῖστωρ Εὐσέβιος ἔφη· ἔφ' οἷς αὐθις καὶ πεπλήρωται σαφῶς· ἄρματα Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσῃ. πόντος ἐκάλυψεν αὐτούς. οὕτω γὰρ καὶ Μαξέντιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄπλιται καὶ δορυφόροι κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος, ὀπηνίκα νῶτα δούς τῇ ἐκ θεοῦ μετὰ Κωνσταντίνου δυνάμει πρὸς τὸν ποταμόν, ὃν αὐτὸς μηχανικῶς ζεύξας καὶ γεφυρώσας μηχανὴν ὀλέθριον καθ' ἑαυτοῦ συνεστήσατο καὶ λάκκον ὃν ὤρουξεν εἰσπέπτωκεν, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ πόντος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβέβηκεν. καὶ οὕτως ὁ μὲν δυσσεβὴς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶ, ὁ δὲ θεῖος Κωνσταντίνος θεῶ τοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπὶ νικίων εἰσελεύει πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ καὶ σὺν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων φαιδροῖς ὄμμασι 489 καὶ ψυχαῖς οἷα λυτρωτὴν καὶ σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ὡσπερ ἔμφυτον τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος μηδ' ὄλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσαλευόμενος μηδὲ ἐπαιρόμενος τοῖς ἐπαίνοις εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συνησθημένης βοηθείας αὐτίκα τοῦ σωτηρίου τρόπαιον πάθους ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνας ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ νῦν οἱ μὲν θεομισεῖς οὐκ εἰσιν, ὅτι μηδὲ ἦσαν. εἰς βραχὺ γὰρ κατάρξαντες καὶ ταραχθέντες, εἶτα ὑποσχόντες τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ ἑαυτοῦς καὶ φίλους καὶ οἴκους ἄρδην ἀναστάτους κατέστησαν. περὶ ὧν ὁ θεῖος ἔφη λόγος ἄλλιν· ῥομφαίαν ἐσπᾶσαντο οἱ ἁμαρτωλοί, ἐνέτειναν τόξον τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν καὶ πένητα τοῦ σφάζαι τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. ἀλλ' ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰς ἦλθεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συνετρίβη. πρὸς δὲ γὰρ τὴν ἐκκλησίαν τῶν εὐσεβῶν αὐθις φησιν ὁ ἱερὸς λόγος· μὴ φοβοῦ ὅτι κατησχύνθης, μηδὲ ἐντραπῆς ὅτι ὠνεὶ δίσσης, ὅτι αἰσχύνῃν αἰώνιον ἐπιλήση καὶ τὸ ὄνειδος τῆς χηρείας σου οὐ μὴ μνησθήσῃ. ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, ἔνδυσαι τὴν ἰσχύν καὶ τὴν δόξαν σου, ἐκτίναξαι τὸν χοῦν καὶ ἀνάστηθι. [Βιβλίον Θ΄.] [α΄. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου.] Μετὰ δὲ Μαξέντιον ἐβασίλευσε Κωνσταντίνος ὁ μέγας, ὃς εὐθέως διατάγματα πανταχοῦ ἐξέπεμψε τοὺς ἐν ἐξορίαις 490 χριστιανούς μετὰ τιμῆς ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὰ ἴδια, καὶ τοὺς μὲν ναοὺς τῶν εἰδώλων καταστρέφειν, τὰς δὲ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πρὸς τούτοις ἐξέθετο καὶ νόμους

καθολικούς ὥστε ἀποδίδοσθαι τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς τοῖς τῷ Χριστῷ ἱερωμένοις, καὶ χριστιανοὺς μόνους ἄρχειν καὶ στρατεύεσθαι, καὶ τετράδα καὶ παρασκευὴν πάντας νη στεύειν καὶ τὴν κυριακὴν ἀργεῖν καὶ τιμᾶν, τὰς μὲν διὰ τὸ πάθος, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου, καὶ Ἰουδαίους οἰκέτας μὴ ὦνᾶσθαι μήτε θυσίας προδήλους ποιεῖσθαι, καὶ σταυρῷ μηκέτι καταδικάζεσθαι τινα διὰ τὸ πρὸς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ σέβας, τοῖς δὲ νομίμασιν αὐτοῦ καὶ εἰκόσι τὸν σταυρὸν συνεκτυποῦσθαι πάντοτε. καὶ γυ ναῖκα μὲν εἶχε Μαξιμίναν θυγατέρα Διοκλητιανοῦ, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς, Κωνσταντῖνον καὶ Κώνσταν καὶ Κων στάντιον, ἀδελφούς δὲ Δαλμάτιον καὶ Κωνστάντιον, οἵτινες ἔσχον υἱοῦς, Δαλμάτιος μὲν ἄλλον Δαλμάτιον, Κωνστάντιος δὲ Γάλλον καὶ Ἰουλιανόν. Ἐν δέ γε τῷ καπετωλίῳ Ῥώμης ἐν τινι καταδύσει βαθμοὺς ἐχούση τξέ' δράκων ἦν παμμεγέθης, ὃς ἐξαίφνης πολλάκις παρακύπτων τῆς καταδύσεως ἐλυμαίνετο σφόδρα τοὺς 491 ἐν τῇ πόλει τῷ φυσήματι καὶ μάλιστα τοὺς παῖδας. περὶ οὗ τινες τῶν ἑλληνιζόντων ἀξιώσαντες τὸν θεῖον Σίλβεστρον εἶπον· κάτελθε, ὦ ἐπίσκοπε, πρὸς τὸν δράκοντα καὶ ποιήσον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ σου σχολάσαι αὐτὸν ἐπὶ χρόνον ἓνα τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πιστεύομεν πάντες καὶ βαπτίζομεθα. ὁ δὲ Σίλβεστρος κατελθὼν καὶ οἰκίσκον μι κρὸν εὐρῶν ἔχοντα θύραν χαλκῆν, ἔνθα ὁ δράκων ὑπῆρχεν, καὶ ταύτην ἐπὶ τῷ ὀνόματι Χριστοῦ κλείσας καὶ ἀνελθὼν, οὐκέτι ἐξῆλθεν ὁ δράκων. διελθόντων δὲ χρόνων β' πάντες οἱ πρόωην διὰ θυσιῶν τὸν δράκοντα θεραπεύοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ προσελθόντες τῷ ἀγίῳ Σιλβέστρω ἐβαπτίζοντο. Τοῦ δὲ θεοῦ Κωνσταντίνου συναθροίσαντος Ἰουδαίους ἱερεῖς τε καὶ γραμματεῖς ρκ' πρὸς τὸ διαλεχθῆναι μετὰ Σιλβέστρου εἰς τελείαν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας καὶ εἰς ἀνατροπὴν τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀναισχυντίας καὶ φλυαρίας, συνῆλθε πᾶσα σχεδὸν ἡ πόλις ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἀκοῦσαι τῆς διαλέξεως ἀμφοτέρων περὶ τῆς Χριστοῦ πίστεως. καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἀπήρξαντο πρὸς Σίλβεστρον οὕτω λέγειν· ποία γραφὴ περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Μαρίας προεῖπεν, καὶ ποῖος αὐτὸν προφήτης ὡς θεὸν ἐκ Μαρίας γεννησόμενον προανήγγειλεν; ὁ δὲ Σίλβεστρος ἀποκριθεὶς εἶπεν· πάνυ πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες ἀληθῶς τὰς γραφὰς μήτε τὴν ἐν αὐταῖς ἐγκειμένην μυστικὴν διδασκαλίαν. περὶ γὰρ τίνος ὁ μέγας Ἡσαΐας εἶπεν· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ 492 καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός; καί· πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων; ὁ δὲ θεόπτης Μωϋσῆς· ἀνατε λεί, φησίν, ἄστρον ἐξ Ἰακώβ καὶ ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγούς Μωάβ. καί· ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν. ὅτι μὲν οὖν ἄνθρωπος φανήσεται διὰ τούτων προκαταγγέλλεται, ὅτι δὲ κύριος πάντων προσημαίνουσι πάλιν φάσκοντες· ἰδοὺ κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης καὶ ἤξει εἰς Αἴγυπτον καὶ σεισθήσεται τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου. καί· ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν ἤξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιχθήσονται ὄφθαλμοὶ τυφλῶν καὶ ὠτα κωφῶν ἀνοιγήσονται, καὶ ἀλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογγιλάλων. ἡ μὲν οὖν προφητεία θεὸν ἐπιδημεῖν προλέγει, τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γνωρίζει. τότε γὰρ ταῦτα πεπλήρωνται, ἄπερ οὐδέποτε γεγόνασι πρότερον ὑπὸ τίνος ἐν τῷ Ἰσραὴλ. περὶ δὲ τοῦ πάθους αὐτοῦ πάλιν φησίν· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὦν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει. αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ 493 τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. καί· ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; καὶ Μωσῆς· ὄψεσθε, φησίν, τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε. καὶ Δαυὶδ ἐκ

προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει· ὤρυξαν χειράς μου καὶ πόδας μου. καί· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ τὰ ἐξῆς. ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν ἐλπίς ἦν ὁ μὲν Ἰακώβ προεῖπεν· οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδα οὔτε ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. ὁ δὲ Ἡσαΐας αὐτίς· καὶ ἔσται, φησὶν, ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν. ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γενομένων. πᾶσα δὲ γραφή πέπληται διελέγχουσα τὴν ὑμετέραν ἀπιστίαν. τίς γὰρ πώποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἱστορηθέντων δι καίων καὶ προφητῶν ἀγίων ἐκ παρθένου μόνης ἔσχε τὴν τοῦ σώματος σύστασιν; τίνας δὲ τῆς γεννήσεως προέδραμεν ἀστὴρ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμαινε τῇ οἴκου μένῃ; τίς πάλιν βασιλέων πρὶν ἰσχύσαι καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα ἐβασίλευσε καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἴληφεν; τίς οὖν ἄρα γέγονε βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ ἐφ' ὃν τὰ ἔθνη 494 πάντα τὴν ἐλπίδα τέθεινται, καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἦσαν τιοῦντο πανταχόθεν; ἕως γὰρ συνίστατο Ἰερουσαλήμ πόλεμος ἄσπονδος ἦν αὐτοῖς, καὶ διεμάχοντο πρὸς τὸν Ἰσραὴλ Ἀσσύριοι μὲν θλίβοντες, Αἰγύπτιοι δὲ διώκοντες, Βαβυλώνιοι δὲ κατατρύχοντες, Σύροι δὲ ἀντιπολεμοῦντες. ἢ οὐχ ὁ μὲν Δαυὶδ τοὺς Μωαβίτας καὶ τοὺς Σύρους ἐπολέμει καὶ ἐπο λεμεῖτο, ὁ δὲ Ἰωσίας τοὺς πλησίον παρεφυλάττετο, καὶ μὲν τοι καὶ Ἐζεκίας ἐδειλία τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Σεναχηρείμ; καὶ τῷ μὲν Ἰησοῦ οἱ Ἀμορραῖοι ἠναντιοῦντο, τῷ δὲ Μωσῇ ὁ Ἀμαλὴκ ἀντεστρατεύετο, καὶ ὅλως ἄσπονδα ἦν τοῖς ἔθνεσι πρὸς τὸν Ἰσραὴλ τὰ τῆς φιλίας, ὡς μέχρι νῦν μαρτυροῦσι τὰ πράγματα. Καὶ οἱ γραμματεῖς ἀποκριθέντες εἶπον· οὐκ ἀρνούμεθα ὡς ταῦτα μὲν πάντα γέγραπται, προσδοκῶμεν δὲ τὸν μη δέπω παραγενόμενον θεὸν λόγον. ὁ δὲ Σίλβεστρος ἔφη· καὶ πῶς οὐκ ἠκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερώς καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θείαν τοῦ σωτήρος ἐπιδημίαν; φησὶ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἄγγελος· ὁ ἑβδομάδες συν ετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίαν καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀδικίας καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ τοῦ χρῖσαι ἅγιον ἀγίων. καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ 495 ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἰερουσαλήμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ'. καὶ πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις ἴσως προφασιζόμενοι εἰς μέλλοντα χρόνον ἀναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα. τί δὲ πρὸς ταῦτα λέγειν ἢ ὅλως ἀντωπῆσαι δύνασθε; ὅπου γε καὶ ὁ χριστὸς δηλοῦται καὶ ὁ χριόμενος οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἅγιος ἀγίων εἶναι καταγγέλλεται. καὶ ἕως τῆς παρουσίας αὐτοῦ Ἰερουσαλήμ συνίσταται, καὶ λοιπὸν ἅπας προφήτης παύεται καὶ ὄρασις ἐν τῷ Ἰσραὴλ. ἐχρίσθη μέντοι πάλαι Δαυὶδ καὶ Σολομὼν καὶ Ἐζεκίας· ἀλλ' Ἰερουσαλήμ καὶ ὁ τόπος συνεστήκει, καὶ προφήται προεφήτευσον, ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ χρισθέντες ἅγιοι ἄνθρωποι καὶ οὐχ ἅγιοι ἀγίων ἐκλήθησαν. τότε δὲ καὶ προφήτης ἐπαύσατο καὶ ὄρασις ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ νῦν, ὅτε ὁ προφητευόμενος καὶ ἅγιος τῶν ἀγίων Χριστὸς παρεγένετο; σημεῖον οὖν ὄντως μέγα πρόδηλον καὶ γνώρισμα τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μη κέτι τὴν Ἰερουσαλήμ ἐστάναι μήτε προφήτην ἐγερθῆναι μήτε ὄρασιν ἀποκαλύπτεσθαι τούτοις, καὶ εἰκότως· ἐλθόντος γὰρ τοῦ σημαινομένου καὶ προφητευομένου, τίς ἢ χρεῖα τῶν σημαινόντων καὶ προφητευόντων; διὰ γὰρ τοῦτο προεφήτευσον, ἕως ἔλθῃ ὁ προφητευόμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἁμαρτίας πάντων. ποῖος τοίνυν ἡγούμενος ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐποίμανεν, οὗ ἡ ἕξοδος ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἡμερῶν αἰῶνος καὶ πρὸ τοῦ ἡλίου διαμενεῖ τὸ ὄνομα, καὶ ἀνεκδιή 496 γητος ἢ γενεά, καθὼς γέγραπται; τῶν γὰρ ἀγίων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἰσραὴλ παριστῶσαν τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον. Διαλεχθέντες οὖν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καὶ τοῦ Σιλβέστρου μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἀποδείξαντος τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν

Ἰουδαίων μεγάλως ἠττηθέν των, ἔφη τις ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ζαμβρὴ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους· εἰ Σιλβέστρου λόγοις προσέχετε, ἀνάγκη τοὺς πατρώους νόμους καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀνθρώπῳ μα ταίῳ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν. ἀλλ' ἀκουσάτω μου ὁ βασιλεύς, καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος ἄγριος, ὥστε με δεῖξαι σήμερον ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν. οὐ θέλω γὰρ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων δεῖξαι τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ Σιλβέστρος παρακαλέσας τὸν βασιλέα τοιοῦτον ἐνεχθῆναι ταῦρον ἠρώτησεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Ζαμβρὴ, τίνας ἔνεκεν ἐπιζητεῖ τὸν ταῦρον. καὶ φησιν· ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου θεοῦ οὐδεμία κτιστὴ φύσις ἀκούσασα ζήσεται, βούλομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχὺν τοῦ του σαφῶς ἀποδείξαι. πρὸς ὃν ὁ Σιλβέστρος ἔφη· καὶ σὺ ποίῳ τρόπῳ τὸ ὄνομα τοῦτο μεμάθηκας; ἄρα παρά τινος ἀκούσας ἢ ἀναγνοῦς; ὁ δὲ εἶπεν· οὔτε χάρτης οὔτε ξύλον οὔτε λίθος ὑποδέξασθαι τὸ ὄνομα τοῦτο δύναται. ἐγὼ δὲ νηστεύσας καὶ εἰς λεκάνην ὕδωρ βαλὼν ἐκεῖ τοῦτο μεμάθηκα. καὶ τούτων λεγομένων ἰδοὺ καὶ ὁ ταῦρος ἦλθεν ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἐλκόμενος σχοινίοις πάντοθεν δεδεμένος 497 ἀγριώτατος καὶ μέγας πάνυ ὑπάρχων. καὶ ὁ Ζαμβρὴ ἐπὶ γαυριῶν τῷ Σιλβέστρω ἔφη· νῦν τὰ ῥήματα καὶ ἡ ὑπόθεσις τῶν λόγων σου πέρας ἔξουσιν. εἰ μὲν οὖν θαρρεῖς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ σου, εἰπέ τοῦτο κατὰ τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου καὶ δειχθήσῃ παντοκράτορι θρησκείων. εἰ δὲ μή γε, λέξω ἐγὼ, καὶ πάντες τῇ ἐμῇ πίστει συνδραμοῦσιν. τῶν δὲ Ἰουδαίων καὶ τῶν ἄλλων παρορμησάντων εἰπεῖν τὸν Ζαμβρὴ τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἀκοὴν τοῦ ταύρου, καὶ τοῦτο εἰπόντος, εὐθὺς ὁ ταῦρος μυκηθμὸν ἀποτελέσας μέγα, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξελθόντων, ἀπέθανεν. ἀνασκιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων καὶ μεγαλαυχούντων κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν χριστιανῶν λυπουμένων σφόδρα, παρακαλεῖ τὸν βασιλέα Σιλβέστρος κελεῦσαι τῷ λαῷ ἡσυχάσαι. καὶ τούτου γενομένου, καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου Σιλβέστρου ἀνελθόντος, εἶπε φωνῇ μεγάλῃ· ἀκούσατέ μου, οἱ μεγιστάνες καὶ πάντες οἱ νῦν θαυμάσαντες χριστιανοὶ τὸν θάνατον τοῦ ταύρου. ἐγὼ τὸν δεσπότην Χριστόν, ὃν ὑμῖν εὐηγγελισάμην, ἔγνω τυφλοὺς ἀναβλέψαι ποιήσαντα, κωφοὺς ἀκοῦσαι, ἀλάλους λαλῆσαι, νεκροὺς ἐγείραι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. κάντεῦθεν οὖν φα νερόν ἐστι πᾶσιν, ὡς διαβόλου ἐστὶν ὄνομα τὸ θανατῶσαν τὸν βοῦν, ὃνπερ ἀναστήσαι οὐ δύναται. καὶ τοῦτο ἀκούσας Ζαμβρὴ καὶ τὰ ἱμάτια διαρρήξας ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα· ἐγὼ, δέσποτα, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ παντοκράτορος θεοῦ τὸν 498 ταῦρον ἐθανάτωσα, καὶ οὗτος βλασφημῶν ἐν λόγοις μόνον κομπάζει. διὸ δὴ πρέπον ἐστὶ μηκέτι δίδοσθαι αὐτῷ χώραν τοῦ λέγειν. ὁ δὲ Σιλβέστρος εἶπεν· ἄκουσον, ὦ Ἰουδαίε, τῶν σῶν γραφῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιστομίζου πάλιν. γέγραπται· κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ. καί· ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω. τοῖνυν ἐπικάλεσαι πάλιν εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ βοῦς ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καί, εἰ ζήσεται, γνωσόμεθα πάντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο πιστεύειν. εἰ δὲ μή, ἐγὼ τὸν δεσπότην μου Χριστόν ἐπικαλέσομαι καὶ ἀναστήσω αὐτόν. καὶ ὁ Ζαμβρὴ φησιν· εἰ τοῦτο ποιήσεις, μὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως ἅπαντες οἱ Ἰουδαῖοι καταλείψαντες τὸν νόμον τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας προσδραμούμεθα. καὶ τότε δὴ Σιλβέστρος ἐκτείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ μετὰ δακρύων εὐχὴν ποιήσας καὶ πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελθὼν εἶπε μετὰ φωνῆς· ἐγὼ τὸ ὄνομά σου ἐπὶ πάντων ἐπικαλοῦμαι, δέσποτα Χριστέ, μετὰ κραυγῆς, ἵνα μάθῃ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι διαβόλου μὲν ὄνομα ἐφόνευσεν τὸν ταῦρον, τῇ δὲ τοῦ ἁγίου καὶ φανερωτάτου σου ὀνόματος ἐπικλήσει ἐζωοποιήθη. καὶ πλησιάσας τῷ ταύρῳ λέγει μετὰ κραυγῆς μεγάλης· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν, ἀνάστα καὶ στήθι μετὰ σεμνότητος. καὶ παρευθὺς ὁ ταῦρος ὅλον ἑαυτὸν κινήσας καὶ ἐγερθεὶς, ἔλυσεν αὐτοῦ 499 τὰ δεσμὰ Σιλβέστρος καὶ ἀπέλυσε λέγων· πορεύου ὅθεν ἤλθεις, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀδικήσης. ὅπερ μέγα θαῦμα Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες αὐτίκα προσέπεσαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ θείου Σιλβέστρου πάντες αἰτούμενοι τὸ ἅγιον βάπτισμα. καὶ γέγονε

χαρὰ μεγάλη τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐπὶ ὥρας β' κλαζόντων· μέγας ὄντως ὁ θεὸς τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ τούτων πίστις. Καὶ μετὰ ταῦτα βουλόμενος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος κτίσαι πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη, κατ' ὄναρ ὁ θεὸς αὐτῷ ἐπέτρεψεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κτίσαι. καὶ τῷ ἰβ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ ποιήσας Κωνσταντῖνον υἱοῦς αὐτοῦ καίσαρος καὶ Δαλμάτιον ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἐν Βρεττανίᾳ καταλείψας αὐτοῖς τὰ δυτικὰ μέρη ἧλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν μητρὶ Ἑλένῃ καὶ υἱῷ Κωνσταντῖῳ καὶ Λικινίῳ γαμβρῷ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ. καὶ ἀνανεώσας τὸ πρῶτον ὑπὸ Βύζου βασιλέως τῆς Θράκης τεῖχος κτισθὲν καὶ προσθεὶς ἄλλο διάστημα προσηγόρευσεν αὐτὴν Κωνσταντινούπολιν. ὀλίγους δὲ τοὺς οἰκήτορας πρὸς τὸ μέγεθος 500 τῆς πόλεως ὄρων ἀπὸ τε Ῥώμης τοὺς ἀξιολόγους ἐκλεξάμενος ἀπὸ τε τόπων ἐτέρων συναθροίσας καὶ οἴκους μεγίστους οἰκοδομήσας αὐτοῖς καὶ χαρισάμενος οἰκεῖν τὴν πόλιν ἐποίησεν. κτίσας δὲ καὶ τὸ παλάτιον καὶ ἵππικὸν καὶ τοὺς β' μεγάλους ἐμβόλους καὶ τὸν φόρον, ἐν ᾧ κίονα μονόλιθον καὶ ὀλοπόρφυρον στήσας, ὃν ἀπὸ Ῥώμης ἐκόμισεν ἀξιάγαστον σφόδρα σφόδρα, ἴδρυσεν ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα, ὃν ἤνεγκεν ἀπὸ Ἰλίου πόλεως τῆς Φρυγίας ἔχοντα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτίνας ζ'. τὸν δὲ κίονα τρισὶν ἔτεσι πλοιζόμενον ἤγαγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους. ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ φόρου δι' ἐνιαυτοῦ ἦλθεν, καίπερ τοῦ βασιλέως συνεχῶς προσφοιτῶντος καὶ χρυσίον ἄπειρον τῷ πλήθει διανέμοντος. εἶτα θέμενος εἰς τὰ θεμέλια τοὺς ἰβ' κοφίνους, οὓς ὁ Χριστὸς ἠύλόγησεν, καὶ ξύλα τίμια καὶ ἀγίων λείψανα πρὸς στηριγμὸν καὶ φυλακὴν ἔστησεν αὐτὸν διὰ πολλῆς μηχανῆς, καὶ τέχνης δυνάμεώς τε καὶ σοφίας ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ τὸν πανθαύμαστον μονόλιθον κίονα ἐξηπάτησεν δέ τινες τῶν ἰδιωτῶν καὶ ἀφελεστέρων ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀλογωτέρων μὴ εἶναι τοῦτον μονόλιθον 501 αἰ πρὸς διακόσμησιν καὶ εὐπρέπειαν αὐτοῦ χαλκαῖ ζῶναι καὶ οἱ πλεῖστοι λῶροι. καὶ πρὸς τούτοις ἔκτισε ναοὺς τῶν τε ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῆς ἀγίας Εἰρήνης καὶ τοῦ ἀγίου Μωκίου καὶ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ. Εἶτα ποιήσας καίσαρος Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Λικίνιον γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν, ὅφ' ὧν παρακληθεὶς ὑποφόρους αὐτοὺς ποιήσας ὑπέστρεψεν. καὶ μαθὼν ἐν Νικομηδείᾳ ὅτι Λικίνιος τιμωρῶν ἐφόνευσεν τοὺς χριστιανούς ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ μεγάλως. ὧν μεταξὺ πολέμου γενομένου συνεσχέθη Λικίνιος ζῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ περιώρισεν. πάλιν δὲ νεωτερίζωντος αὐτοῦ καὶ ὄπλων ἀπτομένου, προστάξαντος Κωνσταντῖνου ἀνηρέθη. Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπελθοῦσα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τοῦτον εὐροῦσα ἔκτισεν ἐκκλησίας θαυμασίας καταλύσασα τὸν ἐπὶ τῷ δεσποτικῷ τάφῳ κτισθέντα ναὸν ὑπὸ τῶν ἀθέων τῇ Ἀφροδίτῃ. καὶ ὑποστρέψασα καὶ πολλὰ τῷ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐντειλαμένη ἐτελεύτησεν ἐτῶν π', ἣν καὶ ἔθαψεν ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει. πάσης τοίνυν ἀρετῆς ἢ μακαρίας κεκοσμημένη εἶχε 502 καὶ τὴν χριστομίμητον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ ἱερὸν τῶν μοναζόντων σχῆμα. τὰς γάρ τοι διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρουσα πολλάκις καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς καθυπουργεῖ ὄψα παρατιθεῖσα καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιχέουσα θεραπαίνης ἔργον ἐπλήρου. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνηστον υἱὸν αὐτῆς ἐξεπαίδευεν ἄτυφον ἔχειν φρόνημα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν τῷ θεῷ κατὰ τὴν γραφὴν μετὰ φόβου καὶ τρόμου. ὃς καὶ αὐτὸς φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολὰς ἐκαρποφόρει ἑκατονταπλασίως. ἐπὶ τούτου γὰρ τοῦ μακαρίου καὶ οἱ ἐνδότεροι Ἴνδοι καὶ Ἰβηρες προσῆλθον τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι, καὶ οἱ Ἀρμένιοι τελείως ἐπίστευσαν μετὰ καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Τηριδάτου διὰ τοῦ πολυάθλου μάρτυρος καὶ μεγάλου Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου

αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ καὶ σεισμὸς ἐν Καμπανίᾳ καὶ κατέπεσαν πόλεις ἰγ'. καὶ ἔκλειψις ἡλίου γέγονε περὶ ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι. καὶ περὶ τὴν Μελιτινὴν χώραν ὄφρων παντοῖον γένος ἐκτείναν 503 τες ἑαυτοὺς ἐπὶ διαστήματα ε', καὶ μαχησάμενοι κατέκτειναν ἀλλήλους ὡς καὶ τὴν χώραν ἐκ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐποζέσαι. καὶ Ἰουδαῖοι στασιάσαντες πρὸς τὸ οἰκοδομησαί τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν, πολλοὺς ὁ θεῖος βασιλεὺς [Κωνσταντῖνος] τιμωρησάμενος διεσκόρπισεν, ἐν οἷς καὶ τὰ ὦτα αὐτῶν ἀπο τεμῶν καὶ τὸ τῆς παρακοῆς καὶ προπετείας ἐνθεῖς αὐτῶν τῷ σώματι σύμβολον περιῆγε πανταχοῦ σωφρονίζων καὶ τοὺς ἄλλους πάντας μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν πράγμασιν. Καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ δὲ σύνοδος τῶν τῆς ἁγίων πατέρων ἐγένετο διὰ προφάσεως τοιαύτης· ὄρων γὰρ ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὴν ἐκκλησίαν ὑπ' Ἀρείου ταραττο μένην σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότησεν. καὶ τοὺς μὲν ἐπισκόπους πανταχόθεν δημοσίοις ἵπποις καὶ ἡμιόνους εἰς τὴν ἔλευσιν τῆς συνόδου χρῆσασθαι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ εἰς τὴν Νίκαιαν ἀφίκετο ἰδεῖν ἐφιέμενος τὴν πληθὺν τῶν ἀρχι ερέων καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτοῖς πρυτανεῦσαι. συνεληλυθό των οὖν πάντων, οἶκον μέγιστον ἐν τοῖς βασιλείοις εὐτρεπισθῆναι κελεύσαντος καὶ θρόνους ἐν αὐτῷ τεθῆναι, οὕτως εἰσελθεῖν αὐτοὺς ἐπέτρεψεν. εἰσελθόντος δὲ καὶ αὐτοῦ ἔσχα 504 τον σὺν ὀλίγοις καὶ ἐστῶτος ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθίσαι, εἶτα θρόνου μικροῦ τεθέντος κελευσθεῖς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἔσχατος πάντων· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν κατεῖχε τὸν βασιλέα. καὶ οἱ μὲν τοῖς ἄνθεσι τῶν ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στεφάνωσαντες τὴν περὶ τὰ θεῖα σπουδὴν εὐλογίαις ἠμείψαντο, ὁ δὲ τοὺς περὶ τῆς ὁμοιοῦς τε καὶ συμφωνίας προσαγαγὼν λόγους πολλοὺς μὲν ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς δὲ στιβάδας εὐτρεπισθῆναι προστάξας ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας ἐστίασεν, τοὺς μὲν ἀξιοτέρους ὁμοτραπέζους λαβῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας διεῖλεν. θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιούς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένους καὶ μαθῶν ὡς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασιν, τὰ χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενήνοχε κατασπαζόμενος ἐλκύσειν ἐκεῖθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι πιστεύων. οὕτως ἦν ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ ἐκεῖνος εὐλαβεία καὶ πίστει καὶ μετριοφροσύνη λελαμπρυσμένος. τῇ δὲ ἐπαύριον οἱ ἐπίσκοποι πάντες καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς ἓνα τόπον συνελθόντες καλοῦσι τὸν Ἀρειὸν σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς οἰκείοις δόγμασιν. ἦν δὲ τὰ δόγματα τοῦ ἀσεβοῦς καὶ τρισοκαταράτου ταῦτα· οὐκ αἰεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν, ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ αἰεὶ ἦν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν· ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκεν. διὸ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποίημα ὁ υἱός. οὔτε δὲ ὁμοίος ἐστὶν ὁ υἱὸς κατ' οὐσίαν τῷ πατρί, οὔτε δὲ ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς 505 λόγος ἐστίν, οὔτε δὲ ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν, ἀλλ' εἷς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεννητός ἐστιν, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ ἐν τῷ θεῷ σοφία, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἄλλοι ὡτὸς τὴν φύσιν ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά. ξένος τε καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσχοιτισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀόρατός ἐστιν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ· οὔτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ λόγος τὸν πατέρα οὔτε τελείως ὁρᾷν αὐτὸν δύναται. καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν, ὡς υἱός ἐστιν, δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὄργανου κτίσῃ ὁ θεός, καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ἠθέλησεν ὁ θεὸς ποιῆσαι. ἠρώτησεν οὖν τις αὐτούς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος τραπῆναι, ὡς ἐτράπη ὁ διάβολος, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι· ναί, δύναται τραπῆναι, τρεπτῆς γάρ ἐστι φύσεως γεννητός καὶ κτιστός ὑπάρχων. Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονός θαῦμα οὐ δίκαιον σιωπῇ παραπέμψασθαι. πρὸς γὰρ τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος καὶ φιλόσοφοι

καὶ ῥήτορες ἐν τῇ συνόδῳ παρήσαν διαλεκτικῆς ἐμπειρότατοι, ἐν οἷς ὑπῆρχέ τις Ἑλλήν καὶ αὐτὸς παρὰ πάντων θαυμαζόμενος καὶ τοῖς ἐπίσκοποις ὑπὲρ Ἀρείου πάμπολλα διαπληκτιζόμενος, ὥστε μεγάλην ἀκρόασιν ἐκ τῆς συμβολῆς γενέσθαι πλήθους ἐπισυντρέχοντος. οὐδὲ γὰρ οἷοί τε ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφόν τε καὶ ῥήτορα περιτρέψαι τέως διαλεγόμενον, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ῥᾶστα προσεφέρετο ἐπιλύων εὐφυῶς τὰ προτεῖ 506 νόμενα καὶ δίκην ἐγγέλους ἀκατάσχετος εὐρισκόμενος καὶ μηδενὶ λόγῳ κρατούμενος. ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει συνεχέσθαι διολισθαίνων ἐπικρατεστέρως ἀντεφέρετο τῇ τῶν νοημάτων δεινότητι καὶ ῥημάτων εὐγλωττία τε καὶ στωμυλία. ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐστίν, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἄνθρωπός τις ἐκ τῶν ἀγίων Κύπριος μὲν τῷ γένει καὶ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ὀνόματι Σπυρίδων, ἀπλούστατος δὲ τὴν φύσιν καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ σφόδρα, αἰτεῖται χώραν αὐτῷ διαλέξεως ἐπιδοθῆναι πρὸς τὸν φιλόσοφον. οἱ δὲ πατέρες τὸ ἀπλοῦν τε καὶ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκώλυον αὐτόν, μήποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καταγελασθῶσιν. τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ καὶ φησιν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄκουσον, ὦ φιλόσοφε, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν ἔφη· ἐάν εἴποις. κάκεῖνος εἶπεν· γίνωσκε ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστίν ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας καὶ τὰ ὄρατὰ πάντα καὶ ἀόρατα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ πνεύματι συστησάμενος. τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἡμεῖς υἱὸν θεοῦ εἰδότες προσκυνοῦμεν πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς παρθένου τεχθῆναι καὶ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως αὐτόν ἐλευθερωκέναι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὃν καὶ ἐλπίζομεν ἐλθόντα πάλιν κρῖναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. πιστεύεις τούτοις, φιλόσοφε; ὁ δὲ ὡς ἂν τις μηδέποτε πείραν λόγων 507 ἔχων εἰς ἀντίθεσιν ἀπηνεώθη καὶ ὡς κωφὸς καὶ ἄλαλος ἀποσιωπήσας τοῦτο μόνον ἐφθέγγετο ὅτι· κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ. καὶ ὁ γέρον φησὶν· οὐκοῦν ἀναστάς ἀκολουθεῖ μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λήψῃ τὸ σημεῖον τῆς πίστεως ταύτης. ὁ δὲ φιλόσοφος ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες. ἕως ὅτε λόγων ἐποι οὐμὴν σπουδῆν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν τὰ προσφερόμενα καὶ τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον. ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δύναμις τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε τοῦ γέροντος, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι. οὐδὲ γὰρ οἷός τέ ἐστίν ἄνθρωπος ἀντιστῆναι θεῷ. διὰ τοι τοῦτο, εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι, ὡς κάγω νενόηκα, πιστεύσει εἰς Χριστόν καὶ ἀκολουθείτω σὺν ἐμοὶ τῷ γέροντι τούτῳ, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός. τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ γενόμενος ὁ φιλόσοφος χριστιανὸς ἔχαιρεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος. παρῆν δὲ τῆνικαῦτα καὶ ὁ θεῖος Παφνούτιος ἀνὴρ Αἰγύπτιος καὶ τερατουργὸς καὶ ὁμολογητής, οὗ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν Μαξιμιανὸς ἐξώρυξεν. ὃς καὶ τῆς συνόδου κανονίσαι θελούσης ὥστε κληρικὸν μὴ συνέρχεσθαι γυναικὶ πρὸς γάμον ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀνέτρεψε καὶ μόνοις ἐπίσκοποις ἐτύπωσε τοῦτο παραφυλάττεσθαι. μετὰ γοῦν πολλὴν τὴν τῆς σκέψεως ἀκρίβειαν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ δεῖν ὀρίσασθαι τὸ ὁμοούσιον ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως τῷ πατρὶ καὶ τὸν υἱὸν ὁμολογεῖν. ἦν δὲ καὶ κατὰ 508 κράτος καὶ συμφώνως ἐβεβαίωσαν παρεκτὸς Ἀρείου τοῦ ἄσεβοῦς καὶ ἄλλων ἕξ ὁμοφρόνων αὐτοῦ, οὓς καὶ ἀναθεματίζαντες οἱ θεῖοι τῆς πατέρες ὁ βασιλεὺς ἐξώρισεν. Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθήμενός τις ἀνὴρ κατὰ τινῶν τῶν ἐπισκόπων ἐγγράφους ἐπέδωκεν τῷ βασιλεῖ κατηγορίας. ὁ δὲ ταύτας δεξάμενος καὶ δεσμήσας καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος ἐκέλευσε φυλάττεσθαι. εἶτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ ὁμόνοιαν συμβιβάσας καὶ ταύτας κομίσας ἐνώπιον πάντων κατέκαυσεν ὄρκῳ πληροφορήσας αὐτοὺς μηδὲν ἀναγνῶναι τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων. οὐ γὰρ ἔφη χρῆναι τὰ πλημμελήματα τῶν ἱερέων δηλαδὴ γίνεσθαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἅμαρ τάνωσιν. ἐγὼ δὲ εἰ

αυτόπτης ἐγενόμην ἐπισκόπου γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συνεκάλυψα ἂν τῆ πορφυρίδι μου ταύτη τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάψαιε τοὺς θεωμένους τῶν πραττομένων ἢ ὄψις. οὕτω τοίνυν τοὺς μὲν εὖ λέγοντας ἀνακηρύττων, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρα κλητικῶς εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων τοὺς πάντας ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητούμενοις ἅπασι κατέστησεν. καὶ οὕτω παραινέσας πάντας καὶ πολλῆς τιμῆς τε καὶ δω 509 ρεᾶς τοὺς ἱερέας ἀξιώσας ἕκαστον παρηγγύησε καταλαβεῖν τὴν ἰδίαν ποίμνην. Ἡ δὲ πρώτη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τῆ ἀγίων πατέρων ἔτει τῆς Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλείας κ'. ταύτης ἡγοῦντο Σιλβέστρου τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τοποτηρηταὶ Βίτων καὶ Βικεντίων πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, Μακάριος Ἱεροσολύμων κατὰ Ἀρείου πρεσβυτέρου γεγονότος Ἀλεξανδρείας, βλασφημοῦντος δὲ τὸν θεὸν λόγον κτίσμα καὶ ἕτεροοῦσιον τοῦ πατρός, καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν δοξάζοντος. ὃν καθελοῦσα ἀνεθεμάτισε σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ υἱὸν ὁμοοῦσιον καὶ συνάναρχον τῷ πατρὶ καὶ θεὸν ἀληθινὸν καὶ κτίστην πάντων ὀρθοδόξως ἐδογματίσεν κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα· ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε. ἐτύπωσε δὲ καὶ τὸ ἅγιον πάσχα ἐορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν. τινὲς γὰρ τῶν πρώην κατὰ τὴν τεσσαρισκαίδεκάτην τῆς σελήνης ἑώρ ταζον. Μετὰ δὲ τινα χρόνον παρακληθεῖς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Κωνσταντίας ἀνήκε τὸν Ἄρειον ἐκ τῆς ἐξορίας ὡς δῆθεν μετανοήσαντα. οὐ παραγενομένου καὶ ἐρωτηθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως, εἰ στοιχεῖ τοῖς ὅροις καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, παρευθὸν κατέθετο πιστεύειν οὕτως. ὁ δὲ θαυμάσας ὄρκον ἐπήνεγκεν, καὶ ὁ Ἄρειος τοῦτον σο 510 φιζόμενος, ὡς ἐνόμιζεν, καὶ τὸν ὄρκον ἀποκρουόμενος ἔφη· οὕτω φρονῶ ὡς καὶ ἐγγράφως. ἦν γὰρ ὁ ἄθλιος κατα γράφας τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν χάρτῃ καὶ ἐν κόλπῳ φέρων ὡμνυεν ἀληθῶς οὕτω φρονεῖν ὡς καὶ ἐγγράφως εἶη δηλαδὴ πεποιηκώς. ὁμόσαντα δὲ μὴ φρονεῖν ἐναντία τῇ συνόδῳ ἀπέλυσεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἰρηκώς· εἰ μὲν ὀρθή σου ἐστὶν ἡ πίστις, καλῶς ὤμοσας, εἰ δὲ ἀσεβῆς καὶ διεστραμμένη, κρίναι κύριος ὁ θεὸς τὰ κατὰ σε θᾶπτον. ταύτη τοι καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον Ἀλεξανδρείας εἰς κοινωνίαν αὐτὸν δέξασθαι παρεκελεύσατο ὡς ἄτε μετανοήσαντα. τοῦ δὲ μὴ καταδεξαμένου γινώσκοντος ἀκριβῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει τοῦ θρόνου τὸν ἅγιον πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας, καὶ οὐ θαῦμα. πολλάκις γὰρ καὶ θεῖοι ἄνδρες κατὰ τινων εὐσεβῶν διαβολὰς ἀκρίτως παραδεξάμενοι παρετράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς παρέβλαψάν τε καὶ παρελύπησαν, ὡσπερ οὖν καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιβᾶ κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφιβοσθὲ ψευδηγοροῦντος, ὡς ὅτι τὰ τοῦ τυράννου Ἀβεσαλώμ καὶ ἀντάρτου φρονεῖ, τοῦτον παρ ἔβλαψε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστερήσας τῷ οἰκέτῃ προσαπεκλήρωσεν. ὅθεν χρῆ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τε καὶ σκέψεως ἐρευνᾶν τὰς κατηγορίας καὶ μὴ ὡς ἔτυχε τοῖς κατηγοροῦσι πιστεύειν, κἂν ἄγαν ὧσιν ἀξιόχρεοι. διὸ δὴ καὶ Νικόδημος πρὸς τοὺς παρανόμους Ἰουδαίους καταφορικῶς τε καὶ 511 ἐντρεπτικῶς ἔφη· μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούση παρ' αὐτοῦ πρῶτον καὶ γνῶ τί ποιεῖ. ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξω σοφοὶ τοῦτο προδήλως ὑπεμφαίοντες οὕτω φασίν· ἡ μὲν ἀμφισβήτησις κρίσει ἀναρτάσθω, ἡ δὲ κρίσις τοὺς ἐλέγχους βασανίζετω, ἡ δὲ βάσανος τὸ δέον ὀριζέτω, ὁ δὲ ὅρος γεγράφθω, τὰ δὲ γεγραμμένα κυρούσθω, τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούσθω τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία οἰχέσθω, καὶ πάλιν φιλία χορευέτω. οὐκοῦν οὐ δεῖ ἀπερισκέπτως καὶ ἀβασανίστως καταψηφίζεσθαι καὶ ῥίψο κινδύνως ἐκφέρειν τὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν κατηγορουμένων, ἀλλὰ μετὰ πλείστης ἐρεύνης τε καὶ ἐκζητήσεως ἀκριβεστάτης. Ὡς ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ θεῖος λόγος· ἔστω δὲ ὁ κριτῆς ἀπροσωπόληπτος μήτε πλούσιον ἐντρεπόμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον,

μήτε πένητος φει δόμενος. οὐ λήψη γάρ, φησίν, πρόσωπον δυνάστου, καί: πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει, ὅτι τοῦ κυρίου ἡ κρίσις, καί: δικαίως τὸ δίκαιον διώξεται. καί: οὐκ ἀρέσει τῷ δι καίω οὐδὲν ἄδικον. ὅθεν οὐ δεῖ πιστεύειν ὡς ἔτυχε τοῖς κατηγοροῦσιν ἀκρίτως καὶ ἀβασανίστως. ἐγγωρεῖ γάρ τινας καὶ διὰ ζῆλον ἢ φθόνον κατὰ τινος ἀδελφοῦ ἐνστήσασθαι ψευδηγορίαν, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι κατὰ Σωσάννης καὶ ἡ Αἴγυπτία ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. σὺ οὖν ὡς θεοῦ ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα μὴ προχειρῶς παραδέχου, ἵνα μὴ ἀνέλης τὸν ἀθῶον 512 καὶ ἀποκτείνης τὸν δίκαιον. ἀθῶον γάρ, φησίν, καὶ δί καιον οὐκ ἀποκτενεῖς οὐδὲ λήψη δῶρα ψυχὴν πατάξαι. τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν ὀφθαλμούς σοφῶν καὶ λυμαίνονται ῥήματα δίκαια. εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως κρίνετε, ἐπιγνώ σεσθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ, καὶ ἀποδείξαντες αὐτὸν συκοφάντην καὶ ψευδολόγον ποιήσατε αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι τῷ πλησίον, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν κατὰ τὸν θεῖον νόμον κυρίου· ὅσον γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν προλαβὼν τὰ ὦτα τοῦ κριτοῦ. γέγραπται γάρ: ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ. καί: ἐξαρεῖς τὸ ἀναίτιον ἀπὸ σου αἷμα. οὐκοῦν ἐρευνᾶτε μετὰ πολλῆς ἀκριβείας περὶ τῶν ἐνεχομένων καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κατηγοροῦντος, ὅποια τίς ἐστὶν ἡ ἀναστροφή αὐτοῦ. καὶ ἐὰν εὐσυνείδητος καὶ ἀξιόπιστος εὑρεθῆ, μὴ πιστευέσθω μόνος· παράνομον γὰρ τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐχέτω καὶ ἑτέρους μάρτυρας εὐλαβεῖς καὶ ὁμοτρόπους, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων ἀξιοχρέων δηλονότι σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα. διὰ τί δὲ εἵπομεν τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιζητεῖσθαι; διότι πολλάκις ἐγγωρεῖ καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς πλείονας ἐπὶ κακῶ μαρτυρῆσαι καὶ συμφώνως ψευδηγορῆσαι, ὡς τοὺς δύο πρεσβυτέρους κατὰ Σωσάννης ἐν Βαβυλῶνι καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν παρανόμων κατὰ Ναβουθὲ ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ κυρίου ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατὰ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος 513 αὐτοῦ. ἔστωσαν οὖν οἱ μάρτυρες πρᾶεῖς ἀόργητοι ἐπιεικεῖς ἀγαπητικοὶ σώφρονες ἐγκρατεῖς ἀπερίεργοι θεοσεβεῖς. ἡ γὰρ τῶν τοιούτων μαρτυρία βεβαία πάντως ὑπάρχει. τῶν δὲ μὴ τοιούτων μὴ παραδέχεσθε τὰς μαρτυρίας κἂν συμφωνεῖν δοκῶσιν ἐπὶ τῇ καταμαρτυρίᾳ. προστέτακται γὰρ ἐν τοῖς νόμοις: οὐκ ἔση μετὰ πολλῶν ἐν κακίᾳ, οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν, οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι τὸ δί καιον. ἐν μέρει δὲ καὶ τὸν κρινόμενον εἰδέναι ὀφείλετε ὅποῖός ἐστι τῆ τοῦ βίου συνηθείᾳ καὶ ἀναστροφῇ μεμαρτυρημένος τὸν βίον, εἰ ἀνέγκλητος καὶ ἀδιάβλητος, εἰ ὄσιος καὶ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος, εἰ σώφρων καὶ ψεύδους καθαρὸς, εἰ ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. μακάριος γὰρ ὁ τοιοῦτος, ἐὰν πειρασθῆ καὶ δόκιμος ἀναφανῆ. ἀνὴρ γάρ, φησίν, ἀπείραστος ἀδόκιμος παρὰ θεῷ. καὶ οὕτω δοκιμασθεῖς ἐπὶ ψεύσματι λέξει καὶ αὐτὸς εἰκότως· εἶδες, κύριε, μὴ παρασιωπήσης, ὅτι ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδικοι, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῆ. 514 Ἴδετε καὶ τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὧν τῇ ἐξουσίᾳ ὀρῶμεν ἀγομένους φονεῖς μοιχοὺς φαρμακοὺς τυμβωρύχους ληστές, καὶ τὰς ἀνακρίσεις αὐτῶν λαμβάνοντες ὑπὸ τῶν προσαγόντων οἱ ἡγούμενοι λέγουσι τῷ κακούργῳ, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχοι. κἀκεῖνου συγκατατιθεμένου καὶ ὁμολογοῦντος οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὴν κόλασιν αὐτὸν ἐκπέμπουσιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἡμέραις τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ποιοῦνται μετὰ συμβουλίας καὶ σκέψεως πολλῆς καὶ ζητήσεως, καὶ οὕτω τελευταῖον ὄρον καὶ ψῆφον θανάτου ὁ μέλλων ἐκφέρειν κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἥλιον ἐπάρας τὰς χεῖρας ἐπὶ πάντων διαμαρτύρεται ἀθῶος ὑπάρχειν τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι ὄντες ἐθνικοὶ καὶ ἄθεοι καὶ μόνην τὴν φύσιν ἔχοντες διδάσκαλον. ὑμεῖς δὲ γινώσκοντες θεὸν τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφροῦς καὶ συνιόντα εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν πῶσῳ μᾶλλον ὀφείλετε μετὰ πολλῆς ἐρεύνης τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνειν, ὅτι τοῦ κυρίου ἡ κρίσις τοῦ μέλλοντος ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. διὰ δὲ τοῦτο παραινεῖ καὶ προμαρτύρεται διαρρηδὴν Σολομῶν λέγων· ἀκούσατε καὶ

ένωτίσασθε πάντες οἱ κρατοῦντες πλήθους, ὅτι παρὰ κυρίου ἐδόθη ἡ κράτησις ὑμῖν καὶ ἡ δυναστεία παρὰ ὑψίστου, ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα καὶ τὰς βουλάς διερευνήσει, ὅτι ὑπὴρ ῥέται ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον οὐδὲ κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἐπορεύθητε. φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν ἔρευνα, ὅτι 515 κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. ὁ γὰρ ἐλάχιστος σύγγνωστός ἐστιν ἐλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. καὶ ὁ κύριός φησιν· ὧ μὲν γὰρ ὀλίγον δοθήσεται, ὀλίγον καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ, ὧ δὲ πολὺ δοθήσεται, πολὺ καὶ ἀπαιτήσουσι παρ' αὐτοῦ. Καὶ μέντοι καὶ ὁ μέγας Ἰσίδωρος ἔφη· χρὴ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτὰς ὀξυτάτους εἶναι καὶ περισκεμμένους ἄγαν περὶ τὸ νοεῖν καὶ ἀνακρίνειν καὶ διακρίνειν ἀπαθῶς καὶ ἀπροσωπολήπτως, τοῦ γὰρ κυρίου ἡ κρίσις, ἵνα καὶ τὴν τῶν λεγόντων δεινότητα καὶ τὴν τῶν λεγομένων πιθανότητα παρέντες εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῶν νοημάτων χωρῆσαι δυναθῆεν κάκεῖθεν μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως καὶ περιόδου καὶ μὴ θάττον κατὰ συναρπαγὴν, ἀλλὰ μετὰ πλειστής μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας θηρεύσαντες ἀνιμῆσασθαι τὴν ἀλήθειαν. οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων διὰ βραδυτῆτα νοῦ τοῦ δικαίου καλῶς οὐκ ἐφικνοῦνται, οἱ δὲ δι' ὀξύτητα μὲν ἐφικνοῦνται, διὰ δὲ φιλοχρηματίαν καπηλεύουσι χρυσῶ προπίνοντες τὴν ψῆφον καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ζυγὸν λήμματι παρασαλεύοντες. εἰσι δὲ ἕτεροι οἱ καὶ αἰδοῖ καὶ κολακεῖα καὶ φόβω καὶ φιλίᾳ ἢ ἔχθρᾳ διαφθείροντες τοῦτο. διὰ τοι ταῦτα χρὴ τὸν κριτὴν καὶ συνετὸν εἶναι καὶ ἀδέκαστον καὶ χρὴ μάλτων καὶ αἰδοῦς καὶ κολακεῖας καὶ φόβου καὶ φιλίας καὶ 516 ἔχθρας κρείττονα. εἰ γὰρ ὁποτέρω τῶν τοιούτων παθῶν χειρωθῆι, τὰ πάντα διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. εἰ τοίνυν τὸ μὲν εὐρεῖν τὸ δίκαιον ἔργον, τὸ δὲ μὴ διαφθεῖρειν εὐρόντα ἐργωδέστερον, οὐ δεῖ ἐπιρρίπτειν τινὰ ἑαυτὸν τῷ κρίνειν. τότε γοῦν ὁ ὀρθὸς ὅρος τῆς δικαιοσύνης σώζεται, ὅταν τῇ μὲν αἰτία ἡ κρίσις, τῇ δὲ κρίσει ὁ ἔλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ ἡ ψῆφος ἢ πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἀμαρτήματος τὴν τιμωρίαν ὀρίζουσα. Ὁ τοίνυν μέγας Ἀθανάσιος οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου διὰ τὰς τῶν Ἀρειανῶν κακουργίας ἐξωρίσθη, ἀλλὰ γε καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου καὶ διαδόχου. φησὶ γάρ· ὁ δὲ ἅγιος Ἀθανάσιος γνοὺς ἄλλοις καὶ τὸν βασιλέα Κωνσταντίον τὰ τῶν Ἀρειανῶν κρατύνειν βουλόμενον, καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς συσκευαζομένους ἀθέμιτα αὐτοῦ κατηγορεῖ ἐπὶ διεφθαρμένου δικαστηρίου, μηδενὶ θαρρήσας αἰφνίδιον ἐν μεσαιάτῃ νυκτὶ ζητούμενος κατέφυγε πρὸς τινὰ παρθένον ἁγίαν, ἣτις ἐπὶ τῷ πράγματι ξενισθεῖσα διηπόρει τὴν ἄφιξιν. ὁ δὲ μακάριος πατριάρχης λέγει πρὸς αὐτήν· ἐπιζητοῦμαι παρὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἀθέμιτα λοιδοροῦμαι. ἵνα δὲ μὴ κάγῳ δόξαν ἄλογον ἀπενέγκωμαι καὶ εἰς ἄμαρ 517 τίαν ἐμβάλω τοὺς τιμωρήσασθαι με βουλομένους φυγεῖν ἐν εθυμῆθην. ἀπεκάλυψεν οὖν μοι ὁ θεὸς τῇ νυκτὶ ταύτῃ λέγων· παρ' οὐδενὶ σωθῆναι μέλλεις, εἰ μὴ παρ' ἐκείνῃ τῇ παρθένω. καὶ γὰρ αἰεὶ τὰς κατ' αὐτοῦ προγινώσκων ἐπὶ βουλάς ἐκ θείας ἀποκαλύψεως ὁ θεοφόρος οὗτος ἀπεδίδρασκεν, ὅθεν ὡς γόητα καὶ φαρμακὸν αὐτὸν οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ διέβαλλον. ἡ οὖν παρθένος ἀπωσαμένη πάντα λογισμὸν ὡς ἐκ θεοῦ πεμφθέντα κατέκρυψε αὐτὸν ἔτη ἕως τῆς Κωνσταντίου ζωῆς, ἣτις καὶ μόνη περινίπτουσα τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὰ περιττώματα διακονοῦσα καὶ τὰς χρεῖας αὐτῷ πάσας οἰκονομοῦσα καὶ βιβλία κίχρωμένη καὶ παρέχουσα διετέλεσεν. καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων Ἀλεξανδρείας πάσης ἐν τοῖς ἕξ ἔτεσιν ἔγνω, ποῦ ἐστὶν ὁ πατριάρχης. Ἰουλιανοῦ δὲ τὸ κράτος περιθεμένου καὶ σπουδάζοντος τὰ παρὰ Κωνσταντίου διαπραχθέντα πάντα ἀνατρέπειν τοὺς ἐξ ορισθέντας ἅπαντας ἀνεκαλέσατο. ὅπερ γνοὺς ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ οἴκου τῆς παρθένου ἄλλοις ἐν τῇ νυκτὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν παρεγένετο. ὃν οἱ Ἀλεξανδρεῖς θεασάμενοι καὶ τὸν θεὸν δοξάσαντες ὡς ἐκ νεκρῶν ἐδέξαντο ζῶντα. καὶ δὴ τοῖς γνησίοις αὐτοῦ φίλοις ἀπελογεῖτο λέγων· τούτου χάριν πρὸς ὑμᾶς οὐ κατέφυγον, ὅπως εὖορκον ὑμῖν καὶ ἀτάραχον ποιήσω τὴν ὑποχώρησίν μου. διὸ πρὸς

ἐκείνην ἀπῆλθον, πρὸς ἣν ὑποψίας ἀφορμὴν οὐδεὶς ἐλάμ 518 βανεν, δύο μνηστευσάμενος, τὴν σωτηρίαν ἐκείνης (ὠφέλησα γὰρ αὐτὴν σφόδρα) καὶ τὴν ἐμὴν δόξαν. ὁ δὲ γε Ἰουλιανὸς ἐπιτερόμενος τοῖς εἰδώλοις αὐθις τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραττε τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνοίγων ἱερὰ καὶ θυσίας ἐπιτελῶν τῇ Κωνσταντινουπόλεως Τύχῃ δημοσίᾳ ἐν τῇ βασιλικῇ, ἔνθα τῆς αὐτῆς Τύχης τὸ ἄγαλμα καθίδρυται. κἀντεῦθεν οἱ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδώλων δεδουλωμένοι βουλήν εἰσηγήσαντο πρὸς τὸν βασιλέα ὡς οὐκ ἄλλως περιέσεσθαι τῶν χριστιανῶν, εἰ μὴ Ἀθανασίου ἀπαλλαγεῖεν ἅτε δὴ θεμελίου ὄντος τῆς κατ' αὐτῶν ἐκκλησίας. διὰ τοῦτο γοῦν πάλιν δικαστῶν κινήσεις, [πάλιν λαοί], πάλιν στρατιῶται, πάλιν βουλαὶ καὶ δῆμοι ἐκμαινόμενοι καὶ ταρασσόμενοι Ἀθανάσιον ἀπαιτούμενοι. διὸ δὴ πάλιν νύκτωρ ἀποδράντος αὐτοῦ καὶ περὶ τὸν Νεῖλον γενομένου μέλλοντος εἰς πλοῖον εἰσέρχεσθαι, περιστάντες οἱ γνήσιοι φίλοι μετὰ δακρῶν πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· ποῦ πάλιν ἀναχωρεῖς, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ τίνοι καταλιμπάνεις ἡμᾶς ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα; πρὸς οὓς φησιν ὁ καλὸς ποιμὴν· μὴ κλαίετε, τέκνα, μὴ κλαίετε· νεφύδριόν ἐστι φθινοπωρινὸν οὗτος ὁ τάραχος, πρὸς ὀλίγον μὲν φαινόμενος, ὀξέως δὲ διαλυόμενος. μὴ ῥαθυμεῖτε, τέκνα· τάχιον ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς θεοῦ κελεύοντος. ὅπερ δὴ καὶ γέγονεν. 519 μετὰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, τῶν Ἑλλήνων ὀρώντων περιῖπτα μένας κορώνας ἐπὶ τὸν ναὸν τοῦ Σεράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ κραζούσας σφοδρῶς ἔλεγον πρὸς αὐτὸν ἐμπαικτικῶς· εἰπέ ἡμῖν, κακόγηρε, τί κράζουσιν αἱ κορώναι; ὁ δὲ ἅγιος πρὸς αὐτούς· αἱ κορώναι φωνοῦσι κρά κρά, τὸ δὲ κρά τῇ Ἀσσυρίων φωνῇ αὐριόν ἐστιν, ὅθεν αὐριον ὄψεσθε τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν καὶ τὴν ἡμετέραν δόξαν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἠγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ἀποστάτου Ἰουλιανοῦ. ἐπανῆλθε γὰρ ἐκ Περσίδος νεκρὸς ἐβδελυγμένος μήτε ἐλεούμενος μήτε οἰκτειρόμενος, ὡς δὲ πολλοῖς διαρρήδην ἢ φήμῃ, μηδὲ τῷ τάφῳ προσδεχόμενος, καὶ πολλῆς ταραχῆς καὶ θορύβου ἐπλήρωσε τοὺς Ἕλληνας. ὅμως οὖν τὸν μακάριον καὶ ἅγιον Ἀθανάσιον οὐκ ἔλιπεν ἐξορία καὶ φυγὴ καὶ βάσανος. μι 520 κρὸν γὰρ ἀναπνεύσας ἐκ τούτου πάλιν ὁ τοῦ Οὐάλεντος ἐπέστη αὐτῷ πόλεμος, ὅθεν καὶ τοῦτον τροπώσάμενος διὰ τῆς καλῆς φυγῆς, ὡς πληρωθῆναι μῆνας δ' τὴν φυγὴν αὐτοῦ, τὸν βίον ὑπεξέρχεται διαρκέσας ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης ἔτη μ' πολλὰ πρὸ τοῦ θανάτου εἰρηκῶς, μᾶλλον δὲ προγνωστικῶς προφητεύσας Πέτρῳ τῷ μετ' αὐτὸν ἐπισκόπῳ, οἷα καὶ ὅσα παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ὑποστήσεται. Περὶ δὲ τῶν ἑαυτοῦ ποικίλων καὶ διαφόρων ἀγῶνων καὶ διωγμῶν φυγῶν τε καὶ ἀποκρύψεων ἀναριθμητῶν ἀπολογούμενος ἄκουσον οἷα φάσκει ὁ μακάριος· εἰ γὰρ λοιδοροῦσι τοὺς κρυπτομένους ἀπὸ τῶν ζητούντων ἀνελεῖν καὶ διαβάλλουσι τοὺς φεύγοντας ἀπὸ τῶν διωκόντων, τί ποιήσουσιν ὀρώντες τὸν μὲν Ἰακώβ φεύγοντα τὸν ἀδελφόν, τὸν δὲ Μωϋσῆν ἐν Μαδιάμ ὑποχωρήσαντα διὰ τὸν Φαραῶ; τί δὲ τοιαῦτα φλυαροῦντες ἀπολογήσονται τῷ Δαυὶδ ἀποδιδράσκοντι τὸν Σαοὺλ καὶ κρυπτομένῳ μὲν τούτῳ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἀλλοιοῦντι δὲ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, ἕως οὗ παρέλθῃ τὸν Ἀγχοῦς καὶ τὴν ἐπιβουλήν ἐκκλίνῃ; τί δ' ἂν εἴποιεν οἱ πάντα λέγοντες εὐχερῶς καὶ πάντα λίθον κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον κινεῦντες Ἥλιαν τὸν μέγαν κρυπτόμενον ἀκούοντες διὰ τὸν Ἀχαάβ καὶ φεύγοντα διὰ τὰς ἀπειλὰς τῆς Ἰεζάβελ; καὶ μέντοι καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν ζητούμενοι τότε κατεκρύπτοντο λανθάνοντες ἐν τῷ σπηλαίῳ παρὰ τῷ 521 Ἀβδία. ποῖαν οὖν καὶ πρὸς Ἡσαΐαν ἐπινοήσωσιν ἀντίθεσιν παρακελευόμενον ἕκαστον ὑπὲρ εὐσεβείας διωκόμενον κατὰ θεοῦ συγχώρησιν καὶ λέγοντα· ἀποκρύβηθι μικρὸν ὅσον ὅσον, ἕως ἂν ἡ ὀργὴ κυρίου παρέλθῃ; καὶ γὰρ οἱ μὲν εὐσεβῶς ζῶντες ἐν Χριστῷ διωχθήσονται ἀδίκως δηλονότι, οἱ δὲ ἄνομοι δικαίως ἐκ προσώπου κυρίου ἐκδιωχθήσονται, καὶ σπέρμα ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται. οὕτω δὲ καὶ οἱ τῆς χάριτος τρόφιμοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ὑπανεχώρου κρυπτόμενοι. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τῆς φυλακῆς ἀποδρὰς ἐξέφυγε τὰς χεῖρας Ἡρώδου καὶ τῆς προσδοκίας τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ Παῦλος ἐν Δαμασκῷ παρὰ τοῦ ἐθνάρχου ζη

τούμενος ἀπὸ τοῦ τείχους ἐν σαργάνῃ κεχάλασται καὶ διέφυγε τοῦ ζητοῦντος τὴν
μανίαν. τῆς τοίνυν γραφῆς τοιαῦτα λεγούσης περὶ τῶν ἀγίων, ποίαν ἄρα πρόφασιν
τῆς ἑαυτῶν προπετείας καὶ περὶ τῆς τῶν γραφῶν ἀγνοίας ἐξευρεῖν οἱ φιλοσκώπται
δυνήσονται; ἐν μὲν γὰρ τῷ νόμῳ πρόσταξις ἦν ἀφορισθῆναι καὶ πόλεις
φυγαδευτηρίους ὑπὲρ τοὺς ζητου μένους εἰς θάνατον, ὅπως δήποτε δύνασθαι
διασώζεσθαι. ἐπ' ἐσχάτων δὲ παραγενόμενος ὁ πάλαι τῷ Μωσῇ χρηματίσας ἐκεῖνα
θεὸς λόγος αὐθις ἐντολὴν δίδωσι λέγων· ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης,
φεύγετε εἰς τὴν ἐτέραν. καί· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη 522 καὶ ὁ
ἐκ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄρα τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ
ἐπιστρεψάτω ἄρα τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ἄνθρωπος γενό-
μενος κατηξίωσε ζητούμενος ὡς ἡμεῖς κρυβῆναι καὶ πάλιν διωκόμενος φυγεῖν καὶ
τὴν ἐπιβουλήν ἐκκλῖναι τῶν ἐναντίων ἡμᾶς διδάσκων μὴ ἐπιρρίπτειν ἑαυτοὺς εἰς
κινδύνους. διὰ δὲ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι μάρτυρες ἐν τοῖς διωγμοῖς διωκόμενοι μὲν
ἔφευγον, εὕρισκόμενοι δὲ ἐμαρτύρουν. Ἄλλ' εἶποι δ' ἄν τις, φησὶν ὁ μέγας καὶ
ἀποστολικὸς Διονύσιος, οὐκ ἔστι δικαιοσύνης ἄνδρας ὁσίους ἔαν ἀβοηθητοὺς ὑπὸ
τῶν φαύλων ἐκτροχόμενους. πρὸς ὃν ῥητέον ὡς, εἰ μὲν ἀγαπῶσιν οὐς φῆς ὁσίους τὰ
ἐπὶ γῆς ὑπὸ τῶν προσύλων ζηλούμενα, τοῦ θεοῦ πάντως ἐκπεπτώκασιν ἔρωτος, καὶ
οὐκ οἶδ' ὅπως ὅσοι κληθεῖεν ἂν ἀδικοῦντες τὰ ὄντως ἔραστα καὶ θεῖα τοῖς
ἀζηλώτοις καὶ ἀνεράστοις ὑπ' αὐτῶν οὐκ εὐαγῶς παρευδοκιμούμενα. εἰ δὲ τῶν
ὄντως ὄντων ἐρώσιν, εὐφραίνεσθαι χρὴ τοὺς τινῶν ἐφιεμένους, ἡνίκα τῶν ἐφετῶν
τυγχάνουσιν. ἢ οὐκ ἐν τούτῳ μᾶλλον πλησιάζουσι ταῖς ἀγγελικαῖς ἀρεταῖς, ὅταν ὡς
δυνατὸν ἐφέσει τῶν θεῶν ἀναχωροῦσι τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας ἐγγυμαζό-
μενοι πρὸς τοῦτο λίαν ἀνδρικῶς ἐν ταῖς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ περιστάσεσιν; ὥστε οὖν
ἀληθῆς εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἐστὶ τῆς θείας δικαιοσύνης ἴδιον τὸ μὴ θέλγειν καὶ
ἀπολύειν τῶν ἀρίστων τὴν ἀριστότητα ταῖς τῶν ὑλικῶν δόσεσιν, μηδέ, εἴ τις
ἐπιχειροῖ τοῦτο ποιεῖν, ἔαν ἀβοηθητοὺς, ἀλλ' 523 ἐνιδρύειν αὐτοὺς ἐν τῇ καλῇ καὶ
ἀμειλίκτῳ στάσει καὶ ἀπο νέμειν αὐτοῖς τοιούτοις οὔσι τὰ κατ' ἀξίαν. Κωνσταντίνου
δὲ τοῦ μεγάλου ὑπὸ Ἑλλήνων φιλοσόφων ὀνειδισθέντος εἰς τὸ Βυζάντιον ὡς οὐ
πράττει καλῶς παρὰ τὰ ἔθη τῶν παρὰ Ῥωμαίοις βασιλευσάντων διαγιγνώμενος, ἀλλὰ
νεωτερίζων τὴν θρησκείαν μεταθέμενος ἔδοξεν ἕνα τῶν φιλοσόφων διαλεχθῆναι
Ἀλέξανδρον τῷ ἐπισκόπῳ τοῦ Βυζαντίου περὶ τῆς πίστεως. λόγων δὲ ἄπειρος ὢν ὁ
Ἀλέξανδρος, τὰ δὲ ἄλλα θεῖος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαλέξεως εἶπε τῷ διαλεκτικῷ
φιλοσόφῳ· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἐπιτάττω σοι σιωπᾶν καὶ μὴ
φθέγγεσθαι. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ ἐφιμώθη καὶ ἔμεινεν ἄλαλος. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ
ἅγιος Ἀντώνιος ἐν πολλαῖς ἀρεταῖς καὶ μεγάλας διαπρέπων ἀκουστὸς ἐγένετο τῷ
βασιλεῖ, καὶ γράφει αὐτῷ παρακλητικὴν ἐπιστολὴν τοῦ σκυλῆναι αὐτὸν ἕως
Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ἀπολαύσῃ. ὁ δὲ μακάριος γενόμενος
ἐν πολλῇ φροντίδι 524 λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ Παύλῳ· τί λέγεις, τέκνον; ἀπέρχομαι
πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τὴν παράκλησιν αὐτοῦ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἔαν ἀπέλθῃς,
Ἀντώνιος ὑπάρχεις, ἔαν δὲ μὴ ἀπέλθῃς, ἀββᾶς Ἀντώνιος. καὶ ὁ ἅγιος ἔφη· οὐκοῦν
διὰ τῆς δόξης ταύτης, ἔαν μὴ λέγομαι ἀββᾶς, ὄντως οὐκ ἀπέρχομαι. καὶ τοῦτο μαθὼν
ὁ διακριτικώτατος βασιλεὺς ὠφελήθη μᾶλλον εἰς τὸ μέτριον καὶ ἀφιλόδοξον τοῦ
ἀγίου γέροντος. Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἔφη· ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι βασιλέων ἡ
ἐνάρετος πολιτεία Ἀντωνίου. καὶ γὰρ μαθόντες Κωνσταντῖνος ὁ μέγας καὶ
Κωνσταντῖνος καὶ Κωνσταντῖνος οἱ αὐγουστοὶ ἔγραψον αὐτῷ ὡς πατρὶ καὶ ἡξίουσαν ἀντί-
γραφα παρ' αὐτοῦ δέχεσθαι. ἀλλ' οὔτε γράμματα δεχόμενος περὶ πολλοῦ τινος λόγον
ἐποιεῖτο, οὔτε μὴν ὡς οἱ πολλοὶ ἐπὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐγεγῆθη. ὅτε γοῦν ἐκομίζετο
αὐτῷ γράμματα, ἐκάλει τοὺς μοναχοὺς καὶ ἔλεγεν· μὴ θαυμάζετε, εἰ βασιλεὺς γράφει
πρὸς ἡμᾶς, ἄνθρωπος γάρ ἐστι καὶ αὐτός, ἀλλὰ θαυμάζετε, ὅτι ὁ θεὸς τὸν νόμον

ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ λελάληκεν ἡμῖν. βουλομένου οὖν αὐτοῦ μὴ παραδέχεσθαι τὰς ἐπιστολάς, ἐκωλύθη παρὰ τῶν μοναχῶν λεγόντων αὐτῷ ὅτι· χριστιανοὶ εἰσιν οἱ βασιλεῖς, καὶ μὴ ὡς 525 ἀπορηθέντες σκανδαλισθῶσιν. ἐπέτρεπεν οὖν ἀναγινώσκειν τὰς ἐπιστολάς καὶ ἀντέγραφεν ἀποδεχόμενος αὐτούς, ὅτι τὸν Χριστὸν προσκυνοῦσιν, συνεβούλευε δὲ τὰ πρὸς σωτηρίαν καὶ μὴ μεγάλα τὰ παρόντα ἠγεῖσθαι, ἀλλὰ μνημονεύειν αἰεὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως καὶ εἰδέναι μόνον τὸν θεὸν ἀληθινὸν βασιλέα καὶ αἰώνιον. φιλανθρώπους τε εἶναι αὐτοὺς ἠξίου καὶ τοῦ δικαίου φροντίζειν καὶ τῶν πτωχῶν ὡς μέλλοντας περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν δοῦναι λόγον τῷ θεῷ. ἅπερ οἱ βασιλεῖς δεχόμενοι λίαν ἔχαιρον ἐπὶ τῇ παραινέσει τοῦ θεοφόρου. Τοῦ οὖν θείου Κωνσταντίνου βασιλεύσαντος ἐν Ῥώμῃ ἔτη ιβ' καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτη κ', καὶ ἐν Νικομῆδειᾳ τελευτήσαντος ἐτῶν ξε', οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων, τῆς μὲν ἀνατολῆς Κωνσταντῖος, τῆς δὲ δὴ σέως Κωνσταντῖνος καὶ Κώνστας. ὃς καὶ φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καὶ βασιλεύσας μόνος ἔτη ι' ἐσφάγη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δήμου. Ἐματαιώθησαν τοίνυν οἱ καταψευδόμενοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ φάσκοντες, ὅτι ἐν τῇ τελευτῇ ἐβαπτίσθη καὶ μέχρι τότε ἀβάπτιστος ὑπῆρχεν. πῶς γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ φιλόχριστος καὶ περὶ τὴν πίστιν θερμότατος ἠνέσχετο χρόνους τοσοῦτους κεχωρισθαι τῆς θείας μεταλήψεως τῶν μυστηρίων καὶ μάλιστα γε τοιοῦτοις πατρᾷσιν ἀγίοις 526 συνδιαιωόμενος καὶ τῆς ἱεραῆς αὐτῶν διδασκαλίας καὶ νοθεσίας ἐπόμενος ἀσπασίως καὶ γνησίως; πῶς δὲ καὶ τοῖς ἀπίστοις ἐφαίνετο χριστιανὸς τέλειος μήπω τελειωθείς διὰ τοῦ βαπτίσματος; πῶς δὲ καὶ ὁ κατεπείγων καὶ ἀναγκάζων τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀπίστους δηλονότι πιστεῦσαι καὶ βαπτισθῆναι καὶ τὴν ἀγίαν τριάδα ὁμολογήσαι καθαρώτερον τε καὶ τηλαυγέστερον αὐτὸς ἐν τοιούτῳ σκότῳ ἐτύγχανεν; ἀληθῶς ψεῦδος τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἀνάπλασμα τῆς Ἀρειανικῆς καὶ ἀθέου αἰρέσεως καὶ τῆς αὐτῶν ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας κακούργημα βουλομένων τῆς οἰκίας αἰρέσεως ὑπασπιστὴν ἀποδείξει τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ ὑπὸ Ἀρειανῶν αὐτὸν δῆθεν βαπτισθῆναι ἀναπλαττόντων. Τοιγάρτοι καὶ ὁ μέγας Ἰσίδωρος τοιάδε φησὶν· δεῖ τοί νυν ἀκολουθεῖν καὶ πειθαρχεῖν τῇ συγκροτηθείσῃ μεγάλῃ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς τῶν τιῆ ἀγίων πατέρων. ἐκείνη γὰρ θεόθεν ἐμπνευσθεῖσα τάληθές ἐδογματίσεν. ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ περὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος μυστικῶς ἢ διδασκαλία ἐγκατέσπαρται, ὡς καὶ Φίλωνα καίτοι γε Ἰουδαῖον ἄνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζηλωτὴν δι' ὧν καταλέλοιπε 527 συγγραμμάτων ἀπομάχεσθαι τῇ οἰκείᾳ θρησκείᾳ. βασανίζων γὰρ τὸ εἰρημένον· ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐξεβιάσθη καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον θεολογήσαι. τί γάρ; εἰ καὶ δευτέρον τὸν συνᾶντιον τῷ πατρὶ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνων ἀνώτερον ὄντα καλεῖ τῆς ἀληθείας μὴ ἐφικνούμενος, ὅμως ἔννοιαν ἔσχε καὶ ἑτέρου προσώπου. οὐκ ἐνταῦθα δὲ μόνον ἔπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ θεὸς καὶ τὸ κύριος ἐρμηνεῦσαι πειρώμενος τῆς βασιλικωτάτης τριάδος ἔννοιαν ἔσχε. φάσκων γὰρ ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεὸς οὐ πρὸς τὸν ἀριθμὸν κατέδραμε τῆς μονάδος, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἀγίας τριάδος, τὸ τῶν μὲν πάντη δαιρετῶν ἐνικώτερον, τῶν δὲ ὄντως μοναδικῶν ἀφθοώτερον. καὶ οὕτω κατὰ κράτος εἶδεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ὡς ἀναγκασθῆναι διαρρηδῆν τοῦτο καὶ φάναι καὶ ἐν γράμμασι καταλεῖψαι. δύο μὲν γὰρ εἶπεν εἶναι τὰς τοῦ ὄντος δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ποιητικὴ καὶ εὐεργετικὴ φησι καλεῖται θεός, ἡ δὲ βασιλικὴ καὶ τιμωρητικὴ κύριος, οὐ πόρρω βαίνων τοῦ φήσαντος· Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία, δύναμις οὐκ ἀνυπόστατος, ἀλλ' ἐνυπόστατος καὶ παντοδύναμος καὶ ὑποστάσεως δημιουργὸς καὶ ἰσοσθενὴς ἐκείνου, οὗ δυνάμις ἐστίν. καὶ πάλιν ὁ Φίλων περὶ τοῦ θεάματος οὗ εἶδε Μωϋσῆς ἐκφράζων ἔφη· θέαμα πληκτικώτατον. εἶτα ὁρᾷ μετ' ὀλίγα κατὰ μέσην τὴν φλόγα μορφήν τινα περι

καλλεστάτην ἐμπερῆ οὐδὲν τῶν ὁρατῶν, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσαν, ἢν ἕαν τις 528 ὑπετόπησεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι καλῶς ὑπέιληφεν. εἰ δέ τις περὶ τῆς εἰκόνης ἀκριβῶς μαθεῖν βούλεται, ἀκουέτω Παύλου φράζοντος περὶ τοῦ υἱοῦ· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. οὐκοῦν κάκεῖνος θεολογίας ὀρθοδόξου ἅπτεται. μὴ γὰρ τὴν ἀκρίβειαν ζητεῖ παρὰ τοῦ δυνηθέντος ὅλως διὰ σύνεσιν εἰλικρινῆ κατοπτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ ἰδίᾳ θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννόει, ὅτι εἰς ἓν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν, ὡς οἱ ἀπαίδευτοι καὶ κακόσχολοι τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ προλήψει τινὶ κατεχόμενοι δογματίζουσιν. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον πληκτικωτάτων ὄντων εἰς ταύτην προήχθη, ὡς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐκ τοῦ· ἔβρεξε κύριος πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ ἐκ τοῦ· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐκ τοῦ· ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς καὶ σὺ εἶ ὁ θεός. τοὺς γὰρ λέγοντας ὅτι μυριάκις ἐστὶν ἅγιος ὁ θεὸς καὶ τό· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος παρερμηνεῦσαι τολμῶντας λαμπρῶς ἐλέγχει τό· ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπόν σου, τὸ πρόσωπόν σου, κύριε, ζητήσω· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. εἰ μὴ γὰρ τὴν ἁγίαν ἀνεκέρυττε μυστι κῶς τριάδα ὁ φράσας, περιττολογίας δίκαιος ἂν εἶη ἀπαιτηθῆναι δίκας. οὐ μόνον δὲ ἐν τούτῳ (χρῆναι γὰρ οἶμαι ἐπὶ σαφέστερον ὀρμησαί ῥητόν), ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ· θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου καὶ 529 ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. εἰ μὴ γὰρ ἡ τριάς ἐνταῦθα σαφῶς ἐκηρύττετο, ἔδει ῥηθῆναι· θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τὰς εὐχὰς σου καὶ ἐπικάλεσαι αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελεῖταί σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν. ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ ἐρρήθη, εἴρηται δὲ ὡς εἴρηται. σαφῶς γὰρ καὶ διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἢ παλαιὰ κηρύττει ὅτι οὐχ ἑνὸς προσώπου κηρύττει δεσποτείαν, ἀλλὰ τριῶν μὲν ὑποστάσεων, μιᾶς δὲ οὐσίας, ἵνα καὶ Ἰουδαίων στηλιτεύσῃ τὴν ὡς ἐφ' ἑνὸς προσώπου οὐχ ὑγιῆ ἔννοιαν. οἷς καὶ Σαβέλ λιος ἠκολούθησεν, ἴσως ἐκ τῆς ἄγαν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἰσότητος εἰς τὸ μίαν ὑπόστασιν δογματίσαι νευρωθεῖς τὴν πολυθεΐαν Ἑλλήνων ἐξωστράκισεν. ὧν Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος ἐάλωσαν εἶναι φοιτηταὶ τὴν τῶν ὑποστάσεων διαφοράν εἰς τὴν οὐσίαν παραλόγως ἐλκύσαντες. εἰ δέ τις φαίη· διὰ τί γὰρ μὴ σαφῶς καὶ διαρρήδη ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κεκήρυκται; φαίην ὅτι μάλιστα μὲν τοῖς συνετῶς ἀκούουσι λαμπρὰ ἐστὶν αὕτη καὶ ἀποδείξεις καὶ διδασκαλία, ὡς καὶ τῷ σοφῷ ἔδοξε Φίλωνι. εἰ δὲ καὶ συνεσκιασμένως ἐρρήθη, ἐκεῖνο λογίζεσθαι χρή, ὅτι Ἰουδαίοις τοῖς εἰς πολυθεΐαν ῥέπουσι νομοθετοῦντες οὐκ ἔδοκίμασαν διαφοράν προσώπων εἰσαγαγεῖν, ἵνα μὴ διάφορον φύσιν ἐν ταῖς ὑποστάσεσιν εἶναι δογματίσαντες εἰς εἰδωλολατρείαν ἐλκυσθῶσιν, ἀλλὰ τὸ τῆς μοναρχίας ἐξ ἀρχῆς μαθόντες μάθημα κατὰ μικρὸν τὸ 530 τῶν ὑποστάσεων ἀναδιδαχθῶσι δόγμα τὸ πάλιν εἰς ἐνότητα φύσεως ἀνατρέχον, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἐνικῶς λεγόμενα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως παραστατικά, τὰ δὲ ὑπερβαίνοντα τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τῆς τῶν ὑποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν οὐσίαν συναγομένης. τὸ μὲν γὰρ διαφόρους φύσεις ὑποτίθεσθαι Ἑλληνικόν, τὸ δὲ ἐν πρόσωπον ἡγουν μίαν ὑπόστασιν Ἰουδαϊκόν, τὸ δὲ πλατύνοντας εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα τὰς ὑποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν συναγειν ὀρθότατόν ἐστι καὶ ἀληθινόν τὸ δόγμα. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· οὐκ ἔστι φυσικὰς ἀποδείξεις κατὰ πάντα παραστῆσαι τῶν ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων. εἰ γὰρ καὶ σὰρξ ἀληθῆς ὁ λόγος ἐγένετο, ἀλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ θεὸς ἐξ ἐκατέρων τῶν φύσεων εἰς ὑπάρχων υἱὸς θεοῦ, θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαρρήγνυνται οἱ τὸ μείζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ συγκρίνοντες ἑτεροούσιον τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς καὶ ἀνόμοιον δογματίζοντες. οὐ γὰρ ἴσα σιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸ μείζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ὁμοου

σίων ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπου μείζων καὶ βοῦς βοὸς καὶ ἵππος ἵππου, καὶ ἀπαξαπλῶς ὁ κανὼν τῆς συγκρίσεως τοῖς ὁμογενέσιν ἀρμόζει. ὁ τοίνυν τὰ τοῦ θεοῦ τολμηρῶς περιεργαζόμενος καὶ μείζονα λέγων τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα τὴν σύγκρισιν ὡς ὁμοούσιον προσίεται, κἂν μὴ βούληται. ἑτεροούσια γὰρ ἀλλήλοις συγκρίνεσθαι οὐ δύναται, οὔτε λέγεται μείζων ἄνθρωπος βοὸς ἢ μείζων ἵππος καμήλου ἢ μείζων ὄνος ἰχθύος. τὰ μέντοι γε τὸν ἐνικὸν 531 ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς εἰσι παραστατικά, τὰ δὲ γ' ἐνικῶς ἐξενηνεγμένα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. τὰ μὲν γὰρ εἴρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσιν, τὰ δέ, ἵνα Ἄρειοςκαὶ Εὐνόμιος καὶ Ἕλληνες στηλιτευθῶσιν. οἱ γὰρ πλατὺ νοντες μὲν εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα τὸν τῶν ιδιοτήτων ἀριθμὸν, συστέλλοντες δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, ὀρθότατα δογματίζουσι καὶ ταῖς τῶν οὐρανίων χρησιμῶν ἔπονται διδασκαλίαις μήτε εἰς πολυθεΐαν διὰ τὴν τῆς φύσεως διαφορὰν ἐκπίπτοντες, μήτε εἰς Ἰουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἐνὸς προσώπου σύστασιν ὀλισθαίνοντες. Πῶς δὲ οὐκ ἐρυθριῶσι κτίσματι προσκυνοῦντες καὶ ταῖς ἑαυτῶν μαχόμενοι ψήφοις; ἀπαγορεύοντες γὰρ τὸ μὴ τῇ κτίσει προσκυνεῖν ὡς Ἑλληνικὸν αὐτοῖ τοῦτο δρῶντες ἑαυτοὺς λανθάνουσιν. χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὀνόματα πάντως καὶ τὰ αὐτὰ μὲν πρᾶγματα, οὔτε ἢ ὁμῶς νυμῖα συνωνυμῖαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐμφαίνει. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ υἱοῦ κυρίως λέγεται ἡ γέννησις, ἐπὶ δὲ τῶν κτισμάτων καταχρηστικῶς, ἐπ' ἐκείνου μὲν τῆς ἀληθείας ἔνεκεν καὶ τῆς ὁμοουσιότητος, ἐπὶ δὲ τούτων τιμῆς χάριν καὶ υἰοθεσίας· βουλευθεὶς γὰρ ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας. μὴ τοίνυν ἢ ὁμῶς τὴν ὁμοτιμίαν ἐνταῦθα τικτέτω, μηδὲ τὰ καταχρηστικῶς εἰρημένα κυρίως λελέχθαι νομιζέσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τᾶλλα πάντα τὰ τῇ θείᾳ μὴ πρέποντα φύσει καταχρηστικῶς λελεγμένα οὐκ ἂν τις εὖ 532 φρονῶν κυρίως πεφράσθαι φαίη. δῆλον γὰρ ἔστιν, ὅτι ἐκάστῳ χωρὶς καὶ ἐκάστη λέξει ἡ προσήκουσα καὶ ἀρμόζουσα διασάφησις προσαγομένη τὴν ἀλήθειαν ὠδίνει. εἰπάτωςαν δὲ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημοῦντες καὶ τῆς θείας οὐσίας αὐτὸ χωρίζοντες, πῶς ὁ θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶναι τῆς ἁγίας τριάδος τὸ πανάγιον πνεῦμα, καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ θεοῦ βαπτίσματος σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ ὡς ἐλευθεροῦν τῶν ἁμαρτημάτων τοὺς ἀνθρώπους ἀριθμούμενον καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα ἰδικὸν τῆς τοῦ υἱοῦ σαρκώσεως ἀποφαῖνον, πῶς ἂν εἴη ποιητὸν ἢ κτιστὸν ἢ τῆς δουλικῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς δεσποτικῆς καὶ δημιουργοῦ καὶ βασιλίδος οὐσίας συγγενὲς καὶ ὁμοούσιον τὸ ἅγιον πνεῦμα; εἰ γὰρ δούλον, μὴ συναριθμείσθω μετὰ τοῦ δεσπότου, καὶ εἰ κτίσμα, μὴ συναριθμείσθω τῷ κτίσῳ. ἤνωται γὰρ καὶ συνηριθμῆται, ἐπειδὴ τῷ ἀκριβεῖ τῶν τοιούτων δογματιστῇ Χριστῷ πείθεσθαι προσήκει βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς τὰ περὶ τῆς οἰκείας οὐσίας διδάσκοντι, εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ σοφωτέρους εἶναι καὶ τὰ οὐράνια πλέον εἰδέναι θεοῦ κομπάζοντας ἢ μᾶλλον τολμηρῶς τε καὶ δυσσεβῶς ῥητορεύοντας. εἰ οὖν ὁ θεῖος Δαυιδὴν ἄγγελον θεασάμενος καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀφθέντος πρηνῆς ἔπεσεν ἐκπλαγεὶς πρὸς τὸ παράδοξον τῆς θέας, ποίαν ἔξου 533 σιν ἀπολογίαὶν οἱ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι μεσιτεύειν τολμῶντες καὶ τὴν ἄρρητον φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν ἐπιχειροῦντες καὶ φυσιολογοῦντες; τὴν τοίνυν ἄχρονον καὶ αἴδιον καὶ ἀμεσίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόοδον τοῦ υἱοῦ ἀπὸ τοῦ πατρὸς γέννησιν καλοῦσιν αἱ γραφαί, οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸ ὁμοούσιον ὑποδείξωσιν· ὁμοούσια γὰρ τῷ ὄντι τὰ τικτόμενα τοῖς τίκτουσιν. ἵνα δὲ μὴ φαντασίαν πάθος ἐπικομίση, λόγον προσαγορεύουσιν, καὶ ἵνα μὴ νεώτερος ἐπινοηθῇ, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος φησίν. εἶτα καὶ τὴν πρὸς τὸν πατέρα σχέσιν κηρύττοντες· καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν. εἶτα καὶ τὴν ἀξίαν· καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, ἐκ μὲν τοῦ υἱοῦ τὸ ὁμοούσιον, ἐκ δὲ τοῦ λόγου τὸ ἀπαθές, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ

συναΐδιον, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν πατέρα εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα, διὰ δὲ τοῦ θεὸν εἶναι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ κατα μαθόντες καὶ ἐξ ἑκάστου ὀνόματος τὸ μὴ ἐφορμοῦν καὶ ἀπρεπὲς ἀποπεμπάμενοι, οἷον ἀπὸ μὲν τοῦ υἱοῦ τὸ νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ λόγου τὸ ἀνυπόστατον, θεὸν αἴδιον ὁμο οὐσίον ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς προελθόντα εἰδείημέν τε καὶ προσκυνήσαιμεν. [β'. Περὶ Κωνσταντίου.] Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσε Κωνσταντῖος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ἰα', ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίαν εἰς τὸ 534 Ἀρειανικὸν φρόνημα παρασυρεῖς κατεβιάζετο τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον Κωνσταντινουπόλεως δέξασθαι τὸν Ἄρειον εἰς κοι νωνίαν. τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου παντελῶς, ἀλλὰ φάσκοντος· ἐγώ, βασιλεῦ, τὸν ὑπὸ τῶν τηρ' πατέρων κατακριθέντα καὶ ἀναθεματισθέντα δέξασθαι οὐ δύναμαι· ἔφη ὁ βασιλεὺς· ὄρα, ὦ ἐπίσκοπε, μὴ ἄκων δέξῃ αὐτόν· ἰδοὺ γὰρ καὶ σὺν ὁδὸν ἐκέλευσα γενέσθαι πρὸς τὸ γυμνασθῆναι τὰ παρ' ἑκατέρων ὑμῶν ἀκριβέστερον. ὁ δὲ ἅγιος ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἀνέστη εὐθύς καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως λέγων· τὸ θέλημα κυρίου γενέσθω. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκ κλησίαν καὶ ἐπιπεσὼν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐβόα πρὸς τὸν θεὸν μετὰ δακρύων λέγων· κύριε ὁ θεός, μὴ συγχωρήσῃς τῷ ἀναιδεῖ λύκῳ καὶ ἄρπαγι εἰσελθεῖν εἰς τὴν [ἀγίαν] ἐκκλησίαν σου, ἀλλὰ δίκασον ἐνδίκως τὸν ἄδικον ἐν τάχει. τῇ δὲ ἐπαύριον τῆς συνόδου συγκροτηθεῖσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ Ἄρειος ἐρχόμενος μετὰ πάντων τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὡς διὰ χρεῖαν τῆς γαστρὸς εἰς οἶκόν τινος ὀπισθεν τοῦ φόρου, ἐν ᾧ τόπῳ, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, πρηνῆς γενόμενος ἐξαίφνης ἐλάκισε μέσος, καὶ ἐξεχύθη τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ πάντα, καὶ ἀμφοτέρων διήμαρτεν ὁ δειλῆσιος, τῆς τε κοινωνίας καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς. καὶ 535 ὁ μὲν Ἄρειος οὕτω κατέστρεψε τὸν βίον, οἱ δὲ ὁμόφρονες αὐτοῦ μεγάλως ἠσχύνθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν. ὁ δὲ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ μακαρίτης Ἀλέξανδρος, τῆς ἐκκλησίας χαιρούσης τὴν ἀγίαν σύναξιν ἐπετέλεσεν. Οἱ δὲ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνεψιοί, Γάλλος καὶ Ἰουλιανός, ἀναγνώσται γεγονάσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ. ἐκκλησίαν δὲ τῷ μάρτυρι Μάμαντι κτίσαι προθυμηθέντων, ἐν ᾧ μέρει κτίζειν Ἰουλιανὸς ἔλαχεν ἢ γῆ τοῦτο οὐκ ἐδέχετο. πανημέριον γὰρ οἰκοδομῶν, ἠδαφισμένον τῇ ἐπιούσῃ ἠύρισκετο, καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς γνώμης τοῦ ταλαιπώρου ἢ ἄψυχος ὕλη προεδήλου. ὃς καὶ τὴν κόμην ἀποκειράμενος καὶ μοναδικὴν ἄσκησιν ὑποκρινόμενος εἰς Ἀθήνας κατήλθε τῆς βασι λείας ἐφιέμενος, καὶ τὴν Ἑλλάδα περιερχόμενος μάντις ἐπ' ἐζήτη καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύξεται τοῦ ποθουμένου. καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπῳ δυσσεβεῖ ταῦτα προλέγειν ὑπ' ἰσχνουμένῳ, ὃς τοῦτον εἶς τινα τῶν εἰδωλικῶν καταδύσεων καταγαγὼν τοὺς ἀπατεῶνας ἐκάλεσε δαίμονας. ἐκείνων δὲ μετὰ τῆς συνήθους φαντασίας ἐπιφανέντων, ἠνάγκασε τοῦ τον ὁ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, ὅπερ ἰδόντες ἀφανεῖς αὐτίκα γεγονάσιν. συνεῖς οὖν ὁ γόης 536 ἐκεῖνος τῆς φυγῆς τὴν αἰτίαν ἐπεμέμψατο τοῦτον λέγων· οὐ φοβηθέντες, ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρά σου γενόμενον ἀνεχώρησαν. οὕτω βουκολήσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμύσῃς τε καὶ τοῦ μύσους ἐνέπλησεν. αἵμασι γὰρ μυσσοῦ ἀπολουσάμενος τὸ θεῖον βάπτισμα, ἢ τῆς βασιλείας ἐπιθυμία τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισάθλιον. εἶτα Κωνσταντῖος τοῦτον μεταστελλόμενος καὶ ἀναγορεύσας καὶ σαρα σὺν αὐτῷ κατὰ Περσῶν ἐξώρμησεν· ὑποστρέφων δὲ τοῦτον αὐτοκράτορα καταλείψας ἀπέθανεν ἐν Κιλικίᾳ. Ἐφ' οὗ Εὐνόμιος καὶ Φωτεινὸς καὶ Μακεδόνιος καὶ Ἀπολινάριος οἱ αἵρεσιάρχαι ἐγνωρίζοντο. καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου εἰσῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας διχῆ τὸς τῶν ψαλλόντων χοροὺς διελὼν ἐκ διαδοχῆς τὴν δαιτικὴν ἐδίδαξε πρῶτος ἄδειν μελωδίαν, ὅπερ ἐν Ἀντιοχείᾳ πρῶτον ἀρξάμενον πάντοσε διέδραμε τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα. καὶ ἢ ἐν Σαρδικῇ καὶ ἢ ἐν Γάγγροις ἐγένοντο σὺν ὁδοι, ἢ μὲν κατὰ Μαρκέλλου καὶ

Φωτεινοῦ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν βλασφημούντων, ἡ δὲ κατὰ τῶν μαθητῶν Εὐσταθίου τοῦ Σεβαστείας, οἱ καὶ Μεσσαλιανοὶ λεγόμενοι. 537 καὶ ὁ μέγας Ἐφραίμ ἔργῳ καὶ λόγῳ διέπρεπεν, ὃς καὶ πολλὰ συγγράμματα καταλέλοιπεν, ἐν οἷς καὶ τριακοσίας μυριάδας ἐκδέδωκε στίχων εἰς τὸ ψάλλειν Σύρους καὶ τοὺς ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Βαρδισιάνου προσεπισπάσασθαι διὰ τοῦ μέλους καὶ τῆς ἡδυτάτης συμφωνίας. ἐκβιασθεῖς δὲ καὶ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὃς καὶ ἐποίησεν αὐτὸν δι' αἰτήσεως λαλήσαι τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν ἀκωλύτως. καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ἀπὸ τοῦ ἁγίου κρανίου τόπου μέχρι τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν διήκον, περὶ οὗ καὶ φέρεται πρὸς Κωνσταντῖον ὑπὸ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων ἀναφορά. Οἱ τοίνυν Μεσσαλιανοί, τοῦτ' ἔστιν Εὐχίται καὶ Ἐνθουσιασταὶ λεγόμενοι ἀπὸ Ἀδελφίου καὶ Δαδῶη καὶ Σάβα καὶ Συμεῶνος τῶν αἵρεσιάρχων τὴν πονηρὰν καὶ ψυχόληθρον αἵρεσιν ταύτην μετέλαβον. ἀφ' ὧν ὁ μέγας Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ἐπὶ τὸ αὐτὸ μοναχοὺς διήθεν συναθροίσας πολλοὺς καὶ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνουμένους τόνδε τὸν τρόπον διήλεγξεν. ἐπίσημον γάρ τινα παρ' αὐτοῖς γέροντα παραλαβὼν κατ' ἰδίαν ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανοῦ 538 γίας· ἡμεῖς μὲν, ὧν πρεσβῦτα, τὸν πλείω βεβιωκότερος βίον ἀκριβέστερον καὶ τὴν ἀνθρωπεῖαν ἐμάθομεν φύσιν καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων ἔγνωμεν εὖ μάλα μηχανήματα, πείρα δὲ καὶ τὴν τῆς χάριτος ἐδιδάχθημεν χορηγίαν. οὗτοι δὲ νέοι ὄντες καὶ τούτων οὐδὲν ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι πνευματικωτέρων ἀκοῦσαι λόγων οὐ φέρουσιν. οὐκοῦν εἰπέ μοι, πῶς φατε καὶ τὸ ἐναντίον πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ παν ἁγίου πνεύματος τὴν χάριν ἐπιφοιτᾶν διὰ τῆς ὑμετέρας εὐχῆς καὶ ἐπιτηδεύσεως; ὁ δὲ τοῖς λόγοις τούτοις καταθελχθεὶς ἐξήμεσεν ἅπαντα τὸν κεκρυμμένον ἰὸν καὶ ψυχοφθόρον καὶ φησιν· οὐδεμίαν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἴσμεν ὠφέλειαν τοῖς ἀξιουμένοις ἐγγίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν σπουδαίαν εὐχὴν τὸν ἔνοικον καὶ συνουσιωμένον δαίμονα ἐξελαύνειν· ἔλκειν γὰρ ἕκαστον τῶν τικτομένων ἐκ τοῦ προπάτορος ὡσπερ τὴν φύσιν οὕτω δὴ καὶ τὴν τῶν δαιμόνων δουλείαν, ὧν ὑπὸ τῆς σπουδαίας εὐχῆς ἐλαυνομένων ἐπιφοιτᾶ λοιπὸν τὸ πανάγιον πνεῦμα ὁρατῶς καὶ αἰσθητῶς καὶ τὴν οἰκείαν παρουσίαν φανερώτατα σημαῖνον. καὶ τὸ μὲν σῶμα τῆς ἐμπαθοῦς κινήσεως εὐθὺς ἐλευθεροῦται παντελῶς, ἡ δὲ ψυχὴ τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπῆς τέλει ἀπαλλάττεται, ὡς μὴ κέτι δεῖσθαι λοιπὸν μήτε νηστείας πιεζούσης τὸ σῶμα μήτε διδασκαλίας χαλινοῦσης τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ πάσης ἐνεργείας πονηρᾶς καὶ ἐνθυμήσεως. οὐ μόνον δὲ τῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὁ τοιοῦτος ἀπαλλάττεται παθῶν αἰσχίστων καὶ σκιρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα σαφῶς προβλέπει καὶ τὴν ἁγίαν τριάδα ὀφθαλμοφανῶς θεωρεῖ καὶ 539 θεολογίας καὶ θείων μυστηρίων ἀξιούται. οὕτως ὁ θεῖος Φλαβιανὸς τὴν δαιμονιώδη καὶ μυσαρωτάτην αἵρεσιν ἀνορύξας καὶ γυμνώσας ἔφη πρὸς τὸν δυσσεβέστατον γέροντα· πεπαλαιωμένε κακῶν ἡμερῶν, ἤλεγξέ σε τὸ σὸν μιαρὸν στόμα, καὶ οὐκ ἐγώ, καὶ τὰ σὰ διεφθαρμένα καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη καταμαρτυροῦσί σου. φανερωθείσης δὲ τῆς σατανικῆς καὶ βδελυρᾶς ἀπάτης καὶ νόσου ταύτης, τῆς μὲν Συρίας ἐξηλάθησαν, εἰς δὲ τὴν Παμφυλίαν ἐχώρησαν καὶ ταύτην τῆς λώβης ἐπλήρωσαν. [γ'. Περὶ Ἰουλιανοῦ.] Μετὰ δὲ Κωνσταντῖον ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς ὁ παραβὰς τῆς ἔτη δύο ἡμισυ. ὃς κατὰ συγχώρησιν θεοῦ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν ἐποίησε καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα οἱ τοῦτον κινούντες ἐθεραπεύοντο δαίμονες. ὅθεν οἱ τῶν εἰδώλων ὑπασπισταὶ ἀναθαρρήσαντες ἀνέωξαν μὲν τοὺς τῶν εἰδώλων σηκοὺς καὶ τὰς μυσαρὰς ἐπετέλουν τελετάς, τοὺς δὲ θεῖους ναοὺς κατ' ἐστρεφον καὶ τοὺς χριστιανοὺς δεινῶς ἐμάστιζον. ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Πορφύριος ὁ Τύριος ὑπάρχων πολλὰ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐκμανεῖς ἐλύσθησεν. χριστιανὸς γὰρ γενόμενος καὶ τυπτηθεὶς ὑπὸ τινος χριστιανοῦ ἐν Παλαιστίνῃ θυμωθεὶς μετήλθε πάλιν εἰς τὸν ἑλληνισμὸν ὁ ταλαίπωρος καὶ κατὰ τῆς πίστεως ἐδογματίσεν. Ὅποια τοίνυν καὶ ὅσα κατ' ἐκεῖνον

ἐτόλμησαν τὸν και ρὸν οἱ τοῦ δυσσεβοῦς ὁμόφρονες πάμπολλα μὲν ἔστι καὶ 540 συγγραφῆς ἰδίας ἐπιδεόμενα, ἡμεῖς δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγα διηγησόμεθα. ἐν Ἀσκάλωνι μὲν καὶ Γάζῃ ἀνδρῶν ἱερῶν καὶ γυναικῶν διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἐπηγγελμένων ἀναρ ρήξαντες τὰς γαστέρας καὶ κριθῶν ἐμπλήσαντες προύθησαν χοίροις βοράν, ὧν καὶ τῶν ἡπάτων καὶ τῶν αἱμάτων ἀπ εγεύσαντο οἱ δυσώνυμοι. ἐν δὲ τῇ Σεβαστῇ πόλει τοῦ προ δρόμου τὴν θήκην ἀνοίξαντες πυρὶ τε παρέδωσαν τὰ λείψανα καὶ τὴν κόνιν διεσκέδασαν. ἐν δὲ Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου τῇ νῦν Πανεάδι ἀνδριάς ἦν τοῦ κυρίου, ὃν ἡ αἰμόρρους εὐχαριστήριον πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς ἔστησεν. βο τάνη δὲ τις ἐφύετο ἐν τῇ βάσει, ἐν ἣ πρότερον ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς ἴστατο τοῦ Χριστοῦ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἄγνωστος πέλουσα, παντὸς δὲ πάθους ἀλεξητήριος τυγχάνουσα. ὄνπερ ἀνδριάντα Ἰουλιανὸς ὁ ἀσεβῆς καταγαγεῖν πρὸς ἐμπαιγμὸν δῆθεν καὶ συρῆναι προστάξας ἴδιον ἀντ' ἐκείνου ξόانون ἵδρυσεν. πῦρ δὲ κατελθὸν οὐρανόθεν τοῦτο κατέκαυσεν. τὸν δὲ γε τοῦ κυρίου ἀνδριάντα ὑφ' Ἑλλήνων τότε συντρι βέντα οἱ χριστιανοὶ συλλέξαντες ἐπιμελῶς εἰς ἐκκλησίαν ἀπ ἔθεντο. ὁ δὲ ἐμβρόντητος Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ὠπλίζετο. καὶ πρῶτον μὲν τὰς 541 ἐν τῇ πόλει καὶ τὰς ἔξωθεν πηγὰς ταῖς μυσαραῖς θυσίαις ἐμόλυνεν, ὅπως ἕκαστος μεταλαμβάνων τοῦ νόματος μετα λαγχάνη καὶ τοῦ μύσου. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀγο ρὰν προκειμένα τοῦ μιάσματος ἐνεπίμπλη. περιεραίνοντο γὰρ καὶ ἄρτοι καὶ κρέατα καὶ ὀπῶραι καὶ λάχανα καὶ τᾶλλα ὅσα ἐδώδιμα. ταῦτ' οὖν ὀρώντες οἱ χριστιανοὶ ἔστενον μὲν καὶ ὠλοφύροντο ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δ' ὅμως ἀποστολικῶ νόμῳ πειθόμενοι τῷ φάσκοντι· πᾶν τὸ ἐν μα κέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συν εἶδησιν. ἔτι μὴν καὶ ἕτερον ἐξευρὼν κατὰ τῆς εὐσεβείας μηχανήμα καὶ τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις χρυσίον διανέμων κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος καθῆστο μὲν αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλι κοῦ, προύθηκε δὲ παρὰ τὸ ἔθος βωμὸν ἀνθράκων πλήρη καὶ λιβανωτὸν ἐπὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τραπέζης, καὶ προσ ἔταξε περὶ τῶν τὸ χρυσίον κομιζομένων ἕκαστον πρότερον ἐπιβάλλειν τῷ βωμῷ λιβανωτόν, εἴτα προσέρχεσθαι καὶ τὸ χρυσίον παρὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ δέχεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἐκέλευσε καὶ ταῖς μυσαραῖς εἰκόσιν αὐτοῦ συγγράφεσθαι Δία καὶ Ἄρεα, καὶ οὕτως ὁ ἀνόσιος ἔσπευδε καταμιαίνειν πάντας. ἐξέθετο δὲ καὶ νόμον ὥστε χριστιανὸς μήτε στρα 542 τεύεσθαι μήτε ποιητικῶν ἢ ῥητορικῶν ἢ φιλοσόφων μαθη μάτων ἐκπαιδεύεσθαι. ἐκ γὰρ τῶν ἡμετέρων, φησίν, καθο πλιζόμενοι γραμμάτων τὸν καθ' ἡμῶν ἀναδέχονται πόλεμον. Ὁν Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος εὖ μάλα στηλι τεύων φάσκει· σὸν τὸ ἔλληνίζεις, εἶπέ μοι; τί δέ; οὐ Φοι νίκων τὰ γράμματα, ὡς δὲ τινες τῶν Αἰγυπτίων ἢ τῶν ἐπὶ τούτων σοφωτέρων Ἑβραίων, οἱ καὶ πλαξὶ θεοχαράκτοις ἐγγρα φῆναι τὸν νόμον παρὰ θεοῦ πιστεύουσιν; σὸν τὸ ἀττικίζεις; τὸ ἀριθμεῖν δὲ καὶ λογίζεσθαι δακτύλοις μέτρα τε καὶ σταθμὰ οὐκ Εὐβοιέων; εἴπερ Εὐβοιεύς ὁ Παλαμῆδης ὁ πολλῶν εὐρετῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐπίφθορος. σὰ τὰ ποιήματα; τί δέ; οὐ τῆς γραδὸς μᾶλλον ἐκείνης, ἢ τὸν ὦμον σεισθεῖσα παρὰ τινος συντόνως, ὡς λόγος, εἴτα ἐνυβρίζουσα τῷ σφοδρῷ τῆς ὀρμῆς ἔπος ἐφθέγγετο, καὶ τοῦτο ἀρέσαν τῷ νεανία λίαν καὶ φιλοπονώτερον μετρηθὲν τὴν θαυμασίαν σου ταύτην ἐδημιούργησε ποίησιν; αὐτὸ δὲ πόθεν σοι τὸ μυεῖσθαι καὶ μυεῖν καὶ θρησκεύειν; οὐ παρὰ Θρακῶν; καὶ ἡ κλήσις πει θέτω σε. τὸ θύειν δὲ οὐ παρὰ Χαλδαίων, εἴτ' οὖν Κυ πρίων; τὸ δὲ γεωμετρεῖν οὐκ Αἰγυπτίων; τὸ δὲ μαγεύειν οὐκ Περσικόν; τὴν δὲ ὀνειρῶν μαντικὴν τίνων ἢ Τελμησέων ἀκούεις; τὴν οἰωνιστικὴν δὲ ποίων; οὐκ ἄλλων ἢ Φρυγῶν τῶν πρώτων περιεργασαμένων ὀρνίθων πτησίῃν τε καὶ κινή 543 ματα. καὶ ἵνα μὴ μακρολογῶ, πόθεν σοι τὸ καθ' ἕκαστον; οὐχ ἔν ἐξ ἐκάστων; ὧν ἀπάντων εἰς ταῦτὸ συνελθόντων ἐν δεισιδαιμονίας μυστήριον συνέστη. τί οὖν; δεξόμεθα, πάντων ἀποχωρησάντων εἰς τοὺς πρώτους εὐραμένους, μηδὲν ἕτερον ἔχειν πλὴν τῆς κακίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ταύτης

καινοτομίας. ἡ γὰρ τοῦ λόγου δύναμις τοῖς μὲν ἐπεικέσιν ὄπλον, τοῖς δὲ μοχθηροῖς κέντρον κακίας γίνεται. Καὶ μέντοι καὶ τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἤρετο τούτους· διὰ τί θύειν τοῦ νόμου κελεύοντος οὐ θύετε; τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκεῖσε περιγεγραμμένην αὐτῶν λατρείαν προβαλλομένων, αὐτίκα προσέταξεν ὁ θεομάχος ἀνεγεῖραι τὸν κατ' ὄργην καὶ γνώμην θεοῦ ναὸν καταλυθέντα. καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσαντες ἅπασιν τὰ προστεταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ὁμοφύλοις ἐδήλωσαν. καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέτρεχον καὶ χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ προεισφέροντες, ὁ δὲ συναπέστειλεν αὐτοῖς καὶ ἄρχοντα καὶ πολλὴν ὑπηρεσίαν καὶ συνδρομήν. σκαπάνας γὰρ καὶ ἄμμας ἀργυρᾶς κατασκευάσας συνέπεμψε τοῖς ἀντιθέοις Ἰουδαίοις. καὶ ἐπεὶ ὀρύττειν ἤρξαντο καὶ τὸν χοῦν ἐκφέρειν πολλαὶ μυριάδες, ἐξαπίνης ἄνεμοι ῥαγδαῖοι βίαιοί τε καὶ στρόβιλοι πνεύσαντες ἀθρόως ἅπαντας διεσκέδασαν. ἐκείνων δὲ μεμνηνόντων ἔτι καὶ τῇ θείᾳ μακροθυμίᾳ μὴ σωφρονίζομένων, ἀλλὰ τοῦ ἔργου πάλιν ἀπτομένων, πρῶτον μὲν σεισμός ἐγένετο μέγιστος καὶ φοβερώτατος, ἔπειτα δὲ πῦρ 544 ἐκ τῶν ὀρυττομένων θεμελιῶν ἀναδραμὸν τοὺς πλείστους κατέκαυσεν. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ὥφθη ἐν τῷ οὐρανῷ τοῦ σταυροῦ τὸ σχῆμα πᾶσαν φωτὸν εἰδῶς καταυγάζον τὴν γῆν ἐκείνην. ἄπερ οἱ ματαιόφρονες θεασάμενοι καὶ τὴν κατ' αὐτῶν θεομηνίαν ἐναργέστερον ἐπ' αἰσθόμενοι πρὸς τὰ ἴδια μετ' αἰσχύνης ἀπέδρασαν. ὁ δὲ βαρυσκαρδὸς Ἰουλιανὸς ταῦτα μεμαθηκῶς παραπλησίως καὶ αὐτὸς τῷ Φαραῶ τὴν καρδίαν ἐσκλήρυνεν. Μετὰ δὲ ταῦτα Πέρσαι κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐξεληθόντες γῆς, ἔδοξεν αὐτῷ τούτοις ἀντιπαρατάξασθαι, καὶ τοὺς μάντις ἐπερωτήσας, ἐκέλευον καὶ ὑπισχνοῦντο τὴν νίκην αὐτῷ ὡς παρὰ τῶν δαιμόνων εἰληφότων. ὅθεν καὶ χρησμὸν τῷ δυσσεβεῖ ἐπανεγίνωσκον ἔχοντα οὕτως· νῦν δὲ πάντες ὡρμήθημεν θεοὶ νίκης τρόπαια κομίσασθαι παρὰ θηρὶ ποταμῷ. τῶν δ' ἐγὼ ἡγεμονεύσω θοῦρος πολεμόκλονος Ἄρης. τοῦ τοις πεισθεὶς ὁ πεφρακτισμένος καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ δυσδιήγητα κατὰ χριστιανῶν ποιήσας καὶ ἄλλα πλείονα ποιῆσαι μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκην ἐπαγγελιάμενος κατὰ Περσῶν ἐκίνησε καὶ διαβάς τὸν ὀρίζοντα ποταμὸν ἀπὸ τῆς Περσῶν τῇ Ῥωμαίων χώρα καὶ ὑπὸ τινος ἀπατηθεὶς Περσικοῦ νεανίσκου λέγοντος ὡς ἐν τρισὶν ἡμέραις παραδώσειν 545 αὐτῷ τὴν Βαβυλῶνα, καὶ μὴ χρῆζειν πολλῶν ἀναλωμάτων, εὐθύς τὰς μὲν τὴν τροφήν τοῦ λαοῦ κομιζούσας ναῦς ἐν ἐπύρισεν, αὐτὸς δὲ διὰ γῆς ἀπῆι δυσβάτου ποδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος Πέρσου· ὃς ἐξαίφνης ἀποδράσας κατ' ἔλιπε τὸν εὐρίπιστον καὶ κουφότατον πλανώμενον μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τρυχόμενον ὑπὸ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς τῶν τροφῶν ἀπορίας. τοσαύτη γὰρ ἔνδεια περιέσχεν αὐτούς, ὡς καὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων ἀπογεύσασθαι. πλανώμενος οὖν ὁ λαὸς καὶ σφόδρα διαφθειρόμενος εὔρον ἐξάπινα κείμενον τὸν θεήλατον. ἐξ ἀφανοῦς γὰρ ἀκόντιον φέρεται κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ βραχίονος εἰς τὴν πλευρὰν διαδραμὸν εἰσέδου· ἐξ ἧς πληγῆς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀδήλου τοῦ ἀνελόντος αὐτὸν γενομένου. καὶ τὸν μὲν τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπενεγκόντα πληγὴν οὐδεὶς ἔγνω μέχρι καὶ τήμερον. ὅμως δέ, εἴτε ἄνθρωπος εἴτε ἄγγελος τοῦτο δέδρακεν, τοῦ θείου νεύματος ὑπηρετῆς γέγονεν. ἐκείνον δὲ φασὶ δεξάμενον τὴν πληγὴν εὐθύς πληῖσαι τὴν χεῖρα τοῦ αἵματος καὶ ῥίψαι εἰς τὸν ἀέρα καὶ φάναι· ἐνίκησας, Γαλιλαίε, ἐνίκησας. καὶ ἀνακομισθέν τὸ μισθὸν αὐτοῦ σῶμα ἐν Ταρσῷ καὶ ταφὴν ἀνεβράσθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπερρίφη, καθὼς ἔφη πάλιν Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος· μικρὸν γὰρ τὸ ἐν μέσῳ καὶ Πέρσαις μὲν ἡ δίκη δοῦσα τὸν ἀλιτήριον ἐκεῖ δικάζει καὶ νεκρὸν ἐπανάγει μηδὲ ἐλεούμενον, ὡς δ' ἐγὼ τινος 546 ἤκουσα μηδὲ τῷ τάφῳ προσλαμβανόμενον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σεισθείσης δι' αὐτὸν γῆς ἀποσειόμενος καὶ ἀναβρασσόμενος, προοίμιον οἶμαι τῆς ἐκεῖθεν κολάσεως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφωράθησαν αἱ τῆς ἐκείνου γοητείας

μαγγανείαι. ἐν μὲν γὰρ τῇ Περσίδι τυγχάνων πέμψας δαίμονα πρὸς τὴν δύσιν πρὸς τὸ ἐνεγκεῖν αὐτῷ ἐκεῖθεν ἀπὸ κρισιν διὰ τάχους, ἐκωλύθη τῆς πρόσω πορείας ὑπὸ τινος μονάζοντος ἐπὶ ἡμέρας δέκα, καὶ μὴ δυνάμενος ὁ δαίμων προβῆναι πάλιν πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βραδυτῆτος ἐρωτήσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ δαίμων· καὶ ἐβράδυνα καὶ ἄπρακτος ἐπανῆλθον. ἐκδεχόμενος γὰρ Πούπλιον μονάζοντα, εἶ πως παύσεται τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ παυσαμένου αὐτοῦ ἡμέρας ἰ', διεκώλυσέ με ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰουλιανὸς καὶ ἀγανακτήσας σφόδρα προσηπείλησε μετὰ τὴν ὑποστροφὴν ἐξολοθρεῦσαι τῶν μοναχῶν τὸ γένος. ὅπερ μαθὼν τις τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ θαυμάσας ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πάντα πένησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέροντα καὶ γε νόμενος μοναχὸς δόκιμος πᾶσιν ἔλεγε τὴν ἰσχὺν τῶν μοναζόντων ἢν ἔλαβον κατὰ τῶν σκοτεινομόρφων δαιμόνων. Ἐν δὲ Κάραις τῇ παρὰ τοῦ Κάρου βασιλείως κτισθείση πόλει τὴν πρὸς Πέρσας ποιούμενος πορείαν εἰσελθὼν καὶ 547 ἔν τι καταδύσει θυσίας ἀκαθάρτους ἐπιτελέσας κλειθρα καὶ σήμαντρα ταῖς θύραις ἐπέθηκε καὶ φύλακας ἐπέστησεν. ἦνπερ ἀνοίξαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πτώσιν εὗρον γύναιον ἐκ τῶν τριχῶν κρεμάμενον καὶ ἐκτεταμένον ἔχον τὰς χεῖρας, ἧς ἀνασχίσας ὁ ἄσπλαγχνος τὴν γαστέρα τὴν κατὰ Περσῶν δῆπουθεν ἔγνω διὰ τοῦ ἥπατος νίκη. ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰς μὲν κιβωτοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένας, πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων εὗρον πεπλησμένα. καὶ γὰρ μυρίας μὲν γυναῖκας ἐν γαστρὶ ἐχοῦσας ἀνατεμῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἥπατοσκοπούμενος καὶ πολλὰ παιδιά κατασφάξας ὑπὸ τὰ εἴδωλα κατάρυξεν ὁ φιλείδωλος Εἰδωλιανός. πολλὴν δὲ καὶ ἄλλην λογικὴν ἀγέλην ἐκ ποικίλων ἡλικιῶν διαφόροις ὑπέβαλε θανάτοις ἐπ' ὄνοματι Ποσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ὁ δαιμονιώδης καὶ θεομίσητος, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκοὺς τε καὶ πυροὺς ἔθυεν, τοὺς μὲν τῷ ἡλίῳ, τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις, καὶ πρὸς τούτοις κύνας καὶ πιθήκους καὶ κόρακας καὶ πᾶν σχεδὸν ἔρπετων εἶδος καὶ τετραπόδων θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε κατασφάτων καὶ τελετὰς παντοίας ἐπινοῶν, πλείους καὶ χεῖρους τῶν παρ' Ἑλλήσι νενομισμένων πρὸς τὸ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἑλληνίσαντας ὑπερακοντίσαι, διὰ τῶν τοιούτων οἰόμενος ὁ ἄθεος ἀποθεωθῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. τοιαῦτα τῶν δυσωνύμων θεῶν καὶ δαιμόνων ἀκαθάρτων τὰ ἐπιτάγματα καὶ μαντεύματα καὶ τοιαῦτα τοῦ ματαιόφρονος καὶ θεηλά 548 του τὰ ἀποτελέσματα. καὶ τούτων μὲν ἡ ψευδομαντεία τε καὶ ἀπάτη πεφώραται, ἐκεῖνος δὲ τῇ τούτων πλάνῃ δεδουλωμένος τέθνηκε ψυχῇ καὶ σώματι ἐτῶν ὑπάρχων λ', καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς, καὶ ἀπώλετο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ. πολλὴν γὰρ ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν εἰς τὸ ὕψος ὄντως ἐλάλησεν, καὶ ἔθετο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς γέγραπται. καὶ πάνδεινα καὶ δυσεξήγητα πράξας καὶ πάνυ μεγαλαυχήσας τὴν ἑαυτοῦ προτέραν πίστιν καὶ τάξιν μὴ τηρήσας πέπτωκε πτώμα ἐξαισίον καὶ δυσδιήγητον, ὡσπερ καὶ ὁ τοῦτον ἀπατήσας καὶ ἀπολέσας παγκάκιστος διάβολος. [δ'. Περὶ Ἰωβιανοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰουλιανὸν ἐβασίλευσεν Ἰωβιανὸς μῆνας ἧ'. μετὰ τὴν Ἰουλιανοῦ σφαγὴν μόλις ποτὲ πρᾶον ἡμῖν βασιλεῖον τὸ Ἰωβιανοῦ ἀνεενώθη. οὗτος γὰρ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καιρῷ βασιλεὺς καὶ ὁμολογητὴς καὶ τῆς κακῶς ἐπενεχθείσης πλάνης ὠθητῆς ἀπεφάνθη. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ὅπλοις ὁ στρατὸς ἐτύγχανεν, καὶ ὁ βάρβαρος ἐπέκειτο, οἱ ἡμέτεροι στρατῶν 549 τηγοὶ περὶ τῶν ἄκρων βουλευόμενοι πραγμάτων Ἰωβιανῷ τὴν ψῆφον δεδώκασιν. ἐκεῖνος δὲ κατασχεθεὶς εἰς τὸ ὑποδέξασθαι τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ μολυνθὲν ταῖς Ἰουλιανοῦ ἱεροσυλίας λέγεται εἰρηκέναι μὴ δύνασθαι αὐτὸν βασιλεύειν τούτων, ἐπειδὴ χριστιανὸς αὐτὸς ἦν. τότε πάντες ὁμοίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ ἀποκρίνασθαι λέγονται ὅτι· καὶ ἡμεῖς χριστιανοὶ ἐσμεν. πρὶν δὲ ἀκοῦσαι

ταύτην τὴν φωνὴν οὐκ ἠνέσχετο ἐφησυχάσαι τῷ δέξασθαι τὴν βασιλείαν. τοιγαροῦν εὐθύς αὐτῷ θεῖά τις φιλανθρωπία παρεγένετο, καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν, συγκειμένων τῶν ἡμετέρων πανταχόθεν παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ μηδεμιᾶς εὐχερείας αὐτοῖς οὔσης τοῦ διαφυγεῖν, ἄφνω πρεσβευταὶ πεμφθέντες παρὰ τῶν βαρβάρων παραγίνονται καὶ ἔξαιτοῦ σιν εἰρήνην, καὶ τῷ στρατοπέδῳ ἤδη ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καταναλωθέντι τροφᾶς καὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ λοιπὰ συναλλάττειν ἐπαγγέλλονται καὶ πάση φιλανθρωπία τὴν ἡμετέραν διορθοῦσθαι προπέτειαν. κθ' δὲ συνθέμενος ἔτεσιν εἰρήνην εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπανῆλθε γῆν σὺν τοῖς στρατεύμασιν. ἦναγ κάσθη δὲ καὶ τὴν Νίσιβιν πόλιν μεγίστην οὖσαν Πέρσαις παραχωρήσαι. οὗτος πολλὴν τῶν ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν ποιούμενος τοὺς ἐν ἐξορίαις ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο. τῷ δὲ ἱερῷ Ἀθανασίῳ ἐπέστειλε τῆς ἀνωμότητος πρὸς 550 στεως ἐγγράφως αὐτῷ σηᾶσαι τὴν ἀκρίβειαν. ὅπερ καὶ πέπραχεν Ἀθανάσιος καὶ γέγραφεν Ἰωβιανῷ ἐπιστολὴν πλήρη ὀρθοδοξίας. ἀλλ' ὁ οὕτως εὐσεβὴς καὶ θαυμάσιος μετὰ ἡμῶν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐν Κιλικίᾳ τετελεύτηκε μέγα πένθος καταλείψας τῆς ἐκκλησίας καὶ λαοῖς ἅπασιν. [ἐ'. Περὶ Οὐαλεντινιανοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰωβιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐαλεντινιανὸς ἕτη ἰβ' ἀναγορευθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας. ὅστις ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως παρὰ Ἰουλιανοῦ ἐτύγχανε τῆς στρατείας ἐκβληθεὶς. ἀλλ' ἐπλήρωσεν ἐν αὐτῷ ὁ θεὸς ὅπερ ὑπέσχετο ὑπὲρ τὰ ἑκατονταπλασίονα ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι ἀποδεδωκῶς αὐτῷ. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ τῆς πίστεως τὴν στρατείαν καταλελοίπει, τὴν βασιλείαν ἐδέξατο. οὗτος εἰς τὴν βασιλείαν κοινωνὸν προσελάβετο μετὰ ἡμέρας τῆς ἑαυτοῦ ἀναγορεύσεως τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Οὐάλεντα. εἰσελθὼν γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταπεμφόμενος αὐτὸν ἐκ Πανονίας πόλεως Κιβαλῆς (ἐκεῖθεν γὰρ ὠρμηνο) κοινωνὸν αὐτὸν τῆς βασιλείας προσελάβετο, καὶ ἑαυτῷ μὲν τὰ τῆς δύσεως ἐπελέξατο μέρη, ἐκείνῳ δὲ τὰ τῆς ἀνατολῆς κατέλιπεν. Οὐάλης δὲ 551 συγκροτῶν τοὺς αἰρετικούς εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἰδίων πατέρων ἐπορεύετο. καὶ γὰρ ἐπισκόπους εἰς ἐξορίαν ἔπεμψε καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ μοναχοὺς, Τατιανοῦ τότε ἄρχοντος τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ τινὰς εἰς βασάνους ἀγαγεῖν καὶ τῷ πυρὶ παραδοῦναι καὶ πλεῖστα ἀθέμιτα καὶ ὠμότατα κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας μῆχα νήσασθαι. ταῦτα πάντα μετὰ τὴν τελευτὴν Ἀθανασίου διεπράττετο. ὥσπερ γὰρ θεῖα τινὶ κωλυθεὶς ἀρετῇ καίτοι κατὰ τῶν ἄλλων βακχεύων οὐδὲν κατ' ἐκείνου λυπηρὸν ἐτόλμησεν ἀμαρτῆσαι. οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθόδοξοι ἐλεεῖσθαι νομίσαντες ὑπὸ Οὐάλεντος πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν ἐν Νικομῆ δαίᾳ τυγχάνοντα πέμψαντες ὀγδοήκοντα ἱερατικούς ἄνδρας, ὧν ἡγοῦντο Θεόδωρος καὶ Οὐρβανὸς καὶ Μενέδημος. οὓς ἅπαντας σὺν αὐτῷ τῷ πλοίῳ ὑπαφθῆναι προσέταξεν, καὶ πάντες σὺν τῇ νηϊ κατεφλέχθησαν, μέχρι Δακιδίζων τοῦ πλοίου διαρκέσαντος κάκεισε διαλυθέντος. Οὐάλης πᾶσαν ἐκκλησίαν πορθήσας ἦκε καὶ εἰς Καισάρειαν ἀπὸ ἀνατολῆς κατὰ Βασιλείου κινούμενος, ὅτε καὶ τὰ κατὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐγένετο, καθὼς φησὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Δημοσθένους ἐνὸς τῶν ὀψοποιούντων τῷ Οὐάλεντι ἐν τῇ πρὸς Οὐάλεντα συντυχίᾳ καταδραμόντος Βασιλείου καὶ βαρβαρίσαντος, μικρὸν μειδιάσας ἔφη ὁ διδάσκαλος· ἰδοὺ ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον. οἱ Γότθοι κακῶς ἐχρῶντο τῷ Οὐάλεντι, ὁ δὲ αἰτεῖ τὸν θεϊότατον Οὐαλεντινιανὸν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πέμψαι αὐτῷ στρατὸν εἰς βοήθειαν. αὐτὸς δὲ οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἐπωνείδισεν ὡς αἰρετικὸν καὶ κακόφρονα, εἰπὼν ὅτι οὐ χρὴ ἐπαμύνειν ἀνδρὶ πολεμοῦντι θεόν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ μετὰ μ' ἐνιαυτοῦ τῆς ἱερῶς σῆνης αὐτοῦ μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ πολλοὺς τῆς ἐγκρατείας στεφάνους Ἀθανάσιος ἠσύχασεν, Πέτρον διαδέξασθαι αὐτὸν προειπὼν τὸν κοινωνήσαντα αὐτῷ τῶν θλίψεων, Λούκιος δὲ ἐπίσκοπος ὧν τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἰρέσεως παραχρῆμα ὡς λύκος ἐπὶ πρόβατα ὠρμησεν. καὶ ὁ μὲν Πέτρος εὐθέως εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέφυγεν, Λούκιος δὲ οὕτως εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων ἐπορεύετο, ὡς

μηδὲ σχῆμα τῆς θρησκείας δοκεῖν φυλάττειν, ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπιβάσεως αὐτοῦ τοσαῦτα καὶ οὕτως αἰσχροῦς κατὰ τῶν παρθένων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐγκρατευσμένων ἐγένετο, οἷα οὐδὲ ἐν τοῖς διωγμοῖς τῶν Ἑλλήνων γεγενῆσθαι μνημονεύεται. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ἔρημον ἐπόρθει καὶ πόλεμον τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐπ’ ἤγαγεν. τρεῖς γὰρ χιλιάδας ὁμοῦ κατὰ τὴν ἔρημον ἀπέστειλε τοὺς μοναχοὺς πολεμεῖν, οἳ δὲ ἐρχόμενοι καινὸν εἶδος πολέμου ἐώρων· οἳ γὰρ ἀντίπαλοι καθὼς ἐπέμποντο τοὺς ἑαυτῶν ἀχένας τοῖς ξίφεσιν ὑπέβαλλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἤκουον, εἰ μὴ τοῦτο· ὦ φίλε, δι’ ὃ παρεγένου; Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἳ τῶν μοναχῶν πατέρες τῷ βίῳ καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀρχαιότητος Μακάριος καὶ Ἰσίδωρος καὶ Μακάριος ἕτερος καὶ Ἡρακλείδης καὶ Παμβώ, Ἀντωνίου 553 μαθηταί, κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις τῆς Νιτρίας ὑπῆρχον ἄνδρες, οἳ τινες τὴν κοινωνίαν ἔχειν τῆς ζωῆς καὶ τῶν πράξεων οὐ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐπουρανίων ἀγγέλων ἐπίστευοντο. ἄπερ παρῶν ἐώρακα ἤδη ἐγὼ καὶ τούτων τὰς πράξεις ἀναφέρω, ὧν τοῖς πάθεσι κοινωνὸς εἶναι κατηξιώθη. οὗτοι ἐν τοῖς ἰδίῳ οἰκίμασι κείμενοι καὶ εὐχόμενοι ἐξεδέχοντο τοὺς ἑαυτῶν φονευτάς. ἀπηνέχθη δὲ αὐτοῖς ἄνθρωπος ἐκ πολλοῦ τὰ μέλη πάντα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τοὺς πόδας ξηρός. ἐλαίῳ δὲ χρίσαντες αὐτὸν εἶπον· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν διώκει Λούκιος, ἀνάστα καὶ περιπάτει τοῖς σοῖς ποσί· ὃς παραχρήμα ἀναστὰς καὶ ἀναπηδήσας εὐχαριστῶν τῷ θεῷ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. πρὸ ὀλίγου δὲ χρόνου τυφλὸς ἠξίωσεν ἀπενεχθῆναι εἰς τὸ οἰκίδιον Μακαρίου, ὅπερ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπὸ διαστήματος ἡμερῶν τριῶν. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖσε ὁ τυφλὸς πολλῶν καμάτων τῶν ἀγόντων αὐτὸν καὶ Μακάριον οὐχ εὐρών ἐν τῇ οἰκίᾳ πάνυ ἀθυμήσας ἐλυπεῖτο. τῇ δὲ ὑπερβολῇ τῆς πίστεως ἐκθερμανθεὶς παρακαλῶ, ἔφη τοῖς ἄγουσιν αὐτόν, προσπελάσατέ με ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ τοίχου, ἐν ᾧ ὁ γέρον ἐιώθει καθεύδειν. ὅτε δὲ προσηνέχθη, μικρὸν ἐκ τοῦ ξηροῦ πηλοῦ λαβῶν, ὅθεν ὁ τοίχος κεχρησμένος ἐφαίνετο, ταῖς οἰκείαις ἐπιτέθεικε χερσὶ καὶ παρεκάλεσεν, ὥστε καὶ ὕδωρ ἀντληθῆναι αὐτῷ ἐκ τοῦ φρέατος, ἀφ’ οὗ ὑπερῆπινεν ὁ πρεσβύτερος. ἐκείνῳ δὲ τῷ ὕδατι τὸν πηλὸν ἀναλύων καὶ τούτῳ περιχρίων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀποπλύνων ἐκ τοῦ ἀντληθέντος ὕδατος ἐξαίφνης τὴν θέαν ἀπέλαβεν οὕτως ὥστε μηδενὸς χρήζων ὑπηρετοῦ εἰς τὰ ἴδια 554 ἐπανῆλθεν. ὃς μετὰ ταῦτα σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐπ’ ἀνελθὼν πρὸς τὸν γέροντα καὶ τῷ θεῷ χάριν ὡμολόγει καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐγένετο ἀπεμνημόνευσεν. ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος Μακάριος σπήλαιον εἶχεν ὑαίνης γειτνιαζὸν τῷ οἰκίματι αὐτοῦ. ἔν τινι δὲ ἡμέρᾳ τοὺς σκυλάκας αὐτῆς τυφλοὺς τυγχανόντας ἀπήνεγκεν αὐτῷ τὸ θηρίον καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἔθηκεν. νοήσας δὲ ἐκεῖνος ὅτι περὶ τῆς τυφλότητος τῶν σκυλάκων τὸ θηρίον παρεκάλει, ἠξίωσε τὸν δεσπότην θεόν, ἵνα τὴν θέαν αὐτοῖς ἀποδῶ. ἀποδοθείσης δὲ αὐτοῖς, ἐπανῆλθον ἀκολουθοῦντες ἐπὶ τὸ σπήλαιον τῇ μητρὶ, καὶ μετ’ ὀλίγον αὕτη μετὰ τῶν ἰδίων σκυλάκων ὑποστρέψασα δὸρας προβάτων ἔτι τὸ ἔριον ἐχούσας ὡσανεὶ δῶρον ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτοὺς χάριτος ἀπήγαγε τῷ γέροντι τοῖς ὁδοῦσι τὰς δὸρας βαστάζουσα, καὶ ταύτας πρὸ τῶν θυρῶν ἀποθεμένη ἀνεχώρησεν. τούτους τοὺς θεῖους πατέρας Λούκιος εἰς νῆσον τῶν τῆς Αἰγύπτου λιμνῶν ἐξορίζει, ἔνθα οὐδεὶς χριστιανῶν κατοικεῖ. τοῦ δὲ πλοίου τῇ νήσῳ μετὰ τῶν μοναχῶν προσεγγίσαντος, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἱερέως τῶν εἰδῶλων τῆς χώρας ἐκείνης ὑπὸ δαίμονος ἐλαυνομένη δι’ ἀνέμων ἀρπαζομένη ἔρχεται ἕως τοῦ πλοίου τῶν ἁγίων γερόντων κραζούσα βοαῖς ἀτάκτοις οἷα δαιμονῶσα. ἐπιτιμήσαντες δὲ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ τὴν μὲν παῖδα ὑγιῆ τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκαν, τοὺς δὲ τὸν τόπον οἰκοῦντας χριστιανούς πάντας θερμοὺς καὶ διαπύρους ἐποίησαν. τοῦτο μαθὼν Λούκιος καὶ φοβηθεὶς μὴ πάντας ὀρθοδόξους ποιήσωσιν, λάθρα αὐτοὺς ἐπανελθεῖν πρὸς τὰς ἰδίας σκηνὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησεν. 555 Μαυρία ἡ τῶν Σαρακηνῶν βασιλὶς χριστιανὴ ἦν ἐκ γένους Ῥωμαίων καὶ ληφθεῖσα

αἰχμάλωτος ἤρесе διὰ κάλλος τῷ βασιλεῖ τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῷ χρόνῳ εἰς βασιλίδα προέκοψεν. πολλὰ οὖν κακὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἔδρασεν, ὥστε καὶ τὸν στρατὸν ἐκτριψαὶ σφοδροτάτῳ πολέμῳ καὶ πόλεις πολλὰς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Ἀραβίᾳ πορθῆσαι. παρακληθεῖσα δὲ εἰρήνην ποιήσασθαι οὐκ ἄλλως ἔφη τοῦτο γενήσεσθαι, εἰ μὴ Μωϋσῆς τις ὀνόματι μοναχὸς τῷ ἔθνει αὐτῆς χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, ὃς ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ γειτνιαζούσῃ τοῖς μέρεσιν αὐτῆς διάγων ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς θαύμασιν ἐξήστραπτεν. ταύτης ἡ αἴτησις ἐμνήσθη τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὃς κελεύει τοῖς στρατηγοῖς μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους τοῦτο ποιῆσαι. ἀγαγόντων δὲ αὐτὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, χειροτονηθῆναι ὑπὸ Λουκίου αὐτὸς οὐ κατεδέξατο εἰπὼν ὅτι· Λούκιος τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐκ ἐπιβαλεῖ μοι· πεφυρμέναι γάρ εἰσι τοῖς τῶν ἀγίων αἵμασιν. κατασχοινθέντος οὖν τοῦ ἀσεβοῦς Λουκίου, τῆς δημοσίας χρείας ἐπικειμένης, ἠναγκάσθη ἡσυχάσαι, ἵνα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξορισθέντων Μωϋσῆς τὴν χειροτονίαν δέξηται· ὅπερ καὶ γέγονεν. καὶ οὕτω χειροτονηθεὶς ἐδόθη Μαυρία καὶ πολλοὺς τοῦ φύλου χριστιανούς πεποίηκεν. ἱστορεῖ δὲ πολλὰ περὶ τοῦ ἔθνους ὅθεν τε ἤρξατο καὶ ὅθεν ἐπονομάζεται καὶ ὅτι ἰγ' ἐτῶν περιτέμνονται. Ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, ἔνθα Θωμᾶς ὁ ἀπὸ 556 στολος ἐδίδαξεν, ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς Οὐάλης καὶ ἰδὼν τοὺς ὄχλους τῶν ὀρθοδόξων τῆς ἐκκλησίας ἐκβληθέντας καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ποιουμένους τὴν σύναξιν εἰς τοσαύτην ὀργὴν ἀνήφθη, ὥστε οἰκείαις χερσὶ τυπτῆσαι τὸν ὑπαρχον κατὰ τοῦ προσώπου, ἐπειδήπερ οὐκ ἐδιώχθησαν ἀκαίθην οἱ ὄχλοι καθάπερ αὐτὸς προσέταξεν. ἐκεῖνος δὲ καίπερ Ἑλλήνων καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὑβρισθεὶς ὅμως σκοπῶν φιλανθρωπίας τῇ ἐξῆς μέλλων ἐπὶ πόρθησιν τῶν ὄχλων ἐξιέναι τοῦτο αὐτὸ δῆλον τοῖς πολίταις πεποίηκε διὰ λαθραίων μηνυμάτων, ὥστε φυλάξασθαι καὶ μὴ ἀπελθεῖν εἰς τὴν σύναξιν. πάλιν ἔωθεν προίων μεγίστῳ φόβῳ ὑπὲρ τὸ ἔθος διὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐπτόει καὶ πάντα ἐποίει ὥστε μηδένα κινδυνεῦσαι τοῦ λαοῦ. ἑώρα δὲ ὅμως ὄχλον πλείονα τῆς συνηθείας ἐπὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον πορεύεσθαι καὶ συντρέχειν καὶ πολλοὺς ἐπιταχύνειν ὡσανεὶ φοβουμένους μὴ τις ἐκ τοῦ θανάτου ἀπολειφθῆ. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ τι γύναιον ὄρα οὕτως ἐπιταχύνον καὶ σπεῦδον ὡς μηδὲ ἐξιὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας προσκλεῖσαι τὰς θύρας μήτε περιμεῖναι εὐπρεπῶς τὸ σχῆμα τῶν γυναικῶν περιβαλέσθαι καθάπερ ἐχρῆν ἐπιμελῶς. ἔφερε δὲ μεθ' ἑαυτῆς ἡ γυνὴ καὶ παιδίον νήπιον καὶ σφοδροτάτῳ δρόμῳ τὴν τάξιν τοῦ ὑάρχου διαρρήξασα ἔσπευδεν. ἐκεῖνος δὲ λοιπὸν οὐ φέρων, κατάσχετε, ἔφη, τὴν γυναῖκα καὶ ἐν ταῦθα ἀγάγετε. ὅτε δὲ ἐκεῖνη κατασχεθεῖσα ἠνέχθη, ποῦ, ἔφη, ὦ δυστυχὴς γύναι, ἐπιταχύνασα σπεύδεις; ἡ δὲ, εἰς τὸ πεδίον, ἔφη, ἔνθα ὁ τῶν καθολικῶν ὄχλος συνάγεται. καὶ οὐκ ἀκούεις, ἔφη, ὅτι ὁ ὑπαρχος ἐκεῖσε πορεύεται, ἵνα πάντας ἀνέλη, οὓς ἂν εὔρη; ἡ δὲ ἀπεκρίνατο· ἀκήκοα καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω, ἵνα ἐκεῖ εὔρεθῶ. τουτὶ δὲ τὸ παιδίον ποῦ ἔλκεις; ἐκεῖνος ἔφη. ἡ δὲ ἀπεκρίνατο· ἵνα καὶ αὐτὸς 557 μαρτυρίου ἀξιωθῆ. ταῦτα δὲ ὅτε ἤκουσεν, ἐπανελθεῖν ἐκέλευσε τὴν τάξιν καὶ τὸ ὄχημα εἰς τὸ παλάτιον προσέταξεν ὑποστρέψαι. εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα εἶπεν· ὦ βασιλεῦ, ἀποθανεῖν με εἰ προστάτεις, ἔτοιμός εἰμι, τὸ δὲ ἔργον ὅπερ ἐκέλευσας πληρῶσαι οὐ δύναμαι. διδάξας δὲ πάντα τὰ περὶ τῆς γυναικὸς κατέσχε τὴν τοῦ βασιλέως ὀρμὴν. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν οἱ πόλεμοι τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Οὐάλεντος, οὓς κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ ἐπήγαγεν, κατὰ τῶν πολεμίων ἐστράφησαν. τῶν γὰρ Γόθων ἐκ τῶν ἰδίων τόπων ἐξεληθόντων, διὰ πάσης ὁμοῦ τῆς Θράκης ἐξέχεαν ἑαυτοὺς καὶ τοῖς ὄπλοις τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς πορθεῖν ἀγρίως ἤρξαντο. τότε κατὰ Οὐάλεντος ὑβρεσιχαλεπαῖς οἱ πολῖται ἐχρῶντο μὴ ἐξιόντι εἰς πόλεμον, ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ Ἰσάκιος ὁ ἱερός μοναχὸς κρατήσας τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἔφησε πρὸς αὐτόν· ποῦ βαδίζεις, ὦ βασιλεῦ, κατὰ θεοῦ στρατευόμενος καὶ θεὸν ἔχων ἀντίπαλον; πρὸς ὃν ὀργισθεὶς Οὐάλης φρουρεῖσθαι προσέταξεν ἀπειλήσας αὐτῷ θάνατον, εἰ

ἐπανεέλθοι, καθάπερ Ἀχαῶν τῷ Μιχαΐα. ὁ δὲ τῆς αὐτῆς προφητικῆς χάριτος πλησθεὶς ὁμοίως αὐτῷ τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ δέδωκεν. εἶτα συμβολῆς γενομένης ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἠττηθεὶς κατὰ κράτος φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς οἴκημα, ὅπερ αἰσθόμενοι οἱ πολέμιοι κατέκαυσαν αὐτὸν σὺν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καὶ αὐτῷ τῷ οἰκήματι βασιλεύσαντα ἀνοσίως ἔτι ἰδ'. Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας τῇ πίστει τῆς εὐσεβείας τέ 558 λειος καὶ ἀκέραιος τῇ παλαιᾷ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας αὐθεντία τὴν πολιτείαν ἐκυβέρνησα καλῶς. σύνοδον γὰρ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ ἐκέλευσε γενέσθαι, ἣτις τὴν ἐν Νικαΐα πίστιν ἐβεβαίωσεν. Ἰδικτον δὲ γράψας τοῖς ἐν Ἀσία καὶ Φρυγία καὶ Καρία ἐπισκόποις ἐμμένειν τοῖς δόξασι παρεγγύησεν, κοινωνὸν ἐν τῷ ἰδίκτῳ προσλαβόμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οὐάλεντα καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἔγραψαν δὲ τὰ ὅμοια καὶ οἱ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ συνελθόντες ἐπίσκοποι. Ἀποθανόντος ἐν Μεδιολάνῳ Αὐξεντίου τοῦ τῶν αἰρετικῶν ἐπισκόπου οἱ ἑκατέρου μέρους ὄχλοι ὑπὸ διαφόρου σπουδῆς ἐφέροντο, καὶ ἦν τις αὐτοῖς μεγίστη διχόνοια καὶ ἐπικίνδυνος στάσις, καὶ ἑκάτερον μέρος ὄλεθρον τῇ ἰδίᾳ παρεσκεύαζε πόλει, εἰ μὴ γέ ἢ αὐτοῦ κρατήσῃ γνώμη, καὶ εἰς ἔργον ἀγάγοι τὸ βούλημα, καίτοι ἐναντίων τῶν προθέσεων αὐτοῖς οὐσῶν. τότε δὲ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἀμβρόσιος τις τὴν ἀρχὴν διήνυεν, ὃς παραχρῆμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσηλθὼν ὡς κωλύσων τὴν στάσιν. ὁ δὲ δῆμος τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀφέμενος ἔριδος μᾶλλον τὸν Ἀμβρόσιον ἐπίσκοπον ἐπεζήτησαν κατηχούμενον ὄντα, μεγάλως λέγοντες ἐνωθήσεσθαι καὶ μίαν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὴν πίστιν ἔσεσθαι, εἰ Ἀμβρόσιος ἐπίσκοπος αὐτοῖς δοθείη. ὅπερ γνοὺς ὁ θεοσεβὴς Οὐαλεντινιανὸς ἐκέλευσε μνηθῆναι καὶ χειροτονηθῆναι Ἀμβρόσιον πολλὰ περὶ ἀρετὴν μαρτυρήσας αὐτῷ. 559 χειροτονηθέντος δὲ αὐτοῦ, τοῦτον τὸν ὕμνον ὁ βασιλεὺς τῷ θεῷ ἀνέπεμψεν· χάρις σοι, δέσποτα παντοκράτορ καὶ σῶτερ ἡμέτερε, ὅτι τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἐγὼ μὲν σώματα, σὺ δὲ ψυχὰς ἐνεχείρισας καὶ τὰς ἐμὰς ψήφους δικαίας ἀπέφηνας. φασὶ δὲ ὅτι τοὺς ἄρχοντας ἀδικούντας γενναίως Ἀμβρόσιος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διήλεγθεν. [ζ'. Περὶ Γρατιανου.] Ἐν δὲ τῷ μεταξύ ἐπὶ τὸν πόλεμον τῶν Σαυρομάτων Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας ἐκ τῶν μερῶν τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐλθὼν, καὶ τοῦ πολέμου μόλις ἀρχὴν λαβόντος, ἀρρωστίᾳ αἰφνίδιον συσχεθεὶς ἐτελεύτησεν. πρέσβεις γὰρ Σαυρομάται ἀπέστειλαν ἔξαιτοῦντες εἰρήνην. οὗς Οὐάλεντινιανὸς θεασάμενος ἤρετο, εἰ πάντες Σαυρομάται τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ὄντες τὰ σώματα. τῶν δὲ εἰπόντων ὅτι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀρίστους ἀπέστειλαν, ἀνακράξας μέγα δεινὰ τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν εἶπεν ὑπομένειν εἰς αὐτὸν ἐλθοῦσαν, εἰ Σαυροματαίων οἱ ἄριστοι τοιοῦτοι Ῥωμαίοις τολμῶσι πολεμεῖν. ἐκ δὲ τῆς διαστάσεως φλεβὸς ῥαγείσης, καὶ πλείστου 560 αἵματος ἀναδοθέντος, ἐν τινὶ φρουρίῳ Γαλλίας ἐτελειώθη κληρονόμους καταλιπὼν τῆς βασιλείας αὐτοῦ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Αὐγουστον ὄντα καὶ Οὐαλεντινιανὸν νέον κομιδῆ τυγχάνοντα καὶ μήπω τῶν βασιλικῶν συμβόλων κατὰ ἀξιοθέντα. ὃν ἡ ἀνάγκη τῶν ἐπιχειρούντων τὸν τόπον τῆς βασιλείας ὑφαρπάξῃ ὡς σχολάζοντα παρεσκεύασε καὶ ἀπόντος τοῦ ἀδελφοῦ τὴν πορφύραν ἐνδύσασθαι, Πρόβου τὸ τινὶ καὶ πιστῶς τὸ πρᾶγμα μεταχειρισαμένου. Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς καιροὺς σεισμὸς μέγας καὶ φοβερώτατος γέγονεν, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑποχωρῆσαι μὲν τὴν θάλασσαν ἐπὶ πολὺ, τὰ δὲ πλοῖα ὡς ἐπὶ ξηρᾶς εὐρεθῆναι κείμενα. πλῆθος δὲ λαοῦ συνδραμόντος εἰς θέαν τοῦ παραδόξου θαύματος, καὶ τοῦ ὕδατος πάλιν ὑποστρέψαντος καὶ ἐκβεβηκότος μακρότερον τοῦ συνήθους τόπου, κατεποντίσθησαν ἀνθρώπων μυριάδες ε', καὶ τὰς μὲν ἐκεῖσε προσορμιζούσας ναῦς τὸ ὕδωρ κατεκάλυψεν, τὰς δὲ ἐν τῷ ποταμῷ Νεῖλῳ εὐρεθείσας ἀπέρριψεν ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ξηρὰν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης μέχρι σταδίων ρπ'. ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ Βοιωτίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ Σικελίας τὰ πλεῖστα μέρη συνέβη τότε ἀπολέσθαι, τῆς θαλάσσης ἀνεληθούσης, καὶ πολλὰ πλοῖα ὑψωθέντος τοῦ ὕδατος 561 ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐρρίφησαν ἄχρι σταδίων

ρ', τὰς τε Βρετανικὰς νήσους καὶ τῆς Ἀφρικῆς τὰ αὐτὰ καὶ χεῖρονα ὑπο στήναι, καὶ σχεδὸν πάσης τῆς οἰκουμένης τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν σεισμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατεποντίσθησαν. καὶ μέντοι καὶ ἐν τοῖς βυθοῖς καὶ τοῖς μεγάλοις πελάγεσι τὰ ἀμφὶ τὸν Ἀδριανὸν καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἄλλα πλεῖστα ὑπεχώρησαν καὶ διέστησαν ὡσεὶ τεῖχος ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰ ὕδατα, καὶ ἐφάνη ἡ ξηρὰ· καὶ πολλὰ τότε πλοῖα εὐρέθησαν πλέοντα καὶ εἰς τὸν πυθμένα καθίσαντα πάλιν ἀνήχθησαν τῇ τοῦ ὕδατος ἀποκαταστάσει. συνεχῶν δὲ καὶ ἐπαλλήλων τῶν σεισμῶν γινομένων, ἡ μὲν μία τῆς Βιθυνίας πόλις πᾶσα συνέπεσε καὶ τὰ κύκλω τῶν προαστείων, ἀγροὶ καὶ ἔργα πλεῖστα. ἡ δὲ Γερμὴ καλουμένη πόλις τοῦ Ἑλλησπόντου πᾶσα ἐκ θεμελίων κατεπτώθη. καὶ πρὸς τούτοις χάσματα πολλὰ κατὰ διαφόρους τόπους ἐγένοντο, ὡς ἐκ τῶν φόβων ἐν τοῖς ὄρεσι μένειν τοὺς ἀνθρώπους, ἐκ δὲ τῆς ἀβροχίας πολλὰ ζῶα τε καὶ ἄνθρωποι διεφθάρησαν. [ἡ'. Περὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.] Μετὰ δὲ Γρατιανὸν ἐβασίλευσε Θεοδοσίος ὁ μέγας ἔτη ιζ'. τότε ὁ πατὴρ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὸς Θεοδοσίος καλούμενος, 562 τοῖς τῶν μεγάλων συμβόλων τροπαίοις περιπνέων τῇ ἐκκοπῇ τῶν βαρβάρων ἔθνῶν τοὺς Ῥωμαίων ὄρους εὐπορωτέρους ἐποίησεν. τοῦτον δὲ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν τῇ μὲν ἐλπίδι μέγαν, τῷ δὲ χρόνῳ μικρόν, (μόλις γὰρ ἦν τοῦ οὐδοῦ τῆς νεότητος ἐπιβεβηκώς) συγκλητικῶ τινι Ἀμαξοβίῳ κοινῶν αὐτοῦ τυγ χάνοντι τῆς γνώμης καὶ τῶν ἐπαίνων παραδέδωκεν ἕκπαι δεύειν. ὅστις Ἀμαξόβιος ἐγχειρισθέντα αὐτῷ τὸν νέον πρᾶ ὑτάτη διδασκαλίᾳ καὶ αὐστηροτέρᾳ κολακείᾳ εἰς λαμπρὰν ἄσκησιν τῆς ζωῆς ἐστερέωσεν. ἐκεῖσε τοίνυν ὄντος Θεοδοσίου, καθ' ἕνους ἑαυτὸν εἰδέναι λέγεται βασιλικῇ χλανίδι καὶ πορφύρᾳ κεκοσμημένον. Οὐαλεντινιανοῦ δὲ τοῦ γέροντος τελευτήσαντος, Μαξιμῖνος ὁ δῆμιος τὴν ὑπαρχότητα τῶν Γαλλίων εἰς μανίαν ἔτρεψε καὶ τινα συσκευὴν συντεθεικῶς Θεοδοσίον τὸν πρεσβύτερον τοῖς τροπαίοις κεκορησμένον σφαγῆναι προσέταξεν. ὃς πρὶν τελευτήσῃ τὸ θεῖον βάπτισμα δεξάμενος καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀναγεννηθεὶς ἐτελεύτησεν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ νεώτερος Θεοδοσίος ἐν τῇ τοῦ δουκὸς ἀξίᾳ ἐτύγχανεν, τῷ δὲ αὐτῷ βέλει τοῦ φθόνου ὥπερ καὶ ὁ πατὴρ διὰ Μαξιμίνου ὁμοίως ἀδίκως ὑπέπιπτεν. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν διέσωσεν. μεινάσης παρ' αὐτῷ τῆς ἀξίας, καὶ τῆς οὐσίας ἀναδοθείσης αὐτῷ, εἰς τὴν πατρῶαν γῆν τῶν Σπανίων, ἐν ἧ καὶ ἐγεννήθη, ἐφοίτησε προστάγματι βασιλικῶ ἐκεῖσε ἡσύχως καὶ πράως τὸν βίον διάγων, Πλακίλλαν δὲ τότε τὴν γενομένην Αὐγούσταν γα μετὴν ἠγάγετο τότε καὶ βασιλέας ἐξ αὐτῆς ποιήσων, ἧτις 563 τὴν φύσιν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν φήμην τοῖς ἐγκωμίοις ἐνίκα. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐάλης γράμματα ἐκπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Γρατιανὸν προστάξας Θεοδοσίον ἀποσταλῆναι πρὸς αὐτόν. ἀρξάμενος δὲ τῆς ὁδοπορίας Θεοδοσίος καὶ γνοὺς τὴν Οὐάλεντος τελευτὴν ἔρχεται εἰς πόλιν καλουμένην Σέρμιον. τῶν δὲ Γότθων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀφειδῶς λυμαίνοντων, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων φευγόντων ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τότε Θεοδοσίον ἐν τῷ Σερμίῳ διὰ γόντα Γρατιανὸς προσκαλεῖται βουλῇ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων φθονούσης αὐτῷ, καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις εἰς τὸν οὕτως ὠμόν καὶ τοσοῦτον πόλεμον ἀποσταλῆναι Θεοδοσίον [πεῖθει] ἐπικινδύνῳ ἀξιώματι τιμηθέντα στρατηλάτου ἀξίᾳ τὸν βασιλέα παρέπεισεν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τοῦ φθόνου τοῦ κατὰ φύσιν εὐπτώτου οὐδὲν ἔγνω, κατὰ κράτος δὲ τοὺς νομιζομένους ἀηττήτους εἶναι Γότθους νικήσας Θεοδοσίος σὺν τάχει πολλῷ τῷ βασιλεῖ τροπαιοφόρος παραστάς θείᾳ ψήφῳ τὸ βασιλικὸν διάδημα περιβάλλεται. Γρατιανοῦ χειροτονοῦντος αὐτὸν καινῇ τινι καὶ θαυμαστῇ περιεβλήθη πορφύρᾳ ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς. καὶ ἐπειδὴ τοὺς ὤμους αὐτοῦ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὑψηλοὺς ὄντας διαφόρων βασιλέων χλαμύδες ἐνδύειν οὐκ ἠδύναντο, (πάντας γὰρ ὑπερῶν τῷ μεγέθει πᾶσαν ἐσθῆτα διὰ τὸ ὕψος μικρὰν ἀπέφηνεν) τέλος Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τῇ πορφύρᾳ κοσμηθεὶς ἐξέλαμψεν, ἐκ τετραγώνου ἀρμοσάσης αὐτῷ. οὕτω Γρατιανὸς τὰ τῆς δύσεως μέρη

ἑαυτῷ καὶ τῷ 564 ἀδελφῷ διεφύλαξεν, Θεοδοσίῳ δὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς φροντίδα ἐπέτρεψεν. πολλὰ δὲ εὐσεβῶς καὶ γενναίως κατορθώσας ὁ Γρατιανὸς παρὰ Μαξίμου τοῦ τυράννου ταῖς Βρεττανίαις ἐπαναστάντος δι' ἀνδραγαθίαν τοῦ δουκὸς ἐν Λουγδόνῳ παρὰ τῶν ἰδίων προδοθεὶς μᾶλλον ἢ βία τῶν πολεμίων συσχεθεὶς ἀνηρέθη. Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὁ τούτου ἀδελφὸς ἐν Ἰταλίᾳ διάγων ὑπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ φόβου τοῦ πολέμου πτοηθεὶς εἰρήνην, αὐτῷ καθ' ὑπόκρισιν προταθείσης παρὰ Μαξίμου, καὶ αὐτὸς ὑποκρινάμενος ἠδέως ἐδέξατο. Ἰουστίνα δὲ τότε ἡ μήτηρ αὐτοῦ τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἰρέσεως τὰ φάρμακα τῆς ἀσεβείας, ἃ περιόντος τοῦ ἀνδρὸς ἔκρυπτεν, εὐμαρῶς ἀπατηθέντι τῷ υἱῷ μετὰ θάρσους ἀπεκάλυψεν, καὶ πείθει αὐτὸν διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς τὸν μὲν Ἀμβρόσιον ἀνθιστάμενον αὐτῇ τῷ ὀρθῷ λόγῳ τῆς ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἐξεῶσαι καὶ εἰς ἐξορίαν πέμψαι, τὴν ἐκκλησίαν δὲ διαρρηξαι καὶ πολεμεῖν τὰ ἅγια. Βενήβολος δὲ τότε μέγας ἐν ἀξιώμασι ταῖς ὑποσχέσεσι τῆς βασιλίδος μὴ εἶξας τῆς στρατιωτικῆς ζώνης καὶ τῶν ἀξιωματῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προκρίνας τοῖς ποσὶ τῶν βασιλέων τὴν ἑαυτοῦ ζώνην ἀπέρριψεν. Μάξιμος δὲ ὁ τύραννος θέλων τὸ τοῦ τυράννου ἄτιμον ὄνομα ἐκδύσασθαι καὶ νόμιμον ἑαυτὸν ἐπιδείξασθαι βασιλέα γράμματα ἐκπέμψας τὸ ἀσεβὲς ἐπιχείρημα τῆς Ἰουστίνης ἀπεφαύλιζε καὶ τὸ πολεμεῖσθαι τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν κατὰ 565 στασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνατρέπεσθαι ἀπηγόρευεν, καὶ οὕτω πλησιάζειν ταῖς Ἰταλίαις ἤρξατο. τοῦτο δὲ Ἰουστίνα μαθοῦσα, τοῦ τε πολεμίου ἅμα καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀσεβοῦς ἐπικειμένων αὐτῇ, εἰς φυγὴν τραπέισα πρώτη τὴν ἐξορίαν ἐκληρώσατο, ἦν τοῖς ἱερεῦσιν ἠτοίμασεν. τοιγαροῦν μετὰ τῆς ἀθεμίτου μητρὸς πεφευγὼς ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς τῆς Ἰταλίας ἐστερήθη καὶ τῆς οἰκείας ἐξεβλήθη βασιλείας. ἐλθὼν οὖν ἐν τῇ ἀνατολῇ οὕτως ἐδέχθη παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Θεοδοσίου, ὥστε δοκεῖν αὐτὸν μᾶλλον τῶν μερῶν ἐκείνων βασιλεύειν ἢ ἐν ἐξορίᾳ διάγειν. παραχρῆμα δὲ διὰ Θεοδοσίου καθαρθεὶς ἀπὸ τῆς φαυλοτάτης αἰρέσεως τῆς ἀκαθάρτου τὸν ἰὸν ἐξέχυσεν, ἐν ᾧπερ αὐτὸν ἡ ἀνόητος ἔβλαψε μήτηρ, καὶ τὸν Χριστὸν ἀνεδέξατο πιστοτάτη προτροπῇ Θεοδοσίου. πολλάκις γὰρ εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως διὰ Θεοδοσίου ἐκπαιδευθεὶς ἔμαθε τὴν βασιλικὴν παράταξιν οὐ δι' ὀπλῶν ἐστάναι, ἀλλ' ἐξ ἀγαθῶν προφάσεων. τοιοῦτος δὲ ἦν ὁ λόγος ὁ παρὰ Θεοδοσίου πρὸς Οὐαλεντινιανὸν εἰρημένος· οἶδα, φησὶν, πολλάκις, Οὐαλεντινιανέ, ἡσυχάζοντος τοῦ στρατοπέδου παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων τὴν νίκην κατορθωθείσαν, καὶ τοὺς πολεμίους ὑποταγέντας ὑποτελεῖς γεγενῆσθαι τοῦ προλαβόντος κινδύνου. οὕτω καὶ ὁ ἔνθεος Κωνσταντῖνος ταῖς βοηθείαις τοῦ θεοῦ ἀνορθωθείς Λικίνιον τὸν τοῦ θεοῦ τύραννον ἐν ναυαγίῳ διέφθειρεν, οὕτω καὶ ὁ ἔνδοξος Οὐαλεντινιανὸς ὁ σὸς πατήρ 566 εὐτυχέστερον τὴν βασιλείαν ἀβλαβῆ παρὰ τῶν πολεμίων ἰθύων ἐτέλεσεν, τοῦ θεοῦ ἐκδικουντος αὐτόν, καὶ μάχας ἀναριθμήτους καὶ νίκας ἀπίστους ἐδέξατο πολλοὺς βαρβάρους διαφόρως ἀνελών. Οὐάλης δὲ ὁ θεῖος ὁ σὸς τὸν θεὸν διασπαράττων ἐμίανε τὴν ἐκκλησίαν ὁ βέβηλος διὰ τῆς σφαγῆς τῶν ἁγίων καὶ τῆς ἐξορίας τῶν ἱερέων, ὃς τῇ τοῦ θεοῦ βουλήσει ὑπὸ τῶν Γότθων πολιορκηθεὶς καὶ ἠττηθεὶς ἐκαύθη. σὺ οὖν αἰρετικοῦ ὄνομα λαβεῖν ἀνέξῃ ἀπιῶν εἰς πόλεμον; ὀρθῶς τὸν Χριστὸν σέβει ὁ ἀδίκως σε ἐκβαλὼν. ἢ σὴ ἀπιστία εὐχέρειαν Μαξίμῳ συνεισήνεγκεν. ἐκεῖνος μόνον τοῦ βασιλέως ἐστὶ τύραννος, σὺ δὲ πολέμιος ἤρξω τοῦ θεοῦ καθεστάναι. δώσω σοι στρατὸν καὶ παρέξω βοήθειαν. ἀλλ' εἰ τὸν Χριστὸν βλάπτομεν, τίνα παρακαλέσομεν μαχόμενοι; ταῦτα καὶ πλείω τούτων νοουθήσας Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανὸν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετήγαγεν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτησάσης, Θεοδόσιος διὰ τὴν πίστιν τῆς βασιλείας τῆς χρηστότητος καὶ τῶν εὐεργεσιῶν Γρατιανοῦ μεμνημένος εἰς ἄμυναν πάσαις τῆς ἀνατολῆς δυνάμεσιν ἐξαΐξας ἐξεδίκησε τὸ δίκαιον αἷμα καὶ τὸν Οὐαλεντινιανὸν

ἀπεκατέστησεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἐκβαλὼν τὴν τυραν νίδα. αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ θριαμβεύσας τὴν νίκην εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν ἐπανῆλθεν. 567 Ἐν ταῖς ἡμέραις οὖν, ἐν αἷς ὁ θεὸς ὁ ἀγαθὸς ἐξήγειρε Θεοδόσιον τὸν μέγαν βασιλέα καὶ ἐνεπίστευσεν αὐτῷ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ δύο υἱούς, Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον. αὐξησάντων δὲ τῶν παίδων, ἦλθον εἰς ἡλικίαν τοῦ ἐκμανθάνειν τὰ ἱερὰ γράμματα. καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν ζητῆσαι ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ ἀσκητὴν κεκοσμημένον ἐν ἀληθείᾳ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, ἔχοντα θεογνωσίαν εἰς ἄκρον, ὡς ὀφείλων παραδοῦναι αὐτῷ τοὺς υἱούς αὐτοῦ, ἵνα παιδεύσῃ αὐτοὺς πάσῃ θεῖᾳ γραφῇ τε καὶ ἀνθρωπίνῃ, μὴ βουλόμενος παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς σχολεῖον, ἵνα μὴ μάθωσιν ἀπὸ ἄλλων παιδίων ἅπερ ὁ θεὸς οὐ θέλει, καὶ τυπωθῶσιν ἐν λόγοις ἀνωφελέσι καὶ βλαβεροῖς. ταῦτα ὁ βασιλεὺς λογισάμενος, ὡς εἴρηται, σπουδῆν πᾶσαν ἐποιεῖτο τοῦ εὑρεῖν ἄνδρα τοιοῦτον. καὶ τῶν διαταγμάτων ἐκπεμφθέντων κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν βασιλείαν, οὐκ ἠδυνήθησαν εὑρεῖν τινα κατὰ τὸν ἐνιστάμενον αὐτῷ λογισμόν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν εὔρισκον ἄνδρα φιλόσοφον, ἀλλ' οὐ φιλόθεον, ποτὲ δὲ πάλιν εὔρισκον φιλόθεον καὶ οὐ φιλόσοφον. ἠῤῥησαν δὲ οἱ παῖδες, καὶ οὐκ ἠνείχετο εἰς σχολεῖον πέμψαι αὐτοὺς τῇ προφάσει τῇ προλεχθείσῃ κρατούμενος. καὶ μὴ εὐρῶν καθὼς ἐζήτει ἀπέστειλεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τοιοῦτον ἄνδρα, γράψας αὐτῷ ὅτι· μεγάλα μοι χαρίζῃ τοῦτο ποιῶν. ὁ οὖν βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν πάπαν δείκνυσιν αὐτῷ τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου εἰπὼν ὅτι· ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ποιῆσαι τῷ συμβασιλεύοντι ἡμῖν τὴν αἴτησιν ταύτην. αἰσχύνῃ γὰρ ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου κράτους μὴ 568 εὑρεθῆναι ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ ἄνθρωπον τοιοῦτον. καὶ ἐρευνήσαντες καὶ ἐπιζητήσαντες οὐκ εὔρον. ἐπὶ πολὺ οὖν διαλογιζομένων αὐτῶν καὶ ἀδολεσχοῦντων περὶ τούτου, εἶπεν ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ· ἔστι παρ' ἡμῖν διάκονός τις παρθένος μετὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς· ὄνομα αὐτῷ Ἀρσένιος. ὅμοιος γὰρ αὐτοῦ ἄλλος οὐκ ἔστιν ὁ ὀφείλων πρὸς ὃ ἐπιθυμεῖ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος παιδεῦσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ πάσῃ γνώσει θεῖα τε καὶ ἀνθρωπίνῃ. ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ καταδέχεται, διότι ἔχει καιρὸν ἀποταξάμενος τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως. ἀλλ' ἴσως ἐὰν κελεύσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ καλέσωμεν αὐτόν, πληροφοροῦμεν αὐτόν περὶ τούτου. ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐχάρη λίαν, καὶ πέμψαντες μετεστείλαντο τὸν Ἀρσένιον. ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς· οὐ λέληθε τὸ ἡμέτερον κράτος ἢ κατὰ θεὸν σου πολιτεία καὶ ὁ ἐνάρετός σου βίος, ἀλλὰ διηνεκῶς ἀκούοντες τὴν καλὴν σου ἀναστροφὴν πάνυ εὐφραίνόμεθα ἐπὶ τούτῳ. ἐπειδὴ οὖν ὁ συμβασιλεὺς ἡμῶν Θεοδόσιος ἀπέστειλεν ἡμῖν πρεσβείαν αἰτούμενος πέμψαι αὐτῷ ἄνθρωπον τοιοῦτον δυνάμενον παιδεῦσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ σοφίᾳ, τούτου χάριν μετεστείλαμέθα σε ὡς κατὰ θεὸν ὄντα, ἵνα ἀπέλθῃς πρὸς αὐτόν καὶ κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσάν σοι ἐκ θεοῦ παιδεύσῃς αὐτούς. οὐ γὰρ ἐκρίναμεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγχειρίσαι τοῦτο τὸ πρᾶγμα τι, εἰ μὴ τῇ εὐλαβείᾳ σου. ὁ δὲ Ἀρσένιος ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ βασιλεῖ· οὐκ ἄγνοεῖ, θεοσεβέστατε βασιλεῦ, ὁ ἀγιώτατος πατὴρ ἡμῶν πάπας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, ὅτι ἔχω καιρὸν μὴ παρελθὼν διὰ τῆς ἕξω φιλοσοφίας, ἐξαιρέτως δὲ ἀφ' οὗ τὴν χειροτονίαν ταύτην ἐδεξάμην ὁ ἀνάξιος, οὔτε εἰς βιβλίον ἐνέκυψα 569 τῶν τοιούτων ἐπιστημῶν. ὑπολαβὼν δὲ ὁ πάπας εἶπε πρὸς αὐτόν· ὅτι μὲν ἀληθῆ εἰσι τὰ παρά σου λεχθέντα τῷ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ ἐπιστάμεθα, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχει. πάνυ γὰρ ἐπαινέσαμεν τὴν ἐνάρετόν σου πολιτείαν ἐν τούτῳ. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ θεῖα βασιλικὴ κέλευσίς ἐστιν, καὶ θεάρεστόν ἐστι τὸ πραγματευόμενον, ἐκλιπαροῦμέν σε ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ πραγματευόμενον, ἐγχείρημα. δύνῃ γὰρ διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης σοι εὐσεβῶς καὶ θεαρέτως αὐτοὺς παιδεῦσαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ

μεγάλως αὐτοὺς ὠφελῆσαι, δεικνύων αὐτοῖς τὰς πομπὰς καὶ αἰσχροῦ τητας τῶν δυσσεβῶν εἰδώλων, οὓς θεοὺς ἀποκαλοῦσιν οἱ ἀλιτήριοι Ἕλληνες, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν τοῖς παρ' αὐτῶν μυθευόμενοις, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλεῖν καὶ θριαμβεύειν τὰ μιάσματα αὐτῶν καὶ φαντάσματα. τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις λόγοις πείσαντες τὸν Ἀρσένιον ἀπέστειλαν αὐτὸν μετὰ πάσης δόξης καὶ τιμῆς τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ γράψαντες αὐτῷ ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πάπας ὅτι· κατὰ τὴν κέλευσιν ὑμῶν ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος ἀνάξαι τὰ φίλτατα τῆς ὑμῶν γαληνότητος τέκνα ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. ὁ οὖν Ἀρσένιος παραδοὺς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν εἰς παρθενῶνα ἀπέπλευσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. δεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, προσκαλεσάμενος δὲ καὶ τὸν Ἀρσένιον σχῆμά τε καὶ ἦθος εὐλαβὲς θεασάμενος ἐν αὐτῷ, σεμνὸν μὲν ἔχοντα τὸ χρῶμα, εὐτακτον δὲ τὸ βλέμμα, ταπεινὸν τὸ φρόνημα καὶ περὶ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα σοφώτατον, καὶ ἀπλῶς πάσῃ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην. καὶ διὰ αὐτὸν 570 ὁ βασιλεὺς· δηλοῖ μὲν ἢ διὰ τοῦ σχήματος ἦθους τε καὶ ἀπολογίας ἑνάρετόν σε καὶ θεοσεβῆ εἶναι, καὶ καθὼς γε γραφήκασιν ἡμῖν ὅ τε συμβασιλεύων ἡμῖν καὶ ὁ τῆς Ῥώμης ἀγιώτατος πάπας, οὕτω καὶ εἶδομεν. ἀληθῆ γὰρ ἔγραψαν. νῦν οὖν πάντως οὐκ ἀγνοεῖς, δι' ἣν αἰτίαν ἀπέστειλάν σε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος αὐτοψεῖ διαλεχθῆσεται σοι, τοῦτ' ἔστι χάριν τῶν ἡμετέρων τέκνων, ἵνα πάσῃ θεοσεβείᾳ καὶ φόβῳ θεοῦ τούτους ἐκπαιδεύσης, ἔτι μὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν εἰς ἄκρον αὐτοὺς διδάξης. ἀλλὰ μὴ ὑποσταλῆς μηδὲ διακριθῆς πρὸς αὐτοὺς ὑπονοῶν ὅτι τέκνα ἡμῶν ὑπάρχουσιν, μηδὲ πάλιν ὡς βασιλεῦσιν αὐτοῖς προσχῆς ἢ τιμῆσης, ἀλλ' ὡς τέκνα καὶ μαθητὰς ἔχε αὐτοὺς καί, ὅτε παραπέσωσιν, ἐπέξελθε αὐτούς. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἐνέγκας τὸν τε Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ λέγων· ἰδοὺ ἀπὸ τῆς σήμερον οὗτός ἐστιν ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν πατὴρ καὶ διδάσκαλος. ὑπακούσατε αὐτῷ κατὰ πάντα ὡς πατρί, καὶ μὴ παρακούσητε αὐτῷ μηδὲ ἀντιταχθῆτε. παρήγγειλα γὰρ αὐτῷ ἵνα, ἐὰν παραπέση τις αὐτῷ ἐξ ὑμῶν, ἐπεξέλθῃ αὐτῷ ὡς μαθητῇ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφορίζει αὐτοῖς πλησίον τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος τρίκλινον μέγα καὶ ἐν αὐτῷ διάγειν παρακελεύεται. 571 τοῦτο δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα συχνότερον ἐπισκέπτηται αὐτούς. μεγάλως δὲ τιμήσας τὸν Ἀρσένιον ἐποίησεν αὐτὸν μείζω πάντων ἐν τῷ παλατίῳ, ὥστε μὴ εἶναι τινὰ τῶν ἐκεῖσε λαμπροτέρων αὐτοῦ ἐσθῆτα περικείμενον, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἦν πατὴρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀρσένιος παραλαβὼν τὸν τε Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον ἀνήγεν αὐτοὺς θεοσεβῶς ἐκδιδάσκων αὐτοὺς πᾶσαν σοφίαν θεῖαν τε καὶ ἀνθρωπίνην. ταπεινόφρων δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις Ἀρσένιος οὐκ ἐχρᾶτο αὐτοῖς ὡς μαθηταῖς, ἀλλ' ὡς βασιλεῦσιν. καθίζων γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ δύο θρόνων αὐτὸς παριστάμενος ἐδίδασκεν αὐτούς. ἐν μίᾳ οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἐξαίφνης πρὸς αὐτούς, ὁρᾷ Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ καθεζόμενα, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα κατὰ Ἀρσένιου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· οὕτω παρηγ γείλαμεν ὑμῖν, ἵνα βασιλικῶς καὶ μὴ μᾶλλον ὡς μαθηταῖς χρῆση τοῖς παιδίοις; καὶ τί τοῦτο πεποίηκας; πάνυ γὰρ ἐλύπησας τὸ ἡμέτερον κράτος ἐν τούτῳ. ὁ δὲ Ἀρσένιος πρὸς τὸν βασιλέα ἔφη· οὐκ ἠγησάμην πρέπον εἶναι, θεοστήρικτε βασιλεῦ, ἐμὲ καθέζεσθαι, βασιλεῖς δὲ παραστήκειν μοι. ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀπεκρίθη βλοσυρῶ τῷ βλέμματι πρὸς Ἀρσένιον λέγων· σὺ καθιστᾷς αὐτοὺς βασιλεῖς; οὐχὶ ὡς τέκνα καὶ δούλους παρέδωκά σοι αὐτούς; καὶ ἵνα τί ταῦτα φθέγγῃ; καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς παραχρῆμα ἐπάρας τὰ διαδήματα, ἅπερ εἶχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ρίψας αὐτὰ εἰς τὴν γῆν ποιεῖ αὐτοὺς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσκυνῆσαι, καὶ καθίσας τὸν Ἀρσένιον ἐπὶ θρόνου ἐκείνους παραστήκειν αὐτῷ ἐκέλευσεν εἰπὼν ὅτι· εἰ 572 μὲν φοβηθῶσι τὸν θεὸν καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσωσι πορεύεσθαι καὶ φυλάσσειν

τάς ἐντολάς αὐτοῦ, δυνατός ἐστὶν ὁ παμβασιλεὺς τῶν αἰώνων, εἶπερ θέλημα αὐτοῦ ἐστὶν, παρα σχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην. εἰ δὲ μὴ ἔχωσι τὸν φόβον αὐτοῦ, εὐχομαι τῷ θεῷ μᾶλλον ἐκριζωθῆναι αὐτούς ἀπὸ νηπιόθεν. κρεῖσσον γάρ ἐστι τὸ τεθνάναι εὐσεβῶς ἢ βασι λεύειν ἀσεβῶς. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. ἔκτοτε οὖν ὁ Ἀρσένιος ὑφορώμενος τὸν βασιλέα οὐκέτι ἐποίει αὐτοὺς καθεσθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον παρ ἴστασθαι αὐτῷ καὶ ἐκμανθάνειν. ἐν τούτοις οὖν διάγων ὁ ἡγιασμένος Ἀρσένιος πάνυ ἐδυσφόρει καὶ ἐλυπεῖτο. ἦν γὰρ μισόδοξος καὶ φιλόθεος καὶ ἐπεθύμει μᾶλλον τὸν μονήρη καὶ ἡσύχιον μετελθεῖν βίον, ὥστε παρακαλεῖν τὸν θεὸν συχ νῶς μετὰ δακρῶν ποιῆσαι τρόπον τοῦ ἰδιάσαι αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν εὐρῶν ὁ ἐν ἀγίοις τὸν Ἀρκαδίον παραπεσόντα εἰς παιδικὸν πταῖσμα ἐνέγκας καὶ ἐμβριμησά μενος ἐπιτίθησιν αὐτῷ πληγὴν δεινὴν ὥστε σχεδὸν ἕως θανάτου τοὺς τύπους τῶν πληγῶν φέρειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. ὁ οὖν Ἀρκαδίος, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐδάρη, ἔμεινεν ἔχων κατὰ Ἀρσενίου κακίαν πολλήν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν σπαθάριον αὐτοῦ ἐπιτρέπει αὐτῷ κατ' ἰδίαν λέγων· οἶψ' ἄν τὸν τρόπον θέλεις ἀπόκτεινόν μοι τὸν Ἀρσένιον μηδενὸς νοοῦντος. ὁ οὖν σπαθάριος ἀκούσας τὴν ἐλεεινὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἔχων θαρρεῖ τῷ Ἀρσενίῳ τὴν μαιφόνον τοῦ Ἀρκαδίου ἐπιτροπήν. ὁ δὲ Ἀρσένιος λύπη τε καὶ φόβῳ συσχεθεὶς παρεκάλει τὸν θεὸν λέγων· κύριε ὁδήγησόν με, πῶς σωθῶ; καὶ μετεμελεῖτο ἐπὶ τῇ πληγῇ ἣ ἦν τύψας τὸν Ἀρκαδίον. εἶτα ὀλίγων ἡμερῶν 573 διελευσῶν, καὶ τοῦ σπαθαρίου κατεπεύγοντος τὸν Ἀρσένιον τοῦ δι' οἰουδήποτε τρόπου σῶσαι ἑαυτόν, καὶ τούτου ἄδια λείπτως εὐχομένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους καὶ σῶζ' ἑ. ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀκούσας μηδενὶ μηδὲν εἰρηκῶς, ἀλλ' ἐσθῆτα εὐτελεῖ ἐνδὺ σάμενος, κατῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ κατ' οἰκονομίαν θεοῦ εὐρῶν ἐκεῖσε πλοῖον καὶ ἐμβὰς εἰς αὐτὸ ἦλθεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀποθριζάμενος ὥρμησεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Σκῆ τεως καὶ ἐκεῖσε διέπρεπε διαφόροις κατορθώμασιν. ἤκουσε δὲ πάλιν φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε. αὐταὶ γάρ εἰσιν αἱ ρίζαι τῆς ἀναμαρτησίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος πάνυ λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀνα χωρήσει Ἀρσενίου ἔγραψε παντί τε καὶ πανταχοῦ ἀναζητῆσαι αὐτόν, καὶ οὐκ ἠδυνήθη αὐτὸν εὑρεῖν ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. βασιλευσάντων δὲ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου ἐγνώσθη αὐτοῖς ὅτι Ἀρσένιος ἐν Αἰγύπτῳ διάγει τὸν μονήρη βίον καλῶς πολιτευόμενος. καὶ ἔγραφον αὐτῷ πλείστας ἐπιστολάς παρακαλοῦντες αὐτόν ὥστε εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων μαθη τῶν καὶ τέκνων. ἔγραψε δὲ αὐτῷ πάλιν Ἀρκαδίος δυσωπῶν αὐτόν ὥστε συγχωρῆσαι αὐτῷ τὸ πταῖσμα αὐτοῦ, ὃ ἡμαρτεν εἰς Ἀρσένιον ἀνελεῖν αὐτόν βουλευθεὶς, ὥστε θέλων αὐτόν πληροφορῆσαι γράφει αὐτῷ ἐνωμότως λαβεῖν παρὰ τοῦ ὑπάρχου 574 Ἀλεξανδρείας τὰ δημόσια ὅλης τῆς Αἰγύπτου καὶ ταῦτα διανεῖμαι ὅπου δ' ἂν κελεύῃ, καὶ μόνον συγχωρῆσαι αὐτῷ καὶ εὐξασθαι ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τε καὶ Ὀνωρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντιγράψαι αὐτοῖς κἂν ἅπαξ. ὁ δὲ ἐν ἀγίοις πατῆρ ἡμῶν Ἀρσένιος γράψαι μὲν πρὸς αὐτούς οὐκ ἠνέσχετο, δηλοῖ δὲ αὐτοῖς οὕτως· ὁ θεός, τέκνα, πᾶσιν ὑμῖν συγχωρήσει καὶ ἀξιώσει ποιεῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ θελήματα. περὶ δὲ ὧν γεγραφήκατε χρημάτων ἐγὼ ἤδη τῷ κόσμῳ ἀπέθανον. μηδεὶς οὖν λογίσηται με ὅλως εἶναι εἰς τοὺς ζῶντας. Ἡ σύνοδος τῶν ρν' ἀγίων πατέρων καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκύρωσαν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μὴ θέλοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνὶ δρυσαν βιασάμενοι ὡς πολλὰ καμόντα καὶ τῆς πλάνης τῶν αἰρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντα. ὀλίγους δὲ τῶν ἐξ Αἰγύπτου μαθῶν ὁ θεῖος Γρηγόριος τῷ λόγῳ τούτου φθο νήσαντας τὸν συντακτῆριον ἐπιδειξάμενος ἐκουσίως τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπεχώρησεν. Γρηγορίου δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποταξαμένου, Νεκτάριον ὁ βασιλεὺς προχειρίζεται καὶ ἡ σύνοδος, Ταρσέα μὲν τῷ γένει, τὴν τοῦ πραίτωρος δὲ ἀρχὴν τότε

διέποντα, ἀβάπτι 575 στον μὲν μέχρι τότε ὑπάρχοντα, σεμνὸν δὲ καὶ εὐλαβῆ καὶ περὶ βίον θαυμάσιον. ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος πρὸς Ἄριαν ζὸν τὸ χωρίον Καππαδοκίας ἐπανελθὼν, ὅπερ ἐκέκτητο ἐκ πατρικοῦ κλήρου, ἡρεμήσας ἐν αὐτῷ καὶ ἡσυχάσας τινὰ χρόνον καὶ ἐν θεωρίᾳ μείζονι γενόμενος τὸν βίον μεταλ λάττει πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν καὶ πάσης ἀρετῆς ἔμπλεως. Δευτέρα σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ρν' πατέρων ἔτει τῆς Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλείας γ', ἐπὶ Δαμάσου πάπα Ῥώμης, ἧς ἠγοῦντο Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Γρηγόριος Θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς ἔτι περιῶν ὡσαύτως τῷ Ἀρείῳ ἐβλασφήμει, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ εἶναι θεὸν ἀληθινόν, ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸ ὑπελάμβανεν. αὕτη συνελθούσα χειροτονεῖ μὲν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον τὸν συγκλητικὸν Νεκτάριον, Μακεδόνιον δὲ ἀναθεματίζει, σὺν αὐτῷ καὶ Σαβέλλιον τὸν Λίβυν, ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος δοξάζοντα, ἔτι δὲ καὶ Ἀπολινάριον τὸν Λαοδικέα λέγοντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα λόγον ἄνουν εἶναι, ἀντὶ δὲ νοῦ τὸν λόγον ἐν τῇ ψυχῇ γεγενῆσθαι. τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον θεὸν εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ἐκήρυξε προστεθεικυῖα εἰς τὸ ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἐν 576 Νικαίᾳ πατέρων σύμβολον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τὸ κύριον καὶ ζωοποιὸν καὶ τὰ ἐξῆς. Τότε δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος παρεκάλει τὸν βασιλέα τοὺς Ἀρειανούς ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐξελαθῆναι. ὁ δὲ ἀπηνεστέραν ὑπολαβὼν τὴν αἴτησιν οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ. καὶ ὁ σοφώτατος Ἀμφιλόχιος τότε μὲν ἐσίγησεν, ἐξεῦρε δὲ μετ' ὀλίγον ὑπόθεσιν ἀξιομνημόνευτον. ἐντὸς γὰρ πάλιν τῶν βασιλείων γενόμενος καὶ τῷ βασιλεῖ παρεστῶτα τὸν υἱὸν Ἀρκάδιον θεασάμενος τὸν μὲν πατέρα ἠσπάσατο, τὸν δὲ υἱὸν κατέλιπεν ἀγέραστον. καὶ ὁ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον ἀσπάσασθαι καὶ τὸν υἱὸν προσέταξεν. ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν αὐτῷ παρ' αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν τιμὴν καὶ μὴ ἐπιζητεῖν καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἐν διαίρεσει. πρὸς ὃν ὁ βασιλεὺς χαλεπήνας οἰκείαν ἐκάλει παροινίαν τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν. καὶ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόησε λέγων· ὄρας, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ παιδὸς ἀτιμίαν. πίστευσον δὴ οὖν καὶ τὸν θεὸν τοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας βδελύττεσθαι τε καὶ ἀποστρέφεσθαι. καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θαυμάσας νόμον εὐθύς ἔγραψε τοὺς τῶν αἵρετικῶν συλλόγους κωλύοντα. Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν φθονήσας ὁ μισόκαλος δαίμων ὡμόν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκεύασε γενέσθαι. ἀπὸ γὰρ Κων 577 Κωνσταντινουπόλεως ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Ῥώμην τὴν ὁδοὶ πορίαν ἐποιεῖτο. ἐν δὲ Θεσσαλονίκῃ γενόμενος κατὰ πάροδον, καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ταραζάντων τὴν πόλιν διὰ μητάτα, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ τὸν βασιλέα μὲν ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ ἐλιθοβόλησαν. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγελθέντων ἐξαφθεῖς καὶ μὴ ἐνεγκὼν τοῦ θυμοῦ τὴν ῥύμην τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας ἐξενεγκεῖν ἐπέτρεψεν. ὃς τοιαύτην ἐξουσίαν λαβὼν οἷα δὴ αὐτόνομος καὶ τύραννος ἄδικα ξίφη κατὰ πάντων ἐγύμνωσε καὶ τοὺς ἀθῶους μετὰ τῶν ὑπευθύνων κατέκτεινε χιλιάδας ζ'. ταύτην οὖν μαθὼν τὴν συμφορὰν Ἀμβρόσιος ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων, πόλις δὲ αὕτη τῆς Ἰταλίας, εἰς ἣν ἄφικομένου τοῦ βασιλέως καὶ συνήθως εἰς τὸν ναὸν βουλευθέντος εἰσελθεῖν, ὑπαντήσας ἔξω τῶν προθύρων διεκώλυεν αὐτὸν μετὰ παρρησίας βοῶν· οὐκ οἶδας, ὡς ἔοικεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς εἰργασμένης μαιφονίας τὸ μέγεθος. οὐδὲ γὰρ ἔῃ τῆς βασιλείας ἴσως ἢ δυναστεία τὴν ἀμαρτίαν ἐπιγνώσκειν, καὶ ὑπὸ τῆς ἀλουργίδος ἀπατώμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν ἀσθὲνειαν. ἀλλ' ἴσθι ὡς φθαρτὸς ὢν καὶ ρευστὸς φθαρτὸν σου καὶ ρευστὸν ὑπάρχει τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία, περὶ ἧς μικρὸν ὕστερον λόγον ἀποδώσεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασιλευ 578 ὄντων. ποίοις τοίνυν ὀφθαλμοῖς ὄψει τὸν τοῦ κοινοῦ δεσπότητος ναόν; ποίοις δὲ ποσὶ τὸ δάπεδον ἐκεῖνο πατήσεις τὸ ἅγιον; πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἐκτείνης ἀποσταζούσας ἔτι

τοῦ ἀδίκου φόνου τὸ αἷμα; πῶς δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξει χερσὶ τοῦ δεσπότη τοῦ ἄχραντον σῶμα; πῶς δὲ καὶ τῷ στόματι προσοίσεις τὸ τίμιον αἷμα τοσοῦτον διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ λόγον ἐκχέαντι παρὰ νόμον αἷμα; λοιπὸν ἄπιθι καὶ μὴ πειρῶ τοῖς δευτέροις τὴν προτέραν αὔξειν παρανομίαν καὶ δέχου τὸν δεσμόν, ὃ θεὸς ἄνωθεν γίνεται σύμφηφος. τούτοις οὖν εἶξας ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἐκεῖσε βασιλεία δακρύων καὶ στένων. διελθόντων δὲ μηνῶν ἡ', καὶ τοῦ βασιλέως μὴ ἐξελθόντος, ἀλλὰ σφοδρῶς μετανοοῦντος, κατέλαβεν ἡ τοῦ κυρίου γενέθλιος ἑορτή. καὶ θεασάμενος Ῥουφῖνος ὁ μάγιστρος ὅτι οὐδὲ τὴν συνήθη προέλευσιν ποιῆσαι βούλεται ὁ βασιλεὺς λέγει πρὸς αὐτόν· δραμοῦμαι, δέσποτα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πείσω λῦσαί σε τοῦ δεσμοῦ, εἰ κελεύεις. ὁ δὲ φησὶν· οἶδα ἐγὼ τὴν Ἀμβροσίου ἀκρίβειαν ὅτι οὐ πεισθήσεται. ἐπεὶ δὲ πλείοσι λόγοις χρησάμενος ὁ Ῥουφῖνος πείθειν ὑπέσχετο τὸν Ἀμβρόσιον, ἀπελθεῖν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὑπὸ δὲ τῆς ἐλπίδος βουκοληθεὶς ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον. αὐτίκα δὲ τὸν Ῥουφῖνον ἰδὼν Ἀμβρόσιος, 579 τὴν κυνῶν, εἶπεν, ἀναΐδειαν, ὦ Ῥουφῖνε, ζηλοῖς τοσαύτης μαιφονίας γενόμενος μέτοχός τε καὶ σύμβουλος. ἀλλ' ἐγὼ προλέγω ὡς καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν ἱερῶν ἐπιβῆναι προθύρων. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ῥουφῖνος ἐμήνυσε διὰ ταχυ δρόμου τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην τοῦτο μαθὼν, ἀπέλθω, φησὶν, καὶ τὰς δικαίας αὐθις δέξομαι παρ οἰνίας. εἶτα παραγενόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδυσώπει τὸν ἀρχιερέα τοῦ δεσμοῦ λυθῆναι. καὶ ὁ μὲν τυραννικὴν ἀπε κάλει τὴν παρουσίαν ἐκείνην καὶ κατὰ θεοῦ μεμηνέναι, ὁ δὲ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ πολλῆς κατανύξεως, οὐ θρα συνόμενος, ἔφη, κατὰ τῶν ἀγίων κανόνων, ἀλλὰ λῦσαί μοι τὸν δεσμόν ἀξιῶσων ἐλήλυθα. καὶ ποίαν, φησὶν, μετάνοιαν ἔδειξας μετὰ παρανομίαν τοσαύτην, ἣ ποίοις ἀξίοις φαρμάκοις ἐθεράπευσας τὰ δυσίατα τραύματα; καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν· σὸν ἔργον τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρμακα, ἐμὸν δὲ τὸ δέξασθαι προσφερόμενα. τότε λοιπὸν Ἀμβρόσιος λέγει· ἐπειδὴ τῷ θυμῷ τὸ δικάζειν ἐπιτρέπεις, γράψον νόμον τοῦ θυμοῦ τὰς ψήφους ἀργὰς ποιοῦντα, καὶ ἡμέρας λ' αἰ φονικαί τε καὶ δημευτικά μενέτωσαν γνώσεις ἐν γράμμασι τὴν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ προσδεχόμεναι κρίσιν. ὃν εὐθύς ὁ βασιλεὺς γραφῆναι κελεύσας καὶ διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς βεβαιώσας, διέλυσε τὸν δεσμόν Ἀμβρόσιος καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψε. ὁ δὲ εἰσελθὼν οὐχ ἔστως ἰκέτευε τὸν θεὸν οὐδὲ τὰ γόνατα κλίνας, ἀλλὰ πρηνῆς ἐπ' ἐδάφους κείμενος ἐβόα μετὰ κραυγῆς· ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει 580 ἡ ψυχὴ μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, κύριε, καὶ ταῖς χερσὶ τίλλων τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πώγωνος καὶ τὸ μέτωπον τύπτων καὶ δάκρυσι τὴν γῆν βρέχων, ὡς τοὺς ὀρώντας μεγάλως ὠφελθῆναι καὶ συμπενεθεῖν αὐτῷ. καὶ οὐ διέλιπεν οὕτω δυσωπῶν τὸν θεὸν μέχρις ὥρας τῆς κοινωνίας. καὶ τότε δὴ ἀναστὰς καὶ πλησίον τῶν κιγκλίδων ἐλθὼν βουλόμενος εἰσελθεῖν, ἐκώλυσε αὐτὸν Ἀμβρόσιος δηλώσας αὐτῷ· ἴσθι, βασιλεῦ, ὡς μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ὑπάρχουσι τὰ ἔνδον, τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἄδύτα τε καὶ ἄψαυστα. ἔξιθι τοίνυν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινῶν τῆς στάσεως. ἀλουργὶς γὰρ βασιλέας οὐχ ἱερέας ποιεῖν εἴωθεν. ὁ δὲ καὶ τοῦτο δεξάμενος ἀσμένως ἀντεδήλωσεν· οὐκ ἀυθαδεία χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα. χάριν δὲ ὀφείλω καὶ τῆσδε τῆς ἰατρείας. τοσαύτη γοῦν καὶ τηλικαύτη διέλαμπον ἀρετῇ ὃ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς. ἐπανελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἑορτῆς γενομένης, καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον μὴ εἰσελθόντος αὐτοῦ, καὶ Νεκταρίου τοῦ πατριάρχου δεδηλωκότος μαθεῖν τὴν αἰτίαν, μόγις, ἔφη, βασιλέως καὶ ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθη. Ἀμβρόσιον γὰρ οἶδα μόνον ἐπίσκοπον ἀξίως καλούμενον. Παράνομοι δὲ τινες ἄνδρες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς βασιλικοὺς ἀνδριάντας καταστρεψάμενοι εἰς μεγάλην ὀργὴν ἐκίνησαν τὸν βασιλέα, καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἄρχοντας πρὸς τὸ τιμωρῆ 581 σασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει. ὢν τὴν ἔφοδον οἱ τῆς πόλεως αἰσθόμενοι καὶ φυγῆ χρησάμενοι, κατήλθον ἐκ τῶν

ὄρεων οἱ μοναχοὶ καὶ τὸν θυμὸν εἰς οἶκτον μετέβαλον. περὶ ὧν καὶ ὁ Χρυσόστομος ταῦτα φάσκει· ἐπειδὴ τινες μιανοὶ καὶ παμμύριοι τοὺς νόμους καταπατήσαντες καθεῖλον τοὺς ἄνδριάντας καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων πᾶσιν ἐπεκρέμασαν κίνδυνον, ὅτε καὶ οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντες ἐπὶ τὴν τῶν γεγενημένων ἐξέτασιν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο συνεκρότησαν δικαίως στήριον καὶ πάντας ἐπὶ τὰς εὐθύνας τῶν τετολημμένων ἐκάλουν, καὶ θανάτων διαφόρων προσδοκία πᾶσιν ἦν, τότε οἱ τὰς ἀκρωρείας τῶν ὄρεων κατοικοῦντες μοναχοὶ τὴν οἰκείαν ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. τοσοῦτοις γὰρ ἔτεσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν συγκεκλεισμένοι καλύβαις οὐδενὸς παρακαλέσαντος ἢ συμβουλευσαντος, ἐπειδὴ τοσοῦτον νέφος εἶδον τὴν πόλιν περιϊστάμενον, καταλιπόντες αὐτῶν τὰ σπήλαια καὶ τὰς σκηνὰς πάντοθεν συνέρρευσαν, ὡς περὶ ἐξ οὐρανοῦ τινες ἄγγελοι παραγενόμενοι. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν πόλιν εὐοικίαν οὐρανῶ τότε πανταχοῦ τῶν ἀγίων ἐκείνων φαινομένων καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης παρακαλοῦντας τοὺς ὀδυνωμένους καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπεροψίαν συμφορᾶς ἄγοντας. τίς γὰρ ἰδὼν ἐκείνους οὐκ ἂν εὐθὺς κατεφρόνησε θανάτου καὶ ζωῆς ὑπερεΐδεν; οἱ καὶ τοῖς ἄρχουσι μετὰ παρρησίας διελέχθησαν ὑπὲρ τῶν ὑπευθύνων καὶ τὸ ἑαυτῶν αἴμα παρεσκεύασαν πάντες ἐκ 582 χέειν, ὥστε τοὺς ἀλόντας ἐξαρπάσαι τῶν προσδοκωμένων δεινῶν. ὅπερ καὶ γέγονεν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τοὺς τρίβωνας ἀναβεβλημένοι καὶ τὸ βαθὺ γένειον δεικνύντες καὶ ρόπαλα τῇ δεξιᾷ φέροντες ψευδώνυμοι φιλόσοφοι, τὰ κυνικὰ καθάρματα, οἱ τῶν ἐπιτραπεζίων κυνῶν ἀθλιώτερον διακεῖμενοι καὶ γαστρὸς ἕνεκα πάντα ποιοῦντες; οἱ γὰρ τῆς πόλεως ἅπαντες εἰς τὰς ἐρήμους ἀποφυγόντες καὶ κατακρυβέντες, οὗτοι μόνον διὰ τῶν ἔργων ἀληθῶς τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδείξαντο, καί, πάντων δεδοικότες καὶ κατεπτηχότες, εἰς τὸ μέσον στάντες τὸ δεινὸν ἔλυσαν οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις, ἀλλ' ἐν μῆ καταβάντες καὶ διαλεχθέντες καὶ τὴν συμφορὰν λύσαντες πρὸς τὰ ἴδια πάλιν ἀνέβησαν καταγῶγια. τοσοῦτόν ἐστιν ἢ παρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις εἰσενεχθεῖσα φιλοσοφία. Ἐπὶ Θεοδοσίου ἡ τιμὴ κεφαλὴ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει διεκομίσθη, εὐρεθεῖσα μὲν πρότερον παρὰ τισὶ μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἰρέσεως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντες εἰς Κιλικίαν διέτριψαν. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνούχου τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλεντι, μετεκομίζετο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. ὡς δὲ οἱ εἰς τοῦτο σταλέντες ἐπιθέντες ὀχήματι ἦλθον εἰς τὸ πανδοχεῖον, οὐκέτι μετῆλθον τὸν τόπον αἰτὸ ὄχημα σύρουσαι ἡμίονοι, καίπερ πολλὰ μαστιγούμεναι. τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἀγία κεφαλὴ ἐν Κοσιλάου κώμῃ, μὴ κρὶ 583 ναντος τοῦ θεοῦ τοιοῦτου δώρου ἀξιωθῆναι τὸν Οὐάλεντα, Θεοδοσίον δὲ τῆς εὐσεβείας ὁ θεὸς ἀμειβόμενος μεταγαγεῖν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν, ἦν καὶ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἀπέθετο ναὸν περικαλλῆ καὶ μέγιστον τῷ προδρόμῳ οἰκοδομήσας. Τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων Θεόφιλος αἰτήσας Θεοδοσίον ἐξεκάθηρε καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετεσκεύασεν, τὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐδημοσίευσεν ὄργια, φαλλοὺς καὶ εἴ τι τούτων ἀσελγέστερόν τε καὶ βεβηλότερον. ὅπερ καταπλαγὲν τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων μυρίους φόνους εἰργάσατο. τοὺς γενομένους φόνους μαθὼν Θεοδοσίος τοὺς μὲν ἀναιρεθέντας χριστιανοὺς ἐμακάρισεν ὡς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀναιρεθέντας, τοῖς δὲ Ἑλλησι παραχωρεῖν ἐπηγγείλατο, εἰ πρὸς χριστιανισμὸν μεταβάλοιεν. τὰ μέντοι ἱερὰ τὰ Ἑλληνικὰ καθαιρεθῆναι προσέταξε καὶ τοὺς θεοὺς χωνευθῆναι καὶ εἰς δαπάνην δοθῆναι τοῖς πένησιν. τοῦ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος λυομένου ἱερογλυφικὰ γράμματα εὐρέθησαν σταυρῶν ἔχοντα τύπους, ἅπερ θεασάμενοι οἱ ἐξ Ἑλλήνων χριστιανίσαντες ἔφασαν σημαίνειν τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσι γράμματα ζωὴν ἐπερχομένην. Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος, οὗ καθεῖλε Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος σὺν τῷ ξοάνῳ αὐτοῦ, τοῦτον οἱ μὲν Δία ἔφασκον εἶναι, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ τὸν μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν ἦγουν τὸ τοῦ ὕδατος μέτρον, ἄλλοι δὲ τὸν

ἡμέτερον Ἴωσήφ, ἕτεροι δὲ Ἄπιν τινὰ γεγο 584 νέναϊ ἄνθρωπον εὐπορον εἶτ' οὖν βασιλέα ἐν Μέμφιδι πόλει τῆς Αἰγύπτου, λιμοῦ δὲ γενομένου τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πολίταις ἐκ τῶν ἰδίων τροφήν παρέσχεν, τετελευτηκότι δὲ αὐτῷ ναὸν ἀνέστησαν, ἐν ᾧ ναῷ βουὸς ἐτρέφετο σύμβολον φέρων τοῦ γεωργοῦ καὶ τινα ἔχων ἐν τῇ χροιά ἐπίσημα, ὅστις ἐκ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ καὶ αὐτὸς Ἄπιδος ἐκαλεῖτο. τὴν δὲ σορὸν τούτου τοῦ Ἄπιδος, ἐν ἣ τὸ σῶμα ἔκειτο αὐτοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετήνεγκαν, καὶ ἀπὸ τῆς σοροῦ καὶ τοῦ Ἄπιδος σύνθετον ὄνομα πεποικότες ἐκάλουν αὐτὸν Σόραπιν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα Σέραπιν. τούτου ναὸς ἦν ὑπ' Ἀλεξάνδρου κτιθεὶς παμμεγέθης καὶ ὑπὸ κίωνων πολυτιμήτων καὶ μαρμάρων ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν πάνυ λαμπρῶς κεκαλλωπισμένος. ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ὑπῆρχε μέγα καὶ φοβερόν, ὥστε τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ ἕνα τοῖχον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἕτερον συνέχειν, ὅπερ τέρας ἀπὸ παντὸς γένους καὶ ὕλης καὶ ξύλου κατεσκεύαστο. οἱ δὲ τοῖχοι τοῦ ἔνδο τάτου ναοῦ ἀπὸ χρυσῶν πετάλων καὶ ἀργυρῶν ἦσαν ἐνδεδυμένοι. ἐν ᾧ πλάνης εἶδος ἕτερον ἐτύχανε κακουργίας τοιοῦτον. λίθος τίς ἐστι μαγνήτης λεγόμενος, ὃς ἔχει φουσικήν ἐνέργειαν ἔλκειν πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον. ζόανον οὖν κατασκευάσαντες ἐκ χαλκοῦ οὐ μέγα καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ 585 σίδηρον ἔνδοθεν καθελώσαντες τὸν λίθον τοῦτον ἐν τοῖς φατνώμασιν ἄνθεν τῆς στέγης ἔπηξαν ἀπὸ διαμέτρου. τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνεκόμενον τοῦ λίθου (μετέωρον γὰρ ἐκρέματο διὰ πολλὴν μηχανὴν καὶ τέχνην) ἐκρατεῖτο μέσον ἐδάφους καὶ ὀρόφου θαυμάζομενον καὶ μὴ παντελῶς κατασπώμενον. τούτου καταλυθέντος καὶ ἐδαφισθέντος, καὶ τοῦ Νείλου κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ἀνεληλυθότος, ἔχαιρον Ἑλλήνες λέγοντες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μὴ ἀναβαίνειν τὸν ποταμόν. ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο· μὴ γένοιτο ποταμὸν ναοῖς δαιμόνων καὶ θυσίαις χαίροντα ἐπὶ τὴν γῆν ποτε ὕδωρ ἀναγαγεῖν. θεὸς δὲ τούτου τὴν πίστιν ἀποδεξάμενος ὑπὲρ τὸ δέον ἐκέλευσε πλημμυρῆσαι, ὅπερ εἰς φόβον ἤγαγεν οὐ τὸν τυχόντα τὴν Αἴγυπτον, μὴ καὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν αὐτὴν κατακλύσει τὸ ὕδωρ. Ὅπερ δὴ καὶ περὶ τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τινὰ φησιν ὁ μέγας Ἰσίδωρος· ἐπειδὴ περ ἠθέλησας μαθεῖν τό τίς οὐκ οἶδε τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; ἴσθι ὅτι οὐκ ἔστι τῆς γραφῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ γραμματέως τῶν Ἐφεσίων. περιττὸν οὖν ἡγοῦμαι λογοποιίας ἀγυρτικὰς ἐρμηνεύειν, περὶ ὧν οἶμαι καὶ τὸν ἱεροψάλτην εἰρηκένας διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, κύριε. ἐπεὶ οὖν φιλομαθῆς ὢν πολυμαθῆς ἐθέλεις εἶναι, καὶ τοῦτο φράσω. οἱ παρ' Ἑλλήσι τὰ ζόανα κατασκευάσαντες καὶ φόβον ἐμποιῆσαι βουλόμενοι τοῖς ὀρώσιν ἔφασκον ὅτι τὸ ἄγαλμα ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ 586 Διὸς ἐπέμφθη καὶ κατέπτη κρεῖττον ὑπάρχον πάσης ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἀνάλωτον, ὅθεν καὶ διοπετὲς αὐτὸ καὶ οὐράνιον βρέτας ἐκάλουν. βρέτας δὲ παρὰ τὸ βροτῶ ἐοικέναι. ὅπερ οὐχ οὕτως ἦν [ἢ περὶ τῶν ἀγαλμάτων ματαία καὶ πεπλανημένη δόξα], ἀλλὰ τοὺς ἀγαλματοποιούς ἢ ἀποκτείνοντες ἢ φυγαδεύοντες, ἵνα μηδεὶς εἰπεῖν ἔχοιεν, ὅτι χειροποίητόν ἐστι τὸ ζόανον, ἦν δὴ φήμην πλάσαντες ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν πεφενακισμένων ἀνθρώπων ἠφίεσαν. ἦτις καὶ τὴν Ἐφεσίων ἐπλάνα πόλιν. ὅτι δὲ ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἀπ' ἐκτενον τοὺς ἀγαλματοποιούς, μαρτυρεῖ τὸ χθὲς καὶ πρῶην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγενημένον. Πτολεμαῖος γὰρ συναγαγὼν τεχνίτας, ὥστε τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἀνδριάντα ποιῆσαι, μετὰ τὸ ἔργον βόθρον μέγαν ὀρύξας καὶ τὸν δόλον κρύψας ἐκέλευσε τοὺς τεχνίτας ἐν αὐτῷ δειπνῆσαι, οἵτινες δειπνῶντες ἐκεῖσε κατεχώσθησαν καὶ ἀπέθανον ἄξιον μισθὸν τῆς κακουργίας κομισάμενοι. πλὴν οὖν ἐκεῖνος βουλόμενος ἀφανίσαι τοὺς τεχνίτας, ἵνα δόξη ἀχειροποίητος ὁ νομιζόμενος εἶναι θεός, ὃν δὴ καὶ ἀχειροποίητον κέκληκεν, τοῦτο δέδρακεν. ὁ δὲ ἡμέτερος δεσπότης καὶ θεὸς ἐν τάχει ἐφάνερωσε τὴν παμβέβηλον αὐτοῦ μαιφονίαν· σκηπτοῦ γὰρ καὶ σεισμοῦ γεγονότος μέγαλου, καὶ τοῦ ναοῦ καταπεσόντος ἅμα 587 καὶ τοῦ

βόθρου αναβοθρευθέντος, ἐφωράθησαν τὰ τῆς ἀπά της κατασκευάσματα. Ἐν δὲ τῷ Κανώπῳ μᾶλλον τῆς ὅλης Αἰγύπτου κατεῖ δώλῳ ὄντι φασὶ τέρας τι εἶναι τοιοῦτον. ποτὲ Χαλδαῖοι τὸν ἴδιον θεόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πῦρ, ἀποσεμνύνοντες παντὰ χοῦ περιέφερον, ὥστε τοῖς θεοῖς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν συμ βεβληκέναι καὶ τὸν νικῶντα ἐκείνον παρὰ πάντων νομίζεσθαι θεόν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐπαρχιῶν οἱ θεοὶ ἢ ἀπὸ χαλκοῦ ἢ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ ξύλου ἢ λίθου ἢ ἄλλης τοιαύτης ὕλης ἰδρυμένοι ἐτύγχανον, ἡ δὲ τοιαύτη ὕλη ἀναμφιβόλως εὐχερῶς διὰ τοῦ πυρὸς ἐφθειρέτο, ὥστε πανταχοῦ τὸ πῦρ ἀναγκαίως νικᾶν. τοῦτο ἀκηκοὼς ὁ τοῦ Κανώπου ἱερεὺς πανοῦργόν τι τοιοῦτον ἐνεθυμήθη. ὕδριαί ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Αἰγύπτου εἰώθασιν γίνεσθαι ὀστράκιναι τρήσεις ἔχουσαι λεπτὰς συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ τεθολῶ μένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδίδοσθαι καθαρώτερον. ἐκ τούτων τῶν ὕδριων μίαν λαβὼν ὁ ἱερεὺς τοῦ Κανώπου καὶ τὰς τρήσεις ἐκείνας ἀποφράξας κηρῶ καὶ διαφόροις ζωγραφήσας χρώμασιν, πληρώσας ὕδατος ἔστησεν ὡς θεόν, καὶ ἀποτεμῶν παλαιοῦ ἀγάλματος τὴν κεφαλὴν, ὅπερ ἐλέγετο Μενελάου τινὸς κυβερνήτου γεγενῆσθαι, ἐπιμελῶς ἐπιθεῖς ἤρμοσεν αὐτὴν τῷ ἀγάλματι. παρεγένοντο μετὰ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, ἀνήφθη περὶ τὴν ὕδριαν τὸ πῦρ, καὶ ὁ κηρός, 588 δι' οὗ αἱ τρήσεις ἐτύγχανον πεφραγμέναι, διελύετο. τῆς δὲ ὕδριας ἰδρώσεως καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῶν τρήσεων ἐκβαλλούσης, ἐσβέννυτο τὸ πῦρ, οὕτω τε τῇ πανουργίᾳ τοῦ ἱερέως ὁ Κά νωπος τῶν Χαλδαίων νικητῆς ἀνεδείχθη καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ὡς θεὸς πάντων νικητῆς ὁ Κάνωπος ἐτιμᾶτο. νῦν δὲ παραγενομένου Θεοφίλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ θεοῦ οὐδὲ εἰς ὠφέλησεν ἰδρώς, οὐδὲ πανουργία τις ἀπὸ κηροῦ κατασκευασθεῖσα συνεβάλετό τι αὐτοῖς, ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐπορθήθη καὶ εἰς ἔδαφος κατηνέχθη. ὅτε δὲ ταῦτα οὕτω γεγενῆσθαι ἀπ ηγγέλθη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅτι τὰ εἰδῶλα τῆς Αἰγύπτου καθηρέθη καὶ ἐκκλησίαι ἀντ' αὐτῶν ὠκοδομήθησαν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ μεγάλης χαρᾶς λέγεται εἰρηκέναι· εὐχαριστῶ σοι, δέσποτα Χριστέ, ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι χωρὶς ἀπωλείας τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς μεγάλης ἢ οὕτω παλαιὰ κατεσβέσθη πλάνη. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς τῆς δύσεως μέρεσι τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ἡλικίαν θερμαινομένη τὴν πολιτείαν διοικῶν βρόχῳ χρησάμενος τὸ τέλος ἐπλήρωσε τοῦ βίου, δι' ἣν αἰτίαν μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. τινὲς μὲν γὰρ ἔλεγον ἐπιβουλή τοῦ στρατηγοῦ Ἀρβογάστου γεγενῆσθαι τοῦτο, καὶ τοιαύτη παρὰ πᾶσιν ἐκράτει ὑπόληψις, ἄλλοι δὲ ἀθῶων μὲν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τούτου τοῦ μύσου ἔλεγον, αἰτίαν δὲ αὐτὸν παρεσηκέναι τοῦ τὸν νεανίσκον ἀγανακτῆσαντα εἰς τοῦτο προαχθῆναι, ἐπέειπερ, φασίν, οὐ συνεχωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς νεώτερος ἢ μηδέπω βεβηκῶς κατ' ἐξουσίαν 589 διὰ πάντων τὴν βασιλείαν διοικεῖν. Θεοδόσιος δὲ οὐδὲν ἦττον ἀναφθεις ὄπλα κατὰ Εὐγενίου τοῦ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστάντος εἰς ἐκδίκησιν ἤρπασε τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην διὰ Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ ἡσυχαστοῦ Αἰγυπτίου μεμαθηκῶς. ὁ γὰρ τοιθεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐνενηκονταέτης πέλων τὴν ἡλικίαν ἐν σπηλαίῳ κατέμενε μόνος μήτε αὐτὸς ἐξερχόμενος τῆς κέλλης μήτε ἄλλον εἰσδεχόμενος ἔνδον. ἠύλογει γὰρ μόνον διὰ θυρίδος καὶ ἡσπάζετο τοὺς πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντας, καὶ τούτους οὐ διαπαντός, ἀλλὰ δεύτερον τῆς ἐβδομάδος, σαββάτῳ καὶ κυριακῇ· τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας ἀπρόίτος ὑπῆρχε παντὶ ἀνθρώπῳ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ προσευχαῖς σχολάζων. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν μακάριον ὄλον ἐκτετηγμένον τῷ σώματι δι' ἄκραν σκληραγωγίαν. καὶ γὰρ ἦσθιεν οὐδὲν ἕτερον ἢ λάχανα καὶ ὀλίγας ὀπώρας μετὰ δύσιν ἡλίου· περὶ γὰρ ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ τῶν λοιπῶν ὅσα διὰ πυρὸς ἔχει τὴν χρῆσιν περιττὸν ἦν καὶ λέγειν. τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις θεοῖς κατορθώμασι διανυκτερεύων καὶ διημερεύων ὁ ὄσιος ἔκδηλος πᾶσιν ἐγένετο καὶ προφητικῶν χαρισμάτων ἔμπλεως, προσημαίνων ἔσθ' ὅτε τὰ μέλλοντα καὶ τὰ κρυφίως ἐκάστω πεπραγμένα καὶ διανοούμενα. καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ Νείλου καὶ τῆς εὐφορίας ἢ

ἀφορίας τοῦ χρόνου ἢ ἀπειλὴν ἑτέραν αὐτῷ ἐπέρχεσθαι μέλ λουσαν παρὰ θεοῦ προηγόρευε καὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας παρ ρησίᾳ διήλεγχεν. καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; ἀδυνατεῖ στόμα καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀριθμεῖν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἢ τῶν 590 ἀρετῶν τὸ πέλαγος. πρὸς τοῦτον οὖν τὸν θεοφόρον ἀπέ στείλεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος σκυλῆναι αὐτὸν παρακαλῶν καὶ ἐκδυσωπῶν ἕως αὐτοῦ, ὅπως ταῖς ἐκείνου προσευχαῖς ἐφο διαζόμενος τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους κατάρξειε μάχης. ὁ δὲ τὴν μὲν παρουσίαν ὑπ' εὐλαβείας ἀνεβάλετο, εὐχὴν δὲ ἐπὶ τῇ βακτηρίᾳ, ἐφ' ἣ ἐπεστήρικτο, καὶ τῷ περιβολαίῳ, ὃ δὴ περιαισχύνιον ἔφερεν, ποιησάμενος ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει, ἵνα τὸ μὲν περιβόλαιον ἀντὶ κόρυθος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περι βάλῃται, τῷ δὲ βάκτρῳ ἀντὶ δόρατος τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρήσῃται καὶ πρῶτος τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου αὐτοῦ προπορεύ σῃται. ὁ δὲ μέγας βασιλεὺς Θεοδόσιος πιστῶς καὶ εὐλαβῶς τὰ παρὰ τοῦ ἀγίου ἀποσταλέντα δεξάμενος εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάζεται οὐχ οὕτω τῇ τῶν ὄπλων καὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πληθύϊ, ὅσον τῇ τῶν νηστείων καὶ τῇ τῶν εὐχῶν τοῦ ἀγίου βοήθειᾳ πεποισθῶς. οὗτος γὰρ καὶ νῦν ἐπηγγείλατο αὐτῷ τὴν νίκην ἀνάιμακτον προβήσεσθαι εἰς τὸ κατ' αὐτόν, εἰ καὶ ἀπὸ ἑκατέρου μέρους πλείστον ἔμελλεν ἐκχεῖσθαι αἷμα. περιήρχετο δὲ μετὰ ἐπισκόπων καὶ μετὰ πλήθους πάντας τοὺς τῶν εὐχῶν τόπους καὶ ἔρριπτεν ἑαυτὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἀποστόλων ἐπὶ κλικίου ἐξαπλῶν ἑαυτόν, καὶ τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἀγίων πιστο τάτην αὐτῷ παρὰ θεοῦ βοήθειαν ἐξήτει. οἱ δὲ Ἕλληνες 591 κατὰ τὴν Ῥώμην θύειν ἤρξαντο καὶ σπλαγχνοσκοπίας ἀπὸ θρεμμάτων ποιεῖσθαι νίκην ἄφροντιν ἀπαγγέλλοντες Εὐ γενίῳ, Φλαβιανοῦ τότε τοῦ ὑπάρχου σπουδαιότερον τῶν ἄλλων ταῦτα πράττοντος, ὃς πάντας ἔπειθεν Εὐγένιον νικητὴν ἀποφανεῖσθαι πολλὴν ἔχων φρονήσεως οἴησιν. ὅτε δὲ Θεοδόσιος ὁ ἀληθῶς τῇ βοήθειᾳ τῆς εὐσεβείας πεποισθῶς τὰ στόμια τῶν Ἄλπεων κατέλαβεν, πρῶτοι ἐκείνοι οἱ δαί μονες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν ὑπὸ φαύλου συνειδότος πτοη θέντες. στὰς γὰρ ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας Θεοδόσιος, ὅθεν καὶ θεωρεῖν καὶ θεωρεῖσθαι παρ' ἑκατέρου στρατοπέδου ἠδύνατο, ἐπὶ τὴν ἐξ ἔθους ἔστρεψεν ἑαυτὸν βοήθειαν καὶ ἀπλώσας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, θεὸ παντοκράτορ, ἔφη, σὺ οἶδας ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ σου ἐκδικήσεως ἕνεκα δικαίας τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεδεξάμην. καὶ εἰ μὲν ψεύδομαι, τιμώρησόν με, εἰ δὲ μετὰ δικαίας αἰτίας καὶ σοὶ πεποισθῶς ἦλθον ἐνταῦθα, ἔκτεινον τὴν δεξιάν σου τοῖς σοῖς, μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη· ποῦ ἐστὶν ὁ θεὸς αὐτῶν. ἦντινα εὐχὴν τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως πεισθέντες οἱ στρατηγοὶ παρὰ τοῦ θεοῦ προσδεδέχθαι εἰς τὸν πόλεμον ἀνεψυ χώθησαν, ἐξαιρέτως δὲ Βακούριος, ἀνήρ τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἔνδοξος, πάντας τοὺς πλησίον τυγχάνοντας τοῦτο μὲν τῷ κοντῷ, τοῦτο δὲ τοῖς βέλεσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ ξίφει ἐστρώννουν, καὶ τὰ 592 τάγματα τῶν πολεμίων συνεζευγμένα καὶ συγκεκροτημένα διέρρηξε καὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους τῶν πεπτωκότων τὰς τάξεις διασχίσας καὶ τοὺς σωροὺς τῶν νεκρῶν παριῶν πρὸς αὐτὸν ἐπορεύετο τὸν τύραννον. καὶ τοῦ ἀνέμου σφοδροῦ γενομένου Εὐγένιος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ὀπίσω δεδεμένων αὐτοῦ τῶν χειρῶν ἤχθη, κάκεισε τῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ πολέμου τὸ τέλος ἐγένετο. Τότε τοίνυν ὡς τὰ μέλλοντα προειδῶς ὁ βασιλεὺς καὶ φροντίζων ὥστε τὴν πολιτείαν διατυπῶσαι εἰς τὰ τῆς ἐώας μέρη παραχρήμα ἀπέστειλεν, ὅπου τὰ ἑαυτοῦ παρέθετο τέκνα φυλακῇ ἀσφαλεστάτη μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίεναι. καὶ ἐν μὲν τῇ ἀνατολῇ τὸν βασιλέα Ἀρκάδιον προσέταξε τὴν πάλαι παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν, Ὀνώριον δὲ τῇ αὐτῇ τιμήσας ἀξία ἐπὶ τὴν τῆς δύσεως βασιλείαν ἐλθεῖν ταχέως προσέταξεν. ἐλθόντα δὲ αὐτὸν περιπτυσάμενος καὶ φιλήσας παραδεδωκῶς αὐτῷ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας τῆς δύσεως αὐτὸς ἐπὶ δεκαεπτὰ ἐνιαυτοὺς διοικήσας τὴν βασιλείαν εὐτυχῶς εἰς τὸν βελτίονα μετήλθε βίον μετὰ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἀποληψόμενος τὰ γέρα τῶν ἄθλων. [Θ'. Περὶ

Ἀρκαδίου.] Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσεν Ἀρκάδιος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιγ´. ὃς τὸν κίονα τοῦ Ξηρολόφου στήσας ἐν αὐτῷ τὸν ἑαυτοῦ καθίδρυσεν ἀνδριάντα. καὶ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ κτίσας ἐκάλεσεν 593 αὐτὴν Ἀρκαδιούπολιν. ἐφ' οὗ καὶ ἡ γῆ ἐμυκήσατο σφόδρα ἐπὶ ἡμέρας ζ´. καὶ σεισμὸς γέγονε μέγας τε καὶ παγκόσμιος. Νεκταρίου δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τελευτήσαντος, κοινῇ ψήφῳ Ἀρκάδιος ἐκ τῆς Ἀντιοχέων πόλεως Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον μεταστειλάμενος χειροτονηθῆναι παρεσκεύασεν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. συνέβη δὲ καὶ Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας ἐνδημεῖν, ὃς ἦν βαθυνοήμων καὶ δεινὸς ἀνὴρ πάνυ καὶ δυνάμενος ἐκ τῆς φανεραῆς ὄψεως τὸ ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημά τε καὶ ἰδίωμα συνιδεῖν ὅτι μάλιστα. καὶ τὴν μὲν Ἰωάννου χειροτονίαν κωλύσαι ἐσπούδασεν, Ἰσίδωρόν τινα πρεσβύτερον ἑαυτοῦ καὶ ξενοδόχον Ἀλεξανδρείας θέλων προβληθῆναι, Ἰσίδωρον δὲ οὐ τὸν ἀσκητὴν καὶ Πηλουσιώτην καὶ μαθητὴν ποτε τοῦ Χρυσοστόμου, καθὼς οἴονταί τινες, ἀλλὰ τὸν προειρημένον ξενοδόχον. Ὁ οὖν Ἰωάννης τῶν εὐγενῶν Ἀντιοχείας ὑπῆρχεν, υἱὸς Σεκούνδου στρατηλάτου καὶ μητρὸς Ἀνθούσης, ἐλλόγιμος δὲ ἦν ἄγαν καὶ πολὺς περὶ τὸ λέγειν. ᾧ καὶ Λιβάνιος ὁ σοφὴ στήσας καὶ διδάσκαλος αὐτοῦ προσεμαρτύρησεν. ἐρωτηθεὶς γὰρ παρὰ τῶν προσηκόντων τίνα ἀνθ' ἑαυτοῦ προβάλλεται διδάσκαλον, Ἰωάννην, φησὶν, ἔλεγον, εἰ μὴ τοῦτον οἱ χριστιανοὶ ἡμῶν ἀπεσύλησαν. ὀκτωκαιδέκατον γὰρ ἔτος ἄγων τὴν ἡλί 594 κίαν ἀφηνίασεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Μελετίου Ἀντιοχείας βαπτισθεὶς καὶ χειροτονηθεὶς ἀναγνώστης καὶ παραμείνας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη γ´ καὶ ἀναχωρήσας ἀπῆλθε πρὸς τινα μοναχὸν καὶ ἡγούμενον τοῦνομα Καρτέριον, καὶ προσμείνας αὐτῷ ἔτη δ´ γίνεται ὑπ' αὐτοῦ μοναχός, καὶ τὰς θείας γραφὰς ὑπ' αὐτοῦ παιδευθεὶς καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκρίβειαν χρόνον τινὰ ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη β´ ποθῶν τὴν ἡσυχίαν. μὴ ἀναπεσῶν δὲ τὸν τῆς διαιτίας χρόνον μὴ νύκτωρ μὴ μεθ' ἡμέραν νεκροῦται τὰ ὑπὸ γαστέρα πληγεὶς ἀπὸ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. οὐκ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμεῖν πάλιν καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ θείας προμηθείας εἰς πολλῶν σωτηρίαν. ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος διὰ τοῦ Μελετίου ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ τρία καὶ δύο ἔτη. ἤδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπύσης πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου καὶ διαπρέψας τρις τέσσαρα ἔτη ἐν τῇ τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἀποσεμνύνει τὸ ἐκεῖσε ἱερατεῖον τῷ βίῳ τῆς ἀκριβείας. ἦν δὲ ἀσκητὴς ἄκρως καὶ πολυάγρυπνος καὶ φιλήσυχος λίαν καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης ἀπαρρησίαστος καὶ ἀκρόχολος καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ αἰδοῖ ἐχαρίζετο καὶ ἐλευθεροστομίᾳ πρὸς τοὺς ἐντυχᾶ νοντας ἀμέτρως ἐκέχρητο, καὶ ἐν μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὠφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονικός τις 595 καὶ ὑπερόπτης ἐνομιζέτο τοῖς αὐτὸν ἀγνοοῦσιν. διὸ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβληθεὶς μεῖζονι ὄφρῦϊ κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐκέχρητο πρὸς διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν καὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους μεταλλάττων. οὐ τοίνυν εἰ μὴ τις εἴη κόλαξ τοῦτον ἀλαζόνα εἶναι νομιστέον, οὐδ' αὖ πάλιν εἰ κόλαξ εἴη καὶ ἀγεννῆς τοῦτον μετριόφρονα λεκτέον, ἀλλὰ τὸν ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει τῇ ἐλευθέρῳις πρεπούσῃ ἑαυτὸν φυλάττοντα. μεγαλόψυχον μὲν γὰρ εἶναι προσήκει, οὐχ ὑπερῆφανον, ἀνδρεῖον, οὐ θρασύν, ἐπεικῆ, οὐ δουλοπρεπῆ, μετριόφρονα, οὐ ταπεινοφροσύνην ὑποκρινόμενον, ἐλευθέρῳιον, οὐκ ἀνδραποδώδη. Ὡσπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Χρυσόστομος λέγει· διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν ποιμένα καὶ διδάσκαλον. ποικίλον δὲ λέγω, οὐχ ὑποῦλον οὐδὲ κόλακα καὶ ὑβριστὴν, ἀλλὰ πολλῆς ἐλευθερίας καὶ παρρησίας ἀνάμεστον, εἰδότα καὶ συγκατιέναι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν πραγμάτων ὑπόθεσις ἀπαιτῇ τοῦτο, καὶ χρηστὸν εἶναι ὁμοῦ καὶ αὐστηρόν. οὐ γὰρ ἐνὶ τρόπῳ χρήσασθαι τοῖς ἀρχομένοις ἅπασιν δέον, ἐπεὶ μηδὲ ἰατρῶν παισὶ ἐνὶ μόνῳ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς κάμνουσι προσφέρεσθαι καλόν, μηδὲ κυβερνήτῃ μίαν ὁδὸν εἰδέναι τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. ἐννόησον οὖν ὁποῖόν τινα εἶναι 596 χρὴ τὸν μέλλοντα

χειμῶνα τοσοῦτον ἀνθέξιν καὶ τοιαύτην ζάλην καὶ τοσαῦτα κύματα πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήσῃ. καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ ἄτυφον καὶ φοβερὸν καὶ προσηνῆ καὶ ἄρχοντικὸν καὶ κοινωνικὸν καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπευτικὸν καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδούλωτον καὶ φαιδρὸν καὶ ἡμερον, ἵνα ταῦτα εὐκόλως μάχεσθαι δύναται. οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρετον καὶ ἐχέφρονα φεύγειν τὸ κολακεύειν καὶ κολακεύεσθαι, καὶ μήτε ἀλαζονικὸν εἶναι μήτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν, καὶ ἐλεύθερον εἶναι μήτε εἰς αὐθάδειαν ἀποκλίνοντα μήτε εἰς δουλοπρέπειαν καταπίπτοντα. πρὸς μὲν γὰρ χρηστοὺς ταπεινὸν ὑπάρχειν χρή, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψηλόν. ἐπεὶπερ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἐπιείκειαν ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἀνδρείαν τὴν θρασύτητα, ἐκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην δέον προσφέρειν, τούτοις δὲ τὴν ἀνδρείαν σβεννύουσιν αὐτῶν τὴν ἀπὸ τῆς θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃ, τῶν δὲ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος δηλῶν ἔφη· τοῦ σοφῶ τάτου Σολομῶντος φήσαντος· καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, εἰδέναι χρή ὅτι καὶ ταπεινότητος καὶ ἐξουσίας καὶ ἐλέγχου καὶ παρακλήσεως καὶ φειδοῦς καὶ παρρησίας καὶ χρηστοτήτος καὶ ἀποτομίας καὶ ἀπαξαπλῶς παντὸς πράγματος καιρὸς ἐστὶν ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμῆσθαι ἐν ταπεινώσει τὰ παιδιά κατὰ τὴν κυριακὴν 597 φωνήν, ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρηῆσθαι, ἣν ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, ὅταν ἡ χρεῖα ἐπιζητῇ τὴν παρρησίαν, καὶ ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐμφαίνειν καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως τὸν ἔγκριτον καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεσθαι. λογισμοὶ γὰρ δικαίων κρίματα. Καὶ δὴ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰσίδωρος καὶ τοῦ μακαρίου φοιτητῆς ποτε λέγει· τὸν ἄρχοντα δεῖ καὶ ἀγαθὸν εἶναι καὶ φοβερὸν, ἵν' οἱ μὲν εὖ βιοῦντες θαρροῖεν, οἱ δ' ἀμαρτάνοντες ὀκνοῖεν. θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς ἀναρχία μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀρχή. εἰ μὲν γὰρ πάντες ἦσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης, εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀρχομένοις εἶναι, ἀμφότερα μεταχειριστέον τῷ ἄρχοντι καὶ προϋσταμένῳ, ἵνα ἡ μὲν ἀγαθότης στηρίξῃ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σώφρονας, ὁ δὲ φόβος προαναστέλλῃ τῶν κακίστων τὰ πταίσματα. Ταῦτα τοίνυν, ὡς ἔοικεν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τούτων ὅμοια μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρίναι καὶ συγκρίναι οἱ ἔχθροὶ τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου ἀλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμίσουν αὐτὸν καὶ διέβαλλον ὡς τραχύν τινα καὶ ὀργίλον. διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν ὁ Ἰωάννης λόγον ἐπ' ἐκκλησίας ἐπεδείξατο, 598 ὃν οἱ δυσμενεῖς κατὰ Εὐδοξίας εἰρηῆσθαι θρυλλήσαντες ταύτη τὸν λόγον εἰσήγαγον. ἡ δὲ πρὸς Ἀρκάδιον δεινῶς πεπονθῆναι λέγουσα κατὰ Ἰωάννου τοῦτον παρώτρυνεν, παρασκευάζει δὲ μετασταλῆναι Θεόφιλον ὡς πρόδηλον ἐχθρὸν τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχοντα. ὃς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυΐ, τῇ νῦν Ρουφιναναίς, τὴν κατὰ Ἰωάννου ἐπιβουλήν κατειργάσατο. ὅπερ γνοὺς ὁ λαὸς στάσιν μεγάλην ἐποίησε μὴ συγχωρῶν αὐτὸν ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως. ἐπικαμφθεῖσα δὲ Εὐδοξία τοῖς ὀδυρμοῖς τοῦ λαοῦ παρεκάλεσεν ὑπὲρ Ἰωάννου τὸν Ἀρκάδιον καὶ πέμψασα Βρίσσωνα τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Πραι νέτου τὸν Ἰωάννην εἰσήγαγεν, ὡς Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι. ἐξήκοντα δὲ ἐπίσκοποι εὐρεθέντες συνῆλθον καὶ ἄκυρα τὰ ἐν τῇ Δρυΐ πραχθέντα ἅπαντα ψηφισάμενοι Ἰωάννη τὴν ἐπισκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν. ἐπισυνέβη δὲ αὐθις τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν στήλην τῆς Εὐδοξίας τὸν τε ἀμπελῶνα τῆς χήρας, καὶ πάλιν μῖσος καὶ πάλιν ὀργή καὶ πάλιν ἐχθρα καὶ λόγου ἐπίδειξις, οὗ ἢ ἀρχή· πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται. κἀντεῦθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ μέλλειν ἔσεσθαι βλέποντες συναθροισθέντες πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων ἔλεγον· ἐπάναγκες ἡμῖν ἐστὶν, ὧ δέσποτα, τὰς ἐκ κλησίας κατέχοντας ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπο 599 γράψαι. ὁ δὲ μακάριος πρὸς

αὐτούς· κοινωνήσατε μὲν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῶ σύννοδα ἄξιον καθαιρέσεως, εἶχε δὲ μαθητὰς ἐπὶ σκόπους μὲν Πρόκλον καὶ Παλλάδιον καὶ Βρίσσωνα καὶ Θεοδώρητον, ἀσκητὰς δὲ Μάρκον καὶ Νεῖλον καὶ Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην. Ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἔλθων χειροτονίας καὶ συναΐξεις παρὰ τὴν Ἰωάννου γνώμην ἐποίησεν. καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦτο συγχωρῆσαι θελήσαντος καὶ προτρεψαμένου αὐτὸν συμμεῖναι αὐτῷ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν καταγώγιον, οὐχ εἶλατο τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος· ταῖς γὰρ ὑπὸ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατείληπτο. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐπισκοποῦντος ἀνὴρ τις Μακεδονιανὸς γυναῖκα εἶχεν ὁμόφρονα. καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ πεισθεὶς τῇ διδασκαλίᾳ Ἰωάννου τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσελθὼν ἐκοινωνήσεν, ὁμοίως δὲ καὶ τῇ γυναικὶ κοινωνῆσαι παρήνει. ἡ δὲ ὑποκριθεῖσα πειθεσθαι τῷ ἀνδρὶ ἦλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παιδίσκη δὲ αὐτῆς γνησίᾳ κοινωνίαν ἐκ τῆς 600 Μακεδονίου φέρειν αἰρέσεως δέδωκεν. δεξαμένη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου τὴν κοινωνίαν καὶ ὑποκριθεῖσα συγκύπτειν καὶ ταύτην μεταλαμβάνειν, ἣν μὲν εἶχεν ἡ παιδίσκη ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς, ἣν δὲ δέδωκεν Ἰωάννης ἐπιδέδωκε τῇ παιδίσκῃ. προσαγαγοῦσα δὲ τῷ στόματι τὴν ἐκ τῆς Μακεδονίου κοινωσίαν εὔρεν αὐτὴν ἐν τῷ στόματι λίθον γεγεννημένην. καὶ τούτου φανερωθέντος, ὑπότρομος προσελθοῦσα τοῖς Ἰωάννου ποσὶ τὸ τολμηθὲν ἐξήγγειλε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσῆλθε κατὰ ἀλήθειαν. ὁ δὲ λίθος ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἐδόθη φυλάττεσθαι. Ὁ οὖν αἰοίδιμος Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας ἔτη εἴημις ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν κάκειθεν μετὰ ἔτη γ' καὶ μῆνας β' μετενεχθεὶς εἰς Πιτυοῦντα καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κομάνοις ἐτελεύτησεν ἐν πολλῇ θλίψει τε καὶ κακώσει ὑπὸ ἀρχῶν ἐτῶν νβ'. ὁ δὲ γε πάπας Ῥώμης Ἰνοκέντιος ἀκούσας τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαν αὐτοῦ γράφει πρὸς Ἀρκάδιον τοιάδε· φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἄβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου Κάϊν, καὶ πάντως ἐκδικηθήσεται παντοίῳ τρόπῳ, ὅτι διωγμὸν ἄδικον κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἱερέων αὐτοῦ συνεστήσω ἐξεώσας τὸν μέγαν τῆς 601 οἰκουμένης φωστῆρά τε καὶ διδάσκαλον ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παρανόμως τε καὶ ἀκρίτως, συνεκδιώξας αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. ἡ δὲ νέα Δαλιδὰς Εὐδοξία κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς ἀπάτης ξυρήσασά σε κατάραν ἐπήγαγεν ἑαυτῇ καὶ μῖσος ἔνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον δεσμεύσασα φορτίον ἀμαρτημάτων δυσβάστακτον καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς δεινοῖς καὶ πολλοῖς ἀμαρτημασιν. Ὁ δὲ μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινὰ γράφων οὕτω φησὶν· ἐρωτᾷς τὴν περὶ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην τραγωδίαν, ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ· νικᾷ γὰρ τὸν νοῦν ἡ μέθη τοῦ πράγματος. μικρὰ δὲ μάνθανε, ἅπερ ἡ Αἴγυπτος συνήθως ἠγνόησεν, Μωσέα μὲν παραιτουμένη, τὸν δὲ Φαραὼ οἰκείου μένη, τοὺς ταπεινοὺς μαστίζουσα καὶ τοὺς κοπομένους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μισθοὺς ἀποστεροῦσα, καὶ μέχρι νῦν τούτοις ἐμμελετῶσα. τὸν λιθομανῆ καὶ χρυσολάτρην προβαλλομένη Θεόφιλον τέσσαρσι συνεργοῖς καὶ συν αποστάταις ὀχυρωθέντα τὸν ὄντως Θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησεν ἄνθρωπον, τὴν περὶ τὸν ἐμὸν ὁμώνυμον ἀπέχθειαν καὶ δυσμένειαν ὀρηγήσας τῆς οἰκείας εὐρηκότα σκληρότητος. ἀλλ' ὁ μὲν οἶκος Δαυὶδ κραταιοῦται καὶ πορεύεται, ὁ δὲ οἶκος Σαοὺλ ἀσθενεῖ καὶ κατασχεύεται καὶ συμποδίζεται, καθὼς ὄρας, εἰ καὶ τῆς ζάλης ὑπεξῆλθεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ στεφανίτης καὶ νικηφόρος καὶ πρὸς τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρησεν. 602 Ὑποστρέφοντι δὲ Ἐπιφανίῳ ἐν Κύπρῳ τὴν ἑαυτοῦ παρὰ θεοῦ τελευτήσαν μεμαθηκῶς πλησιάζουσαν λέγεται εἰρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσιν· σπεύδω ἐγώ, σπεύδω, ἀφίημι δὲ ὑμῖν τὰ βασιλεία καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ὑπόκρισιν. ὅς γε καὶ Ἰωάννην τὴν ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαν καὶ νίκην ἐδήλωσεν, καὶ Ἰωάννης ὁμοίως Ἐπιφανίῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κοίμησιν, ἐκ θείας ἐπιπνοίας ταῦτα προμνηθέντες οἱ μακάριοι, ἵνα μὴ τις ἔχθραν ἔχειν αὐτοὺς κατ' ἀλλήλων ὑποτοπάσειεν. οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θεηγόροι

καὶ θεοφιλεῖς διδάσκαλοι καὶ τοῦ εἰρηνοποιῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι τοῦ φάσκοντος· ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι μαθηταὶ μοῦ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχετε μετ' ἀλλήλων, ἔχθραν καὶ κακίαν ἔχοντες ἔτε λεύτησαν· ἄπαγε. εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ προρ ρηθὲν γέγονε μεταξύ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἐλέγχον πρὸς ὀλίγον, ἀλλ' οὖν γε θάττον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν αὐθις ἀνήχθησαν ἀγάπην, περὶ ἧς λέγει Παῦλος ὁ ἀπόστολος· ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, καὶ ὅτι· ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει. 603 Μετὰ δέ γε τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ἐπίσκοπός τις ἄγιος, Ἀδελφιὸς ὄνομα αὐτῷ, ἔλεγεν ὅτι· λύπην εἶχον ἀφόρητον, διότι ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου ἐκοιμήθη. ἐδεόμην οὖν τοῦ θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων, ἵνα δείξῃ μοι αὐτὸν ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστίν, καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος ἐν μιᾷ γίνομαι ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα πάνυ εὐειδῆ κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρός, ὃς ἀπαγαγὼν με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον ἐδείκνυέ μοι τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους, ἐγὼ δέ, φησίν, περιεσκόπου ἰδεῖν ὃν καταθυμίως εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητόν. ὡς οὖν ἔδειξέ μοι πάντας καὶ ἐκάστου τὸ ἴδιον ὄνομα εἶπεν, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρός μου ἐξήγαγέ με ἔξω. ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἠκολούθουν αὐτῷ μὴ ἑωρακῶς μετὰ τῶν πατέρων τὸν ἐν ἀγίοις Ἰωάννην. ὡς οὖν ἐξηρχόμην, ὁ ἐφεστὼς τῇ θύρᾳ κατασχὼν με λέγει μοι· τί ἔχεις; τί λυπεῖ σε; ἐμοῦ δὲ μὴ ἀποκριθέντος αὐτῷ, πάλιν λέγει μοι· οὐδεὶς εἰσερχόμενος ὧδε λυπούμενος ἔνθεν ἐξέρχεται. τότε λέγω αὐτῷ· ταύτη μοί ἐστι λύπη, ὅτι τὸν ἐμὸν προσ 604 φιλέστατον Ἰωάννην, τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, οὐχ ἑώρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων. ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι· Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; λέγω αὐτῷ· ναί. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι· ἄνθρωπος ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὦν ἰδεῖν οὐ δύναται. ἐκεῖ γὰρ παρίσταται, ὅπου ὁ θρόνος ὁ δεσποτικός. [1. Περὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.] Μετὰ δὲ Ἀρκαδίον ἐβασίλευσε Θεοδοσίος υἱὸς αὐτοῦ ὁ καὶ καλλιγράφος ἔτη λγ'. καὶ ἐξελθὼν ἵππασθῆναι ἐν τῷ Κάμπῳ καὶ συμπεσὼν τῷ ἵππῳ ἐτελεύτησεν. ὃς τὸν ἐν Χαλκοπρατείοις ναὸν ἔκτισε τῆς θεοτόκου πρότερον ὄντα συναγωγὴν Ἰουδαίων, καὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος τῆς πόλεως καταλύσας καὶ προσθεὶς ἄλλα διαστήματα δύο ὠκοδόμησεν ἕτερον τεῖχος δι' ἡμερῶν ζ'. ἐφ' οὗ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ μαρτυρήσαντες παῖδες ζ' ἐπὶ Δεκίου βασιλέως ἀνέστησαν μετὰ ἔτη τοβ'. καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ φοβερῶς τατος, ὥστε πεσεῖν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ τὸ πολὺ μέρος αὐτῆς ἐν διαφόροις τόποις, καὶ μέντοι καὶ χώρας ἄλλας καὶ κώμας τῆς τε Θράκης καὶ Πόντου καὶ Βιθυνίας καὶ Φρυγίας καὶ Γαλατίας, καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς ἐπὶ μῆνας γ'. διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ Πρόκλῳ καὶ παντὶ τῷ 605 πλήθει τῆς πόλεως ἀνυπόδετος ἐλιτάνευεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐν αἷς λιτανευόντων αὐτῶν συνέβη παιδίον ἀρπαγῆναι ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ μνηθῆναι ὑπ' ἀγγελικῆς τινος διδασκαλίας τὸν τρισάγιον ὕμνον. τοῦ δὲ παιδίου ἀπολυθέντος καὶ τὸ μνηθὲν ἀπαγγείλαντος, καὶ τοῦτο μετ' αὐτοῦ μελωδησάντων τῶν ὄχλων, παραυτίκα ἐκόπασεν ἡ ἀπειλή τοῦ θεοῦ. καὶ Ἀττικὸς ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖόν τινα παράλυτον νουθετήσας εἶτα βαπτίσας ὑγιῆ παραδόξως ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἀνήγαγεν. καὶ ἡ τρίτη γέγονε σύνοδος τῶν ζ' πατέρων ἐν Ἐφέσῳ κατὰ Νεστορίου. Τρίτη σύνοδος γέγονεν ἐν Ἐφέσῳ συνελθοῦσα τὸ πρότερον ζ' πατέρων ἔπει τῆς Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ βασιλείας υἱοῦ Ἀρκαδίου ιγ', ἧς ἠγοῦντο Κύριλλος Ἀλεξανδρείας διέπων καὶ τὸν τρόπον Κελεστίνου τοῦ Ῥώμης, Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων, κατὰ Νεστορίου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως παρόντος καὶ αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, λέγοντος μὴ εἶναι θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν, ἀλλὰ χριστοτόκον, καὶ δύο υἱοὺς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ μυθολογούντος καὶ δύο ὑποστάσεις,

καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν λόγον τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, 606 κατὰ σχέσιν δὲ ἐνωθέντα τῷ θεῷ λόγῳ, καὶ ὁμωνύμως καὶ αὐτὸν υἷὸν λεγόμενον. τοῦτον προσκληθέντα παρὰ τῆς συν ὁδοῦ καὶ μὴ ἀπαντήσαντα ἐκκλησιαστικῶς καθελοῦσα ὡς μὴ θελήσαντα τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι συνθέσθαι ἀνεθεμάτισεν, μίαν δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν καθ' ἑνωσιν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσεις σαφῶς ἐδογματίσεν, τὸν αὐτὸν εἶναι θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος μετὰ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν καταλαμβάνει, καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθηρέθη Νεστόριος παραλαβὼν τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοδώρητος Κύρου καὶ Ἰβας Ἐδέσσης, καθαίρεσιν ὑπαγορεύει τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου ὡς παρὰ τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν σύνοδον. οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα καὶ ἄτοπα τὰ παρ' αὐτῶν γενόμενα, καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφεσίων διαφερόμενοι ἀλλήλοις διέστησαν οἱ τε ἀνατολικοὶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῇ τοῦ βασιλέως ἠνώθησαν συμφρονήσαντες καὶ οἱ ἀνατολικοὶ τῇ ἐκτεθείσῃ ἐν Ἐφέσῳ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τῇ κατὰ Νεστορίου καθαιρέσει ἔγγραφον ἐπιστολὴν τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι διὰ Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέσης ἀποστείλαντες. Νεστόριος δὲ ἐξωρίσθη εἰς Ὠασιν. Βλάσις ὁ τῶν Περσῶν φύλαρχος ἦλθε πολεμῆσαι Θεο δόσιον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ πατρίκιον καὶ 607 στρατὸν ἔνοπλον. τοῦ δὲ παραταξαμένου εἰς πόλεμον, δηλοῖ αὐτῷ ὁ φύλαρχος λέγων· εἰ ἔχεις ἓνα δυνατὸν ἐκ τοῦ λαοῦ σου δυνάμενον μονομαχεῖσαι καὶ νικῆσαι Πέρσην ἓνα μονο μάχον εὐθέως ποιῶ τὰ πάκτα τῆς εἰρήνης ἐπὶ χρόνους ν', εἰ δὲ ἠττηθεῖ λαμβάνειν με κεντηνάρια ν'. καὶ οὕτως ὁ μὲν Πέρσην κατάφρακτον, ὁ δὲ Γότθον κόμητα ἐνόπλους μεταξὺ τοῦ πλήθους παραστήσαντες εἰς μονομαχίαν, πρῶτος ὁ Πέρσης ὤρμησε δορυφόρος. ὁ δὲ Γότθος δεξιὸν πλα γιάσας ἐσόκευσεν αὐτὸν κατὰ τὸ Γοτθικὸν ἔθος καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ ἵππου καταγαγὼν αὐτίκα ἔσφαξεν. καὶ τούτου γεγο νότος ἐποίησεν ὁ Περσῶν φύλαρχος εἰρήνης πάκτα κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ. Τοῦ βασιλέως κυνηγῆσαι ἐξεληθόντος, τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας διαλαθῶν ἦλθε διὰ μακρᾶς ὁδοῦ πρὸς τινα μοναχὸν ἐν κελλίῳ καθεζόμενον πλησίον τῶν προαστείων Κωνσταντινουπόλεως· ὃν ὁ γέρον ἐπέγνω μὲν, ἐδέξατο δὲ ὡς ἓνα τῶν στρατιωτῶν. τοῦ δὲ βασιλέως ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ καύσωνος ὀλιγορήσαντος, ἔβρεξεν ἄρτους ὁ γέρον, καὶ βαλὼν ὄξος καὶ ἔλαιον, ἔφαγεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔπιεν ὕδωρ. καὶ φησιν ὁ βασιλεὺς· οἶδας, τίς εἰμι, πάτερ; ὁ δὲ μοναχὸς εἶπεν· ὁ θεὸς οἶδέ σε. καὶ ὁ βασιλεὺς ἔφη· ἐγώ εἰμι Θεο δόσιος ὁ βασιλεὺς. καὶ ἀναστὰς εὐθύς ὁ γέρον προσεκύνησεν αὐτόν. εἶπεν οὖν ὁ βασιλεὺς· μακάριοι καὶ τρισμα 608 κάριοι ἔστε ὄντως ὑμεῖς οἱ μοναχοὶ καὶ ἀμέριμνοι τοῦ κόσμου. ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγω σοι, πάτερ, ὅτι ἐν τῷ παλατίῳ ἐγεννήθη καὶ οὐδέποτε μεθ' ἡδονῆς ἀπήλαυσα βρώσεως καὶ πόσεως ὡς σήμερον. τοῦ δὲ λαοῦ φθάσαντος, καὶ ἐνώπιον πάντων ἀξιοπρεπῶς τιμήσαντος τὸν γέροντα καὶ πάντας ἀξιοθῆναι τῆς εὐχῆς αὐτοῦ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τότε τιμᾶν αὐτόν ὁ βασιλεὺς. ὁ δὲ γέρον ἀναστάς ἔφυγε καὶ πάλιν ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. Περὶ δὲ γε τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως Εὐδοκίας οὕτω συμβέβηκεν. φιλόσοφος τις ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔχων υἱοὺς γ' καὶ θυγατέρα μίαν τελευτῶν τοῖς μὲν υἱοῖς κατέλιπε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν, τῇ δὲ θυγατρὶ νομίσματα ρ', οὕτως εἰρηκῶς ἐνδιαθήκως· Ἀθηναῖδι τῇ ποθεινοτάτῃ μου θυγατρὶ θέλω δοθῆναι νομίσματα ρ' καὶ μόνον· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ ἡ αὐτῆς τύχη. ἦτις μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν μηδὲν λαβοῦσα παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἦλθε πρὸς τὴν Πουλ χερῖαν ἀδελφὴν Θεοδοσίου κατεγκαλοῦσα. ἡ δὲ θεασαμένη τὸ εὐπρεπές τε καὶ ἐλλόγιμον αὐτῆς καὶ μαθοῦσα παρὰ τῆς θείας αὐτῆς ὅτι παρθένος ἐστὶν βαπτίζει αὐτήν (ἦν γὰρ 609 Ἑλληνίς) καὶ Εὐδοκίαν μετωνόμασε καὶ συνῆψεν αὐτήν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς πρὸς

γάμον, συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ προσ φιλεστάτου καὶ συνανατρόφου αὐτοῦ Παυλίνου, ὃς καὶ γενόμενος μάγιστρος ἐτιμήθη μειζόνως ὡς συνεργὸς καὶ παράνυμφος. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς μετα στειλαμένη ἀξιωματικούς ἐποίησεν. μετὰ δὲ ταῦτα συνέβη προελθεῖν τὸν βασιλέα κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν θεοφανίων, καὶ Παυλῖνον ἀηδισθέντα μὴ εὐρεθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως. ἐπέδωκεν οὖν τις πένης τῷ βασιλεῖ μῆλον φρυγιάτικον μέγα σφόδρα, ὅπερ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἔδωκε τῷ πένητι νομίματα ῥν', τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλε τῇ βασιλίσῃ, ἡ δὲ τῷ Παυλίνῳ, ὁ δὲ τῷ βασιλεῖ εἰσερχομένῳ ἐν τῷ παλατίῳ. καὶ τοῦτο δεξάμενος καὶ ἐπι γνοὺς ἐζήτησεν αὐτὸ παρὰ τῇ βασιλίσῃ. ἡ δὲ εἶπεν ὅτι· ἔφαγον αὐτό. καὶ ὀρκίσας αὐτὴν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἠρνήσατο ἐνωμότως. τότε ὑπέδειξεν αὐτῇ τὸ μῆλον, ἡ δὲ ἰδοῦσα αὐτὸ κατησχύνθη καὶ ἔμεινεν ἄφρωνος. ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς κατ' αὐτῆς ὡς ὅτι ἐρῶσα τοῦ Παυλίνου τὸ μῆλον ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ διὰ τοῦτο ἠρνήσατο, παραυτίκα τὸν Παυλῖνον ἀνεῖλεν. ἡ δὲ βασίλισσα Εὐδοκία ἐπὶ τούτοις λυπηθεῖσα τὸν βασιλέα παρεκάλεσεν εἰς Ἱεροσόλυμα αὐτὴν ἀποσταλῆναι εὐχῆς χάριν. ὁ δὲ εἶξας τῇ αὐτῆς αἰτήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐξεπλήρωσεν. τῆς δὲ παραγενομένης, πολλὰ 610 καὶ μεγάλα κατορθώματα πεποίηκεν ἀνανεώσασα καὶ τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ. εἰς λόγους δὲ τινὰς ἐρχομένης αὐτῆς πρὸς τινὰς καὶ τοῦτο ἔλεγεν· περὶ ἐμοῦ Δαυὶδ εἶρηκεν· ἀγάθυνον, κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ μέλλειν αὐτὴν τελευτᾶν ἐξωμολογήσατο μὴ συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς περὶ Παυλίνου κατηγορία. [ια'. Περὶ Μαρκιανοῦ.] Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσε Μαρκιανὸς ἔτη '. τοῦ γὰρ Θεοδοσίου τελευτήσαντος, καὶ μήπω τοῦτο τι νι γνωσθέν, μεταστειλαμένη τοῦτον Πουλχερία ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ στρατιώτην ὄντα καὶ γέροντα καὶ ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι βίου διαπρέποντά φησι πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε ἐξελεξάμην ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρετον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις μου τὴν παρ' θεοῦ ἀσυλον, ἣν τῷ θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύσω σε βασιλέα. τοῦ δὲ συνθεμένου τοῦτο μεθ' ὄρκου, προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα. πολλὰ οὖν ποιήσασα κατορθώματα καὶ πολλοὺς εὐκτηρίους οἴκους καὶ πτωχοτροφεῖα καὶ ξενῶνας καὶ ξενοτάφια καὶ μοναστήρια, ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ ἀγίου Λαυρεντίου ναόν, οἰκοδομήσασα ἐτελεύτησε παρθένος καταλιποῦσα Μαρκιανὸν βασιλεύειν. καὶ γὰρ ἦν ὄντως πάσης ἀρετῆς κεκοσμημένη 611 μὲν, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν Θεοδοσίον ἐκπαιδεύειν εἰς πάντα οἷον ἠθὸς τε καὶ λόγον καὶ βᾶδισμα καὶ γέλωτα καὶ ἐνδυμάτων περιβολὴν καὶ σχῆμα καθέδρας καὶ στάσεως, προηγουμένως δὲ τὴν εἰς τὸ θεῖον εὐσέβειαν ἐπιμελῶς αὐτὸν ἐδίδασκεν. ὁ δὲ φύσει νωθρὸς τε καὶ ἀπερίσκεπτος εἰς πάντα μὲν ὑπῆρχεν, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ὑποβάλλοντας αὐτῷ χάρτας ἀπαρναγνώστως ὑπέγραφεν. ὅπερ ἡ σοφωτάτη γνοῦσα ὅτι ποτε Πουλχερία σοφῶς ὑπῆλθεν αὐτὸν δωρεὰν ὑποβαλοῦσα δῆθεν πρὸς δουλείαν ἐκχωροῦσαν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Εὐδοκίαν. ἦν καὶ καθυπογράψας μὴ πρότερον ἀναγνοὺς ὕστερον δεινῶς ὠνειδίζετο παρὰ τῆς Πουλχερίας. Ὁ μέντοι Μαρκιανὸς εὐσεβῆς ἄγαν καὶ δικαιοκρίτης ὑπάρχων ἐκέλευσεν ἄρχοντα ἐπὶ δόσει χρημάτων μὴ γίνεσθαι. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἐλεημοσύνης ἀνάπλεως ὡν ἐν ταῖς γινομέναις ἐν τῷ Κάμπῳ λιταῖς πεζὸς ἐξήρχετο σὺν τῷ πατριάρχῃ Ἀνατολίῳ πολλὰς δωρεὰς τοῖς πένησι παρεχόμενος. ἐφ' οὗ ἔπεσον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λίθοι τρεῖς ἐν τῇ Θράκῃ παμμεγέθεις, καὶ ἡ τετάρτη γέγονε σύνοδος τῶν χλ' πατέρων ἐν Χαλκηδόνι κατὰ Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας. Τετάρτη γέγονεν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος συνελθόντων 612 χλ' πατέρων ἔτει τῆς Μαρκιανοῦ βασιλείας πρώτῳ, ἧς ἠγοῦντο Λέοντος μὲν τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ῥώμης τοποτηρηταὶ Πασχάσιος καὶ Λουκίνσιος ἐπίσκοποι καὶ Βονιφάτιος πρεσβύτερος, Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰουβενάλιος

Ἱεροσολύμων, κατὰ Εὐτυχοῦς τοῦ γεγονότος ἀρχιμανδρίτου καὶ Διοσκόρου γεγονότος ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τότε ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντος ὡς ἀντενεχθέντος τοῖς ὀρθῶς παρ' αὐτῶν ἐκφωνουμένοις, λεγόντων μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων τὴν ἔνωσιν γενέσθαι, μίαν δὲ ἀποτελεσθῆναι μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ ὡς ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσαι τὸν κύριον μυθολογούντων καὶ τῇ θεότητι τὰ πάθη προσνεμόντων. οὓς καθελόντες ὡς βλασφήμους ἀνεθεμάτισαν, ἐξεφώνησαν δὲ τέλειον θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως ἀδιαιρέτως τὸν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. δύο δὲ εἰρήκασι φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, οὐ τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως, τὴν τε τοῦ Ῥώμης πάπα Λέοντος ἐπιστολὴν πρὸς Φλαβιανὸν γραφεῖσαν ὡς στήλην ὀρθοδοξίας ἐδέξαντο. ἐπὶ κυροῦσι δὲ καὶ τὴν Νεστορίου καθαίρεισιν, ἐδέξαντο δὲ καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν ὡς ἀναθεματίσαντας Νεστόριον. Συμεῶν ὁ θαυμάσιος ἐπιβὰς τῷ στύλῳ, ἡ σύνοδος ἐπὶ μεμψαμένη (πρῶτος γὰρ τοῦτο ἐπενόησεν) ἀκοινωνησίαν αὐτῷ ἔπεμψεν. εἶτα μαθόντες οἱ θεῖοι πατέρες τὸν βίον καὶ τὸ ἄτυφον τοῦ ἀνδρὸς πάλιν αὐτῷ ἐκοινωνήσαν. πρὸς ὃν ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι παραγενόμενος τῆς ἱερᾶς εὐχῆς αὐτοῦ καὶ θεᾶς κατηξιώται. περὶ οὗ 613 καὶ Θεοδώρητός φησιν· ἐπειδὴ τοίνυν ἀριθμοῦ κρείττους οἱ ἀφικνούμενοι, προσπαύειν δὲ πάντες ἐπεθύμουν καὶ τινα εὐλογίαν ἐπεχείρουν τρυγᾶν ἀπὸ τῶν δερματίνων ἐκείνων ἱματίων, πρῶτον μὲν τῆς τιμῆς τὸ ὑπερβάλλον ἄτοπον εἶναι νομίζων, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἐπίπονον δυσχεραίνων τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος ἐμηχανήσατο στάσιν, ὃν πρῶτον μὲν ἐκέλευσε γενέσθαι πηχῶν ἑξήκοντα, εἶτα ἰβ' καὶ μετὰ ταῦτα κβ', νῦν δὲ λ'. ἐγὼ δὲ οὐδὲ τῆς θείας οἰκονομίας ἄνευ ταύτην ὑπολαμβάνω γενέσθαι τὴν στάσιν, οὐπὲρ εἵνεκα τοὺς μεμψιμοίρους παρακαλῶ χαλινῶσαι τὴν γλῶσσαν καὶ μὴ ῥίψοκινδύνως φθέγγεσθαι καὶ σκοπεῖν, ὡς πολλάκις τοιαῦτα ὁ θεὸς τῶν ῥαθυμοτέρων ἔνεκεν ὠφελείας ἐμηχανήσατο. καὶ γὰρ τὸν Ἡσαΐαν γυμνὸν καὶ ἀνυπόδητον βαδίσαι προσέταξεν, καὶ τὸν Ἱερεμίαν περιζῶμα τῇ ὀσφύϊ περιθεῖναι καὶ οὕτω τοῖς ἀπειθοῦσι προσφέρειν τὴν προφητείαν, καὶ ἄλλοτε δὲ κλοιοὺς ξυλίνους καὶ σιδηροῦς μετὰ ταῦτα περιβαλεῖν τῷ τραχήλῳ, καὶ τῷ Ὠσηῆ γυναῖκα πόρνην λαβεῖν καὶ πάλιν ἀγαπῆσαι γυναῖκα πονηρὰν καὶ μοιχαλίδα, καὶ τῷ Ἰεζεκιήλ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ ἡμέρας μ' καὶ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ρν' κατακλιθῆναι, καὶ αὐθις διορύξει τὸν τοῖχον καὶ φυγόντα ἐξέλθειν καὶ αἰχμαλωσίαν ἐν ἑαυτῷ διαγράψαι, καὶ ἄλλοτε δὲ ξίφος εἰς ἀκμὴν παραθηῆσαι καὶ ξυρᾶσθαι τούτῳ τὴν 614 κεφαλὴν καὶ τετραχῆ τὰς τρίχας διελεῖν καὶ ἀπονεῖμαι τὰ μὲν εἰς τόδε, τὰ δὲ εἰς τόδε, καὶ ἵνα μὴ πάντα λέγω. γίνεσθαι δὲ τούτων ἕκαστον προσέταττεν ὁ τῶν ὄλων πρὸς τὰς τοὺς λόγῳ μὴ πειθομένους μηδὲ προφητείας ἐπαίειν ἀνεχομένους τῷ τῆς θεωρίας παραδόξῳ συλλέγων καὶ τῶν θεσπισμάτων ἀκούειν παρασκευάζων. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐξ ἐπλάγῃ θεῖον ἄνθρωπον γυμνὸν ὄρων βαδίζοντα; τίς δὲ οὐκ ἂν ἤρτετο, τί δήποτε πόρνη συνοικεῖν ὁ προφήτης ἀνέχεται; ὥσπερ οὖν ἐκείνων ἕκαστον ὁ θεὸς γενέσθαι προσέταξε τῆς τῶν ῥαστώνη συζώντων προμηθούμενος ὠφελείας, οὕτω δὴ καὶ τὸ καινὸν τοῦτο καὶ παράδοξον ἐπρυτάνευσε θέαμα τῷ παραδόξῳ καὶ ξένῳ πάντας ἔλκων εἰς θεωρίαν καὶ πιθα νῆν τοῖς ἀφικνουμένοις παρασκευάζων τὴν προσφερομένην παραίνεσιν. τὸ γὰρ καινὸν τοῦ θεάματος ἐνέχυρον ἀξιόχρεον γίνεται τοῦ διδάγματος, καὶ ὁ εἰς θεωρίαν ἀφικνούμενος τὰ θεῖα παιδευθεὶς ἐπανέρχεται. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τινος λυχνίας τεθείς ὁ φανώτατος οὗτος λύχνος ἡλίου δίκην πᾶν τοθεν τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν, καὶ ἔστιν ἰδεῖν καὶ Ἰβηρας καὶ Ἀρμενίους καὶ Πέρσας ἀφικνουμένους καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀπολαύοντας, Ἰσραηλιταὶ δὲ κατὰ συμμορίας παραγινόμενοι διακόσιοι κατὰ ταῦτὸν καὶ τριακόσιοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ χίλιοι, ἀρνοῦνται μὲν τὴν πατρίαν ἐξαπάτην μετὰ φωνῆς καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνων σεβασθέντα εἶδωλα πρὸ τοῦ θεοῦ κίονος ἐκείνου συντρίβοντες καὶ τοῖς ὀργίοις

Ἀφροδίτης ἀποταττόμενοι (τούτου γὰρ ἀνέκαθεν τοῦ δαί μονος κατεδέξαντο τὴν λατρείαν) τῶν θείων ἀπολαύουσι 615 μυστηρίων, νόμους δὲ παρὰ τῆς ἱεραῆς ἐκείνης δεχόμενοι γλώττης τοῖς τε πατρώοις ἤθεσι χαίρειν φράζουσι καὶ τῶν ἀγρίων ὄνων καὶ τῶν καμήλων τὴν βρῶσιν ἀποτάσσονται. καὶ τούτων αὐτόπτης ἐγενόμην ἐγὼ καὶ ἀκήκοα τὴν πα τρώαν ἀσέβειαν ἀρνούμενων καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ συντιθεμένων. τοσαύτην οὖν ὁ ὑπὸ τῶν φιλοψόγων ψεγόμενος κίων ὠφέλειαν ἀνέβλυσε καὶ τοσαύτην ἀκτῖνα θεογνωσίας εἰς τὰς βαρβάρων διανοίας κατέλαμψεν. εἰκότως τοίνυν ἔλεγεν ὁ κύριος· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. ἡς ἐπαγγελίας τὸ τέλος ἐναργῶς ἐθεασάμεθα. τῆς γὰρ τοῦ κυρίου σκιάς οὐδαμοῦ θαῦμα ἐργασαμένης, ἢ τοῦ μεγάλου Πέτρου σκιά θάνατον ἔλυσε καὶ νόσους ἐξήλασε καὶ δαί μονας ἐφυγάδευσεν. ἀλλ' ὁ ἐκεῖνα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ δράσας τέρατα τότε καὶ νῦν ὁ αὐτὸς διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Συμεῶνος ἐνεργεῖ θαύματα τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος αἴγλη καταλαμπόμενος καὶ πανταχοῦ τὰς τῆς χάριτος ἀκτῖνας ἐκπέμπων κατὰ τὸν μέγαν Βασιλείον. φησὶ γάρ· ὡσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ διαφανῆ τῶν σωμάτων ἀκτῖνος αὐτοῖς ἐμπεσοῦσης αὐτὰ τε γίνεται περιλαμπῆ καὶ ἐτέραν αὐγὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἀποστίλβει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ἐλλαμφθεῖσαι παρὰ τοῦ πνεύματος αὐταὶ τε ἀποτελοῦνται πνευματικαὶ καὶ εἰς ἐτέρους τὴν χάριν ἐξ αποστέλλουσιν. ἐντεῦθεν μελλόντων πρόγνωσις, μυστηρίων σύνεσις, κεκρυμμένων κατάληψις, χαρισμάτων διανομή, τὸ 616 οὐράνιον πολίτευμα, ἢ μετ' ἀγγέλων χορεία, ἢ ἀτελεύτητος εὐφροσύνη, ἢ ἐν θεῷ διαμονή, ἢ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις, τὸ ἀκρότατον τῶν ὀρεκτῶν θεὸν γενέσθαι. [ιβ'. Περὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου.] Μετὰ δὲ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσε Λέων ὁ μέγας ἔτη ιη' καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς. ἐφ' οὗ σημεῖον ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ νεφέλη σαλπιγγοειδῆς ἐπὶ ἡμέρας μ'. καὶ ἔβρεξε σποδὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σπιθαμῆς τὸ πάχος, τῶν νεφῶν πυρακτούντων. καὶ πάντες ἐλιτάνευον λέγοντες ὅτι πῦρ ἦν καὶ τῇ φιλανθρωπία τοῦ θεοῦ ἐσβέσθη. καὶ ζωγράφου τινὸς γράψαι τὸν Χριστὸν καθ' ὁμοιότητα τοῦ Διὸς τολμήσαντος, παραυτίκα ἢ χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη. ἰάσατο δὲ αὐτὸν Γεννάδιος ὁ πατριάρχης. φασὶ δὲ τινες τῶν ἱστορικῶν ὅτι τὸ οὐλὸν καὶ ὀλιγότριχον ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ σχῆμα οἰκειότερόν ἐστιν. ὅς γε θεῖος ἀνὴρ Γεννάδιος Ἐλευθερίῳ τῷ μάρτυρι δι' ἓνα κληρικὸν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ μὴ καλῶς πολιτευόμενον ἐδήλωσε φάσκων· ὁ στρατιώτης σου ἀτακτεῖ· ἢ διόρθωσαι τοῦτον ἢ ἔκκοψον. ὁ δὲ εὐθὺς ἐτελεύτησεν. ὁ αὐτὸς νυκτὸς ἐλθὼν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον εὐξασθαι εἶδέ τι φάσμα δαιμόνιον, ᾧ ἐπιτιμήσας ἤκουσε κρίζοντος 617 ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσιν, ὕστερον δὲ κρατήσῃ πάν τως τῆς ἐκκλησίας. ὅπερ δείσας Γεννάδιος πολλὰ τὸν θεὸν ἰκετεύσας μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν. Δανιὴλ δὲ ὁ θαυμασιὸς ἐκ τῆς μάνδρας ἐλθὼν Συμεῶνος ἐν τῷ Ἀνάπλω ἐπέβη τῷ στύλῳ. καὶ τῆς θεοτόκου ἢ ἐσθῆς εὐρεθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις παρὰ τινὶ εὐλαβεστάτῃ γυναικὶ Ἑβραίδι καὶ παρθένῳ ἱερῶς διαφυλαττομένη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διακομισθεῖσα ἐν Βλαχέρναις ἀπετέθη, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ναὸν οἰκοδομήσας τῆς θεομήτορος καὶ σορὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάσας κατέθετο ταύτην. ἥτις ἐξ ἐρίων εὐφθάρτων ἐξυφασμένη, καὶ ὁ στήμων ὁμοειδῆς καὶ ὁμόχρους, ἀδιάφθορος ἐστὶ καὶ ἀδιάλυτος μέχρι νῦν τὸ θαῦμα τῆς ἀειπαρθένου σαφῶς κηρύττουσα. [ιγ'. Περὶ Λέοντος τοῦ μικροῦ.] Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Λέων υἱὸς Ζήνωνος ἔτη β'. [ιδ'. Περὶ Ζήνωνος.] Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Ζήνων ὁ Ἰσαυρὸς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἔτη ι' καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς. ὅς εὐθὺς μετὰ τὸ βασιλεῦσαι ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Βερίνης πενθεραῆς αὐτοῦ, γυναικὸς Λέοντος τοῦ μεγάλου, ὡς παρὰ γνώμην αὐτῆς 618 βασιλεύσαντος ἔφυγε πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα. ἢ δὲ Βερίνα στέψασα Βασιλίσκον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἐβασίλευσεν ἔτη β', ἅπερ ἐτάγησαν εἰς τοὺς χρόνους Ζήνωνος. καὶ κτίσας παλάτιον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκάλεσεν αὐτὸ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα τὰ

Βασιλίσκου. μετὰ δὲ ταῦτα Ζήνων ὑποστρέψας καὶ εἰσελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῦτον χειρωσάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφυγόντα ἐξώρισεν ἅμα γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐν τῷ φρουρίῳ Καππαδοκίας, ἐν ᾧ βληθέντες ἐν πύργῳ καὶ τῆς θύρας ἀναφραγείσης ἐτελεύτησαν. Ἐφ' οὗ Μαρτύριος Ἀντιοχείας διὰ τὴν τοῦ Ζήνωνος περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διαστροφὴν ἀποταξάμενος τῆς ἐπισκοπῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἔφη κλήρῳ ἀνυποτάκτῳ καὶ λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἐκκλησίᾳ ῥερυπωμένη ἀποτάσσομαι φυλάττων ἑμαυτῷ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. οὗτινος ἀναχωρήσαντος Πέτρος ὁ Κναφεὺς τυραννικῶς τῷ θρόνῳ ἐπεπήδησεν. ὃς καὶ πρῶτος ἐπενόησε τὸ μύρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀγιάζεσθαι καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς θεοφανίοις ἐπίκλησιν ἐν ἑσπέρᾳ γίνεσθαι καὶ ἐν ἑκάστη εὐχῇ τὴν θεοτόκον ὀνομάζεσθαι καὶ ἐν πάσῃ συναξεῖ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι πρότερον μὴ λεγόμενον εἰ μὴ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ. καὶ 619 Βαρνάβα τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον εὐρέθη ἐν Κύπρῳ ὑπὸ δένδρον κερατέαν ἔχων ἐπὶ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ἰδιόγραφον τοῦ Βαρνάβα. ἐξ ἧς προφάσεως καὶ περιγεγόνασι Κύπριοι τοῦ ἀκέφαλον εἶναι τὴν κατ' αὐτοὺς μητρόπολιν καὶ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν. ὅπερ εὐαγγέλιον ἀποθέμενος Ζήνων ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Στεφάνου κατ' ἐνιαυτὸν ἀναγινώσκεται τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτη. [Ιε'. Περὶ Ἀναστασίου.] Μετὰ δὲ Ζήνων ἔβασίλευσεν Ἀναστάσιος ὁ Δοραχηνὸς ἔτη κζ'. καὶ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἴλου μένων καὶ τοῦ βασιλέως μονωτάτου καταλειφθέντος ἀδημο νοῦντος, καὶ φεύγοντος ἀπὸ τόπων εἰς τόπους ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὄργη καὶ ρίψασα ἀπέκτεινεν, ὥστε αἰφνίδιον εὐρεθῆναι νεκρόν. Ἐφ' οὗ Βιταλιανὸς ὁ Θραξ ἀντάρας καὶ παραλαβὼν τὴν Θράκην ἅμα Σκυθίᾳ καὶ Μυσίᾳ ἦλθεν ἕως τοῦ Ἀνάπλου πραιδεύων. ἀλλὰ ναυμαχήσαντος αὐτῷ Μαρίνου τοῦ ὑπάρχου μετὰ θείου ἀπύρου, οὗ κατεσκεύασε Πρόκλος ὁ φιλόσοφος, κατέφλεξε τὰς ναῦς τῶν βαρβάρων. βυθισθέντων δὲ πάντων σχεδὸν Οὐννων καὶ Γότθων καὶ Βουλγάρων καὶ τοῦ 620 λοιποῦ στρατοῦ ἐν τῷ Ῥεύματι, Βιταλιανὸς ἔφυγε μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλίγων. καὶ πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐφάνη. Καὶ γέγονε δημοτικὴ ἐπανάστασις περὶ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς βουλευθέντος τοῦ βασιλέως προσθεῖναι εἰς τὸ τρισάγιον τό· ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς ἐλέησον ἡμᾶς. τοῦ γὰρ λογοθέτου καὶ τοῦ ὑπάρχου ἀνελθόντων ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τὴν αἴρεσιν ἀρξαμένων ἐκ βασιλικῆς ἐπιτροπῆς κηρύττειν, ἐπῆλθεν ὁ δῆμος καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως κατ' αὐτῶν, καὶ μόλις ἐξέφυγον. καὶ γέγονε τοιαύτη στάσις καὶ ταραχὴ κραζόντων· ἄλλον βασιλέα θέλομεν, ὡς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἄρχοντας φεύγειν καὶ ἀποκρύπτεσθαι τὴν ὀρμὴν τοῦ λαοῦ. συναθροισθέντες οὖν οἱ στασιασταὶ καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ ὑπάρχου καταδραμόντες καὶ πάντα διαρπάσαντες ἐνεπύρισαν τοὺς τε οἴκους αὐτῶν καὶ τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖσε κατέσφαξαν. εἴτα γενομένης ταραχῆς με γάλῃς καὶ στάσεως ἐμπρησμοὺς οἴκων πολλῶν ἐποιήσαντο καὶ φόνους μυρίους εἰργάσαντο καὶ ἄλλα τοιαῦτα φοβερά τε καὶ ἐξαισία κατετόλμησαν ὑβρίζοντες Ἀναστάσιον μετὰ κραυγῆς μεγίστης καὶ Βιταλιανὸν εὐφημοῦντες. καὶ οὕτως ἐλθόντες πλησίον τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως κτισθείσης κιστέρνης τοῦ ἀγίου Μωκίου εὗρον τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως 621 ἀγαπώμενον ἡγούμενον μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Φιλίππου, ὃν καὶ φονεύσαντες τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος ἀναρτήσαντες ἔκραζον· οὗτός ἐστιν ὁ φίλος τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀγίας τριάδος. ἐκβαλόντες δὲ καὶ γυναῖκα ἐγκλειστὴν οὖσαν πλησίον τῆς Ξηροκέρκου πόρτης, εἰς ἣν ὁ βασιλεὺς ὁμοίως εἶχε πίστιν, καὶ ταύτην ἀνεῖλον. τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς συνδήσαντες μετὰ τοῦ προφονευθέντος ἡγουμένου καὶ σύραντες ἔκαυσαν ἀμφοτέρω εἰς τὰ Στουδίου. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ Μούδαρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Συρίᾳ, Σευῆρος ἐπισκόπους ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν

δύο θέλων αὐτῶ μεταδοῦναι τῆς οἰκείας αἰρέσεως. ὧν τοῦ δόγματος τὸ ἄτοπον αἰσθό μενος ἔφη μετὰ πανουργίας· ἐδεξάμην γράμματα σήμερον ὅτι Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἀπέθανεν. τῶν δὲ εἰπόντων ἀδύ νατον εἶναι τοῦτο, καὶ πῶς, φησὶν, θεὸς γυμνὸς ἐσταυρώθη καθ' ὑμᾶς, εἰ μὴ ἐκ δύο φύσεων ἦν ὁ Χριστός, εἴγε μὴδὲ ἄγγελος ἀποθνήσκει; ὅπερ ἀκούσαντες καὶ σφόδρα καταπλαγέντες εἰς τὸ φυσικὸν φρόνημα τῆς προτάσεως αὐτοῦ ἀνεχώρησαν μετ' αἰσχύνης. καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ πλείστοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά πληγέντες δεινῶς ὑπὸ δαιμόνων ἀθρόως ὑλάκτουν. περὶ ὧν τις εἶδε καθ' ὕπνου φοβερόν τινα λέγοντα· διὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τῆς συνόδου 622 ταῦτα πάσχουσι δικαίως. καὶ Οὐννοι δὲ οἱ λεγόμενοι Βῆρες περάσαντες τὰς Κασπίας πύλας πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν καὶ Πόντον ἐξήλειψαν. καὶ ἐν Νεοκαισαρείᾳ δὲ σεισοῦ γίνεσθαι μέλλοντος ἄνθρωπός τις ὁδεύων ἐπὶ τὴν πόλιν εἶδε στρατιώτας προάγοντας καὶ ἕτερον ὀπισθεν κράζοντα· φυλάξατε τὸν οἶκον τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου. καὶ τοῦ σεισοῦ γενομένου τὸ μὲν πλείστον τῆς πόλεως ἔπεσεν, ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἀγίου διεσώθη. Καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ χρυσοχόος ἐφάνη τις πλάνος ὑποδεικνύων τοῖς ἀργυροπράταις χεῖρας χρυσαῶς ἀνδριάντων καὶ πόδας καὶ ἄλλα τινὰ σκευὴ καὶ λέγων ὅτι· θησαυρὸν περὶ ἔτυχον μεστὸν τοιούτων εἰδῶν. καὶ πολλοὺς ἀπατήσας καὶ χρήματα πλείστα λαβὼν ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει φεύγων, ἐν ἧ πολλοὺς ὡσαύτως δελεάσας προσῆλθε καὶ τῷ βασιλεῖ χρυσὸν καὶ διάλιθον χαλινὸν προσοίσας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη πρὸς αὐτόν· ὄντως ἐμὲ οὐκ ἀπατᾶς. καὶ μαστιγώσας αὐτόν πολλὰ δέσμιον εἰς τὴν Πέτραν τὸ τῆς Ἀσίας φρούριον ἐξώρισεν, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησεν. Καὶ Κωάδης ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐν τινὶ φρουρίῳ τῶν ἐκεῖσε μαθῶν ὡς λίθους τιμίους ἀποκεῖσθαι ἐν αὐτῷ, βου 623 λόμενος αὐτοὺς ἀνελέσθαι διεκωλύετο παρὰ τῶν αὐτόθι δαιμόνων οἰκούντων. πᾶσαν τοίνυν μαγείαν ἐπιδειξαμένων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ καὶ μὴδὲν ἰσχυσάντων ἦλθε διὰ τῶν Ἰουδαίων. ἀποτυχῶν δὲ κἀκεῖθεν συνεβουλεύθη διὰ τῶν χριστιανῶν καταργῆσαι τοὺς δαίμονας. ὁ δὲ τῶν ἐν Περσίδι χριστιανῶν ἐπίσκοπος ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξιν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβὼν καὶ τοῖς συνοῦσι χριστιανοῖς μεταδούς καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ διώξας τοὺς δαίμονας τῷ Κωάδῃ τὸ φρούριον παρέδωκεν. ὃς καταπλαγεὶς πάνυ καὶ φόβῳ κατασχεθεὶς προκαθεδρία τὸν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἕως τότε Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων προτιμωμένων, καὶ μέντοι καὶ τοὺς χριστιανούς ἀγαπήσας ἔκτοτε τελείαν ἄδειαν δέδωκε τοῖς χριστιανίζειν ἐθέλουσιν. Εὐφήμιός τις πρεσβύτερος καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως τῆς κειμένης ἐν τῷ Ἀνάπλῳ προχειρίζεται εἰς ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ὃς ἅμα τῇ χειροτονίᾳ πρὶν ἢ ἀνελεθῆναι εἰς τὸ σύνθρονον ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἀπήλειψε Πέτρου τοῦ Μογγοῦ τὸ ὄνομα ταῖς ἰδίαις χερσὶ καὶ οὕτως εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἐκάθισεν. οὗτος δὲ ὁ Μογγὸς Ἀλεξανδρείας μὲν ἦν ἐπίσκοπος, αἰρετικὸς δὲ διάπυρος. Εὐφήμιος ζηλωτὴς ἦν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοὺς ἐναντίους ἐδίωκεν, ὧν πρῶτος ἦν Ἀναστάσιος ὁ τότε σιλεντιάριος, ὕστερον δὲ βασιλεὺς γενόμενος. ὃν τὰ εὐτυχοῦς μαθῶν φρονοῦντα καὶ ὀχλοποιοῦντα ἰδὼν τὴν καθέδραν αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέτρεψε καὶ αὐτῷ χαλεπῶς ἀπειλῶν ἐδὴ 624 λωσεν, ὡς, εἰ μὴ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄγει, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποκείρει καὶ τοῖς δήμοις θριαμβεύει. καὶ βασιλεῖ δὲ τὰ κατ' αὐτόν ἐγνώρισε καὶ ἐξουσίαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἔλαβεν. Ζήνων βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀναγορεύεται δὲ εἰς βασιλέα ὑπὸ Ἀριάδνης τῆς Αὐγούστης Ἀναστάσιος ὁ σιλεντιάριος. περὶ οὗ ἀντέστη Εὐφήμιος ὁ ἐπίσκοπος αἰρετικὸν καλῶν καὶ τῶν χριστιανῶν ἀνάξιον. Ἀριάδνης δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου συναινεῖν ἀναγκαζόντων Εὐφήμιον, οὐκ ἄλλως τοῦτο ποιῆσαι ἠνέσχετο, εἰ μὴ ὁμολογίαν ἔγγραφον παρ' αὐτοῦ ἐκομίσαστο, ὡς εἰς ὅρον πίστεως δέχεται τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα. τὴν δὲ ὁμολογίαν αὐτοῦ βιαίως τὸν Εὐφήμιον ἀπήτησε βασιλεύσας. Μανιχαῖοι καὶ Ἀρειανοὶ ἔχαιρον Ἀναστασίῳ, Μανιχαῖοι μὲν ὡς τῆς

μητρὸς αὐτοῦ ζηλωτρίας οὔσης αὐτῶν, Ἀρειανοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον πρὸς μητρὸς Ἀναστασίου ὁμόδοξον ἔχοντες. πολλὰ τῶν Ἰσαύρων ἄτοπα καὶ ἀπάνθρωπα τολμώντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀναστάσιος ἅπαντας τῆς βασιλίδος ἐξέβαλεν. οἱ δὲ ἐξελθόντες πρὸς τυραννίδα ὠρμησαν καὶ ἕως τοῦ Κοτυαείου ἐξέδραμον. καθ' ὧν ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐξέπεμψε καὶ Ἰωάν νην τὸν Σκύθην καὶ Ἰωάννην τὸν Κυρτόν. τοῦ δὲ πολέμου ἐπὶ ε' ἔτη κρατήσαντος, Ἀναστάσιος ἀποκαμῶν ἐθάρρησεν Εὐφημίῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὡς εἰρήνης ἐφίεται, καὶ ἵνα συναγάγη τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους καὶ δόξῃ ὑπὲρ τῶν Ἰσαύρων παρακαλεῖν. Εὐφήμιος δὲ ἐξήγαγε τὸ λεχθὲν πρὸς Ἰωάννην πατρίκιον πενθερὸν Ἀθηνοδώρου ἐνὸς τῶν ἑξαρ 625 χόντων τῶν Ἰσαύρων. ὁ δὲ δραμῶν πάντα ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ, ὅπερ εἰς ἔχθραν τὸν βασιλέα κατὰ Εὐφημίου ἐξῶ πλισε μείζονα. Ἀναστάσιος δὲ βασιλικώτερον κινήσει κατὰ τῶν Ἰσαύρων τούτους κατὰ κράτος ἐνίκησε καὶ πέμψας πρὸς Εὐφήμιον Εὐσέβιον τὸν μάγιστρον δηλοῖ αὐτῷ· αἰ εὐχαί σου, ὁ μέγας, τοὺς φίλους σου ἠσβόλωσαν. Ἀναστάσιος βασιλεὺς τὰς ἐπιβουλάς τῶν Ἰσαύρων ἐπιγράψας Εὐφημίῳ, καὶ ὡς εἴη γράμματα πεπομφῶς τοῖς τυράννοις, συνήγαγε τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους, οἵτινες βασιλεῖ χαριζόμενοι ἀκοινωνησίᾳ καὶ καθαιρέσει τὸν ἄνδρα ἠμείψαντο. καὶ προχειρίζεται ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπίσκοπον Μακεδόνιον πρεσβύτερον τῆς ἐκκλησίας καὶ σκευοφύλακα. ὁ μέντοι λαὸς δι' Εὐφήμιον ἐστασίαζον, ἐν οἷς εἰς τὸ ἵπποδρόμιον ἔδραμον λιτανεύοντες. ἀλλ' οὐδὲν ὤνησαν, τοῦ γὰρ βασιλέως ἐνίκα ἡ ἔνστασις. Εὐφήμιον εἰς Εὐχάϊταν βασιλεὺς περιορισθῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ λόγον ἤτησε διὰ Μακεδονίου λαβεῖν ὡς ἐπιβουλῆς χωρὶς κατὰ τὸν τόπον ἀπάγεται. ἐπιτραπεῖς δὲ τὸν λόγον δοῦναι ὁ Μακεδόνιος ἐπαινετὸν τι σκεψάμενος, ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ τοῦ Εὐφημίου ὄντος, τὸ ὠμοφόριον τὸ ἐπισκοπικὸν ἑαυτοῦ ἀφαιρεθῆναι ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου προσέταξε καὶ οὕτως εἰσηλθε πρὸς τὸν Εὐφήμιον. δανεισάμενος δὲ καὶ χρήματα παρέσχε τῷ Εὐφημίῳ εἰς δαπάνας τῶν σὺν 626 αὐτῷ. Μακεδόνιος ἀσκητὴς ἦν καὶ ἱερός, ὡς ὑπὸ Γενναδίου τραφεῖς, οὗ καὶ ἀδελφιδοῦς ὑπῆρχεν. [1'. Περὶ Ἰουστίνου.] Μετὰ δὲ Ἀναστάσιον ἐβασίλευσεν Ἰουστίνος ὁ Θραξ ἔτη θ'. ἐφ' οὗ ἄστὴρ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπάνω τῆς Χαλκῆς πύλης τοῦ παλατίου ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κ'. καὶ γέγονε σεισμὸς φοβερώτατος, καὶ ἡ μὲν Κωνσταντινὸς πόλις ἐν διαφόροις τόποις ἀπέλαβεν, ἡ δὲ μεγάλη Ἀντιόχεια πάθος ἔπαθεν ἀνεξήγητον. τοσοῦτον γὰρ ἡ ὄργη τοῦ θεοῦ ἐπῆλθεν αὐτῇ, ὡς καταπτωθῆναι σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τάφον γενέσθαι τῶν οἰκητόρων. τινὰς δὲ καταχωσθέντας καὶ ἔτι ζῶντας ὑπὸ τὴν γῆν ἐξελεθὸν πῦρ ἐκ τῆς γῆς τοὺς κατέφλεξεν. ὁμοίως καὶ ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ ἀέρος κατῆρχετο καθάπερ σπινθῆρες καὶ κατέκαιεν ὡσπερ ἀστραπὴ τὸν εὐρισκόμενον. ἡ δὲ Πομπιούπολις τῆς Μυσίας διαρραγεῖσα μέσον, καὶ τὸ ἥμισυ καταποθὲν μετὰ τῶν οἰκητόρων, ἔκραζον ὑπὸ τὴν γῆν οἱ ἄνθρωποι ἐλεηθῆναι ζητοῦντες. καὶ διέμεινεν ἡ γῆ διηνεκῶς σειομένη τὸν ἐνιαυτὸν ὅλον ἐκεῖνον. καὶ γυνὴ δὲ τις ἐκ τῆς Κιλικίας ἐφάνη γιγαντογενῆς ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ πάντα ἄνθρωπον μακρὸν πῆχυν ἕνα, καὶ πλατεῖα ὑπῆρχε σφόδρα. 627 [1ζ'. Περὶ Ἰουστινιανοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰουστίνον ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἔτη λθ'. ὃς ἀνακαινίσας τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν Σοφίαν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος πρότερον κτισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου παρέδωκε καὶ τροπάρην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλεσθαι, οὗ ἡ ἀρχὴ· ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ. ἐφ' οὗ ἡ Ἀντιόχεια Θεοῦ πόλις ἤρξατο προσαγορεύεσθαι, καὶ ἡ ὑπαπαντὴ ἔλαβεν ἀρχὴν ἑορτάζεσθαι· ἥτις οὐκ ἔστιν ἐναρίθμιος ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ Χρυσόστομος οὕτω λέγει· ἐν ἑξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ πάντα, καθὼς γέγραπται, τῇ δὲ ζ' κατέπαυσεν. διὸ καὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς εὐδοκήσας καὶ ἐνανθρωπήσας τὸν αὐτὸν τρόπον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς κοσμοποιΐας τὰς ἑορτάς

παρέδωκεν ἡμῖν τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας. πρώτη μὲν οὖν ἔστι καὶ ρίζα τῶν ἑορτῶν Χριστοῦ ἢ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου Μαρίας μετὰ τὴν σύλληψιν γέννησις, δευτέρα δὲ ἢ ἐπὶ 628 φάνιος, τρίτη δὲ ἢ τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέρα, τετάρτη δὲ ἢ ὑπερένδοξος ἀνάστασις, καθ' ἣν καὶ ἐν τοῖς καταχθονίοις γενόμενος ὁ λυτρωτὴς συνανέστησε τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πιστεύσαντας, πέμπτη δὲ ἢ πρὸς οὐρανούς αὐτοῦ ἀνάληψις, ὡς καὶ ἐν πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ διεπράχθη, ἕκτη δὲ ἢ τῆς ἐπιφοιτήσεως ἡμέρα τοῦ ἀγίου πνεύματος, ἑβδόμη δὲ ἢ προσδοκωμένη τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν μεγάλη καὶ ἀδιάδοχος ἡμέρα. τότε γὰρ ἑορτάσουσιν ὄντως μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης οἱ μέλλοντες κληρονομεῖν ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χρυσόστομος. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἐξεληθούσα ἢ θάλασσα ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῆς ἐπὶ μίλια γ' πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης χωρία πολλὰ καὶ προάστεια ἐξ αφανίσασα, ἀνθρώπους δὲ ἀναριθμήτους ἀποπνίξασα πάλιν ὑπέστρεψεν. καὶ ὁ δῆμος ἀντάρας τὸ λεγόμενον πρασινο βένετον καὶ πολλὴν ἀταξίαν καὶ ἀρπαγὴν καὶ σφαγὴν καὶ ἐμπρησμόν ἐν τῇ πόλει ποιήσαντες ἀναγορεύουσι βασιλέα Ὑπάτιον ἐν τῷ ἵππικῷ. πολλοῦ δὲ λαοῦ συνδραμόντος, καὶ τοῦ ἵππικοῦ πληρωθέντος, προσέταξεν Ἰουστινιανὸς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν, οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ καθίσματος τοξεύοντες ἀπέκτειναν χιλιάδας λ', ἐν οἷς καὶ τὸν Ὑπάτιον χειρωσάμενος ἀνεῖλεν ὡς βασιλικὸν διάδημα φορέσαντα. 629 Καὶ ἡ πέμπτη γέγονε σύνοδος τῶν ρξέ' πατέρων. Πέμπτη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ρξέ' ἀγίων πατέρων ἔτει τῆς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου βασιλείας κ' ἐπὶ Βιγιλίου τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ῥώμης διὰ λιβέλλου τὴν ὀρθὴν πίστιν κυροῦντος, ἧς ἡγοῦντο Εὐτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας, Δόμνος Ἀντιοχείας, Στέφανος ἐπίσκοπος Ῥαφείας, Γεώργιος ἐπίσκοπος τῆς Τιβεριωτῶν πόλεως καὶ Δαμιανὸς ἐπίσκοπος Σωζο πόλεως, τοποτηρηταὶ Εὐτυχίου Ἱεροσολύμων, κατὰ Ὁριγένους καὶ τῶν τὰ ἐκείνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων Διδύμου καὶ Εὐαγρίου τῶν πάλαι ἀκμασάντων καὶ τῶν ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῖς κεφαλαίων, ἐν οἷς ἐληρώδουν προὔπαρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἐξ Ἑλληνικῶν ὀρμώμενοι δογμάτων τὴν μετεμψύχωσιν δοξάζοντες, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι τὰ αὐτὰ ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, τὸν παράδεισον ἀλληγοροῦντες καὶ μήτε γεγενῆσθαι μήτε εἶναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ αἰσθητὸν παράδεισον, μήτε δὲ ἐν σαρκὶ πλασθῆναι τὸν Ἀδάμ. ἄτινα δόγματα ἕως χρόνου τὸ πλέον ἐκρύπτετο, εἰς πλῆθος δὲ ἐπιδιδόντα καὶ πολλοὺς τῆς ἐκ κλησίας λυμαινόμενα τηνικαῦτα στηλιτευθέντα ἀνεθεμάτισαν. 630 ἔτι δὲ καὶ κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας, διδασκάλου γεγονότος Νεστορίου τοῦ ἰουδαϊόφρονος, ἀνεθεμάτισε μετὰ τῆς λεγομένης Ἰβᾶ ἐπιστολῆς καὶ τινων συγγραμμάτων Θεοδωρήτου τοῦ ἐπισκόπου Κύρου συγγραφέων κατὰ τῶν ἰβ' κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου. Τὸ δὲ γράμμα τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν ἀγίαν σύνοδον περιεῖχεν οὕτως· περὶ μὲν Ὁριγένους καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ σπουδῆ γέγονεν ἡμῖν καὶ ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἀγίαν τοῦ θεοῦ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι καὶ τὰ ὀπωσοῦν ἀναφυόμενα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐναντία κατακρίνεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν διέγνωσται ἡμῖν, ὡς τινες ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσὶ μοναχοὶ δῆπουθεν Πυθαγόρα καὶ Πλάτωνι καὶ Ὁριγένει τῷ καὶ Ἀδαμαντίῳ καὶ τῇ τούτων δυσσεβείᾳ καὶ πλάνῃ κατακολουθοῦντες καὶ διδάσκοντες, δεῖν ῥήθημεν φροντίδα καὶ ζήτησιν ποιήσασθαι περὶ τούτων, ἵνα μὴ τέλεον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Μανιχαϊκῆς ἀπάτης αὐτῶν πολλοὺς ἀπολέσωσιν. λέγουσι γάρ, ἵνα ἐκ πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, ὅτι νόες ἦσαν δίχα παντὸς ἀριθμοῦ τε καὶ ὀνόματος, ὡς ἐνάδα πάντων εἶναι τῶν λογικῶν τῇ ταυτότητι τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ τῇ

δυνάμει καὶ τῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγον ἐνώσει τε καὶ γνώσει. καὶ ὡς κόρον αὐτῶν λαβόντων τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ τὸ χεῖρον τῆς ἐκάστου τροπῆς λεπτομερέστερα ἢ παχυμερέστερα σώματα ἀμφιάσασθαι καὶ ὀνόματα κληρώσασθαι, κἀντεῦθεν τὰς οὐρανίας καὶ λειτουργικὰς ὑποστῆναι 631 δυνάμεις. ἀλλὰ μὴν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν λογικῶν ἐνάδος ὄντα ἐκ τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπῆς τοῦτο γεγονέναι ὅπερ εἰσὶν, τὰ δὲ ἐπὶ πλεῖον τῆς θείας ἀγάπης ἀποψυγέντα λογικὰ ψυχὰς ὄνομασθῆναι καὶ σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμβληθῆναι, τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐληλακότα ψυχροῖς καὶ ζοφεροῖς ἐνδεθῆναι σώμασι καὶ δαίμονας γεγονέναι τε καὶ ὀνομασθῆναι. καὶ ὅτι ἐξ ἀγγελικῆς μὲν καταστάσεως ψυχικὴ γίνεται κατάστασις, ἐκ δὲ ψυχικῆς δαιμονιώδης τε καὶ ἀνθρωπίνης, ἓνα δὲ νοῦν μόνον ἐκ πάσης τῆς ἐνάδος τῶν λογικῶν ἀκλόνητον μῆναι καὶ ἀκίνητον τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, ὃς καὶ Χριστὸς καὶ βασιλεὺς καὶ ἄνθρωπος γέγονεν. καὶ ὅτι παντελῆς ἔσται τῶν σωμάτων ἀναίρεσις, αὐτοῦ τοῦ κυρίου πρῶτον ἀποτιθεμένου τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων. καὶ ὅτι ἀνακομίζονται πάλιν ἅπαντες εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδα καὶ γίνονται νόες, καθὰ καὶ ἐν τῇ προϋπάρξει ἐτύγχανον, ἀποκαθισταμένου δηλονότι καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδα καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν θείων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων καὶ τὴν αὐτὴν ἐξόντων ἐνωσιν πρὸς τὸν θεόν, ὁποῖαν ἔχει καὶ ὁ Χριστὸς, καθὼς καὶ προὔπῃρχον, ὡς μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὰ λοιπὰ λογικὰ παντελῶς οὔτε τῇ οὐσίᾳ οὔτε τῇ γνώσει οὔτε τῇ δυνάμει οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ. ὁ γὰρ τοῖς Πυθαγόρας ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφησεν εἶναι τὴν μονάδα, καὶ πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτων δῆμόν τινα ψυχῶν ἀσωμάτων εἰπόντες καὶ τὰς ἀμαρτὰς τινὶ περι 632 πεσοῦσας τιμωρίας χάριν εἰς σώματα καταπέμπεσθαι λέγουσιν, ὅθεν ὁ Πλάτων δέμας τὸ σῶμα καὶ σῆμα κέκληκεν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς ψυχῆς οἶονεὶ δεδεμένης καὶ τεθαμμένης. εἶτα περὶ τῆς ἐσομένης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ψυχῶν αὐθίς φησιν· ἡ μὲν παιδεραστήσαντος καὶ κακῶς βιώσαντος μετὰ φιλοσοφίας ψυχὴ τρίτῃ περιόδῳ τῇ χιλιετῇ ἔωνται κολασθεῖσα, καὶ οὕτω πτερωθεῖσα τῷ χιλιοστῷ ἔτει ἐκβάλλεται καὶ ἀπέρχεται, αἱ δὲ ἄλλαι, ὁπόταν τόνδε τὸν βίον τελευτήσωσιν, αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς γῆς δικαιοτήρια ἐλθοῦσαι δίκην ἅμα καὶ λόγον τίσουσιν, αἱ δὲ εἰς τοῦ οὐρανοῦ τινα τόπον ὑπὸ τῆς δίκης κουφισθεῖσαι διάξουσιν ἀξίως καθὼς ἐβίωσαν. οὗ τὴν ἀτοπίαν τοῦ λόγου καταμαθεῖν ῥάδιον. τίς γὰρ αὐτὸν ἐδίδαξε τὰς τῶν ἐτῶν περιόδους καὶ χιλιάδας; καὶ ὅτι χιλίων διεληλυθότων ἐτῶν τότε τῶν ψυχῶν ἐκάστη εἰς ἴδιον ἀπέρχεται χώρον; τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν ἀσελγεστάτοις ἤρμοττε λέγειν, μήτι γε φιλοσόφῳ τοιούτῳ. τοῖς γὰρ τὴν ἀκραιφνῆ φιλοσοφίαν κατωρθώκοσι τοὺς ἀκολάστους καὶ παιδεραστὰς συνέζευξε καὶ τούτους κἀκείνους τῶν αὐτῶν ἄθλων ἔφησεν ἀπολαύσασθαι. Πυθαγόρας τοίνυν καὶ Πλάτων καὶ Πλωτῖνος καὶ 633 οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας ἀθανάτους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες προϋπάρχειν ταῦτα ἔφησαν τῶν σωμάτων καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν, καὶ τὰς πλημμελοῦσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην, καὶ τοὺς μὲν πικροὺς καὶ πονηροὺς εἰς παρδάλεις, τοὺς δὲ ἀρπακτικοὺς εἰς λύκους, τοὺς δὲ δολεροὺς εἰς ἀλώπεκας, τοὺς δὲ θηλυμανεῖς εἰς ἵππους. ἡ δὲ ἐκκλησία τοῖς θείοις ἐπομένη λόγοις φάσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθῆναι τῷ σώματι καὶ οὐ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, κατὰ τὴν Ὁριγένους φρενοβλάβειαν. διὰ ταῦτα οὖν τὰ πονηρὰ καὶ ὀλέθρια δόγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομεν τοὺς ὀσιωτάτους ὑμᾶς εἰς ἐν συνηγμένους ἐπιμελῶς ἐντυχεῖν τῇ ὑποτεταγμένῃ ἐκθέσει καὶ ἕκαστον τῶν αὐτῶν κεφαλαίων κατακρῖναί τε καὶ ἀναθεματίσαι μετὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ὁριγένους καὶ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονοῦντων ἢ φρονησάντων εἰς τέλος. Ἄπερ δὴ λοιπὸν ἡ σύνοδος ἀκούσασα, καὶ πάντα βασανίσαντες οἱ θεῖοι πατέρες ἐξεβόησαν·

ἀναθεματίζομεν ὅλα ταῦτα μετὰ πάντας τοὺς τὰ τοιαῦτα φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας μέχρι τέλους. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ Μομφουεστίας καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω πάλιν φησὶν ὁ βασιλικὸς τύπος· σπουδῆ γέγονε τοῖς ὀρθοδόξως καὶ εὐσεβῶς προβεβασιλευκόσιν, τοῖς ἡμετέροις πατράσιν, τὰς κατὰ καιρὸν ἀναφουρέσας αἰρέσεις 634 διὰ συνόδων ὀσιωτάτων ἱερέων ἐκκόπτειν καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀγίαν ἐκ κλησίου τοῦ θεοῦ διαφυλάττειν. διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος μὴ εἶναι τὸν υἱὸν ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρί, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, συναγαγὼν ἐν Νικαίᾳ τοὺς τῆς πατέρας καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε παραγενόμενος, καὶ τοῦ Ἀρείου καταδικασθέντος καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐσπούδασε τὴν ὀρθόδοξον κρατῦναι πίστιν, δι' ἧς ὁμολογήσαντες οἱ θεῖοι πατέρες ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ θεῷ καὶ πατρί, μέχρι νῦν ἄδεται καὶ πιστεύεται. καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ πρεσβύτερος, Μακεδονίου ἀρνούμενου τὴν θεότητα τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ βλασφημοῦντος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ λόγου καὶ φάσκοντος νοῦν ἀνθρώπινον μὴ εἰληφέναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἀλλὰ σαρκὶ ἐνωθῆναι ψυχὴν ἄλογον ἐχούσῃ, συναγαγὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ἑπτὰ πατέρας καὶ μετασχὼν καὶ αὐτὸς τῆς συνόδου, καὶ τῶν εἰρημένων καθαιρεθέντων καὶ ἀναθεματισθέντων αἰρετικῶν μετὰ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ ὁμοφρόνων, παρεσκεύασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύττεσθαι. καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ νέος, τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου λέγοντος ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν, καὶ τὸν μὲν φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, τὸν δὲ χάριτι υἱὸν ἀσεβῶς εἰσάγοντος, καὶ τὴν ἀγίαν Μαρίαν εἶναι θεοτόκον ἀρνούμενου, συναγαγὼν τὴν προτέραν ἐν Ἐφέσῳ τῶν ἑπτὰ ἀγίων πατέρων σύνοδον καὶ ἀποστείλας ἄρχοντας ὀφείλοντας παρεῖναι τῇ συνόδῳ προσέταξε καὶ Νεστόριον παραγενέσθαι καὶ κρίσιν ἐπ' αὐτῷ γενέσθαι. καὶ δὴ γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, κατεδίκασαν Νεστόριον καὶ ἀνεθεμάτισαν σὺν τοῖς 635 ὁμόφροσιν αὐτοῦ. τούτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπαναστάντες Κυρίλλῳ τῷ ὀσιωτάτῳ οἱ τῆς ἐξαγίστου Νεστορίου μερίδος ἐσπούδασαν τό γε ἐπ' αὐτοῖς ἀνατρέψαι τὴν κατὰ Νεστορίου γενομένην κρίσιν. ἀλλ' οὐκ ἔπειτα Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος τῶν ὄντως ὀρθῶς κατὰ Νεστορίου καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ δογμάτων κριθέντων παρεσκεύασε κρατεῖν βεβαίως τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην κρίσιν. καὶ γὰρ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τοῦ θείου Κυρίλλου πρὸς τὸν βασιλέα καταφλυαρήσαντες, γράφει πρὸς αὐτὸν Κύριλλος τοιαύδε· ἐπειδήπερ ἐπυθόμην, ὡς εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τῶν φιλοσογεῖν εἰωθότων τινὰς ἀγρίων σφηκῶν δίκην περὶ βομβεῖν καὶ μοχθηροὺς ἐρεύγεσθαι κατ' ἐμοῦ λόγους ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατακομισθὲν καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου λέγοντος τὸ θεῖον σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέντοι καὶ δύο υἱοὺς κατὰ Νεστόριον ὁμολογεῖν ἡμᾶς κατεφλυάρησαν, δεῖν ὡς ἴσθαι μεν ὀλίγα περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτως· ὡς ἀνόητοι καὶ μόνον εἰδότες τὸ συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρήχθητε γνώμης καὶ τοσαύτην νενοσήκατε μωρίαν. ἔδει γὰρ ἔδει σαφῶς ἐννοεῖν, ὅτι σχεδὸν ἅπας ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγὼν συγκεκρικρότηται διαβεβαιουμένοις ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἀγία Μαρία. ἀλλ' ἐπεὶ ἐξ οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς τὸ θεῖον γεγενῆσθαι σῶμα τοῦ κυρίου λέγομεν, ὡς φασιν, πῶς ἂν νοοῖτο θεοτόκος; τίνα γὰρ ὅλως τέτοκεν, εἰ μὴ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουήλ; γελάσθωσαν τοίνυν οἱ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κατ' ἐμοῦ πεφλυαρηκότες. οὐ γὰρ ψεύδεται λέγων ὁ θεοπέσιος Ἡσαΐας· 636 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. ἀληθεύει δὲ πάντως καὶ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ πρὸς τὴν παρθένον εἰπὼν· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ, καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ὅταν δὲ λέγω μεν

ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐχ ὡς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης τῆς ἀγίας αὐτοῦ σαρκὸς τοῦτο φαμεν, ἀλλ' ὡς ἐπόμενοι τῷ ἱερῷ Παύλῳ φάσκοντι· ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεῦτερος ἐξ οὐρανοῦ. μεμνήμεθα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος· οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καίτοι γεγένηται κατὰ σάρκα, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας θεὸς λόγος κεκένωκεν ἑαυτὸν μορφήν δούλου λαβὼν καὶ κεχηρμάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου μετὰ τοῦ μείναι ὃ ἦν, τοῦτ' ἔστι θεός, (ἄτρεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν) ὡς εἷς ἤδη νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐξ οὐρανοῦ λέγεται κατελθεῖν. ὠνόμασται δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ τέλειος ὢν ἐν θεότητι καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι 637 καὶ ὡς ἐν ἐνὶ προσώπῳ νοούμενος. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, κἂν τῶν φύσεων ἡ διαφορὰ μὴ ἀγνοῖται, ἐξ ὧν τὴν ἀπόρρητον ἔνωσιν φαμεν πεπράχθαι. τοιγαροῦν ὅμοιο λογοῦμεν τὸ μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ λόγον θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονεν, ὅθεν ἓνα Χριστόν, ἓνα υἱόν, ἓνα κύριον ὁμολογοῦμεν. κατὰ ταύτην οὖν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἀγίαν παρθένον ἀληθῶς θεοτόκον διὰ τὸ τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἐνώσει αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν. καὶ εἰ δοκεῖ δεξώμεθα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς σύνθεσιν, καθ' ἣν ἔσμεν ἄνθρωποι. συντεθείμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ὁρώμεν φύσεις δύο, ἑτέραν μὲν τοῦ σώματος, ἑτέραν δὲ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν καθ' ἔνωσιν ἄνθρωπος. καὶ οὐχὶ τὸ ἐκ δύο φύσεων συντεθεῖσθαι δύο ἀνθρώπους τὸν ἓνα νοεῖσθαι παρασκευάζει, ἀλλ' ἓνα τὸν ἄνθρωπον κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. ἐὰν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἷς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστὸς ἀδιάσπαστος ὢν μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἐροῦσιν οἱ δι' ἓνα τίας· εἰ μία φύσις τὸ ὅλον, πῶς ἐνηθρώπησεν, ἢ ποίαν ἰδίαν ἐποίησατο σάρκα; τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι κρᾶσις ἢ σύγχυσις ἢ φυρμός ἐγένετο τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα καταξισάτω σου ἢ θεοσέβεια προδήλως ἐπιστομίζειν. 638 Μετὰ δὲ ταῦτα Κυρίλλου τελευτήσαντος ἐπιφύεται μοναχὸς τις καὶ ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχῆς ὀνομαζόμενος καὶ ἀποσπᾶ κατόπιν αὐτοῦ μέρος οὐκ ὀλίγον τοῦ λαοῦ κυρῶν τὰ Νεστορίου καὶ τὸ ἑαυτοῦ πονηρὸν δόγμα φάσκων μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἡμῖν ὁμοούσιον. καὶ δὴ πάλιν μετ' ὀλίγον διὰ βασιλικῆς ἰσχύσαντος χειρὸς ἑτέρα σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ ληστρική τις καὶ οὐχ ὁσια συνάγεται, παραπεμφθέντος ἐκεῖσε καὶ Φλαβιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος. καὶ φονεύεται μὲν Φλαβιανὸς ὁ θεῖος ὑπερμαχῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνατρέπεται δὲ ἡ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, ὑπογραψάντων φονικῆ βία τινῶν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὑπῆρχε Βασίλειος ὁ Σελευκείας. κἀντεῦθεν τῶν τοῦ Νεστορίου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς δημοσιουμένων πονηρῶν δογμάτων, καὶ πολλῆς ταραχῆς γινομένης καὶ ζάλης μάλιστα ἐν τῇ ἀνατολῇ, φονεύεται Προτέριος ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων ἀνίσταται θεόθεν Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς, καὶ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι τὴν τῶν χλ' πατέρων σύνοδον, παρόντων Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς παρευρεθείς, καταδικάζονται μὲν Διόσκορος καὶ Εὐτυχῆς καὶ Νεστόριος καὶ πάλιν ἀναθεματίζονται, Θεοδώρητον δὲ καὶ Ἰβαν καὶ Βασίλειον Σελευκείας ἐδέξαντο καθυπογραψάντων, καὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου ἀνατραπέισης καὶ ἀναθεματισθείσης εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάντας οἱ θεῖοι πατέρες. Τούτων

δὲ τῶν δ' συνόδων οὕτω γενομένων καὶ ἐπι βεβαιωθέντων καὶ κρατούντων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ, οἱ 639 τὰ Νεστορίου φρονούντες ἐσπούδασαν αὐθις τὴν αἴρεσιν αὐτῶν κρατῦναι διὰ τῆς Θεοδώρου τοῦ Μομψουεστίας ἀφορμῆς πολλῶ χειρόνα τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Νεστορίου βλασφημῆ σαντος. ὅθεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέ ροις πατράσι καὶ βουλόμενοι τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀλώβητον διαφυλάττεσθαι προτρέπομεν καὶ τούτου τὰς βλασφημίας διεξετάσαντες κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀπο φήνασθαι. πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀναριθμήτοις δυσφημίαις εἰς Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν γενομέναις ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον ἔφη καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον πρὸς τὰ κρεῖτ τονα τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων ἐληλυθέναι καὶ τῇ ἀρίστη πολι τείᾳ γενόμενον ἄμωμον, καὶ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος βαπτισθῆναι καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἀγίου πνεύματος εἰληφέναι καὶ υἰοθεσίας ἠξιῶσθαι καὶ καθ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς εἰκόνας εἰς πρόσωπον τοῦ θεοῦ λόγου τὸν Χριστὸν προσκυνεῖσθαι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἄτρεπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι. καὶ πρὸς τούτοις εἶπε τοιαύτην γενέσθαι τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν, ὁποῖαν ὁ ἀπὸ στολος ἔφη περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός· ἔσονταί οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ἔτι δὲ προτρέπομεν ὑμᾶς ἐξετάσαι καὶ τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου καὶ Ἰβᾶ κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἀγίας συνόδου καὶ ὁμοίως τὰ κατ' αὐτῶν ἀποφήνασθαι. Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσαύτως οἱ θεῖοι πολυπραγμονήσαντες πατέρες ἀπεκρίθησαν· ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θεία σύνοδος 640 Θεοδώρητον καὶ Ἰβᾶν πολλὰ καταβοήσασα οὐκ ἄλλως αὐτοὺς ἐδέξατο, εἰ μὴ πρότερον ἀνεθεμάτισαν τὰ ἴδια πονηρὰ συ γράμματα καὶ Θεόδωρον καὶ Νεστόριον. ἡμεῖς δὲ κατα κρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἵρε τικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρη μένων ἀγίων δ' συνόδων καὶ Θεόδωρον τὸν γενόμενον ἐπὶ σκοπον Μομψουεστίας καὶ τὰ δυσσεβῆ συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδωρήτου συγγραφέντα κατὰ τε τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν ἰβ' κεφαλαίων τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἱεράς συνόδου καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. πρὸς τούτοις ἀναθεματίζομεν καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρὰ Ἰβᾶ γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην τὴν ἀρνούμενην τὸν θεὸν λόγον ἐκ τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς θεοτόκου σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆσθαι καὶ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον ὡς αἰρετικὸν διαβάλλουσαν, καὶ μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἀγίαν σύνοδον ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως Νεστόριον καθελοῦσαν καὶ τὰ ἰβ' κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσαν, ἐκδικοῦ σαν δὲ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον καὶ τὰ θεοστυγῆ αὐτῶν συγγράμματά τε καὶ δόγματα. διὸ δὴ τοίνυν τὰς μὲν τῶν αἰρετικῶν τούτων καὶ πάντων ἀθυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτους συγγραφὰς αὐτοὺς τε τοὺς αἰρετι κοὺς τοὺς μέχρι τέλους ἐμμεΐναντας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους εἰκότως διαβόλου συναριθμοῦντες ἐροῦμεν· πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογί, ἧ ἔξεκαύσατε. 641 Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ θανατικὸν ἀνθρώπων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς ἐξάλειψιν καὶ τοιοῦτον, ὥστε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κραβάτους τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν οἴκων πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς τελευτῶντας. ὅθεν ποιήσας ὁ βασιλεὺς κραβάτους χιλίους, καὶ μηδ' οὕτως ἐξαρκούντων, ἀμάξας προσέταξε πλείστας εὐτρεπισθῆναι καὶ ἄλογα, καὶ ἐπιστοιβὰ ζοντες ἐν αὐτοῖς τοὺς νεκροὺς ἐξωδίαζον. ἐπιτεινομένης δὲ τῆς θνήσεως ἔρριπτον τοὺς πλείονας εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ ἔμμενον ἄταφοι ἕως ἡμερῶν ἄ δια τὸ μηδὲ τὰ πλοῖα ἐξαρ κεῖν διαπερᾶν καὶ θάπτειν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τοῖς ἐμβόλοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἦν τόπος, ἐν ᾧ

οὐ κατέκειντο νεκροὶ ἀπόζοντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀδιάθετοι τελευτῶντες, εἰς πρόσωπα ξένα τὰ ἑαυτῶν ἤρχοντο διὰ τὸ πάντας ἄρδην τελευτᾶν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ οἰκείους. ἐκράτησεν οὖν ἡ θνησις αὕτη μῆνας β', Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον. ἐγένοντο δὲ καὶ βρονταὶ μεγάλαι σφόδρα καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ λίαν, ὥστε καὶ ἀνθρώπους καθεύδοντας ἐκ τῶν ἀστραπῶν καυθῆναι. καὶ μέντοι καὶ σεισμός 642 γέγονε μέγιστος καὶ παγκόσμιος ὥστε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην σχεδὸν πτωθῆναι, καὶ τὴν θάλασσαν ἀναριχάναι μίλια β', καὶ ἀπολέσθαι πλοῖα ἐν τῇ τοῦ ὕδατος ἀναχαιτίσει διαπλέοντα πάμπολλα καὶ ἀναρίθμητα. καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ Ἀντιοχείᾳ κατεπτῶθησαν πόλεις πολλαὶ καὶ κῶμαι, καὶ συνελήφθησαν ἀνθρώπων πλήθη καὶ ἀλόγων, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι πολλοὶ πεπτώκασιν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, καὶ ἀπέθανεν ἐν τοῖς συμπτώμασιν ἀνθρώπων πλήθος ἄπειρον, καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμός ἡμέρας καὶ νύκτας μ'. καὶ πῦρ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς εἶδος λόγχης ἀπὸ ἄρκτου ἐπὶ δυσμᾶς ἔλκων. καὶ γέγονε σεισμός πάλιν, ὥστε παθεῖν τὰ δύο τείχη Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν, καὶ πολλὰ ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι ἕως ἐδάφους κατέπεσαν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ προάστεια καὶ τὸ Ῥήγιον ἠδαφίσθησαν, καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο, καὶ διεφθάρησαν οἱ τόποι ὡς μηδὲ γνωρίζεσθαι αὐτοὺς εὐχερῶς. καὶ ἔπε κράτησεν ἡ γῆ σειομένη διηνεκῶς ἡμέρας καὶ νύκτας ι'. διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ γενέθλια καὶ τὰ θεοφάνια χωρὶς τοῦ στέμματος προῆλθε καὶ τὰ ἐξ ἔθους ἀριστόδειπνα τῆς δωδεκαήμερου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντα πτωχοῖς διένειμεν. ἔτι μὴν αὐθις ἐπεγένετο θανατικὸν ἐκ 643 νοσήματος τοῦ λεγομένου βουβῶνος μῆνας δ' καὶ οὐχ ἦττον διέφθειρε τοῦ προτέρου θανατικοῦ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὰ πόρρω ταύτης. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ γενομένου πάλιν σεισμοῦ μεγάλου ἐπὶ ὥραν μίαν, ἠκούσθη βρυγμὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβερῶτατος, καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ συμπτώσει χιλιάδες ε'. λιτανευόντων οὖν πάντων καὶ τρεμόντων, ἐφάνη ἐν ὁράματι ἀνθρώπῳ τινὶ ὥστε εἰπεῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἴνα ἐπιγράψωσιν εἰς τὰ ὑπὲρ θύρα αὐτῶν· Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, στήτε. καὶ τούτου γενομένου παραυτίκα ἔπαυσεν ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ. καὶ ἀστήρ ἐφάνη μέγας εἰς τὸ δυτικὸν μέρος κομήτης ἐπὶ τὰ ἄνω πέμπων τὰς ἀκτῖνας, ὃν ἔλεγον Λαμπαδίαν. καὶ διαμείνας ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας κ' φαίνων οὕτως, ἐγένοντο κοσμικαὶ δημοκρατίαι καὶ φόνοι πολλοί. καὶ μετὰ χρόνον τινὰ γέγονεν ἀστέρων δρόμος ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωῆς, ὥστε πάντας ὑπερῆκπλήττεσθαι καὶ λέγειν ὅτι πίπτουσιν οἱ ἀστέρες. καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ὁ ἥλιος χωρὶς ἀκτίνων ἐφαίνετο ὡσπερ ἡ σελήνη. πόλεμοι δὲ καὶ νόσοι καὶ θάνατοι τοῖς ἀνθρώποις οὐκ ἐπέλειπον. Ἦλθε δὲ καὶ ἐκ τὴν δύσιν ἄνθρωπος κωμοδρόμος ἐν 644 Κωνσταντινουπόλει ἔχων κύνα ξανθὸν καὶ τυφλόν, ὅστις κελευόμενος παρὰ τοῦ κωμοδρόμου ἐποίει θαύματα παράδοξα. παρεστῶτος γὰρ ὄχλου παμπόλλου, καὶ τοῦ κωμοδρόμου λαμβάνοντος δακτυλίδια χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ, καὶ πάντα μίσγων καὶ περισκέπων χώματι καὶ τῷ κυνὶ ἐπιτρέπων, ἐλάμβανε διὰ τοῦ στόματος καὶ ἐδίδου ἐκάστῳ τὸ ἴδιον. ὡσαύτως καὶ νομίσματα παρεῖχε κατ' ὄνομα. καὶ πρὸς τούτοις ἐπερωτώμενος ἐπεδείκνυε τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας νομίμως καὶ τὰς παρανόμως, τοὺς μοιχοὺς καὶ τὰς πόρναις, τοὺς εὐπροαιρέτους καὶ ἐλεήμονας, τοὺς ἀδιακρίτους καὶ ἀνελεήμονας, μετὰ ἀληθείας πάντα κατεμήνυεν. ὅθεν ἔλεγον ὅτι πνεῦμα Πύθωνος ἔχει. Γέγονε δὲ καὶ διαστροφή περὶ τοῦ πάσχα, καὶ ὁ μὲν πλεῖστος λαὸς ἐποίησε τὴν ἀπόκρεων πρὸ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξεν ἑτέραν ἑβδομάδα πραθῆναι κρέα, καὶ πάντες οἱ κρεοπῶλαι σφάζαντες, οὐδεὶς ἠγόραζεν· οὐδὲ γὰρ ἦσθιον. τὸ δὲ πάσχα γέγονεν, ὡς ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν, καὶ εὐρέθη νηστεύων ὁ λαὸς ἑβδομάδα περισσοτέραν. 645 Καὶ διεβλήθησαν τότε τινὲς ὡς ἄρρενοφθόροι. ὁ δὲ βασιλεὺς διάταξιν ἐξεφώνησεν ἔχουσαν οὕτως· πάντας τοὺς εὐρισκομένους τοὺς μὲν καυλοτομεῖσθαι, τῶν δὲ καλάμους ὀξεῖς ἐμβάλλεσθαι εἰς

τούς πόρους τῶν αἰδοίων αὐτῶν, καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἀγορὰν γυμνοὺς θριαμβεύεσθαι. διὸ καὶ πολλοὶ τῶν μεγιστάνων εὐρέθησαν, τῶν δὲ ἀρχιερέων οὐκ ὀλίγοι, καὶ οὕτω περιηγόμενοι οἰκτρῶς ἐτελεύτησαν. καὶ γενομένου φόβου μεγάλου οἱ λοιποὶ ἐσωφρονίσθησαν. καὶ μάλα εἰκότως· ὀλολυζέτω, γάρ φησιν, πίτυς ὅτι πέπτωκε κέδρος, τοῦτ' ἔστι τῶν ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων πιπτόντων τὰ ἀσθενέστερα παιδευέσθωσαν. οὕτω γε μὴν καὶ ὁ σοφὸς λέγει· τῶν ἀσεβῶν πιπτόντων δίκαιοι κατάφοβοι γίνονται. καί· λοιμοῦ μαστιγούμενου ἄφρων πανουργότερος γίνεται. Ἡ τοίνυν μυσαρωτάτη καὶ λυσσώδης αὕτη καὶ παρὰ φύσιν ἀμαρτία πρώην ὑπὸ Σοδόμων διαπραττομένη καὶ ὡσπερ τις φωνὴ ἀνερχομένη καὶ βοῶσα τὸ μέγεθος τῆς ἀσεβείας εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαώθ, ἔφασκεν ὁ πολλὰ πρῶτον 646 μακροθυμίας καὶ ὕστερον διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν καὶ ἀνεπίστροφον τῆς ἀδιακρίτου καὶ ἀκολάστου γνώμης ἐπάξας μάλα δικαίως τὴν τιμωρίαν· κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρὸς με, καὶ αἱ ἀμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. καὶ ἐπάγει λέγουσα ἢ γραφή· καὶ ἔβρεξε κύριος πῦρ, καὶ θεῖον παρὰ κυρίου ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν. εἰ δέ τις τῶν μὴ τὴν γῆν ἐκείνην ἐωρακότων ἀπιστοῖ μὴ οὕτως ἔχειν, ἀκουέτω τῆς θείας γραφῆς διηγουμένης καὶ λεγούσης· αὕτη δίκαιον ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν ἐρρύσατο φυγόντα καταβάσιον πῦρ Πενταπόλεως· ἧς ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καπνιζομένη καθέστηκε χέρσος καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρποφοροῦντα φυτὰ. ὡσαύτως γε καὶ Ἰούδα Ἰακώβου φάσκοντος· ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἐτέρας πρόκεινται δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος· ἀπιστεῖ τις τῇ γε ἐννῆ; τὰ Σόδομα διαλογιζέσθω, τὰ Γόμορρα ἐννοεῖτω, τὴν γεγεννημένην τιμωρίαν καὶ ἔτι μένουσαν καὶ τοῦ διαιωνίζειν τὴν κόλασιν ἐναργῆς τεκμήριον παριστῶσαν. καὶ γὰρ οὐ μόνον ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ καὶ τὰ ὕδατα μετέσχε 647 τῆς συμφορᾶς. καὶ καθάπερ σώματος ἐμπρησθέντος τὸ μὲν σχῆμα μένει καὶ ὁ τύπος ἐν τῇ τοῦ πυρὸς ὄψει καὶ ὁ ὄγκος καὶ ἡ ἀναλογία, ἡ δὲ δύναμις οὐκέτι, οὕτω δὴ κάκεισε γῆν ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσιν γῆς, ἀλλὰ πάντα τέφρα, πάντα σποδός· δένδρα καὶ καρπούς, ἀλλ' οὐδὲν δένδρων οὐδὲ καρπῶν· ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐδὲν ὕδατος οὐδὲ ἀέρος, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα τετέφρωνται. τοιγαροῦν οὐδὲν ἕτερον ἢ κάμινός ἐστιν ὁ ἀήρ, κάμιμος τὸ ὕδωρ, πάντα ἄκαρπα, πάντα ἄγονα, πάντα πρὸς τιμωρίαν τῆς προλαβούσης ὀργῆς καὶ εἰκόνες τῆς μελλούσης κολάσεως. ἐννόησον τοίνυν ἡλίκον ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα ὡς βιάσασθαι πρὸ καιροῦ τὴν γέενναν φανῆναι. καὶ γὰρ παράδοξος ἦν ὁ ὑετὸς ἐκεῖνος, ἐπειδὴ καὶ παρὰ φύσιν καὶ παράνομος ἡ μίξις, καὶ κατέκλυσε τὴν γῆν, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐκείνων ψυχὰς ἡ χαλεπὴ καὶ ἐπάρατος ἐπιθυμία. ἀλλ' ὡς τῆς παραπληξίας τῶν τοῦτο κατεργαζομένων. καὶ γὰρ ἀλόγων ἀνοητότεροι καὶ κυνῶν ἀναιδέστεροι. οὐδαμοῦ γὰρ τοιαύτη μίξις παρ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπιγινώσκει τοὺς ἰδίους ὄρους ἢ φύσις. τούτους καὶ ἀνδροφόνων χεῖρους εἶναι λέγω, καὶ ὅπερ ἂν εἴποις ἀμάρτημα, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς τῆς παρανομίας ταύτης. ὁ μὲν γὰρ ἀνδροφόνος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐχώρισεν, οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος ἀπώλεσεν. πόθεν οὖν ἐτέχθη τὸ μέγα τοῦτο 648 κακόν; ἀπὸ τρυφῆς καὶ σπατάλης καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὸν θεὸν καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. ὅταν γὰρ ἐκ βάλωσί τινες τὸν τοιοῦτον φόβον ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐγκαταλιμπάνονται εἰς τέλος καὶ οὕτως ἔρχονται εἰς ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβεράς καὶ εἰς πάθη ἀτιμίας. ὡσπερ γὰρ πολλοὶ πολλάκις τὴν τῶν σιτίων ἐπιθυμίαν ἀφέντες γῆν σιτοῦνται καὶ λίθους μικράς, καὶ ἕτεροι δὲ ὑπὸ δίψους κατεχόμενοι σφοδροῦ καὶ βορβόρου πολλάκις ἐπιθυμοῦσιν, οὕτω κάκεινοι καταλειφθέντες διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας πρὸς τὸν ἄθεσμον τοῦτον ἐξεκαύθησαν ἔρωτα. εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνονται, ἀλλ' ἡδονταί, μὴ

θαυμάσης. καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι καὶ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσω τὰ πολλὰ ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες καὶ ἔλεεινὰ πράσσοντες, ἐφ' οἷς αὐτοὺς ἕτεροι δακρύουσι, γελῶσι καὶ τοῖς γινομένοις αὐτοῖς ἐντρυφῶσιν. πόσαι λοιπὸν γέενναι τοῖς τοιοῦτοις ἀρκέσωσιν, καὶ πόσα κολαστήρια; εἰ δὲ καταγελαῖς γεέννης ἀκούων καὶ ἀπιστεῖς ἐκείνῳ τῷ πυρὶ, ἀναμνήσθητι πάλιν τὸν ἐν Σοδόμοις θεῖον ἐμπρησμὸν καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην φλόγῳσιν. εἰ οὖν τοιαῦτα πράττων καὶ σὺ δίκην οὐ δίδως, μὴ θαυμάσης. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὡς μὴ τὴν γέενναν εἰδότες ἐκολάσθησαν παρὰ πόδας, σὺ δὲ 649 ὅσα ἂν ἀμάρτης, κἂν μηδεμίαν δίκην δῶς ἐνταῦθα, ἐκεῖ πάντα χαλεπωτέρως ἀποτίση καὶ κολασθήσῃ. διὰ τί; ὅτι πλείονος ἀπηλαύσαμεν χάριτος. ὅταν δὲ καὶ πλείονα καὶ μείζονα πταίωμεν ἐκείνων, ποίας συγγνώμης τύχωμεν ἐκ προγόνων τὰ σωτηριώδη παραλαβόντες διδάγματα, ἅπερ ἐκεῖνοι παντελῶς οὔτε ἤκουσαν οὔτε ἔμαθον, ὥστε διὰ τοῦτο μειζόνως κολασθησόμεθα, κἂν τε μικρὰν δίκην ἐνταῦθα δῶμεν, κἂν τε μὴ δῶμεν. οὐκοῦν μηδεὶς ὁρῶν πονηροὺς εὐπραγοῦντας θορυβεῖσθω. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐνταῦθα ἢ ἄντα πόδοσις οὔτε τῆς ἀρετῆς οὔτε τῆς πονηρίας. εἰ δὲ που καὶ γίνεται τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πονηρίας, ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἀξίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ὡσανεὶ γεῦμα τῆς κρίσεως, ἵνα οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες τοῖς γοῦν ἐνταῦθα σωφρονίζονται. ὅταν οὖν εὐπραγῇ ὁ πονηρὸς, ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἵνα γὰρ ὧν ἔπραξεν ἴσως ἀγαθῶν τὴν ἀντίδοσιν ἐν ταῦθα λαβῶν ἐκεῖ λοιπὸν τέλος κολάζεται. ὅταν δὲ πάσῃ ὁ ἀγαθός, μακάριος ὄντως ἐστίν· ἵνα γὰρ ἀποθέμενος πάντα καὶ τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα εὐδόκιμος καὶ καθαρὸς ἀπίη καὶ ἀνεύθυνος. ἐκεῖ γὰρ εἰσὶν οἱ τέλειοι στέφανοι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐκεῖ αἱ σφοδρότεροι καὶ ἀπέραντοι κολάσεις τῶν πονηρῶν. καὶ ὡσπερ ὁ σηπεδόνα ἔχων, κἂν μὴ τέμνηται, ἄρρωστεῖ καὶ τότε μᾶλλον ἐστὶν ἐν κακοῖς, ὅταν μὴ τέμνηται, οὕτω καὶ ὁ ἀμαρτάνων, κἂν μὴ κολάζεται, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος. καὶ καθάπερ οἱ σπλῆνα καὶ ὕδρον ἔχοντες, ὅταν ἀπολαύσωσι τραπέζης δαψιλοῦς καὶ ψυχροποσίας καὶ 650 πολυτελῶν ἐδεσμάτων καὶ καρυκευμάτων, τότε μάλιστα πάντων εἰσὶν ἐλεεινότεροι τῇ τρυφῇ τὸ νόσημα προσαύξοντες, ἂν δὲ ἄγχωνται λιμῷ καὶ δίψει κατὰ τοὺς ἰατρικοὺς νόμους, ἐλπίδα τινὰ σωτηρίας ἔχουσι, οὕτω καὶ οἱ ζῶντες ἐν πονηρίᾳ, εἰ μὲν κολάζονται, χρηστὰς ἔχουσι τὰς ἐλπίδας, εἰ δὲ μετὰ τῆς πονηρίας ἀπολαύσωσι τρυφῆς καὶ ἀδείας, τῶν ἐν ὑδέρῳ γαστριζομένων ἐλεεινότεροι σφόδρα ἂν εἶεν, καὶ το σούτῳ πλέον, ὅσω ψυχὴ σώματός ἐστι βελτιώτερον. εἰ τοῖ νυν ἐκεῖνοι μήτε νόμον ἔχοντες τὸν κωλύοντα αὐτοὺς τῆς ἀθεμίτου πράξεως μήτε προφήτας εἰδότες οὐδεμιᾶς ἔτυχον συγγνώμης, ἀλλὰ πυρὸς καὶ θεοῦ παρανάλωμα γεγόνασιν, πόσης μᾶλλον ἡμεῖς ἐσμεν ἄξιοι τιμωρίας καὶ χαλεπωτέρας ὑπεύθυνοι καταδίκης, οἱ νόμον καὶ προφήτας καὶ εὐαγγελιστὰς καὶ διδασκάλους ἀναγινώσκοντες καὶ χεῖρονα ποιοῦντες; τίνας δὲ ἔνεκεν τοιαῦτα δρώντων ἡμῶν οὐκ ἐπάγει καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς τοιαύτην πανωλεθρίαν; ἐπειδὴ ἄλλη κόλασις ἀργαλεωτέρα καὶ ἀτελεύτητος καὶ ἕτερον πῦρ ἄσβεστον ἡμᾶς ἐκδέχεται δεινότερον καὶ σφοδρότερον. ὁ σκώληξ, γὰρ φησὶν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς καὶ θεῖος νόμος ἀναστέλλων τὴν ἐξάγιστον αἰσχουργίαν ταύτην καὶ ὀλέθριον ἔφασκεν· οὐκοι μὴθήσῃ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικίαν, βδέλυγμα γὰρ ἐστὶν. καὶ ὅς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικίαν θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφοτέρω. ἐπικατάρτος γὰρ ὁ τοιοῦτος. λίθοις λιθοβολήσατε αὐτούς. 651 Ταύτην τοίνυν τὴν ἀκόλαστον καὶ ἀκάθαρτον γνώμην καὶ πρᾶξιν τῶν ἀθαιρέτως πασχόντων θριαμβεύων εὖ μάλα καὶ στηλιτεύων ὁ μέγας Κύριλλος οὕτω φάσκει· ἀκολασίας γὰρ ἔνεκεν οἱ τάλανες τοῦτο δρῶσι τὰ τῶν γυναικῶν πάσχειν ἄνδρες ὄντες βουλόμενοι. οὐδενὸς γὰρ χρησίμου χάριν τὴν φύσιν μετατιθέντες ἢ ἀσελγείας ἔνεκεν τὴν θεόπλαστον καὶ ἀνδροπρεπῆ μορφήν διαφθείρουσιν ἐκουσίως πολλάκις, ἢ ὑπ' ἄλλων ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι τοῦτο ὡς λοιμοὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους πολέμοι καὶ σπῖλοι πολιτείας καὶ ζωῆς

ἐφύ βριστοι γίνονται. δίκην μαινάδων πορνευθέντες ἀμέτρως ἐν τοῖς αἰσχίστοις ὄρχουνται πάθεσι μιὰρᾶ πολιτεία καὶ πεφθαρμένη τὴν ἀθλίαν ζωὴν συγκεράσαντες, ἀμφίβολα καὶ μεμισημένα πρόσωπα περιφέροντες καὶ γράμμα νενοθευμένον. ἱερῶν περιβόλων μακρὰν ἀποιχέσθωσαν καὶ ἀγίων συνόδων ὡς ἐβδελυγμένον ἄγος καὶ θεοστυγές ἐλαυνέσθωσαν. ἐπειδὴ γὰρ αἰσχίστη καὶ κακίστη γνώμη τὸ καλὸν καὶ θεῖον ἔργον εἰς τὸ κακὸν καὶ διαβεβλημένον δόγμα παραλλάξαντες καὶ μεταποιήσαντες καὶ τὴν πνευματικὴν εὐνοχίαν ἀπηγορευμένην πράξει λειτουργεῖν ἀναγκάσαντες οὐ μόνον ἄξιοι νομικῆς ψήφου λαμβάνειν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀποφάσεως εἰς τὸ λεγόμενον ἐξώτερον σκότος ἄρδην ἀπελαύνεσθαι. περὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἔφη Μωϋσῆς· θλαδίας καὶ ἀπόκοπος οὐκ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν κυρίου. ἔστι γοῦν ἰδεῖν πεπληρωμένας οἰκίας τῶν μεγιστάνων τοῖ 652 οὕτων τερατομόρφων προσώπων, χρυσοῦς μηνίσκους ἐπὶ τραχήλου φοροῦντας, φύσιν μὲν ἄρρενος, θηλείας δὲ ὄψιν ἔχον τὰς καὶ κεκλασμένως βαδίζοντας καὶ τεθρυμμένως φθεγγομένους. ὡσπερ ἑταιρίδες ἀπρεπῶς ὧδε κάκεῖσε τὴν κεφαλὴν περισείουσι καὶ γελῶσιν ἀκρατῶς τε καὶ ἀναιδῶς οἰστρηλασίαν πρόδηλον ὑπεμφαίνοντες. ὄθεν μετ' ἀνδρῶν μὲν ὡς γυναῖκες μαλακῶς εὐναζόμενοι καὶ μαλακίζόμενοι φθείρονται, μετὰ γυναικῶν δὲ ὡς φύλακες ἅμα καὶ σωφροσύνης δῆθεν ἰνδάματα καθεύδοντες ἀναισχύντως καὶ ἀπερυθριασμένως αἰσχροπραγοῦσιν. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ὑπ' ἀνδρῶν ἀνοσίων καὶ βεβήλων φθειρόμενοι μαλακίζονται καὶ καταμιαίνονται διὰ τῆς παρὰ φύσιν ἀνοσιουργίας καὶ βδελυρίας, αὐτοὶ δὲ γυναικάρια ταλαίπωρα καὶ σεσωρευμένα κατὰ τὸ εἰρημένον ἀμαρτίας καταμολύνουσι καὶ καταβλάπτουσι οἷα λυσσώδεις κύνες, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον καὶ ἐλεεινότερον, ἐντεῦθεν αἴτιοι γίνονται καὶ πρόξενοί τε καὶ μέτοχοι τῆς ἀπεράντου κολάσεως οἱ τε φθειρόντες καὶ οἱ φθειρόμενοι. ἀλλ' ὦ τῆς ἀφροσύνης, ὦ τῆς ἀπάτης καὶ παραπληξίας. τούτους γὰρ ἄνθρωποι καὶ μάλιστα προύχοντες ὡς σώφρονας παραδεχόμενοι πιστεύουσι καὶ εἰσοικίζουσιν, οἱ γὰρ εἰσοικιζόμενοι καὶ παρρησίας τυγχάνοντες τοὺς ὄντως δικαίως ἀρετῆς ἐπιμελοῦ 653 μένους σώφρονας ἄνδρας κατὰ μικρὸν δελεάσαντες εἰς τὸ τῶν Σοδόμων αἰσχρὸν βάραθρον κατηκόντισαν ἐλεεινῶς καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παρέπεμψαν. διὸ δὴ λοιπὸν ἀραρότως πάνυ γε τούτους καὶ νόμος καὶ λόγος εὐαγγελικὸς καὶ ἄριστος βίος καὶ εὐσεβὴς πολιτεία βδελύττεται λίαν ὡς θεομισεῖς καὶ ἀκαθάρτους. οὗτοι γὰρ τοιαύτην ἐξάγιστον ζωὴν προτιμῆσαντες καὶ ποθήσαντες ὅσον ἦκεν ἐπ' αὐτοῖς πόλεις μὲν ἠφάνισαν τὸν σπερματικὸν τῆς φύσεως λόγον παραφθείροντες φθειρόμενοι, εὐάνδρουσαν δὲ ῥώμην ἄνδρος καὶ ἠλικίαν καὶ τὴν ἀρρενοπρεπῆ γενναίαν ἰσχὺν δεινῶς ἐξανάλωσαν καὶ ἀπλῶς τὴν σύντονον καὶ σφρίγουσαν ἀκμὴν τῆς νεότητος λυμηνάμενοι φανερώς ἀθλίους καὶ καταγελάστους ἐποίησαν τοὺς ἀλόντας. οὓς γε φευκτέον προτροπάδην καὶ βδελυκτέον ἐνδίκως ὡς ψυχοκτόνους καὶ σωματοφθόρους καὶ ἐναγεῖς ὄντως καὶ τῆς φύσεως παραχαράκτας. οὐδὲν γὰρ ἀληθῶς μυσαρώτερον ἢ ἀκαθαρότερον τῶν οὕτω πορνευομένων τε καὶ πορνευόντων. εἰώθασι γὰρ, ὡς ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν, οὐ μόνον οἱ σπάδοντες καὶ τὰ μόρια τῆς αἰσχροουργίας ποσῶς ἔχοντες ἀσελγαίνειν ἀμέτρως καὶ 654 ἀκολασταίνειν ἀκορέστως, ἀλλὰ γε καὶ οἱ τέλει ἀπόκοποι καὶ ἐκτετμημένοι. καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς ἔσπερη μένοι ταῦταφεῦ τῆς ἐσχάτης ἀτοπίας καὶ φρενοβλαβείας διὰ χειρὸς καὶ δακτύλου φθείρειν τὰς ἀθλίας γυναῖκας καὶ τὴν ἀνοσιουργίαν οὕτως ἐμμανῶς οἱ ἀνόσιοι κατεργάζεσθαι πεφύκασιν. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ σοφὸς ἀριδῆλως ἔφη· μακάριος εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνόμημα, καὶ παρθένος, ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι. εἰ κότε οὖν ἄθλοιοι, ἄνανδρες, ἀνδρόγυνοι, σιδηροκατάδικοι καὶ γυναικομανεῖς προσηγορεύθησαν. ἀκουέτωσαν τοίνυν οἱ καθαρὸς καὶ σώφρονας τούτους ὑποτοπάζοντες μάτην καὶ

μη πιστευέτωσαν τῷ ψεύδει καὶ τῇ κατεσχηματισμένη καθα ρότητι καὶ σωφροσύνη. ἀπὸ γὰρ ἀκαθάρτου τί καθαρισθῆ σεται, καὶ ἀπὸ ψεύδους τί ἀληθεύσει; [ιη'. Περὶ Ἰουστίνου.] Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἔτη ιγ'. ὃς κτίσας παλάτιον ἔξω τῆς πόλεως καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει τὸ μὲν ἐκάλεσε Σοφιανάς, τὸν δὲ Σοφίας εἰς ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Σοφίας. ἐφ' οὗ καὶ Ἰου 655 δαῖός τις ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑελοψικὴν τέχνην ἔχων παι δίων ἐκέκτητο μονογενές, ὃ καὶ παρέδωκε μανθάνειν γράμ ματα πλησίον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ἥς ὁ σκευοφύλαξ ἔχων λείψανα πολλὰ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐξ ἱκανοῦ χρόνου προσε καλέσατο παῖδας πρὸς τὸ δαπανῆσαι αὐτά. μεθ' ὧν συν ἦλθε καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν παιδίον. ἀπολυθὲν δὲ καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἐλθόν, φησὶν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἵνα τί ἐβράδυνας, τέκνον; ὁ δὲ παῖς ἀποκριθεὶς εἶπεν· μετὰ τῶν χριστιανῶν παιδίων ἀπελθὼν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἔφαγον κἀγώ, πάτερ, καὶ διὰ τοῦτο ἐβράδυνα. ὁ δὲ δόλιος ἐκεῖνος θῆρ σφόδρα μανεῖς ἔσχε παρ' ἑαυτῷ τὸν λόγον καὶ μετὰ τὸ ἄριστον συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ ἐργαστήριον ἀπελθὼν ἔρριπεν αὐτὸν εἰς τὴν κάμι νον, καὶ κλείσας τὴν θύραν ἀνεχώρησεν. ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ γινώσκουσα τὴν τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τοῦ παιδὸς μανίαν εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐν σπουδῇ παρεγένετο καὶ παρακύψασα διὰ τῆς ὀπῆς τῆς θύρας ἤκουσε τῆς φωνῆς τοῦ παιδὸς ἔσωθεν τῆς καμίνου, καὶ τὴν θύραν κλάσασα καὶ εἰσελθοῦσα ἐξέβαλε τὸν υἱὸν αὐτῆς ἄφλεκτον ἐκ τῆς καμίνου. λεγούσης δὲ αὐτῆς· τίς ἐνέβαλέ σε, τέκνον, εἰς τὴν κάμινον, καὶ πῶς οὐκ ἐκάης; φησὶν ὁ παῖς· ὁ μὲν πατήρ μου ἐνέβαλέ με, γυνὴ δὲ πορφυροφοροῦσα ἦλθε καὶ τὴν φλόγα κατέσβεσε 656 λέγουσα· μὴ φοβοῦ, παιδίον. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ταῦτα ἀκούσασα καὶ καταπλαγεῖσα, τὸν υἱὸν παραλαβοῦσα πρὸς τὸν πατριάρχην Μηνᾶν ἔφθασε καὶ πάντα ἀναγγείλασα αὐτῷ παρεκάλει χριστιανὴ γενέσθαι μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. ὃς αὐ τίκα τῷ βασιλεῖ προσαγαγὼν ἀμφοτέρους, ἐκέλευσεν ὁ βασι λεὺς παραστῆναι καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου· καὶ τοῦτον μετὰ τὴν ἐξέτασιν πολλὰ παραινέσας καὶ παρακαλέσας χρι στιανὸν γενέσθαι οὐκ ἔπεισεν. ὅθεν προσέταξεν ἀνασκολο πισθῆναι αὐτὸν ὡς φονέα τοῦ ἰδίου τέκνου γενόμενον, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον ὁ πατριάρχης βαπτίσας τὴν μὲν ἐποίησεν ἀσκήτριαν, τὸν δὲ ἀναγνώστην. [ιθ'. Περὶ Τιβερίου.] Μετὰ δὲ Ἰουστῖνον ἐβασίλευσε Τιβέριος ὁ Θραξ ἔτη δ'. [κ'. Περὶ Μαυρικού.] Μετὰ δὲ Τιβέριον ἐβασίλευσε Μαυρίκιος Ἀρμένιος καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτη κ'. ὃς ἔκτισε τὸν ναὸν τῶν ἀγίων μ' ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἐφ' οὗ καὶ γυνὴ παιδίον ἔτεκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει χωρὶς ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν, πρὸς δὲ τῷ ἰσχύῳ ἰχθύος οὐρὰ προσφυῆς αὐτῷ ὑπῆρχεν, ὄστρακοδέρμῳ ἰχθύϊ ἐμφερές. καὶ κύων ἐξάπους κεφαλὴν ἔχων λεοντώδη 657 γεννηθεὶς ἐγένετο παμμεγέθης σφόδρα. ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ Θράκῃ δύο παιδιά ἐγεννήθησαν, τὸ μὲν τετράπουν, τὸ δὲ δικέφαλον. λέγουσι δὲ τινες τῶν ἱστορικῶν μὴ προσημαί νειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἂν τεχθῶσι τοιαῦτα. ἐφά νησαν δὲ καὶ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἂν θρωπόμορφα ζῶα δύο, ἀνὴρ καὶ γυνή, ἅπερ σειρῆναι προσ αγορεύονται ἠδύφθογγα πάνυ καὶ θανατηφόρα. τὴν δὲ μορφήν ἔχουσι τὸ μὲν ἡμισυ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀμφαλοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ λοιπὸν πετεινοῦ. καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εὔστερ νος ἦν καὶ κατάπληκτος τὴν ὄψιν καὶ τὴν κόμην ξανθός, ἡ δὲ γυνὴ ὁμοίως ὀρωμένη τοὺς τε μαζοὺς εἶχε καὶ τὴν ὄψιν ἄτριχον καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν. ὁ δὲ λαὸς μετὰ τοῦ ὑπάρχου θαυμάζοντες ὄρκους ἔβαλλον ἐκεῖνο τὸ ἀνδρόγυνον μὴ καταλῦσαι τὴν θεωρίαν, πρὶν ἂν πάντες ἐμφορηθῶσι τῆς παραδόξου ταύτης θέας. καὶ δὴ μέχρις ὥρας θ' πᾶς ὁ λαὸς ἐθαύμαζεν ὀρῶν τὰ ζῶα ταῦτα, καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὸν ποταμὸν κατέδυσαν. τούτων δὲ καταδυσάντων κορκὸ δηλοὶ ἀναδύσαντες καὶ ἐκπηδήσαντες πολλοὺς τῶν ἀνθρώ πων διέφθειραν. ὁ γάρ τοι κορκόδηλος θηρίον ἐστὶν ὁμοῦ 658 καὶ ἰχθύς μέγας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις οὐρᾶς. καὶ ἡ μὲν χροιά τοῦ νώτου αὐτοῦ πέτρα μελαίνῃ προσέοικεν, ἡ δὲ γαστήρ λευκή, καὶ πόδες αὐτῷ εἰσι δ', καὶ οὐρὰ μεγίστη καὶ

τραχειά. τῆς ῥάχεως γάρ ἐστὶν ἐνὸς ὀστέου τελευτή καὶ ἐντέτμηται ἄνωθεν εἰς ἀκάνθας ὡσπερ αἱ τῶν πριόνων ἀκμαί, καὶ τύπτει ἐν αὐτῇ πρὸς οὓς ἂν μάχεται, καὶ πολλὰ ποιεῖ τραύματα. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ προσηρμοσμένη τοῖς ὤμοις καὶ ἐξισουμένη ἐφ' ὅσον μὲν οὐ κέχηνε θηρίου κεφαλὴ ἐστὶν, ἐπειδὴν δὲ χάνη, ὅλη γίνεται στόμα μέχρι τῶν ὤμων τὸ χάσμα ποιοῦσα. ἀναιρεῖ δὲ τοῦτον πολλάκις ἡ ὑδρὶς λεγομένη ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ τυγχάνουσα καὶ μορφὴν ἔχουσα κυνὸς τοιοῦτω τρόπῳ· τὸ γὰρ στόμα διανοίγων ὁ κορκόδηλος καὶ οὕτω καθεύδων, ἡ ὑδρὶς εἰς πηλὸν ἐγκυλι σαμένη καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ πρὸς τὴν γαστέρα χωροῦσα καὶ ταύτην διαρρήξασα θάττον ἐξέρχεται διὰ τῆς ἔδρας νεκρὸν αὐτὸν καταλιμπάνουσα. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε, πρὸς δὲ τὰ ἐξῆς ὁ λόγος βαδισάτω. Πολέμου ποτὲ συγκροτηθέντος μεταξύ Ῥωμαίων τε καὶ βαρβάρων ἐπὶ τὴν Μυσίαν, ὑπέθετο Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς, ὡς φασιν, τῷ στρατηγῷ τῷ καταπιστευθέντι τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα παραδοῦναι τούτους τοῖς πολεμίοις διὰ τὴν ἀντ' ἀρσίαν αὐτῶν, ὅπερ τοῦ στρατηγοῦ ὑπακούσαντος καὶ γέ 659 γονεν. συνελήφθη οὖν λαὸς πολὺς. τῆς δὲ συγκλήτου παρακαλεσάσης τὸν βασιλέα τοῦ ἀγορασθῆναι αὐτούς, εἴξας ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν βαρβάρων, ἵνα τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κρατηθέντας ἀπολύσῃ. ὁ δὲ ἐδήλωσεν· ἀποδίδωμι πάντας κατὰ ψυχὴν νόμισμα κομιζόμενος. ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ ἀνασχόμενος δοῦναι, πάλιν ὁ βάρβαρος ἀνὰ ἡμισυ λαβεῖν ἤξιώσεν. τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ τοῦτο καταδεξαμένου, θυμωθεὶς ὁ βάρβαρος ἀπέκτεινε πάντας ὁμοῦ χιλιάδας ἰβ'. ὅθεν ἐκ τούτου μισηθεὶς Μαυρίκιος, ἤρξαντο πάντες λοιδορεῖν αὐτὸν καὶ διαβάλλειν. ὁ δὲ μεταμεληθεὶς καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ τὸ μέλλον κριτήριον ἐννοήσας ἐξελέξατο μᾶλλον ἐνταῦθα τὴν ἀμαρτίαν ἀπολαβεῖν καὶ μὴ ἐκεῖσε ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου. καὶ ποιήσας δεήσεις ἐγγράφους ἀπέστειλεν εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς θρόνους πάντας καὶ εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀσκητήρια καὶ μοναστήρια πολλὰ χρήματα καὶ θυμιάματα καὶ κηρούς, ὅπως εὕξωνται περὶ αὐτοῦ, ἵνα τὴν ἀμαρτίαν ὧδε ἀπολάβῃ. προεσκανδαλίζετο δὲ καὶ εἰς Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ὡς εἰς τὸ φῖ γράμμα ὀνομαζόμενον. ὅς καὶ διαφόρως αὐτὸν δι' ὄρκων ἐπληροφόρει καθαρὸς εἶναι τῆς ὑποψίας ταύτης. τοῦ δὲ Μαυρικίου τὸν θεὸν ἰκετεύοντος περὶ τῆς ἀμαρτίας 660 τῶν σφαγέντων, εἶδεν ἐνύπνιον τοιοῦτον, ὡς ὅτι, λαοῦ πλείστου παρεστῶτος τῇ εἰκόνι Χριστοῦ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ παλατίου, φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς εἰκόνης λέγουσα· δότε Μαυρίκιον. ὃν καὶ κρατήσαντες παρέστησαν κατενώπιον τῆς εἰκόνης. καὶ φησιν ἡ θεία φωνή· ποῦ θέλεις, ὦ Μαυρίκιε, ἀποδώσω σοι, ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι; ὁ δὲ ἀκούσας καὶ γενόμενος ἔντρομος εἶπεν· φιλόανθρωπε κύριε, ὧδε καὶ μὴ ἐκεῖ. καὶ εὐθύς ἐκέλευσεν ἐκδοθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ Φωκᾷ τῷ στρατηλάτῃ. διυπνισθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε παραυτίκα τὸν παρακοιμώμενον ἀγαγεῖν Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ διὰ τάχους. ὅς θεασάμενος τὸν παρακοιμώμενον ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀπογνοὺς ἠτήσατο κοινωνῆσαι, καὶ οὕτως ἀπῆει πρὸς τὸν βασιλέα καταλιπὼν τὴν ἰδίαν γυναῖκα ἐπὶ σάκκου καὶ σποδοῦ κειμένην καὶ κλαίουσαν. εἶτα εἰσελθὼν ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς κελεύσας ἐξελεθεῖν ἔξω τὸν παρακοιμώμενον ἀναστὰς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ λέγων· συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, διὰ τὸν θεὸν ὅτι ἡμαρτόν σοι. ἕως ἄρτι γὰρ ὑπένοουν σε μέλλοντα νεωτερίζειν κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ νῦν ἀσφαλῶς ἔγνω ἀθῶον εἶναί σε τῆς ὑπονοίας ταύτης. παρακαλῶ οὖν σε εἰπεῖν μοι, τίνα γινώσκεις ἐν τοῖς ἡμετέροις τάγμασι Φωκᾶν στρατηλάτην. ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἀναλογισάμενος ἔφη· 661 ἔνα γινώσκω, ὅστις πρὸ καιροῦ πεμφθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγε τῷ κράτει σου. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν· ποίας ἐστὶν ἔξεως; ὁ δὲ Φιλιππικὸς λέγει· νεώτερος, δειλὸς καὶ θρασὺς. καὶ ὁ βασιλεὺς φησιν· εἰ δειλός, καὶ φονεύς. καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τὸ

ένυπνιον. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ ἐφάνη ἀστήρ κομήτης, καὶ τῇ ἐπαύριον ἔφθασεν ὁ ἀποσταλεὶς μαγὶ στριανὸς φέρων ἀπόκρισιν τοιαύτην· γίνωσκε, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ὅτι δεξάμενος ὁ θεὸς τὴν μετάνοιάν σου τὴν μὲν ψυχὴν σου διασώζει καὶ μετὰ τῶν ἀγίων κατατάττει, τῆς δὲ βασιλείας καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ κινδύνων ἐκπίπτεις. ἄπερ ἀκούσας Μαυρίκιος ἐδόξασε τὸν θεὸν μεγάλως. Τῆς τοίνυν μετοπωρινῆς ὥρας καταλαβούσης, καὶ τοῦ βασιλέως προστάξαντος Πέτρῳ τῷ στρατηγῷ ἐν τῇ τῶν Σκλά βων χώρα τὸν λαὸν παραχειμάσαι, ἀντεῖπεν ὁ λαὸς μὴ καταδεχόμενος τοῦτο. ὅθεν οἱ ἐπίσημοι τῶν ἀρχόντων φυ γόντες, καὶ εἰς ἓν τὰ πλήθη συναθροισθέντα προβάλλονται εἰς τὸ βασιλεύειν αὐτοῖς Φωκᾶν τὸν στρατηλάτην. τοῦ δὲ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ πόλει παραγενομένων, Μαυρίκιος τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν πολιτῶν εἰδὼς 662 μεσοῦσης νυκτὸς ἀποδυσάμενος τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ ἰδιωτικὴν ἐνδυσάμενος εἰσῆλθεν εἰς δρόμωνα σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ φεύγων τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ. πᾶσα γὰρ ἡ πόλις δι' ὅλης νυκτὸς αἰσχίσταις ὕβρεσι καὶ ἀπειλαῖς αὐτὸν ἔβαλλον. ἀνέμου δὲ μεγάλου πνεύσαντος, καὶ μετὰ κινδύνων μεγίστων εἰς τὸν ἅγιον Αὐτόνομον διασωθεὶς παραδόξως, εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ σφοδρότατοι πόνοι ἀρθρίτιδες, ἅς ποδαλγίας καὶ χειράγρας καλοῦσιν. [κα'. Περὶ Φωκᾶ.] Μετὰ δὲ Μαυρίκιον ἐβασίλευσε Φωκᾶς ὁ Καππαδόκης καὶ τύραννος ἔτη ἡ'. ἐλθὼν γὰρ εἰς τὸ Ἔβδομον σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, καὶ τῶν πολιτῶν ἐκέῖσε πάντων συναθροισθέντων, ἀναγορεύεται βασιλεὺς εἰς τὸν ναὸν τοῦ προδρόμου, καὶ οὕτως εἰσῆλθε τὸ κακὸν εἰς τὰ βασίλεια. μετὰ δὲ ταῦτα στασιάσαντες οἱ δῆμοι καὶ κράζοντες· ὁ Μαυρίκιος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καλῶς ἔχει, πρὸς τὸν φόνον κινεῖται Μαυρικίου ὁ ἀλάστωρ, καὶ δὴ κελεύσας, ἤχθη δέσμιος εἰς τὸν Εὐτροπίου λιμένα. προκολάζων δὲ αὐτὸν ὁ μαιφόνος τῇ θεωρίᾳ ἀναιρεθῆναι τοὺς πέντε ἄρρενας υἱοὺς αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπιτρέπει. ὁ δὲ Μαυρίκιος φιλοσοφῶν 663 τὸ δυστύχημα συνεχῶς ἐπεφθέγγετο· δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. τῆς δὲ τιθηνῆς ὑποκλεψάσης ἐν ἓκ τῶν πέντε βασιλικῶν παιδίων καὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς πρὸς ἀναίρεσιν ἀντιδιδούσης, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐπεζήτησεν ἐλθεῖν καὶ αὐτὸ ἀναιρεθῆναι. οὕτω τοίνυν καὶ νόμῳ φύσεως καὶ τρόπῳ κρείττονι καὶ ἀκροτάτῃ μετανοίᾳ ὑψηλότερος γεγονὼς Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς ὑπαλλάττει καὶ αὐτὸς ὁμοίως τὸν βίον μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας, ὅθεν καὶ κληρονόμος γέγονε τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. τοῦ δὲ ἀθλίου Φωκᾶ προστάξαντος τεθῆναι τὰς τούτων κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ τριβουναλίου, ἐξήρχοντο οἱ τῆς πόλεως καὶ ἐθεώρουν αὐτὰς ἕως ἐπώζεσαν, καὶ τότε συνεχώρησεν αὐτὰς τοῖς ποθοῦσιν ἀποδοθῆναι. οἱ δὲ δεξάμενοι κατέθεντο αὐτὰς ἐν τοῖς πρέπουσι τόποις. τὴν δὲ Μαυρικίου γυναῖκα σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς ἐν μοναστηρίῳ καθεῖρξεν. Καλλιγράφος δὲ τις εὐλαβῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ παννυχίδος οἴκαδε πορευόμενος μεσοῦσης νυκτὸς, κατ' ἣν ἡμέραν ἀνηρέθη Μαυρίκιος, ὁρᾷ τοὺς ἀνδριάντας ἐκ τῶν βωμῶν καθελκυσθέντας καὶ βῶντας· ἀνηρέθη Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. ὅπερ σημειωσάμενος ὁ καλλιγράφος, ἦλθεν 664 ἄνθρωπος μεθ' ἡμέρας δέκα μηνύων τὴν Μαυρικίου τελευτήν. ὁ δὲ γε ἀλάστωρ Φωκᾶς μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ τὴν γυναῖκα Μαυρικίου ἅμα ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς ἀνείλεν ἐν τῷ μόλῳ τῶν Εὐτροπίου, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν Μαυρικίου διώλεσεν ὁ παράνομος εἰς πλείονα τῶν χριστιανῶν ὄλεθρον. οὐ γὰρ διέλειπε τῇ τῶν Ῥωμαίων ἔκτοτε βασιλείᾳ δυστυχήματα ποικίλα τε καὶ ἐπάλληλα. ὅ τε γὰρ Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὴν εἰρήνην διέλυσε, καὶ Ἄβαροι τὴν Θράκην ἐδήλωσαν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων διέφθειραν καὶ ἐξήλειψαν διὰ τὸν ἀνόσιον καὶ βέβηλον προτιμῆσαι τοῦ ἐννόμου καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως. πρὸς δὲ τούτοις καὶ θνήσις ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν καὶ ἀφορία τῆς γῆς πολλὴ γέγονε καὶ χειμῶν βαρύτατος,

ὥστε παγήναι τὴν θάλασσαν καὶ πολλοὺς ἰχθύας τεθνάναι. Ὁ οὖν δόλιος Φωκάς μετὰ πάντων αὐτοῦ τῶν ἀμετρήτων κακῶν προσέθηκε τελευταῖον καὶ τοῦτο· ποιήσας γὰρ ἵππικὸν ἠτάκτησεν. τῶν δὲ δήμων τοῦτο μὴ καταδεξάμενων, ὕβρισαν αὐτὸν λέγοντες· πάλιν εἰς τὸν καῦκον ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας. ἐφ' οἷς μανείς ὁ θεομάχος πολ. 665 λούς μὲν ἠκρωτηρίασε καὶ τὰ μέλη αὐτῶν ἐν τῷ σφενδόνι ἐκρέμασεν, πολλοὺς δὲ ἀπεκεφάλισε καὶ ἄλλους ἐσάκισεν. τὸν δὲ λοιπὸν πλείονα λαὸν τῷ ὑπάρχῳ ἐπέτρεψεν ἀποκτείνειν αὐτούς, ὅπως μετὰ ἡμέρας τινὰς παραδώσῃ αὐτοὺς τῷ θανάτῳ. οἱ δὲ ὄχλοι ἐπισυναχθέντες καὶ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βαλόντες, ἐξήλθον οἱ δέσμοι πάντες καὶ ἔφυγον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔφθασεν ἡ ὀργὴ καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀσεβοῦς Φωκά ἄνθ' ὧν ἔδρασεν ἀναριθμητῶν κακῶν. Ἡράκλειος γὰρ ὁ στρατηγὸς Ἀφρικῆς πλοῖα πολλὰ ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν ἄπειρον ἐξ Ἀφρικῆς καὶ Μαυριτανίας ἐπισυνάξας τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ κυρίου, ὡς φησι Γεώργιος ὁ Πισίδιος. καὶ πολέμου κροτηθέντος ἐνίκησεν Ἡράκλειος τῇ χάριτι Χριστοῦ Φωκᾶν τὸν ἀλιτήριον. οὗτινος ἠττηθέντος Φωτεινός τις ἐκ τῶν μεγιστάνων προεπιβουλευθεὶς ὑπὸ Φωκά εἰς τὴν σύζυγον εἰσῆλθεν ἀθρόως μετὰ πλήθους στρατιωτῶν εἰς τὸ παλάτιον καὶ τὸν ἄθλιον Φωκᾶν ἀτίμως 666 ἐκ τοῦ θρόνου ἀναστήσας τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἀπεγύμνωσεν, καὶ ἐνδύσας αὐτὸν μέλανα χιτωνίσκον καὶ κλοιά τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ περιθεὶς ἄτιμόν τινα καὶ ἐλεεινὸν πρὸς Ἡράκλειον ἀπήγαγεν. ὃν Ἡράκλειος θεασάμενος εἶπε πρὸς αὐτόν· οὕτως, ἄθλιε, τὴν πολιτείαν ἐδιοίκησας. ὁ δὲ ἀπεγνωσμένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἀποκριθεὶς ἔφη· σὺ κάλλιον ἔχεις διοικῆσαι. καὶ πρῶτον μὲν ἐκέλευσεν Ἡράκλειος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, καὶ μετὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὤμων ἀκρωτηριάζεσθαι λώρους, τὰ δὲ αἰδοῖα ἐκτέμνεσθαι καὶ κοντοῖς ἀναρτᾶσθαι διὰ τὰς ἀμέτρους ὕβρεις, ἃς ἔπραξεν, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν μαχαίρᾳ τέμνεσθαι, τὸ δὲ κατεσκηλιτευμένον σῶμα τοῦ δυσωνύμου συρόμενον κατὰ τὴν τοῦ Βοὸς λεγομένην ἀγορὰν τῷ πυρὶ παραδίδοσθαι. Οὐκ ἀπεικώτως οὖν ἔγραφεν ὁ μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινα περὶ τῆς δυστροπίας τῶν Καππαδοκῶν τοιάδε· τί σοὶ καὶ τῷ γένει τῷ θηροτρόπῳ; τί σοὶ καὶ τῷ ἀλλοφύλῳ καὶ πονηροτάτῳ ἔθνει; τί τοῖς δυσγενέσι συμφύρῃ; οἱ ἀλλόφυλοι γὰρ ἐκ Καππαδοκῶν ἀνήχθησαν, καὶ ἀπόγονοι Καππαδοκῶν ἀλλόφυλοι, ἐξ ἀλλοφύλων δὲ Γαβωνῖται. Καππαδόκαί δηλονότι Γαβωνῖται πέλουσιν. ἔχων οὖν τὴν ἐκείνων πονηρίαν ἀνάγραπτον ἐγγύθεν, τί θαυμάζεις τοὺς ψευδολόγους 667 καὶ κακοσχόλους Καππαδόκας; τί τοὺς οἰνοδυνάστας καὶ γιγαντοκοιλιολάτρας ἐρεθίζεις; τί τοὺς λυσσώδεις κύνας ἀγρίαινας, ὧν τὰ δῆγματα θάνατος; τί τὰς λοιδοροὺς γλώσσας παραθήγεις; τί τὰς ἑαυτοῦ χραίνεις ὑπολήψεις ἐκείνοις συγκρινόμενος καὶ συμπεριφερόμενος; οἷς καὶ ἀνδραπόδοις τις χρῆσασθαι βουλεχθῆς οὐκ ἀνέχεται. καὶ γοῦν ἔφης ἀνάξια μὲν τῶν πάλαι θεῶν πατέρων τὰ ἦθη τῶν νῦν ὀρωμένων Καππαδοκῶν, καὶ οὐκ ἐκ τούτων ἐκείνους γεγενῆσθαι νομίζεις. ἀλλ' ἔγωγε Καππαδόκας τοὺς ἁγίους ἐκείνους σύμφημι γεγενῆσθαι, καὶ τοῦτο μάλιστα γνώρισμα τῆς τούτων ὑπάρχει κακοφροσύνης. εἰ γὰρ μὴ ἐκ τούτων ἐκεῖνοι ἐξέλαμψαν, εἶχεν ἂν ἀπολογία τὸ κάκιστον καὶ κακώθηδες ἔθνος τὴν γενικὴν πονηρίαν ὡς ἔμφυτον, καὶ αἴτιον ἂν τῆς κακίας τὸν δημιουργὸν ἐποίησαντο. ἀλλ' ἐν ἐκείνοις τοῖς θεοφόροις ἀνδράσι λαμπρῶς τῆς φύσεως, ἐν τούτοις ἐκδήλως τὰ τῆς γνώμης γνωρίζεται. [κβ'. Περὶ Ἡρακλείου.] Μετὰ δὲ Φωκᾶν ἐβασίλευσεν Ἡράκλειος ἔτη λ'. ὃν Σέργιος ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύγκλητος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀνηγόρευσε βασιλέα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. ἀπὸ δὲ 668 τῆς ἐκκλησίας αὐτὸν παραλαβόντες εὐφημοῦντες κροτοῦντες δοξάζοντες εἰς τὰ βασίλεια εἰσήγαγον. συνέπραττε δὲ τοῦ τοῖς καὶ συνευδόκει πλέον Κρίσπος ὁ ὑπαρχος καὶ γαμβρὸς τοῦ Φωκά. μετὰ δὲ τινα χρόνον στρατηγὸν αὐτὸν ποιήσας Καππαδοκίας ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν. ἐκεῖ τοίνυν

ἀπελθὼν ἐλοιδορεῖ Ἡράκλειον. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν Κωνσταντινου πόλει γενόμενος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ συγκλήτου· γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας, ταλαίπωρε, καὶ πῶς ἂν φίλον ποιήσῃς; εἶτα κληρικὸν αὐτὸν καταστήσας ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας περιώρισεν, ἐν ἣ καὶ μετ' ὀλίγον τὸ πέρας τοῦ βίου ἐδέξατο. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης ἀποστείλας κατὰ Ῥωμαίων ἡγεμόνα Σάϊτον καλούμενον μετὰ πολλῆς δυνάμεως πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν ἠφάνισεν. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰκανὸν χρόνον ἐν Χαλκηδόνι ἐκάθισεν. ὃς τὸν Ἡράκλειον μεθ' ὑποκρίσεως εἰρηνικῶς προσκαλεσάμενος τὰ πρὸς ἀγάπην ὠμίλησεν. τοῖς δὲ ἀπατηλοῖς αὐτοῦ καὶ δολίοις λόγοις πιστεύσας ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει σὺν αὐτῷ τῷ ἀσεβεῖ πρὸς Χοσρόην πρέσβεις εἰρήνης μεγιστάνας ὅ, οὓς παραλαβὼν Σάϊτος ἐκ Χαλκηδόνος καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν διελθὼν ἀτίμους ἅμα καὶ δεσμίους ἀπήγαγεν. 669 ὁ δὲ Χοσρόης τὸν μὲν Σάϊτον ὡς τὸν Ἡράκλειον ἰδόντα καὶ μὴ συλλαβόντα ἀποδεῖραι ἐκέλευσεν, τοὺς δὲ πρεσβευτὰς ἐν φρουραῖς καὶ μεγίσταις κακουχίαις κατεδίκασεν. περὶ ᾧ ἀθυμία πολλή καὶ θλίψις κατεῖχε τὸν βασιλέα καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν. ἐγένετο δὲ καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ θανατικὸν μέγα, καὶ ὁ ἥλιος ἠμαυρώθη, καὶ ἔβρεξε κόνιν. Τότε καὶ οἱ Ἄβαραι πρὸς τὸν βασιλέα ἦλθον εἰρήνην αἰτούμενοι δῆθεν. οὓς δεξάμενος καὶ πρόκενσον πρὸς τὴν Ἡράκλειαν ποιησάμενος τοὺς ἀποκρισιarioύς ἀνέπαιεν. οἱ δὲ τὸ κακὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἔχοντες τοῖς ὁμοφύλοις ἐδήλωσαν· τάχιστα φθάσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πλοῦτος αὐτοῦ παρ' ἡμῖν ἐστίν. τῶν δὲ ἀγρύπνων δαιμόνων μηδ' ὄλως ἀμελησάντων, τὸν τόπον κατέλαβον. τότε τῇ προμῇ θεῖα τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ τοῦ σώζοντος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ μόλις εἰς τὸ Βυζάντιον διαλαθὼν αὐτοὺς ἀποκαθίσταται ὁ βασιλεὺς. οἱ δὲ τοῦτον ἐπιδιώξαντες ἕως τόπου πολλοῦ καὶ μὴ φθάσαντες πᾶσαν τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ εἰληφότες καὶ τὰ Θρακῶα μέρη δηλώσαντες ἠχμαλώτευσαν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας χιλιάδας ὅ, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. 670 Εἶτα πάλιν Χοσρόης ὁ δυσσεβῆς ἀποστείλας ἕτερον ἄρχοντα κατὰ Ῥωμαίων ὀνόματι Σάρβαρον μετὰ πλείστης δυνάμεως καὶ πᾶσαν ἐρημώσας τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ δορυάλωτον λαβὼν ἐλαφυραγώγησεν αὐτὴν πᾶσαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλὴν καὶ ἀπάνθρωπον ἀναίρεσιν ποιησάμενος καὶ τὸν τίμιον καὶ ἅγιον σταυρὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ λαβὼν καὶ λαὸν ἄπειρον ἐξ Ἱερουσαλήμ αἰχμαλωτεύσας καὶ εἰς Περσίδα πέμψας ἦλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων. ὁ δὲ γε βασιλεὺς Ἡράκλειος τὴν ἀγίαν ἑορτὴν τοῦ πάσχα τελέσας τάδε πρὸς τὸν πατριάρχην ἔφη· εἰς χεῖρας τῆς θεομήτορος ἀφήμι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱόν μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν λαβὼν μετὰ χεῖρας τὴν θεανδρικήν ἀχειροποίητον μορφήν κατὰ Περσῶν ἐστράτευσεν. καὶ δὴ προσκαλεσάμενος τὸν Τοῦρκον εἰς συμμαχίαν κατὰ ἀρόδον, ἐξ οὗ καὶ φύλαρχον καὶ πλῆθος Τούρκων ἄρας, ἐξώρμησε κατὰ Περσῶν ἐν δυνάμει βαρεῖα σφόδρα διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Οἱ δὲ Ἄβαραι τὰς σπονδὰς διαλύσαντες, ἄσπερ Ἡράκλειος δώροις πρὸς αὐτοὺς βεβαιώσας ἐκίνησεν, τῷ τείχει τοῦ Βυζαντίου προσπελάζουσιν εὐθύς τε πάντα ἐνεπύριζον τὰ 671 προάστεια, καὶ ὡσπερ ἀναμερισάμενοι Πέρσαι μὲν τὰ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς κατεδήουν, Ἄβαραι δὲ τὸν ἐπὶ Θράκης διεφθέρων τόπον. ὅθεν διαπονηθέντες οἱ πολῖται καὶ πρὸς τοὺς Ἀβάρους πόλεμον συνάψαντες καὶ πολλὰς χιλιάδας ἐξ αὐτῶν κατασφάζαντες πρὸς τὴν ἰδίαν γῆν ἐξήλασαν. Ὁ δὲ Χοσρόης μαθὼν τὴν Ἡρακλείου μεγίστην ἔφοδον καὶ σατράπην ἐν χιλιάσιν ὀπλιτῶν λ' κατ' αὐτοῦ ἐκπέμψας, συμβολῆς γενομένης ἀνηρέθησαν πάντες. τῶν ὑπολειφθέντων δὲ Περσῶν κατὰ Χοσρόου μανέντων, ἐφ' ἐνὶ τῶν βασιλικῶν οἴκων τοῦτον κατέκλεισαν, προύθησαν δὲ αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους εἰπόντες πρὸς αὐτόν· ἀπόλαυε τοῦτων καὶ μόνων, δι' ᾧ καὶ τοὺς Ῥωμαίους καθ' ἡμῶν ἤγαγες. καὶ οὕτω λιμῶ καὶ δίψει τιμωρήσαντες αὐτὸν αἰσχρῶς ἀνεῖλον. Ἡράκλειος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίδα εἰσβαλὼν τὰς τε πόλεις καθήρει καὶ τὰ

πυρεΐα διέστρεφεν, ἐφ' ὧν εὐρέθη Χοσρόου τὸ μυσαρὸν ἐκτύπωμα ἐν τῇ τοῦ οἴκου στέγῃ ὡσπερ ἐν οὐρανῷ καθήμενον. ἑαυτὸν γὰρ ὁ ἄθεος ἀποθεώσας οὕτως ἀνεστήλωσεν, ἐν ᾧ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην κατασκευάσας ἀγγέλους περιστώτας αὐτῷ σκηπτούχους καὶ βροντὴν διὰ μηχανῆς γίνεσθαι καὶ βρέχειν 672 ὁπότεν θελήσειεν ἔτεχνάσατο. ὅπερ βδέλυγμα θεασάμενος ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος εἰς γῆν κατέστρεψε καὶ ὡς κονιορτὸν διέλυσεν. ταῦτα δὲ Σάρβαρος ἀκούσας γράφει πρὸς Ἡρά κλειον ἀπολογία ὡς ὅτι οὐχ ἐκὼν ἀλλὰ γνώμη Χοσρόου διέπραττεν ἄπερ εἰς τοὺς Ῥωμαίους πεποίηκεν. ὃν ὁ βασιλεὺς διὰ γραμμάτων εἰρηνικῶν προσκαλεσάμενος, ἦκε πρὸς αὐτὸν ἐν Περσίδι. ἀναζητήσας οὖν Ἡράκλειος τοὺς πρεσβυτάς καὶ μαθὼν ὡς ὑπὸ Χοσρόου δεινῶς ἀνηρέθησαν, θυμοῦ πλησθεὶς οὐκ ἐφείσατο κατασφάζων καὶ πυρπολῶν καὶ καταστρέφων πᾶσαν τὴν Περσίδα ἐν ἔτεσιν ἕξ. τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει τὰ ζωοποιὰ ξύλα τοῦ πανσέπτου σταυροῦ ἀνα λαβῶν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ παραγενόμενος καὶ ταῦτα καθυ ψώσας, μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπέστρεψε μυστικὴν τινα θεωρίαν ἐν τούτῳ πληρώσας. ὡσπερ γὰρ ἐν ἡμέραις ἕξ ὁ θεὸς πᾶσαν τὴν κτίσιν δημιουργήσας τὴν ἐβδόμην ἀναπαύσεως ἡμέραν ἐκάλεσεν, οὕτω δὴ καὶ οὗτος ἐν τοῖς ἕξ χρόνοις πολλοὺς διανύσας πολέμους καὶ κοπιάσας ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει μετ' εἰρήνης ὑπο στρέψας ἀνεπαύσατο. οἱ δὲ τῆς πόλεως τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ γνόντες ἀκατασχέτω πόθῳ πάντες εἰς τὴν Ἱερείαν ἐξῆλθον σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ βασιλεῖ καὶ υἱῷ 673 αὐτοῦ, βασιάζοντες κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας, εὐφη μούντες αὐτὸν μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ προσελθὼν ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρός, ὁ δὲ πατήρ περιπλακεὶς τῷ υἱῷ, κατέβρεξαν ἀμφοτέροι τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν. ὅπερ θεασάμενος ὁ λαὸς εὐχαριστήριους ὕμνους τῷ θεῷ σὺν δάκρυσιν ἀνέπεμπον, καὶ οὕτω λαβόντες τὸν βασιλέα χαίροντες εὐφημοῦντες κροτοῦντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει. Τοῦ δὲ Ἡρακλείου ὑπὸ Ἀθανασίου πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου Κωνσταντινουπόλεως ἀπατηθέντος, εἰς τὴν αἴρεσιν τῶν μονοθελητῶν ἐξεκυλίσθη. καὶ δὴ μετὰ ταῦτα νόσω περιπεσὼν ὑδερικῆ, δι' ἧς καὶ τέθνηκεν, δεινῶς ἐτιμωρεῖτο. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπεκτάθη ὡς, ἡνίκα ἀπουρεῖν ἔμελλεν, σανίδα κατὰ τοῦ ἴτρου ἐτίθει διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὰ οὖρα ἀναπέμπειν. ἔλεγχος δὲ ἦν τοῦτο τῆς ἑαυτοῦ παρανομίας ἔνεκεν τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψιὰν γάμου. [κγ'. Περὶ Κωνσταντίνου.] Μετὰ δὲ Ἡράκλειον ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α' καὶ φαρμάκῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνηρέθη. ἐφ' οὗ πλούσιός τις ἐν Κωνσταντινουπόλει νοσήσας καὶ τὸν 674 θάνατον δειλιάσας ἔδωκε τοῖς πένησι χρυσοῦ λίτρας λ', καὶ παρὰ προσδοκίαν ὑγιάνας καὶ μεταμεληθεὶς ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης θαρρεῖ τοῦτο φίλῳ αὐτοῦ γνησίῳ καὶ πλουσίῳ. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· μηδαμῶς, ὦ ἄνθρωπε, παραδέξῃ τὸν πονηρὸν λογισμὸν τοῦτον καὶ λυπῆσης θεὸν τὸν ἐλεήσαντά σε διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου καὶ ἀναστήσαντα, καὶ θάνατον αἰφνί διον ἐπάξει σοι, καὶ ἀπέλθῃς ἀμετανόητος. τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀποδυσπετοῦντος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ φίλος· ἐπεὶ συμβουλεύοντός μου τὰ πρὸς σωτηρίαν σου οὐ καταδέχεσαι, εἶπω σοι ἑτέραν βουλήν. ὁ δὲ φησιν· ποίαν ταύτην; καὶ ὁ ἀληθῶς ἐλεήμων ἀπεκρίνατο· δεῦρο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰπέ· οὐκ εἰμι ἐγώ, κύριε, ὁ ποιήσας τὴν ἐλεημοσύνην ἐκείνην, ἀλλ' οὗτός ἐστιν, καὶ παρέξω σοι τὰς λ' λίτρας εὐθέως. ὁ δὲ ταλαίπωρος ἐκεῖνος ἄνθρωπος συνθέμενος τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν τὸ χρυσοῖον ἐν χερσὶ λαβῶν καὶ τὸ συμφωνηθὲν λαλήσας ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι αὐτὸν πεσὼν παρὰ τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας ἀπέθανεν. πάντων οὖν τῶν εὐρεθέντων φόβῳ καὶ τρόμῳ συσχεθέντων, τὸν δικαιοκρίτην καὶ ἀπαραλόγιστον θεὸν ὕμνο λόγησαν. τῶν δὲ κληρικῶν προτρεπομένων τὸν κύριον τῶν νομισμάτων τοῦ λαβεῖν τὰ ἴδια, παρητήσατο καὶ εἶπεν· μή 675 μοι γένοιτο τοῦτο κἂν εἰς ἔννοιαν λαβεῖν. ἐξότε γὰρ

ώνο μασα ταῦτα δῶρα κυρίῳ τῷ θεῷ, αὐτοῦ εἰσιν, καὶ εἰς τὰ ἄνω βρέβια ἐγράφησαν, καὶ οὐκ ἔχω αὐτῶν ἐξουσίαν. ὅπερ Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα ἀγνοήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἀφιερῶ θέντων κυρίῳ πάλιν ὡς ἐξ οἰκείων λαβόντες αἰφνίδιον θάνατον ὥσπερ καὶ οὗτος ὑπέστησαν. θεὸς γὰρ οὐ μυκτὴ ρίζεται. οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα μεγάλως ὠφελήθησαν κατανοήσαντες τοῦ ἀνδρὸς τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον καὶ πρὸς τὴν πίστιν ἀσάλευτον. ἐκρίθησαν οὖν αἱ λ΄ λίτραι διαδοθῆναι πτωχοῖς. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅτι πᾶν ὅπερ ἐπαγγελόμεθα τῷ θεῷ οὐκέτι λοιπὸν ἡμῶν ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. διὸ τοίνυν, ἐὰν ἐκ τούτων ὑποσύρωμεν, οὐχ ὡς τὰ ἑαυτῶν ἐσμεν λαβόντες, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ θεοῦ ἱεροσυλοῦντες κριθησόμεθα. ἐπὶ μικρῶ γὰρ καὶ μείζονι πταίσματι ἢ παρά βασις κρίνεται. καὶ γοῦν οἱ προπάτορες ξύλου γεύσει θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικάσθησαν, καὶ ὁ ἐν σαββάτῳ ξύλα συλλέξας λιθοβολεῖται. ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐκ ἄχρι μόνον χρημάτων, 676 ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου φθάνει καὶ προαιρέσεως. οὐδὲ γὰρ, εἴ τίς ἐστι πένης οὗτος καὶ προαιρέσεως ἐστέρηται. ἀμέλει τὸ μέγα καὶ θεῖον ὄντως μυστήριον ἡμῶν οὐκ ἐπὶ χρήμασιν ἔχει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ἐπὶ προαιρέσει τελεία καὶ τῇ κατὰ θεὸν πίστει. πάντες γὰρ ἐπηγγειλάμεθα, καὶ πάντες ἐπαγγελίας ἐσμὲν ὑπεύθυνοι. ἀνάγκη τοίνυν ἀποδιδόναι τὴν μὲν παρθένον τὴν παρθενίαν ὁποῖαν καὶ ἐπηγγείλατο, τὸν δὲ ἐγκρατῆ τὴν ἐγκράτειαν, τοὺς δὲ ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους τιμὴν τε καὶ ἀγάπην, καὶ τέλος πάντας τὴν εἰς θεὸν πίστιν καὶ εὐλάβειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν. Καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ ἐγένετό τι τοιοῦτον. ἐπίσκοπός τις εὐλαβῆς πάνυ πλησίον ἔχων φιλόσοφόν τινα Εὐάγριον καλούμενον, ἐταῖρον μὲν αὐτοῦ γενόμενον ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, Ἑλληνα δὲ τὴν θρησκείαν, ὃν ὁ ἐπίσκοπος μεταθεῖναι βουλόμενος ἐκ τῆς εἰδωλομανίας πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ συνεχῶς προσεκαλεῖτο καὶ διελέγετο. τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δυσχεραίνοντος, εἰπεῖν λέγεται ἐν μιᾷ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ὄντως, κύριε ὁ ἐπίσκοπος, μετὰ πάντων καὶ τοῦτο ἀπαρέσκει μοι, ὃ λέγετε οἱ Χριστιανοί, ὅτι συντέλεια τοῦ κόσμου γίνεται καὶ τῶν σωμάτων ἀνά 677 στασις καὶ ἀνταπόδοσις τῶν βεβιωμένων, καὶ ὅτι ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖζει θεῷ καὶ ἑκατονταπλασίονα μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἀπολήψεται. ἅπερ ἅπαντά μοι χλεύη καὶ μῦθος τὰ λεγόμενα φαίνεται. καὶ τοῦ ἐπισκόπου διαβεβαιουμένου μηδὲν ψεῦδος ἢ χλεύην ἐν τοῖς τῶν χριστιανῶν εἶναι δόγμασιν, ἀνεχώρει Εὐάγριος πολλὴν συζήτησιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων. μετὰ δὲ τινα χρόνον, θεοῦ συνεργούντος τῇ τοῦ ἐπισκόπου διδασκαλίᾳ, πιστεύσας ὁ φιλόσοφος ἐβαπτίσθη. ὃς αὐτίκα παρασχὼν τῷ ἐπισκόπῳ χρυσοῦ λίτρας τ' (ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα) λέγει· δέξαι ταῦτα, ὃ ἐπίσκοπε, καὶ διαδοὺς πτωχοῖς ποιήσόν μοι ἰδιόχειρον, ὅτι λήψομαι αὐτὰ ἐκεῖ παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦ δὲ ταῦτα δεξαμένου προθύμως καὶ τὸ γράμμα ποιήσαντος, διένειμε πάντα τοῖς πένησιν. ἐπιζήσας οὖν χρόνους τινὰς ὁ φιλόσοφος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρεταῖς μεγάλας παρήγγειλε τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις τελευτῶν ἐνθεῖναι τὸν χάριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ οὕτω ταφῆναι. καὶ τούτου γενομένου, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπιφαίνεται κατ' ὄναρ ὁ φιλόσοφος τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· ἔλθε εἰς τὸν τάφον μου, ὃ ἐπίσκοπε, καὶ λάβε τὸ ἰδιόχειρόν σου. ἀπέλαβα γὰρ τὸ χρέος ἑκατονταπλασίονα καὶ οὐδένα λόγον ἔχω πρὸς σε, ἀλλὰ πρὸς τελείαν πληροφορίαν σου ἰδιοχείρως ἐν αὐτῷ καθυπέγραψα. τοῦ δὲ ἐπισκόπου ἀγνοούντος ὅτι συνετάφη τῷ φιλοσόφῳ τὸ ἰδιόχειρον, πρῶτ' μεταστέλλεται τοὺς υἱοὺς τοῦ φιλοσόφου, καὶ τοῦτο μαθὼν ἀπέρχεται πρὸς τὸν τάφον 678 μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως, καὶ τοῦτον ἀνοίξαντες εὐρίσκουσι τὸν φιλόσοφον καθήμενον καὶ τὴν χεῖρα μετὰ τοῦ γράμματος προτείνοντα. τῶν δὲ κληρικῶν βουλομένων τὸν χάρτην λαβεῖν, οὐδεὶς τοῦτον ἴσχυσεν ἀποσπάσαι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἕως ἂν ἦλθεν ἡ χεὶρ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ παραχρῆμα τὸν χάρτην ἐπιδούς ἀνέπεσε πάλιν. ὅνπερ ἀνοίξας ἐπὶ πάντων ὁ ἐπίσκοπος εὗρε νεωστὶ ὑπογεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ φιλοσόφου οὕτως· ἐγὼ

Εὐάγριος φιλόσοφος σοὶ τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ μου χαίρειν. ἴσθι, πάτερ, ὡς ἔλαβον τὸ χρέος ἑκατονταπλασίονα καὶ οὐδένα πρὸς σε λόγον ἔχω περὶ τούτου. πάντων οὖν τῶν ἀκουσάντων ἀναγινωσκομένου τοῦ χάρτου καταπλαγέντων σφόδρα καὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας τὸ κύριε ἐλέησον κραζόντων καὶ τὸ δόξα τῷ θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐκέλευσεν ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἰδιόχειρον ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τηρεῖσθαι. Καὶ ἐν Καρταγένῃ δὲ τῇ πόλει τῆς Ἀφρικῆς ὑπῆρχε στρατιώτης ἄσματος λίαν, ὃς ἐκ λοιμικῆς νόσου τῆς πόλεως διαφθειρομένης ἐλθὼν εἰς κατάνυξιν καὶ τὴν πόλιν καταλείψας ἰδίασε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐν προαστείῳ· ἐν ᾧ πάλιν ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας παραπεσὼν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ γεωργοῦ καὶ οὕτως ἄφρων τελευτήσας θάπτεται πλησίον τοῦ 679 προαστείου ἐν μοναστηρίῳ. τῇ οὖν ἐπαύριον τῶν μοναχῶν ψαλλόντων τὴν τρίτην ὥραν, φωνὴ γέγονεν ἐκ βάθους τοῦ τάφου, ἐλέησατε, λέγουσα, δούλοι τοῦ θεοῦ, ἐλέησατε. οἱ δὲ τοῦτον εὐθὺς ἀνοίξαντες εὗρον καθεζόμενον τὸν στρατιώτην καὶ κρίζοντα, καὶ θάπτον αὐτὸν ἀνεκλύσαντες καὶ τὰ δεσμὰ διαλύσαντες ἠρώτησαν τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου θαύματος. ὁ δὲ παρακαλέσας αὐτοὺς ἀπενεγκεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον θαλάσσιον διηγήσατο αὐτῷ μετὰ πολλῶν δακρύων ἐπὶ πάντων οὕτως· ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ταλαίπωρος, ᾧ πάτερ, ἐν ἀμαρτίαις τελευτῶν ἐθεώρουν τινὰς Αἰθίοπας ἐστῶτας πλησίον μου, ὧν καὶ αὕτη ἡ θεωρία μόνη χαλεπώτερα πάσης ὑπάρχει κολάσεως, οὐστίνας ὀρώσα ἡ ἄμαρτωλὸς ψυχὴ ταράττεται σφόδρα πρὸς ἑαυτὴν καὶ συστέλλεται. παρισταμένων δέ μοι τῶν τοιούτων φοβερῶν Αἰθίοπων, θεωρῶ νεανίσκους δύο λευχειμονοῦντας καὶ εὐειδεῖς ἄγαν, οἵτινες τὴν ψυχὴν μου παραλαβόντες καὶ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτίκα πρὸς οὐρανοὺς ἀνιπτάμενοι καὶ ἀναφερόμενοι, εὐρίσκομεν τελώνια τελώνια φυλάττοντα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὴν ἄνοδον καὶ διακωλύοντα τὰς ἀνερχομένας ψυχὰς καὶ λογοθετοῦντα καθ' ἕκαστον τελώνιον τὴν οἰκίαν ἀμαρτίαν, τὸ μὲν τοῦ ψεύδους, 680 τὸ δὲ τοῦ φθόνου, τὸ δὲ τῆς λοιδορίας, καὶ ἀπλῶς οὕτω καθεξῆς ἕκαστον πάθος ἰδίους τελωνάρχας ἔχει καὶ δικολόγους. ὅφ' ὧν κρατούμενος ἐθεώρουν τοὺς ὀδηγοῦντάς με νεανίσκους βαστάζοντας ὡς ἐν βαλαντίῳ τινὶ τὰς καλὰς μου πράξεις. ἀφ' οὗ λαμβάνοντες καὶ ἀντισταθμίζοντες τοῖς πονηροῖς ἔργοις μου, οἷς προσέφερον ἀκριβολογοῦντες οἱ πονηροὶ ζυγοστάται καὶ τῆς ἀεροπορίας ὀδοστάται, μόλις ἀπελυόμεθα. ἐκδαπανηθέντων οὖν πάντων μου τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καὶ πρὸς τὴν πύλην ἤδη τοῦ οὐρανοῦ φθασάντων ἡμῶν, ἐν ἧ τὸ τελώνιον τῆς πορνείας ἦν, συσχεθεῖς ὑπὸ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων Αἰθίοπων, προσέφερον πᾶσάν μου πορνείαν καὶ σωματικὴν ἀμαρτίαν, ἣν ἀπὸ δεκαετοῦς μου χρόνου τῆς ἡλικίας διεπραξάμην ὁ ἄθλιος, ἀπολογουμένων δὲ τῶν νεανίσκων ἐκείνων ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ λεγόντων, ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει ἀμαρτήματα συγκεχώρηται μετανόησας, ἀλλὰ, φησὶν οἱ δεινοὶ κατήγοροι, μετανόησας ἔπεσε πάλιν εἰς μοι χεῖραν ἕξω τῆς πόλεως καὶ οὕτως ἀπέθανεν. ὅπερ ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀνεχώρησαν ἀφέντες με ὡς ἀναπολόγητον καὶ μηδὲν ἔργον ἀγαθὸν ἔχοντα, καὶ ἀρπάσαντές με χαίροντες οἱ Αἰθίοπες ἐκείνοι καὶ τύπτοντες κατήγαγον εἰς τὴν γῆν αὐθις, καὶ ταύτης διχασθείσης κατήλθον διὰ τινῶν στενωπῶν καὶ σκοτεινῶν δυσωδεστάτων τε πάνυ καὶ φρικῶν 681 δεσμάτων καταδύσεων μέχρι τῶν καταχθονίων ἐν τοῖς δεσμῶν τρητοῖς τοῦ ἄδου, ἔνθα εἰσὶν αἱ ψυχὰς τῶν ἀμαρτωλῶν ἀποκεκλεισμέναι εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφεράν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὗ οὐκ ἔστι φέγγος οὐδὲ ὄραν ζωὴν βροτῶν, ὡς γέγραπται, ἀλλ' ὀδύνη καὶ θλίψις αἰώνιος καὶ ἀπαραμύθητος καὶ στεναγμὸς ἀσίγητος. ἕκαστος γὰρ τῶν ἐκεῖσε μνημονεύων τὰς πονηρὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ ἐννοῶν πῶς ἀπολογήσεται τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ καὶ πῶς τὴν ἀπεραντον κόλασιν ὑποστήσεται, δεινῶς τῷ συνειδῶτι προβάσσει νίξεται, καὶ πρὸς τούτοις ἀναλογιζόμενος τὸν ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν καὶ τῆς δόξης τῶν ἁγίων αὐτοῦ καὶ τὴν μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων καταδίκην, ἄπαυστα καὶ ἀπαρηγόρητα λυπεῖται καὶ στενάζει. μεθ' ὧν γέ τοι κάγω

συγκατακλεισθεῖς καὶ πενθῶν ὀρῶ τοὺς δύο νεανίσκους ἐκεῖ νους ἐλθόντας κάκεισε πάλιν· οὐς δυσωπήσας ἐξαγαγεῖν με τῆς φοβεραῆς ἐκείνης φυλακῆς τε καὶ ἀνάγκης, ὅπως μετανοήσω, φησὶ πρὸς με· μάτην παρακαλεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐξέρχεται τῶν ἐνταῦθα μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. ἐπι μένοντος δέ μου τῇ παρακλήσει καὶ λέγοντος· ἐλεήσατέ με· οὐ γὰρ ἤδειν ὅτι ταῦτά μοι συμβήσεται, καὶ διὰ τοῦτο γνησίως ἀπὸ τοῦ νῦν μετανοήσω καὶ γενήσομαι πρὸς ὠφέ λειαν πολλῶν, εἰ πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν αὐθις ἐπανήξω, 682 δυσωπηθέντες οἱ [ἅγιοι] ἄγγελοι ἄγουσί με πρὸς τὸ σῶμα. καὶ τὴν μὲν ἰδίαν φύσιν τῆς ψυχῆς ἔβλεπον ὥσπερ μαρ γαρίτην ἀστράπτουσαν, τὸ δὲ σῶμα δυσῶδες καὶ ἡμαυρω μένον. ὅθεν δυσχεραίνοντός μου καὶ λέγοντος τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ διὰ τὴν ζόφωσιν αὐτοῦ, προσηπείλησάν μοι λέγοντες· εἰ μὴ εἰσέρχη, πάλιν ἀποστρέφομέν σε πρὸς τὴν καταδίκην. οὐκοῦν εἰσελθε, ἵνα καὶ αὐτὸς σωθῆς καὶ ἄλλους ὠφελήσης, ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν. καὶ τότε διὰ τοῦ στόματος εἶδον ἑμαυτὸν εἰσελθόντα, καὶ τὸ σῶμα διαναστήσας ἠρξάμην κράζειν· ἐλεήσατε. πάντων δὲ λίαν ὠφεληθέντων καὶ μᾶλλον φοβηθέντων ἐπὶ τῇ φοβεραῇ ταύτῃ διηγῆσει, ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ ἐθρήνει πλημμελήματα, τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες καταπεπονημένον καὶ πολύδακρυον παρεκάλουν γεύσασθαι τροφῆς. ὁ δὲ παντελῶς οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς διήρχετο τὰς ἐκκλησίας καὶ ρίπτων ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐβόα μετὰ φωνῆς ἰσχυραῆς καὶ δακρύων πολλῶν· οὐαὶ οὐαὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀμετανόητα. ποῖα φοβερά κόλασις καὶ ἐξέτασις ἀκριβῆς αὐτοὺς περιμένει. ποιήσας οὖν οὕτως ἡμέρας μὲν νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν καὶ κηρύσσων καὶ πολλοὺς ἐπιστρέφων πρὸς μετάνοιαν ἔτελεύ 683 τησεν ἐν κυρίῳ προγνοὺς τὸν ἑαυτοῦ θάνατον πρὸ ἡμε ρῶν ἰβ'. Συμφωνεῖ δὲ τῷ θαύματι τούτῳ, λέγω δὴ τῷ περὶ τῶν ψυχῶν πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν ἄνοδον μετὰ τὴν ἐνθένδε μεταχώρησιν καὶ ὁ θεομύστης Χρυσόστομος διεξιὼν περὶ τῶν κεκοιμημένων οὕτως· ταῦτα καὶ τὰ τούτων ἀπορρητότερα προθεωροῦντες οἱ τελευτῶντες οἱ μὲν ἐν τῇ κλίνῃ ταράσσονται φυγεῖν μὲν βουλόμενοι, μὴ δυνάμενοι δέ, οἱ δὲ τοὺς ὀδόντας βρύχουσιν, καὶ ἄλλοι τὰς σιαγόνας κόπτουσιν, καὶ ἕτεροι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῶς περιστρέφουσι καὶ τὰς χεῖρας συστέλλουσι, κατὰ μικρὸν τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος λη γούσης, καὶ τῆς γλώσσης δεινῶς φλεγομένης. ὀρῶσι γὰρ τότε τοὺς μὲν θεῖους ἀγγέλους φοβερῶς τε καὶ ὀξέως τὴν ψυχὴν ἀπαιτοῦντας, τοὺς δὲ πονηροὺς δαίμονας παριστα μένους καὶ λογοθετοῦντας καὶ κατηγοροῦντας εὐτόνως καὶ ἀρπάσαι πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιχειροῦντας, εἶτα καὶ τὸν κλέπτην αἰφνίδιον εἰσελθόντα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπορρή ξαντα, πορεύεται μετὰ σκυθρωπότητος πολλῆς εἰς τόπους ξένους καὶ πάμπαν ἀγνοουμένους. πολλῶν οὖν ἡμῖν, ἀδελ φοί, τότε δεῖ τῶν εὐχῶν, πολλῶν τῶν βοηθῶν, πολλῶν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, πολλῆς ἡμῖν τότε χρεια τῆς τῶν ἀγέλων προστασίας, πολλῆς ἡμῖν τότε τῆς ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἀναβάσει χειραγωγίας καὶ συμμαχίας. εἰ γὰρ εἰς μακρὰν χώραν καὶ ξένην πόλιν ἐνταῦθα πορευόμενοι δεόμεθα τοῦ χειραγω γούντος καὶ ὀδηγούντος, πόσων ἡμῖν δεῖ τῶν βοηθῶν 684 μᾶλλον καὶ χειραγωγῶν τοῦ διασῶσαι καὶ περᾶσαι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς ὀδοστάτας τοῦ ἀέρος καὶ δικολό γους, οὐς τελώνας καὶ φορολόγους ἢ θεία γραφή προσαγο ρεύει. διὸ δὴ προφθάσωμεν πρὸ τοῦ φθασθῆναι καὶ δρᾶ μωμεν πρὸ τοῦ καταληφθῆναι. ὁ γὰρ βίος βραχύς, ἢ δὲ κρίσις μακρά, τὸ δὲ τέλος ἐγγύς, καὶ ὁ φόβος πολὺς, καὶ ὁ λύων οὐδεὶς. ἐννόησον γὰρ πῶς εἰσιν αἱ ἐν ἄδου ψυχαί, διότι κατεφρόνησαν τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, μικρᾶς ἀνέσεως παρακαλοῦσαι τυχεῖν καὶ μὴ τυγχάνουσαι, ἀλλ' εἰς τὰ καταχθόνια τῆς γῆς θρηνοῦσαι τὰς ῥαθυμίας καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὰς πορνείας αὐτῶν καὶ τὰς λοιπὰς κακουργίας ἀνόνητα μετανοοῦσιν ἐφ' οἷς κακῶς διεπράξαντο καὶ πενθοῦσιν ἀπαρηγόρητα. διὰ τοι τοῦτο μάλιστα πάντες μακαρίζομεν τοὺς δικαίους καὶ τοὺς νηπίους ἀποθνήσκοντας, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν τοῦ θανάτου ποτήριον ἐπικίνδυνον

παρ' ἐκείνοις ἐστὶ σωτήριον, καὶ τὸ παρὰ πᾶσι φρικτὸν παρ' ἐκείνοις ἐπαινετόν, καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἔχομεν εἰς ἐκείθεν ἀρχὴν τιμωρίας παρ' ἐκείνοις ἐστὶν ἀρχὴ σωτηρίας, μονονουχὶ λέγοντες· ἡμᾶς ἄγγελοι εἰρηνικῶς διεχώρισαν ἐκ τοῦ σώματος, ἡμεῖς ἀλύπως καὶ ἀνεμποδίστως παρήλθομεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος ἀγαθοὺς ὁδηγοὺς ἔχοντες. οὐ γὰρ εὖρον ἐν ἡμῖν ἄπερ ἐζήτουν καὶ ἠλπίζον. εἶδον ἀμίαντον καὶ καθαρὸν τὸ σῶμα καὶ ἠσχύνθησαν, εἶδον ἄφθορον καὶ λαμπρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνετράπησαν, εἶδον τὴν γλῶσσαν ἄσπilon καὶ ἄδolon καὶ ἐφιμώθησαν. παρήλθομεν καὶ εὐ τελίσαμεν αὐτούς. διέβημεν δι' αὐτῶν καὶ κατεψάλλομεν αὐτῶν φάσκοντες· εὐλογητὸς κύριος ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς 685 εἰς θήραν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν. ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. ὅθεν οὖν καὶ οἱ προσαπαντῶντες ἔχαιρον ἄγγελοι, δίκαιοι κατησπάζοντο, ὅσοι συνετέρποντο λέγοντες· καλῶς ἦλθον οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι. Καὶ μέντοι καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρίου φάσκει· πείθουμαι σοφῶν λόγοις, ὅτι πᾶσα ψυχὴ καλὴ τε καὶ θεοφιλὴς, ἐπεὶ δὲ τοῦ συνδεδεμένου λυθεῖσα σώματος ἐνθὲνδε ἀπαλλαγῆ, εὐθὺς ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὴν καλοῦ γενομένη, ἅτε τοῦ ἐπισκοτοῦντος ἀνακαθαρθέντος ἢ ἀποτεθέντος, ἢ οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ λέγειν χρή, θαυμασίαν τινὰ ἡδονὴν ἡδέεται καὶ ἀγάλλεται καὶ ἴλεως χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην ὡσπερ τι δεσμοτῆριον χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀποφυγοῦσα καὶ τὰς περικειμένας ἀποσεισαμένη πέδας, ὑφ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πτερόν καθεῖλκετο, καὶ οἷον ἤδη τῆ φαντασίᾳ καρποῦται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα. Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου λέγει· μέλλων γὰρ ποτε ἐσθίειν ὁ θεοφόρος Ἀντώνιος ἀναστὰς εἰς προσευχὴν περὶ ὥραν θ' ἤσθετο ἑαυτὸν ἀρπαγέντα τῆς διανοίας, καὶ παραδόξως ἐστῶς ἔβλεπεν ἑαυτὸν ὡσπερ ἔξωθεν ἑαυτοῦ γενόμενον καὶ ὡς εἰς τὸν ἀέρα ποδὴ γούμενον ὑπὸ τινῶν, εἶτα πικροὺς καὶ δεινοὺς τινὰς ἐστῶτας 686 ἐν τῷ ἀέρι καὶ θέλοντας αὐτὸν κωλύειν ὥστε μὴ διαβῆναι. τῶν δὲ ὁδηγούντων ἀντιμαχομένων, ἀπήτουν ἐκεῖνοι λόγον, εἰ μὴ ὑπεύθυνος αὐτοῖς εἶη. βουλομένων τοίνυν συνᾶραι λόγον ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτοῦ, οὐ συνεχώρουν οἱ τὸν Ἄν τῶνιον ὁδηγοῦντες, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς γενέσεως, λέγοντες, ὁ κύριος ἀπήλειψεν, ἀφ' οὗ δὲ γέγονε μοναχὸς καὶ τῷ θεῷ συνέθετο ποιεῖσθαι τὸν λόγον ἕξεστιν. καὶ δὴ τότε κατὰ γορούντων αὐτοῦ καὶ μὴ ἐλεγχόντων, ἐλεύθερος γέγονεν ἡ ὁδὸς αὐτῷ καὶ ἀκώλυτος. καὶ παραυτίκα εἶδεν ἑαυτὸν ὡσπερ ἐρχόμενον εἰς ἑαυτόν, καὶ τοῦ μὲν φαγεῖν ἐπελάθετο, ἔμενε δὲ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εὐχόμενος καὶ στεναζών. ἐθαύμαζε γὰρ λογιζόμενος πρὸς ποίους ἡμῖν ἐστὶν ἡ πάλῃ καὶ διὰ πόσων πόνων ἔχει τις διαβῆναι τὸν ἀέρα, καὶ ἐμνημόνευεν, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ ἔλεγεν ὁ ἀπὸ στολος· κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος. ἐν τούτῳ γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ μάχεσθαι καὶ πειρᾶσθαι διακωλύειν τοὺς διερχομένους. ὅθεν μάλιστα καὶ παρήνει λέγων· ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, ὅπως μηδὲν ἔχων ὁ ἐχθρὸς λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον καταισχυθῆ. Διὸ τοίνυν ἀνευδότης ἐπιμένωμεν τῇ ἀσκήσει γινώσκον 687 τες ὅτι, ἐὰν μίαν ἡμέραν ἀμελήσωμεν, οὐ διὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἡμῖν συγχωρήσει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν καθ' ἡμῶν ὁ θεὸς ἀγανακτήσει μάλλον. οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ἠκούσαμεν. οὕτω καὶ Ἰούδας ἀπώλεσε διὰ νύκτα μίαν ὄλου τοῦ παρελθόντος χρόνου τὸν κάματον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἀμελεῖ τῆς καθ' ἡμῶν φροντίζων ἀπωλείας πάντοτε, κἂν ἀμελοῦντας ἡμᾶς εὐρήσει, σφοδρότερος ἐπιτίθεται. εἰς δὲ τὸ μὴ ὀλιγωρεῖν ἡμᾶς καλὸν τὸ ἀποστολικὸν μελετᾶν ἀεὶ ῥητόν· καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω. ἂν γὰρ καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποθνήσκοντες καθ' ἡμέραν οὕτω ζῶμεν, οὐχ ἁμαρτήσομεν. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ἵνα καθ' ἡμέραν ἐγειρόμενοι μὴ νομίζωμεν φθάνειν ἕως ἐσπέρας καὶ πάλιν κοιμᾶσθαι μέλλοντες μὴ

ἐγείρεσθαι. Μετὰ δέ γε ταῦτα διαλέξεως αὐτῷ ποτε γενομένης πρὸς τινὰ περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς ψυχῆς, καὶ ποῖος μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησιν ἔσται αὐτῇ τόπος, τῆ ἔξις νυκτὶ καλεῖ τις αὐτὸν ἄνωθεν λέγων· ἔξελθε, Ἀντώνιε, καὶ βλέπε. καὶ δὴ ἔξελθὼν καὶ ἀναβλέψας εἶδε τινὰ μακρὸν τῷ εἶδει καὶ φοβερὸν ἐστῶτα καὶ φθάνοντα μέχρι τῶν νεφελῶν, ἀναβαί νοντας δέ τινας ὡσπερ ἐπτερωμένους, κάκεινον ἐκτείνοντα τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς μὲν κωλυομένους παρ' αὐτοῦ, τοὺς δὲ ὑπεριπταμένους καὶ ἀμερίμνως λοιπὸν ἀναγομένους. καὶ 688 ἐπὶ μὲν τοὺς τοιοῦτους ἔτριξε τοὺς ὀδόντας ὁ μακρὸς ἐκεῖνος, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποπίπτουσιν ἔχαιρεν. καὶ ἐγένετο φωνὴ λέγουσα· νόει τὸ βλεπόμενον, Ἀντώνιε. καὶ διανοιχθείσης αὐτοῦ τῆς διανοίας, ἔγνω τῶν ψυχῶν εἶναι τὴν πάροδον, καὶ τὸν ἐστῶτα μακρὸν τὸν ἐχθρὸν τοῦ γένους ἡμῶν διὰ βολον, καὶ τοὺς μὲν ὑπευθύνους αὐτῷ κρατουμένους καὶ κωλυομένους διελθεῖν, τοὺς δὲ ἀνευθύνους μὴ δυνάμενον κατέχειν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας καὶ πολυάθλος Εὐστράτιος μέλλων καίπερ διὰ μαρτυρίου τελειοῦσθαι προσηύξατο λέγων· μεγαλύνων μεγαλυνῶ σε, κύριε, ὅτι ἐπέιδες ἐπὶ τὴν ταπεῖνωσίν μου καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν καὶ ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου. καὶ νῦν σκεπασάτω με ἡ χεὶρ σου, καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεός σου, ὅτι τετάρακται ἡ ψυχὴ μου καὶ κατώδυνός ἐστιν ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τούτου, μήποτε ἢ πονηρὰ τοῦ ἀντικειμένου βούλησις συναντήσῃ αὐτῇ καὶ παρεμποδίσῃ ἐν σκότει διὰ τὰς ἐν ἀγνοίᾳ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ γενομένας μοι ἁμαρτίας. Ἰλεῶς μοι γενοῦ, δέσποτα, καὶ μὴ ἰδέτω ἡ ψυχὴ μου τὴν ἐξοφωμένην ὄψιν τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ἀλλὰ παραλαβέτωσαν αὐτὴν ἄγγελοί σου φαιδροὶ καὶ φωτεινοί. δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου τῷ ἀγίῳ καὶ τῇ σῇ δυνάμει ἀνάγαγέ με εἰς τὸ θεῖόν σου βῆμα. ἐν τῷ κρίνεσθαι 689 με μὴ καταλάβῃ με ἡ χεὶρ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὸ κατασπάσαι με ὡς τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς βυθὸν ἄδου. Τοιγάρτοι καὶ ὁ μέγας Κύριλλος ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ταῦτα παραδηλῶν ἔφη· ὁ δὲ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὅτε τῷ διαβόλῳ, φησὶν, διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν· ἐπιτιμήσαι σοι κύριος. βουλόμενος γὰρ παραστήσαι τὴν ἐν τῷ ἀφανεῖ τοῦ διαβόλου κατὰ τῶν ἀνθρώπων πίνων ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ περὶ τὴν ταφὴν τοῦ σώματος Μωσέως ἀντιστῆναι, ἵνα μάθωμεν, ὅτι πρὸς τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως ὁ διάβολος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν δυνάμεων εἶργει πορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἄνω πορείας. διὸ καὶ ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτὰς ἐξιούσας ἀπὸ τοῦ σώματος. Οὕτω δὲ καὶ Μαρτύριος Ἀντιοχείας ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ φησιν· ἐπειδὴ γὰρ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος χωριζομένης μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀπαλλαγὴν εὐθὺς προσάπαν τῶσιν αὐτῇ καὶ ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἀγαθαὶ καὶ δαιμόνων στίφος πονηροτάτων, ἵνα πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἔργων, ὧν ἔπραξεν, πονηρῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ τοὺς ἀξίους τόπους ἢ οὗτοι ἢ ἐκεῖνοι ταύτην ἀποκομίσωσι φυλαχθῆσο μὲνην ἕως τῆς τελευταίας ἡμέρας, καθ' ἣν εἰς κρίσιν παρα 690 στησόμεθα πάντες, καὶ ἣ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν τε καὶ ἀνάπαυσιν, ἢ εἰς τὴν ἀπέραντον φλόγα τοῦ πυρὸς ἀπαχθῆσο μεθα. ὅπερ ὁ θεὸς βουλόμενος ὑποδεῖξαι διὰ τινος τύπου σωματικοῦ παρεσκεύασεν ἐν τῇ τοῦ Μωσέως τελευτῇ φανῆναι τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ διακρινόμενον περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸν πονηρὸν ἀντιπράττοντα δαίμονα, καὶ τούτῳ τὸν Μιχαὴλ ἀγαθὸν ἄγγελον ὄντα προσυπαντῆσαι καὶ ἀποσοβῆσαι καὶ μὴ ἐξουσιαστικῶς ἐπιτιμήσαι, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ τῶν ὄλων παραχωρῆσαι τῆς κατ' ἐκείνου κρίσεως, ὅπως διὰ τούτων μάθωμεν ὡς ἔστι τις ἀγωνία ταῖς ψυχαῖς μετὰ τὴν ἔξοδον, καὶ ὅτι χρὴ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐτοιμάζεσθαι πρὸς τὸ τῆς ἀγγελικῆς ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν συμμαχίας, τῶν δαιμόνων καθ' ἡμῶν ἐπιτριζόντων φθονερὸν καὶ πικρὸν εἰς ἅπαν. Λέγει γοῦν καὶ ὁ μέγας ὁμολογητὴς Μάξιμος πρὸς Ἰωάννην κουβικουλάριον· τίς γάρ, ἀγαπητέ, τῶν κατ' ἐμὲ

ρύποις ἀμαρτημάτων κατεστιγμένος οὐ φοβεῖται τὴν τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐπιστάσιαν, ὅφ' ὧν κατὰ θεῖαν ψῆφον τῆς παρουσίας ζωῆς τὸ πέρασ δεχόμενος βία τοῦ σώματος μετ' ὀργῆς ἐξωθεῖται καὶ μὴ βουλόμενος; τίς κεκληλιδωμένην ἑαυτῷ συνεπιστάμενος τὴν συνείδησιν οὐ δέδοικε τὴν ὠμο τάτην τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ βαρβαρώδη ὑπάντησιν, ἐκάστου τούτων κατὰ τὸν ἀέρα μετὰ τὴν ἐξοδὸν πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἀφειδῶς τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἔλκοντος καὶ τῷ ἐλέγχῳ τῶν αὐτῆ πεπραγμένων κατασχύνοντος καὶ πάσης ἐμποιοῦντος 691 αὐτῆ τῆς ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐλεεινὴν ἀπόγνωσιν; μετὰ δὲ τὴν γινομένην κατὰ τὸν ἀέρα πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας διάγνωσίν τε καὶ λογοθέτησιν ἢ πρὸς τὸν ἄδην κατάπτωσις διαδέχεται καὶ παροίκησις, ἐν ᾧ σκότῳ βαθεῖ καὶ βαρυτάτῃ σιγῇ τροφὴν ἔχουσιν αἱ ἐκεῖσε καταδεδικασμένοι ψυχαὶ τοὺς δριμυτάτους στεναγμοὺς καὶ τὰ πικρότατα δάκρυα καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς δεινοῖς κατήφειαν, ἐκδεχόμενοι διὰ παντὸς οὐδὲν ἄλλο ἢ μόνην τὴν ἐπὶ τῇ θεῖᾳ ψήφῳ δικαίαν ἀνταπόδοσιν. ταύτην οὖν συνίστησιν αὐτοῖς τὴν ἄπαυστον λύπην καὶ ὀδύνην ἢ τῆς ἀναστάσεως ἐλπίς, ἢ τῆς φοβεραῆς Χριστοῦ παρουσίας ἡμέρα, ἢ φρικῶ δεσάτῃ παράστασις καὶ περὶ τῶν βεβιωμένων πάντων ἀπολογία, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐκ δεξιῶν τοῦ κριτοῦ σταθέντες λήθονται τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, οἱ δὲ τὴν ἀριστερὰν στάσιν λαχόντες τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ τὸ ἐξῶ τερον σκότος καὶ τὸν ἀκοίμητον σκώληκα τὸν τε βρυγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὸ διηνεκὲς δάκρυον καὶ τὴν ἀπέραντον αἰσχύνην τε καὶ κόλασιν. Ταῦτα δὴ ταῦτα προενοοῦσαι καὶ διαλογιζόμεναι εἰκότως πενθοῦσαι καὶ ἀποδύρονται ὡς κατακεκριμένοι καὶ ἀνα πολόγητοι καὶ μηδὲ τοῦ σοφοῦ τὴν διδασκαλίαν ἀκούσαντες λέγοντος· πάντα, ὅσα ἂν εὖρη ἢ χεῖρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση σοι δύναμις ποιήσῃ, ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν ἄδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ. ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ἄδῃ 692 τίς ἐξομολογήσεται σοι; καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὁ μνημονεύων τοῦ θεοῦ καὶ μετ' εὐφροσύνης λέγων· ἐμνήσθη τοῦ θεοῦ καὶ ἠὺφράνθη, οὔτε ὁ ἐξομολογούμενος καὶ σωζόμενος, διότι ἀπέκλεισε κύριος κατ' αὐτῶν πᾶσαν ὠφέλιμον ἐξομολόγησιν καὶ διόρθωσιν. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Νεῖλος παρεγγυᾷ φάσκων· μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ ἄδῃ καταστάσεως, καὶ λογίζου, πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ νῦν αἱ ψυχαί, ἢ ἐν ποίᾳ πικροτάτῃ σιωπῇ, ἢ ἐν ποίῳ δεινοτάτῳ στεναγμῷ, ἢ λίκῳ φόβῳ ἢ ἀγωνίᾳ ἢ τίνι προσδοκίᾳ τὴν ἄπαυστον ὀδύνην ἐκδεχόμενοι καὶ τὸ ψυχικὸν ἔχουσαι καὶ ἀπέραντον ἐκεῖνο δάκρυον. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Γρηγόριος ὁ κλεινὸς πάπας Ἐρῶ μῆς ἐν τῷ πρὸς Πέτρον διαλόγῳ φησὶν· εἰ γὰρ τὰς τῶν ἀγίων ψυχὰς ἐν οὐρανῷ πιστεύομεν εἶναι, πάντως καὶ τὰς τῶν ἀμαρτωλῶν ἐν τῷ ἄδῃ τυγχάνειν ἀδιστακτικῶς ὁμολογῆσομεν. καὶ καθάπερ τοὺς ἀγίους ἢ μακαριότης ἐν οὐρανοῖς εὐφραίνει καὶ θυμηδίας ἀποπληροῖ διηνεκοῦς, οὕτω πιστεύειν χρὴ ὅτι τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐν ἄδῃ λύπη καὶ στενοχωρία τε καὶ ὀδύνη συνέχει διὰ παντὸς ὡς περ καμίνου φλόξ τὰς ψυχὰς αὐτῶν φλογίζουσα καὶ ἀποτηγανίζουσα οἷα δὴ καὶ τὸν κατὰ τὸν Λάζαρον πλούσιον. 693 Ὅτι δὲ γε τελευτῶν ἕκαστος αἴσθησιν τινα καὶ πληροφορίαν ἀπεντεῦθεν ἤδη λαμβάνει τῶν μελλόντων ὑπὲρ ὧν ἔπραξεν, φησὶν ὁ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων· ὅταν ἐπὶ τὸ πέρασ ἔλθωσι τοῦ τῆδε βίου, τὴν εἰς ἀφθαρσίαν αὐτῶν ὁδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἤδη γεγυμνασμένην ἐμφανέστερον ὀρώσιν καὶ τὰς δωρεὰς τῆς θεαρχίας ὑμνοῦσι καὶ θείας ἡδονῆς ἀποπληροῦνται τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπὴν οὐκέτι δεδοικότες, ἀλλ' εὖ εἰδότες ὅτι τὰ κτηθέντα καλὰ βεβαίως καὶ αἰωνίως ἔξουσιν. οἱ δὲ μολυσμῶν ἀνάπλεοι καὶ ἀνιέρων κηλίδων, εἴπερ ἱερᾶς τινοῦς τετυχῆκασι μνήσεως, αὐτοὶ δὲ ταύτην ἐκ τοῦ οἰκείου νοοῦ ὅλεθρίως ἀπορραπίσαντες ἐπὶ τὰς φθοροποιούς ἠυτομόλησαν ἐπιθυμίας, ὅταν ἐπὶ τὸ τέλος ἔρχονται τῆς ἐνθάδε ζωῆς, οὐκέτι ὁμοίως αὐτοῖς εὐκαταφρόνητος φανεῖται τῶν θεῶν λογίων ἢ θεσμοθεσία, τὰς ὀλλυμένας δὲ τῶν

οἰκείων παθῶν ἡδονὰς ἑτέροις ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπήσαντες καὶ τὴν ἱερὰν ζωὴν, ἧς ἀνοήτως ἀποπεπτώκασιν, μακαρίσαντες ἔλεεινῶς καὶ ἀβουλήτως ἀποσχίζονται τοῦ τῆδε βίου πρὸς μηδεμίαν ἱερὰν ἐλπίδα χειραγωγούμενοι διὰ τὴν χειρίστην ζωὴν. τοῦτων δὲ οὐδενὸς γινομένων κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν, ἀφ' ὧν ὁ πρὸς τὸ πέρασ ἐρχόμενος τῶν οἰκείων ἀγώνων εὐφροσύνης ἱερᾶς ἀποπληροῦται καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπιβαίνει τῆς ἱερᾶς παλιγγενεσίας. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος δηλῶν φάσκει· ἐὰν οὖν 694 μὴ πρεπόντως μετανοήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν πάντων ἐξομολογησώμεθα, δειλίαν τινὰ ἄδηλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου ἐν ἑαυτοῖς εὐρήσομεν. χρή δὲ ἡμᾶς εὐχεσθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν κύριον ἐκτὸς παντὸς εὐρίσκεσθαι τότε φόβου· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος εὐδῆλον ὅτι πρὸς τοὺς ταρταρίους ἄρχοντας ἀπελεύσεται. ἡ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ ἀγαλλιωμένη ψυχὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως ἐπάνω τῶν σκοτεινῶν πάντων πράξεων εὐρισκομένη πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης ἐπέιγεται μετὰ χαρᾶς καὶ φέρεται. Καί γε Νεῖλος αὐθις ὁ ἱερός φησιν· ὄντως φοβερὸν τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, ὅτε τῶν ἀπαιτούντων τὴν ψυχὴν ἐπιστάσια φοβερὰ συνέχει φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἕξοδον καὶ δείματα καὶ σχήματα φοβερῶτατα, ὅτε δαίμονες ὄνειδίζοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες εἰς ἀμειδίη καὶ σκυθρωπὰ χωρία, ὡς πρὸ τῆς βασάου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅτε συνείδησις ἐπιστρέφουσα πρὸς τὰ πεπλημμελημένα τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων περιμένουσα κόλασιν. ἔνθεν γὰρ ἰδρῶτι κεῖται τὸ σῶμα διάβροχον σημεῖα δεικνύον τοῦ ἔνδον καμάτου καὶ τῆς ἀδήλου ταραχῆς τὰ ὀρώμενα παρέχεται πρόδηλα τεκμήρια. ἐντεῦθεν καθάπερ οἱ τῶν πικρῶν γευόμενοι φαρμάκων ἀποστύφουσι τῇ ἀηδία τὸ πρόσωπον, 695 τῆς ψυχῆς πρὸς ἣν ἔσχεν ἐκ τῶν ὀφθέντων ἐκεῖ χαλεπῶν διάθεσιν τυπωσάσης τὸν χαρακτήρα τῆς ὄψεως καὶ τῷ σῆματι τοῦ φαινομένου τὴν ἑαυτῆς φανερωσάσης κεκρυμμένην ἀνίαν. Οὕτω γε μὴν καὶ ὁ Χρυσόστομος ἔφη πάλιν· οὐκ ἴστε πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει ψυχὴν ἁμαρτήματα, πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν ἀνακινεῖ; ὅθεν καὶ δείματα πολλῶν ἔστιν ἀκούειν τότε διηγουμένων καὶ ὄψεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπιόντες καὶ τὴν κλίνην αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τινάσσουσι καὶ φοβερὸν ἐνορῶσι τοῖς παροῦσιν, τῆς ψυχῆς ἔνδον ἑαυτῆς ὠθοῦσης καὶ μὴ θελούσης ἀπορραγῆναι τοῦ σώματος. εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβεροὺς ἐνορῶντες δεδιτόμεθα, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραπεμπομένων βλέποντες τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένης ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ χωριζομένης τῆς ψυχῆς καὶ πολλὰ ἀποδυρομένης εἰκὴ καὶ μάτην. Καὶ μέντοι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παραινεῖ λέγων· μὴ τοίνυν ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς ἣν οὐ προσδοκᾷς ἡμέραν, ἠνίκα μὲν ἀπολείπωσί σε αἱ τοῦ ζῆν ἀφορμαί, ἀπορία δὲ πάντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραμύθη 696 τος, ἀπειρηκότων μὲν ἰατρῶν, ἀπειρηκότων δὲ τῶν οἰκείων, ὅτε πυκνῶ ἄσθματι καὶ ξηρῶ συνεχόμενος, πυρετοῦ λάβρου διακαίοντος τὰ ἔνδον καὶ ὑποσμύχοντος, στενάξεις μὲν ἀπὸ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσεις, καὶ φθέγγῃ μὲν τι λεπτὸν καὶ ἀδρανές, ὁ δὲ ἀκούων οὐκ ἔστιν, πᾶν δὲ τὸ λαλούμενον παρά σου ὡς παραφροσύνη καταφρονεῖται. μηδεὶς οὖν ἐξαπατάτω σε κενοῖς λόγοις καὶ ματαίοις. ἐπιστήσεται γὰρ σοι αἰφνίδιος ὄλεθρος, καὶ ἡ καταστροφή ὁμοίως καταγιγίδι παρέσται. ἤξει ἄγγελος κατηφῆς ἀπάγων βιαίως καὶ σύρων σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἁμαρτίαις πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὧδε καὶ ὀδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὀργάνου λοιπὸν τῶν θρῆνων ἀποκλεισθέντος. ὦ πόσα σπαράξεις σεαυτόν. ὦ πόσα στενάξεις ἄπρακτα μετανοῶν ἐπὶ τοῖς κακῶς βουλευθεῖσι καὶπραχθεῖσιν. οἷα ἐρεῖς ἐν τῇ ὀδύνῃ τῆς καρδίας σου τότε· αἶ με μὴ ἀπορρίψαι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἁμαρτίας· αἶ με τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι. ὦ τῶν πονηρῶν βουλεμάτων καὶ συναλλαγμάτων. διὰ γὰρ πρόσκαιρον ἁμαρτίας

ἀπόλαυσιν αἰωνίως βασανίζομαι, διὰ σαρκὸς ἡδονὴν καὶ πύρωσιν τῷ πυρὶ παραδίδομαι. δικαία ὄντως ἡ κρίσις τοῦ θεοῦ. ἐκαλούμην καὶ οὐχ ὑπήκουον, διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατεγέλων. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντως ἐρεῖς ἀποκλαιόμενος σεαυτὸν, ἔαν προαναρπασθῆς τῆς μετανοίας. 697 Οὐκοῦν ἐλέησον σεαυτὸν καὶ λάβε δὴ εἰς ἔννοιαν τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ φρικωδεστάτην ἡμέραν τῆς ἐξόδου καὶ συνοχὴν καὶ πνιγμὸν καὶ ψυχορραγίας ὥραν καὶ ἀπόφασιν θεοῦ κατεπεΐγουσαν καὶ ἀγγέλους ἐπισπεύδοντας καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις δεινῶς θορυβουμένην καὶ ἰλιγγιώσαν καὶ τρέμουσαν σφόδρα. καὶ ἀποροῦσαν καὶ ἀνόνητα μετανοοῦσαν, ὅταν ὄφελος οὐδέν. [κδ'. Περὶ Κώνσταντος.] Μετὰ δὲ Κωνσταντίνον ἐβασίλευσε Κώνστας υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κζ'. ἐφ' οὗ μέγας ἄνεμος καὶ ῥαγδαῖος πνεύσας πολλὰ μὲν δένδρα καὶ παμμεγέθη πρόρριζον ἀνέσπασεν, πολλοὺς δὲ καὶ στύλους κιονιτῶν μοναχῶν κατέβαλεν. καὶ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης Μουχούμεδ ἐκ μιᾶς φυλῆς γενικωτάτης Ἰσμαῆλ υἱοῦ Ἀβραάμ καταγόμενος ἀνεφύη. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαῆλ ἀπόγονος πατὴρ αὐτῶν 698 ἀναγορεύεται πάντων. οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο Μούδαρον καὶ Ῥαβίαν, ὁ δὲ Μούδαρος τίκτει Κούσαρον καὶ Κάϊσον καὶ Θεμίμην καὶ Ἄσαδον καὶ ἄλλους τινὰς ἀνωνύμους, οἱ τὴν Μαδιανίτιν ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες. εἰσὶ δὲ καὶ ἐνδότεροι τούτων οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ὀμηρίται, τοῦτ' ἔστιν Ἀμμανίται. ἀπόρου δὲ ὄντος τοῦ προμνημονευθέντος Μουχούμεδ συνέβη μισθωτεῦσαι αὐτὸν γυναικὶ πλουσίᾳ καὶ συγγενίδι αὐτοῦ καλουμένην Χαδιγᾶ πρὸς τὸ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ. εἶτα κατὰ μικρὸν παρρησιασάμενος καὶ ὑπελθὼν τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὔσῃ λαμβάνει αὐτὴν εἰς γυναῖκα. καὶ δὴ ἐπιχωριάζων ἐν Παλαιστίνῃ καὶ συναναστρεφόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Χριστιανοῖς ἐθηράτο λόγους καὶ γραφικὰς τινὰς ῥήσεις. εἶχε δὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας. ἡ οὖν γυνὴ αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἐλυπεῖτο σφόδρα ὡς περιφανῆς καὶ πλουσίᾳ καὶ τοιοῦτῳ ἀνδρὶ συναφθεῖσα οὐ μόνον ἀπόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῷ. ἦν τροπωσάμενος ἔφασκεν ὅτι· φοβερὰν ὄπτασίαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ ὀνόματι, καὶ μὴ ὑποφέρων αὐτοῦ τὴν 699 θεωρίαν ὀλιγωρῶ καὶ πίπτω. ἐπιστεύθη δὲ συμψευδομαρτυροῦντος αὐτῷ Ἀρειανοῦ τινος μοναχοῦ ψευδωνύμου δι' αἰσχροκέρδειαν τοῦ καὶ τελείως ἀπατήσαντος αὐτόν. καὶ οὕτως ἡ γυνὴ πλανηθεῖσα καὶ ἄλλαις γυναιξὶ συντυχοῦσα ὁμοφύλοις αὐτῆς ἐκήρυξε προφήτην αὐτὸν εἶναι. προῆλθε δὲ τὸ ψεῦδος τῆς ἀπάτης καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουβάχαρ. ἡ οὖν γυνὴ θανοῦσα τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονόμον κατέλιπεν. ἐκ τούτου οὖν ἐγένετο περιφανῆς ἄγαν ὡς περιούσιος, καὶ κατέσχεν ἡ πονηρὰ πλάνη καὶ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Ἐθρίβου. Οὗτος ὁ θεομισῆς καὶ παλαμναῖος περιτυχὼν Ἑβραίοις 700 καὶ Χριστιανοῖς δῆθεν Ἀρειανοῖς καὶ Νεστοριανοῖς καὶ πανταχόθεν ἐρανισάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ λόγον καὶ πνεῦμα κτιστά, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρείαν, ἑαυτῷ θρησκείαν περιποιεῖται, καὶ προφάσει θεογνωσίας εἰσποισάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδαξεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἓνα μόνον προσκυνεῖν θεόν, τὸν δὲ Χριστὸν τιμᾶν ὡς λόγον τοῦ θεοῦ μὲν, οὐχ υἱὸν δέ, ἀλλ' ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου γεγεννημένον, λόγον δὲ καὶ πνεῦμα προφορικὸν καὶ εἰς ἀέρα χέομενον ὑπονοεῖν, οὐκ ἐνυπόστατα οὐδὲ τῷ γεννήτορι ὁμοούσια, τὴν δὲ ἁγίαν παρθένον Μαρίαν μὴ λέγειν θεοτόκον, ἀλλὰ τὴν Ἁαρὼν καὶ Μωσέως ἀδελφὴν ὑπολαμβάνειν εἶναι, μήτε δὲ βαπτίζεσθαι μήτε σαββατίζειν αὐτοὺς ἐδίδαξεν, μήτε τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν καὶ τὴν σκιὰν ἐσταυρῶσθαι τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖν. παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καθόλου τῶν τῷ νόμῳ ἀπηγορευμένων μετασχεῖν πλὴν ὑείων κρεῶν, οἶνον δὲ παντὰ πασιν μὴ χρᾶσθαι. τοιοῦτόν τι μυθευσάμενος ἑαυτὸν κλειδοῦχόν φησι γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου, διόπερ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως

μετὰ τὸ παραστῆναι τὸν Μωϋσέα σὺν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ὡς παραβάτας τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὐθὶς τε τὸν Ἰησοῦν παραστῆναι καὶ ἀρνήσασθαι ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ὅτι· οὐκ ἐλάλησα 701 ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ· τοὺς δὲ Χριστιανούς ὡς τοι οὗτον τολμήσαντας προστρίψαι τῷ Χριστῷ ὄνομα καὶ θεὸν αὐτὸν καὶ υἱὸν θεοῦ καὶ λόγον σεσαρκωμένον καὶ σταυρωθέντα δογματίσαντας τῇ τοῦ πυρὸς γεέννη παραδοθῆναι, εἶτα ἑαυτὸν φησὶν ὑπὸ θεοῦ κεκλήσθαι μάλα θεοσεβῆ καὶ τοῦ παντὸς αὐτῶν ἔθνους αἰτίῳ θεοσεβείας ὑπάρξαντι ἐπαὶ νεῖσθαι καὶ τούτου χάριν τοῦ παραδείσου κλειδοῦχον χρηματίσαι. καὶ γε μετὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεωχθῆναι συνεισελθεῖν αὐτῷ πάντως καὶ ἀναντιρρήτως ὅχι χιλιάδας φησὶ τοὺς δυναμένους ἀφορμῆσαι πρὸς τοῦτο, τοὺς δὲ λοιποὺς κριθῆσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀναμφιβόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὐρισκομένους ἀμαρτωλοὺς πιττάκια ἐν τοῖς τραχήλοις περιέχοντας δεδεμένα εἰς τὸν παράδεισον καὶ αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ τούτους ἐπονομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Μουχούμεδ. εἶναι δὲ τρεῖς ποταμοὺς ἐν τῷ παραδείσῳ φησὶν, ἓνα μέλιτος καὶ ἄλλον γάλακτος καὶ ἕτερον οἴνου πρὸς τὸ ἐπ' ἐξουσίας ἔχειν ἕκα στον ὅθεν βούλεται μετέχειν καὶ ἐμπιπλάσθαι. τὰς δὲ γυναικας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν αὐτῶν τὰς κόμας καὶ παντοίως θεραπεύειν αὐτῶν τὰ φιλήδονα σώματά φησὶν ὁ σαρκόφρων καὶ ἐμπαθῆς καὶ δοῦλος τῆς ἀμαρτίας. τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς ξύλα τοῦ πυρὸς γενομένους ὑπολειφθῆναι, τοὺς Σαμαρείτας ἔφη πρὸς τὸ τὰ ἐκφόρια 702 καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν τοῦ παραδείσου ἀποβάλλειν, ὅπως ἂν μὴ ἐποζέσειεν ὁ παράδεισος, ἕκαστον δὲ ὡς ἂν ἐνταῦθα βιώσειεν εἴτε ἐν πλούτῳ εἴτε ἐν πενίᾳ καὶ ἀδοξίᾳ τὸν αὐτὸν ἐκεῖσε τρόπον διάγειν. οὗτος οὖν ὁ θεοστυγῆς καὶ ἐμβρόντητος πρὸς τούτοις παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν θεὸν αἴτιον ὑπάρχειν ἑτερατολόγησε καὶ τοὺς ληστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ ὄσους ἐὰν ἀπηγορευμέναις ἀλόντας πράξεις ἀναιρουμένους ἴδοιεν, οὕτω φασὶν ἔγραψεν ὁ θεὸς καὶ προώρισε γενέσθαι καὶ οὕτως ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἠβουλήθη. Ἀγάσαιτο δ' ἂν τις μάλα δὴ οὖν εἰκότως τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἰσχύν τε καὶ διαρκῆ τῆς ἀπάτης τοῦ θεομάχου καὶ ματαιόφρονος, μᾶλλον δὲ ἐσχάτην παράνοιάν τε καὶ κτηνωδίαν τῶν μέχρι νῦν τῇ τούτου πλάνῃ δεδουλωμένων καὶ ὡς ἰσχυρὰν θρησκείαν καὶ θεϊαν ταύτην ἀφρόνως ἠγουμένων. πρὸς γὰρ τὴν ὄντως ἀληθῆ τε καὶ ἱερὰν καὶ θεοβράβευτον πίστιν ἐναργῶς ἀποτυφλώττουσιν οἱ ἔσκοτισμένοι καὶ ἀσύνετοι, πρὸς δὲ τὴν ψευδώνυμον λατρείαν καὶ πλαστολογίαν τοῦ φένακος προσέχουσιν οἱ δείλαιοι καὶ βαρυκάρδιοι, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὕθλους καὶ λήρους καὶ βεβήλους κenoφωνίας οἱ χαιρεσίκακοι καταθέλγονται, πρὸς δὲ τοὺς θεοπαρόχους καὶ σωτηριώδεις λόγους οὐδὲ τὴν ἀκοὴν ὑποθεῖναι τὸ παράπαν ἀνέχονται. τὸν γὰρ ὄντως ὄντα θεὸν τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐκδήλως κηρυττό 703 μενόν τε καὶ πιστευόμενον ἀπωθούμενοι καὶ καταψηφιζόμενοι τὸν ἀντίθεον καὶ μεμνηνότεν καὶ φανερώς ὑπὸ τῶν ἐρινύων ἐνεργούμενον καὶ φθειγόμενον οἱ κακόφρονες καὶ λυσώδεις ἐρασμίως καὶ γεγηθότως προσιένται. Ποία γὰρ θεόπνευστος γραφή περὶ τοῦ δυσσεβοῦς καὶ παραπαίου Μουχούμεδ προδιεστειλάτο; ἢ ποῖος θεσπέσιος αὐτὸν προφήτης ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας προανήγγειλεν; οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ ἀμέτοχοι πάσης ἱερᾶς ἐπιπνοίας καὶ μνήσεως, πῶς τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρ' οὐσίας προφήτας ἀσμένως δῆθεν ἀποδεχόμενοι τὸν μὲν ὑπ' αὐτῶν διαρρηδὴν προαναφωνούμενον Χριστὸν καὶ θεὸν ἐξαρνοῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μηδὲ τὸ σύνολον πρὸς αὐτῶν ὀνομαζόμενον ἢ προσημαινόμενον ὡς θεομύστην καὶ ἐξοχώτατον καὶ ἀληθεστάτης πίστεως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς εὐεργέτην ἐκθειάζουσιν οἱ ἀνόσιοι καὶ δυσώνυμοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνώνυμοι. ἀνακρινέτωσαν δὲ οἱ ἀδιάκριτοι καὶ μανιώδεις καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ δυσσεβῶς καὶ μανιωδῶς ῥηθέντα ληρήματα, καὶ λεγέτωσαν, ποίαν συμφωνίαν ἔχουσι πρὸς τὰ

θεοπαράδοτα λόγια. ὁ μὲν γὰρ θεῖος λόγος ἀναφανδὸν ἐκδιδάσκει καὶ διαπρυσίως χρησιμωδεῖ σαφέστατα τὸν θεὸν ἀνάιτιον ὑπάρχειν παντὸς κακοῦ, καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον εἶναι τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ ἀπωλείας, ὁ δὲ τρισάθλιος καὶ τρισκατάρατος καὶ 704 τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἄσπονδος ἐχθρὸς ἐκ σκαίου τέρου καὶ λαοπλάνου δαίμονος ἐνηχούμενος καὶ ἐνεργού μενος καὶ μέντοι ἐξ ἀκολάστου γλώσσης καὶ γνώμης ἀγνώ μονος φθειγόμενος παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν θεὸν αἴτιον τολμηρῶς τερατεύεται, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῷ ἀνθρώπῳ, κᾶν τε ἐξ ἐπιηρείας τοῦ πονηροῦ κᾶν τε ἐξ οἰκείας ῥαθυμίας καὶ ἀδιακρισίας, τῆς θείας τοῦτο προνοίας τυγ χάνειν ὁ ἀλιτήριος ἀποφαίνεται. καὶ ὁ μὲν περιφρονεῖν πλούτου καὶ ταπεινοφρονεῖν καὶ τὸν ἐνήδονον βίον ἀπο σείεσθαι καὶ μὴ ἀνταποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρακελεύεται, ὁ δὲ πλουτεῖν καὶ ὑψηλοφρονεῖν καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας ἀσπάζεσθαι καὶ ἀντεπεξιέναι σφόδρα τοῖς ἀντιπίπτουσιν ὡς ψυχικὸν σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσου πρόξενον. Ἄλλ' ὦ τῆς ἀπονοίας καὶ παραπληξίας καὶ χλεῦης τοῦ γόητος καὶ παλαμναίου καὶ τῆς παραφροσύνης καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ δεινῶς ἐξανδραποδισθέντων καὶ μέχρι δεῦρο παρασυρομένων καὶ ἀπατωμένων. οὐδὲ γὰρ συνιοῦσι πάμ παν οἱ ἄγαν μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις καὶ λίαν ἀσύνετοι, εἰς οἷον χαλεπὸν καὶ ζοφερὸν χάος καὶ σατανικὴν χάρυβδιν κατηκοντίσθησαν καὶ τέλεον κατεπόθησαν, καὶ εἰς οἶους ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρίνθους καὶ δυσβάτους 705 ἀτραποὺς καὶ ψυχοφθόρους φενακισθέντες ἐλεεινῶς ἐξεκῆ λίσθησαν καὶ συνεσχέθησαν ὑποφθαρέντες εἰς τέλος. διὸ τοίνυν καὶ θαυμάζειν λίαν ἔπεισέ μοι τὴν τοσαύτην ἀλογίαν καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν, καίπερ οἰομένους ἐντρεχεστάτους ἑαυτοὺς εἶναι καὶ λογιωτάτους, πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης αὐτῶν τὸν ὄλισθον. ἔδει γὰρ ἔδει τοὺς ὄντως ἄφρονες καὶ βροσκηματώδεις ἐπιγινῶναι κᾶν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῶν πρόδηλον καὶ μυσαρὸν βρόχον, ὅτι περ, εἰ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως αἰσθητῆς τε καὶ φθαρτῆς ἔξουσι τηνικαῦτα τὴν ζωὴν, ἀνάγκη πάλιν καὶ φθορᾶ δου λυεῖν καὶ θνήσκεν κατὰ τὸν τῆς ἀκολουθίας λόγον. ἀμή χανον γὰρ τὸν φθαρτῆς βρώσεως καὶ πόσεως ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντα ἄφθαρτον καθόλου καὶ ἀθάνατον διαμεῖναι. καὶ πότε λοιπὸν καὶ ποῦ τὴν ἀποκαραδοκουμένην ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀκήρατον τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας γραφὰς οἱ θνητοὶ ψυχῇ καὶ σώματι τεύξονται; Καὶ πρὸς τούτοις ἴστωσαν οἱ ἀλόγιστοι καὶ τάλανες, ὡς οὐδέπω μέχρι καὶ τήμερον τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καὶ ἀθέου πλάνης ἀπηλλάγησαν, ἀλλ' ἐν προσχήματι θεοσεβείας εἰδωλο λατροῦσι λεληθότως καὶ τὸν ἐγκεκρυμμένον τῇ θρησκείᾳ αὐτῶν δόλον τοῦ ἀρχεκάκου δαίμονος οὐδ' ὄλως οἱ ἀνοῦ στατοὶ καὶ ἀπόπληκτοι ἐπιγινώσκουσιν. πάλαι μὲν γὰρ 706 εἰδωλολατροῦντες καὶ τῇ παρ' Ἑλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένη, τοῦτ' ἔστι τῇ ἡδονῇ, προσκυνοῦντες καὶ τὸν ἀστέρα, ταύτης γὰρ εἶναι τὸν ἑωσφόρον μυθολογοῦσιν, ἦν δὴ καὶ Κουβάρ τῇ ἑαυτῶν κακεμφάτῳ ἐπονομάσαντες γλώσση, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην θεὸν ὀνομάζοντες. ἵνα δὲ μὴ δόξωμέν τισι ψευδολογεῖν, σαφηνίσωμεν τὸ μέγα αὐτῶν μυστήριον. ἔχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυσαρᾶς αὐτῶν καὶ παμβεβήλου προσευχῆς οὕτως· Ἀλλά, Ἀλλά, Οὐά, Κουβάρ, Ἀλλά. καὶ τὸ μὲν Ἀλλά, Ἀλλά ἐρμηνεύεται ὁ θεὸς ὁ θεός, τὸ δὲ Οὐά μείζων, τὸ δὲ Κουβάρ μεγάλη ἦτοι σε λήνη καὶ Ἀφροδίτη. ὅπερ ἐστὶν οὕτως· ὁ θεὸς ὁ θεὸς μείζων καὶ ἡ μεγάλη, εἴτ' οὖν σελήνη καὶ Ἀφροδίτη, θεός. καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγή τοῦ τελευταίου Ἀλλά. ἄπερ πάντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώσσης λαλοῦσιν οὕτω φύσεως ἐχούσης· ἃ καὶ φανερώς δημοσιεύειν οὐ θέλουσιν εἰς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐχέφρονες διὰ τὸ τῆς καταγνώσεως πρόδηλον. ἀλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις τοῦτους καὶ τελματώδεις καὶ μηδὲν περαιτέρω τῆς ἡδονῆς καὶ ῥαστώνης εἰδόμενος ὁ λόγος ὡς ἀνεπαισθήτως καὶ ἀνηκέστως νοσοῦντας πρὸς τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας χωρεῖτω. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ θεηλάτου Μουχούμεδ ἐφάνη 707 κατὰ

μεσημβρίαν ἀστήρ ὁ λεγόμενος δοκίτης προμηνύων τὴν τῶν Ἀράβων τούτων ἐπικράτησιν, καὶ ἔμεινεν ἡμέρας λ΄ διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως ἄρκτου ξιφοειδῶς. ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιστρατεύσαντες οἱ Ἄραβες οὗτοι πάσαι μὲν λεγόμενοι, νῦν δὲ Σαρακηνοί, καὶ τὴν Ἀραβίαν καταλιπόντες ἦλθον ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Δαμασκοῦ πληθὸς ἄπειρον. ὅπερ μαθόντες Βάνης καὶ Βασιλίσκος οἱ στρατηγοὶ τῆς ἀνατολῆς κατ' αὐτῶν ἐξώρμησαν. εἶτα συμβολῆς γεναμένης, ἠττῶνται λίαν οἱ χριστιανοί. ἀνέμου γὰρ πνεύσαντος κατὰ Ῥωμαίων βιαίου νότου, καὶ μὴ δυνάμενοι τοῖς ἐχθροῖς ἀντωπῆσαι διὰ τὸν πολὺν κονιορτὸν δεινῶς τρέπονται καὶ βαλόντες ἑαυτοὺς εἰς τὰς στενόδους τοῦ ποταμοῦ Ἰερμουχθᾶ διεφθάρησαν ἐκεῖ χιλιάδες μ'. καὶ οὕτω νικήσαντες οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ κράτος καὶ λαμπρῶς ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν ἐλθόντες, ἦν καὶ δοριάλωτον λαβόντες ὡσαύτως καὶ τὰς χώρας πάσας τῆς Φοινίκης οἰκίζονται ἐν αὐταῖς οἱ ἐναγεῖς καὶ βέβηλοι διὰ τὰ ἄδηλα κρίματα τοῦ θεοῦ. Περὶ ἧς ἀγίας γῆς ὁ θεσπέσιος ἔλεγε Μωϋσῆς πρὸς 708 τὸν Ἰσραὴλ· ἰδοὺ κύριος ὁ θεὸς σου εἰσαγάγει σε εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, ἧς χεῖμαρροι ὑδάτων καὶ πηγαὶ ἀβύσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πεδίων καὶ τῶν ὀρέων, γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπελοι καὶ συκαὶ καὶ ῥοαὶ καὶ φοῖ νικες, γῆ ἐλαίας ἐλαίου καὶ μέλιτος, γῆ, ἐφ' ἧς οὐ μετὰ πτωχείας φαγῆ τὸν ἄρτον σου καὶ οὐ δεηθήσῃ ἐπ' αὐτῆς οὐδέν, γῆ, ἧς οἱ λίθοι σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῆς μεταλλεὺση χαλκόν, γῆ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι, κηρίον ἐστὶ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, γῆ, ἦν κύριος ὁ θεὸς σου ἐπισκοπεῖται αὐτὴν διὰ παντός, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἕως συντελείας τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ γὰρ ὄντως εὐλογημένη γῆ ἐστὶ καὶ καρποφόρος ἄγαν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ παρεικαζομένη. ἐπάρας, γὰρ φησιν, Ἄωτ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἶδε πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη ὡς ὁ παράδεισος κυρίου καὶ ὡς γῆ Αἰγύπτου, καὶ ἐξελέξατο αὐτήν. Προσμαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστοτέλης λέγων· καὶ γὰρ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας καὶ σύνδενδρος καὶ παντοίοις καρποῖς εὐθηνούσα, ἀμπέλων τε καὶ ἀκροδρύων καὶ φοινίκων πληθὸς ἄπλετον καὶ κτήνη πάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ δαψιλῆς ἡ τούτων νομὴ δι' ὅλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν πολλὴν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πιότητα, πολὺ δὲ πληθὸς καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων 709 πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὸν τόπον. Ὡσαύτως οὖν καὶ Ἰώσηπος ἔφη· ἀμφοροὶ γὰρ οὕσα δι' εὐκρατον ἀέρα καὶ πολλὴν πιότητα χειμῶνος ὥρα ἐκφέρει κάρυα καὶ ἐν καύματι φοίνικας καὶ πλεῖστον γεωργεῖ ἔλαιον, καὶ σταφυλὴν μὲν καὶ σῦκα διὰ μηνῶν ἰ' ἐσθίουσιν οἱ ἐκεῖσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καρποὺς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσιν. Τὸ δὲ μέγεθος τῶν βοτρύων τῆς σταφυλῆς ἐκείνης ἐδήλωσεν ἡ γραφὴ λέγουσα περὶ τῶν κατασκόπων ὧν ἀπέστειλε Μωϋσῆς ὅτι· ἦλθον ἕως φάραγος βότρυος καὶ κόψαντες ἐκεῖθεν κλήμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα ἦραν αὐτὸν ἐπ' ἀναφορεῦσιν. ἐν ζύλω γὰρ ἐσχηματισμένῳ πλαγίως μέσον κρεμασθεὶς καὶ ἐπ' ὤμων ἀνδρῶν β' βασταζόμενος πᾶσιν ἐδήλου τῆς ἀγίας γῆς ἐκείνης τὴν εὐκαρπίαν. δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ μέγας διαπορευόμενος καὶ ζύλα καρποφόρα, ἐν οἷς καὶ πήγανον θεασάμενος τὸ ὕψος καὶ πάχος ἐφάμιλλον συκῆς, ἐθαύμασε σφόδρα τῆς γῆς τὴν εὐκαρπίαν τε καὶ πιότητα. καὶ γοῦν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ πηγὴ ἐστὶ παντοίων παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ἰάσεις παρέχουσα, ἐν ἧ ἡ λόγος τὸν κύριον ἐξ ὀδοιπορίας τοὺς πόδας νίψασθαι. καὶ δένδρον ἴσταται πάσης ἀρρωστίας ἀλεξίκακον, ἐν ᾧ τόπῳ φασίν, ἠνίκα Ἰωσήφ τὸν Χριστὸν λαβὼν μετὰ τῆς παναγίας θεοτόκου Μαρίας καὶ πρὸς τὴν Αἴγυπτον ποιούμενος τὴν πορείαν, εἰς γῆν ἐκλίθη τὸ δένδρον καὶ προσεκύνησεν. 710 ὅπερ μέχρι νῦν τὸ σχῆμα σώζει τῆς προσκυνήσεως. πρὸς δὲ τὴν ἀρκτῶαν τῆς φάραγος ρίζα γίνεται φλογοειδῆς ὀνόματι βατταρίτης, ἀφ' ἧς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐξαστράπτει φῶς, οὐδεὶς ἀνθρώπων θίγειν αὐτῆς δύναται διὰ τὸ παραχρῆμα θανατοῖν αὐτόν, εἰ τῆς ρίζης ἐκείνης περιάψει τὴν χεῖρα. κυκλόθεν οὖν

περιορῦξαντες καὶ κύνα δεσμήσαντες, ἀνασπᾶ τὴν ρίζαν ὁ κύων ἐπακολουθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ βουλόμενος καὶ παραυτίκα ἀποθνήσκει. τὴν δὲ ρίζαν περιάπτοντες δαιμονιζομένοις ἀπολύουσιν, τοῦ δαίμονος ἐξ αὐτῶν φυγαδευομένου. Καὶ ἄλλη δὲ τις πόλις ἐστὶ τῆς Γαλιλαίας παράλιος ἀπὸ σταδίων δύο ποταμὸν ἔχουσα καὶ νησοειδῆ τόπον ἐν αὐτῷ, πῆχεις ἔχων τὸ περίμετρον ρ', ἐν ᾧ γίνεται φυσικὸν πρᾶγμα θαύματος ἄξιον. οἱ γὰρ ἄνεμοι τὴν ἔξωθεν ἀργὴν ψάμμον εἰς αὐτὸν κατασύραντες, εὐθέως ὁ τόπος ταύτην εἰς ὕelson μεταβάλλει, καὶ ἐπειδὴν ἱκανὰ πλοῖα περιστάντα καὶ τὴν ὑαλίτιν ἐκείνην ψάμμον ἐκφορήσωσιν, πάλιν οἱ ἄνεμοι καταπνεύσαντες γεμίζουσι τὸν τόπον. ἀλλὰ μὴν καὶ ὀποβάλαμον γεωργεῖ πλεῖστον καὶ ἕτερα τινὰ πάμπολλα δυσπόριστα καὶ ἀνθρώποις ἐπέραστα. κἀντεῦθεν τοίνυν ὡς ἐξαίρετον καὶ διαφέρουσαν ἀσυγκρίτως πάσης τῆς γῆς εἰκότως ἔδωκεν αὐτὴν ὁ θεὸς τῷ ἡγαπημένῳ καὶ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ 711 Ἰσραὴλ εἰς κληρονομίαν τε καὶ ἀπόλαυσιν. εἰσήγαγεν, γὰρ φησιν, αὐτοὺς εἰς ὄρος ἀγιάσματος αὐτοῦ, ὄρος τοῦτο δ' ἐκτίσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. Τοιγαροῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ μακαρία καὶ ἀγαθὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λόγος τοῖς προφήταις ὀραθεῖς ἐπὶ χερουβικοῦ ἐπηρμένου θρόνου καὶ χρηματίσας καὶ μέντοι διαφόρως τε καὶ θεοπρεπῶς τὰς θεοφανείας ποιησάμενος, ὡς ἔλεγεν· ἐγὼ ὀράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὠμοιώθην, ἐπ' ἐσχάτων αὐθις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς γῆς ὠφθη σαρκοφόρος καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη κατὰ τὴν θείαν πρόρρησιν πληρῶσας καὶ τὸ μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. ἐν ἧ καὶ τὸ σωτήριον πάθος ὑπομείνας τὴν παγκόσμιον εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς καὶ τινες τῶν ἐξῆ γητῶν ὀμφαλὸν τῆς γῆς αὐτὴν προσηγορεύκασιν. καὶ μέντοι γε καὶ Χριστὸς αὐτὸς καρδίαν αὐτὴν ἐκάλεσε φάσκων· ὡσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους γ' ἡμέρας καὶ γ' νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς γ' ἡμέρας καὶ γ' νύκτας. Ὅθεν δὴ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὸ φάσκον ῥητόν· ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, φησίν· καὶ γὰρ 712 ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖθεν ἡ τοῦ θεοῦ γέγονεν εὐπρέπεια, οἷον ὁ βωμὸς, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας, καὶ ἱερέων πληθὺς καὶ θυσίαι καὶ ὀλοκαυτώσεις καὶ ὕμνοι ἱεροὶ καὶ ψαλμοὶ, καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν καὶ τῶν μελλόντων προδιεγγράπτο. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατορθώματα. διὰ δὴ τοῦτο καὶ περὶ τῆς Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας ὁ μέγας Ἡσαΐας· ἐκ Σιών, φησίν, ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν. Σιών γὰρ ἐνταῦθα ὀλόκληρον λέγει τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῷ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. ἐκεῖθεν οὖν ὡσπερ ἐκ βαλβίδος τινος εὐδρομοὶ ἵπποι καὶ εὐσταλεῖς οἱ ἀπόστολοι εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐξεπέμφθησαν, ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο. ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀνάληψις, ἐκεῖ τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἐκεῖ τὰ ἀπόρρητα δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύφθη πατήρ, καὶ ἐγνωρίσθη μονογενής, καὶ ἐδόθη τοσαύτη πνεύματος χάρις, καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκεῖ λόγον ἐγύμναζον καὶ δωρεῶν καὶ δυνάμεων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἅπερ ἅπαντα ὠραιότητα αὐτοῦ λέγει. κάλλη γὰρ θεοῦ καὶ ὠραιότης ἡ ἀγαθότης καὶ φιλανθρωπία καὶ ἡ εἰς πάντας εὐεργεσία. Ἐκεῖ τοίνυν καὶ τὸ πταῖσμα καὶ πτώμα τοῦ Ἀδὰμ θεραπεύσας καὶ τὴν ταχίστην ὡσπερ καὶ ὑπόπτερον συνέλευσιν τῶν ἁγίων καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ αὐτοῦ προὑπεμφαίνων ἔλεγεν· ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί. 713 Εἰκὸς δὲ μηδὲ τὸν Νῶε τοῦ ἀρχηγοῦ πάντων ἀνθρώπων τὸν τάφον ἀγνοῆσαι, ὡς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπ' αὐτοῦ διαδοθῆναι τὴν φήμην. διόπερ ὁ κύριος τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου θανάτου διερευνήσας εἰς τὸν

λεγόμενον κρανίου τόπον τὸ πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἢ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν καὶ ἡ ζωὴ καὶ τὸ θεόκριτον κήρυγμα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἄρξῃται. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ θεωρήμων Ἀθανάσιος εἰς τὸ πάθος Χριστοῦ λέγει· διόπερ οὐκ ἀλλαχόσε πάσχει Χριστὸς οὔτε μὴν εἰς ἄλλον σταυροῦται τόπον ἢ εἰς τὸν κρανίου τόπον, ἐν ᾧ δὴ καὶ Ἑβραίων οἱ διδάσκαλοί φασι τοῦ Ἀδάμ εἶναι τὸν τάφον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τεθάφθαι διαβεβαιοῦνται. διὰ τοῦτο θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα. ἔδει γὰρ τὸν κύριον ἀνανεῶσαι θέλοντα τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ τόπῳ. καὶ ἐπειδήπερ ἤκουσεν Ἀδάμ· γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση, ταύτη τοι πάλιν ἐκεῖ τέθειται, ἵνα, ἐν ᾧ τόπῳ τὴν κατάραν ἔλαβεν, ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης δέξῃται. 714 Καὶ μέντοι γε καὶ ὁ μέγας Ἑφραίμ ἐν τοῖς κατὰ Καῖα νῶν φησιν· καὶ ὁ Κάιν στένειν καὶ τρέμειν ἐκρίθη ὑπὸ τῆς συνειδήσεως περιεχόμενος, ὑποστήσεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως. τὸ γὰρ· στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς δηλοῖ πάντως, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὁ τόπος τῆς κρίσεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος κατὰ τὰς ἱερὰς γραφάς. οὐχ ἡ γῆ διὰ τὴν κρίσιν, οὐδὲ ἡ κρίσις διὰ τὴν γῆν· οὐ γὰρ ἡ γῆ ἡμαρτεν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος. ἡ γῆ τῆς τοῦ θεοῦ δίκης γίνεται ἀμυντήριον ὡς τῶν κριτῶν τὸ βῆμα καὶ τῶν δημίῳ ὁ σίδηρος, καὶ δύναται, φησίν, ἐν προσκαίροις αἰώνιος γενέσθαι κρίσις. καὶ ἡ σὰρξ τῶν ἀνθρώπων νῦν θνητὴ ἐστίν, ἀλλὰ τότε γενήσεται ἀθάνατος, καὶ ὁ παράδεισος δι' αἰσθητῶν συνεστῶς αἰώνιον ἔχει τὴν ἀπόλαυσιν. οὐκ ἐν παραβολῇ εἴρηται περὶ τοῦ παραδείσου, οὐκ ἐν σχήματι ἐφυτεύθη τῷ πράγματι ἀνύπαρκτος ὢν. Παῦλος αὐτὸν μετὰ πεντακισχίλια ἔτη ἐθεάσατο. ἐκεῖ ἀπεδήμησε καὶ ἤκουσε τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια, ἀνέβη καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἤκουσε τὰ τοῦ μέλλοντος ἀΐδια δόγματα. οὐρα νὸν καὶ γῆν τὴν αὐτὴν χάριν ὁ θεὸς ἐνέδυσσε καὶ τὸν παράδεισον ἐν αἰδίοις ἐπαγγελίαις συστησάμενος. σοὶ μὲν τῷ ἀπίστω δοκεῖ τὸ αἰσθητὸν πρόσκαιρον, ἐμοὶ δὲ τῷ πιστῷ καὶ τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον. οὐ νοεῖς τὴν δύναμιν, ἐπειδὴ οὐ πιστεύεις τῇ χάριτι, οὐ χωρεῖς τὴν κατάληψιν, ὅτι οὐ γινώσκεις 715 βουλήν θεότητος. ἀπαιτεῖς με λόγον, πῶς τὸ πρόσκαιρον αἰώνιον. ἀπαίτησον καὶ Παῦλον, διὰ τί εἶπεν εἶναι διήγησιν, ἣν οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. εἰ δὲ λόγος ἀνεφίκτης, πολλῷ μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ δύναμις ἀνεκδιήγητος. καὶ ὁ παράδεισος τοίνυν αἰσθητός, ἀλλ' οὐ πρόσκαιρος, [καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐπ' ἀγγελία ἐν ξύλοις, ἀλλ' οὐ προσκαίροις], καὶ δὴ καὶ ἡ μητρόπολις Ἱερουσαλήμ φθαρτὴ νῦν καὶ πρόσκαιρος, ἀλλ' εἰς κατ' οἰκητήριον ἐξελέχθη τοῦ ἀφθάρτου φύσει καὶ αἰωνίου θεοῦ, ἥτις γε πάντως μικρὸν ὕστερον ἄφθαρτος καὶ θεοφώτιστος ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ γενήσεται καὶ δικαίων ἐνδιαίτημα κατὰ τὴν βροντόφωνον τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς Ἰωάννου φωνὴν ἐν τῇ ἀποκαλύψει· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ὄντως θεόδομος καὶ θεοφρούρητος καὶ θεοκόσμητος καὶ θεοπόθητος. ἀγαπᾷ κύριος τὰς πύλας Σιών ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ. ἦν δὴ καὶ ὡς ἔνδοξον καὶ θεοῦ πόλιν σεμνύων ἐπάγει φάσκων· δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ θεοῦ. καί· καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτω καὶ εἶδομεν, ἐν πόλει κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ὁ θεὸς ἔθεμε λίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Ταύτην δὴ τὴν ἁγίαν καὶ ἐπιθυμητὴν γῆν καὶ παγγέραστον καὶ πανεπέραστον, ἐξ ἧς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονε 716 καὶ οἱ προφῆται πάντες καὶ ἀπόστολοι ἀνεφύησαν, καὶ μέντοι καὶ αὐτὴ ἡ πάντων οὐρανίων καὶ ἐπιγείων κτισμάτων ὑπὲρ τέρα θεομήτωρ βεβλάστηκε καὶ τὸν τοῦ παντός κύριον καὶ δεσπότην ἀπέτεκε καὶ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας γέγονε πρόξενος, καὶ τὸ θεῖον ὄρος Σιών καὶ περιβόητον καὶ τὴν ἱερὰν μητρόπολιν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἱερουσαλήμ κατέσχον οἱ ἄγαν πονηροὶ καὶ ἀκάθαρτοι Σαρακηνοί. ἐπεὶ οὖν περικρατεῖς γενόμενοι τῆς ἁγίας γῆς ἐκεῖ νῆς καὶ σφόδρα σφόδρα πλεονάσαντες καὶ ὑπερισχύσαντες, ἐξώπλισε πλοῖα πολλὰ Μαυρίας ὁ τούτων ἀρχηγὸς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἦλθεν εἰς τὸν

λεγόμενον Φοίνικα τῆς Λυκίας, ἔνθα Κώνστας ὁ βασιλεὺς ἦν μετὰ τοῦ Ῥω μαϊκοῦ στόλου. μέλλοντος δὲ τοῦ βασιλέως τῆ ἐπιούση ναυ μαχεῖν, θεωρεῖ κατ' ὄναρ ἑαυτὸν ὑπάρχειν ἐν Θεσσαλονίκη. καὶ τοῦτο παραυτίκα γνωστικῶ τινι διηγησάμενος, ἔφη πρὸς αὐτόν· ὦ βασιλεῦ, κακὸν τὸ ἐνύπνιον. τὸ γὰρ εἶναί σε ἐν Θεσσαλονίκη θὲς ἄλλω τὴν νίκην προσημαίνει, τοῦτ' ἔστι σοῦ ἡττηθέντος ἢ νίκη πρὸς τὸν ἐχθρόν σου τεθήσεται. ἡμέρας οὖν γενομένης, καὶ ἀλλήλοις συμβαλόντες, ἡττᾶται ὁ βασιλεὺς καὶ συγκιρνᾶται ἢ θάλασσα τῶ αἵματι τῶν Ῥω μαίων. ἐπιβουλῆς δὲ μηνυθείσης τῶ βασιλεῖ, ἀνακοινοῦται ταύτην γνησίω τινὶ τῶν ὑπηκόων ἑαυτοῦ φίλω, ᾧ καὶ τὴν 717 ἰδίαν ἐσθῆτα κατὰ τὴν ἐκείνου συμβουλήν ἐνδύσας καὶ εἰς πενιχρὸν πλοῖον εἰσελθὼν σὺν ὀλίγοις ἀπέπλευσε διὰ τῆς νυκτὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει σωθεὶς παραδόξως. τῆ δὲ ἐπαύριον ὁ τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένος ἐπιστὰς τῆ βασιλικῆ νηὶ συνάπτει πόλεμον. ὃν οἱ πολέμιοι περικυκλώσαντες δοκοῦντες αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα ἰσχυρῶς ἐπολέμουν. ὁ δὲ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνδρείως ἀνελὼν λαβὼν καὶ αὐτὸς καιρίαν πληγὴν ἐτελεύτησεν, πληρώσας τὸ γεγραμ μένον· μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. Ὁ δὲ γε Κώνστας ἀνελὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεοδόσιον ἀπῆλθεν ἐν Σικελία βουλόμενος ἐν Ῥώμη τὴν βασιλείαν μεταστῆσαι. σφόδρα γὰρ ἐμισήθη παρὰ τῶν Βυζαντίων οὐ μόνον διὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ Μαρτῖνον τὸν πάπαν Ῥώμης ἀγαγὼν ἀτίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα, καὶ Μαξίμου τοῦ σοφωτάτου καὶ ὁμολογητοῦ τὴν ἱερὰν γλῶσσαν καὶ τὴν δεξιὰν ἀπέτεμε χεῖρα, καὶ μέντοι καὶ πολλοὺς ἑτέρους τῶν ὀρθοδόξων αἰκίαις καὶ ἐξορίαῖς καὶ δημεύσει κατεδίκασε διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τῆ τῶν Μονοθελητῶν αἵρέσει αὐτοῦ συνθέσθαι. εἶτα πέμψας ἀγαγεῖν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καὶ Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον, οἱ Βυζάντιοι τούτους οὐκ ἀπέστειλαν. ποιήσας οὖν ἐν Σικελία ἔτη 718 ἀναιρεῖται λουόμενος ἐν τῶ βαλανείῳ κατὰ κεφαλῆς διὰ τοῦ καδίου λαβὼν καιρίαν πληγὴν ὑπὸ τινος τῶν παρισταμένων. ὁ δὲ λαὸς ἰδὼν τὸν βασιλέα τελευτήσαντα παρευθὺς ἀναγορεύουσι βασιλέα Μίζιζόν τινὰ λεγόμενον. ὅπερ ἀκούσας Κωνσταντῖνος κατέλαβε τὴν Σικελίαν μετὰ πλείστης ναυμαχίας, καὶ χειρωσάμενος Μίζιζον καὶ τὸν φονέα τοῦ πατρὸς ἀνείλε σὺν τοῖς στασιάσασιν, καὶ οὕτως ἐπανελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέχθη παρὰ πάντων εὐφημούμενος. Ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Παυλικιάνων ἀν εφάνη Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ Σιλουανὸν ἑαυτὸν ὀνομάσας. ἔστι δὲ ἡ αἵρεσις αὐτῶν οὕτως. Παυλικιάνοι οἱ καὶ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιάνοι ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμωσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλ λινίκης τοῦνομα, ἥτις δύο υἱοὺς ἔσχεν, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. τούτους οὖν τὴν Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σαμωσάτου εἰς Ἀρμενιάκους κήρυκας τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ἀπέστειλεν, οἵτινες ἐλθόντες εἰς κώμην τινὰ τῆς Φαναροῖας ἐκεῖσε τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐνέσπειραν. ἔκτοτε οὖν ἡ μὲν κώμη μετωνομάσθη Ἐπίσπαρις, οἱ δὲ μα 719 θηταὶ αὐτῶν Παυλικιάνοι ἐκλήθησαν. οὗτοι οἱ Παυλικιάνοι μετὰ χρόνους τινὰς τῆς διδασχῆς τοῦδε τοῦ Παύλου [οὐ πολλοὺς] ἕτερον ἔσχον διδάσκαλον Κωνσταντῖνον καλούμενον, ὅστις ἑαυτὸν Σιλουανὸν μετωνόμασεν. τοῦτον οὖν ἔχουσιν ἀρχηγὸν τῶν διδασκάλων αὐτῶν καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον. οὗτος γὰρ αὐτοῖς παρέδωκε τὰς μὲν αἵρέσεις αὐτοῦ οὐκ ἐγγράφως ἀλλὰ ἀγράφως κατὰ παράδοσιν, τὸ εὐαγγέλιον δὲ καὶ τὸν ἀπόστολον ἐγγράφως ἀπαράλλακτα μὲν τῆ γραφῆ καὶ τοῖς λόγοις ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα αὐτοῖς παραδούς, διαστρέψας δὲ ἕκαστον κεφάλαιον πρὸς τὰς ἑαυτοῦ αἵρέσεις, νομοθετήσας αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἑτέραν βίβλον τὴν οἴανουσιν ἀναγινώσκειν, εἰ μὴ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἀπόστολον. Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον τὸν καὶ Σιλουανὸν δεῦτερον ἔσχον διδάσκαλον Συμεῶνα καλούμενον, μετονομάσαντα δὲ ἑαυτὸν Τίτον, τρίτον δὲ Ἀρμένιον τινὰ τῶ γένει, Γενέσιον μὲν καλούμενον,

μετονομάσαντα δὲ ἑαυτὸν Τιμόθεον, τέταρτον δὲ Ἰωσήφ, μετονομάσαντα δὲ ἑαυτὸν Ἐπαφρόδιτον, καὶ 720 μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν· ἀλλὰ τοῦτον ὡς μισθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα ἀποβάλλονται ἔνιοι ἐξ αὐτῶν. ἔκτον τὸν Βαάνην τὸν Ῥυπαρόν, καὶ ἕβδομον ἔσχον τὸν Σέργιον τὸν καὶ Τυχικὸν ἑαυτὸν μετονομάσαντα. Μάνεντα τοίνυν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην καὶ ἄλλους, οὓς ἂν τις εἴπῃ αὐτοῖς, προθύμως ἀναθεματίζουσιν, Κωνσταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλουανὸν ἐπικληθέντα καὶ Συμεῶν τὸν καὶ Τίτον καὶ Γενέσιον τὸν καὶ Τιμόθεον καὶ Ἰωσήφ τὸν καὶ Ἐπαφρόδιτον καὶ Βαάνην τὸν Ῥυπαρόν καὶ Σέργιον τὸν καὶ Τυχικὸν ὡς διδασκάλους αὐτῶν οὐδαμῶς ἀναθεματίζουσιν, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὡς περ ἀποστόλους Χριστοῦ. Λέγουσι δὲ καὶ ἐξ ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ αὐτῶν· τὴν Μακεδονίαν, ἣτις ἐστὶ κάστρον Κολωνείας ἢ Κίβωσσα, ἣν ἐμαθήτευσε Κωνσταντῖνος ὁ καὶ Σιλουανὸς καὶ Συμεῶν ὁ καὶ Τίτος· τὴν Ἀχαΐαν, ἣτις ἐστὶ κώμη Σαμωσάτου ἢ Μανανάλις, ἣν ἐμαθήτευσε Γενέσιος ὁ καὶ Τιμόθεος· τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητὰς λέγοντες Ἰωσήφ τοῦ καὶ Ἐπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθωτοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου· τὴν τῶν Λαοδικέων, λέγουσι δὲ τοὺς Ἀργαούτας, καὶ τὴν τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μομφου 721 ἐστία, καὶ τὴν τῶν Κολασσαέων, λέγουσι τοὺς Κοινοχωρίτας, ἄσπερ τρεῖς ἐκκλησίας, φησίν, Σέργιος ὁ καὶ Τυχικὸς ἕμα θήτευσεν. τούτους οὖν τοὺς ἑπτὰ αὐτῶν διδασκάλους καὶ τὰς ἐξ ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμους, οὓς καὶ σέβονται, πάντας δὲ τοὺς λοιπούς, οὓς ἂν εἴπῃ τις αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται. Ἔχουσι δὲ πρώτην αἴρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων δύο ἀρχὰς ὁμολογοῦντες ὡς κάκεῖνοι. λέγουσι δὲ οὗτοι ὅτι ἐν ἐστὶ μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἡμεῖς μὲν, φησίν, ἕτερον θεὸν λέγομεν ὑπάρχειν τὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὃς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, ἕτερον δὲ θεὸν τὸν κοσμοποιητὴν, ὅστις ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος κόσμου τὴν ἐξουσίαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, φησίν, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶναι καὶ πατέρα τὸν αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητὴν. καλοῦσι δὲ ἑαυτοὺς μὲν χριστιανούς, ἡμᾶς δὲ Ῥωμαίους. λέγουσι δὲ πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως πιστεύομεν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον πατέρα, καὶ ἀνάθεμα, φησίν, τῷ μὴ οὕτω πιστεύοντι, μεμελετημένως λίαν τὴν ἑαυτῶν κακίαν μεθ' 722 δεύοντες. οὐ γὰρ προστιθέασιν, ὅτε λέγουσι τὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον, ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, χρὴ δὲ τὸν προσδιαλεγόμενον ὀρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαῖον τοῦ εἰπεῖν τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ὃ ἐστίν· πιστεύω εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ὅρα τῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων καὶ τὰ ἐξῆς. ἔπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν παναγίαν θεοτόκον ἄμετρα, ἂν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν ὁμολογῆσαι αὐτήν, ἀλληγορικῶς λέγουσιν· πιστεύω εἰς τὴν παναγίαν θεοτόκον, ἐν ἣ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ὁ κύριος, λέγουσι δὲ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, καὶ οὐ λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον οὐδὲ ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι τὸν κύριον. βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια τῆς ἁγίας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντες, ὅτι τὰ ῥήματα αὐτοῦ ὁ κύριος διδούς τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· λάβετε, φάγετε καὶ πίετε, οὐκ ἄρτον καὶ οἶνον, καὶ οὐ χρῆ, φησίν, προσάγεσθαι ἄρτον καὶ οἶνον. βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν λέγοντες, 723 ὅτι σταυρὸς ὁ Χριστός ἐστίν, οὐ χρῆ δὲ προσκυνεῖσθαι τὸ ξύλον ὡς κατηραμένον ὄργανον. τοὺς δὲ προφήτας καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους ἀποβάλλονται, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἅγιον Πέτρον τὸν μέγαν πρωτοάποστολον πλεον πάντων καὶ δυσφημοῦσι καὶ ἀποστρέφονται, ἐξ αὐτῶν μηδένα τινὰ ἐν μέρει τῶν σωζομένων εἶναι λέγοντες, καθολικὴν ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν συνέδρια πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες, πρὸς ἑαυτοὺς γὰρ ἐκεῖνοι προσευχὰς αὐτὰ λέγουσιν, βάπτισμα δὲ τὰ

ρήματα τοῦ εὐαγγελίου, καθὼς φησιν ὁ κύριος· ἐγὼ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. Ταῦτα πάντα καὶ πλείω τούτων, ὅτε φωραθῶσιν, ἄλλη γοροῦσιν. ἀλλὰ χρή νουνεχῶς καὶ διωρισμένως αὐτοῖς εἰς πάντα διαλέγεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος προχείρως ἔχουσιν ὡς νόμον οἰκείον, πάντοτε μὲν, μάλιστα δέ, ὅταν βιασθῶσιν, διαψευδόμενοι καὶ λέγοντες καθὼς ἐὰν προσταχθῶσιν ἢ προ τραπῶσι καὶ ἀνέγκλητοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ὁ Μάνης παρέδωκεν ὅτι· οὐκ εἰμι ἐγὼ ἄσπλαγχος, φησίν, 724 ὡς ὁ Χριστὸς ὁ εἰπὼν· ὅστις με ἀρνήσεται ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ. ἀλλ' ἐγὼ λέγω· τοῦ ἀρνούμενου με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ ψεύδει τὴν οἰκείαν σωτηρίαν ποριζομένου ὡς μὴ ἀρνούμενου με μετὰ χαρᾶς προσδέχομαι καὶ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὸ ψεῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν ἀνευθύνως. Ὁμοίως μέντοι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς λοιποὺς ἱερεῖς τοὺς παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται. ἐκεῖνοι δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν συνεκδήμους λέγουσι καὶ νοταρίους ἀδιαφόρους πᾶσιν αὐτοῖς ὄντας καὶ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς διαίταις καὶ πάσῃ τῇ τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ. ἔχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ ἀποστόλου ῥητὰ διὰ στροφα πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ὄντα ἐναντία, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς δῆθεν ἀρμόζοντα ταῖς οἰκείαις αὐτῶν αἰρέσεσιν. ὡς γὰρ εἴρηται τῇ γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις οὕτως εἰσὶν ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ νοήματα διαστρέφουσιν, καθὼς περὶ τούτων σαφέστερον ἐν τοῖς διὰ πλάτους μοι λέλεκται. προσκυνοῦσι δὲ τὸ παρ' ἡμῖν εὐαγγέλιον ὅτε τύχοι οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ λέγοντες ὅτι· λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσι καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς προσκυνοῦμεν. ἐν ἀσθενείᾳ δὲ καὶ πόνῳ τινὲς ἐξ αὐτῶν ὅτε περιπέσωσιν, τὸν 725 σταυρὸν ἐπιτιθέασιν ἑαυτοῖς, καὶ ὑγείας τυγχάνοντες πάλιν αὐτὸν συγκλῶσι καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι πρὸς τὸ κατακαῦσαι, ἢ καταπατοῦσιν αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ παιδία ἑαυτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πρεσβυτέρων αἰχμαλώτων ὄντων παρ' αὐτοῖς, ἕτεροι δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ τῶν ὀρθοδόξων λεληθότως τῶν θείων μυστηρίων μεταλαμβάνουσι πρὸς πλείονα ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων. ταῖς τοιαύταις μεθοδεῖαις καὶ ὑποκρίσεσι χρώμενοι, πάσῃ δὲ ἀκολασία τε καὶ μiasμῶ ἑκατέρας ἀνθρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδεῶς χρῶνται. τινὰς δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διαφέρεσθαι λέγουσιν. [κέ'. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου.] Μετὰ δὲ Κώνσταν ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ' καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς, ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ ἕκτη σύνοδος τῶν ῥο' πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἡ δὲ ἕκτη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων ῥο' 726 ἁγίων πατέρων ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ ιγ'. ἧς ἡγοῦντο Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος τοποτηρηταὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης, Γεώργιος Κωνσταντινουπόλεως, Θεοφάνης Ἀντιοχείας ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου διὰ τὸ τὸν προηγούμενον Μακάριον καθαιρεθῆναι τότε ὡς ἀντενεχθέντα τοῖς ὑπ' αὐτῶν ὀρθοδόξως δογματιζομένοις, τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχός, τῆς δὲ Ἱεροσολύμων ὁ δεῖνα, διὰ τὸ τοὺς θρόνους χηρεῦν πατριαρχῶν κατασχεθέντας τηλικαῦτα ὑπὸ τοῦ Σαρακηνῶν ἔθνους, κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαράν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τε καὶ Πύρου καὶ Παύλου καὶ Πέτρου Κωνσταντινουπόλεως γεγονότων ἐπισκόπων, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τούτων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ αἰρετικῶν, τοῦτ' ἔστι Μακαρίου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου, Στεφάνου τοῦ τούτου μαθητοῦ, ἔτι δὲ καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος λεγόντων ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ καὶ θεοῦ. οὗς ἀναθεματίσασα ἐξεφώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἡγουν θελήσεις καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἐνὸς δείκνυσθαι Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. Ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως· ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων

γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου 727 δεικνύμενος ἐγχαράσσεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου καὶ προφητῶν προὔπεμ φαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιούς τύπους καὶ τὰς σκιὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψεσιν ὑπογράφεται, τὸν τοῦ αἵροντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζομεν, δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ θεοῦ λόγου κατανοοῦντες καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. Ἐφ' ὧν χρόνων ἦλθον οἱ Σαρακηνοὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προσορμίσαντες κατὰ τὴν παράλιον τοῦ Ἐβδόμου, ἀντιπαρατάσσεται αὐτοῖς Κωνσταντῖνος, ὑφ' ὧν πλείσται ναυμαχίαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγίνοντο ἀπὸ ἑαρινοῦ καιροῦ μέχρι τοῦ φθινοπώρου. τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπιγινόμενου διαπεραιωθεὶς ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος ἐχειμάζεν ἐν Κυζίκῳ, καὶ πάλιν ἕαρος ἀρχομένου ἐκεῖθεν ἀναχθεὶς ὁμοίως τοῦ διὰ θαλάσσης εἶχετο πολέμου. ἑπτὰ οὖν ἔτεσι τοῦ πολέμου διαρκέσαντος οὐδὲν πλέον 728 ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἦνυσε στόλος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους μαχίμους ἄνδρας ἀποβαλὼν ὑπέστρεψε πρὸς τὰ ἴδια. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τοῦ Συλλαίου γενόμενος καὶ ὑπὸ σκληρῶν καὶ ῥαγδαίων ἀνέμων καὶ θαλασσίου κλύδωνος κατασχεθεὶς ἄρδην ἀπώλετο. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ τοῦ θέματος τῶν ἀνατολικῶν ἐλθόντες ἐν Χρυσοπόλει ἔκραζον λέγοντες· εἰς τριάδα πιστεύομεν, τοὺς τρεῖς ἀναγορεύσωμεν καὶ στέψωμεν. ἐφ' οἷς θυμωθεὶς Κωνσταντῖνος διότι μόνος ἦν ἐστεμμένος, οἱ δὲ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ οὐδεμίαν ἀξίαν εἶχον, ἀποστέλλει πρὸς αὐτοὺς πατρίκιον ὡς δῆθεν ἀποδεχόμενος τοῦτο, καὶ προσκαλούμενος αὐτῶν τὰ πρωτεῖα βουλευσασθαι μετὰ τῆς συγκλήτου, καὶ διὰ εἰς ἐλθόντων ἐν τῇ πόλει, τούτους μὲν ἀνεσκολόπισεν, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐρινοτόμησεν. Καθ' ὃν χρόνον τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἀπὸ τοῖς ἀρκτέοις περατικοῖς μέρεσι τοῦ Εὐξείνου πόντου ἐκ τῆς λεγομένης Μαιώτιδος λίμνης ἐπήλθε τῇ Θράκῃ μετὰ πολλῆς πτωχείας καὶ ἀπορίας. ὅπερ μαθὼν Κωνσταντῖνος καὶ σφόδρα 729 λυπηθεὶς ἐξώρμησε κατ' αὐτῶν μετὰ πλείστης ναυμαχίας τε καὶ πεζομαχίας, καὶ διὰ μὲν τῆς ἡπείρου τοῦ ποταμοῦ Δανούβη τὰ πεζικὰ παρατάξας, διὰ δὲ τῆς πλησιαζούσης ἀκτῆς τὰς ναῦς προσορμίσας, οἱ Βούλγαροι λίαν φοβηθέντες εἰς ὀχύρωμα δυσάλωτον ἑαυτοὺς ἠσφαλίσαντο. τοῦ δὲ βασιλέως ὀξυπαθήσαντος ἐν ποδαλγίᾳ καὶ ἐπὶ Μεσέμβρειαν ἐκβία σθέντος ὑποστρέψαι χάριν βαλανείου μετὰ δρομώνων ε', κατ' ἐλίπε τὸν λαὸν καὶ τοὺς στρατηγούς κελεύσας παρακαθῆ ζεσθαι καὶ πολεμεῖν τὸ ἔθνος. ὁ δὲ λαὸς τὸν βασιλέα φεύγειν νομίσας εἰς τροπὴν ἔδωκε μηδενὸς διώκοντος. οἱ δὲ Βούλγαροι θεασάμενοι καὶ τοῦ ὀχυρώματος ὑπεξεληθόντες ἐπέδιωξαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες καὶ λαφυραγωγῆσαντες [τὰ αὐτῶν] ἐκράτησαν ἕκτοτε καὶ κατεκυρίευσαν τὴν τῶν χριστιανῶν χώραν. ὅθεν ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν πάκτα δούς ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν Ῥωμαίων ὡς ληϊζόμενους πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ τὰ ἐπέκεινα ταύτης. [κ'. Περὶ Ἰουστινιανοῦ.] Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ι'. οὗ ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη πολλὰ τῶν Σκλάβων πλήθη τὰ μὲν πολέμῳ, τὰ δὲ λόγῳ παραλαβὼν ὑπέστρεψεν. ἀφ' ὧν ἐπιλεξάμενος καὶ στρατεύσας χιλιάδας λ' 730 λαὸν περιούσιον αὐτοὺς ἐπωνόμασεν, οὓς δὴ καὶ καθοπλίσας καὶ ἰδιοποιησάμενος καὶ τῇ τούτων ἀνδρεία καὶ συμμαχίᾳ πεποιθὼς γράφει τοῖς Σαρακηνοῖς ὡς μὴ ἐμμένειν αὐτὸν τῇ ἐγγράφως συμφωνηθείσῃ μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ Σαρακηνῶν εἰρήνῃ, καὶ λαβὼν τὸν περιούσιον ἐκείνον λαόν, μᾶλλον

δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα πρὸς τὴν Σεβαστόπολιν ἀπῆρην· ἐν ἧ καὶ οἱ Σαρακηνοὶ παραγενόμενοι καὶ προμαρτυ ρόμενοι αὐτῶ τὰ μεθ' ὄρκων συμφωνηθέντα μὴ διαστρέψαι, ἐπεὶ τοῖ γε κριτῆς ὁ θεὸς καὶ ἔκδικος γενήσεται περὶ τοῦ των, οὐ κατεδέξατο παντελῶς τὰ τῆς εἰρήνης ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ πρὸς μάχην παρετάσσετο. καὶ δὴ παραυτίκα λύσαντες οἱ Σαρακηνοὶ τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην καὶ ἐπὶ δό ρατος ἀναρτήσαντες ὥρμησαν κατὰ Ῥωμαίων, καὶ συμβολῆς γενομένης ἠτομόλησαν ἐκ τῶν Σκλάβων ἐκείνων πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς χιλιάδες κ'. καὶ οὕτω τῶν Ῥωμαίων δεινῶς τραπέντων καὶ ἀναριθμητῶν σφαγέντων, ἡ δικαιοκρισία καὶ νίκη πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐχώρησε διδάσκουσα μὴ παρα βαίνειν θεῖον ὄρκον πώποτε, κἂν πρὸς ἐναντίους καὶ ἀπί στους γένηται. πεφευγότος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν τῷ παρα θαλασσίῳ τοῦ Λευκάτου μετ' αἰσχύνης πολλῆς καὶ ἥττης ἐλθόντος, ἀνεῖλε τὰς περιλειφθείσας δέκα χιλιάδας τῶν Σκλάβων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. ὅθεν ἐπὶ πλεῖον ἔκτοτε θρασυθέντες οἱ Σαρακηνοὶ σφοδρότερον διελυμαίνοντο τὴν 731 Ῥωμανίαν ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰς κ' χιλιάδας τῶν προσφυγόντων Σκλάβων. ὁ δὲ γε βασιλεὺς εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει καὶ ἀμεριμνήσας ἐξεβιάζετο Καλλίνικον τὸν πατριάρχην εὐχὴν ποιῆσαι, ἵνα καταλύσῃ τὴν πλησίον οὖσαν τοῦ παλατίου ἐκκλησίαν τῆς θεοτόκου τῶν Μητροπολίτου λεγομένην, θέλων ἐν τῷ τόπῳ στήσαι φιάλην καὶ βᾶθρα κτίσαι τοῦ δήμου τῶν Βενέτων, ὅπως ἐκεῖ τὸν βασιλέα δέχωνται. πρὸς ὃν ὁ πατριάρχης ἔλεγεν ὅτι· εὐχὴν μὲν ἐπὶ συστάσει ἔχομεν, ἐπὶ δὲ καταλύσει ἐκκλησίας οὐδαμῶς παρελάβομεν. ἐπεὶ οὖν κατηνάγκασεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ φονικῆ βία τὴν εὐχὴν ἠπαίτει, μόγις ποτὲ ἔφη ὁ πατριάρχης· δόξα τῷ θεῷ τῷ ἀνεχομένῳ πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ὅπερ ἀκούσας ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ἀγυρτώδης ὄχλος καὶ τὸ ἀμὴν ἐπιβοήσαντες κατέλυσαν παραχρῆμα τὴν ἐκ κλησίαν. καὶ ποιήσας τὴν φιάλην ἔκτισεν ἑτέραν ἐκκλησίαν εἰς τὸ Πετρίν καὶ προσηγόρευσε αὐτὴν τῶν Μητροπολίτου. καθ' ὃν χρόνον στασιάσας Λεόντιος ὁ πατρίκιος ἀναγορεύεται νυκτὸς ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Βενέτων βασιλεὺς. ἡμέρας δὲ γενομένης ἐξαγαγὼν Ἰουστινιανὸν εἰς τὸ ἵππικὸν καὶ ῥινοτο μῆσας ἅμα καὶ γλωσσοτομήσας αὐτὸν ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. [κζ'. Περὶ Λεοντίου.] Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Λεόντιος ἔτη γ'. ἐφ' 732 οὗ ἐπιστρατευσάντων τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τῆς Ἀφρικῆς, τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον κατ' αὐτῶν ἀπέστειλεν. τῶν δὲ πολε μισάντων καὶ νικησάντων αὐτοὺς κατὰ κράτος, ἀνηγόρευσε αὐτοῖς βασιλέα Ἀψίμαρον τινα καλούμενον. ὃς καὶ κατα λαβὼν ἅμα τῷ συνόντι αὐτῷ λαῶ τε καὶ στόλῳ τὴν πόλιν εἰσῆλθε κατὰ προδοσίαν διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης, καὶ τὸν Λεόντιον χειρωσάμενος καὶ ῥινοτομήσας αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Δαλμάτου περιώρισεν. [κη'. Περὶ Ἀψιμάρου.] Μετὰ δὲ Λεόντιον ἐβασίλευσε Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'. διώνυμος γὰρ ἦν ὡς Ἰακῶβ καὶ Ἰσραήλ, ὡς Ἰοθῶρκαὶ Ῥαγουήλ, ὡς Σίμων καὶ Πέτρος, ὡς Θωμᾶς καὶ Δίδυμος, ὡς Θαδδαῖος καὶ Λεββαῖος. τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ ἐκ Χερ σῶνος φυγόντος καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐλθόντος, ἀφ' οὗ καὶ λαὸν ἄπειρον εἰληφότος διὰ πολλῶν ὑποσχέσεων καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐλθόντος, εἰσῆλθε σὺν ὀλίγοις ὁμοφύλοις διὰ τοῦ ἀγωγοῦ κατὰ προδοσίαν. ὅπερ μαθὼν Ἀψίμαρος εἰς Ἀπολλωνιάδα φεύγει. [κθ'. Περὶ Ἰουστινιανοῦ τὸ δεύτερον.] Μετὰ δὲ Ἀψίμαρον ἐβασίλευσε πάλιν Ἰουστινιανὸς ὁ ῥινογλωσσότμητος ἔτη ζ'. ὃς τὸν μὲν Ἀψίμαρον κατασχὼν καὶ 733 κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν θριαμβεύσας ἀνεῖλεν, τὸν δὲ πατρι ἀρχην Καλλίνικον ἐκτυφλώσας ἐξώρισεν ἐν Ῥώμῃ, ἀνθ' οὗ προβάλλεται Κυριακόν, τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστρης ἐγκλειστὸν ὄντα, ὡς προαγορεύσαντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντων ἐκμανεῖς καὶ λυσσήσας ἀναριθμητὸν πλῆθος ἔκ τε τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συλλόγου διέφθειρεν. τοὺς μὲν γὰρ προφανῶς ἔσφαζεν, τοὺς δὲ νυκτὸς ἐσάκιζεν, καὶ τοὺς μὲν πρὸς ἀριστὸ δειπνα κλητορεύων φαρμάκῳ δεινῶς τῆς

παρούσης ζωής έχω ριζεν, τούς δὲ πρὸς ἔξορίαν δῆθεν ἐκπέμπων ἐφούρκιζεν. ὅθεν τοσοῦτον δέος κατεῖχε τὴν πόλιν ὡς καὶ τινὰς αὐτοῦ μολῆσαι πρὸς βαρβάρους. καὶ μέντοι καὶ Χερσωνίτας μνησι κακῶν ἀπὸ τῆς ἔξορίας αὐτοῦ στόλον ἐξώπλισε κατ' αὐτῶν καὶ ἀπέστειλεν. οἱ δὲ τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν καθύβρισαν, τὸν δὲ ἐκεῖσε ἐξόριστον ὑπὸ Ἀψιμάρου δι' ὑπόνοιαν βασιλεῖας Φιλιππικὸν υἱὸν Νικηφόρου τοῦ πατρικίου βασιλέα θάττον ἀνηγόρευσαν. ὅπερ γνοὺς ὁ τύραννος Ἰουστινιανὸς καὶ ἐπὶ πλεῖον θυμωθεὶς ἅμα καὶ φοβηθεὶς ἀνήλθε μέχρι Σινώπης ἀκριβέστερον περὶ τούτου μαθησόμενος. τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ τὴν πόλιν σὺν τῷ στόλῳ καταλαβόντος, Ἰουστινιανὸς πρὸς τὸν Δαματρὺν ἀπέδρα καταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων. ὃν αὐτίκα Φιλιππικὸς χειρωσάμενος αἰσχροῦς ἀνείλεν. 734 [λ'. Περὶ Φιλιππικοῦ.] Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρ δάνης ἔτη β'. καὶ εἰσελθόντες ἀπὸ τῆς Θράκης ἐπίβουλοί τινες ἐξ ἐπιτροπῆς Θεοδώρου καὶ Γεωργίου τῶν πατρικίων ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ μερενδίζοντα. [λα'. Περὶ Ἀρτεμίου.] Μετὰ δὲ Φιλιππικὸν ἐβασίλευσεν Ἀρτέμιος ὁ καὶ Ἀναστάσιος ἔτη β'. ὃς Θεόδωρον καὶ Γεώργιον τοὺς πατρικίους ἐκτυφλώσας ἐξώρισεν ἐν Θεσσαλονίκη. καὶ στασιάσας ὁ ἐν τῷ Ἀδραμυτίῳ λαὸς ἀναγορεύουσι βασιλέα Θεοδόσιον τινὰ ἐκλήπτορα τῶν ἐκεῖσε δημοσίων φόρων. ὅπερ μαθὼν Ἀρτέμιος ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέφυγεν. ὁ δὲ Θεοδόσιος τὴν πόλιν καταλαβὼν ἐν ὄχλῳ βαρεῖ διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης κατὰ προδοσίαν εἰσῆλθεν. [λβ'. Περὶ Θεοδοσίου.] Μετὰ δὲ Ἀρτέμιον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος ἔτη β'. ὃς τὸν Ἀρτέμιον σχῆμα περιθέμενος μοναδικὸν ἐξώρισεν ἐν Θεσσαλονίκη μηδὲν περαιτέρω τοῦτον παραβλάψας. ἐφ' ὧν χρόνων ἐπιστρατεύσας Μάσαλμας ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς κατὰ Ῥωμαίων καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀμωρίου γενόμενος γράφει 735 πρὸς Λέοντα στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν· ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σὴ ἐστίν. ἐλθὲ οὖν καὶ λαλήσωμεν τὰ πρὸς εἰρήνην, καὶ ποιῶ πάντα ὅσα θέλεις. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀποστείλας ὑπάτους καὶ λόγους εἰρήνης ποιησάμενος καὶ ὑπὸ πάντων ὡς βασιλεὺς εὐφημισθεὶς ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἔρχεται μετὰ πολυοχλίας. ἐν ἧ τὸν τοῦ Θεοδοσίου υἱὸν περιτυχὼν καὶ χειρωσάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας πάσης καὶ τῶν ἐν τέλει ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ παλατίου καταλαμβάνει τὴν Χρυσόπολιν. ὁ δὲ Θεοδόσιος λόγον ἅπα θείας παρ' αὐτοῦ λαβὼν παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ υἱῷ κληρικὸς γενόμενος. [λγ'. Περὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου.] Μετὰ δὲ Θεοδοσίον ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἰσαυρὸς ὁ καὶ Κόνων ἔτη κέ'. Θεοδοσίου γὰρ τῷ γένει Ἀδραμυτινοῦ τὰ βασιλικά σκῆπτρα ἐγκεχειρισμένου, καὶ Ἰαζάτ τοῦ τῆς Ἀράβων ἡγεμονεύοντος ἐξουσίας, δύο τινὲς θεομάχοι Ἑβραίων παῖδες οἱ ἀεὶ πάντοτε τραχηλιῶντες κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ φρυαττόμενοι τερατείας καὶ βωμολοχίας καὶ δαιμονιώδεσιν οἰωνίσμασι σχολάζοντες ὡς δῆθεν ἀστρολογί 736 κῆν τινὰ μεταδιώκοντες ἐπιστήμην καταλαμβάνουσι τὴν τῶν Ἀράβων βασιλικὴν αὐλήν, καὶ δὴ καταμηνύονται τῷ προρρηθέντι Ἰαζάτ καὶ τούτῳ χρησιμῶς πολυευζωίας καὶ πολυχρονίου διαμονῆς μουῦνται, εἴ γε ἄρα τὴν τῶν Χριστιανῶν καταρράξαι διακόσμησιν δυνηθεῖν τὸν τε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεανδρικὸν χαρακτήρα καὶ τῆς αὐτὸν τεκούσης θεομήτορος ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλων ἀπαλεῖψαι. καὶ δὴ ὁ φιλόζωος ἐκεῖνος καὶ χοιρόβιος ἄνθρωπος ὑπὲρ κούσε τῆ συμβουλῆ τῶν ἀπατεῶνων καὶ πάσας τὰς τῆς ἐφῶς ἐκκλησίας διεσάλειψεν ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ. ἀλλ' ἠπατήθη ὁ δειλαιοσ. οὐπω γὰρ ἐνιαυτοῦ πληρωθέντος, καὶ τοῦτον ἡθεὶς δίκη μετεχειρίσατο, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τούτους ἠβουλήθη ὡς ψευδομάντας ἀποκτεῖναι. οἵτινες φοβηθέντες ὥχοντο ἀνακάμψαντες πάλιν ἐν τοῖς Ἰσαυρικοῖς μεθορίοις. εἶτα εἰς πηγὴν τινὰ που ἀναψυχόντων αὐτῶν, ἰδοὺ νεανίσκος τις τοῦνομα Λέων καλὸς τῷ εἶδει, ὠραῖος τῷ προσώπῳ, εὐμήκης τῷ σώματι, βάνουσος τὴν τέχνην ἐξ αὐτῆς τὴν ζωὴν ποριζόμενος, καὶ δὴ ἐκ τοῦ ὑποζυγίου τὸν

φόρτον περιελάμενος ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὥσει ἕκτη. εἶτα οἱ τῶν ἐγγαστριμύθων μύσαι μουῦνται αὐτῷ τοῦ κατάρξαι αὐτὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκήπτρων. καὶ δὴ τοῦ Λέοντος ἀναβαλλομένου καὶ διαποροῦντος πρὸς τὸ ἀκρότατον τῆς ἑαυτοῦ εὐτελείας ἀφορῶντος, ὄρκοις πληροφορεῖται ὑπὸ τῶν μισοχριστῶν ὅτι ταῦτα οὕτω δεῖ γενέσθαι. καὶ δὴ αἰτοῦνται αὐτὸν ὀρκωμοσίους λόγους πληροφορηθῆναι παρ' αὐτοῦ, ἴν', εἰ ἄρα γε εἰς πέρας τοῦτο ἄγοιτο, πᾶν εἴ τι οὖν αἰτηθεῖη 737 παρ' αὐτῶν ἀνυπερθέτως δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ. ἦν δὲ πλησίον ναὸς τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου. καὶ εὐθύς ἐτοιμότητά εἰσελθὼν ὁ βάνουσος Λέων καὶ περικρατῆς γενόμενος τῶν ἱερῶν καγκέλλων τοῦ θυσιαστηρίου δέδωκεν ἐγγυητὴν τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, ἐστώτων τῶν Ἰουδαίων ἐν τοῖς πυλῶσι τοῦ ναοῦ καὶ δεχομένων τὸν ὄρκον παρ' αὐτοῦ. καὶ αὐθις ὥχετο ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. ἦν δὲ τις τῶν ἀνατολικῶν στρατηγίας τὴν ἡγεμονίαν περιέπων πα τρίκιος τοῦνομα Σισίννιος στρατολογίαις τὴν χώραν περιπολεύων. ἐν οἷς καὶ Λέων ὁ βάνουσος στρατολογηθεὶς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς προκοπὴν μεγάλην ἀναβιβάζεται σπαθαρικῶ ἀξιώματι προχειρισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Θεοδοσίου. καὶ δὴ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ἐσπέρια μέρη ἐκπεμφθεὶς εἰς Καμπανίαν καὶ Ἀμάλφην καὶ Νεάπολιν, τηνικαῦτα βαρβαρισάντων, καταλαβὼν δὲ τὰ ἐκεῖσε ἐν πλωτηρσίοις δρόμοσι τὸν ἀριθμὸν ρκ' καὶ τροπαιοφόρῳ νίκη τὴν εἰρήνην βραβεύσας καταλαμβάνει τὰ βασίλεια, καὶ αὐθις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορεύεται βασιλεὺς. καὶ δὴ Θεοδόσιος ὁ πρᾶος βασιλεὺς προὔπαντᾷ αὐτῷ καὶ ἄρας τὸ στέφος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς περιτίθησι τῷ Λέοντι. περιβοήτου δὲ ἐπ' εὐφημίας γενομένου τοῦ Λέοντος, ἰδοὺ οἱ φαρμακοὶ Ἰουδαῖοι δρομαῖοι εἰσελαύνουσι εἰς τὰ βασίλεια, εἶτα ὑπὸ τοῦ νέου ἀνακτος δεξιολαβηθέντες τὴν ὀφειλὴν ἀποτινύουσιν ἀσυγχώρητα. τοῦ δὲ ἐτοιμῶς ταύτην ἐπαγγελλομένου ἀποδιδόναι, ἀποκριθέντες εἶπον οἱ θεομάχοι· τοῦτο αἰτούμεθα 738 παρά σου, κράτιστε βασιλεῦ, ἵνα τὸν χαρακτήρα τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας ἐκ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀπαλείψῃς. καὶ τοῦτο ποιῶν μέλλεις βασιλεύειν ἄχρι χρόνων ἑκατὸν ἐν τῇ γενεᾷ σου. ὁ δὲ εὐθήης καὶ ἀστήρικτος τῇ πίστει ὡσπερ ὑπὸ ὄφρων τοῖς δυσὶ μυκτῆρσι πιεζόμενος ἐτοιμότητά τὸ αἰτηθὲν ἐπιτελεῖν ἐπαγγέλλεται. ὦ τῆς ἀνοίας, ὦ τῆς φρενοβλαβείας. ὁ χριστιανικώτατος βασιλεὺς Ἑβραίοις ὑπόσπονδος ὤφθη, ὁ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλικῆς δυναστείας ὑπὸ θεοῦ ἐγκεχειρισμένος ὑπὸ θεομάχων ἀνδρῶν τερατεύεται. Ἐκμανεῖς οὖν κατὰ τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀρχαιοτάτης πίστεως μεταστειλόμενος τὸν ἀοίδιμον Γερμανὸν τὸν πατριάρχην ἤρξατο προστρίβεσθαι αὐτῷ καὶ μέμφεσθαι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ πάντας τοὺς Χριστιανούς ὡς εἰδωλολατρήσαντας ἐπὶ τῇ προσκυνήσει τῶν ἁγίων εἰκόνων. ὁ δὲ μέγας ἔφη Γερμανός· ἄκουσον, ὦ βασιλεῦ. τοῦ μὲν κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σαρκὸς ἐπιφανέντος καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφέντος καὶ πᾶσιν ὀραθέντος (πάντες γάρ, φησὶν, εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν), πᾶσα εἰδωλολατρεία ἐκποδῶν γέγονε καὶ πᾶν ἄγαλμα εἰδῶλι κὸν ἐξηφάνισται. καθὼς καὶ προαναφωνῶν Ζαχαρίας ὁ προ 739 φήτης ἔφη· καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει κύριος Σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδῶλων ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οὐκέτι αὐτῶν ἔσται μνεῖα. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς συναναστροφῆς καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ διδασκαλίας ἕως τοῦ νῦν παρῆλθον ἔτη ψλ', καὶ οἱ ἐν τοσοῦτοις ἔτεσι διαπρέψαντες πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας ὀρθόδοξοι οὐδὲν τοιοῦτον περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐνενόησαν ἢ ἐλάλησαν. ἐξ ἀρχῆθεν γὰρ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰς οὐρανούς ἀνάληψιν ἡ εἰκονικὴ ὄρασις ἀνετυπώθη. παρά τε γὰρ τῆς αἰμόρρου εἰς τὴν ἐπ' αὐτὴν γενοῦσαν θαυματουργίαν ἢ τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν ἐστηλογραφήθη. περὶ ἧς εἰκόνας Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ἐν βιβλίῳ ἐβδόμῳ οὕτως ἔφη· ἐπειδὴ τῆσδε τῆς πόλεως τῆς Φιλίππου

Καισαρείας, ἦν Πανεάδα Φοίνικες προσαγορεύουσιν, εἰς μνή μιν ἦλθον, οὐκ ἄξιον ἡγησάμην παρελθεῖν διήγησιν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς μνημονεύεσθαι ἀξίαν. τὴν γὰρ αἰμορροῦσαν, ἦν ἐκ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων πρὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τοῦ πάθους ἀπαλλαγὴν εὐρασθαι μεμαθήκαμεν, ἐνθὲνδε ἔλεγον ὀρμᾶσθαι τὸν τε οἶκον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως δεῖ κνυσθαι καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰς αὐτὴν εὐεργεσίας θαυμαστὰ τρόπαια παραμένειν. ἔσταναι γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ 740 λίθου πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου γυναικὸς ἐκ τύπωμα χάλκεον ἐπὶ γόνυ κεκλιμένον καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶν ἰκετευούσῃ ἑοικὸς, τούτου δὲ ἄντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕλης ἄνδρὸς ὄρθιον σχῆμα διπλοῖδα κοσμίως περιβεβλημένον καὶ τὴν χεῖρα τῆ γυναικὶ προτεινόν, οὗ παρὰ τοῖς ποσὶν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτῆς ξένον τι βοτάνης εἶδος φύειν, ὃ μέχρι τοῦ κρασπέδου τῆς τοῦ χαλκοῦ διπλοῖδος ἀνιὸν ἀλεξιφάρμακόν τι παντοίων νοσημάτων τυγχάνειν. τοῦτον δὲ τὸν ἀνδριάντα εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ φέρειν ἔλεγον, ἔμεινε δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὡς καὶ ὄψει παραλαβεῖν ἐπιδημῆσαντας αὐτοὺς τῆ πόλει. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς πάλαι ἐξ ἔθνων εὐεργετηθέντας πρὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ταῦτα πεποικέναι, ὅτε καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένους ἱστορήσαμεν. Πάλιν οὖν ὁ θεοφόρος Γερμανὸς πρὸς τὸν ἀνήμερον ἔφη λύκον· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἐδέσῃ τῆ πόλει ἡ ἀχειροποίητος εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ παράδοξα ἐργαζομένη θαύματα, ἦν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν σουδαρίῳ τῆς οἰκείας μορφῆς τὸ εἶδος ἐναπομαζάμενος διὰ Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου σώζουσαν τὸν χαρκτήρα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς αὐτοῦ Αὐγάρῳ τοπάρχῃ τῆς Ἐδεσηνῶν πόλεως ἀπέστειλε καὶ τὴν νόσον αὐτοῦ ἰάσατο. 741 καὶ μέντοι καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἱστορηθεῖσα τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος ἔτι ζωσῆς αὐτῆς ἁγία εἰκὼν καὶ πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Θεόφιλον, πρὸς ὃν καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων ἀπέστειλεν. ἦτις καὶ ἕως τοῦ νῦν θαυματουργεῖ. διὸ δὴ καὶ αἱ ἐξ οἰκουμενικαῖς σύνοδοι ταύτας εὐροῦσαι προσκυνουμένας καὶ τιμωμένας ἀπεδέξαντο καὶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἐλάλησαν ἐναντίον. πλὴν οὖν τὴν μὲν καθαίρεσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀκούομεν μέλλειν ἔσεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας. τοῦ δὲ καταναγκάσαντος αὐτὸν ἐπὶ ποίας εἰπεῖν βασιλείας καὶ ἀκούσας· ἐπὶ Κόνωνος, ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὄντως ἐγὼ εἰμι καὶ οὕτω παιδιόθεν ἐκλήθην. καὶ ὁ μέγας Γερμανὸς ὑπολαβὼν ἔφη· μὴ γένοιτο, δέσποτα, διὰ τῆς σῆς βασιλείας πραχθῆναι τὸ κακὸν τοῦτο καὶ θεοστυγές. ἀντιχριστοῦ γὰρ ἔστι πρόδρομος ὁ τοῦτο πληρῶν καὶ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ θεοῦ λόγου ἐπιδημίας ἀνατροπεὺς καὶ ἀντίδικος. ὁ δὲ θεομάχος τύραννος ταῦτα ἀκούσας καὶ ὡς λέων βρῦξας αὐτίκα καὶ σφόδρα χαλεπήνας ἀτίμως τὸν δίκαιον ἐξήλασεν εἰδωλολάτρη ἀποκαλέσας, καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ ραπίσας τῶν βασιλείων ἐξελαύνει. 742 Φασὶ δὲ τινες καὶ τοῦτο πιστότατοι ἄνδρες, ὅτι πρὸς τῆ Βασιλικῇ καλουμένην κινστέρνην τῆ οὔσῃ πλησίον τῶν Χαλκοπρατείων παλάτιον ἦν σεμνόν, ἐν ᾧ ὑπῆρχε κατὰ τύπον ἄρχαϊον οἰκουμενικὸς διδάσκαλος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἑτέρους μαθητὰς αὐτοῦ καὶ συλλήπτορας προύχοντας ἄνδρας τὸν ἀριθμὸν ἰβ' πᾶσαν ἐπιστήμην μετερχομένους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κρατύνοντας δόγματα, βασιλικὰς διαίτας καὶ βίβλους ὡσαύτως ἔχοντας, ὧν οἱ βασιλεῖς ἄνευ βουλήν ἢ γνώμην οὐκ ἐθέσπιζον. τούτους ὁ ἀγριώτατος θῆρ καὶ δυσώνυμος βάνασος προσκαλεσάμενος ἐπειράτο πείθειν συνθέσθαι αὐτοῦ τῆ ἀθεΐᾳ. τῶν δὲ τοῦτο μὴ καταδεξαμένων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐλεγξάντων αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν, προσέταξε συρομένους αὐτοὺς ἀτίμως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ διδασκαλείου αὐτῶν ἐγκλεῖσθαι. τούτου δὲ γενομένου τῆ νυκτὶ πάλιν ἀποστείλας ὁ ἀνήμερος δράκων νυκτεπάρχους τινὰς καὶ ἀπηνεῖς ἄνδρας προσέταξε συναχθῆναι πλῆθος ξύλων καὶ τούτων ὑπαφθέντων κατακαῆναι τοὺς ἄνδρας σὺν τῶν οἰκημάτων καὶ τῶν βιβλίων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῖς ὑπαρχόντων. οὗ γενομένου πάντες ἄρδην κατεφλέχθησαν. ἔκτοτε οὖν ἡ τῶν ἐπιστημῶν γνῶσις ἐν

Ῥωμανία ἐσπάνισε τῆ τῶν βασιλευόντων γνωσι μάχων ἀπονοία μειουμένη ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστῶν βασιλέων. 743 Ἐν τούτοις ἐξουσιαστικῶς ἅμα καὶ δυσσεβῶς τῆς αἰρέσεως ἀπάρχεται καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Χαλκῆς πύλης τοῦ παλατίου εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατεάξας καὶ σιλέντιον ἀσεβείας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ποιήσας προσκαλεῖται πάλιν τὸν τίμιον Γερμανὸν οἰόμενος πείθειν αὐτὸν ὑπογράψαι κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων. ὁ δὲ μὴδ' ὄλως εἴξας τῆ θωπεΐα ἢ τῆ ἀπειλῆ τοῦ ἀλάστορος θεὸς τὸ ὠμόφορον ἀπετάξατο τὴν ἱερωσύνην καὶ οὕτως ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. ὁ δὲ θεομάχος ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ Ἀναστάσιον πρεσβύτερον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας συνθέμενον κατὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ βουλὴν πάντα ποιεῖν. πᾶσαν δὲ εἰκονικὴν ἀνατύ 744 πωσιν τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς θεομήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων κατέστρεψε καὶ κατέκαυσε καὶ διωγμὸν μέγαν ἐγείρας πολλοὺς ἱερεῖς καὶ μονάζοντας καὶ λαϊκοὺς διαφόροις τιμωρίαις καὶ θανάτοις ὑπέβαλεν. διὰ ταῦτα οὖν καὶ ὁ τῆς μεγάλης Ῥώμης πρόεδρος Γρηγόριος τὴν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑποταγὴν ἐκτιναξάμενος τὸ αἶρετικὸν αἷσχος ἀποδιδράσκει σπονδὰς εἰρηνικὰς εἰς τὴν τῶν Φράγγων ὑποταγὴν εἰσδεξάμενος σὺν πάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τοὺς φόρους εὐθύς κωλύσας τὸν Ἀναστάσιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεθεμάτισεν. Ἐφ' ὧν χρόνων σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ φοβερῶτατος, καὶ ἐπτώθησαν ἐκκλησίαι πολλαὶ καὶ οἴκοι τὰ τε χερσαῖα τῆς πόλεως τεῖχη καὶ φρούρια πολλὰ καὶ χωρία τῆς Θράκης, καὶ τέθνηκε λαὸς ἀναρίθμητος, καὶ ἡ γῆ ἐσειέτο ἐπὶ χρόνους δύο, ὥστε καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ἰδίων ὄρων ἔντισι τόποις ὑποχωρῆσαι. ἐν τούτοις ὁ παμμίαρος καὶ ἀλάστωρ Λέων ὁ βάνουσος ὡς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει δυσεντερικῶς καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πέπτωκεν. Ὁ οὖν Μάσαλμας, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, τὴν Ἄβυδον 745 καταλαβὼν καὶ ἀντιπεράσας λαὸν ἄπειρον καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐξορμήσας γράφει πρὸς Σουλεῖμᾶν τὸν πρωτοσύμβουλον ἐλθεῖν ἐν τάχει μετὰ τοῦ στόλου. καὶ τῆ μὲν ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς παρακαθίσας τὴν πόλιν καὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος περιχαράκωσας ἐλυμαίνετο σφόδρα τὰ Θρακῶα μέρη, τῆ δὲ α' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀνέβαλεν ὁ Σουλεῖμᾶν ἔχων παμμεγέθεις ναῦς καὶ πολεμικὰς τευχῆρας καὶ δρόμωνας μεγάλους πάνυ χιλίους ὀκτακοσίους. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς ἐμπυρίους ναῦς κατ' αὐτῶν ἐκπέμψας πυριαλώτους ἐποίησε τὰς πλείστας καὶ φοβερὰς ναῦς ἐκεῖνας. αὐτίκα γοῦν αἱ μὲν εἰς τὰ παράλια τεῖχη πυρπολούμεναι προσαπερρίφησαν, αἱ δὲ εἰς τὸν βυθὸν αὐτανδροὶ συνωθούμεναι κατεποντίσθησαν, ἕτεραι δὲ μέχρι τῆς Ὀξείας νήσου καὶ Πλατείας ἀπηνέχθησαν καταφλεγόμεναι. κἀντεῦθεν τοίνυν οἱ μὲν τῆς πόλεως θάρσος ἔλαβον, οἱ δὲ πολέμιοι κατέπτηξαν μεγάλως καὶ ἐξελύθησαν. τῷ δὲ ἔαρινῷ καιρῷ λοιμικὴ νόσος εἰς αὐτοὺς ἐνσκήψασα μετὰ λιμοῦ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐξ αὐτῶν διέφθειρεν. ἐξ ὧν οἱ περιλειφθέντες πόλεμον ἐν τῇ Θράκῃ μετὰ Βουλγάρων συνάψαντες ἀνῆρέθησαν χιλιάδες κβ'. τῆ δὲ ἐ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀπάραντες, καὶ ἀνέμου σφοδρὸ τᾶτου πνεύσαντος, οἱ μὲν ἐν Προικονήσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις 746 ἀκταῖς ἀπώλοντο, οἱ δὲ ἐξαβυδίσαντες, ἀθρόως ἐπελθὼν νέφος χαλάζης πλήρες καὶ τετριγὸς ὀλέθριον μετὰ ῥαγδαίου ἀνέμου, ὑποβρύχιοι πάντες ἐγένοντο. διεσώθησαν δὲ παραδόξως ἐκ τῶν #22α' πέντε μόνον πλοῖα, ἃ καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὰ ἴδια τὴν τῶν Ῥωμαίων νίκην τε καὶ σωτηρίαν καὶ τὴν ἑαυτῶν ἦτταν καὶ πανωλεθρίαν. Ἐφ' ὧν χρόνων ὑπῆρχεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄνθρωπος πὸς τις διαβόητος καὶ περιφανὴς ἄγαν πλούσιός τε σφόδρα καὶ φιλόπτωχος ἄκρως, εἶχε δὲ καὶ ἐξ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ τὸ πάθος τῆς πορνείας. εἰς γῆρας οὖν ἐλθὼν καὶ μήτε τῆς πολλῆς καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐλεημοσύνης παύσας, μήτε μὴν ἐκ τῆς πορνείας διὰ τὴν χρόνιον καὶ κακίστην συνήθειαν ἐκκόψας ἐτελεύτησεν αἰφνίδιον. ζητήσεως δὲ γενομένης περὶ αὐτοῦ παρά τε τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ τῶν ἐπισήμων ἐπισκόπων, καὶ τῶν μὲν λεγόντων· ἐσώθη διὰ τὸ γεγράφθαι· λύτρον ψυχῆς ὁ ἴδιος

πλοῦτος, ἐξ ἰδίων γὰρ καὶ δικαίων πόνων καὶ οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ἀδίκων ἐποίει τὴν ἐλεημοσύνην· τῶν δὲ μὴ παραδεχομένων, ἀλλ' ἀντιλεγόντων ὡς ἄμωμον εἶναι χρῆ τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ τέλειον, γέ 747 γραπται γάρ· ἐάν τις ὄλον τὸν νόμον πληρώσῃ, πταίσι δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος, καί· ἐν ᾧ εὖρω σε κρινῶ σε, φησὶν ὁ θεός· ἐκλήρυθη νηστεία καὶ προσευχή ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐδήλωσεν εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια δεηθῆναι τοῦ θεοῦ τοῦ γνωρίσαι αὐτοῖς διὰ τινος ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. οὐπὲρ γενομένου, ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς ἐγκλειστῶ τινι μεγάλῳ καὶ θεοφόρῳ, πῶς καὶ ποῦ τυγχάνει ὁ ἄνθρωπος. καὶ δὴ μετὰ στείλαμενος αὐτίκα τὸν πατριάρχην διηγήσατο αὐτῷ μετὰ πολλῶν δακρῶν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων οὕτως· θεωρήσαί με ἴτῃ νυκτὶ ταύτῃ προσευχομένῳ κατὰ θεϊαν ἔκστασιν τόπον τινὰ ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχοντα παράδεισον ἀνεξήγητον κάλλος περικείμενον, ἐξ εὐωνύμων δὲ κάμινον, ἧς ἡ φλόξ μέχρι τῶν νεφελῶν ἀνέβαινε, καὶ τὸν τελευτήσαντα πλούσιον τοῦτον μετὰ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς φοβερᾶς ἰστάμενον καμίνου καὶ πολλὰ στενάζοντα καὶ πυκνὰ πρὸς τὸν παράδεισον ἀποβλέποντα. ἐν τῷ οὖν στενάζειν αὐτὸν καὶ ὀδύρεσθαι ὀρῶ τινα λαμπροφόρον ἐπιστάντα καὶ λέγοντα πρὸς αὐτόν· τί μάτην στενάξεις, ἄνθρωπε; ἰδοὺ γὰρ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης σου ἐλυτρώθης τῆς γενένης, διὰ δὲ τοῦ μὴ 748 ἀποστήναι σε τῆς ἀκαθάρτου καὶ βδελυρᾶς πορνείας ἕστε ρήθης τοῦ παραδείσου. καὶ ταῦτα ὁ τε πατριάρχης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἀκούσαντες φόβῳ μεγάλῳ συσχεθέντες πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· δικαίως οὖν καὶ ἀξίως ὁ ἀπόστολος ἔγραψεν· φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἀμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἐν τῷ νόμῳ παρ' ἐγγυᾶ φάσκων· γίνεσθε ἅγιοι ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καί· οὐ πορνεύσεις, οὐ μοιχεύσεις. καί· οὐκ ἔσται πορνεία ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ καὶ οὐκ ἔσται πορνεύων ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες ὅτι, κἂν πορνεύωμεν, ποιοῦμεν ἐλεημοσύνην καὶ σωζόμεθα. ὁ γὰρ ὄντως ἐλεήμων ἑαυτὸν ὀφείλει πρῶτον ἐλεῆσαι καὶ τὸν ἁγιασμόν τοῦ σώματος κατορθῶσαι, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. οὐκοῦν οὐδὲν ὠφελήσει τὸ ἀργύριον διδόμενον ἐκ χειρὸς ῥυπαρᾶς καὶ ψυχῆς ἀμετανοήτου καὶ μεμολυσμένης καὶ διεφθαρμένης ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων ἔργων. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ῥώμῃ τι τοιοῦτον· μοναχὸς τις ἀφορισθεὶς ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ πάπα ὡς παρὰ γνώμην τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν θεσμόν τοῦ μοναστηρίου 749 τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου ποιήσαντά τι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔτε λεύτησεν. ὅπερ ἀκούσας ὁ πάπας μεγάλως ἐλυπήθη, ὅτι ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφὸς ἐξαίφνης δεδεμένος, καὶ γράψας ἐν χάρτῃ εὐχὴν λούσαν τὸν τεθνεῶτα ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ ἔδωκε τινὶ διακόνῳ εἰπὼν· ἄπελθε ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀνάγνωσον αὐτήν. καὶ τούτου γενομένου, θεωρεῖ ὁ ἡγούμενος κατ' ὄναρ τὸν ἀδελφὸν καὶ λέγει αὐτῷ· λύπην ἔχομεν, ἀδελφέ, περὶ σου, ὅτι δεδεμένος ἔτελεύτησας. εἶπε οὖν ἡμῖν πῶς ὑπάρχεις. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὄντως, πάτερ, εἰς φυλακὴν ἤμην ἕως τῆς χθὲς ἡμέρας. σήμερον δὲ διὰ τοῦ θεοῦ ἀπελύθην. ὅπερ ἐξηγησάμενος ὁ ἡγούμενος τῷ πάπα, ἐγνώσθη πᾶσιν ὅτι, καθ' ἣν ὥραν ὁ διάκονος ἀνέγνω τὴν εὐχὴν ἐπὶ τοῦ τάφου, τότε καὶ τοῦ δεσμοῦ ὁ ἀδελφὸς ἐλύθη. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τῷ δόντι τοιαύτην ἐξουσίαν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις. Διὰ δὲ τοῦτο φησὶ καὶ ὁ μέγας Χρυσόστομος· ἡμεῖς μὲν οὖν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν τὰ δεσμὰ περιβάλλομεν. εἰ δὲ τις καταφρονοῖ τούτων, ἐπιστήσεται ὁ τοῦ 750 θανάτου καὶ τῆς κρίσεως καιρὸς διδάσκων αὐτὸν ὡς ἄψευδῆς ὁ λόγος τοῦ κυρίου καὶ ὁ νόμος τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας. ὅθεν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἀνεύθυνός εἰμι, τὸ γὰρ ἑμαυτοῦ πεποίηκα, ἐκεῖνος δὲ τὸν θεῖον ζυγὸν ἀπορρίψας καὶ τὰ ἱερὰ δεσμὰ διαρρήξας, ὁ λόγος αὐτῷ ἔσται πρὸς τὸν ἐμοὶ κελεύσαντα δῆσαι. οὐδὲ γάρ, εἰ βασιλέως προκαθημένου τῶν παρεστώτων δορυφόρων τις ἐπετράπη δῆσαί τινα τῶν ὑπὲρ κώων καὶ τὰ δεσμὰ περιβαλεῖν, ἐκεῖνος δὲ οὐ μόνον ἀπόωσατο

τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμὰ διαρρήξειεν, ὁ δορυφόρος ἐστὶν ὁ τὴν ὕβριν πεπονθώς, ἀλλ' ὁ κελεύσας βασιλεύς, καὶ μάλα εἰκότως. τὰ γὰρ εἰς τοὺς διδασκάλους γινόμενα προσοικειοῦμαι οὐ μόνον ὁ πάντων βασιλεύς τε καὶ κύριος αὐτὸς ὡς τετιμημένος ἢ ὑβρισμένος διακείσεται. [λδ'. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου.] Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη λδ', ἐκ δεινοτάτου λέοντος ποικιλότροπος ἀρδαλις, ἐκ σπέρματος ὄφως ἀσπίς δεινὴ καὶ ὄφιν πετόμενος, ὁ ἐκ Δαν ἀντίχριστος. οὗτος τὴν πατρῶαν βασιλείαν τε καὶ δυσσέβειαν διαδεξάμενος πλείω καὶ μᾶλλον ἐκ θεοῦ καὶ τῆς θεομήτορος καὶ πάντων αὐτοῦ τῶν ἁγίων διίσταται, κἀντεῦθεν λοιπὸν μαγείαις καὶ ἀσελγείαις καὶ δαιμόνων ἐπι κλήσει καὶ ἄλλοις πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι χαίρων καὶ σχο 751 λάζων ἐξαίρετον ὄργανον καὶ λίαν ἐπιτήδειον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ διδασκάλου γέγονε διαβόλου. καὶ γὰρ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν καὶ παραπληξίαν ἐξώκειλεν, ὡς καὶ θεσμὸν ἐπὶ λαοῦ καθολικὸν ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινὰ τῶν θεραπεύοντων κυρίου τὸ παράπαν ἅγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων εὐρισκόμενα διαπτύεσθαι καὶ μηδὲ πρεσβείαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν. οὐδὲν γὰρ ἰσχύουσιν. εἶτα προσθεὶς ὁ ἀνόσιος καὶ παμβέβηλος λέγει· μηδὲ τῆς Μαρίας ἐπικαλείσθω τις πρεσβείαν, οὐ γὰρ δύναται βοηθεῖν τινι, μηδ' αὖ πάλιν θεοτόκον αὐτὴν ὀνομαζέσθω. καὶ δὴ λαβὼν ἐν χειρὶ βαλάντιον πλήρες χρυσοῦ καὶ ὑποδείξας αὐτὸ πᾶσιν ἤρετο· τίνας ἄξιόν ἐστιν; τῶν δὲ πολλοῦ εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσίον πάλιν ἤρετο· τίνας ἐστὶν ἄξιον; καὶ λέγουσιν· οὐδενός. οὕτως, ἔφη, καὶ ἡ Μαρία (οὐ γὰρ θεοτόκον ὁ ἄθεος ἡξίου λέγειν) ἕως μὲν εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ τετιμημένη ὑπῆρχεν, ἀφ' οὗ δὲ τοῦτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενήνοχεν. φεῦ τῆς τολμηρᾶς δυσφημίας τοῦ σαρακηνοπίστου καὶ ἰου δαιόφρονος. οὐ γὰρ ἦν χριστιανός, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ Πάυλιος ἢ, τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν καὶ οἰκειότερον, εἰδωλολάτρης καὶ δαιμόνων ὑπηρέτης καὶ ἀνθρωποθύτης. τὴν γὰρ 752 πανάχραντον θεοτόκον καὶ τοὺς ἁγίους πάντας ὁ ἐναγῆς καὶ δύσθεος ἐκτρέπόμενος τὴν παρ' Ἑλληνιστῶν τιμωμένην Ἀφροδίτην καὶ τὸν Διόνυσον ἐθρήσκειεν ὁ νέος Ἰουλιανὸς καὶ ἀνθρωποθύτης αὐτοῖς ἀνέφερε πέρα τῆς πόλεως, ἔνθα τῆς ἁγίας ἦν ὁ ναὸς μάρτυρος Μαύρας, ὅπερ ὁ μισάγιος ἐκδαφίσας καὶ φονευτήριον ποιήσας Μαῦραν ὠνόμασε τὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς δαίμονας τελετὰς νύκτωρ ποιοῦμενος παῖδα κατέσφαττεν. καὶ μαρτυρεῖ τὸ πρὸς θυσίαν σφαγῆσθαι τοῦ Σουφλαμίου παιδάριον, ὅπερ ὁ δαιμονιώδης ἐν παραβύστῳ θύσας, ἔκδηλον ὁ θεὸς τοῖς πολλοῖς τοῦτο πεποίηκεν. τῶν δὲ γε Σαρακηνῶν κατ' ἀλλήλων μαχομένων ἀκούσας ἐκστρατεύει πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας καὶ διὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν τε καὶ ἄδειαν προσλαβόμενος λόγῳ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ Ἀρμενίους καὶ Σύρους αἰρετικὸς εἰς τὸ Βυζάντιον μετώκισεν, ὧν οἱ πλείους οἰκοῦντες ἐν τῇ Θράκῃ μέχρι νῦν Θεοπασχίται κατὰ Πέτρον εἰσὶ τὸν δεῖλαιον. Αὐτίκα γοῦν ἤρξατο ἀθρόως τε καὶ ἀοράτως γίνεσθαι σημεῖα ἐν τε τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἱματίοις καὶ εἰς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἐνδύματα, σταυροὶ τινες ἐλαιώδεις πλεῖστοι. καὶ οὕτω κατέλαβεν ἡ θεομηνία τοῦ βουβῶνος, λοιμικὴ 753 νόσος, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς περιχώροις αὐτῆς δεινῶς ὀλοθρεύουσα. καὶ πρὸς τούτοις ἐγίνοντο καὶ φαντασῖαι τινὲς εἰς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ δείματά τινὰ ἐξαισία. γινόμενοι γὰρ ἐν ἐκστάσει ἐνόμιζον ξένοις τισὶ καὶ βριαρέοις προσώποις ὀδεύειν, οἳ καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ὡς φίλους δῆθεν προσαγορεύοντες διελέγοντο. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι γέγονεν. ἐν δὲ τῷ ἔαρινῳ καιρῷ μειζόνως ἐπέτεινεν ἡ νόσος, καὶ τῷ θερινῷ τοσοῦτον ἐξεκαύθη, ὥστε καὶ ὀλοκλήρους οἴκους τέλει κλεισθῆναι, ὅθεν ἐκ πολλῆς περιστάσεως εἰς ἄλογα τε καὶ ἀμάξας ἐπιστοιβάζοντες αὐτοὺς ἐξεκόμιζον. ἐν δὲ τῷ πληρωθῆναι τὰ ἐνάστεια πάντα καὶ τὰ προάστεια μνήματα, ἔτι μὴν καὶ λάκκους ὀρυχθῆναι καὶ ἀμπελῶνας κατασκαφῆναι συνέβη καὶ ἔνδον τῶν παλαιῶν τειχῶν κήπους εἰς τὴν τοιαύτην προσχωρῆσαι ταφῆν τῶν ἀνθρώπων. σὺν πᾶσι δὲ

τούτοις ἔφθασεν ἡ ὄργη καὶ εἰς τὸν ἀνίερον Ἀναστάσιον τὸν φατριάρχην, καὶ οἰκτίστῳ πάθει τῷ λεγομένῳ χορδαφῶ καταλύει τὸν βίον. 754 Ὁ δέ γε τύραννος βασιλεὺς τὴν πόλιν ἔασας τὴν Νικο μήδειαν καταλαμβάνει καὶ ἐκεῖσε διέτριβε μέχρι πολλοῦ. ἐπανελθὼν δὲ σύνοδον συναθροίζει κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν Βλαχέρναις, ἐν ἧ πολλὰ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ κενολογήσαντες οἱ ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης καὶ τὰς μιὰς χεῖρας εἰς ὕψος ἄραντες καὶ ἀλαλάξαντες ἔρρηξαν τὴν ἐλεεινὴν φωνὴν ἐκείνην λέγοντες· σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονεν, ὅτι σύ, βασιλεῦ, ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων. ὦ τῆς ἐσχάτης καὶ τολμηρᾶς ἀθαρτείας καὶ ἀπονοίας καὶ βλασφημίας τῶν χριστομάχων καὶ ἱεροκαπήλων καὶ τῆς ἀκολάστου γλώσσης αὐτῶν καὶ γνώμης ἀγνώμονος. εἰ γὰρ ὁ τῆς ἀσεβείας πρόμαχος οὗτος αἴτιος τῆς εἰδώλων καθαιρέσεως, μάτην ἄρα γέγονεν ἡ ἐνανθρώπησις Χριστοῦ, κενὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων διδασκαλία. φουσηθεὶς οὖν ὁ δεῖλαιος ἐπὶ τῇ ἀπηχεστάτῃ φωνῇ ταύτῃ προσέθετο καὶ 755 ἕτερον παρανομίας εἶδος. ἀνελθὼν γὰρ ἀθέσμως καὶ ἀνιέρως ἐν τῷ ἄμβωνι χειροκρατῶν Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον τοῦ Συλ λαίου γενόμενον ἐξεφώνησε μετὰ κραυγῆς μεγάλης· Κωνσταντίνου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη, ποιήσας αὐτὸν δῆθεν πατριάρχην ὁ πεφενακισμένος καὶ ματαιόφρων ἐξ ὑποβολῆς τῶν ἀνιέρων καὶ χριστεμπόρων. περὶ ὧν δικαίως ἂν λέξειεν ὁ μὲν Ἰεζεκιήλ· τάδε λέγει κύριος· οἱ ἱερεῖς ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἁγία μου. ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον, καὶ ἀνὰ μέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ οὐ διέκρινον. ὁ δὲ μέγας Δανιήλ ἐμβριθέστερον στηλιτεύσειε φάσκων· ἐξήλθεν ἀνομία ἐκ πρεσβυτέρων κρι τῶν, οἱ ἐδόκουν τὸν λαὸν κυβερνᾶν. ὄντως γὰρ ἀληθῶς οὗτοι συνέλαβον πόνον καὶ ἔτεκον ἀνομίαν, ἐπειδὴ τὰ τῇ ἱερωσύνῃ καὶ τοῖς θείοις κανόσιν ἀνακείμενα λαϊκοῖς χαρὶ ζόμενοι ἐπέτρεπον ἐπιτελεῖν. καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν. εἰ γὰρ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσαι διὰ τῆς πρὸς τὴν ἱεράν αὐτοῦ εἰκόνα ὕβρεως καὶ καθαιρέσεως οὐ πεφρίκασιν, πῶς ἂν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐφείσαντο; τίς οὖν οὐκ ἐκπλαγεῖ καὶ φρίξειεν ἀκούων καὶ βλέπων τὸν ἀσπιδοφόρον ἱεροθέτην καὶ τὸν πολέμοις ἐσχολακότα καὶ φόνους ἱεροτελεστήν. ἀλλ' 756 οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἄξια τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς τὸν χειροτονηθέντα ὑπ' αὐτοῦ διεπράξατο ἔργα. μαθὼν γὰρ ἀκριβῶς ὁ ἀλάστωρ, ὅτι κρατήσας ὁ πατριάρχης αὐτοῦ τὰ τίμια ξύλα πολλοὺς ἐπληροφόρησε λέγων· μὰ τὸν προσηλωθέντα εἰς ταῦτα κύριον, οὕτω μοι εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι· οὐκ ἔστι θεὸς ὁ Χριστός, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν Μαρίαν ἔχω θεοτόκον, ἐξεμάνη σφόδρα κατ' αὐτοῦ ὡς τὸ μυστήριον τῆς βλασφημίας αὐτοῦ θριαμβεύσαντος, καὶ ἐπιθεὶς αὐτῷ πολλὰς πληγὰς ἐθριάμβευσεν αὐτὸν ἐπὶ λαοῦ καὶ ἵπποδρομίας ἐμ παιζόμενον, ἐμπυτόμενον, συρόμενον. εἶτα ἀσφαλισάμενος αὐτὸν ἐν τινὶ τόπῳ ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πατρικίους καὶ φησιν· τί λέγεις ἄρτι περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου ἧς ἐποιήσαμεν; ὁ δὲ ματαιωθεὶς ταῖς φρεσὶ καὶ οἰόμενος αὐτὸν πάλιν ἐξευμενίσασθαι ἀποκριθεὶς εἶπεν· καλῶς πιστεύεις καὶ καλῶς τὴν σύνοδον ἐποίησας. οἱ δὲ ἐπιγελάσαντες τῇ αὐτοῦ ἀνοίᾳ εἶπον· ἡμεῖς τοῦτο καὶ μόνον ἠθέλομεν ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ μιαινοῦ σου στόματος. ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν ἄπελθε εἰς τὸ ἀνάθεμα καὶ εἰς τὸ σκότος. παραχρῆμα 757 δὲ ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἀπεκεφάλισαν, καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Φόρῳ ἐκρέμασαν, τὸ δὲ σῶμα σύραντες ἔρριψαν εἰς τὰ Πελαγίου, ἐνθα πρώην μὲν ὑπῆρχεν ὁ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πελαγίου ναός, ὃν ὁ θεομισῆς καταλύσας καὶ τάφον καταδίκων ποιήσας ἐκάλεσε τὰ Πελαγίου. οὕτως οὖν τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα καὶ δοξασθέντα φατριάρχην τιμήσας ἀντιχειροτονεῖ πάλιν τὸν εὐνοῦχον Νικήταν καὶ Σκλάβον. οὕτω δὲ καὶ Πέτρον τὸν ἱερὸν στυλίτην μὴ πεισθέντα τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ δόγμασι πολλὰ βασανίσας εἰς τὰ Πελαγίου συρόμενον ζῶντα ριφήναι προσέταξεν. ὡσαύτως μὲν οὖν καὶ τὸν θεῖον Στέφανον ἐν τῇ ἀκρωρεῖᾳ τοῦ ὄρους Ἀύξεντιοῦ τοῦ θεοφόρου ποιήσαντα ἔτη μ' ἐν οἰκίσκῳ μικρῷ πολλὰ τιμωρήσας

ἐπέτρεψε συρέντα ῥιφήναι εἰς τὰ Πελαγίου ὡς οὐ μόνον ἀντιπίπτοντα καὶ μαχόμενον αὐτοῦ τῇ κακοδοξίᾳ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μεταφέροντα πρὸς τὸν μονήρη βίον καὶ καταφρονεῖν πείθοντα βασιλικῶν ἀξιωματῶν καὶ χρημάτων. καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν θρήνος ἐπὶ θρήνων καὶ οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ παρὰ τῶν εὐσεβούντων, παρὰ δὲ τῶν ἀσεβούντων ἱερὰ πατούμενα καὶ σκευὴ μεταποιούμενα ἐκκλησίας τε ἀνορυττομένας καὶ θείας εἰκόνας κατασπωμένας. 758 πολλῶν τοίνυν ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων εἰκόνας προσκυνεῖν διαφόροις τιμωρίαις καὶ πικροτάταις αἰκίαις τοῦ τοῦ ὁ τρισάθλιος καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς παραδοὺς κατὰ Βουλγάρων ἐστράτευσεν, καὶ ἐξοπλίσας ἐκ τῶν θεμάτων χεῖρα λάνδια δισχίλια ἑξακόσια ἐπὶ Ἄχελὸν ἀπέστειλεν. ἐν δὲ ταῖς ἀκταῖς προσορμισθέντα, καὶ τοῦ βορρᾶ βιαίως πνεύσαντος, ἅπαντα μικροῦ δεῖν συνετρίβησαν, καὶ ἐπνίγη λαὸς ἀναρίθμητος. ὅπερ μαθόντες οἱ Βούλγαροι πόλεμον πρὸς αὐτὸν συνάπτουσι καὶ τὰ πλήθη αὐτοῦ δεινῶς συγκόψαντες, ὑπὲρ ἐστρεψε μετ' αἰσχύνης μεγάλης καὶ ἥττης. Ἐφ' ὧν χρόνων γέγονε ψύχος μέγα καὶ πικρότατον, ὥστε καὶ τὴν ἀρκτῶν τοῦ Πόντου παράλιον ἐπὶ μίλια ῥ' ἀπολιθωθῆναι τὸ πέλαγος ἐκ τοῦ κρύους καὶ ἐπὶ πήχεις λ' τὸ βάθος. οὐπὲρ ἐπιχιονισθέντος, ἠύξθη ἐπ' ἄλλας κ' πήχεις, ὥστε συμμορφωθῆναι τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ καὶ πεζοπορεῖσθαι ὑπερθεῖν τοῦ κρύους ὑπὸ ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων ζῶων. τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ κατὰ θεοῦ κέλευσιν τοῦ 759 τοιοῦτου πάγου εἰς πλεῖστα καὶ ὄροφανῆ τμήματα διαιρεθέντος, καὶ τῇ τῶν ἀνέμων βίᾳ ἐπὶ Δαφνουσίαν καὶ τὸ Ἱερὸν κατενεχθέντων, οὕτω διὰ τοῦ στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔφθασαν κάκεῖθεν μέχρι τῶν νήσων καὶ Ἀβύδου πᾶσαν τὴν παράλιον ἐπλήρωσαν ἔχοντα καὶ ζῶα διάφορα προσπεπηγμένα ἡμερὰ τε καὶ ἄγρια. διὸ πᾶς ὁ βουλόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ εἰς τὴν πόλιν, ἀφ' ἧς πάλιν εἰς Χρυσόπολιν, ὡς διὰ ξηρᾶς ἐβάδιζεν. ἐκ δὲ τῶν μεγάλων ἐκείνων τμημάτων δύο προσραγέντων, τὸ μὲν τῇ σκάλα τῆς Χρυσοπόλεως, τὸ δὲ τῷ τείχει τῆς πόλεως, ἡ μὲν συνετρίβη, τὸ δὲ μεγάλως ἐκ τῶν θεμελίων ἐδομήθη μετὰ τῶν ἔνδοθεν πλησίον οἰκημάτων. ὅπερ οὖν τμήμα διαιρεθὲν εἰς τρία καὶ ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βοοσφορίου τὴν πόλιν διαζῶσαν ὑπερεῖχε πολὺ τῷ ὕψει τὰ τείχη. ταῦτα θεωροῦντες οἱ τῆς πόλεως καὶ διαποροῦντες ἐθρήνουν ἀπαρηγόρητα. Ἐν οἷς καὶ πλάνη γέγονε περὶ τοῦ πάσχα, καὶ παρηλ λαγμένως τῆς ἀκριβείας τῶν ὀρθοδόξων οἱ παράπαιστοι πασχάσαντες ὕστερον ἐπιγνόντες τὴν ἑαυτῶν πλάνην ἠσχύνοντο. καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ δρόμος ἀστέρων γέγονεν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ κατεσπῶντο πρὸς τὴν γῆν, ὡς τοὺς ὀρῶντας νομίζειν εἶναι συντέλειαν. αὐτίκα δὲ καὶ αὐχμὸς ἐγένετο πολὺς καὶ λιμὸς μέγας, ὡς ξηρανθῆναι πηγὰς καὶ ποταμούς, καὶ πραθῆναι τὸν μόδιον τῆς κριθῆς ἐν τῇ πόλει νομισμὰ 760 τῶν ἰβ'. ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ γέγονε σεισμὸς μέγιστος καὶ πολλὴ πτώσις, ὥστε αἱ μὲν τῶν πόλεων ὀλοκλήρως ἠδαφίσθησαν, αἱ δὲ ἐξ ἡμισείας, ἕτεροι δὲ ἀπὸ τῶν ὀρειῶν εἰς τὰ ὑποκείμενα πεδία σὺν τῶν τειχῶν καὶ τῶν οἰκημάτων ἄρδην μετέστησαν ἀβλαβεῖς ὡς ἀπὸ μιλίων β'. ἡ δὲ γῆ τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ μίλια γ' σχισθεῖσα καὶ ἑτέραν ἀναβράσασα λευκὴν καὶ ἀμμώδη γῆν, ἀνῆλθε παραδόξως ἐκ μέσου ταύτης ἡμίονος ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φθεγγομένη καὶ προμηνύουσα ἐπιδρομὴν ἔθνους· ὅπερ καὶ γέγονε μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ τύραννος καὶ ἀλάστωρ ἐξεληθὼν μετὰ ταῦτα πάλιν κατὰ Βουλγάρων καὶ δεινῶς κατὰ τῶν σκελῶν ἀνθρακωθεῖς καὶ πυρετῷ λάβρω καὶ διακαεῖ συσχεθεῖς κατὰ τὴν Ἄρκα διούπολιν ἀνέστρεψεν ἐγκλίσιος, καὶ ἔλθων ἐν Συλιμβρία καὶ ἐμπλοῖσας μέχρι τοῦ Στρογγύλου καστελλίου θνήσκει ψυχῇ καὶ σώματι βοῶν καὶ λέγων ὅτι· ζῶν πυρὶ ἀσβέστῳ παρεδόθη διὰ τὴν Μαρίαν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν ὑμνεῖσθω καὶ τι μᾶσθω. Περὶ οὗ καὶ ὁ θεῖος Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως 761 τοιάδε φησὶν· ἐπειδὴ δὲ τινὰ παρὰ τοῖς χριστομάχοις περὶ θρυλλεῖται, ἅπερ αὐτοῖς ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἐμπνεύσειεν, φέρε καὶ ταῦτα διασκεψώμεθα. καταψεύδονται γὰρ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν

αὐτοῦ ὕβριν χρόνους μηκί στους καὶ παρατεταμένην ζωὴν καὶ βίον εὐπαθῆ μεμετρηῆσθαι τῷ Μαμωνᾷ, καὶ εὐημερίας εἰς ἄκρον ἐλάσαι, νίκας τε κατὰ βαρβάρων αὐτῷ καὶ ἀνδραγαθήματα ὡς πλείστα ἐπιγράφοντες, ἃ τοῖς σώφροσιν οὐδὲ εἰς ἀκρόασιν ἔρχεσθαι δίκαιον. ὡς δ' ἂν τῶν ἀπλουστέρων ἢ ἀμαθεστέρων τινὰς τοῖς ἐκ τῆς ἀπάτης ἀναπλασμοῖς μὴ βλάπτειν, τούτων διευθύνοντες ἕκαστα κενοῖς λόγοις ἑαυτοὺς φενακίζοντας ἀποφήνωμεν τοὺς ματαιόφρονας. ὅτι μὲν γὰρ ὁ βίος ἐκείνου πάναισχος γέγονε βδελυκτὸς τε θεῷ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις τοῖς εὐσεβέσιν ὑπῆρχεν οὐκ ἀσυμφανές. καὶ γὰρ εἰς τὰ σαρκὸς πάθη κατασυρόμενος καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις βαρβάρους καὶ Ἑλλησι σῶμα καὶ ψυχὴν ὁ δαίμων ἐμμολυνόμενος τὴν τῶν ἀλόγων ζῶων παρήλασε κτηνωδίαν. καὶ ταῦτα οὐκ ὀλίγοι τῶν ὑπηρετησαμένων αὐτῷ μέχρι δεῦρο περιόντες ἀπαγγελλέτωσαν, μεθ' ὧν καὶ ἄλλα δὴ, ἃ περὶ τὸ σῶμα αὐτῷ ἀπῆνται. πόνοις γὰρ καὶ ἀλγηδόσιν ἀρρήτοις, οἷα εἰκὸς τοὺς ἡλκωμένους πάσχειν, βαλλόμενος πονηρῶς ἄγαν 762 καὶ ἀνηκέστως διέκειτο, καὶ τινα τῶν μελῶν ὑπὸ τῆς ἐλκῆς σεως καὶ διαβρώσεως ἀπερρυηκῶτος αὐτῷ ἐλεεινῶς ἀπὸ χρεῖωτο. συνεχέστατα δὲ ὑπὸ τῶν ἐρινύων ἐκδειματούμενος πικρῶς τε καὶ αὐπνῶς πολλάκις τὸν νυκτερινὸν χρόνον διήνυεν. παρείσθω τὰ νῦν λέγειν τὸ τῆς διαίτης ἀηδὲς τε καὶ αἴσχιον· ὅπερ γὰρ ἂν προσάρατο βρώσεως οὐ τέλος καταποθὲν παρὰ τοὺς ἐμέτους ἔφθανεν ἐκκρινόμενον. τὸ δὲ περὶ τοὺς ὑπηρετούμενους ἰταμὸν καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ δυσαχθέστατον ποῖα ἂν τις εἴποι τὰ φέροντα σώματα; μάλιστα γὰρ ἐκάστης ἡμέρας πολλαῖς καταξάινων αὐτῶν τὰ νῶτα καὶ τὰς ὄψεις παίων πύξ καὶ λάξ ἐναλλόμενος οὐδὲν τῶν σαρκοβόρων θηρίων φιλανθρωπότερον ἔπραττεν, ἐκτομὰς δὲ μελῶν καὶ ὀφθαλμῶν πηρώσεις καὶ ἄλλα ὅσα δεινὰ κολαστήρια καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀνδρῶν ἀθῶων καὶ τοὺς διὰ πυρὸς πικροτάτους θανάτους, μάλιστα δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων, ἐπιδεικνύμενος, τί χρὴ καὶ λέγειν; οἱ γὰρ τῆς μανίας αὐτοῦ καὶ δυσσεβείας ὑπὸ ἀσπιστῶν καὶ δορυφόρων ῥίνας μὲν ὡς πλείστας ἀνθρώπων ὁσίων ἀποτέμνοντες, ὡςπερ τὴν τοῦ προδρόμου πάλαι κεφαλὴν Ἡρώδη προσέφερον, οὕτω καὶ τῷ ἐφ' ἡμῶν Ἡρώδη οἶον δῶρον ἡδὺ καὶ ἐπέραστον ἐκόμιζον ἐπὶ πίνακος. ὀφθαλμῶν γὰρ ἐξορύξεις καὶ γενειάδος ἐμπυρισμοὺς καὶ αἱμάτων ἐκχύσεις μαρτυροῦσιν οἱ μέχρι νῦν τὰ σύμβολα περιφέροντες, θανάτους δὲ βιαίους τῶν τοιούτων καὶ ἐξαισίους ὁ τῆς θαλάσσης βυθὸς ἐπίσταται, καὶ οἱ λίθοι κρᾶζουσιν. ἄς δὲ 763 περιπλάττουσιν αὐτῷ νίκας οἱ ἐμβρόντητοι καὶ λυσσώδεις ὁμόφρονες αὐτοῦ, ἵνα μιᾶς τῶν κρατίστων αὐτῶν ἐπιμνησθῶμεν, τοιαῦταί εἰσιν. ἐπειδὴ παρεσκευάστο πρὸς τὸ ἐν δυσμαῖς ὠκισμένον Σκυθικὸν ἔθνος ἀμύνασθαι, συναθροίζει πᾶν τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα, εἰς χειρὰς τε τοῖς πολεμίοις ἰὼν ὅποιον αὐτῷ τὸ τοῦ πολέμου τέλος κατῴρθωτο μαρτυρεῖ τὰ φαινόμενα. μέχρι γὰρ καὶ τήμερον τὰ κατὰ τὴν Ἀχελὸν καλουμένην πόλιν κοῖλα καὶ πεδιάσιμα χωρία, ἃ τῶν ἀνηρημένων ἐδέξαντο τὰ κῶλα, σαφῶς ὑποδεικνύουσιν. ἔργον γὰρ τῆς Σκυθικῆς μαχαίρας ἅπαν σχεδὸν τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων γέγονεν. εἰ δέ τι μικρὸν καὶ οὐ πάνυ ἀξιόλογον ἔδρασεν, τοῦτό ἐστιν. τοὺς γὰρ πρὸς ἀνατολὰς οἰκοῦντας βαρβάρους ἀκηκῶς περὶ τοὺς οἰκείους ἡγεμόνας διαστασιάζοντας καὶ πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἀσχολουμένους, ληστρικώτερον πῶς μᾶλλον ἢ στρατηγικώτερον ὡς λήσων ἐπιῶν τοῖς τῆς Ἀρμενίας καὶ Συρίας χωρίοις τῶν ἐκείνη φρουρίων αἶρει ὁμολογία τῶν προσοικούντων καὶ ἐπὶ τὴν Θράκην αὐτοὺς μετήγαγεν. τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκείνου ἀνδραγαθήματα καὶ τὰ κατ' ἐχθρῶν σχεδιαζόμενα τρόπαια, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ εὐσεβείας νεανιεύματα. 764 ἀπηναισχύντησε γὰρ κατὰ τὸ θεοῦ μανεῖς καὶ κατὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν τῶν ὡςπερ αὐτῷ ἀναθήματα προσηκόντων. καὶ τὸ ἀγγελικὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀποστολικὸν τοῦ μοναστικοῦ βίου σχῆμα βδελυττόμενος ὁ θεομισὴς τε καὶ βέβηλος ἐπὶ νυμὸν τῆς θεοσεβείας τὸ ἀμνημόνευτον αὐτοῖς ἐπέγραψεν ὄνομα. βδέλυγμα γὰρ

ἀμαρτωλῶ θεοσέβεια, καὶ ὅσιος ἀκά θαρτος παρὰ κακούργοις. οἷα δὲ εἰς αὐτοὺς τυραννίδι ἐπιῶν ὁ τύραννος ἔδρασεν, τίς ἄν, ὡς ἔφην, ἀξίως διηγήσεται; τάς τε γὰρ πρὸς θεὸν ἐπηγγελμένας αὐτοῖς ὁμολογίας καὶ συνθήκας ἀθετεῖν ἐκβιαζόμενος καὶ τὸ ἱερὸν σχῆμα ἀπορρίψαντας τὸ τῶν λαϊκῶν ὁ παράνομος ἐνομοθέτησε μεταμφιένυσθαι, τὰ δὲ εἰς δόξαν θεοῦ ἰδρυμένα μοναστήρια στρατιωτῶν οἰκητήρια καὶ ἵπποστάσια καὶ κοπρῶνας ὁ κοπρόνους καὶ κοπρώνυμος πεποίηκεν. εἶτα πρὸς τῷ τέλει τῶν κακῶν καὶ τοῦ θεοστυγοῦς αὐτοῦ βίου γενόμενος καὶ πυρετῶν ὀξύτησι καὶ φλογώσεσι καταπιμπράμενος τῆς ἐκ δεξομένης αὐτὸν γεέννης προδήλως τὴν φλόγα προθεώμενος κατωπτρίζετο καὶ τοῦ ἀκοιμήτου σκώληκος τὰ δῆγματα σὺν τονόν τε καὶ γεγωνότερον ἐμβοῶν ἐνδεδεχέστατα· τῆς γεέννης 765 ταῦτα προαύλια καὶ προοίμια. τοιαύταις οὖν καὶ τοσαύταις εὐπαθείαις ἐναναπαυσάμενος, ὑφ' ὧν δὴ καὶ Διοκλητιανὸν τε καὶ Μαξιμιανὸν συντελεσθέντας ἀκούομεν, οὕτω κακῶς καὶ ἀθλίως ἀπολλύμενος καταστρέφει τὸν αἰσχιστόν τε καὶ κάκιστον βίον ὁ ἄσπονδος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ πάντων ἐχθρὸς καὶ πολέμιος δυσμενέστατος. [λε'. Περὶ Λέοντος τοῦ ἐκ τῆς Χαζάρης.] Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον τὸν Κοπρώνυμον ἐβασίλευσε Λέων ὁ ἐκ τῆς Χαζάρης υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε'. ὃς ἔδοξε μὲν πρὸς ὀλίγον χρόνον εὐσεβῆς εἶναι, μετὰ δὲ ταῦτα παρετράπη. τολμήσας γὰρ φορέσαι τὸ στέμμα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ οὕτω πυρετῶ σφοδροτάτῳ συνεχόμενος καὶ φθειρόμενος ἐτελεύτησε τῆς ἱεροσυλίας τὰ ἐπιχειρακομισάμενος. Ἐφ' οὗ ἀνθρώπῳ τινὶ ὀδεύοντι μόνῳ κύων ἠκολούθει, ληστής δὲ ἐνόδιος τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας ἀπέδρα, τοῦ κυνὸς ἀπομείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότη αὐτοῦ. ἕτερος δὲ τις ἄνθρωπος κατὰ τὴν ὁδὸν ἐλθὼν καὶ τὸ σῶμα ἰδὼν καὶ σπλαγχνισθεὶς ὀρύξας 766 ἔθαψεν αὐτὸ τῇ γῆ. τοῦτο ἰδὼν ὁ κύων καὶ ἀποδεξάμενος ἠκολούθει τῷ θάψαντι εὐνοϊκὴν δουλείαν αὐτῷ ἀποπληρῶν. ἦν δὲ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ ἀνθρώπου κάπηλος. πάντας οὖν τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας εἰς τὸ ἐργαστήριον ἔσαινεν ὁ κύων, χρόνῳ δὲ ποτε συνέβη καὶ τὸν φονεὴ πίομενον εἰς τὸ καπηλεῖον ἐλθεῖν· ὃν ἐπιγνοὺς ὁ κύων ὑλάκτει καὶ ἐπεπήδα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ εἰσελθεῖν οὐκ εἶα τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο δὲ πολλάκις γινόμενον εἰς ὑποψίαν πολλοῦς θεῖου τινὸς κινήματος ἦγαγεν. διὸ καὶ συσχεθεὶς εἰς κρίσιν παρεδόθη, καὶ τὸ πραχθὲν ὁμολογήσας μετὰ πάσης ἀληθείας ἀνῆρέθη. [λ'. Περὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Εἰρήνης.] Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ'. ἐφ' οὗ τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα ἔλαβεν ἀρχὴν παρρησιάζεσθαι, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ πλατύνεσθαι, καὶ τὰ μοναστήρια μετὰ πάσης ἀδείας ἀνοικοδομεῖσθαι. ἐν δὲ τοῖς μακροῖς τεύχεσι τῆς Θράκης ἄνθρωπός τις ὀρύσσων εὔρε λάρνακα γεγραμμένην· Χριστὸς μέλλει γεννᾶσθαι ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν. ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, ὃ ἦλιε, πάλιν με ὄψει. καὶ μέντοι καὶ τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας τὸ λείψανον προβυθισθὲν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῇ λάρνακι ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ μισαγίου εὐρέθη ἐν τῇ Λέσβῳ νήσῳ διὰ νυκτερινῆς ὄψεως, καὶ ἀνακομισθὲν μετὰ τῆς προσηκούσης 767 τιμῆς ἀπετέθη πάλιν ἐν τῷ ἰδίῳ τεμένει, ὅπερ αὐτὸς μὲν ὁ κοπρώνυμος καὶ κοπρόνους ἀρμαμέντον καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἀνακαθάραντες αὐθις τοῦτο καθιέρωσαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξοπλισάμενος Ἀαρὼν ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς κατὰ τῆς πόλεως ἦλθεν ἐν μεγάλῃ δυνάμει καὶ περιεκάθισεν ἐν Χρυσοπόλει. ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας λαὸν καὶ τὴν Βάνην κρατήσας, εἰρήνην Ἀαρὼν αἰτεῖται μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Σαρακηνῶν γενέσθαι. συναρπασθέντες οὖν ἐπὶ τούτῳ Σταυράκιος ὁ λογοθέτης καὶ Πέτρος ὁ μάγιστρος καὶ Ἀντώνιος ὁ δομέστικος καὶ τέκνα τῶν πρωτεύοντων καὶ ἄνευ λόγου πρὸς αὐτὸν ἐξελθόντες ἐκρατήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. διόπερ ἀναγκασθέντες οἱ τῆς πόλεως καὶ δῶρα πλεῖστα δόντες, ἀνεχώρησεν εἰρήνην

μετὰ τῶν χριστιανῶν ποιήσας. καὶ δὴ βαθείας εἰρήνης γενομένης, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης μετ' ὀργάνων καὶ μουσικῶν καὶ λαοῦ πλείστου· οἱ καὶ τὴν Βερῶν καὶ Ἀχελὸν κτίσαντες ὑπέστρεψαν μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. Ὁ δὲ γε πατριάρχης Παῦλος ὁ Κύπριος ἀρρωστήσας καὶ τὴν ἐνθὲνδε μεταχώρησιν αὐτοῦ προγνοὺς ἐκ θείας ἀποκαλύψεως καὶ τὸν θρόνον καταλιπὼν καὶ πρὸς τὴν μονὴν τῶν Φλώρου ἀπελθὼν καὶ μονάσας, ἀπέρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ μαθεῖν βουλόμενοι τῆς ὑποχωρήσεως τὴν αἰτίαν. ὁ δὲ μετὰ πολλῶν δακρῶν ἔφη· 768 εἴθε μὴδ' ὄλως ἐκάθισα ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀπεσχισμένης ὑπαρχούσης ἐκ τῶν λοιπῶν ἀγίων θρόνων καὶ ἀναθεματιζομένης. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ βασιλεῖς μετὰ σκυθρωπότητος ἀνεχώρησαν, ἀποστέλλουσι δὲ πρὸς αὐτὸν τοὺς πατρικίους ἀκοῦσαι τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα. πρὸς οὓς μετὰ παρρησίας ἐν τῷ τέλει τῆς διδασκαλίας εἶπεν· ἐὰν οὖν μὴ σύνοδος οἰκουμενικὴ γένηται, καὶ τὸ σφάλμα διορθωθῆ τῆς πίστεως ὑμῶν, οὐκ ἔχετε σωτηρίαν. οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ ἵνα τί καθυπέγραψας ἐν τῷ χειροτονεῖσθαί σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν εἰκόνας; καὶ διὰ τοῦτο γάρ, φησὶν, ἐγὼ θρηνῶ καὶ πρὸς τὴν μετάνοιαν κατέφυγον δεόμενος, ἵνα μὴ ὡς ἱερέα με κολάσῃ ὁ θεὸς καὶ ποιμένα σιγήσαντα μέχρι νῦν καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀλήθειαν τῷ φόβῳ τῆς μανίας ὑμῶν καὶ μαιφονίας. ταῦτα δὲ οὗτοι ἀκούσαντες ἀπῆλθον ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς πολλὴν ἀπορίαν τε καὶ συζήτησιν. ἐν τούτοις οὖν πᾶσι τὸν τῆς ἀληθείας ἀναπτύσσων λόγον καὶ τὴν μυστράν διαπτύων αἴρεσιν ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ὀρθῷ δοξίᾳ μέγα πένθος καταλιπὼν τοῖς τε βασιλεῦσι καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀνθρώποις τῆς πόλεως. ἦν γὰρ σεβάσμιος ἀνὴρ πάνυ καὶ αἰδέσιμος καὶ πάση ἀρετῇ κεκοσμημένος, ὅθεν καὶ πολλὴν πίστιν εἰς αὐτὸν ἐκέκτηντο πάντες. ἀντ' αὐτοῦ δὲ χειροτονηθέντος Ταρασίου τοῦ ἀπὸ ἀσηκρητῶν, καὶ διὰ βασιλικῆς παρακλήσεως ἀπὸ Ῥώμης καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων θρόνων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν πάντων ἐπισκοπῶν ἐν τῷ ναῶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐπισυναχθέντων καὶ τὰς θείας γραφὰς ἀρξαμένων ὑπαναγινώσκειν καὶ ἀντι 769 βάλλειν εἰς ὑπήκοον τῶν βασιλέων καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ἐστασίασαν κατ' αὐτῶν οἱ τοῦ Κοπρωνύμου σχολάριοι καὶ μαθηταὶ καὶ γυμνώσαντες αὐτῶν τὰ ξίφη τὸν σύλλογον διέλυσαν. οὓς οἱ βασιλεῖς αὐτίκα τῆς πόλεως ὑπεξαγαγόντες ἀόπλους προφάσει εὐωχίας εἰς τὰ Μαλάγινα πρὸς τὰς ἰδίας χώρας ἀτίμως ἐξήλασαν, τὸν δὲ θεῖον Ταρασίον σὺν τοῖς προρρηθεῖσιν ἐπισκόποις ἐν τῇ Νικαέων πόλει ἀποστέλλουσιν. καὶ γενομένης τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀπέλαβε πάλιν ἡ ἐκκλησία τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς κόσμον. Ἐβδόμη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθοῦσα τὸ δεύτερον τῶν πατέρων ἔτει τῆς Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς βασιλείας ἡ'. ταύτης ἡγοῦντο Πέτρος πρεσβύτερος τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ Πέτρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἀγίου Σάβα τὸν τόπον ἐπέχοντες Ἀδριανοῦ πάπα Ῥώμης, Ταρασίος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννης, Γεώργιος καὶ Θωμᾶς μοναχοὶ πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, τοῦ τε Πολιτιανοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοδωρήτου Ἀντιοχείας καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων, κατὰ τῆς πρώτης ἀθέσμως 770 συναθροισθείσης παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ τῆνικαῦτα βασιλεύσαντος καὶ ἀθέως ὀνομασθείσης ἐβδόμης συνόδου ἐφ' ὕβρει καὶ καταστροφῇ τῶν σεβασμίων εἰκόνων καὶ κενολογησάσης ὅτι ὡς θεοὶς ταύταις οἱ χριστιανοὶ προσεκύνησαν, ἀναθεματίσασα δὲ τοὺς ταύτης ἐξάρχους Θεοδόσιον τὸν Ἐφέσου, Σισίνιον Πέργης τὸ ἐπίκλην Παστιλλᾶν, Βασίλειον Ἀντιοχείας Πισιδίας τὸν λεγόμενον Τρικάκκαβον, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀρχῆθεν παραδεδομένην τῇ ἐκκλησίᾳ τιμὴν ἀνανεώσασα ὥρισε παραπλησίως ταύτας τῷ σταυρῷ προσκυνεῖσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου μισήσαντος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μαρίαν καὶ τὴν Θεοδότην λαβόντος, ἀπέσχισε τῆς κοινωνίας Ταρασίου Πλάτων ὁ τῶν

Σακκου δίου ἡγούμενος ὡς ἐπιτρέψαντος κουρευθῆναι τὴν Μαρίαν καὶ τὸν ἡγούμενον τῶν Καθαρῶν Ἰωσήφ στεφανῶσαι τοῦτον μετὰ Θεοδότης κελεύσαντος, καὶ τὸν αὐτὸν Κωνσταντῖνον εἰς κοινωνίαν δεξάμενον. κἀντεῦθεν ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Πλά τωνα ἐν τῷ παλατίῳ καθεῖρξεν, τοὺς δὲ λοιποὺς μοναχοὺς αὐτοῦ σὺν τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτοῦ μαστιγώσας ἐξώρισεν ἐν Θεσσαλονίκη. οὐς ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὑπερασπιζομένη ὡς τὴν παρανομίαν ἐλέγχοντας ἐκίνησεν αὐτὸν κατ' αὐτῆς εἰς μῖσος. μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς ἄχθεται κατ' αὐτοῦ καὶ δυσχεραίνει μᾶλλον, ἐξέπλευσεν εἰς Πύλας βουλόμενος πρὸς τὸ 771 θέμα τῶν ἀνατολικῶν γενέσθαι. οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ μεγάλοι στάνες ὑφορώμενοι τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς πόλεως σύγχυσιν πείθουσιν αὐτὸν διὰ παρακλήσεως ὑποστρέψαι πάλιν ἐν τῇ πόλει. καὶ δὴ παραγενόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρουσίας μήτε μὴν γινωσκούσης τὴν βουλήν αὐτῶν, ἐκτυφλοῦσιν αὐτόν, καὶ μετὰ χρόνον τινα τέθνηκεν. [λζ'. Περὶ Εἰρήνης.] Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσεν Εἰρήνη ἡ μήτηρ αὐτοῦ μόνη ἔτη ε'. ἐφ' ἧς νεωτερισταὶ τινες, φρουρουμένων τῶν υἱῶν τοῦ θεομάχου καὶ κοπρωνύμου ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπείας Κωνσταντίνου καὶ Νικηφόρου, πείθουσι προσφυγεῖν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ λόγον ἀπαθείας αἰτῆσαι. καὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ὡς βασιλεῖς αὐτοὺς εὐφημήσαντες καὶ λαὸν πολὺν συγκινήσαντες, ἐξάγει τούτους Εἰρήνη τῆς ἐκκλησίας καὶ μηδενὸς αὐτοῖς προσχόντος ἐξώρισεν εἰς Ἄθήνας. οὐς δὲ κάκεισέ τινες ἀναγορευοῦσαι βουλευθέντες, ἐξετύφλωσε καὶ τὸ πονηρὸν τοῦ θεοστυγοῦς ἐξέκοψε σπέρμα τοῦ μηκέτι βασιλεύειν καὶ τυραννεῖν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ διώκειν. εἶτα πρὸς τὸ παλάτιον ἀπελθούσης αὐτῆς τῶν Ἐλευθερίου, Νικηφόρου ὁ πατρίκιος καὶ γενικὸς λογοθέτης ἔρχεται σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ νυκτὸς εἰς τὴν χαλκὴν πύλην τοῦ παλατίου, καὶ ὡς δῆθεν παρὰ τῆς βασιλίσσης πεμφθεὶς εἰσέρχεται μετὰ λαμπάδων καὶ ὄπλων εἰς τὸ παλάτιον, κάκειθεν εὐθὺς ἀποστείλας καθ' ὅλην τὴν πόλιν, ἐξευφήμησεν αὐτὸν βασιλέα. πρωΐας δὲ γενομένης, ἡ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατεκλείσθη, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ πάντων ἀνηγορεύθη διὰ Ταρασίου πατριάρχου. [λη'. Περὶ Νικηφόρου.] Μετὰ δὲ Εἰρήνην ἐβασίλευσε Νικηφόρος ἔτη η' ἡμισυ. ὃς Εἰρήνην αὐτίκα περιορίσας ἐν τῇ Λέσβῳ νήσῳ, Βαρδά νησὶ ὁ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν ἀνατολικῶν τὸ ἐπίκλην Τοῦρκος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν περατικῶν θεμάτων. ὅς γε πολλὰ τοῦτο παραιτησάμενος καὶ διαδράσαι μὴ ἰσχύσας, ἀλλὰ βίβη κατελθὼν ἐν Χρυσοπόλει καὶ περιπολήσας ἡμέρας ν' καὶ μὴ δεχθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ὑπέστρεψε πρὸς τὰ Μαλάγινα. καὶ δὴ φοβηθεὶς τὸν θεὸν καὶ λογισάμενος μήπως δι' αὐτοῦ γένηται σφαγὴ χριστιανῶν λαβὼν παρὰ Νικηφόρου λόγον ἀπαθείας ἀπῆλθε νυκτὸς λάθρα τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν μονὴν Ἡρακλείου καὶ παραχρῆμα γέγονε μοναχός. ἐρχομένου δὲ αὐτοῦ διὰ τοῦ σταλέντος βασιλικοῦ χελανδίου ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, ὃ ἦν αὐτὸς προκατασκευάσας, Λυκάονες τινες ἄνδρες ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λυκάνθρωποι ἐκτυφλοῦσιν αὐτόν παρὰ γνώμην τοῦ βασιλέως. διὸ καὶ λύπη πολλὴ συσχεθεὶς πάντας μεθ' ὄρκων ἐπληροφόρει ἀναίτιον αὐτὸν εἶναι τοῦ τοιοῦτου τολμήματος. τεκμήριον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· καὶ γὰρ οὐδὲ φαίνεται χριστιανὸν πώποτε φονεύσας ἢ μέλος αὐτοῦ παντάπασιν ἀκρωτηριάσας εὐσεβῆς ὑπάρχων ἄγαν καὶ χριστιανόφιλος πάνυ. Ἐφ' οὗ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ὁ τῶν Σαρακηνῶν 773 νῶν φύλαρχος κατ' αὐτοῦ παρεγένετο ἐν τῷ Ἀμωρίῳ μετὰ δυνάμεως πολλῆς. ἐξῆλθε δὲ καὶ Νικηφόρος ἐν ὄχλῳ βαρεῖ πρὸς τὸ Δορύλαιον δηλοποιῶν τῷ πρωτοσυμβούλῳ ταῦτα· ἵνα τί ἐπιχαίρεις ταῖς ἀδικίαις καὶ ταῖς αἱματεκχυσίαις τῶν ἀνθρώπων μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ ἴδια, ἀλλὰ παραβαίνεις ὄρους ἀρχαίους καὶ πατρῶους; ποῖος γάρ σοι προφήτης ἢ διδάσκαλος θεῖος ταῦτα ποιεῖν ἐδίδαξεν; οὐχὶ Μουχούμεδ ὁ προφήτης σου παρήγγειλε χριστιανὸν ὡς ἀδελφὸν ἔχειν καὶ λέγειν; μὴ γὰρ ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ προνοητὴς [ἀμφοτέρων] αἵμασιν ἀνθρώπων ἀδίκως

ἐκχυνομένων χαίρει, μὴ γένοιτο. ἢ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὅστε ρούμενος ἐξήλθες ἀδικήσων τοὺς μὴ ἀδικήσαντάς σε; καίτοι γε τὰ κάλλιστα καὶ δυσπόριστα καὶ ἡμῖν ἐπέραστα κατα κόρως ἔχων ἐκ τῆς ἱερᾶς γῆς καὶ πλουσιωτάτης. εἰ δέ τι τῶν ἡμετέρων ἐνδεῶς ἔχεις, αὐτίκα παρέχομεν φιλοστοργίας τρόπῳ. μὴ τοῖνυν ὡς ἄθεοι καὶ ἀθάνατοι κατ' ἀλλήλων ἀντιστρατεύομεθα καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀνθρώπων δαιμόνων πόλεμον ἐκ φθόνου καὶ μισανθρωπίας ἐκμιμούμεθα, γινώσκοντες ὅτι μικρὸν ὕστερον τελευτήσομεν καὶ πρὸς κριτὴν ἀδέκαστον ἀπελευσόμεθα, ὃς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος ἀποστείλας μετὰ δώρων τινῶν, ὁ Σαρακηνὸς ἀγαθυνθεὶς καὶ ἀνταμείψας δῶρα πλεῖστα 774 καὶ θαυμάσια μετ' εἰρήνης ὑπέστρεψε τὴν Νικηφόρου σύνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπερθαυμάσας. Τῆς δὲ Εἰρήνης τελευτησάσης ἐν τῇ ἐξορίᾳ, μετεκόμισε τὸ σῶμα αὐτῆς Νικηφόρος ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὴ ὤκοδόμησεν ἐν τῇ Πριγκήπῳ νήσῳ. σφόδρα γὰρ εὐσεβῆς καὶ φιλάρετος οὖσα πολλὰ μὲν ξενοδοχεῖα καὶ γηροκομεῖα καὶ μοναστήρια κατεσκεύασε καὶ φόρων κουφισμοὺς καὶ ἄλλα τινὰ πλεῖστα καὶ διάφορα καὶ ἀναρίθμητα κατορθώματα πεποίηκεν εἰς παραμυθίαν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν πενομένων. Ταρασίῳ δὲ τοῦ πατριάρχου τελευτήσαντος, καὶ Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ ἀσηκηρῶν χειροτονηθέντος, Θεόδωρος ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίου καὶ Ἰωσήφ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Θεοσαλονίκης ἐπίσκοπος ἅμα Πλάτωνι τῷ ἐγκλειστῷ καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτῶν μοναχοῖς τῆς κοινωνίας ἀπέστησαν Νικηφόρου διὰ Ἰωσήφ τὸν στεφανώσαντα παρανόμως Κωνσταντῖνον καὶ ὑπ' αὐτοῦ δεχθέντος εἰς ἱερωσύνην. ὁ δὲ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν σύνοδον ἐπισκόπων συγκροτήσας εἰς ἐξορίαν αὐτοὺς ἐξέπεμψεν. εἶτα κατὰ Βουλγάρων ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, ὥστε καὶ τὴν λεγομένην αὐλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Κρούμνου πυρπολήσας. ἐκεῖνου δὲ δηλώσαντος παρακλήσεως λόγους· ἰκανούσθω σοι, ὦ βασιλεῦ καὶ τῆς νίκης ἐπώνυμε, ἕως τούτου. ἰδοὺ γὰρ λίαν νενίκηκας 775 ἡμᾶς, οὐ προσήκατο παντελῶς τῆς εἰρήνης τὰ ῥήματα διὰ πολλὴν ἀπληστίαν. ἐφ' οἷς χαλεπήνας ὁ βάρβαρος τὰς τῆς χώρας εἰσόδους καὶ ἐξόδους περιπεφραγμένας ὀχυρώμασι ξυλίνοις πέμψας κατησφαλίσατο, καὶ μεθ' ἡμέρας β' συν αθροίσας λαὸν ἄπειρον καὶ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως σκηνῆς ἐπελθὼν ἀναιρεῖ τοῦτον καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ μεγάστους καὶ ἄρχοντας τῶν θεμάτων καὶ στρατόπεδον ἀναρίθμητον. τὴν δὲ Νικηφόρου κεφαλὴν ἐκκόψας καὶ ἐπὶ ξύλου κρεμάσας ἡμέρας τινάς, εἶθ' οὕτω γυμνώσας τὸ ὄστον καὶ περιαργυρώσας ἔξωθεν ἐκέλευσε πίνειν εἰς αὐτὴν τοὺς ἄρχοντας τῶν Βουλγάρων ἐγκαυχώμενος κατὰ τοῦ ἀπληστευθέντος καὶ τὴν εἰρήνην μὴ θελήσαντος. ὅθεν ἡ γραφὴ προασφαλιζομένη τὸν τοιοῦτον φάσκει· μὴ ἀπληστεύου, ὅτι δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν. ὁ δὲ προσέχων ζῶν προσθήσει. καί· πολλοὺς ἀπώλεσε τὸ χρυσοῦ καὶ καρδίας βασιλέων ἐξέκλινεν. πόσοι γὰρ τοῦ πλείονος ἐπιθυμοῦντες τοῦ παντός ἐξέπεσον, καὶ τὰ περιττὰ συναγαγόντες ἀπώλεσαν εἰκότως καὶ τὰ ὀλίγα καὶ ἀναγκαῖα, καὶ τοὺς νεομισμένους ὄρους ὑπερβάντες καὶ τῶν μετρίων ἐγυμνώθησαν. ὅθεν οὖν χρὴ περικόπτειν ἐμφρόνως τὰ περιττὰ, ἵνα καλῶς ἐν τοῖς ἀναγκαῖοις πλουτῶμεν. οὐ γὰρ τὸ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλοῦτου πλοῦτός ἐστι μέγιστος. τὸν δὲ γε τρόπον τῆς τοῦ βασιλέως σφαγῆς οὐδεὶς τῶν περισωθέντων σαφῶς διηγήσατο. πλὴν ἔφασάν τινες τῶν ἀκριβεστέρων, ὅτι πεσόντα χριστιανοὶ τοῦτον ἐπέτρωσαν ὡς αἴτιον τῆς τούτων πανωλεθρίας. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σταυράκιος πληγωθεὶς καὶ ρίως κατὰ τοῦ δεξιοῦ μηροῦ καὶ μόγις ἐξελθὼν τῆς μάχης φορεῖω τὴν πόλιν κατέλαβεν. 776 [Λθ'. Περὶ Σταυρακίου.] Μετὰ δὲ Νικηφόρον ἐβασίλευσε Σταυράκιος υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α' μῆνας β'. ὃς ἐν τῷ παλατίῳ κείμενος διὰ τὴν πληγὴν τοῦ μηροῦ καὶ ἀνορθοῦσθαι μὴ δυνάμενος ἀπρόίτος ἦν καὶ ἀφανὴς τοῖς ἔξω τοῦ παλατίου. κάντεϋθεν Μιχαὴλ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτης ἐξαίφνης ἀναγορεύεται βασιλεὺς ἐν τῷ ἰπικῷ

παρὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμά των ὡς ἤδη ἀπεγνωσμένου τοῦ Σταυρακίου διὰ τὴν χρόνιον ἀρρωστίαν. ὅπερ μαθὼν Σταυράκιος καὶ τὸ μοναδικὸν αὐτίκα σχῆμα σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Θεοφανῶ περιθέμενος εἰς τὰ Βρακὰ λεγόμενον μοναστήριον ἐτελεύτησεν. [μ'. Περί Μιχαὴλ τοῦ κουροπαλάτου.] Μετὰ δὲ Σταυράκιον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτος α' μῆνας θ'. ὃς εἰς πάντα μὲν χρηστὸς ἦν καὶ ἐπι εἰκῆς, εἰς δὲ τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν ἀκυβέρνητος παντελῶς ὑπῆρχε καὶ δεδουλωμένος ματαίων ἀνθρώπων βου λαῖς καὶ ἀπειροπολέμων. ὅθεν ἐπιστρατεύσας κατὰ Βουλ γάρων καὶ μετὰ μεγάλης ἡττης ὑποστρέψας, ἀναγορεύεται Λέων ὁ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν ἀνατολικῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ τριβουναλίῳ. καὶ δὴ τοῦτο Μιχαὴλ ἀκούσας καὶ τὸ μοναδικὸν σχῆμα σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἀμφιασάμενος καὶ λόγον ἀπαθείας αἰτησάμενος εἰς τὸ πλησίον τῆς πόλεως νησίον περιορίζεται, ἐν ᾧ καὶ ἐτελεύτησεν. 777 [μ'. Περί Λέοντος τοῦ Ἀρμένη.] Μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένης καὶ παρα βάτης ὕστερον ἀναφανείς ἔτη ζ' μῆνας ε'. μετὰ γὰρ δύο χρόνους ἀποστατήσας πρὸς τὴν ἀσέβειαν ὡσπερ καὶ Σαοὺλ ἐξώκειλεν. καὶ γὰρ κάκεῖνος δύο ἔτη βασιλεύσας ἐννόμως, εἴτα παρατραπείς καὶ τῆς θείας χάριτος γυμνωθεὶς καὶ πονηρῶ πνεύματι παραδοθεὶς κατὰ τοῦ εὐεργέτου Δαυὶδ ἐξωπλίσθη καὶ τὰς τῶν ἱερέων εἰργάσατο μαιφονίας· ὡς αὐτως καὶ ὁ δύστηνος οὗτος καὶ ἀντίθεος μετὰ δύο ἔτη κατὰ τῆς εὐσεβείας μανείς καὶ λυσσήσας καὶ τὸν στέψαντα αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξορίσας καὶ Θεόδοτον πατριάρχην δῆθεν ἀντιχειροτονήσας, ἄλογον ἄνδρα, μᾶλλον δὲ ἀνδρά ποδον καὶ ἀφωρότερον τῶν ἰχθύων καὶ μηδὲν πλέον τῆς ἀσεβείας ἐπιστάμενον, διωγμὸν ἄσπονδον κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀνερρίπισεν. εἰ οὖν χρὴ Παῦλον ἐπὶ φαύλων θαυμάζειν μετάθεσιν, τοῦτον δὴ μᾶλλον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἢ Γα λάτας θαυμάσεται λίαν οὕτω ταχέως μετατιθεμένους ἀπὸ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγ γέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἰ μὴ πρὸς τὸ παροργίσει τὸν θεὸν καὶ τὴν θείαν ὄργην ἐπισπάσασθαι. καὶ γοῦν ὥφθη τῆνικαῦτα κομήτης ἐν σχήματι δύο λαμπρῶν σεληνῶν ἐνω θέντων καὶ πάλιν διαιρεθέντων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ εἰς ἀκεφάλου διάπλασιν ἀνδρὸς τυπωθῆναι, ὅπερ τὴν ἀκέφαλον κεφαλὴν τῶν μετὰ ταῦτα στασιασάντων κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τὸν μάταιον Θωμᾶν κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν 778 τῆς ἐκ τῶν ἄλλων χριστιανῶν διαιρέσεως ἐσχηκότων προ ἐμήνυνεν. καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ τε καὶ ἐπάλληλοι καὶ λιμοὶ καὶ αὐχμοὶ καὶ ἀέρος φλογώσεις γεγόνασιν, καὶ στάσεις ἐμφύλιοι κατὰ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν ἐκ τῶν ἡμερῶν ἀρξάμενοι τοῦ θεοστυγοῦς καὶ ἀλάστορος, μέχρι πολλοῦ τὸ δεινὸν τῆς ἐμφυλίου συμφορᾶς ἐπικρατῆσαι συμβέβηκε νόσημα. Τοίνυν ἐκμιμούμενος τὸν πάλαι τῆς μουσαρᾶς ταύτης αἰρέσεως ἀρχηγὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ καὶ ὁμότροπον ἤρξατο τῆς αὐτῆς ἔχεσθαι δυστροπίας, εἴτα συμμάχους καὶ συμ μύστας κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐκζητήσας εὗρεν Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Γραμματικόν, μᾶλλον δὲ Ἰαννῆν ἄλλον ἢ Σίμωνα ἐπὶ τε λεκανομαντεῖαις καὶ φαρμακείαις καὶ αἰσχροουργίαις διαβεβοημένον, καὶ ἐτέρους τινὰς Ἰαννίτας καὶ Ἰαμβρίτας καὶ Σιμωνίτας ὁμόφρονας καὶ πάσης κακίας πεπληρωμένους. οὓς δὴ καὶ παρ' ἑαυτῶ κατέχων ἐν τῷ παλατίῳ προσκαλεῖται Νικηφόρον τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ προύχοντας ἐπισκόπους τε καὶ διδασκάλους ἐνώπιον τῆς συγκλήτου καὶ φησιν· ἰστέον ὡς ἀνέστησάν τινες λέγοντες μὴ δεῖν προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας, οὓς εἰ βούλεσθε παραστῆναι καὶ διαλεχθῆναι περὶ τούτων ἐκδηλότερον τὸ ἀληθὲς φανήσεται. πρὸς ὃν ὁ θεῖος Νικηφόρος οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἔφη δὲ πρὸς τοὺς παρισταμένους μεγιστάνας· εἴπατέ μοι, τὸ μὴ ὃν δύναται πεσεῖν· τῶν δὲ τῇ ἀσαφείᾳ τῆς πεύσεως 779 ἀπορηθέντων καὶ μηδὲν ἀποκριθέντων, ἤρετο πάλιν ὁ πατρι ἀρχης· ἔπεσον ἐπὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Ἰσαύρων αἱ ἅγαι εἰκόνες ἢ οὐ; τῶν δὲ κατανευσάντων καὶ τὸ ναὶ προσειπόντων· οὐκοῦν ἴσταντο πάντως, ἔφη, καὶ ἦσαν,

καὶ ἀρχαῖκόν αὐτῶν τὸ ἀναστήλωμα. τὸ γὰρ μὴ ὄν μηδὲ ἰστά μενον πῶς εἶναι δύναται ἢ πεσεῖν; εἶτα καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τοιαῦτά τινα προτεινάντων εἰς ἀνατροπὴν τῆς αἰρέσεως ὁ ἱερὸς Εὐθύμιος Σάρδης παρρησιασάμενος λέγει· πρόσεχε, βασιλεῦ, τοῖς δι' ἐπιτομῆς ῥηθησομένοις. ἀφ' οὗ Χριστὸς ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι νῦν ὀκτακόσια παρῆλθον ἔτη καὶ πανταχοῦ σκιαγραφεῖται Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνεῖται. ποῖος οὖν αὐθάδης τολμήσειε τὴν τοσοῦτων χρόνων ἀποστολικὴν τε καὶ πατρικὴν παράδοσιν ἀθετῆσαι ἢ μετασαλεῦσαι; μάλιστα τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. μεθ' ὃν ἀπεκρίθη καὶ Θεόδωρος ὁ ζηλωτῆς καὶ θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος καὶ τῶν Στουδίου ἡγούμενος λέγων· μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν. εἴρηκε γὰρ ὁ ἀπόστολος· καὶ οὐς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους. οὐκ εἶπε βασιλεῖς. σοὶ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐπιστεύθη καὶ τὸ στρατόπεδον. τούτων φρόντιζε καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἕασον ποιμέσι καὶ διδασκάλοις κατὰ τὸν θεῖον λόγον. εἰ δὲ μὴ βούλει τούτοις προσέχειν εἵνεκα τῆς 780 πίστεως ἡμῶν, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν βουληθεῖ παρατρέψαι ἡμᾶς, οὐκ ἀκουσόμεθα αὐτοῦ, μήτι γε σοῦ, βασιλεῦ. ὁ δὲ τύραννος ἀκούσας ταῦτα καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ καὶ λεόντειον ὁ πιθήκειος βρῦξας καὶ πάντας μεθ' ὕβρεως ἀπελάσας καὶ τὸν Θεόδωρον ἐξορίσας, εἶθ' οὕτω καὶ τὸν μέγαν Νικηφόρον τῆς πόλεως ἐξέωσας καὶ περιορίσας ἀντιχειροτονεῖ τὸν ἀπὸ σπαθαρίων Θεόδοτον τὸ ἐπίκλην Κασσιτερᾶν καὶ τῆς θυμέλης τὴν προσηγορίαν ἐπειλημμένον. καὶ οὕτως ὁ ἀλιτήριος καὶ θηριότροπος μᾶλλον ἢ θηριῶν νυμος ἐπαρθεὶς κατὰ τῆς εὐσεβείας μειζόνως ἐδίωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπόρθει σφόδρα σφόδρα, μέχρις οὗ τοῦτον ἐνδίκως ἡ θεῖα δίκη μετῆλθεν. Οὗ τὴν κακίστην γένεσιν καὶ μοχθηρίαν καὶ θεοσυγῆ προαίρεσιν καὶ δυσσέβειαν καὶ μὲν γε καὶ τὴν χαλεπὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ὁ θεσπέσιος Νικηφόρος διαρρήδην στηλιτεύων φάσκει· παρορᾷ θεός, καὶ ἦρξε καθ' ἡμῶν ἄνθρωπος, οὐκ οἶδα εἰ ἄνθρωπον χρὴ λέγειν, ἀλλὰ μὴ θηρίον καὶ τῶν θηρίων ἀγριώτερόν τε καὶ πικρότερον. τί γὰρ τῆς συμφορᾶς ταύτης ἔλεινότερον καὶ τῆς δυστυχίας ἀθλιώτερον; ἡλικὸν κακὸν εἰς τὴν βασιλείον ἀρχὴν εἰσεκώμασεν, διφυῆς μὲν τὸ γένος καὶ μιζοβάρβαρος, πολυειδῆς δὲ τὸν τρόπον καὶ ἀνελεύθερος καὶ τὴν γνώμην ἀστάθερος. τὸ μὲν οὖν προσεχῶς αὐτῷ ὑπηργμένον καὶ πολλοῖς γνώριμον ἐκ τῆς Ἀρμενίων ὠρμᾶτο γῆς, ὅθεν εἶπεῖν τὸ δύστροπον καὶ κακὸ 781 ἦθεσ, τὸ δὲ ὡς πορρωτάτω καὶ παλαιὸν τυγχάνον, καθὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐξιστοροῦσί τινες, οἱ τὰ ἐκείνου καὶ τῶν ἐκείνου πατέρων ἐκ πολλοῦ παραδοθέντα ἴσασιν, οὐδὲ ἐν τεύθειν καθαρῶς ποθεν ἐκπεφυκέναι, εἴπερ ἐκ τῆς Ἀσσυρίων φυλῆς κακίστην παραφυάδα ἐκδῦναι, ἐξ ὧν τὸ πατρῶον ἐπεφήμιζεν αἷμα. κατήχθαι γὰρ ἐκ τῶν Συναχειρίμι παῖδων, ὃς δὴ τῶν Ἀσσυρίων ἦρξέ ποτε καὶ ὑπὸ τῶν φύντων καιρίαν τὴν πληγὴν ἐδέδεκτο. καὶ γὰρ οἶγε φονίας δεξιὰς τῷ γεννήτορι ἐπανετείναντο τῷ πατρῷ ἡλύθρῳ ἐμμολυνόμενοι, αὐτόχειρές τε τῆς σφαγῆς τοῦ τεκόντος γενόμενοι αὐτίκα πρὸς τοῖς χωρίοις τῶν Ἀρμενίων φυγάδες ὀχούμενοι ἀνασώζονται. τούτου δὴ τοῦ πατροφόνου σπόρου κατὰ τὴν ἡμετέραν γενεὰν πικρῶς τηρηθεὶς καὶ παραβλαστήσας ἀνδροκτόνος καρπὸς οὐκ οἶδ' ὅθεν Ῥωμαίων τοῦτο κατακριθέντων τὸ δεινὸν ἐκεκλήρωτο· ὃς εἰς τότε τὸ φῶς, οἷς οἶδεν ὁ ἀνασχόμενος κρίμασιν, προαχθεὶς πονηροῖς καὶ ὀλεθρίοις ἐντρέφεται καὶ συναύξεται ἠθεσί τε καὶ πράξεσιν. ἐκ τῆς Ἀσσυρίων γοῦν λεαίνης καὶ τῆς Ἀρμενίας παρδάλειος ἑτεροθαλῆς σύνθετόν τε καὶ ἀλλόκοτον τίγριδος εἶδος ἐκ νόθου καὶ κιβδήλου ἐξέφυγον γοῆς, Ἀρμένιον ἢ Ἀσσύριον εἰδεχθὲς τέρας, καὶ λέων μὲν τὴν προσηγορίαν, λέοντος δὲ τὸ μὲν ἀρπακτικὸν εἰς τὸ ἀσφαλὲς κεκτημένος, τὸ δὲ ἐλευθέριον οὐδαμῶς προϊέμενος,

χαμαιλέων δὲ ὡσπερ οὖν τὸ εἶδος οὕτω 782 δὴ καὶ τῆς ψυχῆς τὸ πολύμορφον διὰ τὸ τοῦ γένους ὑπουλόν τε καὶ ὑφαλον, ἐξ ὧν ἐμεγαλαύχει τῆς δυστροπίας καὶ τοῦ δόλου τὸ κεκρυμμένον καὶ ἀνεξαγόρευτον. καὶ γὰρ ἐμηχα νᾶτο λανθάνειν τὸ ἐνδόμυχον τῆς γνώμης σκοτεινὸν καὶ παλίμβολον καὶ πρὸς τὸ βλάπτον ἐπιρρεπές, καὶ πως ἦν ἐκπεπονημένον αὐτῷ καὶ ἐπιτετηδευμένον μήποτε συμφωνή σειν καρδίαν τοῖς χεῖλεσιν, ὡς ἔτερα μὲν ἐκμελετᾶν κατὰ νοῦν, ἄλλα δὲ προφέρειν ἐν στόματι. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἀφιλοθείας καὶ πονηρίας ἐξώκειλεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὥστε καὶ δυσφορώτατον καὶ δυσκατάληπτον αὐτοῦ τὴν δαιμονιώδη γνώμην καὶ πονηρίαν τοῖς πᾶσι γίνεσθαι. Ἐπεὶ οὖν τῆς βασιλείου ἀρχῆς μᾶλλον δὲ τυραννίδος θεοῦ συγχωρήσει λαβόμενος κατὰ τῆς ἀωμότητος πίστεως ὅλον ἐκχέει τὸν θυμὸν καὶ τὸν δόλον, καὶ ἀμιλλᾶται κατὰ πάντα τὸν πρὸ αὐτοῦ δυσσεβῆ Κοπρώνυμον καὶ ὡσαύτως μιαιοῖς τισι καὶ παμπονήροις ἀνθρώποις τὸ πᾶν τῆς ζωῆς καταπιστεύει ἀσελγέσι τε καὶ ἐπὶ βίου αἰσχροῦσι βεβοη μένοις καὶ κατεφθαρμένοις τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα γόησι καὶ φαρμακοῖς καὶ λαοπλάνοις καὶ πᾶν εἶδος κακίας ἀσκήσασι καὶ ἀπαξαπλῶς τὴν χριστιανῶν ἡρνημένοις θεοσέβειαν, καὶ δὴ τούτοις ἀσπασίως εἰσοικίζεται καὶ περιπτύσσεται καὶ ὑποκύπτει ταῖς ματαίαις αὐτῶν καὶ ψυχοφθόροις διδαχαῖς καὶ μύησεσιν, καὶ οἷα τῆς ἀμαρτίας ἀνδράποδον ἐξανδρα ποδίζεται καὶ τῷ ἀγκίστρῳ τῆς ἀπάτης καὶ παρανομίας δε λεασθεῖς ὁ παράπαιστος δεινῶς περιπίρεται. τρία γὰρ αὐτῷ 783 προῦθησαν τὰ ὑπεσχημένα, τῆς ἀκριβοῦς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τὴν ἄρνησιν, τῶν θείων εἰκόνων τὴν καθάρσιν, τῶν εὐσεβούντων τὴν δίωξιν. καὶ οὕτως εἰς ἄκρον εὐημερίας ἐλάσεις, φησὶν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον καὶ μήκιστον χρόνον τὴν παροῦσαν ζωὴν, εἰ καὶ τις ἄλλος, διανύσαι. ταύταις οὖν καὶ ταῖς τοιαύταις ὀλεθρίοις ἀπάταις φενακι σθεῖς ὁ ματαιόφρων καὶ κτηνώδης καὶ καθάπερ ἦν εἰδεχθῆς καὶ δυσέντευκτος καὶ τὴν θεῶν αἰσχροτέρος (εἰ γὰρ καὶ λεόντειον τοῦνομα πιθήκειον τὸ βλεπόμενον) γίνεται φαν λότερος τὸν τρόπον, σοβαρώτερος τὸ ἦθος, θηριωδέστερος τὴν γνώμην, ἀτίθασσος τὴν ὀρμὴν, ἀκάθεκτος καὶ ἀνυπόστατος καὶ ἀλογιστότερός τε καὶ ἐμβριθέστερος καὶ τυραννικώτερος. ἀναπτρωθεῖς γὰρ ὁ δειλαῖος καὶ ταλαίπωρος τῇ ψευδομαντείᾳ καὶ βουλή τῶν ἀλιτηρίων ἐκείνων οὕτως ἐπ ανατείνεται κατὰ Χριστοῦ τὸν πόλεμον. καὶ πρῶτον μὲν κινεῖ κατὰ τῶν ἱερῶν δογμάτων ἡμῶν τὴν θεομάχον γλῶσσαν, ἔπειτα δὲ ζηλοῖ κἀνταῦθα τὸν δυσσεβέστατον Κωνσταντῖνον καὶ ὁμοίως ἀθροίσας πονηρὸν τε καὶ ἀγυρτῶδες ἐργαστήριον, μᾶλλον δὲ ἰουδαϊκὸν συνέδριον, οὗ καὶ σύνεδρος καὶ πρόεδρος ὁ ἐξάγιος γενόμενος, ὁρᾶται πάλιν ἐν ναῷ κυρίου τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἀνοίγεται στόμα λαλοῦν μεγάλα κατὰ τῆς δόξης κυρίου καὶ κατὰ τῆς θείας οἰκονομίας μεγαλορημονοῦν καὶ ἀλαζονευόμενον. καὶ οὕτως ὁ δεύτερος Καϊάφας μετὰ τῆς χριστομάχου σπείρας ἐκείνης 784 πολλὰ καὶ μάταια κατὰ τῆς ἀληθείας κενολογήσας καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τᾶναστήλωσιν μίσει τῷ εἰς Χριστὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας, ἐπειδὴ βαρὺς ἦν αὐτῷ Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόσι βλεπόμενος καὶ ἐπὶ μνήμης φερόμενος καὶ οἱ τούτου φίλοι τε καὶ δοῦλοι. Διὸ δὴ καὶ ἀνοηταίων κατεφλυᾶρει πᾶσαν εἰκονικὴν ἀναστήλωσιν ἀπόβλητον εἶναι τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ λῖαν ἀγνώριστον. τί οὖν πρὸς ταῦτα φήσκει τις; ὅτι σοφία μωροῦ ἀδιεξέταστοι λόγοι, καί ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει. ἀμαθῆς γὰρ σφόδρα καὶ ληρώδης ὑπάρχων οὐκ ἤδει πάντως τὰ χρυσὸ τευκτα ἐκεῖνα χερουβὶμ, ἅπερ ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς θεοῦ προσεταχότος ἐτεκτῆνατο, καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἔννομος σκηνὴ καθύπερθεν τῆς κιβωτοῦ ἔφερεν, ἃ δὴ οὐ παρὰ Ἰουδαίοις μόνον δεδόξαστο, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ὁ κήρυξ χερουβὶμ δόξης ἀποκαλεῖ σαφῶς ἦτοι τὰ δεδοξασμένα. ἔτι μὴν καὶ ὅσα ἡ Σολομῶντος κατεσκεύασε σοφία, τῷ θεσπεσίῳ Ἰεζεκιήλ ὤπται, καὶ εἴ τι τοιοῦτον κατὰ τὰς ἱερὰς βίβλους ἱστόρηται καὶ τετίμηται, ἅπερ οὐ πέφρικεν ὁ βέβηλος ἐν εἰδώλων μοίρα θεῖναι, ὡς ἀθετεῖν μᾶλλον ἢ προσέσθαι τὰς

θεοπνεύστους γραφὰς προελόμενος· ἐξ ὧν λοιπὸν καὶ Ἰουδαίων ἀπιστό τερος καὶ ἄγνωμονέστερος εἰκότως νομισθεῖται σὺν τοῖς ὁμοφροσιν αὐτοῦ. ἄξια γὰρ ὡς ἀληθῶς τῆς ἑαυτῶν βδελυρίας ἀπιστίας τε καὶ ἀλογίας φρονήσαντες καὶ ἐκφωνήσαντες. καὶ γὰρ τῷ Χριστῷ κἀνταῦθα προφανῶς ἀπομάχονται, ὡς λαβῶν 785 ὀθόνην λαμπρὰν καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον καὶ ὑπέρκαλον ἕναπο μαζάμενος θεῖον εἶδος ἐκπέμπει τῷ πιστῶς αἰτήσαντι τῶν Ἐδεσηνῶν ἡγεμόνι Αὐγάρω. ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τῆς μερον ἀποστολικῆς παραδόσεως καὶ εἰσηγήσεως γνώσεώς τε καὶ μνήμης ἕνεκεν, ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἔδρασε τε καὶ πέπονθε Χριστός, καθὰ δὴ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν εὐαγγελίων δέλτοις ἀνιστόρηται, σεβασμίως ἐκτυποῦμεν καὶ προσκυνοῦμεν, κἂν οἱ χριστομάχοι διαρρήγνυνται. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τούτοις παράδοσις καὶ λόγος ἐχόμενος πειθοῦς μέχρις ἡμῶν κάτεισι τὸν θεῖον εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ἐν εἰκόνι διαγράψαι τὸν κύριον, πρὸς δὲ καὶ τὴν πανάχραντον αὐτοῦ μητέρα, καὶ τὰς ἱεροτυπίας ταύτας διαφυλάσσειν τὴν Ἑρῶ μαίων πόλιν. τί δεῖ λέγειν περὶ γε τῆς Ἱεροσολυμιτῶν, ὡς ἱστορήσαντες οἱ αὐτόθι γενόμενοι περιαγγέλλουσιν, ὡς πλεῖστα μέχρι τοῦ δεῦρο πιστῶς καὶ εὐλαβῶς ἱερογραφίας ἐκ παλαιοῦ δι' ἀκριβείας ἀναστηλωμένας σεμνῶς περιέποντες προσκυνούσιν; ὡσαύτως δὲ πάλιν ἀναγέγραπται, ὅτι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ κηρῦσσοντες ἐν τῇ Ἑρῶμῃ καὶ ἃ πεποίηκεν ὁ Χριστὸς θαύματα πρῶτα τῆς θείας μεταμορφώσεως ἐξεικονίσαντες Ἑρῶμαίσις παραδεδώκασι, καθὼς καὶ ὤφθη Μωϋσῆ καὶ Ἡλία ἐν μέσῳ τοῖς ἁγίοις προφήταις, ἃ δὴ καὶ μέχρι νῦν σώζεται. πῶς οὖν ἀντιβλέψουσιν οἱ ἀπειθεῖς καὶ ἀγνώμονες πρὸς τὸ μέχρι τοῦ παρόντος ἀδόμητον καὶ ὀρώμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς θεομήτορος θαῦμα τὸ ἐν τῇ πόλει τῇ καλουμένῃ Λύδδῃ; ὄνπερ ναὸν ἔτι περιούσης κατὰ τὸν τῆδε βίον οἱ ἀπόστολοι ἐδομήσαντο. πολλοὶ γὰρ τεθέανται προσκυνούμενον 786 εὐλαβῶς καὶ τιμώμενον τὸ ἀχειρότευκτον ἐκεῖνο καὶ σεβάσμιον ἀπεικόνισμα πλαξὶ τετυπωμένον λαμπραῖς καὶ διαυγέσι καὶ διὰ βάθους κεχωρηκὸς ὄλον, ὃ δὴ τινες τῶν δυσμενῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀπαχρειοῦν πειραθέντες διέξεσαν μανικῶς. ἀλλὰ διήμαρτον μάλα τῆς ἀνοσίτου ἐγχειρήσεως. οὐδὲν γὰρ ἦττον ἐπὶ σχήματος ἔστηκεν ἢ μορφή εἰδός τε καὶ στολὴν καὶ τᾶλλα τῆς θεᾶς ἀνεξάλειπτα καὶ ἀλώβητα διασώζουσα. ἱστόρηται γὰρ ὑποσχέσει τῆς πανάγνου παρθένου τῇ πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐτόματον ἀναδοθῆναι τὸ σεβάσμιον τουτὶ χρῆμα. Ὅτι δὲ ἀρχαιοτάτη τούτων ἢ ποιήσις καὶ παράδοσις μάρτυς μὲν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ θεῖος ἀνδρίας, ὃν ἔστησεν ἢ αἰμόρρους γυνὴ τῷ θεραπευτῇ Χριστῷ παρὰ τῷ ἑαυτῆς οἴκῳ στήλην ἐναργεστάτην καὶ ἀπαράγραπτον κήρυκα τοῦ θαύματος ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὸ κατ' αὐτὴν θαυματουργηθὲν παράδοξον δημοσιεύουσα. περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας παρὰ τοῖς εἰκονομάχοις διδάσκαλος Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ μνημονεύσας τὰ τελούμενα θαύματα παρὰ τῆς ἐκεῖθεν φουμένης ἱεράς καὶ θεοβλάστου πόας, καὶ ὡς ἦν ἅπασιν ἀλεξίκακον ἐπικούρημα, ἐπήγαγε φάσκων ὅτι· καὶ τῶν ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱστορήσαμεν. μάρτυς δὲ καὶ ἡ ὄψις, διδάσκαλος ἀψευδής, τό τε μήκιστον τοῦ χρόνου σαφῶς δείκνυσι καὶ τῶν σεπτῶν ναῶν ἢ κτίσις, ἔτι καὶ τῶν ἀνεκαθεν ἱερῶν σκευῶν παρὰ τῶν εὐσεβούντων ἢ ποιήσις καὶ ἀφιέρωσις ἄπειρος τῷ πλήθει τυγχάνουσα, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὰ αἰετὺς τοὺς ἱεροὺς τύπους ἕξωθεν φέρουσι παρὰ χριστιανοῖς τῷ εὐαγγελίῳ συμπροσκυνουμένους, 787 οἳ τε θεῖοι κίονες καὶ αἰετοὶ καλούμεναι, ἃ τὸ σεβάσμιον τοῦ ἱεροῦ διατειχίζουσι θυσιαστήριον. καὶ γὰρ οὐδενὶ ἑτέρῳ λόγῳ ἢ τοῦ προσκυνεῖσθαι πάντως εἵνεκα ἅμα τῷ συμπαρακειμένῳ τοῦ σταυροῦ τύπῳ εὐσεβῶς ἀρχῆθεν ἐνταῦθα καθιστόρηται. Ἄλλ' ὅ γε θηριώλυμος καὶ λεοντότροπος ταῦτα παραγραφάμενος πάντα ἔσπευδεν ὅτι μάλιστα πᾶσαν θείαν εἰκόνα καταστρέφειν καὶ λήθη βαθείᾳ παραπέμπειν. ταύτη τοι θεομαχῶν ἐπὶ δήμου τοιαῦτα κατατολμῆσας ὁ ἐμβρόντητος παρρησιάζεται

λέγων· ὥσπερ οὖν ἐκ τῶν ὄψεων ὑμῶν, ἀδελφοί, τὰς εἰκόνας ἐξωλοθρεύσαμεν, οὕτω δὴ καὶ ἐκ τῶν ψυχῶν ὑμῶν περιαιρήσειν ὑμεῖς ὡς θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως φίλοι καὶ δοῦλοι σπουδάσατε. καὶ γὰρ ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει τοῦ συντελεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς κύριον πλάνησιν. κάντεῦθεν τοῖνυν τοὺς εὐρι σκομένους ἔχοντας εἰκόνα Χριστοῦ ἢ τινος ἀγίου καὶ προσκυ νοῦντας δειναῖς τιμωρίαις καὶ κολάσεσι κατεδίκαζεν ὁ ἀλάστωρ καὶ αἰμοβόρος, καὶ οὕτω κρεονομούμενοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ καταθυόμενοι διεφθείροντο πανταχοῦ οἱ θεοσεβεῖς ἄνθρωποι. καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἀφειδῶς καὶ ἀπανθρώπως διεπράττετο, κατὰ δὲ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν εὐπορωτέρων ἄλλην ἐπίνοιάν τινα πονηρὰν ὁ πονηρὸς καὶ παμμήχανος ἐμηχανήσατο βουλόμενος αὐτοὺς ἐλεεινοὺς καὶ πένητας ἀπεργάσασθαι. τί γὰρ ποιεῖ; αἰτίαις αὐτοὺς ἀφύκτοις 788 καὶ ἐγκλήμασι περιβάλλει προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἵνα τῷ δέει τῶν ἐγκλημάτων πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ἀλογήσωσιν ὑπὲρ τῆς οἰκείας σωτηρίας, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ συν εσκίαζε καθ' ὧν τινων ἀνδρικωτέρων ἢ εὐφρευτέρων βασκαίων τῆς εὐανδρίας καὶ εὐφυΐας αὐτοῖς ὡς νεωτερίσειν ὑπο πτεῦων· τινῶν μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυττεν, ἄλλων δὲ τὰ μέλη ἠκρωτηρίαζεν καὶ ἑτέρους δεσμοῖς κατέχων μεθ' ἡμέρας τινὰς δεινῶς ἀνήρει. Ἐξ ὧν ὑπῆρχε Μιχαὴλ ὁ τὴν τοῦ ἐκσκουβίτου τάγματος ἀρχὴν διέπων, ὃν εἰρκτῆ καὶ πέδαις εἶχε τηρούμενον, καὶ τὴν γενέθλιον τοῦ σωτῆρος ἡμέραν ἐνσταῖσαν ἐκδεχόμενος διελθεῖν καὶ οὕτως αὐτὸν διαχειρίσασθαι. ἀλλὰ γε θεία ψήφω καὶ δορυφόρων ξίφει κρεουργηθεὶς αὐτὸς ἐνδίκως μέσον τοῦ θείου ναοῦ τὴν πολλοὺς ἀγίους ναοὺς καὶ ψυχὰς καὶ σώματα λίαν ἀτιμάσασαν ψυχὴν ἀπορρήξας, εὐθύς ἐπι κοσμεῖται τῷ τῆς βασιλείας ὁ δεσμώτης διαδήματι, ὃς ἐν ἐλπίσιν ὧν τῆς ζωῆς τὴν στέρησιν ὑπομεῖναι στεφηφόρος ἀντὶ δεσμοφόρου καθίσταται. οὕτως οὖν καταστρέφει τὸν βέβηλον αὐτοῦ καὶ βαρβαρώδη βίον καὶ τὴν ἀνόσιον καὶ παμπόνηρον ψυχὴν ἀπορρήγνυσιν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾧ οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων ἀνήρηται. γενόμενος πολυ στόμου μαχαίρας ἔργον πικρὸν καὶ ὀλέθριον τῆς αἰσχίστης 789 καὶ βδελυρᾶς ζωῆς δέχεται τὴν περαιώσιν καὶ δίκην τῶν τετολμημένων εἰσπράττεται παράδοξον καὶ ἐξαισίον ἐν τόποις, οὓς καὶ ζῶν ὁ ἐξάγιστος καὶ τρισάθλιος κακῶς ἐβεβήλωσεν, καὶ σφαγιαζόμενος αἰσχροῦς τῷ λύθρῳ τῶν ἐναγῶν αἱμάτων ὁ πολλῶν αἱμάτων χριστιανῶν ἐμφορηθεὶς ἔχρανεν. μετὰ δὲ ταῦτα ῥακίοις εὐτελέσι καὶ τραχέσι περιβληθὲν καὶ ἀκατίῳ μικρῷ εἰς τοῦτο εὐτρεπισθέντι ἐμβάλλεται τὸ παμμίαιρον καὶ ἀκάθαρτον αὐτοῦ σῶμα καὶ κατὰ τὴν καλουμένην Πρώτην ἐκφέρεται νῆσον καὶ κατορύττεται, οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου ταύτην κατακριθεῖσαν τὴν συμφορὰν τοσοῦτον κακὸν ὑποδέξασθαι. Προσεκτέον δὲ ὡς, εἴ γε ἰσχύν τινα εἶχεν ὁ λόγος τῶν δυσμενῶν τούτων καὶ δυσωνύμων, καὶ ἀληθείας ἔναυσμά τι ἐν τοῖς παρ' αὐτοῖς δογματιζομένοις ἀμυδρῶς πως ἐφέρετο, κὰν ταῖς ἄλλαις ἱεραρχίαις ὑπῆρξέ που πάντως πεφυλαγμένα καὶ γινωσκόμενα, νῦν δὲ οὐδαμόθεν ἐπιγνῶναι τοῦτο πάρ εστιν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐῶα καὶ ἐσπερία λήξις τὸ εὐαγγελικὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀποστολικὸν περιέποντες διατελοῦσι κήρυγμα, καὶ οὔποτε ἐν ἄλλῃ ἐξουσίᾳ, ἔνθα χριστιανοί, τὸ ἔκθεσμον ἐκεῖνο καὶ παράνομον καὶ τῆς χριστιανῶν θεοσεβείας ἀλλότριον παραφυὲν καταλαμβάνεται θεοστυγὲς δόγμα οὐδὲ ὅσον εἰς μνήμην ἀφίχθαι τῶν πονηρῶν καὶ μυσαρῶν συνταγμάτων, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν δούλην ταύτην καὶ ἠνδραπο δισμένην καὶ τὰ θεῖα κατ' ἐξουσίαν παίζουσαν, ἐν ἧ τὸ ἐμπαθὲς καὶ πρόσυλον τῶν περὶ γῆν στρεφομένων καὶ ἴλυ σπωμένων γήϊνον καὶ ἀλαζονικὸν καὶ ὑπερήφανον πρυτα νεύει φρόνημα, ἔνθα τὸ φίλαρχον, τὸ φίλαυτον, τὸ φιλήδονον, τὸ φιλόδοξον ἢ κενόδοξον, ἢ πάντων καταθυμίων ἀπόλαυσις, τὸ πάντων ἐθέλειν ἄρχειν καὶ μηδὲ πρὸς αὐτοῦ 790 θεοῦ ἄρχεσθαι, καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, ἢ αἰσχύνης μᾶλλον εἰπεῖν, κτῆσις καὶ προσποίησης. ἐντεῦθεν ἢ κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν

ἀγίων ὕβρις καὶ τῆς ἐκκλησίας ὁ διωγμός, ἐντεῦθεν κατακυριευόμενον ἢ τυραννούμενον τὸ ὑπήκοον τοῖς ἐκεῖθεν δόγμασι καὶ θελήμασιν ὑποκύπτειν ἐκβιάζεται, ὧν ἕνεκεν τὸ ἔμψυχον κεχάλκευται καὶ ἐσχεδιάσται ὄπλον, σχήματι μὲν τοῦ σωματοφυλακεῖν ἠθροισμένον, ταῖς ἀληθείαις δὲ τοῦ ἐκπορθεῖν τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ ληΐζειν ἐπι νενοημένον προφάσει τοῦ συμπεριγράφεσθαι τὴν Χριστοῦ θεότητα ἐν τῇ εἰκόνι παραληροῦντες, ὡς εἴ τις καὶ τὸ ἡλιακὸν δὴ τοῦτο δυσκοειδὲς σῶμα γεγραμμένον ἔν τινι τόπῳ, καθὼς ἔν τισιν ὁράται γινόμενον, ὑποδείξειεν, ἔδογμά τισαν ἂν καὶ τὴν τοῦ φωτὸς οὐσίαν καὶ ἀύγην συγγράφεσθαι καὶ περιγράφεσθαι ἢ πάντως ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἀποτέμενεσθαι· ἢ πάλιν ἀκτῖνα ἡλίου εἴ που δένδρῳ προσβάλλουσαν ἴδοιεν, τμηθεῖν δὲ τὸ δένδρον, συνεκκοπήσεσθαι καὶ τὴν ἀκτῖνα παραφρόνως ἐνομίσθη. καὶ μέντοι καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ ἄλλων τινῶν διανοηθήσονται, ἵνα ἐνδίκως παρὰ παιδῶν παιζόντων παιχθήσονται φρονούντες ἀσυνετώτερα. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰρημένων οὔτε γίνεσθαι οὔτε ὁρᾶσθαι πέφυκεν οὔτε μὴν λέγεσθαι χώραν ἔξει, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀπορρήτου καὶ θείας φύσεως ἢ ἐπὶ τῆς ἀφράστου καὶ ἀνερ μηνεύτου Χριστοῦ οἰκονομίας ταῦτα λέγειν ἢ ἐννοεῖν ἀδύνατα καὶ ἀνεπιχείρητα. οὐδὲ γὰρ σαρκούμενος ἢ πάσχων 791 ὑπὲρ ἡμῶν σῶματι τούτων τι πέπονθεν, ἐπεὶ οὕτω γε καί, εἰ ἄνθρωπος τῶν καθ' ἡμᾶς εἰκονίζοιτο σῶματι, ἀνάγκη καὶ τὴν ψυχὴν συνεικονίζεσθαι ἢ πάντως τεθνήξεσθαι χωριζόμενον. τί γὰρ ἕτερον θάνατος ἢ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος; ὅθεν ἐν τούτοις φαίνονται προδήλως οὐδὲν ἦττον ἀσεβοῦντες ἢ ἀμαθαίνοντες· οὐ γὰρ ἴσασι ὅσον γραπτοῦ καὶ περιγραπτοῦ τοῦ τε γράφειν καὶ περιγράφειν τὸ ἰδιάζον καὶ διηλλαγμένον, καὶ διὰ τοῦτο φενακίζόμενοι ματαιο λογοῦσιν. ποῦ δὲ ὅλως σῶμα ἄγραφον ἢ ἀπερίγραφον ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἤκουσαι; ἢ πῶς ὁ τοῦ σώματος ὄρος καὶ λόγος σωθήσεται, εἰ μὴ ταῦτα ἔχοι; ὁ τοίνυν μὴ δοξάζων γράφεσθαι ἢ περιγράφεσθαι τὸν Χριστὸν σῶματι ἢ ὃ τι ἔστι σῶμα οὐκ ἔγνω, ἔξ οὗ μὴδὲ δόξαν ὀρθὴν κέκτηται, ἢ γνοὺς σῶμα καὶ ψυχὴν σώζεσθαι παρήτηται. ὁ γοῦν ὁμοιωτῶν σῶμα τὸν Χριστὸν ἀνειληφέναι ὁποῖον τὸ ἡμέτερον, τοῦτο δὲ γραπτὸν καὶ περιγραπτὸν, ἐξ ἀνάγκης κάκεῖνο γραπτὸν καὶ περιγραπτὸν εἶναι συνομολογήσειεν. εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐ δώσει, οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα, ὃ πάντῃ ἄλογον καὶ καταγέλαστον. οὐ περιγράφομεν οὖν ἡμεῖς, ἀλλὰ γράφομεν. κἂν κενολογοῦσιν οἱ ἄθλιοι καὶ ἄλλως ἀτοπώτερον. ὃν γὰρ φασιν ἀπερίγραφον, οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπ' εὐθείας συμπεριγράφεσθαι τῇ εἰκόνι τερατεύονται. εἰ δὲ δὴ μὴ χρῆναι τὸν Χριστὸν εἰκονίζεσθαι πάλιν κενολογήσωσιν, ἢ τῶν διδασκάλων αὐτῶν χάρυβδις αὐτοῖς μέγα περικέχηεν, Μάνεντος, Οὐαλεντίνου τε καὶ Μαρκίωνος. δοκήσει γὰρ καὶ φαντασία τὸν θεῖον λόγον σεσωματώσθαι δοξάζοντες οὐδὲν ἦττον τῇ προτέρᾳ τοῦ ψεύδους βλασφημίᾳ περιπαρῆ 792 σονται, οἳ γε πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παραταττόμενοι δυσσεβῶς οὐ κατερυθριῶσιν. καὶ ταῦτα τίνες; οἳ κατήγοροι τῶν ἐπαινουμένων, οἳ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς, οἳ περὶ τὴν σοφίαν ἀπαίδευτοι, τὰ ἀχάριστα κτίσματα κατὰ τὴν θεολόγον γλώσσαν. [μβ'. Περὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμορραίου.] Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Ἀμορραῖος ἔτη ἡ' μῆνας θ' καὶ ἀπέθανεν ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς τῶν νεφρῶν σφοδροτάτης ἀλγηδόνης τε καὶ ἀρρωστίας. ὃς μικρὸν τι τῆς προκατασχούσης κακίας ὑπενδούς, ὅσον τοὺς ἐν εἰρκαῖς καὶ πόνοις καὶ ἐξορίαῖς ἐλευθερίαν τε καὶ ἄνεσιν ὄνειρῶδη φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγησαμένου δυσωνύμου καὶ δυσσεβοῦς ὑπέθαλπε θεοστυγὲς φρόνημα, καὶ ὁμοίως τῷ αὐτῷ ἀμφιβλήστρω περιπαρεῖς τῆς δεινῆς αἰρέσεως ἰχθύος δίκην τοῖς τῶν δογμάτων σαθροῖς καὶ ἀσεβέσιν ἐναπέθανεν ἐξ ἀκροτάτης ἀβελτηρίας τε καὶ ἀλογίας. ἀμύητος γὰρ σφόδρα καὶ ἀπαίδευτος ἐτύχανεν, ἀμαθίαν [γὰρ] ἐκ πατρῴας ἀλογίας καὶ ἀπειροκαλίας ὡσπερ ἱκανὴν οὐσίαν κληρωσάμενος, ὅθεν ἐπὶ λαοῦ δημηγορήσας φησὶν· οἳ μὲν οὖν πρὸ ἡμῶν ἐρευνησάμενοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων αὐτοῖ

καὶ τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐθέσπισαν. ἡμεῖς δὲ ἐν ᾧ τὴν ἐκκλησίαν εὐρομεν βαδίζουσιν ἐν τούτῳ 793 καὶ διαφυλάττειν προκρίνομεν. τοῦτο δὲ ἐπακριβοῦντες διαβεβαιοῦμεν ὡς μὴ θαρρεῖν τινα κατὰ εἰκόνων ἢ ὑπὲρ εἰκόνων παρρησίᾳ κινεῖν τὴν γλῶτταν, ἀλλ' ἐκποδῶν ἔστω καὶ οἰχέσθω καὶ ἡ Κωνσταντίνου σύνοδος καὶ ἡ Ταρασίου καὶ ἡ νῦν ἐπὶ Λέοντος κροτηθεῖσα περὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, καὶ σιγὴ βαθεῖα τῆς τῶν εἰκόνων μνήμης γινέσθω. Ἐφ' οὗ Θωμᾶς ὁ ἀντάρτης ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας ἤδη καὶ λαὸν ἀγυρτώδη καὶ ἐπίμικτον προσυλλεξάμενος καὶ ἐπισυρόμενος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησε τῆς βασιλείας πανούργως καὶ παρ' ἀξίαν ἐφιέμενος. ἐκ γὰρ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὀρμώμενος δυσγενῆς τε καὶ ἀφανῆς πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας ἀφίκετο Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν μετονομάσας καὶ υἱὸν Εἰρήνης τῆς βασιλείας, κάντευθέν γέ τοι πολλοὺς τῶν βαρβάρων καὶ Χριστιανῶν ἀπατήσας καὶ λαὸν ἄπειρον ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συναθροίσας ἐπήγει τῇ Κωνσταντινου πόλει ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ στόλῳ μεγάλῳ, καθάπερ τι θηρίον ἀλλόκοτον καὶ πολύμορφον ποικίλον τε καὶ πολυκέφαλον τὰ πολυειδῆ γένη τῶν ἐθνῶν συναθροίσας καὶ ἀνειλημμένος. καὶ οἶά τις ἄλλος Συναχειρὶμ κατὰ τῆς νέας Ἱερουσαλήμ ἐξοπλισάμενος ἐμεγαλαύχει τῷ πλήθει τῶν ἐπομένων καὶ κατηλαζονεύετο, μὴ πάμπαν ὡς ἔοικεν ἐννοήσας κατὰ πολὴν ἀβελτηρίαν, ὡς οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψευδῆς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. καὶ κύριος διασκεδάσει βουλάς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετεῖ βουλάς ἀρχόντων. ἡ δὲ βουλή τοῦ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. εἰ γὰρ καὶ τὰ μὲν 794 λιστα ἢ πόλις οὐκ εἶχεν Ἐζεκίαν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον βασιλέα, ἀλλ' οὐ τίς ποτε διὰ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἐκ πολλῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπροσεξίας πεφρακισμένην καὶ διεφθαρμένην γνώμην τε καὶ πίστιν περιεῖδεν ὁ τοῦ παντὸς πρῦτανις καὶ φιλόανθρωπος κύριος πολιορκούμενος τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἀλλ' εἵνεκεν τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων ἔφη καὶ τότε ποτε πάντως· νῦν ἀναστήσομαι καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, οὐδὲ ἐμὲ καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, καθὼς εἶρηκε τῆνικαῦτα πρὸς τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀλλὰ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὸν ἐκ σπέρματος φύντα Δαυὶδ υἱόν μου καὶ διὰ τὴν νέαν Ἱερουσαλήμ, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀχαάβ, τοῦ Σύρου πολλὰς μυριάδας κατ' αὐτοῦ συνειληχότος καὶ βρενθουμένου καὶ λέγοντος· εἰ ἐκποιήσει Σαμάρεια ταῖς δραξὶ παντὶ τῷ λαῷ τοῖς πεζοῖς μου, διέλυσε ῥαδίως εὐθύς τοῦ τρισαθλίου βασιλέως ὁ φιλοικτίρμων θεὸς τὸ δέος φάσκων· ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ γνώση ὅτι ἐγὼ κύριος. ὅπερ καὶ γέγονεν. καὶ δὴ παραυτίκα δέδειχε καὶ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τὴν ἰδίαν ἰσχὴν καὶ τὸν ἱεροψάλτην ἀληθεύοντα· κύριος κραταῖος καὶ δυνατός, κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ. τῆς γὰρ συμπλοκῆς γεγενημένης δυοκαίδεκα τῶν ἀντιπάλων μυριάδας ὁ Ἰσραὴλ κατηκόντισεν. ἵνα δὲ κάκεῖνοι καὶ οὗτοι μάθωσιν, ὡς θεήλατος ἢ πληγὴ, τῶν διαπεφευγόντων εἰς τινα πόλιν καταπεσόν τὸ τεῖχος κατ' ἐχῶσε χιλιάδας κζ'. Τὴν τοίνυν βαρβαρικὴν ὄφρυν καὶ ἀλαζονείαν τοῦ τε Ἀσσυρίου καὶ τοῦ Σύρου χρησάμενος καὶ Θωμᾶς ὁ ματαὶ 795 ὄφρων καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν μᾶλλον δὲ Θεοῦπολιν ἐφ' ἕνα χρόνον ἐκπορθήσας καὶ τὴν Θράκην δηρώσας καὶ λαφυραγωγῆσας μετρίως καὶ οὐχ ὡς ὄνειροπολῶν ἀπεκαραδόκει, ἀλλ' ὡς ἡ θεία προμήθεια συνεχῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐδὲν πλέον ἤνυσεν ὧν προσεδόκησεν. καὶ γοῦν οὐ μόνον εἰς ἐναντίωσιν αὐτῷ περιέστη καὶ περιετράπη τε καὶ ἀπέσβη τὸ σπουδαζόμενον, ἀλλὰ γε καὶ ὅπερ ἔχειν ἐδόκει καὶ κατεφαντάζετο κλέος τε καὶ σθένος ἀπεγυμνώθη μικροῦ δεῖν καὶ διόλωλεν. οἱ γὰρ τοὶ πολῖται γενναίως τε καὶ σφοδρῶς ἀντιπαραταττόμενοι τῇ ῥοπῇ καὶ συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος, καὶ μετὰ τοιαύτης ἐλπίδος τειχομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες καὶ μέντοι καὶ πεζομαχοῦντες

ἀνδρικῶς καὶ καρτερῶς, ἅπαν αὐτοῦ σχεδὸν τὸ σαθρὸν φρύαγμα κατέλυσαν. τὰ γὰρ ὀχυρώματα, ἐφ' ἃ πεπορθῶς ἀνοήτως ἄγαν ἐναβρὺ νετο καὶ κατεθρασύνετο, λέγω δὴ τὰς πλείστας ναῦς, πυρ πολήσαντες καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων καὶ στρατοπεδάρ χας τροπώσαντες, σκοτοδινία πολλή καὶ ἀμηχανία περιέσχε τὸν εὐρίπιστον καὶ κουφότατον, ναὶ μὴν καὶ τὰς πολυμηχά νους καὶ πολυτρόπως ἐξυρημένους ἐλεπόλεις αὐτοῦ πάσας ἀκαταμαχήτους οὖσας καὶ δυσάλωτους, ὡς ὤνετο, διέφθειραν καὶ κατέλυσαν εὐπετῶς ἄρδην. καὶ οὕτως ὁ μὲν οἶκος Δαυίδ, ἦτοι Χριστοῦ πόλις, ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο, ὁ δὲ οἶκος Σαούλ, τῶν πολεμίων τὸ στίφος, ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει τῷ ὄντι, καὶ θεὸς ἐδοξάζετο, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐναργῶς ὄντως ἐπ' αὐτῷ πληρούμενον καὶ τὸ θάτερον ἱερὸν λόγιον· καθεῖλες 796 πάντας τοὺς φραγμοὺς αὐτοῦ, ἔθου τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν. διήρπαζον αὐτὸν πάντες οἱ διοδεύοντες ὁδόν, ἔγε νῆθη ὄνειδος τοῖς γείτοσιν αὐτοῦ. ὑψώσας τὴν δεξιὰν τῶν θλιβόντων αὐτόν, εὐφρανας πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἀπέστρεψας τὴν βοήθειαν τῆς ῥομφαίας αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀντελάβου αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ. ἔνθεν οὖν λοιπὸν οἱ μὲν τῆς πόλεως ἔψαλλον· οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν. ὁ δὲ θεὸς λόγος αὐθις παρεγγυώμενος καὶ προευαγγελιζόμενος αὐτοῖς εὖ μάλα τὴν ἀθρόαν καὶ ταχίστην κατάπτωσιν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν ἀπεφήνατο μονονουχὶ λέγων· τέκνα, μακροθυμήσατε τὴν παρὰ θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν· κατεδίωξε γὰρ σε ὁ ἐχθρὸς σου, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει καὶ ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ἐπιβήση. θαρ σεῖτε, τέκνα, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν θεόν· ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ τοῦ ἐπαγαγόντος μνεῖα. ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. Ἐπεὶ οὖν ἀποκαμῶν ὁ τάλας καὶ πεπλανημένος ἀνόητα πολεμῶν καὶ ματαιοπονῶν καὶ μάλα δὴ ἀπογνοὺς ὡς τοῦ σκοποῦ διαμαρτήσας ἐκ διαμέτρου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κατόπιν προδήλως φερομένων ἡμέρα καὶ ἡμέρα, καὶ πρὸς τούτοις μαθῶν, ὡς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τοὺς Βουλγάρους εἰς συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ προσεκαλέσατο, παραχρῆμα τὴν πόλιν 797 ἔασας κατ' αὐτῶν θάττον ὤχετο. οὐς δὴ καὶ μαχησάμενος καὶ πολλοὺς αὐτῶν διαφθείρας εἰς Ἀρκαδιούπολιν ἑαυτὸν ἀσφαλίζεται δῆθεν τὴν κατὰ πρόσβασιν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ ἐλάττωσιν ὑφορώμενος. ὅθεν οἱ περὶ αὐτὸν αἰσθόμενοι σαφέστερον τὴν τε δεινὴν οἰκείαν ἀπάτην καὶ τῆς κενῆς ἐλπίδος ἀποτυχίαν καὶ τὴν ἐκείνου πλησιάζουσαν πανωλεθρίαν ἤρξαντο κατὰ μικρὸν ὑποχωρεῖν καὶ ὑπορρέειν καὶ καταλιμπάνειν αὐτὸν ὡς μάταιον καὶ λαοπλάνον. ὁ δὲ Μιχαὴλ ταῦτα μεμαθηκῶς αὐτίκα τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν μετὰ πλείστης δυνάμεως πρὸς αὐτὸν ἐξώρμησεν, καὶ δὴ περικαθίσας βραχύν τινα καιρὸν καὶ τοῦτον ἀμογητὶ χειρωσάμενος, οὐ καὶ τὸν τράχηλον κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν πεπατηκῶς καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας καὶ οὕτως ἀνασκολοπίσας κατέπαυσε τὸν ἐν τρισὶν ἔτεσι δι' αὐτοῦ κατ' ἀρξάντα καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ δύσοιστον ἐμφύλιον πόλεμον. [μγ'. Περὶ Θεοφίλου.] Μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Θεόφιλος υἱὸς αὐτοῦ ὁ νέος Βαλτάσαρ καὶ θεομισῆς καὶ τῶν ἀγίων ὑβριστῆς καὶ καθαὶ ρέτης καὶ βέβηλος ἔτη ιβ' μηνῶν γ', καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς. ἐφ' οὗ καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πόλιν τοῦ ἀλιτηρίου καὶ τυράννου μετὰ πολλῆς δυνάμεως οἱ Σαρακηνοὶ παραγενόμενοι καρτερῶς ὠχυρωμένην εὖρον καὶ κατησφαλισμένην πάνυ καὶ ὑπὸ στρατηγῶν ὀκτῶ μετὰ τῶν λογάδων αὐτῶν καὶ στρατευμάτων φρουρουμένην. καὶ ταύτην δι' ἡμερῶν ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐκπορθήσαντες καὶ δορυάλωτον εἰληφότες, ἠχμαλωτίσθη καὶ ἀνηρέθη χριστιανῶν πλῆθος 798 ἄπειρον, καὶ ἡ πόλις ἐκαύθη καὶ κατερυπώθη. ἀλλὰ μὴν καὶ πλήθη πλοίων αὐτῶν ἐξεληθόντα τὰς Κυκλάδας νήσους ἠρήμωσαν καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν Σικελίαν παρέλαβον. καὶ ψυχὸς δὲ πολὺ γέγονεν ἀγριώτατον καὶ δριμύτατον, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ ἀέρος

αύχοι καὶ δυσκρασίαι καὶ ἄνω μαλῖαι καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ ἐπάλληλοι, τὴν ἄμετρον ἀπελέγχουσαι τοῦ κρατοῦντος μοχθηρίαν καὶ κακουργίαν. εἰς τοσαύτην γὰρ ἀφιλοθεΐαν καὶ ἀπόνοιαν ἐξώκειλε καὶ τὴν τοῦ Κοπρωνύμου καὶ τῶν θηριωνύμων χαλεπὴν καὶ μυσαρῶ τήτην αἴρεσιν διαδεξάμενος καὶ ἀναδεξάμενός τε καὶ ἀνακαινίσας, ὡς μηδὲν ἦττον ὀφθῆναι τῆς ἐκείνων δυσσεβείας καὶ παροινίας τυραννίδος τε καὶ ἐμβροντησίας ὁ πεφραμένος καὶ ματαιόφρων. ἐπεὶ οὖν τῇ αὐτῇ συσχεθεὶς τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων καὶ παλαμναίων ἀπάτη καὶ παραπληξία τε καὶ οἰστηλασία τὸν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας καὶ Ἀρειανικῆς λύσσης ὀρμώμενον πάλαι διωγμὸν καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὡσαύτως ἐπανετείνατο, συμμύστην καὶ σύμμαχόν τε καὶ συνίστορα τῆς αἰρέσεως ἔχων ὁ δεύτερος Νεκταναβῶ τὸν προρρηθέντα Ἰαννῆν φατριάρχην, μᾶλλον δὲ μαντιάρχην καὶ δαιμονιάρχην, τὸν νέον ὄντως Ἀπολλώνιον ἢ Βαλαάμ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις κακῶς ἀναφανέντα λεκανομάντιν καὶ πάσης θεοστυγοῦς πράξεως καὶ τερατείας 799 δεινὸν ὑποφήτην, ὅφ' οὗ καὶ τὰ γράμματα παιδευθεὶς καὶ ὑπονοθευθεὶς ὁ εὐρίπιστος καὶ δεῖλαιος ὑπηρέτης δόκιμος ἐχθίστων πραγμάτων καὶ τοῦ διαβόλου ἐπιτήδειον ὄργανον γέγονεν. οὐς ἂν ἐνδίκως ὁ θεῖος λόγος ἐπαράσεται σχετλιαστικῶς φάσκων· οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ καὶ μεμψίμοιροι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ μάλα εἰκότως καὶ τὰ κατὰ τοῦ ὁμοτρόπου αὐτοῦ Ἰουλιανοῦ παρὰ τῇ θεολόγῳ στηλιτευόμενα γλῶσση· σφόδρα γὰρ ἐμφορῆς ἀναπέφηνε καὶ εἰς μηδὲν ἀπεοικῶς τῆς ἐκείνου κακουργίας καὶ δυστροπίας. ἔφη γοῦν· πῶς μὴ δακρύσω τὸν ἄθλιον; πῶς μὴ πλέον μὲν τῶν δεδιωγμένων τοὺς προσδραμόντας, πλέον δὲ τῶν αὐτομολησάντων εἰς τὴν κακίαν θρηνήσω τὸν συναρπάσαντα; μᾶλλον δὲ τοῖς μὲν οὐδὲν δεινὸν τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν, ἀλλὰ καὶ πάντων μακαριστότατον οὐκ ἐκεῖθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν εὐδοξίαν καὶ παρρησίαν, ἣν διὰ τῶν κινδύων ἑαυτοῖς ἐχαρίσαντο, τοῖς δὲ προοίμιον τῶν ἀπειλοῦ μένων, ἅπερ ἤδη πεπόνθασιν. καὶ βέλτιον ἦν αὐτοῖς, εἰ ἐνταῦθα μακρότερον ἐκολάσθησαν, ἢ τοῖς ἐκεῖ δικαιοτηρίοις ἐταμιεύθησαν. καὶ γὰρ ὡσπερ τὸν χαμαιλέοντα λόγος παντοῖον γίνεσθαι ῥαδίως καὶ πάσας μεταβάλλειν χροιάς πλὴν μιᾶς τῆς λευκότητος, οὕτω κάκεῖνος πάντα ἦν καὶ ἐγένετο χριστιανοῖς πλὴν ἡμερότητος, καὶ ἦν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ 800 τὸ φιλάνθρωπον καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον, καὶ ἀπολογία τῆς ἀγριότητος ἢ χρηστότης. ὅθεν λεκτέον πρὸς αὐτόν· εὐηθέστατε καὶ ἀπαιδευτότατε τὰ μεγάλα, σὺ κατὰ τοσοῦτου κλήρου καὶ τῆς οἰκουμένης ἀντέστης; σὺ κατὰ τῆς Χριστοῦ θυσίας τοῖς σοῖς μιάσμασιν; σὺ κατὰ τοῦ τὸν κόσμον καθήραντος αἵματος τοῖς σοῖς μιαινοῖς αἵμασιν; σὺ μετὰ Ἡρώδη διώκτης καὶ μετὰ Ἰούδαν προδότης, πλὴν ὅσον οὐκ ἀγχόνῃ τὴν μετάνοιαν ἔδειξας ὡσπερ ἐκεῖνος, καὶ χριστοκτόνος μετὰ Πιλάτον καὶ μετὰ Ἰουδαίους μισόθεος, ὁ τῶν ἁγίων ὑβριστής. Ἰεροβοὰμ εἰπεῖν οἰκειότερον ἢ Ἀχαάβ τὸν Ἰσραηλίτην τοὺς παρανομοτάτους, ἢ Φαραῶ τὸν Αἰγύπτιον, ἢ Ναβουχοδονόσωρ τὸν Ἀσσύριον, ἢ πάντα ταῦτα συνελόντες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὀνομάσωμεν, ἐπεὶ καὶ τὰς πάντων κακίας εἰς ἑαυτὸν φαίνεται συλλεξάμενος, Ἰεροβοὰμ τὴν ἀποστασίαν, Ἀχαάβ τὴν μαιφονίαν, Φαραῶ τὴν σκληρότητα, Ναβουχοδονόσωρ τὴν ἱεροσυλίαν, πάντων ὁμοῦ τὴν ἀσεβίαν. ποῦ εἰσιν οἱ θυσαὶ καὶ τελεταὶ καὶ μυστήρια; ποῦ σφάγια φα νερά τε καὶ ἀφανῆ; ποῦ τερατεία προγνώσεως καὶ σημεῖα ἐγγαστριμύθων; ποῦ αἱ κατὰ χριστιανῶν μαντεῖαι καὶ ἀπειλαί; οἴχεται πάντα, διέψευσται, διερρήκεν, ὄναρ ἐφάνη τῶν ἀσεβῶν τὰ κομπάσματα. ἔπεσε Βήλ, συνετρίβη Δαγῶν· οὐκέτι μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρχειν. καὶ νῦν ταῦτα μικρὰ τοῖς ἀθλίοις ἴσως. ἔσται δὲ καιρὸς, ἡνίκα ὄψομαι τοὺς 801 ἐμοὺς ὑβριστὰς καὶ τὸν μέγαν τούτων καθηγητὴν ἀποκλαίοντάς τὴν ἑαυτῶν κακίαν,

ὄτε πᾶσα κρίνεται καὶ βασα νίζεται κακία καὶ πονηρία. [μδ'. Περὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας.] Μετὰ δὲ Θεόφιλον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κέ'. σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Θεοδώρα κατέσχεν ἔτη ιδ' καὶ μόνος αὐτοκράτορῆσεν ἔτη ια' μῆνας γ'. ἐν τῇ οὖν αὐτοκρατορίᾳ αὐτοῦ Ἀποδῆναρ ὁ Σαρακηνῶν φύλαρχος ἐκ πολλῶν χρόνων ἐτοιμαζόμενος ἐν δυνάμει βαρεῖα δρομώνων τετρακοσίων φο βερῶν καὶ καταπλήκτων ἤρχετο κατὰ τῆς θεοφρουρήτου Κωνσταντινουπόλεως. ἀλλὰ τοῦτον ἡ θεία δίκη προφθάσασα διώλεσεν, πάντων τῶν πλοίων αὐτοῦ αὐτάνδρων συντριβέντων ἐν ἀκρωτηρίῳ τῶν Κιβυρραιωτῶν λεγομένῳ Χελιδόνια, διασωθέντων εἰς Συρίαν ζ' καὶ μόνον ἐξ αὐτῶν. ὅς γε τὴν μὲν πατρίαν βασιλείαν σὺν τῇ μητρὶ Θεοδώρα διαδεξάμενος τὴν θεοστυγὴν παρεισφρήσασαν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δεινῶς ἐπικωμάσασαν νέαν θρησκείαν εὖ μάλα γνησίως ἀποσεισάμενος τὴν ἔκπαλαι θεοφιλή καὶ θεοβράβευτον ἱεράν τε καὶ ὀρθοτάτην πίστιν ἀνεκήρυξεν. εἰ γὰρ καὶ νῆπιος ἐτύγχανεν, ἀλλ' ὁ ἐκ 802 στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων καταρτίσας αἶνον αὐτὸς καὶ τοῦτον παρεσκεύασε τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ δόγματος ἀνυμνήσαι καὶ φανερώσαι πρὸς δόξαν τοῦ δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπίαν σαρκωθέντος θεοῦ λόγου καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς ὀφθέντος καὶ συναναστραφέντος κατὰ τὴν ἱεράν χρησιμολογίαν. σύνοδον γὰρ ὁσίων πατέρων καὶ θεηγόρων ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροίσας, ὑφ' ὧν ἡ τῶν κακῶν καὶ δυσωνύμων κάκιστος αἵρεσις τῶν εἰκονομάχων ἀκριβῶς ἐλεγχεῖσα καὶ τὰ βδελυρὰ ταύτης ληρήματα διαρρήδην ἀνατραπέντα, φαιδρὸς ὁ τῆς ὀρθοδοξίας λόγος ἐξανέτειλεν ὥσπερ ἐκ τινῶν μυχάτων καὶ δυσδιεξοδεύτων λαβυρίνθων καὶ σκοτεινῶν βαράθρων τῆς ἐξαγίστου καὶ πεφενაკισμένης αἱρέσεως. καὶ οὕτως ὁ μὲν ταύτης προλεχθεὶς ἄρχος καὶ διδάσκαλός τε καὶ συνίστωρ Ἰαννῆς φατριάρχης ἐκβάλλεται καὶ ἀναθεματίζεται δικαίως καὶ θεοκρίτως πάνυ σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ διώκταις καὶ ὑβρισταῖς ὡς ἀνήκεστοι πάμπαν καὶ λυσοῦδες ἅμα καὶ τῆς ἀληθείας ἀντίθετοι λίαν, ὥσπερ δὴ καὶ οἱ τῆς μυσαρᾶς καὶ δαιμονιώδους θρησκείας τῶν Μανιχαίων, ἀφ' ὧν καὶ τὴν μάχην καὶ μανίαν κατὰ τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας τὴν ἀφορμὴν καὶ ἀρχὴν εἰλήφασιν, ἀντεισάγεται δὲ κοινῇ ψήφῳ καὶ θείᾳ προβολῇ τε καὶ χάριτι Μεθόδιος ὁ ἀοίδιμος καὶ τῆς ὀρθοτομίας καὶ ὀρθοδοξίας πρόμαχος, ὅς γε πᾶσαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῦ τε διαβόλου τὴν ὀλέθριον κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μεθοδείαν καὶ τὴν βέβηλον κενοφωνίαν τῶν αἰρεσιάρχῶν καὶ φοιτητῶν τῆς ἐκείνων κακονοίας καὶ φρενοβλαβείας ἄριστα καὶ σαφέστατα προδιελέγξας καὶ ἀνατρέψας εἰ καὶ τις ἄλλος, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς μὲν 803 προὔπεστη διωγμοὺς καὶ κινδύνους τε καὶ θλίψεις πολλὰς καὶ κακάς, ἐξ ἐπιμέτρου δὲ σφόδρα σφόδρα ὑπὸ τοῦ θεηλάτου Θεοφίλου. τίς γὰρ ἀριθμήσειε τοὺς ποικίλους καὶ ἐπαλλήλους διωγμοὺς καὶ πειρασμοὺς καὶ βόθρους ἀφεγγεῖς καὶ ζοφώδεις κατακλείσεις καὶ τῶν ἀναγκαίων στερήσεις φίλων τε καὶ ὁμοδόξων, ἃς ἀνέτλη γενναίως καὶ προθύμως, καὶ τὰ σύμβολα τῆς κακουχίας ἧς ὑπέμεινε παρὰ τῶν ἀνοσίων αἰεὶ περιφέρων ἐναργῶς εἰς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ὑπομονῆς τοῖς φερεπόντοις, καὶ σιωπῶσα παραίνεσις προδῆλως γενόμενος. καὶ οὕτως ὁ θεσπέσιος τὴν ἐκκλησίαν εὐδοκίᾳ τοῦ κρείττονος καὶ συνεργείᾳ τῶν θεοφόρων πατέρων παραλαβὼν, ὁ μὲν οἶκος τοῦ θεοῦ, τὸ σύστημα τῶν ὀρθοδόξων, ἐπορεύετο καὶ θείᾳ ῥώμῃ σαφῶς ἐκραταιοῦτο καὶ διέπρεπεν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὁ δὲ τῶν αἰρετιζόντων σύλλογος καὶ Ἰουδαϊκῇ τῷ ὄντι σπεῖρα καὶ συμμορία κατησχύνετο κομιδῇ καὶ ἠσθένει προφανῶς ἐπιστομιζομένη καὶ ἀνατρεπομένη καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ δὴ λοιπὸν αὐτίκα διὰ βασιλικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συνεργείας ἀνεκλήθησάν τε καὶ ἀνέθησαν οἱ ἐν ἐξορίαις καὶ πικραῖς φυλακαῖς πατέρες, ἅμα καὶ τὸ πλῆθος τῶν μοναζόντων, καὶ μέντοι καὶ τῶν εὐσεβῶν κοσμικῶν οὐκ ὀλίγιστοι, ὧν ὁ τάλας καὶ ἀλιτήριος τυραννικῶς τὰς ὑπάρξεις ἀφελόμενος καὶ τοὺς μὲν δυσθανάτωσας, τοὺς δὲ μᾶστιξι πολυειδέσι καὶ πολυτρόποις καὶ δειναῖς

τιμωρίαις παραδὸς ἐξώρισε μὴ πειθομένους παντελῶς μήτε τῇ θωπείᾳ μήτε μὴν τῇ ἀπειλῇ καὶ κακοδοξίᾳ τοῦ φένακος καὶ ἀλάστορος. 804 Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη #22βσμβ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας φκε'. Ἀπὸ δὲ τῆς πυργοποιίας ἕως τοῦ Ἀβραάμ υκε'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου υλ'. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Σολομωντείου ναοῦ ψνζ'. Ἀπὸ δὲ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰσραὴλ υκε'. Ὅμοῦ ἔτη #22δωπ'. Ἀπὸ δὲ τῆς αἰχμαλωσίας ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοσ τη'. Ἀπὸ δὲ Ἀλεξάνδρου ἕως Χριστοῦ τγ'. Ὅμοῦ ἔτη #22εφ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέωσ τη'. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ προκειμένου Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου φνε'. Ὅμοῦ τὰ πάντα ἔτη #22 τοε'.